ARS CICERONIANA

SIVE

ANALYSIS RHETORICA

OMNIUM ORATIONUM

M. T. CICERONIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

ARS CICERONIANA
SIVE
ANALYSIS RHETORICA
OMNIUM ORATIONUM
M. T. CICERONIS.

Conſtat argumentis, tabulis, commentario, & annotationibus.

Adjectus eſt Index Locorum, Argumentationum, Affectuum, Amplificationum, Figurarum, Confutationum, Narrationum Rhetoricæ.

Opus apprimè utile eloquentiæ, ac præſertim Ciceronianæ ſtudioſis.

AUTHORE.

R. P. MARTINO DE CYGNE,
Audomarenſi Societatis JESU.

Editio tertia Veneta auctior.

Illuſtriſſimo Domino Comiti

JOANNI MARIÆ BERTOLO
Sereniſs. Reipublicæ Venetæ Conſultori.

VENETIIS, M. DCCXXVI.
Apud Jo: Gabrielem Hertz.
SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLUSTRISSIME DOMINE.

PRodit ſub oculos TUOS ILLUSTRISSIME DOMINE Romanæ Prin-

ceps Eloquentiæ ; non ille quidem in Oratorio Syrmate, qualem Romana ſpectarunt Roſtra ; ſed tegumento ad Dialecticorum ingenium adſtricto contractoque , quem illi cultum Doctiſſimi Authoris accuratiſſimus labor induxit , ut Tullianarum artus , & thoros Orationum exprimeret . Si lætus venientem exceperis , lætior ille futurus eſt TUO Patrocinio , quàm olim fuerit Orbis Clientelà . Et ſanè haud potes illius cauſam repudiare , niſi velis TUAM deſerere ; quot quot enim TE vocem Fori , TE linguam Judiciorum , TE

men-

mentem Conſiliorum, TE SERENISSIMÆ REIPUBLICÆ VENETÆ, an Oraculum, an CONSULTOREM, miramur: fatemur omnes, hac ætate noſtra Ciceronem revixiſſe, & Tullianam ſuadam in TE feliciùs tranſmigraſſe. Itaque fatigandus non es importunis precibus, ut tutelam ſuſcipias, quæ plurimùm habet officioſæ neceſſitatis; præſertim cum eà ſis Humanitate, quæ vel ipſa ſoleat vota occupare; nec orari ſuſtineat, ut exoretur. Reliquum eſt, ut umbram Patrocinii, quam latiùs in dies effundis, ad me quoque pa-

tiaris extendi ; cui nihil magis in votis eſt , quàm TUAM GRATIAM adipiſci. Vale.

Illuſtriſſimæ Dominationis tuæ.

Humillimus Servus,
N. N.

PRÆ-

PRÆFATIO

AD

LECTOREM.

SEx, mi *Lector*, *animadverte* : 1. *componendæ orationis artificium eſſe repetendum ex præceptis noſtræ Rhetoricæ lib.* 2. *capit.* 5. 2. *Multa, quæ ad eruditionem pertinent, aut ad ipſam orationum materiam, prætermitti, ut artificium Rhetoricæ, ſeu Analyſis*

Digitized by Google

lyſis tradi brevius poſſit . 3. Cuilibet orationi præponi Argumentum, & Synopſim, ipſis etiam partibus Annotationes ſubjici, non ad putidam repetitionem (nam exiſtimo in his ſemper novi aliquid afferri, vel ad contextum, vel ad artificium) ſed ad ipſam intelligentiam Adoleſcentum, quibus præcipuè ſcribimus . 4. Etſi nonnullorum eſt opinio, multas Ciceronis orationes aut non conſtare ex arte, aut in iis diſſimulari artem maximè : verum hoc eſſe quidem ; ſed illud non eſſe : nam excellens Orator Cicero nunquam ſine arte dixit : uti nec Citharedus poteſt ſine arte ludere. Atque ſi hanc artem nos eruimus, & unam eandemque in ſingulis orationibus eſſe demonſtramus, quis iſtorum non imminuet opinionem ſuam ? 5. Argumentationes minores, & argumenta alia ex aliis detecta non hic retexi ; quæ plurimi tanquam nodos in ſcripto quærunt, quando operosè pleraque revocent ad ſyllogiſmos . 6. Hanc Analyſim eſſe utilem juventuti, ad imitandum præſertim Ciceronem, in eodem vel diſ-

pari

pari argumento ſcribendi. Numeris verò paſſim in Cicerone appoſitis uſi ſumus, ad facilem, ac diſtinctam explanationem. 7. Non ſine utilitate, credo, appoſitum indicem præcipuorum locorum, Argumentationum, Affectuum, Figurarum, Confutationum, Narrationum Rhetoricæ.

Digitized by Google

NOI REFORMATORI
Dello ſtudio di Padoa.

HAvendo veduto per Fede del Padre Inquiſitore nel libro Intitolato, *Ars Ciceroniana, ſive Analyſis Rhetorica, Authore R. P. Martino de Cygne*, non v'eſſere coſa alcuna contro la Santa Fede Catolica, e parimente per atteſtatò del Segretario noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza à Gio: Gabriel Hertz di poterlo ſtampare, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, e di Padoa.

Data li 29. Settembre 1710.

(Carlo Ruzini Kav. Proc. Ref.
(
(Alviſe Piſani Kav. Ref.

Agoſtino Gadaldini Seg.

Regiſtrato nel Magiſt. Eccell. degli Eſecut. Contro la Beſtemmia.

Antonio Canal Nodaro.

ANA-

ANALYSIS
RHETORICA
ORATIONUM
M. T. CICERONIS,

VOLUMEN I.

A

Digitized by Google

Pro Pub. Quinctio: Oratio I.
Pro Sex. Roſc. Amerino. Oratio II
Pro Q. Roſc. Comœdo. Oratio III
I. Verrina. Oratio IV.
II. Verrina. Oratio V.
III. Verrina. Oratio VI.
IV. Verrina. Oratio VII.
V. Verrina. Oratio VIII.
VI. Verrina. Oratio IX.
VII. Verrina. Oratio X.
Pro M. Fontejo. Oratio XI.
Pro A. Cæcinna. Oratio XII.

PRO

Digitized by Google

PRO P. QUINCTIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

SEX. *Nevius, vir, ut deſcribit Cicero addictus quæſtui, ſocietatem iniit primùm cum Cajo Quinctio, deinde cùm Publio fratris mortui hærede. Cùm ex iſta ſocietate non parum controverſia eſſet, quòd ſibi Nevius deberi diceret; datum eſt utrimque vadimonium: verùm cùm vadimonia ſæpiùs dilata fuiſſent, atque ſemel ex urbe nihil cogitans exiſſet Quinctius, de repente per fraudem vadimonium præſtat Nevius, poſtulatque à Prætore bona P. Quinctii abſentis, ac vadimonium deſerentis poſſidere ex edicto. Quod iniquè factum queritur Cicero; contenditque P. Quinctium non modò vadimonium ſuum non deſeruiſſe, ſed per procuratorem etiam Alphenum ſtitiſſe: quare nec illius bona jure unquam poſſeſſa, nec proſcripta fuiſſent.*

Status ſeu quæſtio eſt in genere judiciali: an Sex. Nevius poſſederit bona P. Quinctii ex edicto Prætoris.

Dicendi character eſt ſubtilis perſæpè tamen figuris & amplificationibus luxuriat, & quaſi juvenili Ciceronis [nati 26. annos] ubertate affluit.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Digitized by Google

ILLUSTRISSIME DOMINE.

PRodit ſub oculos TUOS ILLUSTRISSIME DOMINE Romanæ Prin-

Digitized by Google

ceps Eloquentiæ; non ille quidem in Oratorio Syrmate, qualem Romana ſpectarunt Roſtra; ſed tegumento ad Dialecticorum ingenium adſtricto contractoque, quem illi cultum Doctiſſimi Authoris accuratiſſimus labor induxit, ut Tullianarum artus, & thoros Orationum exprimeret. Si lætus venientem exceperis, lætior ille futurus eſt TUO Patrocinio, quàm olim fuerit Orbis Clientelà. Et ſanè haud potes illius cauſam repudiare, niſi velis TUAM deſerere; quot quot enim TE vocem Fori, TE linguam Judiciorum, TE

men-

Digitized by Google

mentem Conſiſiorum, TE SERENISSIMÆ REIPUBLICÆ VENETÆ, an Oraculum, an CONSULTOREM, miramur: fatemur omnes, hac ætate noſtra Ciceronem revixiſſe, & Tullianam ſuadam in TE felicius tranſmigraſſe. Itaque fatigandus non es importunis precibus, ut tutelam ſuſcipias, quæ plurimùm habet officioſæ neceſſitatis; præſertim cum eà ſis Humanitate, quæ vel ipſa ſoleat vota occupare; nec orari ſuſtineat, ut exoretur. Reliquum eſt, ut umbram Patrocinii, quam latiùs in dies effundis, ad me quoque pa-

tiaris extendi ; cui nihil magis in votis eſt , quàm TUAM GRATIAM adipiſci. Vale.

Illuſtriſſimæ Dominationis tuæ.

Humillimus Servus.
N. N.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

SEx, mi Lector, animadverte: 1. componendæ orationis artificium eſſe repetendum ex præceptis noſtræ Rhetoricæ lib. 2. capit. 5. 2. Multa, quæ ad eruditionem pertinent, aut ad ipſam orationum materiam, prætermitti, ut artificium Rhetoricæ, ſeu Ana-

lyſis

Digitized by Google

lyſis tradi brevius poſſit . 3. Cuilibet orationi præponi Argumentum, & Synopſim, ipſis etiam partibus Annotationes ſubjici, non ad putidam repetitionem (nam exiſtimo in his ſemper novi aliquid afferri, vel ad contextum, vel ad artificium) ſed ad ipſam intelligentiam Adoleſcentum, quibus præcipue ſcribimus . 4. Etſi nonnullorum eſt opinio, multas Ciceronis orationes aut non conſtare ex arte, aut in iis diſſimulari artem maximè : verum hoc eſſe quidem ; ſed illud non eſſe : nam excellens Orator Cicero nunquam ſine arte dixit : uti nec Citharedus poteſt ſine arte ludere . Atque ſi hanc artem nos eruimus, & unam eandemque in ſingulis orationibus eſſe demonſtramus, quis iſtorum non imminuet opinionem ſuam ? 5. Argumentationes minores, & argumenta alia ex aliis detecta non hic retexi ; quæ plurimi tanquam nodos in ſcripto quærunt, quando operosè pleraque revocent ad ſyllogiſmos . 6. Hanc Analyſim eſſe utilem juventuti, ad imitandum præſertim Ciceronem, in eodem vel diſ-

pari

pari argumento ſcribendi. Numeris verò paſſim in Cicerone appoſitis uſi ſumus, ad facilem, ac diſtinctam explanationem. 7. Non ſine utilitate, credo, appoſitum indicem præcipuorum locorum, Argumentationum, Affectuum, Figurarum, Confutationum, Narrationum Rhetoricæ.

NOI

Digitized by Google

NOI REFORMATORI
Dello ſtudio di Padoa.

HAvendo veduto per Fede del Padre Inquiſitore nel libro Intitolato, *Ars Ciceroniana, ſive Analyſis Rhetorica, Authore R. P. Martino de Cygne*, non v'eſſere coſa alcuna contro la Santa Fede Catolica, e parimente per atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concediamo licenza à Gio: Gabriel Hertz di poterlo ſtampare, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, e di Padoa.

Data li 29. Settembre 1710.

(Carlo Ruzini Kav. Proc. Ref.
(
(Alviſe Piſani Kav. Ref.

Agoſtino Gadaldini Seg.

Regiſtrato nel Magiſt. Eccell. degli Eſecut. Contro la Beſtemmia.

Antonio Canal Nodaro.

ANA-

ANALYSIS RHETORICA ORATIONUM M. T. CICERONIS.

VOLUMEN I.

Digitized by Google

Pro Pub. Quinctio: Oratio I.
Pro Sex. Roſc. Amerino. Oratio II.
Pro Q. Roſc. Comœdo. Oratio III.
I. Verrina. Oratio IV.
II. Verrina. Oratio V.
III. Verrina. Oratio VI.
IV. Verrina. Oratio VII.
V. Verrina. Oratio VIII.
VI. Verrina. Oratio IX.
VII. Verrina. Oratio X.
Pro M. Fontejo. Oratio XI.
Pro A. Cæcinna. Oratio XII.

PRO

Digitized by Google

PRO P. QUINCTIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

SEX. *Nævius, vir, ut deſcribit Cicero addictus quæſtui, ſocietatem iniit primùm cum Cajo Quinctio, deinde cùm Publio fratris mortui hærede. Cùm ex iſta ſocietate non parum controverſiæ eſſet, quòd ſibi Nævius deberi diceret; datum eſt utrimque vadimonium: verùm cùm vadimonia ſæpiùs dilata fuiſſent, atque ſemel ex urbe nihil cogitans exiſſet Quinctius, de repente per fraudem vadimonium præſtat Nævius, poſtulatque à Prætore bona P. Quinctii abſentis, ac vadimonium deſerentis poſſidere ex edicto. Quod iniquè factum queritur Cicero; contenditque P. Quinctium non modò vadimonium ſuum non deſeruiſſe, ſed per procuratorem etiam Alphenum ſtitiſſe: quare nec illius bona jure unquam poſſeſſa, nec proſcripta fuiſſent.*

Status ſeu quæſtio eſt in genere judiciali: an Sex. Nævius poſſederit bona P. Quinctii ex edicto Prætoris.

Dicendi character eſt ſubtilis perſæpè tamen figuris & amplificationibus luxuriat, & quaſi juvenili Ciceronis [*nati 26. annos*] *ubertate affluit.*

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. A quatuor cauſis injuriæ, quæ fit reo Quinctio gratia Nævii, eloquentia Hortenſii, abſentia M. Junii, iniquitate Prætoris.

NARRATIO. Complectitur quæſtus & fraudes Nævii, qui init ſocietatem cum Cajo, & Publio Quinctio, atque huic debitum diſſimulando differt tamdiu, dum præſtito ſemel vadimonio abſentem Quinctium circumveniat, & è prædio deturbatum, Dolabella Prætore, adigat aut ſatiſdare, aut ſponſionem facere.

PROPOSITIO. Sex. Nævius non poſſedit bona P. Quinctii ex edicto prætoris.

1. ARGUMENTA.

1. Quia cauſa non fuit cur Sex. Nævius poſtularet à Prætore, ut bona P. Quinctii poſſideret.
2. Ex edicto poſſidere non potuit.
3. Non poſſedit.

1. ARGUMENTATIO.

1. Argum. Nævio nihil debuit Quinctius, neque vadimonium deſeruit; ergo cauſa non fuit &c.
2. Argum. Quinctius non fuit edicto Prætoris comprehenſus: ergo ex edicto &c.
3. Argum. ſi ex edictó poſſedit, aut triduo ſexcenta millia paſſuum confecit nuntius, aut ante edictum miſſus eſt; utrumlibet dicat Nævius, reprehenditur. Ergo non poſſedit.

AM-

1. ARGUMENTATIONIS. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

1. Nævio nihil debuiſſe Quinctius oſtenditur teſtimonio ipſius Nævii, qui cum vir eſſet avarus, audax, crudelis, haberetque locum & tempus appellandi; tamen biennio nullum debitum petiit, nunc ſubito Quinctii jugulum petit.

2. Etiamſi Quinctius vadimonium deſeruiſſet, non continuò debuit Nævius proſcribere bona ſui ſocii, affinis, amici. Nam ejuſmodi proſcriptio eſt acerbior ipſa bonorum, & famæ, & vitæ jactura. Deinde boni viri, ac majores non niſi conſideratè, & ex neceſſitate, bona aliorum, etiam inimiciſſimorum, proſcripſerunt. Quinctius autem vadimonium ſuum non deſeruit; quia Romæ non fuit, quando factum eſt. Igitur improbus eſt Nævius, & ſemerarius, & avarus.

2. ARGUMENTATIONIS.

Quinctium non fuiſſe edicto Prætoris comprehenſum, adjuncta ac verba edicti, declarant; Quinctius enim non latuit, ſolum non vertit, habuit hæredem, abſens fuit à procuratore defenſus, propterea etiam ipſius bona non venierunt, neque ea ulius creditorum præter improbum Nævium voluit emere.

3. ARGUMENTATIONIS.

Triduo ſexcenta paſſuum millia confici à nuntio quis credat? ante edictum autem prætoris dejicere ſtatu Quinctium eſt improbum.

Peroratio.

1. Recenſentur argumenta prius allata.
2. Perficitur affectus tum commiſerationis à perſona Quinctii; tum odii à perſona Nævii

EXORDIUM.

IN exordio queritur Cicero fieri ab adverſariis injuriam P Quinctio:cujus injuriæ cauſas affert quatuor: 1. eſt, gratia Nævii apud principes civitatis, qua ille abutitur contra ſolitudinem atque inopia P. Qninctii. 2 eſt ſumma eloquentia Hortenſii contra mediocrem Ciceronis facultatem Has priores cauſas affert Orator diſtributione, & comparatione diſſimilium. *Num.* 1. *Quæ res*. 3. cauſa injuriæ eſt, abſentia M Junii, qui jam diu hanc cauſam paratus erat defendere; ipſe Cicero minus eſt paratus propter anguſtias temporis. Hanc cauſam amplificat apoſtropha ad C. Aquilium, ejuſque aſſeſſores: ut contra vim, & gratiam tueantur veritatem cauſæ P. Quinctii. *Num.* 3. *illud quoque*. Addit & prolepſim qua judicis benevolentiam captat timido Quinctio contra potentes adverſarios. *Num.* 5. *non eo dico*. 4 cauſa eſt, iniquitas prætoris, qui Ciceronem Quinctii defenſorem cogit prioré loco dicere. Quam cauſam adjunctis perſonarum Hortenſii, & Nævii, & Prætoris Dolabellæ, cæterorumque nobilium per allegoriam exornat. *Num.* 8. *Nam quid*. Concludit exordium brevi repetitione cauſarum injuriæ, & iterum obteſtando Judices: *Num.* 10. *cùm tot tantiſque*.

ANNOTATIO.

Cicero inſinuatione benevolentiam captat à ſua, & adverſariorum, & Clientis Quinctii, & Judicum perſona. Deinde ſtatim exordio iacit prima ſemina affectuum commiſerationis in Quinctium & odii in Nevium, cæteroſque adverſarios; qui affectus reliqua oratione aſſurgunt.

NAR-

NARRATIO,

Exordio ſubjungitur brevi tranſitione hæc narratio: 1. C. Quinctius non ſatis conſideratè ſocietatem fecit cum Sex. Nævio, quem facetè Cicero ſcurram, & ab adoleſcentia quæſtui addictum deſcribit. *Num.* 11. *id quo faciliùs*. 2. Cajo Quinctio mortuo, Nævius ſocietatem iniit cum P. Quinctio ſui fratris hærede, nulla facta mentione debiti. *Num.* 14. *cùm annos*. 3. fraudolenter idem Nævius diſſuaſit P. Quinctio, ne auctionaretur Narbone in Gallia, pollicitus ipſi pecunias, ſimul atque Romæ fuiſſet, ut P. Scapulæ ſolveret. *Num.* 15. *cum æris alieni* 4. Falſus fuit Romæ Quinctius à mendace Nævio *Num* 18. *hæc omnia*. 5. Deſtitutus Quinctius, auctionatus eſt Narbone, abſens, & deteriore conditione; moxque inter Nævium & Quinctium viſa controverſia, datum eſt utrumque vadimonium. *Num.* 20. *deſtitutione illa*. Vadimoniis ſæpè dilatis, cùm ab urbe profectus eſſet Quinctius, illicò ex inſidiis vadimonium ſiſtit Nævius, petitque bona abſentis Quinctii, & vadimonium non reddentis poſſidere, & proſcribere ex edicto Burieni Prętoris. Fit hic parva digreſſio [& antè attentionis renovatio] in perfidiam atque avaritiam Nævii. *Num* 22. *cùm vadimonia ſæpe* 8: abſentem Quinctium defendit Sex. Alphenus procurator. *Nu* 27. *libellos* 9. contra & jus & fas Quinctius dejectus eſt è prædio confugitque ad C. Flaccum. *Nu.* 28. *hac dum Romæ*. 10. Recuſante Alpheno ſatisdare, & poſtea Quinctio vadimonium ſiſtente, diſtulit iterum per fraudem, & procraſtinavit Nævius; tum anno poſt & ſex menſibus iniquè coactus eſt à Dolabella P. Quinctius ſatiſdare, aut ſponſionem facere. *Num.* 29. *Alphenus*. 11. denique perturbatus Quinctius elegit ſponſionem facere, Judice C. Aquilio, etiam breviter, ut jubet

Digitized by Google

Hortenſio hora præfixa, & priore loco dicere. De qua injuria rurſus queritur Cicero apoſtropha ad Judices, & ad Hortenſium; cui certos orationis limites pollicetur. *Num.32. conturbatus ſanè.*

ANNOTATIO.

Facit hæc narratio ad docilitatem cauſa, atque fundamentum ſtabilienda poſtea fidei; ſit probabilis maximè ab adiunctis ſit ſua vis præſertim facetiis in Nævium; habetque inſertes quoſdam metus ſed breves.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

PRopoſitio contentionis eſt hæc: Sex. Nævius bona P. Quinctii non poſſedit ex edicto Prætoris. *Num 36. negamus.*

Argumenta quibus propoſitio nititur, ſeu in quæ oratio diſtribuitur, ſunt hæc tria. 1. Quia cauſa non fuit, cur Sex. Nævius à prætore poſtularet, ut bona Quinctii poſſideret 2. quia ex edicto poſſidere non potuit. 3 Quia non poſſedit. *Ibid. oſtendam.*

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimum argumentum, *cauſa non fuit, cur Sex. Nævius à Prætore poſtularet, ut bona, P Quinctii poſſideret* tractatur hoc enthymemate. Nævio nihil debuit Quinctius, neque vadimonium deſeruit. Ergo non fuit cauſa, cur Sex Nævius à prætore poſtularet, ut bona P. Quinctii poſſideret. Antecedentis pars prima, *Nævio nihil debuit Quinctius*, apoſtropha & repetitione, & conceſſione ur-

getur

getur à teſtimonio ipſius Nævii, qui annum, & diutius nihil petiit à Quinctio. *Num.37. non fuit*. Deinde comparatione majorum amplificatur. *Nu.* 38. *quis tam diſſolutus.* Tum confirmatur triplici ironica prolepſi; quarum 1. eſt hæc quaſi verò Sex. Nævius non auſus ſit tamdiu debitum petere, ne moleſtus eſſet P. Quinctio, quem nunc cupit interficere. Hanc prolepſim allegoria, & gradatio, & prior comparatio exornat. *Num.39 huic tu moleſtus*. Altera prolepſis eſt hæc, quaſi vero Nævius non habuerit vel locum, vel tempus appellandi. Hæc prolepſis brevi ſubjectione abſolvitur. *Num.* 41. *appellandi* Tertia, quam dilemma ſtringit, quaſi verò Nævius ſit negligens in petendis debitis, aut certè liberalis in remittendis. *Ibid. reſtitut.*

Urgetur magis eadem pars antecedentis à cauſa finali ſeu conſilio Nævii, qui non tam debitum & pecunias quàm vitam P. Quinctii & ſanguinem appetit, longa biennii & copioſa hominum potentum & diſertorum advocatione. Quod Orator interrogatione, dialogiſmo, conceſſione, & ſubjectione effert. *Num* 42. *quod ſi hoc ipſum*. Digreſſus Cicero apoſtropha Judicem Aquillium & dialogiſmo actorem Hortenſium avocat ab hoc judicio, quod iniquè & moleſtè fit, non de debito & pecuniis, ſed de vita & capite P. Quinctii. *Num.* 44 *quod à nobis*. Concludit rurſum parva quadam anacephaleoſi. Nævium non pecuniam, ſed jugulum P. Quinctii petere: & hoc proſopopeja Nævii amplificat Orator; ſeque in fidem Judicis inſinuat. *Num.* 46 *Inveniri ratio*.

Antecedentis pars 2. *Quinctius vadimonium non deſeruit*, ratiocinatione quinque partita expolita eſt.

Major propoſitio eſt hæc: etiamſi Quinctius vadimonium deſeruiſſet, non tamen oportuit continuò Nævium ire ad extrema jura, & inimicif-

ſima contra affinem, & ſocium, & amicum; hoc eſt, non oportuit ejus bona proſcribere. *Num. 48. quid ſi debuiſſet.*

Probatio majoris propoſitionis amplificatur conglobatione effectorum, & comparatione majorum, quod ejuſmodi proſcriptio ſit acerbior ipſa bonorum & famæ, & vitæ jactura *Num 49. nam quid homini*. Amplificatur 2. diſſimili majorum, & bonorum hominum, qui non niſi ex neceſſitate, & conſideratè bona aliorum, etiam inimiciſſimorum proſcripſerunt. Nævius temere & illico bona ſui ſocii, & affinis, & amici vendit. *Num. 51. itaque majores*. Atquè hoc præpoſterum & perverſum facinus iterum amplificat pulchra ſubjectione. *Num 52. ad vadimonium non*. Præterea amplificat duplici communicatione, & proſopopeia. *Num 53. ſi de prædiis*. Poſtremò item altera proſopopeia, ethopeia, & conceſſione conflat Nævio odium. *Num. 55. quid ad hæc Nævius.*

Minor propoſitio ſeu aſſumptio eſt hæc. Atqui Quinctius vadimonium non deſeruit, quæ pariter ſubiectione, ſuſtentatione, & odioſa dubitatione ornatur. *Num. 56. quid ſi nunquam.*

Probatio aſſumptionis eſt: quia Quinctius Romæ non fuit, quo die dicit Nævius eſſe vadimonium factum, idque plures parati ſunt teſtari. *Num 57. ait eſſe.*

Complexio argumentationis exprimitur indignatione & querimonia, P. Quinctium inferiorem opibus, non veritate cauſæ, aut vitæ ruſticæ integritate, opprimi à potentiore & iniquiore Nævio. *Num. 59. eſt in hac cauſa.*

Secundum argumentum, *Nævius non potuit bona Quinctii poſſidere ex edicto Prætoris*, facta anacephaleoſi, aperit hoc enthymema. Quinctius non fuit edicto Prætoris comprehenſus: igitur Nævius non potuit bona Quinctii poſſidere ex edicto Prætoris. *Num. 60. docui quod primum.*

Ante-

Antecedens patet ex adiunctis & verbis edicti. Nam Quinctius non latuit, ſolum non vertit, habuit hæredem, abſens fuit à Procuratore defenſus. *Ibid. attende nunc*. Quinctium verò abſentem fuiſſe oſtenditur triplici Alpheni procuratoris officio, qui 1. proſcriptionis libellos deiecit. *Num.* 61. *qui locus igitur*. 2. Vadimonium pro Quinctio abſente optimus vir, atque idem procurator Nævii, promiſit. Adverte hic ſubiectionem, & dialogiſmum. *Ibid. videamus.* 3. Tribunos appellavit. Ad quam appellationem muniendam triplex prolepſis accedit. 1. Alphenum ſic appellaſſe, ut judicium non recuſarit. Eſtque parva digreſsio in Hortenſium. *Num.* 63. *poſtulabam inquit*, 2 Sic auditum eſſe à tribunis Alphenum, ut M. Brutus intercesſerit, promiſeritque Alphenus P. Quinctium, ubi rediiſſet, ad vadimonium ſiſtere *Num* 65. *at enim.* 3 Nævio ſic fuiſſe tunc parem concertationem cum Alpheno, ſicuti nunc eſt Quinctio cum ipſo Nævio *Num.* 68 *quid affertur.* Hæc ultima prolepſis habet venuſtam diſſimilium comparationem; nam Alphenus cum Nævio, & inter ſe amici utriuſque comparantur per dialogiſmum. *Num.* 69 *erat, inquit.* Deinde Quinctii cauſa, ſolitudo, & inopia cum iniqua poſtulatione Nævii, & potentiſſima, adverſariorum actione, & injuria confertur, altero elegante dialogiſmo. *Num.* 71. *quod ſitum*.

Conſequens enthymematis. *Igitur Nævius non potuit bona Quinctii poſſidere ex edicto Prætoris*, paucis ſubiicitur. *Num.* 73. *quare aut doceas.* Mox amplificatur à conſequentibus, quod bona Quinctii non venierint, & quòd ea bona nullus creditorum, præter improbum Nævium, voluerit emere; propterea quod omnes judicarent, P. Quinctium non eſſe iſto Prætoris edicto comprehenſum. *Ibid. & enim ſi ex edicto.*

Tertium argumentum, *Nævius bona Quinctii*

non poſſedit, ingreditur Cicero illuſtri dialogiſmo. *Num. 77. diffidebam* Deinde ſic agit dilemmate; ſi Nevius bona P. Quinctii poſſedit ex edicto Prætoris, aut triduo ſexcenta millia paſſuum confecit nuntius, ut de ſaltu dejiceretur Quinctius, quod eſt incredibile; aut nuntius à Nævio miſſus eſt ante edictum, quod eſt improbum.

Primam dilemmatis partem petitione attentionis, & dialogiſmo excutit Cicero, ſubjecta exclamatione ironica, & parva digreſſione in Hortenſium. *Num. 79. quod abs te*.

Secundam partem, & rurſus totum dilemma inciſim urget duplici ſubjectione, & repetitione. *Num. 81. antequam*. Tum apoſtropha ad Judices arguit improbitatem Nævii, qui ante edictum, & contra edictum, & per vim, fundis ſuis miſerum Quinctium dejecit. *Num. 84 omnia ſunt*.

ANNOTATIO.

1. *Propoſitio contentionis quàm eſt aperta! quàm brevis, & quàm perſpicua diſtributio, tria membra ſeu præcipua argumenta complectens!*

2. *Quantus nervus, & quanta varietas argumentationum? nam primum argumentum enthymemate, & ratiocinatione Orator explicat, ſecundum altero enthymemate tractat, tertium dilemmate urget, eoque adverſarium conficit.*

3. *In ſingulis argumentationum partibus, quàm graves ſunt rerum amplificationes, præſertim locorum congerit! quàm ornatæ verborum amplificationes, præſertim figuris ſententiarum! quot digreſſiones, quando occaſio!*

4 *Affectus miſericordiæ in P. Quinctium, & odii in Sex. Nævium temperati quidem & inchoati in exordio, & narratione, quo modo in contentione aſſurgunt? nam 1. argumentatione avaritiam Nævii Cicero convincit; irridetque mox ejus improbitatem in appetenda*

petenda vita P. Quinctii graviter inſimulat 2. Argumentatione avidam bonorum proſcriptionem P Quinctii vehementiùs accuſat. Demùm 3 Argumentatione ſeu dilemmate acerrimè perſtringit improbitatem Nævii, ut conflato tandem ipſi odio, miſericordiam Quinctio majorem faciat in peroratione, ut mox videbimus.

PERORATIO.

HÆc peroratio habet duas partes, enumerationem, & affectum; enumeratio recenſet argumenta prius allata *Num.*86. *oſtendi quàm multa*. Affectus eſt miſericordiæ erga P. Quinctium; movetque hunc affectum Cicero 1. inſinuatione, qua Judicis fidem, bonitatem, & æquitatem captat à perſona P. Quinctii ſenis, & inopis contra adverſarios crudeles & opulentos. *Num.91. nunc cauſa perorata eſt*. 2 Diſſimili comparatione Quinctii & Nævii, per conceſſionem. *Num.93. non comparat ſe*. 3. Pathetica petitione vitæ & libertatis P. Quinctii, cum exclamatione & gradatione. *Num. 94. quid ergo eſt*. 4 Propoſita calamitate P. Quinctii, & ejus demiſſione, oppoſitaque crudelitate & ſuperbia Nævii *Num 96. omnia circumſpexit*. 5. Iterata Judicis obteſtatione. *Num. 99 itaque te hoc*.

ANNOTATIO.

De hac peroratione breviter dicendum omnia per orationem ſparſa hic colligi & præcipuè affectus, poſt recenſita argumenta. Nam ad motum vehementiorem Orator proſopopeia deprecatione, comparatione diſſimilium, inducit Quinctium afflictum, atque obteſtantem Judices à perſona, & vita ſua innocentiſſima, contra adverſarium virum potentem, & voluptuarium, & iniquum. Itaque ut ſcribit Gellius liberato Quinctio fructum ſua eloquentia tulit Cicero.

PRO

PRO SEX. ROSC.

AMERINO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

OCciſo Romæ Sex. Roſcio, cùm noctu rediret à cœna: accuſatus eſt parricidii hic Sex. Roſcius. Crimen affingebant duo Roſcii, ſicarii; accuſabat Erutius, accuſator ineptus: hunc & illos fovebat Chryſogonus, vir potens apud nobiles, & avarus qui proſcripta iniquè Sex. Roſcii bona emerat. Igitur his adverſariis brevi oppreſſus Sex. Roſcius vir ruſticus, fortuniſque everſus fuiſſet, niſi Patronus Cicero ſubveniſſet: namque hic Clientem ſuum ab integritate vitæ, & nulla non modò causa, ſed etiam occidendi parentem facultate defendit, contra futilem Erutii criminationem. Tum ipſam cædis ſuſpicionem in adverſarios quinque manifeſtis argumentis coniecit.

Huius orationis quæſtio ſeu ſtatus eſt in genere iudiciali, an Sex. Roſc. Amerinus occiderit Patrem ſuum.

Genus dicendi eſt ſubtile & acutum: ſæpius crebris ſententiis atque ornamentis copioſum: quippe in hac oratione uti in prima luxuries Oratoris ſeniore ſtylo depaſcenda eſt.

SYNO-

SYNOPSIS

EXORDIUM.

A cauſis, quare Cicero, & non alius eorum, qui adſunt, defendit Sex. Roſcium.

1. Cauſa eſt major in Cicerone, quàm in aliis libertas dicendi.

2. Cauſa eſt ratio oficii.

NARRATIO.

Primum deſcribit Cicero Roſciorum inimicitias; deinde ex his cædem Sex. Roſcii: poſtea ex celeri cædis nuntio? ex ſocietate P Roſcii cum Chryſogono: ex venditione, & poſſeſſione bonorum, inſcio Sylla: ex perfidia ejuſdem Roſcii in fallendis ad Syllam legatis; denique ex conſilio accuſandi hunc Sex. Roſcium parricidii, auctores cædis probat eſſe adverſarios

PROPOSITIO.

Sex Roſcius non occidit Patrem ſuum; ſed adverſarii illum occiderunt.

ARGUMENTA.

Quia 1. Sex. Roſcius non habuit cauſam occidendi Patrem ſuum.

2. Non habuit facultatem.

3. Adverſarii habuerunt cauſam illum occidendi.

4. Habuerunt facultatem.

ARGUMENTATIO.

1. Argum.; paricidii crimen eſt ejuſmodi, ut accuſator magnas cauſas afferre debeat, quare ſit commiſſum; ſed accuſator Erucius nullam afferre cauſam potuit: ergo non eſt credibile Sex Roſcium ſine cauſa occidiſſe Patrem ſuum.

2. Argum.; ſi Sex. Roſcius habuit facultatem occidendi Patrem ſuum, vel per ſe occidit, vel per alios; neutrum; ergo.

3. Argum. cui cædes majori bono fuit, is majorem occidendi cauſam habuit ſed cædes Patris Sex. Roſcii majori bono fuit P. Roſcio quam Sex. Roſcio; igitur ille potius, quam hic, habuit cauſam occidendi.

4. Argum. quinque ſunt indicia, quibus hæc facultas & cædes Sex. Roſcii in adverſarios conjicitur; ergo, &c.

AMPLIA-

1. ARGUMENTATIONIS AMPLIFICATIO ET AFFECTUS.

Parricidii cauſæ atque indicia ex parte filii ſunt corrupti mores, audacia, luxuries, debita, cupiditas; ex parte patris, eſt odium filii: quorum nihil probare poteſt accuſator Erutius; nec enim ſceleratus filius, nec amens pater, qui ſine cauſa oderit filium. Nam quòd hunc jus miſerit, honoris ac benevolentiæ cauſa miſit, exemplo plurium, ac majorum; quòd exhæredare voluerit, futile ac fictum. Ineptus igitur eſt & pugnans ſecum, & impudens Erutius, qui ſine cauſa aliquem accuſet parricidii; quod crimen ſine multis & magnis cauſis non eſt credibile, tum teſtimonio naturæ, tum præjudicio judicum Terracinenſium, exemplis, Poeticis, & decretis ſuppliciis.

2. ARGUMENTATIONIS.

Sex. Roſcius non per ſe occidere potuit Patrem, quia Romæ non erat, quando pater fuit occiſus.

Non per liberos ex Ameria, qui non nominantur.

Non per ſicarios, quos non novit vir ruri aſſiduus.

Non per ſervos, quos quotidie vocat in quæſtionem.

3. ARGUMENT. AFFECTUS.

Majori bono cædes Roſcii fuit P. Roſcio, quam Sext. nam ille mendicus, avarus, audax, inimicus Roſcio diviti fuit: hic ruri addictus nemini infeſtus, denique filius, ſubjuncta iterum faceta digreſſione in accuſatorem Erutium.

4. ARGUMENT.

1. Argumentum cædis eſt audacia T. Roſcii, qui cum accuſatore ſedet.
2. Cædes celerrimè nuntiata Roſcio Capitoni.
3. Capitonis perfidia in fallendis decem legatis ad Syllam.
4. Quæſtio ſervorum, recuſata ab adverſariis.
5. Avaritia & potentia Chryſogoni

PERORATIO.

Commiſerationis affectus erga Sex. Roſcium, qui æquo animo fortunas ſuas omnes concedit Chryſogono, cum deprecatione ad Judices, ut iſtam crudelitatem non ferant in rep.

EXOR-

EXORDIUM.

EXordium fit prolepſi, & ſuſtentatione à cauſis, quare Cicero, & non alius eorum, qui adſunt, defendit Sex. Roſcium. *Num. 1. credo ego* 1. Cauſa eſt major in Cicerone, quàm in aliis libertas dicendi, propter adoleſcentiam ac tenuem in Repub. auctoritatem. *Num. 2. qua me igitur res* 2. Cauſa eſt ratio officii. *Num. 4. accedit illa quoque*. Mox altera prolepſi excuſat eos, qui propter periculum tacent in hac cauſa: & Chryſogonum vocat in invidiam ab iniqua poſtulatione. *Num 5. forſitan quaratis*: Auget invidiam poſtulando quod eſt æquius à Chryſogno, & à Judicibus, ne iniquo iſti viro faveant: quod eſt indignum. *Num. 7 ſi vobis aquum.* Hancque indignationem amplificat 1. diſtributione *Num. 9. his de rebus* 2. Sua in Judices fiducia, ac fortitudine defendendi Sex. Roſcium. *Nu. 10. quapropter vos oro* 3. Apoſtropha ad M. Fannium. *Nu. 11. Te quoque* Quam apoſtropham ad majorem motum exornat gradatione à conſequentibus *Num. 12. petimus abs te.* Et repetitione per antitheſes. *Num. 13. accuſantis*.

ANNOTATIO.

Conſtat hoc exordium inſinuatione quà Cicero adſtantium & Iudicis gratiam colligit 1. excuſando ipſorum officium in tam iniqua & periculoſa cauſa. 2 Suam adoleſcentiam, mediocre ingenium, authoritatem exiguam magnam officii rationem commemorando 3. Iniquum Chryſogonum ſtatim adducendo in odium, & aliquantò vehementiores affectus gravibus concitando figuris.

NAR-

NARRATIO.

BRevis eſt tranſitio ad narrationem. *Num.* 14. *atque ut*. Quæ continet 1. deſcriptionem Patris Sex. Roſcii à nobilitate, divitiis, gratia, & præclarè factis in tuenda nobilitate. *Num.* 15. *Sex. Roſcius* 2. Deſcriptionem duorum Roſciorum ſceleratorum, inter quos & Patrem Sex. Roſcii fuerunt inimicitiæ. *Num.* 17. *erant ei veteres*. 3. Cædem Patris Sex. Roſcii ab adjunctis loci & temporis *n.* 18. *nam cùm hic* 4. Nuntium celeriter à Glaucia Tito Roſcio Capitoni factum. *Num.* 19. *occiſo Sex Roſcio*. 5. Ejuſdem T. Roſcii Capitonis ſocietatem cum Chryſogono, ut ſimul in fortunas incauti ruſtici involarent, *Num.* 20. *quatriduo* Hìc fit parva digreſſio ad benevolentiam L. Syllæ, quo inſcio hæc facta Orator dicit. *n.* 22. *hæc omnia* 6. Inſolentem ac flagitioſam poſſeſſionem bonorum Sex. Roſcii per T. Roſcium Chryſogoni nomine, & nullo non Amerinorum id ægrè ferente *nu* 23. *interea iſte* 7. Perfidiam adverſariorum in fallendis ad Syllam legatis. *Num* 25. *itaque decurionum*. 8. Fugam Sex. Roſcii ad Cæciliam nepotis filiam. *Num* 27. *quod is ſimul*. 9. conſilium adverſariorum accuſandi Sex. Roſcium parricidii. *Num* 28. *nam poſtquam* Quod conſilium Orator amplificat 1. dubitatione. *Num.* 29 *Quid primum*. 2. forti pollicitatione ſui officii. *Nu.* 30. *patronos huic*. 3. Proſopopeja: *Num.* 32. *& enim quis* 4. Comparatione hujus nefarii conſilii cum facto C. Fimbriæ. *Num.* 33. *hominem longè*.

ANNOTATIO.

Probabilitas hujus narrationis petitur ab adjunctis perſonarum, & rerum, quæ ante & poſt

ea-

Digitized by Google

eadam Sex. Roſcii geſta ſunt. Apparent etiam in hac narratione uti ſuprà in exordio, inchoati affectus contra adverſarios.

CONTENTIONIS:

Propoſitio, & Diſtributio.

PRopoſitio contentionis eſt hæc: Sex. Roſcius non occidit patrem ſuum: ſed adverſarii illum occiderunt. Diſtributio ſeu argumenta prioris partis. *Sex. Roſcius non occidit patrem ſuum* ſunt hæc duo: 1. quia non habuit cauſam illum occidendi. 2. quia non habuit facultatem.

Argumenta poſterioris partis, *adverſarii occiderunt patrem Sex. Roſcii*, ſunt hæc itidem duo 1. quia habuerunt cauſam illum occidendi. 2. quia habuerunt facultatem.

Atque hæc clarius patebunt in argumentatione: nam apertam diſtributionem contentionis non proponit Orator. 35 *Num. tres ſunt res.*

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRioris partis 1. argumentum, *Sex. Roſcius non occidit Patrem ſuum, quia non habuit cauſam illum ocicidendi* hic ſyllogiſmus exponit: Parricidii crimen eſt eiuſmodi ut accuſator magnas cauſas afferre debeat, quare ſit commiſſum; ſed accuſator Erutius nullam afferre cauſam potuit: ergo non eſt credibile Sex. Roſcium ſine cauſa occidiſſe Patrem ſuum.

Major ſyllogiſmi effertur exclamatione,& comparatione majorum, & apoſtropha ad accuſatorem Erutium. *Num.37. occidiſſe Patrem.*

Aſſumptio conſtat refutatione earum cauſarum,

quas

quas adfert Erutius; nam ex parte filii, fatente etiam Erutio, corrupti mores, audacia, luxuries, debita, cupiditas (quæ ſunt indicia & cauſæ parricidii) per ſubjectionem removentur à Sex. Roſcio. *Num.39. Patrem occidit.* Deinde ex parte Patris, odium non fuiſſe, ſubjectione ac dilemmate oſtendit Cicero *Num 41. rurſus igitur eodem* Nam primum odii argumentum (quod leviter adfert Erutius, & leviter diluitur) de relegatione filii in agros, benevolentiam & honorem, non ſupplicium & odium probat. *Nu.42 neſcio inquit.* Confirmatur 1. ex eo quod parens ei optima prædia colenda dederit. *Num 43. quid ais Eruti.* Confirmatur 2. ex eo quod patres familias mittant rus filios ſuos, non quod probroſum ſit, aut criminoſum, ſed quia honeſtum. *Ibid. patres familias* Hic captat Cicero Erutium, quem pugnare contra ſe arguit à contrariarum & pugnantium rerum conflictione mordetque à parente. *Num.44. vides Eruti, quantum* Confirmatur 3. Fabula Cæciliani ſenis. *Num 46 ecquid tandem* Confirmatur 4 exemplo multorum, qui iſta ætate agros colebant. *Nu.47. quaſi vero*. Hic rurſus parva eſt digreſſio in prædia diligenter à Sex. Roſcio exculta, quæ nunc iniquè Chryſogonus poſſidet. *Num 49 quid cenſes.* Confirmatur 5. exemplo Majorum qui ab aratro arceſſebantur, ut Conſules fierent. *Num.50. natu Eruti*. Clauditur argumentum parva anacephaleoſi. *Num.51. neque ego hac.*

Alterum odii argumentum quod affert Erutius de exheredatione filii probari non poteſt: quare Cicero dialogiſmo, & conceſſione nugatorium argumentum irridet, *n.52. odium igitur.* Digreditur in accuſatores ineptos, qui ſuſpicione & emolumento (uti Erutius impelluntur ad cauſas, adducta per ironiam comparatione canum, & anſerum in Capitolio. *n.55. nemo noſtrum eſt* Redit ad Erutium, cujus negligentiam atque fiduciam in acuſando Sex. Roſcio oſtendit proſopopeja,

&

& ethethopeja *Num* 58 *quid mihi*.

Complexionem ſyllogiſmi amplificat Cicero 1. conglobatione cauſarum parricidii, quæ niſi ſint magnæ, & probatæ ab accuſatore, tantum crimen non eſt credibile. *Nu*. 61. *de parricidio cauſa*. Amplificat. 2. à teſtimonio naturæ. *Nu*.63. *magna eſt* 3. præjudicio judicum Terracinenſium *Num*. 64. *non ita multos*. 4 Ab exemplo Poetico Oreſtis, cæteriſque fabulis, nec non malæ conſcientiæ ſtimulis, cum anacephaleoſi cauſarum parricidii. *Nu* 66. *videtiſne quos*. 5. A decretis majorum preſertim Athenienſium. *Num*. 69. *quare hoc*. 6. A ſapientia Romanorum, qui graviſſima in parricidas ſupplicia conſtituerunt. Atque hunc locum exornat orator exclamatione, & eleganti diſtributione. *Num*.70 *quanto majores noſtri*.

Amplificata complexione Cicero redarguit impudentiam Erutii, qui hominem tanti ſceleris apud prudentiſſimos Judices, nulla prolata cauſa accuſet. *Num*. 72. *tanti maleficii*.

Prioris partis 2. argumentum, *Sex. Roſcius non occidit Patrem ſuum quia non habuit facultatem illum occidendi*, conceſſione Cicero ingreditur, *Num*.73 *eſto cauſam*.

Mox hoc dilemmate diſtribuit: ſi Sex. Roſcius habuit facultatem occidendi Patrem ſuum; vel per ſe occidit, vel per alios, ſive liberos, ſive ſervos; neutrum; ergo.

Non per ſe occidit, quia Romæ non erat, quando Pater fuit occiſus. *Nu*.74.*quomodo occidit*.

Non per liberos ex Ameria, qui non nominantur; nec per ſicarios, quos non novit vir ruri aſſiduus. *Ibid. ſi per alios*. Hunc locum pulchrè interrogando concludit ab adjunctis, præſertim per præteritionem ab integritate & innocentia vitæ ruſticæ quam commendat ſimilitudine & gradatione *Num*. 75. *qua in re*.

Nec

Nec verò occidit per ſervos, quos quotidie poſtulat in quæſtionem: atque hoc Sex. Roſcio non licere per adverſarios, qui ſervos in honore ac pretio habent, expoſtulat Cicero exclamatione & apoſtropha ad Judices. *Num. 77. relinquum eſt* Ex his cædem Sex. Roſcii obiter in adverſarios coniicit. *Num. 78. dubitate* Deinde parva anacephaleoſi vana Erutii argumenta diluit. *Num. 79. nunc Eruti* Mox iterum eum jugulat, cum probabilius ſit iſtos noctu ſicarios, qui Romæ Sex. Roſcium occiderunt, eſſe adverſarios, *Num. 80. ejuſmodi tempus*. Demum reliquam Erutii criminationem inſinuatione, ac ironia diſſolvit. *Num. 82. vereor ne* Poſterioris partis primum argumentum, *adverſarii occiderunt Patrem Sex. Roſcii, quia habuerunt cauſam illum occidendi*, proponit Cicero quodam prooemio, ſe non tam accuſare adverſarios velle, quam Sex. Roſcium defendere; fit etiam parva excurſio in Erutium, & in T. Roſcium, & in Capitonem. *Num 83. venio nunc*. Deinde argumentum hoc ſyllogiſmo conficit; cui cædes majori bono fuit, is majorem occidendi cauſam habuit; ſed cædes Patris Sex. Roſcii majori bono fuit T. Roſcio, quam Sex. Roſcio; igitur ille potius, quàm hic, habuit cauſam occidendi.

Major nititur dicto, L. Caſſii, & comparatione judicis M. Fanni, cum ipſo L Caſſio. *Num. 84. L. Caſſius*.

Minor infertur per diſtributionem ex divitiis Sex. Roſcii, ex mendicitate, avaritia, audacia, inimicitiis T. Roſcii. *Num. 86. in hac enim*.

Concluſio ſyllogiſmi fit utriuſque per antitheſes comparatione. *Num. 88. reſtat, iudices*: Subjungitur digreſſio in Erutium, cujus dicendi facultatem Cicero irridet comparatione ſui, &

& accuſatorum ad Cannas, & ad lacum Servilium occiſorum. *Num 89. Hac tu Eruti.*

Poſterioris patris ſecundum argumentum: *Adverſarii occiderunt Patrem Sex. Roſcii quia habuerunt facultatem illum occidendi* eleganti dialogiſmo, & comparatione diſſimilium adjunctorum, & perſonarum proponitur, *Num. 92 videamus nunc ecqua*. Explicatur verò inductione per numerationem eorum, quæ mortem Sex. Roſcii ſunt conſecuta: quinque enim ſunt indicia, quibus hæc facultas, & cædes Sex. Roſcii in adverſarios coniicitur.

1. Eſt audacia T. Roſcii, qui iſtic cum accuſatore ſedeat. *Num. 95. videamus nunc ſtrictim.*

2. Eſt nuntius cædis magna celeritate factus per Glauciam Roſcio Capitoni quam celeritatem orator (excuſſo leviter Glaucia) pulchrè urgèt ab adjunctis, loci, temporis, & perſonarum: *Num. 96. occiſo Sex. Roſcio qui primus* Mox hypotypoſi percuſſorem Roſcii oſtendit T. Roſcium, qui illico curſorem Glauciam ſubornat Capitoni. *Num. 98. non ne vobis*. Capitonem quoque hujus cædis conſcium deſignat, præter alia ejus flagitia. *Num. 99. quid erat quod.* Deinde hujus teſtimonium, in propria cauſa, & crimine reiicit èxclamatione ironica, & comparatione Africani. *Num. 101. veniat modò*. Tum apoſtropha redit ad T. Roſcii audaciam, de qua ſupra & hanc communicatione reprimit *Num. 104. quid tu optime* Denique Chryſogonum, quippe ad quem celeriter etiam nuntius pervenerit, ſi non ipſius cædis, at avaritiæ, & communis prædæ inſimulat. *Num. 105. age nunc.*

3. Eſt Capitonis perfidia in fallendis ad Syllam legatis: hanc perfidiam Cicero ſubiicit conceſſione; & ethopeja. *Nu. 109. venit in decem.* Deinde amplificat duplici comparatione majo-

rum;

tum; quarum 1. eſt hæc; in privata re nobis credita amicum fallere turpe eſt, quia fides & amicitia violantur; quantò igitur turpius Capitoni in Republica ſeu legatione ipſi credita, ex qua Sex. Roſcii fortuna, & fama, & vita pendebat perfidum fuiſſe; *Nu.*111. *in privatis rebus ſocium*. Altera eſt hæc; turpe eſt eum, qui nobis rem ſuam & conſilia communicat, ſocium fallere quia hic nobis fidit; quanto igitur eſt turpius Capitoni, non unum in re pecuniaria ſocium, ſed novem in publico munere legatos feſelliſſe? *Nu.* 116. *videte iam porro*. Quare Cicero ex hac perfidia probabiliter cædem Sex. Roſcii adſcribit Capitoni, quia homo ſummè perfidus, non eſt alienus ab alio, maximoque ſcelere. *Num.*118 *in ejuſmodi vita*. Confirmat ex eo quod hic Capito ſub gladiatore ex laniſta magiſtro, brevi inſignis diſcipulus evaſerit. *Ibid. quid tandem*.

4 Eſt ſervorum, quos adverſarii, præſertim Chryſogonus, tanta opera & honore fovent, quæſtio recuſata ſæpius à T. Roſcio. *Nu.*119. *dixit iam antea*. Tamen non tam Chryſogonum accuſat cædis [hæc enim tota ad Roſcios pertinet, tametſi hos etiam leviter & ex neceſſitate accuſet] quàm amicitiæ, & iniquæ venditionis bonorum Sex. Roſcii *Num.* 122. *quid igitur*. Porrò avaritiam Chryſogoni notatione & dubitatione arguit, *Num.* 124. *venio nunc ad illud*. Iniquam autem fuiſſe venditionem bonorum Sex. Roſcii oſtendit ab adjunctis legis ſive Valeriæ ſive Corneliæ, quæ proſcriptorum tantum, aut eorum qui in adverſariorum præſidiis occiſi eſſent, aut malorum civium præſtituta die, bona vendi jubebat. Sex. autem Roſcius nec proſcriptus fuit, nec in adverſariorum præſidiis occiſus, nec malus civis, nec ejus bona ad præfixam in lege diem venierunt. *Num* 125. *bonorum Sex. Roſcii*. Verùm hic interjecta eſt duplex apo-

ſtropha

ſtropha ſive digreſſio ; una ad Erutium, quà Chryſogonum, non Syllam ſe dicit attingere. *Num.* 172. *in quem hoc dictum.* Altera ad judices, qua dolorem ſuum & animi ſenſum exprimit. *Nu.* 129. *verùm quæſo.* Et qua etiam paulò poſt Syllæ imprudentiam elevat facta comparatione hujus hominis cum Jove. *Num.* 131. *placet igitur.*

5. Eſt Chryſogoni potentia, qua Erutius & adverſarii nituntur ad maleficium *Num.* 132. *verùm ut hæc* Iſtam. Chryſogoni potentiam inſectatur Cicero à prædiis, domo, ſupellectile, familia, ſervis, luxuria, ſumptibus, & per ethopejam ab habitu & ſuperbia. *Num.* 133. *aptam & ratione.* Deinde longa prolepſi nobiles viros conciliat: unum Chryſogonum in invidiam vocat, qui potentia ſua ac nobilitate abutitur, ut in fortunas alienas involet *n.* 135. *quæ verò officiat.* Hanc invidiam in Chryſogonum adauget exclamatione, & indignatione. *Num.* 141. *hic nec etiam.*

ANNOTATIO.

Affectus contentionis ſunt tres, 1. *miſericordia, in Sex. Roſcium, qui affectus tamen ferè totus reſervatur in perorationem* 2. *ironia in Erutium, quem Cicero argumentatiene prima contradicere ſibi oſtendit, & nugatorias cauſas afferre, ineptum accuſatorem redarguens, comparatione canum & anſerum in Capitolio, & ethopeia, denique impudentem qui ſine cauſa aliquem parricidii accuſet. Secunda argumentatione, rurſus illum ſua ipſius argumentatione iugulat, atque omnes huius criminationes vel leviter & joco diſſolvit vel præterit. Tertia argumentatione huius facultatem dicendi irridet comparatione ſui,*

 & ac-

& accuſatorum ad Cannas & ad lacum Servilium occiſorum Itaque Cicero paſſim excurrens inſultat Erutio, mordetque modo à parente, modo à doctrina, modo ab impudentia.

Tertius affectus eſt invidia in adverſarios: primum in T. Roſcium, propter audaciam: Deinde in Capitonem propter perfidiam. tertiò in Chryſogonum propter avaritiam. T Roſcii audacia triplici ex capite invidioſa redditur, 1 ex eo quòd ipſe cum accuſatore ſedeat. 2. quod paratus ſit proprio crimine teſtari. 3 quòd percuſſo a ſe noctu Sex. Roſcio curſorem Glauciam miſerit, qui celerrimè, cædem Captoni conſcio nunciaret: Capitonis verò perfidia ipſo turpi crimine fallendi novem legatos, & flagitioſa vita ſit odioſa Chyſogoni autem avaritia, iniquà emptione bonorum Sex Roſcii, præpoſtera potentia; luxuria ſuperbia, nobilitate ad turpem rapinam converſa vituperatur Atque hunc affectum invidiæ in avarum Chryſogonum inchoavit orator in exordio, & narratione, hic in contentione adauxit diſtributione, & longa prolepſi, cum exclamatione & indignatione; Mox in peroratione ad ſummum perducet.

PERORATIO.

PEroratio commiſerationem movet, 1. pathetica per repetitionem & antitheſes & ſubjectiones proſopopeja. qua Sex. Roſcius fortunas ſuas omnes concedit Chryſogono, modò vitam non auferat *Num* 143 *verùm hæc* 2. Apoſtropha Ciceronis ad Chryſogonum, cujus, crudelitatem exclamando, & comparando accuſat. *Num.* 146, *facis injuriam* Exponitur magis iſta crudelitas ex oppoſita Cæciliæ, & Ciceronis miſericordia. *Num* 147 *niſi hoc indignum*. 3. deprecatione ad judices, ne iſtam Chryſogoni immanitatem ferant; quod exclamatione, & conſequentibus Reip. periculis,

culis, & ſimilitudine è bello petita Cicero deteſtatur. *Num* 150. *verùm ſi à Chryſogono*. Demum judices hortatur ad munus ſuum fortiter contra hujuſcemodi crudelitatem, & adverſarios exequendum. *Num.* 194. *homines ſapientes*.

ANNOTATIO.

In hac peroratione enumeratio argumentorum vel nulla eſt, vel permixta amplificationi, & affectibus.

Affectus verò inſignis in Sex. Roſcium movetur magis propoſita crudelitate adverſariorum, quam è Republica tollere & fortis & ſapientis eſt Iudicis.

PRO Q. ROSCIO.

COMOEDO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

C. Fannius Charea ſervum ſuum Panurgum communem cum Roſcio ea lege fecit, ut is à Roſcio arte hiſtrionica inſtitueretur, quaſtuſque inter eos communis eſſet Inſtitutum artificio comico Panurgum, Q. Flavius Tarquinienſis quidam interfecit. In hanc rem Fannius cognitor à Roſcio datus fuit, qui Flavium judicio damni injuria dati Roſcii nomine perſequeretur, non ſecùs atque ſi res ſua eſſet. Lite conſtituta Roſcius ſine Fannio cum Flavio decidit H. S. centum millibus, hoc eſt 2500. *coronatis. Deinde C. Piſone teſte & arbitro Roſcius Fannio pro opere, pro labore, quod cognitor fuiſſet quod vadimonia obiiſſet, certam pecuniam dedit hac conditione, ut ſi quid Fannius pro ſua parte ſervi interem-*

pti à Flavio exegiſſet, partem ejus dimidiam Roſcio diſſolveret. Poſt triennium Fannius, qui diceret ſe à Flavio nihil abſtuliſſe, Roſcium cum eo de tota re pro ſocietate decidiſſe. Roſcium in jus vocavit, & HS. quinquaginta millia, hoc eſt 1250. coronatos, dimidiam ſcilicet partem ejus pecuniæ, quam Roſcius à Flavio abſtulerat, petit, & ſponſione Roſcium laceſſivit, ni ſibi ille HS. quinquaginta millia deberet. Datus igitur Judex à Pratore fuit C. Piſo cum hac formula, ſi pater Roſcium Fannio HS. quinquaginta deberet. Quod Cicero enumeratione cauſarum debitionis falſum eſſe docet; neque ſocietatis nomine quicquam à Roſcio peti poſſe probat.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an Roſcius certam pecuniam Fannio debeat ex ſocietate.

Stylus acutus.

Exor-

SYNOPSIS.

Exordium deeſt huic orationi, & primum, contentionis argumentum, & peroratio.

Propoſitio. Roſcius certam pecuniam uon debet Fannio ex ſocietate.

Argumenta.
1. Quia Fannius mutuo nihil dedit.
2. Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit.
3. Roſcius nihil promiſit.

ARGUMENTATIO.

2. ARGUMENTATIONIS Quo loco, quo die, quo tẽpore, quo teſte, aut data, aut expenſa, aut ſtipulata pecunia ſit, oſtendi non poteſt.

1. ARGUMENTATIONIS AMPLIFICATIO ET AFFECTUS.
1. Cur credatur potius tabulis Fannii, quam Roſcii? nam in illis nomen Roſcii non eſt adſcriptum.
2. Nec in adverſariis nomen Roſcii toto triennio fuit ſcriptum: deinde adverſaria non habent in judicio eam vim, quam tabulæ. Adde, Fannius pro certa pecunia ad arbitrum confugit.

2. Argum. neque tabulis ſuis Fannius, neque adverſariis probare poteſt ſe ſocietatis nomine pecuniam expendiſſe; igitur Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit.
3. Argum. nullum probari poteſt adjunctum promiſſionis: igitur Roſcius nihil promiſit.

CONFUTATIO Saturii.

Saturius Roſcii famam læſit quando Fannium ab hoc fraudatum dixit; nam. 1. optimus, eſt vir Roſc. etiam teſtimonio ipſius Saturii, qui ſibi contradicit. 2. callidior eſt Fannius, quam ut ſe fraudari paſſus fuerit a Roſcio. 3. Nullam habuit cauſam Roſcius fraudandi Fannii: 4. Fannius non arbitrum pro ſocio adegit Roſcium, neque pactionis tabulas poteſt oſtendere. 5. Panurgi quæſtus pertinet magis ad Magiſtrum Roſc. quam ad Fannium. 6. Roſc. decidit cum Fannio: quod confirmant tres fide digni teſtes.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

CONtentionis propoſitio eſt hæc: Roſcius certam pecuniam Fannio non debet ex ſocietate. Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc tria quamquam primum deſideratur 1. quia Fannius mutuo nihil dedit. 2. quia Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit. 3. quia Roſcius nihil promiſit.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis ſecundum Argumentum, *Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit*, hoc Enthymemate tractatur: neque tabulis ſuis Fannius, neque adverſariis probare poteſt ſe ſocietatis nomine pecuniam expendiſſe: igitur Fannius ſocietatis nomine pecuniam non expendit.

Antecedentis 1. pars, *de tabulis*, Amplificatur 1 proſopopeja, quia Fannius integra non ſit fide, ut ipſius tabulis credatur; hicque repugnent tabulæ Roſcii. *Num.* 1. *is ſcilicet*. Amplificatur 2. conceſſione, exclamatione, quia Fannius in ſuis tabulis accepti, & expenſi Roſcii nomen non adſcripſerit. *Num.* 2. *ſed ego copia*.

Antecedentis 2. pars, *de adverſariis*, amplificatur indignatione, & interrogatione, quia adverſaria non habeant eandem vim quam tabulæ; atque hoc argumentum teſtimonio C. Piſonis, & conſuetudine confirmatur. *num* 5. *nimium cito*, Deinde gradatione & prolepſi urgetur Fannius, ratione temporis, quare per triennium Roſcij nomen in adverſariis non ſcripſerit *nu*.8 *Illud verò*.

Præ-

Præſertim urgetur Fannius ſuomet teſtimonio, quia pro certa pecunia ad arbitrum confugerit: nam qui compromiſſum facit, & arbitrum ſumit, certam ſibi pecuniam non deberi indicat; cur igitur nunc ab arbitro ad Judicem iverit Fannius? *num. 9 ſed hæc quamquam*.

Propoſitionis tertium argumentum, *Roſcius nihil promiſit* hoc Enthymemate conficitur: nullum poteſt probari adjunctum promiſſionis: igitur Roſcius nihil promiſit.

Antecedens breviter habet enumerata adjuncta, locum, diem, tempus, teſtem. *num.* 13. *jam duæ partes* Concludit tres contentionis partes; id eſt nihil deberi Fannio, cum nulla pecunia (quod tamen neceſſe eſt fieri) aut data, aut expenſa, aut ſtipulata ſit. *Num.* 14 *hic ego ſi finem*.

Sequitur Confutatio accuſatoris Saturii qui Roſcii famam læſit, quando Fannium ab hoc fraudatum eſſe dixit. Confutationem Cicero ingreditur apoſtropha ad Fannium, propoſita gravitate criminis, quo Roſcius, ſocium feſelliſſe arguitur. *Num.* 15. *illa ſuperior*. Mox crimen removet. 1. à perſona Roſcii, & caſtiſſima ejus vita per ſimilitudinem. *Num* 17. *quæ cum ita ſint*. Per correctionem confirmat teſtimonio ipſius Piſonis, & Saturii qui ſibi contradicit. *Num* 18 ſed *quid ego*. Crimen removet 2 à perſona Fannii, cujus calliditatem, & Roſcio diſſimiles mores pulchrè Orator oſtendit, ethopeja. *Num* 19 *Fraudavit Roſcius*. Crimen removet 3 à Cauſa quam non habuit Roſcius fraudandi Fannium, quia ille locuples, & liberaliſſimus, (adverte ſubiectionem) & majorem quæſtum (quàm ſit hic qui objicitur) facere noluerit. *Num.* 22 *principia ſunt*. Crimen removet. 4 per dialogiſmum, ex eo, quod Fannius non arbitrum pro ſocio adegerit Q. Roſcium, neque pactionis tabulas poſſit oſtendere. *Num.* 24. *quid ego*. Crimen removet

5. à perſona Panurgi, qui optime inſtructus à Magiſtro Roſcio (cujus Cicero artificium æſtimat, præſertim apud vulgus) hujus magis fuit ad quæſitum quàm Fannii. *Num. 27. exorditur magna.* Crimen removet 6. ab iis quæ necem Panurgi ſunt conſecuta: Quod Roſcius multorum exemplo & jure cum Flavio, pro ſua parte deciderit, & quidem parvo fundo Fannii accepto. Adverte dialogiſmum. *Num 32. quæ deinde.* Quod verò rationem vertit Fannius, hoc eſt non ait Roſcium pro ſe, ſed pro tota ſocietate decidiſſe: Reſpondet Cicero Fannium repromiſiſſe, & ſtipulatum eſſe, quod ſibi nullam à Roſcio ex vetere deciſione deberi pecuniam indicavit. Adverte & hìc dialogiſmos. *Num. 34. vertit hic rationem.* 2. Quod Fannius à Flavio pecuniam abſtulerit: & confirmatur eleganti ſubjectione à perſonis trium teſtium, qui fide ſunt digni. *N. 39 quid ſi tandem.* Præſertim veracitas & conſtantia Cluvii, etiam injurati, amplificatur duplici proſopopeja. *N. 45. reliquum eſt.* Concludit Cicero, & Saturii prolepſim ſolvit: ſcilicet id, quod exegit Roſcius, commune ſocietatis factum non eſſe. 1 Quia Roſcius ſuam partem potuit ex ſocietate petere. *Num. 51 Jam intelligis.* 2 quia alteri nemo petit, niſi qui cognitor eſt factus: Roſcius autem cognitor non eſt factus: quomodo igitur alteri petiit? atque huic argumento junctum eſt ſimile. *N. 54. quod ſi quiſquam* 3. Quia ſtultus fuit Roſcius, qui ex juriſperitorum conſilio & auctoritate reſtipularetur, ſi ſine cautione & repromiſſione nihilominus debeat. *N. 56. præſtat in ſententia.*

ANNOTATIO.

Reſtat in hac oratione mutila ſolùm confirmatio, & confutatio: confirmatio maximè ex loco extrin-

trinſeco ſeu tabulis petitur; & deinde ab adjunctis promiſſionis. Confutatio tum à perſonis Roſcii, & Fannii, & ſervi Panurgi, & teſtium; tum à cauſis, & iterum ab adjunctis promiſſionis ducta eſt. In hoc lis tota vertitur, an Roſcius pro ſocietate, non pro ſe tantum dederit: & hoc maximè argumento inquit Manutius, ad criminationem Fannii repellendam Cicero utitur, quòd is, accepta à Roſcio pecunia, quia cognitor ejus fuerat, repromiſiſſet, & ſtipulatus eſſet ſi quid à Flavio exegiſſet, dimidiam ei ſe daturum. Quo ſibi nullam à Roſcio ex vetere deciſione deberi pecuniam judicavit; Plura ex hac oratione non habemus.

VERRINA I.

SEU DIVINATIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

C. Verres, per triennium Siciliæ præfuit; ubi cum avarè multa, crudeliter, libidinosè geſſiſſet; repetundarum à Siculis poſtulatus eſt. Ii ſibi patronum ob eas cauſas, quæ in hac oratione exponuntur Ciceronem delegerunt. Sed cum accuſandi munus ad ſe potius pertinere Q. Cæcilius, qui Verris quæſtor fuerat, contenderet; ortâ contentione, Cicero hanc orationem habuit, quæ divinatio dicitur, quia Judices, remotis teſtibus, & tabulis, argumenta ſola ſequantur & quaſi divinent uter debeat accuſare. Quæſtio hujus divinationis eſt in genere deliberativo, an Cicero ſit eligendus accuſator Verris, an Cæcilius.

Dicendi character eſt mediocris ac temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. A cauſis quare Cicero nunc accuſare Verrem petit, qui hactenus plures defendit: nimirum ratione officii, defendendæ Siciliæ, ſublevandæ Reip.

Propoſit. Cicero eligendus eſt accuſator Verris, non Cæcilius.

argumẽt. Quia Siculi volunt Ciceronem, nolunt Cæcilium; Verres non vult Ciceronem, vult Cæcilium.

ARGUMENTAT. Ille debet conſtitui actor, quem maximè velint ii, quibus factæ ſunt injuriæ; & quem minimè velit is, qui injurias fecit: quia lex de repetundis eſt inſtituta eorum cauſa, quibus factæ ſunt injuriæ. Atqui Siculi, quibus factæ ſunt injuriæ, volunt Ciceronem, nolunt Cæcilium; & Verres, qui fecit injurias, non vult Ciceronem, vult Cæcilium: nam Siculi Ciceronem ob quæſturam ſibi probe cognitum rogarunt, ut cauſam ſuſciperet; Cæcilium nec rogarunt, nec noverunt; & Verres non vult Ciceronem, quia hunc novit habere omnes partes ac virtutes optimi accuſatoris; vult Cæcilium, quia novit hunc nullam accuſatoris partem ac virtutem habere; ergo Cicero eligendus eſt accuſator Verris, non Cæcilius.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS.

Siculi, quibus à Verre factæ ſunt injuriæ, multis teſtibus, magna cum laude ob præturam bene geſtam, actorem Ciceronem rogarunt, repudiato Cæcilio æmulo. Nam in Cicerone eſt accuſatoris integritas & dicendi facultas: Cæcilius nec verè accuſabit Verrem, nec pro magnitudine criminum, graviter & copioſè contra Hortenſium, fruſtra adjutus à duobus ineptis ſubſcriptoribus. Quòd ſi Cæcilius injurias à Verre accepit, at Siculi graviores acceperunt; ſi inimicus Verri fuit, at rediit in gratiam: ſi & quæſtor ejus fuit; at quæſtor non debet prætorem ſuum accuſare. Quare honeſtius eſt Ciceroni, clariſſimorum virorum exemplo, ſociorum, à quibus rogatus fuit, injurias perſequi, quàm, Cæcilio ſuas.

Peroratio.

Petit Cicero à Judicibus eligi accuſator Verris, quia diligenter ac integrè ſalutem Reip. & ſociorum defendit: quæ Cæcilius non ſpectat.

EXORDIUM.

Exorditur prolepſi Cicero à cauſis, quare nunc accuſare Verrem petit, qui hactenus plures defendit. *Num.* 1. *ſi quis veſtrum*. 1. cauſa eſt, quòd officio, & fide, & miſericordia erga Siculos, apud quos quæſtor fuit, ad id munus adducatur. *Num* 2. *cum quæſtor*. 2. Cauſa eſt quòd non tam accuſet, quàm defendat. *Num.* 5. *quo in negotio*. 3. quòd hoc tempore nihil Reip. utilius poſſit præſtare, quam flagitioſum hominem accuſare. *Num.* 6 *Quòd ſi*.

ANNOTATIO.

Tribus iſtis, quas Cicero affert, cauſis accuſandi Verrem, captat benevolentiam Judicum, tum à ſua perſona, ſeu officio, tum à ſuo in laborantem Remp. ſtudio: quod ſtudium exclamatione & modico affectu, atque amplificatione præſefert. Accuratum eſt etiam hoc exordium, & grave numeris periodiſque.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Cicero eligendus eſt accuſator Verris, non Cæcilius. Diſtributio ſeu argumenta ſunt, quia Siculi volunt Ciceronem, nolunt Cæcilium; & Verres non vult Ciceronem, vult Cæcilium.

Digitized by Google

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

TOta contentionis argumentatio eſt ratiocinatio, licet partes ſint inter ſe mixtæ, ſed hoc plerumque fit apud oratores

Major propoſitio, *ille debet conſtitui actor, quem maximè velint eſſe ii, quibus facta ſunt injuria; & quem minimè velit is, qui injurias fecit;* breviter effertur. *Num.*10. *ego ſic intelligo.*

Probatio majoris, *quia lex de repetundis pecuniis eſt conſtituta eorum cauſa, quibus facta ſunt injuria,* ſequitur paulò infrà. *Num.*17 *reliquum eſt.*

Minor propoſitio ſeu aſſumptio, *atqui Siculi quibus facta ſunt injuria, volunt Ciceronem, nolunt Cæcilium, & Verres, qui fecit injurias, non vult Ciceronem, vult Cæcilium,* ſequitur etiam infrà. *Num.*23 *at enim ſolum.*

Probatio minoris eſt quadripartita 1.pars. *Siculi volunt Ciceronem, quia illum ſibi ob praturam probè cognitum rogarunt, ut cauſam ſuam ſuſciperet,* ſupra ſubjuncta eſt majori propoſitioni cum apoſtropha, & digreſſione, in Cæcilium *Num.*11. *in hac cauſa.* Confirmatur auctoritate plurium teſtium. *Num* 13 *Deinde ſunt teſtes* Hancque voluntatem Siculorum modeſtè refert Cicero ad ſuam laudem. *Num* 15 *at enim cur.* 2. pars, *Siculi nolunt Cæcilium, quia hunc neque probè noverunt, neque rogarunt.* Proſopopeja, & interrogatione, & repetitione conſtat. *Num.*19 *Sicilia tota* 3. pars, *Verres non vult Ciceronem, quia novit hunc habere omnes partes & virtutes optimi accuſatoris.* Et 4. pars, *Verres vult Cæcilium, quia hunc novit nullam accuſatoris partem ac virtutem habere;* paucis exponitur. *Num.*22 *alterum illud credo.* Hic digreditur Cicero in Hortenſium, quem proſopopeja vocat in

invi-

invidiam, ne ſuffragetur Cæcilio. *Num 23. itaque magnus*. Et paulò poſt ipſum deterret, ne defendat Verrem, nova dicendi ratione propoſita. *Num. 25 huic ego homini*. Redit ex digreſſione, reſumitque tertiam & quartam partem probationis minoris: quas partes (quia in his maximè videtur contentio conſiſtere) diſſimili ſui & Cæcilii comparatione amplificat per apoſtropham; & diſtributionem, & communicationem. *Num 27. tu verò Cæcili*. Primùm accuſatoris integritatem negat eſſe in Cæcilio, qui ex Sicilia litteras in Verrem non deportat: ſed aſportat, ut ſuſpicantur Siculi *Num. 28 hic ego de te*. Deinde Cæcilius firmus, veruſque accuſator Verris eſſe non poteſt, quia cum ipſo rediit in gratiam. *Num. 29 deinde accuſatorem*. Adde quod Cæcilius criminum in re frumentaria, ac furtorum ſocietate implicatus, aut multa ſilentio prætermittet, aut quomodo iſta accuſabit? Adverte dilemma *Num. 30. video enim*. Cicero autem liberè proferet ſingula. *Num 34 hac tu ſcis*. Poſtea repetitione; & inſigni communicatione facultatem oratoriam in Cæcilio requirit Cicero quam ſibi non arrogat ita (etiamſi longo uſu & exercitatione comparatam) ut pro magnitudine copiaque criminum, poſſit copioſè & graviter de Verre apud Judices dicere. *Num. 35. quid illa Cæcili*. Tum prolepſi ſuum ipſe (quamquam à puero exercitatiſſimus in cauſis) timorem, & curam profitetur, quæ deſiderari in Cæcilio ſignificat. *Num 40 fortaſſe dices*. Venuſtè auget difficultatem à perſona Hortenſii, contra quem Cæcilius debet dicere: Cicero hunc non reformidat. *Num. 44 nunc ne illud*. Poſtremò irridet Cæcilium, & ejus ſubſcriptores, Apulejum, & Allienum, quorum futili opera fretus, nec paratus aliunde deſcendit ad acre certamen. *Num. 47 eſto ipſe nihil*. Certè Allienum feſtiva ſimilitudine à Græcis actoribus ſumpta

pta bene robuſtum in clamando deſcribit. *Num.* 48. *deinde ut opinor*. & ejuſmodi ſubſcriptores, cuſtodeſque adeò contemnit, ut non ſigillatim, aut certo loco velit illis egere, aut reſpondere. *Num.* 50. *quibus ego non*. Abſoluta argumentatione, ſequitur confutatio Cæcilii, qui triplici ex capite contendit eſſe accuſator Verris. 1. ob injurias à Verre acceptas. 2. ob inimicitias. 3. ob quæſturam, quam Prætore Verre exercuit. 1. Cicero non negat injurias Cæcilio à Verre factas: verùm quia Siculi graviores acceperunt, debent hi potius, quàm ille, ulciſci & accuſare Verrem. *Num.* 52. *verum ut*. 2 quæ inimicitiæ poſſunt eſſe inter Cæcilium, & Verrem, quando parva, aut nulla inimicitiarum fuit cauſa? quando Cæcilius cum Verre in gratiam rediit? Prius probatur ipſo Agonidis Lilybetanæ judicio cum prava digreſſione ad ingenium Verris. *Num* 55. *at eam tibi*. Poſterius brevi repetitione, & dilemmate ſtringitur. *Num* 58. *hic tuſi*. 3 nec debet Cæcilius idcirco accuſare Verrem, quòd ejus quæſtor fuit, & hac in re præponi Ciceroni; imò verò propter hanc cauſam debet rejici; nam Cæcilius non poteſt injurias, quando nullæ ſunt, ſibi à Verre illatas ſine vituperatione, aut aliquo ſcelere perſequi. *Num* 59 *quid ſine*. Deinde in Quæſtorem non cadit Prætorem ſuum accuſare, quem parentis loco habere debet. *Num* 61. *at vide quid*. Quod Exemplis majorum probatur. *Num* 37 *neque fere unquam*. Adde quòd honeſtius eſt Ciceroni ſociorum, à quibus rogatus fuit, injurias perſequi & ulciſci, quàm Cæcilio ſuas. Quod itidem probatur, & amplificatur pluribus exemplis clariſſimorum virorum P Gabinii, M Catonis, C. Domitii, L Lentuli & P. Africani. *Num* 63. *ſemper hac cauſa*.

AN-

ANNOTATIO.

Amplificatio & affectus elegans eſt ille in probatione minoris per diſſimilem Ciceronis & Cæcilii comparationem, præſertim in oratoria facultate; ubi primùm Cicero communicatione Cæcilium admonet difficultatis Verrem accuſandi ſuumque ipſi timorem, quamquam in cauſis ſit ſæpè verſatus, modeſtè aperit: deinde ipſum, & ſubſcriptores deridet, quaſi jam ſuperior. Demum abſoluta argumentatione de reliquo confutat, & reiicit Cæcilium.

PERORATIO.

IN peroratione pergit Cicero paulò majore affectu oſtendere honeſtatem diligenter ac integrè defendi Rempub. & ejus ſocios atque amicos. *Num 70. & profectò*. Rurſus amplificat diſſimilem ſui & Cæcilii comparationem in accuſando Verre: nam Cæcilio nec ſalus Reip. nec propria laus, aut fama cordi eſt: quæ ſunt vehementer propoſita Ciceroni. *Num. 71. quamobrem hoc*. Quare apoſtropha ad Judices petit præ Cæcilio eligi accuſator Verris. *Num. 73 quapropter Judices*.

ANNOTATIO.

In hac, licèt brevi peroratione Cicero colligit argumenta per orationem ſparſa; Cæcilium nec integrum, nec diligentem, nec Reip. amantem, nec eloquentem eſſe Oratorem præ ſe; perficitque illum, quem maximè in exordio inchoavit, affectum de ſuo erga laborantem Remp. ſtudio.

II. VER-

Digitized by Google

II. VERRINA

Seu

PROOEMIUM.

I. ACT. IN VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Victo Cæcilio, & accuſatione ad ſe delata Cicero cum inquiſitionis tempus in Siciliam poſtulaſſet dies centum & decem, & cum L. Tullio Fratre Patruele totam provinciam colligendis litteris in Verrem, & denuntiandis teſtimoniis peragraſſet diebus quinquaginta, Romam reverſus, cùm id videret agi, ut à M. Glabrione, Pratore, & ab iis Judicibus, qui tùm erant ad alium annum, aliumque Pratorem res tota tranſiret; eriperetur que ſibi reus, patrocinio Hortenſii ac Metelli, qui tunc Conſules futuri erant, hoc commentus eſt rationis; ut orationem longam pratermitteret, neque in criminibus declamatione cumulandis tempus abſumeret; ſed tantùm citaret teſtes, ad unumquodque crimen expoſitum, & eos Hortenſio interrogandos daret Conſilium autem ſuum Cicero in hac oratione exponit Freig.

Quaſtio eſt in genere deliberativo, an novo genere ſit accuſandus Verres.

Stylus eſt temperatus.

EXOR-

EXORDIUM AMPLIFICATIO & AFFECTUS.

Ab occaſione, quam jud ces habent tollendi infamiam Iudiciorum.

Propoſitio.

Novo genere eſt accuſandus Verres.

argumentum.

Quia Verres Ciceroni, & judicibus inſidiatur.

argumentatio.

Verres grandem habet pecuniam paratam Judicibus, & Ciceroni, qua ſperat ſe illos corrupturum, ergo Verres Ciceroni, & judicibus inſidiatur.

Quoniam flagrant judiciorum infamia magna eſt pecuniæ vis, Cicero audaciam Verris in dicendo, & ſtultitiam in agendo reddit odioſam, ac metuendam judicibus; ejuſque ſpem non in honeſto præſidio, ſed in pecunia Sicilienſi & ſceleratuſſima vita poſitam infringit, ſubjuncta narratione. Vehementer etiam carpit Hortenſium, & Metellos, quibus patronis nititur Verres cauſam ſuam in annum ſequentem producere. Verum Judices cohortatur ad ſeverè judicandum, data divinitus opportunitate. Poſtremo, quòd vult maximè, ſuum conſilium exponit, novo genere accuſandi Verrem.

PERORATIO.

Orator pergit Judices, nominatim M. Glabrionem Prætorem cohortari ad ſeveritatem, ac integritatem contra ſceleratum & inſidioſum Verrem, præſtito novo accuſandi genere.

EROR-

EXORDIUM.

EXorditur Cicero ab occaſione, quam habent Judices, ſedandi turpitudinem, atque infamiam judiciorum, reo in judicium adducto C. Verre. *Num.1. quod erat*. Atque hæc eſt finalis cauſa, quare ipſe Cicero ad accuſandum Verrem acceſſerit. *Num 2. huic ego cauſæ*.

ANNOTATIO.

Orator benevolentiam captat à ſuo officio, & voluntate reſtituendi amiſſam judiciorum exiſtimationem: & data opportunitate tacitè Judices monet atque hortatur ad idem conſilium: qui præcipuus eſt affectus totius orationis.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: novo genere eſt accuſandus Verres.

Diſtributio ſeu argumentum, quia Verres Ciceroni, & Judicibus inſidiatur.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *Verres Ciceroni, & Judicibus inſidiatur*. Hoc Enthymemate exponitur. Verres grandem habet pecuniam paratam Judicibus, & Ciceroni, qua ſperat ſe illos corrupturum: ergo Verres Ciceroni, & Judicibus inſidiatur.

Antecedens artificioſè Cicero ingreditur, partim

tim timore, ne ſe vi pecuniæ corrumpi ſinat, partim oratione Verris, qui audacter ſibi nihil metuendum eſſe dictitat, quia tantum rapuerit, ut id multis ſatis eſſe poſſit; magnum porrò in pecunia præſidium ſit. *Num 3. equidem ut*. Non ſolùm audaciam Verris in dicendo,ſed ejus etiam in agendo ſtultitiam Cicero inſenſam reddit,quia inquiſitorem pecunia induxerit, qui ut prior accuſaret, breviorem, quàm Cicero, diem ſibi in Achajam poſtulavit; ipſe autem Verrem non accuſavit, ſed Ciceroni menſes tres eripuit ad agendum maximè appoſitos. *Num.6. quòd ſi quam*. Nunc idem Verres pecunia cogitat procellam temporis devitare, hoc eſt, in ſequentem annum, apud M Metellum ſui amantiſſimum, cui quæſtio repetundarum obtingere debet, cauſam protrahere. *Num 7. Nunc homo*. Atque ex his Orator vanam ſpem Verris amplificat non in aliquo honeſto præſidio, aut in alicujus eloquentia aut gratia collocatam; ſed in pecunia. *Num.9. quòd ſi non modò*. Magis amplificat hanc ſpem vanam ex vita & copia criminum Verris; utiturque pulcherrima diſtributione, & enumeratione magiſtratuum,& ſcelerum. *Num.10. etenim quod eſt*.

Concludit vanam eſſe ſpem Verris, præſertim in nobilium virorum [hi ſunt Hortenſius, & tres Metelli] præſidio poſitam. *Num 15 Quæ cùm ita ſint*. Quod ut meliùs oſtendat, præmittit hanc narrationem de ſpe, quam habuit Verres corrumpendi judicii: 1. redemptio judicii facta eſt, id eſt, Verres dedit negotium corrumpendi peritis hominibus, qui ſibi Judices emerent; facta verò Judicum ſortitione & rejectione, cùm ii Judices remanſiſſent, apud quos religio & veritas plùs, quàm pecunia poſſe videretur, renunciata eſt à redemptoribus de corruptione deſperantibus, tota illa conductio. *Num. 16. quam ſpem nunc*. 2. Comitiis conſularibus cum factus eſſet Conſul

Hor-

Hortenſius, Verris patronus; C. Curio gratulatus eſt Verri, & palàm renuntiavit Verrem ipſis comitiis, & iſto Conſule eſſe abſolutum: de qua re Cicero queritur brevi ſubjectione, & inſinuatione. *Num.* 17. *ecce autem repentè*. 3. Cùm Metellus anno ſequenti quæſiturus eſſet de repetundis, altera gratulatio facta eſt Verri: hic interim ædilitate Ciceronem dejicere conatus eſt. Quod ſollicitum reddidit Oratorem, qui ſimul accuſare, & petere ædilitatem debebat. *Num* 21. *ecce autem illis*. 4. Hæc ſunt Verris conſilia [vide proſopopejam] ut ſublatis, quos pecunia non poſſet corrumpere, ſeveris Judicibus, apud M. Metellum cauſa dicatur; quem prætorem homini perditiſſimo eſſe amicum Cicero apoſtropha reprehendit. *Num.* 26. *poſteaquam illa*. Abſoluta narratione Orator primùm communicatione Judicibus proponit novo genere, non perpetua oratione accuſandum eſſe Verrem, ne elabatur. *Num* 32. *nunc ego Iudices*. Deinde apoſtropha adverſatur acriter Hortenſio, qui cupiditate, & dominatione judiciorum defendere putat Verrem. *Nu* 33. *res omnis mihi*. Et quamquam erit tum Conſul Hortenſius, ipſe Cicero ædilis; hic tamen omnia ſe diligenter ſevereque dicturum eſſe pollicetur; quæ ante decem annos flagitiosè in rebus judicandis facta ſunt: quantò magis ea, quæ in hoc judicio committi intellexerit. *Num* 37 *erit tum Conſult*. Poſtremo adhortatur Judices, ut illam turpitudinem atque infamiam Iudiciorum tollant, 1. objecta ſpe ac nefaria opinione Verris. *Num.* 42. *o commemoranda judicia*. 2. allatis Q. Catuli, & Cn. Pompeii teſtimoniis. *Num.* 44 *neque hoc Q. Catulum*. 3. propoſita populi Rom. fama, & opportunitate divinitùs data condemnandi perditiſſimi hominis rei. *Num.* 46. *nunc autem*. 4. parata induſtria ſtrenui Oratoris, qui accuſabit Verrem. *Num.* 48. *poſtremò ego*.

ANNOTATIO.

Callidè fingit ſe Orator timere inſidias ſeu pecuniam Verris, ut pleroſque Judices vel tacitè commoneat officii, vel etiam reprehendat, quos eſſe corruptos videt in hac infamia & turpitudine Judiciorum. Et quidem avocans orationem à cæteris, unum Hortenſium & tres Metellos vocat in invidiam, propterea quòd hi ſceleratum hominem, audacter ac ſtultè pecuniâ ſollicitantem Judicia, ac protrahentem foveant; quibus novum accuſandi genus minitatur. Itaque tota Ciceronis Contentio vergit eò, ut territis adverſariis (quod accidit) illo novo genere agendi citiùs condemnetur Verres.

PERORATIO.

Cicero premiſſa ſeveritate, & conſtantia in Verrem, aut in alios cives improbos, hortatur M. Glabrionem Prætorem, ad ſeveritatem, integritatem, fidem, religionem, adjuncta ipſius majorum laude. *Num* 5.. *quapropter primum*. Deinde ſuum officium ſignificat: 1. ſe non paſſurum diutiùs hoc judicium differri. *Num.* 53. *mihi certum eſt*. 2 ſe novo genere accuſandi teſtes ad ſingula crimina accommodaturum. *Num* 55. *faciam hoc non novum*.

ANNOTATIO.

Proſequitur eum affectum, ut Judices nominatim Prætor Glabrio, turpitudinem atque infamiam judiciorum deleant; atque ad id operam ſuam pollicetur; in quo iterum benevolentiam captat,

III. VERRINA

Seu

LIB. I. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

MAlitiam Verris, & Hortenſii, Ciceronis conſilium vicit. Illi cauſa diffiſi, ſpem omnem in ſequentis anni Prætore M. Metello, & in ipſo patrono Verris Hortenſio, Quinctoque Metello, qui futuri Conſules erant, reponentes, curam omnem induſtriamque ſuam in eximendo tempore, ducendaque re defixerant. Contrà Cicero, cognitis inſidiis, omiſſa oratione perpetua, cauſam per teſtes, tabulas, auctoritates egit: interrogandi teſtes, argumentandi, dicendique facultate Hortenſio tradita orationem illi quoque perpetuam eripuit. Quo deterritus Hortenſius, deſperato patrocinii ſui exitu agendæ cauſæ conſilium abiecit. Verres autem ipſe tanquam convictus, in exilium ſponte diſceſſit. Sequentes igitur quinque libros Cicero non dixit, ſed cùm vellet omnem vim & rationem accuſandi in uno reo oſtendere, quinque hos libros ad eloquentiæ laudem domi ſcriptos edidit. Hic primus accuſationis liber (quæ eſt Verrina tertia) exponit ante acta, id eſt, ea crimina quæ Verres ante præturam Sicilienſem in quæſtura, legatione, & prætura urbana commiſit. Secundus liber explicat crimina in Sicilia. Tertius eſt de frumenti criminibus. Quartus, de ſignis. Quintus, de ſuppliciis. Manut.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an C. Verres ſit abſolvendus crimine repetundarum.

Stylus eſt tenuis, interdùm aſſurgit, ut in exordio, & in quibuſdam affectibus.

SY:

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Ab audacia, amentia, impudentia Verris, qui in judicium venit; ut ſcelerum ſuorum majus ſupplicium quærat Diis, & Judicibus, & Populo Rom contra illum iratis. Cicero etiam, reddit rationem primæ actionis ſuæ, hoc eſt, cur non perpetua oratione, ſed teſtibus, tabulis, litteris accuſarit Verrem: nempe ad tollendam judiciorum infamiam, qua jam diu laborat ſenatorius ordo.

PROPOSITIO.

Verres non eſt abſolvendus crimine repetundarū.

ARGUM.

Quia Verres in iis magiſtratibus, quos geſſit, fur, & ſceleratus fuit.

ARGUMENTATIO.

Verres in quæſtura, & legatione Aſiatica, in Prætura urbana & Siciliensi, fur & ſceleratus fuit: igitur Verres in iis magiſtratibus, quos geſſit, fur, & ſceleratus fuit.

AMPLIFICA.

1. In quæſtura Verres pecuniam ſublatam avertit, nec illius rationes retulit: Deinde perfidè prodito Conſule Carbone, & relicta ſorte, ad Syllæ partes transfugit.

2. In legatione Aſiatica, prodito etiam Dolabella, in itinere pecunias exegit à magiſtratibus, & crudeliter extorſit: tum multa furta ac ſacrilegia commiſit in omnibus ferè templis, Athenis, Deli, Chio, Tenedo, Samio, Aſpendi; ex quibus Orator in affectus erumpit, adducto diſſimili exemplo majorum, ac Imperatorum

TIO ET AFFECTUS.

ratorum Populi Romani; refellitque duas prolepſes Verris. Poſtea Lampſaci libidinibus & cupiditatibus exardens, filiam Philodatni per vim rapere voluit, Philodamum, quòd conatibus obſtitiſſet, com filio capite mulctandum curavit: apud Mileſios autem publicam è claſſe navem accepit, & vendidit; atque in tutela Malleoli ita perfidus fuit, ut illum corrupto codice, fortunis patris everterit; denique Miliades afflixit imperato frumento, & iniquiſſimè æſtimato, cujus rationes cum ad ærarium non retulit, illas pecunias extraordinarias confecit.

3. In Prætura urbana, primùm juriſdictione & edictis iniquis P. Annii filiam, & gentem Minuciam, & Hæredes P. Trebonii, & M. Octavium ligurem juſtis hæreditatibus privavit; Deinde in exigendis Sartis tectis, latrocinia ſua incœpit ab æde Caſtoris, ingenti damno afficiendo Pupillum Junium; tertiò Judicium in Prætura publicum exercuit, & in ſubſortitione Juniana tabulas ſuas corrupit.

EXORDIUM.

Cicero incipit ab audacia, amentia, & impudentia C. Verris, qui ad judicium adſit. *Num.* 1. *neminem veſtrum*. Conceſſione iſtam Verris impudentiam adducit in odium, quia majori Ciceronis, & Judicum laude præſens damnabitur. *Num.* 2. *potior Judices*. Eleganter autem odium impudentis Verris à conglobatis efficientibus cauſis ſcelerum in Deos, & in homines. *Num.* 6 *tametſi de abſolutione*. Auget etiam à cauſa finali, quòd videatur Verres non damnationem ſolùm, ſed inſigne avaritiæ ſupplicium quærere. *Num.* 8. *neque iſte mihi*. Quod amplificat à conſequentibus. Nam ſi nocentiſſimus Verres, Diis hominibuſque invitis, abſolvetur aliquorum Judicum ſententiis; nunquam tamen ex manibus populi Rom eripi poteſt, hoc eſt, vivus à populo diſcerpetur propter repetundas. *Num.* 9 *nam quis hoc*. Quatuor autem cauſas repetundarum enumerat: peculatum, crimen majeſtatis, jus libertatis, teſtes. *Num.* 10 *his ego Judicibus*. Poſt hæc deflectit Cicero, & reddit rationem primæ actionis in Verrem: 1. quare nomen Verris detulerit. *Num.* 15. *mea quidem*. 2. quare profectus ſit in Siciliam. *Num.* 16. *in Siciliam* 3. quare Iudices rejecerit. *Num.* 17 *Romam ut*. Qua in actione quidem Cicero non ſolum duplex accuſatoris onus, fidei ſcilicet & diligentiæ ſuſtinet; ſed etiam conſilii fructum retulit, victo Verre, ad exiſtimationem populi Rom. *N* 19 *itaque Judicibus*. Iam & ipſi judices onus ſuum, quod eſt de homine improbiſſimo ſeverè judicare, probare debent. *Num* 22 *vos quod ad*.

Ad prolepſim Hortenſii querentis oppreſſum eſſe Verrem, Cicero reſpondet ironicè, ſe jam morem illi gerere, id eſt, uti oratione per-

pe-

petua: priore autem actione ſibi eo tempore uti licuiſſe, quod lex dabat: *Num.24.nunc ne novo*. 2 reſpondet ſe ademiſſe Hortenſio comperendinatum, id eſt, cauſæ iterum agendæ moleſtiam; quare non eſſe quod queri Hortenſiùs debeat, ſi Cicero veterem legem Aciliam omnium mitiſſimam reſtituit, quæ Judicibus vel cito abſolvendi, vel tarde condemnandi poteſtatem dabat. *Num. 25. cauſam enim*. 3. reſpondet cauſam Verris eſſe ſatis cognitam, quia teſtes ſunt auditi, & prolatæ tabulæ, *Num. 27. verùm ſi cauſam*. Denique reſpondet Hortenſio ſe idcircò priore actione, non perpetua oratione, ſed teſtibus, tabulis, litteris, auctoritatibus accuſaſſe Verrem, ne interpoſito accuſatore, & binis ludis, dum Cicero ſuis legitimis horis in dicendo uteretur, in annum ſequentem integra res ad Metellum Prætorem, alioſque Judices veniret. *Num 30. interpoſuiſtis accuſatorem.*

ANNOTATIO.

Accommodatè ad contentionem incipit Cicero ab impudentia C. Verris, ejuſque cauſas amplificat: quia maximorum ſcelerum ac furtorum (quæ poſteà explicabuntur) comes ſit impudentia. Verùm ipſi, præter odium ſpem abſolutionis omnem praſcindit propter repetundas, ſi vivus ex manibus populi Rom. eripitur. Confirmat etiam conſilium primæ actionis ſuæ & prolepſim Hortenſii diſſolvit, quo procliviùs judices adducat ad furta, ſceleraque Verris audienda, & ſeverè plectenda. Denique hoc exordium continet aliquos affectus, & amplificationes reliquæ orationis, captatque Orator benevolentiam à fide, diligentia, & ſtudio liberandi ſenatus iſta judiciorum infamia.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Verres non eſt abſolvendus crimine repetundarum.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: quia Verres in iis magiſtratibus, quos geſſit, fur, & ſceleratus fuit.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis Argum. *Verres in iis magiſtratibus quos geſſit fur & ſceleratus fuit.* Hac inductione exponitur: Verres in quæſtura; legatione Aſiatica, prætura urbana, & Sicilienſi fur, & ſceleratus fuit: igitur Verres in iis magiſtratibus quos geſſit fur, & ſceleratus fuit.

Præmiſſa elegante præteritione, per inſinuationem in re turpi, tam ipſa contentionis diſtributio, quam argumentatio expreſſa eſt. *Num.* 32. *nunc mihi temporis.*

Prima pars inductionis, *Verres in quæſtura fur & ſceleratus fuit*, amplificatur indè, quòd quæſtor Verres, averſa publica pecunia. Conſulem Carbonem, & exercitum, furti cauſa, non defendendæ nobilitatis, deſeruerit. *Num* 34 *Quæſtor ex* S. C. Quod iſtius pecuniæ rationes non retulerit, nec minutim, & articulosè probarit. *Num.* 36. *Videamus rationes.* Quòd prodito Conſule ſuo (qui ſi aliis malus fuit, at non Verri) relicta ſorte, ad Syllanas partes transfugerit. Hæc perfidia ex communi periculo obiter exageratur odio, & exclamatione, cùm tranſitione ad alteram partem, *Num* 37 *quòd ſi illinc.*

Secunda pars inductionis, *Verres in legatione Aſiatica fur & ſceleratus fuit*, primùm perſtringitur præteritione multorum furtorum, & nefariæ proditionis Cn. Dolabellæ, contra quem falſum teſtimonium dixit. *Num* 41 *itaque idem iſte*. Deinde amplificatur diſtributione ſex criminum legati Verris. 1. Crimen in itinere circa exactiones fuit, quando magiſtratum Siconium [adverte amplificationem per incrementum] nummos popoſcit, & amicum hominem fumo excruciavit. *Num.* 44 *Nam ut iſte*.

Secundùm crimen eſt furtorum, & ſacrilegiorum. Nam Athenis ex æde Minervæ grande auri pondus abſtulit; & Deli, ex fano Apollinis multa ſigna: quod crimen Orator ab adjunctis, loci præſertim, & comparatione Perſarum, & apoſtropha ad improbiſsimum Verrem amplificat. *Num.* 45. *jamque iſta*. Chio ſigna pulcherrima, Tenedo ipſum Tenem Deum, Samio Iunonem Samiam ſuſtulit in ædes ſuas, multis teſtibus. *Num.* 49. *Chio per vim*. Aſpendi non aliqua item ſigna, ſed omnia aſportavit (ubi eſt jocus de Aſpendio Cythariſta) & pergæ fanum Dianæ ſpoliarit. *Num.* 53 *Aſpendium vetus*. Ex his furtis & ſacrilegiis prorumpit Cicero in affectum odii comparatione majorum, ac diſsimili exemplo olim M. Marcelli, L. Scipionis, Flaminii, L. Pauli, L. Mummii, & hodie P. Servilii, qui omnia ſpolia ex iſtis partibus vi, exercitu, imperio capta, & ſigna Romam in publicum reportarunt: quantò magis id facere debuit Verres, qui ſociorum atque amicorum urbes adiit legationis jure & nomine? *n* 54. *qua malum eſt iſta*. Affectui ſubjuncta eſt duplex prolepſis: 1. ſolvitur inverſione: ſigna Verris, & tabulæ pictæ non ornamento fuerunt urbi foroque Rom. ſed acerbo & lugubri ſpectaculo: quia ſocii populi Rom. ſua viderunt turpi furto ablata, & palam expoſita ad corrumpendos Judices. *Num.* 58 *dices tua quoque*.

Altera prolepſis (quod Verres ea ſigna emerit) refellitur ex eo, quod nuſquam in tabulis Verris, aut ejus patris iſtiuſmodi emptio inveniatur. *Num.* 60. *hic ego non*.

3. Crimen in libidinibus & cupiditatibus verſatur; cæteriſque prætermiſſis, uno ſelecto Verris facto amplificatur. quòd Lampſaci Filiam Philodami per vim rapere voluerit, & quòd Philodamum ipſum, quia ipſius libidinibus obſtitiſſet, cum filio capite mulctandum curaverit. Eſt inſignis hæc narratio oratoria; habetque eas partes: 1. Verres venit Lampſacum (nobile oppidum, cives quieti) ad janitorem quendam hoſpitem. *Nu* 62. *at credo in hiſce*. 2. Audiens ex ſuo comite Rubrio; eſſe Philodami filiam eximia pulchritudine, cùm ipſe hoſpitis relinquendi cauſam reperire non poſſet, migrare Rubrius, & ad Philodamum deduci juſſit. *Num* 63. *ut mos erat*. 3. Philodamus vi, & contra jus recipere talem hoſpitem coactus, tamen ſplendidè & humaniter apparat convivium. *Num.* 65 *quod ubi eſt*. 4 Calente convivio (eſt hic elegans dialogiſmus, & hypotipoſis) vis affertur filiæ Philodami, fitque domi pugna, & cædes. *Num* 66 *Tum Rubrius iſtius*. 5. Lampſaceni Cives poſtridie mane conſilium capiunt expugnandi domum Verris, huncque occidendi (ſimili exemplo Adriani) niſi civium Rom. auctoritas interceſſiſſet. *Num.* 68. *poſtridie manè*. Hic digreditur Cicero, & comparatione Adriani Prætoris miratur Verrem evaſiſſe, cùm ipſe, multis teſtibus, cauſam illius tumultus, neque veram dicere, neque falſam confingere audeat. *Num* 70. *ſic ipſe multò ſceleratior*. Ad prolepſim Verris & Hortenſii reſpondet, Verrem à C. Nerone non abſolutum eſſe improbitatis, ſed quia cædes facta eſſet, Philodamum & ejus filium eſſe damnatos: verum iſta damnatio cujuſmodi fuerit, jam videbitur. *Num* 71. *niſi verò illud*. 6. Duplex fuit actio ad damna-

damnationem Philodami: in prima actione, Judice Dolabella extra provinciam ſuam, appoſito accuſatore, nullo defenſore, amplificata eſt cauſa Philodami, *num 72. audite quaſo*. In ſecunda actione, nimis timido atque demiſſo Nerone, urgente Dolabella, Philodamus cum filio condemnatus eſt. Mox Orator commiſerationem movet ab adjunctis, maxime perſonarum Philodami, & ejus filii, Neronis, Lampſacenorum, Dolabellæ, Verris. *N.75. quid ego nunc*. Præcipuè hujus damnationis cauſam inſectatur, nempe libidinem Verris, confirmatque teſtimonio, *n.77. Verres ne tibi*. Tum apoſtropha ad Judices, & iterum ad Verrem nullum ipſi perſugium in hoc judicio futurum; ſed Lampſacenorum, qui ſunt leniſſimi, & populo Rom. amiciſſimi, cauſam probatum iri denuntiat. *num. 81. huic homini*. Neque rurſus Verres ad Neronis judicium confugiat: cùm enim publicas ſibi legato injurias à Lampſacenis factas ulciſci Romæ debeat, exemplo M. Scauri, privatas ſuæ libidinis ſolùm perſequitur, mirabili cæde Philodami, & ejus filii. *nu. 83. quid ſi doceo*.

4. Crimen fuit avaritia erga Mileſios, à quibus publicam è claſſe navem accepit & vendidit: quod exclamatione, & numero teſtium (licet tabulæ non extent) Cicero exagerat, *n. 86. magnum hoc Lampſacenum*.

5. Crimen fuit in tutela Malleoli, quem perfidus Verres, corrupto codice, fortunis patris evertit. Hoc crimen proſopopeja Malleoli defuncti amplificatur, *Num. 90. C. Malleolo quæſtore*.

6. Crimen Miliades tangit: nam civitatem afflixit, imperando frumentum, & iniquiſſimè æſtimando, & rationes ad ærarium non referendo *n.95. pro quæſtore verò*. Hinc illæ pecuniæ extraordinariæ, quas unde habeat, non conſtat, ex tabulis; cum tamen eas tractent Poſthumii. *Num. 100. Hinc illa extraordinaria*.

Tertia pars inductionis, *Verres in pratura urbanâ fur, & ſceleratus fuit*, faceta tranſitione, & præteritione dividitur in iniqua edicta, & in ſarta tecta exigẽda: Juriſdictio, & iniqua edicta Prætoris Verris amplificantur quadruplici ex capite, ſeu narratione.

1. Narratio eſt de P. Annio: is non cenſus fecit teſtamentum, & filiam ſcripſit hæredem, lege nulla prohibente: lege enim Voconia vetabatur tantum, qui cenſus eſſet mulierem ſuis bonis hæredem inſtituere. *N.* 104 *P. Annius Aſellus*. Eam hæreditatem Verres deſignatus Prætor, ut Annii filiæ adimeret, atque in hæredem ſubſtitutum transferret; edicto denunciavit, ſe mulierculis, quæ hæredes ſive à cenſis, ſive à non cenſis factæ eſſent, non daturum poſſeſſionem. Ubi iterùm eſt jocus in Verrem à Chelidone, & cupiditate. *Num.* 105 *iſte Prætor* 4 Illi quidem jure prætorio hoc licebat: verùm in eo peccatum eſt, quòd etiam in tempus præteritum edictum valere voluit, cùm ſatis conſtet, leges in futurum, non in præteritum valere. *Num* 106. *dic quaſo catera*. Confirmatur inductione aliarum legum, in quibus præteritum tempus reprehenditur. *Num.* 108. *in lege Veconia*. Deinde differt edictum, quod eſt annuum à lege, quæ eſt perpetua. *Num.* 109 *qui plurimùm*. Tum illud edictum Verris parum cautum unius tantum hominis cauſa, & in poſterum, & cupiditate pecuniæ ſcriptum eſt, quod nemo eſt imitatus. *n.* 110. *ac ſi hoc juris*. Concludit narrationẽ Cicero pathetico affectu naturæ erga liberos *n.* 112. *atq; ego non dubito*.

2. Narratio eſt de teſtamento Minucii: cujus hæreditas lege ad gentem Minuciam veniebat: verum correcto edicto Verres, & unius hominis cauſa conſcripto, effecit, ut poſſideret is, qui occupaverat hæreditatem, cum ad eum lege non veniret. *Num.* 115. *cognoſcite aliud*. Quod facinus Cicero variè exagitat ex tabulis, & communi jure Romæ, & in Sicilia, & poſtremo

fa,

facetiis in edicta Verris. *Num.117. jam hoc ridiculum eſt*.

3. Narratio (facta commemoratione crudelitatis, & ſuperbiæ C. Verris) eſt de hæredibus P. Trebonii: nam Verres liberto, qui juraret ex mortui voluntate, hæreditatem ademit: iis, qui propter legem Corneliam [hæc lex vetabat proſcriptum juvari] noluerant jurare, hæreditatem dedit. Hoc eſt quidem Prætoris officium, quod eſt æquum decernere; non de Cornelia lege [quæſitorum hoc eſt munus] cogitare, quæ pœnas irrogat, non ei, qui jus dicit, ſed ei qui proſcriptum juvat. *Num.122 in plebem verò*.

4. Narratiò eſt de M. Octavio Ligure, à quo iniquiſsimè Verres pecuniam canibus ſuis, id eſt, circùm ſe ſervis, petiit; cùm illi pridem hæreditas, & ante Verris edictum jure veniſſet. *Num. 125. verùm ut ex uno*.

Alterum crimen in ſartis tectis exigendis conſtat longà narratione de cæde Caſtoris, ad damnum pupilli Junii: Hoc crimen ingreditur Orator teſtimonio multorum *Num 128 in ſartis tectis*. Atque impudens Verres latrocinia incœpit ab æde Caſtoris: de qua æde cùm cognoſcendi & iudicandi poteſtatem haberet, ſtatim pupillum Junium prædam eſſe voluit, accerſito Q. Rabonio. *N 133. venit ipſe*. Parentes Pupilli, & ejus tutor M. Marcellus, improviſa calamitate nunciata, fruſtra conveniunt; hic Verrem, illi Chelidonem: de qua muliere eſt indignatio, confirmato teſtimonio etiam Domitii adoleſcentis *Num. 125. nova res atque* Interim Rabonius grandem affert pecuniam Verri, ut pupillus ab ea controverſiæ moleſtia liberetur: at Verres [adverte proſopopejam) ſpe majoris pecuniæ, locat opus, neque illud à pupillo redimi ſinit. *Num. 140. rejecti à Chelidone*. Quàm injuriam Cicero amplificat à perſona pupilli, & ejus tutorum, & Prætoris Verris, qui iniquè

locavit opus non tanti pretii. *Num.* 144 *hic te ſi res ipſa*. Ad prolepſim Verris (qui negare poterat locationis utilitatem ad ſe pervenire, quia poterat aliquis de populo ad redimendum opus accedere) reſpondet Cicero omnes, uti pupillum, occiſos eſſe; ac neminem propter præſtitutum diem operi abſolvendo, ad id negotium acceſſiſſe: Itaque locus factus eſt ſoli Rabonio, quem Verres appoſuit qui tamen iſta die opus non abſolvit; neque Verres pecuniam à Rabonio pro opere acceptam in ſuas tabulas retulit, ne ſuum furtum pateſaceret. *Num.* 148. *at enim pupillo*. Denique Verres remiſit D. Bruto CX. millia, ne hic rem ſermonibus diſſiparet; igitur Verri propoſita fuit hæc prædu, ſeu pecunia hujus operis. *Num.* 150. *nam quid argumentamur*.

Poſt narrationem excitat Orator miſericordiam, producto in conſpectum [querente Hortenſio] atrato Junii filio, ſenſuque matris, & tutorum. *Num.* 152 *hic etiam priore*. Comparatione verò eorum, quæ Verres geſſit in Phrygia, Pamphilia, Sicilia, & hic in æde Caſtoris, magnam ipſi comparat invidiam. *Num.* 154. *quæramus etiam*. Poſtremò inſectatur Verrem, quòd judicium in prætura publicum exercuerit: publica enim judicia ad Prætorem urbanum non attinebant, ſed ejus erat in privatis cauſis juriſdictio. *Num.* 155. *atque etiam*. Præſertim quòd in ſubſortitione Iuniana corruperit tabulas ſuas, & ſuſtulerit Judicium non nomina, quæ ſcripſerat antea ex iſta ſubſortitione, alios autem Judices repoſuerit, ut omnis ad Iunium pertinere culpa videretur, qui propterea tanquam auctor corrupti judicii damnatus eſt. *Num.* 157. *nam de ſubſortitione*.

ANNOTATIO.

Orator inductione recenſet C. Verris furta, & ſcelera in quæſtura, legatione, & prætura urbana, quæ narrationibus oratoriis, & interjectis motibus indignationis, atque odii amplificat. Magna eſt porrò ſuavitas in his narrationibus, & ſimplex perſpicuitas, quæ ſine ſatietate delectat: nam quando res eſt longior, facetia ac varius ſermo effugit tædium.

Non eſt peroratio: nam hæc oratio videtur connexa cùm ſequenti.

IV. VERRINA

Seu

LIB. I. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

TOta Prætura Siciliẽſis accuſatio quatuor criminum genera complectitur: de juriſdictione, de frumento, de ſignis, de ſuppliciis; quæ quatuor ſequentibus diſtributa libris argumento non indigent.

Quæſtio eſt in genere judiciali. an C. Verri Siciliæ Prætori ſit parcendum.

Stylus eſt ferè tenuis.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Cicero probat diligentiam ac ſidem ſuam erga Siculos, civeſque Rom. quando illorum cauſam contra ſceleratum Verrem, ejuſque fautores ſuſcepit.

Digreditur etiam in laudem Siciliæ à dignitate, utilitate, amicitia iſtius inſulæ.

PROPOSITIO.

C. Verris Siciliæ prætori non eſt parcendum.

ARGUMENTA.

Quia C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini, aut rei pepercit; ſed omnium communis hoſtis; prædoque fuit.

ARGUMENTATIO.

1. Argument. Verres iniquiſſimè ob pecuniam rogavit, & judicavit, de Dione, Soſippo, & Epicrate fratribus, Heraclio, Epicrate Bidino, Sopatro, Sthenio; igitur C. Verres Siciliæ prætor, nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis, prædoque fuit.

2. Argum, Verres juriſdictionem, & honores ſenatorios, ſacros, cenſorios, venales habuit; ſtatuas extorſit; in furtis colluſit cum publicanis; ergo C. Verres Siciliæ prætor nulli rei pepercit; ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit.

AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

1. ARGUMENTAT.

Verres Dionem, Haleſinum, duos fratres Soſippum & Epicratem Agyrinenſes hæreditate ſpoliavit, Veneris nomine, & impudente calumnia.

Hæraclium Syracuſanum & Epicratem Bidinum, per ſubornatos palæſtritas, opera adminiſtri cujuſdam Volcatii, non tantum legitima hæreditate, ſed bonis etiam patriis evertit.

Sopatrum Heracilienſem, ſine conſilio, & rei patrono, neglecto etiam C. Sacerdotis judicio, rei capitalis condemnavit.

Sthenium Thermitanum hoſpitem ſuum ſumma cupiditate, ſtupro, crudelitate, abſentem, ſine argumento, teſte, accuſatore, exemplo damnavit.

2. ARGUMENTAT.

Verres Halæſinis, & Agrigentinis honores ſenatorios vendidit: ſacros item honores vendidit Theomneſto Syracuſano: & Climachiæ Cephaleditano: Cenſorios verò paſſim; nam turpiſſimo mercatu indicto, ſine comitiis, domi Verris cenſura omnium civitatum emebatur, Timarchide adminiſtro.

Averſa pecunia, ſine modo, ab invitis per vim, ac metum extorſit ſtatuas: & ſtatuarum nomine magnas pecunias, in omnibus ferè Civitatibus Siciliæ: ipſi autem poſtea Syracuſani, Taurominitani, Tyndaritani, Centuripini iſtas ſtatuas dejecerunt in odium Verris.

Iniit ſocietatem cum L. Carpinatio, Publicanorum Magiſtro: hic furtorum ſocius, litteras Decumanorum (quæ condemnaſſent Verrem) & decreta, & tabulas removit: quæ Cicero magna fide, ac diligentia inveſtigavit, & tandem ex duobus libellis omnes Verris fraudes manifeſtè cognovit.

Perorat.

Apoſtropha ad Hortenſium quòd ſine pudore, ac diſſimili exemplo oratorum, defendat Verrem.

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero cauſam Siciliæ, & populi Rom. ſuſcepit accuſando Verrem, præmiſſis multis ejus furtis & flagitiis *Num* 1. *Multa mihi*. Digreditur in laudem Siciliæ, 1. à dignitate, & vetuſtate amicitiæ cum Romanis. *Num.* 2 *atque adeò*. Confirmatur ea laus teſtimonio P. Africani, & M. Marcelli. *Num* 3 *itaque majoribus* 2. Ab utilitate iſtius inſulæ, quæ populum Rom. frumento, pecunia, mercatura, vectigalibus ſemper juvit. *Num.* 5 *quando illa* 3. Ab incolarum fide, & amore erga Romanos & tolerantia injuriarum. *Nu* 7 *jam vero*. Atque iidem Siculi pertuliſſent etiam Verrem, ſi is humano modo peccaſſet, verùm ipſi contra hunc ſceleratum Prætorem Romæ auxilium, & [eſt reditus ex digreſſione] accuſatorem Ciceronem poſtularunt. *Num* 9. *hunc denique ipſum*. Tanto animo omnes Siculi [exceptis Mamertinis, quorum laudatio diſcutietur quartò libro] inſtituerunt accuſationem adverſus Verrem, ut non reformidarint fautores Verris, ac L. Metellum Prætorem, qui ipſi ſucceſſit *Num* 12. *Hi porrò qui*. Neque Verrem ſoli Siculi perſequuntur, ſed etiam cives Rom. qui in Sicilia negotiantur. *Num.* 15 *at enim iſtum*.

ANNOTATIO.

Orator iſtius diligentia, ac fidei ſuæ erga Siculos, Civeſque Rom. commendatione utitur, & digreſſione in laudem Siciliæ, ut & apud Judices Siculi plus auctoritatis habeant in ſua cauſa, & ipſe orator plus attentionis & benevolentiæ in reliqua contentione.

CON-

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc, C. Verri Siciliæ Prætori non eſt parcendum.

Diſtributio, ſeu argumenta: quia C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini, aut rei pepercit: ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit. *Num. 17 quapropter iſtius.*

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit*, exponitur hoc Enthymemate: C. Verres Siciliæ Prætor iniquiſſimè ob pecuniam cognovit, & judicavit de Dione, Soſippo & Epicrate fratribus, Heraclio, Epicrate Bidino, Sopatro, Sthenio: igitur C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis, prædoque fuit.

Antecedentis 1. pars, *de Dione*, præmiſſo joco in nomen Verris, 1. hac narratione exponitur: Verres audiens à quadruplatoribus magnam Dioni obveniſſe hæreditatem, quæ Ericinæ Veneri deberetur; appoſito ad hoc negotium Turpione, condemnat Dionem, ſed hæreditatem illam ad ſe transfert, Veneri nihil tribuit, ut eum Veneri abſolviſſe, ſibi condemnaſſe videretur. *Num. 19. quo die Siciliam.* Fraus Verris teſtimonio multorum confirmatur. *Num. 23. quid ego nunc.*

Antecedentis 2. pars, de Soſippo, & Epicrate fratribus, 2. narratione conſtat: Verres impudente calumnia, duobus & viginti annis poſt mortem

patris

EXORDIUM.

Cicero cauſam Siciliæ, & populi Rom. ſuſcepit accuſando Verrem, præmiſſis multis ejus furtis & flagitiis *Num 1. Multa mihi*. Digreditur in laudem Siciliæ, 1. à dignitate, & vetuſtate amicitiæ cum Romanis. *Num. 2 atque adeò*. Confirmatur ea laus teſtimonio P. Africani, & M. Marcelli. *Num 3 itaque majoribus* 2. Ab utilitate iſtius inſulæ, quæ populum Rom. frumento, pecunia, mercatura, vectigalibus ſemper juvit. *Num. 5 quando illa* 3. Ab incolarum fide, & amore erga Romanos & tolerantia injuriarum. *Nu 7 jam vero*. Atque iidem Siculi pertuliſſent etiam Verrem, ſi is humano modo peccaſſet, verùm ipſi contra hunc ſceleratum Prætorem Romæ auxilium, & [eſt reditus ex digreſſione] accuſatorem Ciceronem poſtularunt. *Num 9 hunc denique ipſum* Tanto animo omnes Siculi [exceptis Mamertinis, quorum laudatio diſcutietur quartò libro] inſtituerunt accuſationem adverſus Verrem, ut non reformidarint fautores Verris, ac L. Metellum Prætorem, qui ipſi ſucceſſit *Num 12. Hi porrò qui*. Neque Verrem ſoli Siculi perſequuntur, ſed etiam cives Rom. qui in Sicilia negotiantur. *Num 15 at enim iſtum*.

ANNOTATIO.

Orator iſtius diligentia, ac fidei ſuæ erga Siculos, Civeſque Rom. commendatione utitur, & digreſſione in laudem Siciliæ, ut & apud Iudices Siculi plus auctoritatis habeant in ſua cauſa, & ipſe orator plus attentionis & benevolentiæ in reliqua contentione.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc, C. Verri Siciliæ Prætori non eſt parcendum.

Diſtributio, ſeu argumenta: quia C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini, aut rei pepercit: ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit. *Num.* 17 *quapropter iſtius*.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis primum argumentum, *C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit*, exponitur hoc Enthymemate: C. Verres Siciliæ Prætor iniquiſſimè ob pecuniam cognovit, & judicavit de Dione, Soſippo & Epicrate fratribus, Heraclio, Epicrate Bidino, Sopatro, Sthenio: igitur C. Verres Siciliæ Prætor nulli homini pepercit; ſed omnium communis hoſtis, prædoque fuit.

Antecedentis 1. pars, *de Dione*, præmiſſo joco in nomen Verris, 1. hac narratione exponitur: Verres audiens à quadruplatoribus magnam Dioni obveniſſe hæreditatem, quæ Ericinæ Veneri deberetur: appoſito ad hoc negotium Turpione, condemnat Dionem, ſed hæreditatem illam ad ſe transfert, Veneri nihil tribuit, ut eum Veneri abſolviſſe, ſibi condemnaſſe videretur. *Num.* 19. *quo die Siciliam*. Fraus Verris teſtimonio multorum confirmatur. *Num.* 23. *quid ego nunc*.

Antecedentis 2. pars, de Soſippo, & Epicrate fratribus, 2. narratione conſtat: Verres impudente calumnia, duobus & viginti annis poſt mortem patris

patris, ab his fratribus Veneris nomine pecuniam petiit, & judicio rapuit: *Num.* 25 *accipite aliam.* Prolepſis ſeu defenſio Verris rejicitur ex eo, quòd licet ad Volcatium pecunia iſta pervenerit, Verres tamen cauſa ſit imperans ac moralis numeratæ, ſeu raptæ pecuniæ: quæcumque igitur Verris comites faciunt, cenſeri debet Verres feciſſe; aliàs iſtam defenſionis rationem multi pariter tentarent. *Num.* 26. *at enim ad Verrem.* Amplificat Cicero, quàm periculoſa ſit iſta per comites defenſionis ratio, ex communi officio Præſidum, & exemplo Africani. *Num.* 28. *qua de re Judices.* Amplificat etiam ex Prætoris poteſtate, qui Judices quos vult, juriſque formulam dat: quod fecit improbus prætor Verres, pluribus judiciis, utens judicibus (inter hos Cicero fingit Balbum, qui in hac Verris cauſa Judex etiam ſedebat) Romanis [cum dari Siculos oporteret] qui à voluntate Verris, ejuſque præſcripta formula diſcedere ſine capitis periculo non poſſent. *Num.* 30. *Dubium nemini eſt.*

Antecedens 3. pars, *de Heraclio,* 3. hac narratione oſtenditur: audiens item Verres à Cleomene & Æſchrione magnam Heraclio pecuniam veniſſe ex teſtamento propinqui ſui, ut ſtatuas in palæſtra deberet ponere, ſubornavit, qui negarent id ex teſtamento feciſſe. *n* 35. *Heraclius eſt.* Vocatur Heraclius in judicium; eumque Siculorum jure Judices ſortiri vellet ex lege Rupilia, negavit Verres ſe Judices ex lege Rupilia ſortiturum: quinque Judices, quos ei libuit, dedit: quod amplificat affectu odii Cicero *n* 37 *ſcribitur Heraclio.* Poſtero die cum Heraclius non adeſſet amens Verres damnari abſentem imperat, non jam à quinque Judicibus, ſed à tribus è lege Rupilia: quod iterum odit Cicero *n.* 41. *verùm ut inſtitui* Ad prolepſim, hoc eſt, ſi dicitur iſta hæreditas Syracuſanis data, tamen id impunè non licet Verri Heraclio eripere

re; quòd tradat palæſtritis: multo minùs bona patria: de quo per conceſſionem ſubiicitur tertius affectus odii. *n.45. Ergo, inquiet, aliquis donavit.* Augetur affectus ab adjunctis diſpertitorum bonorum miſeri Heraclii, cum rumore populi & clamore in furto manifeſto. *n.46. qui ſimul ac profugit.* Rurſus ad prolepſim, Cicero tabulis & teſtibus arguit malitiam Verris, qui ſpoliata urbe, & ſublatis feſtis, ut Verrea reponeret [de quo eſt ironica indignatio] genero, & ſuis, & Syracuſanis ita pecuniam dabat, ut ad ſe rediret; itaque à ſe ipſo infamiam averteret. *n.49. & tamen ajunt eum.*

Antecedentis 4 pars, *de Epicrate Bidino*, 4. hac narratione exprimitur: obvenerat Epicrati hæreditas etiam legitima, quando hunc palæſtritæ Bidenſes bonis evertere cogitaverunt, numerata non Prætori Verri ad cautionem, ſed cuidam Volcatio pecunia, quæ deinde, ut ſupra, ad ipſum perveniret. *n.53. quam facilè ſerpat*, Re cognita Heraclius fugit, ne ſibi, uti Heraclio, præſenti dica ſcriberetur; & Rhegii palæſtritas malè accipit. *n 52. per quemdam eorum.* Illis ſpe ſua fruſtratis, pecuniam referri jubet Verres, per Volcatium, qui Prætoris infamiam, quoniam tentatum erat pecunia judicium, cum ſua ignominia liberavit: verùm Orator hæc iniqua Verris judicia, & colluſiones pecuniarum, & fraudem Bidinorum, argumentis demonſtrat. *n.56. Redeunt illi Rhegio.* Denique nova calumnia ita rem ad extremum deduxit Verres, ut & hæreditas Heraclii, & bona patria majori lucro, & callida arte furandi, ad ſe pervenirent. *num.60. cum omnia.* Poſtremo loco commemorat Cicero, quomodo biennio poſt L. Mettellus reſtituit Heraclium, & Epicratem: at Letilius legatus à Verre venit, qui ita terruit miſeros Siculos, ut niſi Cicero præſens contra pugnaſſet, tam multos teſtes ſceleris Verris, evocare Romam non poſſet; *n.62. hic nunc de miſeria.*

An-

Antecedentis 5. pars, *de Sopatro*, 5. narratione effertur: Sopater ab inimicis ſuis, apud C. Sacerdotem Prætorem rei capitalis accuſatus, & facilè eo judicio liberatus, iterum reſtitutus eſt reus apud Verrem. *Num.* 68. *Jam verò in rerum*. Timarchides adminiſter Verris, Sopatrum adegit ad pecuniam. *Num* 69. *interea iſtius*. Cui ſecundò cum Timarchides majores pecunias peteret, negavit Sopater ſe daturum; atque ſecurus ad Judicium cum ſuis defenſoribus venit *Num.* 70. *iterum ad Sopatrum*. Dimiſſo à Verre conſilio, ſola cohorte retenta, Q. Minutius, qui Sopatrum defendebat, noluit dicere, ſed à ſubſelliis diſceſſit; adverte dialogiſmum. *Num.* 71. *cognoſcite hominis*. Æſtuans Verres (vide ethopejam) quid ageret, Sopatrumne pecunioſum abſolveret, an innocentem reum ſine patrono, atque advocatis, ipſe Prætor ſine conſilio, & reſciſſo C. Sacerdoti judicio damnaret: repentè citatis teſtibus & breviter auditis, hominem condemnavit. *Num.* 74. *ipſe quamquàm eſt*. Hic de more Orator poſt narrationem conceſſione inſultat iniquo Judici Verri. *Num.* 76. *retinete, retinete*. Mox ejus flagitium exaggerat amplificatione per incrementum. *Num.* 78. *etenim ſi illud*. Et comparatione Balbi & Staleni [qui cum ab Oppianico, ut abſolveretur, pecuniam accepiſſent, eum tamen poſtea condemnaverunt] hunc hominem è numero Judicum amandandum concludit; omniaque teſtibus confirmat. *Num* 79. *quem mihi tu*.

Antecedentis 6 pars, *de Sthenio*. 6. narratione diſtribuitur. 1. Verres maxima cupiditate, contra jus hoſpitii, multa ſigna abſtulit à Sthenio. *Num* 82. *dixi jam antea*. Et ſimul cum ex civitate (quam P. Africanus ornarat) plura antiquiſſima & venuſtiſſima vellet auferre, Sthenius vehementiſſimè reſtitit. *Nu.* 85 *interea cupiditate* 2 Verres ſtupro conjunctior novis hoſpitibus, ſeu inimicis

Sthe-

Sthenii, ficta accuſatione de literis publicis cor-ruptis cum ille Romam profugiſſet, abſentem ſine ullo argumento, ſine teſte, ſine exemplo damnavit. *Num.89 itaque iſte vehementer* 3. idem Verres pari crudelitate, deferente Pacilio quodam homine egente & levi, Romæ de hac injuria, in Senatu facta attentione, deprecante Verris patre, & litteras ad filium mittente, tamen Sthenium rei capitalis affinem citari jubet. *Num.94. ea poſtquam.* Non reſpondent. Sthenio (interſeritur hic parva digreſſio ſeu apoſtropha in Verrem, qui nec patris, nec ſalutis ſuæ rationem habuit) non reſpondente etiam accuſatore; cum uterque citaretur, auſus eſt hominem condemnare *Num* 98. *ſi abs te iſtam.* Poſtea ſibi timens Verres non confugit ad id, quod defendi poterat, recipi nomen abſentis licere; ſed in laqueos ſe induit, corrumpendo tabulas, & in iis tollendo, quod erat teſtatum omnibus, & lituris faciendo Sthenium coram delatum eſſe. *Num.* 100. *nuntiabatur illis.* Deinde Verres alia dementia, Sthenio, homini Siculo, cognitorem adſcripſit Romanum, ignobilem, inimicum Sthenio, familiarem Verri, quem Cicero deſcribit hypotipoſi, facta prius ſuſtentatione. *Nu.* 105 *videte porrò.* Concluditur narratio affectu odii in Verrem, à perſona Sthenii, 1. hujus laus & merita amplificantur teſtimonio Siculorum, & Cn. Pompeii. *Num.*110. *at quem hominem.* 2 fit diſſimilis comparatio flagitioſi Verris, & Sthenii. *Num.*114. *denique nunc vide.* 3. Ea eſt cauſa Sthenii, ut hanc, vel ſi non eſſet conjuncta cum communi cauſa Siculorum, ſolum contra Verrem, ſuſciperet orator exemplo multorum. *Num.* 117. *hic ego ſi.*

Propoſitionis 2. Argumentum, *C. Verres Siciliæ Prætor, nulli rei pepercit, ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit,* hoc pariter enthymemate exponitur: C. Verres Siciliæ prætor juriſdictionem,

nem, & honores ſenatorios, ſacros, cenſorios venales habuit, ſtatuas extorſit, in furtis colluſit cum publicanis: ergo C. Verres Siciliæ Prætor nulli rei pepercit; ſed omnium communis hoſtis prædoque fuit.

Antecedentis pars 1. *de juriſdictione, & honoribus ſenatoriis venditis*, patet plurium teſtimonio. *Num.* 119. *audiſtis ob ius*. Nominatim teſtimonio Haleſinorum, quorum leges à Senatu datas evertit iſte prætor. *Num.* 122. *Haleſini pro multis*. Item teſtimonio Agrigentinorum, quorum omnia jura pretio Verres exæquavit. Idem fecit Heracliæ. *Num* 123. *Agrigentini de Senatu*.

Antecedentis pars 2. *de venditis honoribus ſacris*, narratur duplici facinore: 1. Syracuſis Verres falſa ſortitione, Theomnaſto Jovis ſacerdotium dedit. *Num.* 126. *hoc idem transfero*. 2. Cephaledii exempto de faſtis uno, dimidiatoque menſe; Climachiam juvenem ſacerdotem creavit. *Num.* 128. *Cephaledii menſis eſt*.

Antecedentis pars 3 *de venditis honoribus cenſoriis*, deſcribitur ex eo, quòd quaſi concordiæ cauſa, ſed revera turpiſſimo mercatu indicto, ſine comitiis, domi Verris, cenſura omnium civitatum emeretur. *Num* 131. *jam verò Cenſores*. Fit digreſſio per Ethopejam in Timarchidem Verris adminiſtrum, qui in iſtis nundinis ſua moleſtia conſequebatur, ut ad Verrem, nulla ſollicitudine, ſumma pecunia referretur. *Num* 133. *jam hic Timarchides*. Deinde apoſtropha ad Verrem, probat alterum pecuniæ quæſtum ex poſitis ipſi ſtatuis. *Num.* 137. *jam hoc impudentiſſimè*. Probat etiam iniquos cenſus iſtius provinciæ, quando Cenſores non legibus eſſent facti; nec pœnam legibus conſtitutam metuerent: propterea Q. Metellus, licet amicus Verris, tamen hujus cenſus magna ignominia ſuſtulit, & Peducæanum cenſum obſervari juſſit. *Num.* 138. *itaque Cenſores*.

An-

Antecedentis pars 4. *de extortis ſtatuis*, certa eſt teſtimonio etiam Verris, qui ſtatuarum nomine magnas pecunias abſtulit: quæ quidem pecuniæ, ſive ſint conſumptæ, ſive conſumendæ; tamen hoc ferendum nullo modo eſt tantam à ſociis pecuniam auferri. *Num.* 141. *& quoniam de ea*. Deinde ex ſtatuis averti pecunia domum non poteſt, ſtatuarum modus quidam eſſe debet, illas ab invitis exigi non oportet: quæ tria commiſit Verres. Primum dilemmate probatur. *Num.* 143. *quòd ſi quem*. Alterum ſubjectione oſtenditur, ex numerata Timarchida pecunia. *Num.* 144. *quòd verò modum*. Tertium affertur teſtimonio omnium civitatum Siciliæ, quæ vi ac metu adductæ, pecuniam ſtatuarum nomine contulerunt. *Num.* 145. *quòd ſi hoc*. Et confirmatur novis quatuor poſtulatis omnium Siculorum 1. propter injurias Verris, ut ne cogantur ſtatuas Prætori ponere, antequam diſceſſerit, ſed ut ipſis ne liceat. 2. ut Rom. magiſtratus poſthac Decumas lege Hieronica vendant. 3. ne in cellam quod imperatur æſtiment. 4. ne abſentis nomen recipiatur. His ſubjicitur dialogiſmus. *Num.* 146 *nam legationes*. Prolepſim Verris, ſeu ejus defenſionem ex odio aratorum rejicit orator, hoc dilemmate: aratores vel honoris cauſa, vel metu ſtatuam Verri poſuerunt: ſi prius, non oderunt: ſi poſteriùs, ſunt coacti pecunias dare. *Num.* 149. *vide & perſpice*. Clauditur dilemma exclamatione ſeu conceſſione ironica. *Num.* 151. *ò cauſam ſingularem*. Jam deſcendit Orator in ſpecie ad civitates Siciliæ, à quibus Verres ſtatuas extorſit: Syracuſis & alibi ſtatuas Verris quaſi à communi Sicilia datas cavillatur. *Nu.* 154 *venio nunc*. Oſtendit enim multis teſtimoniis, & legationibus, & accuſationibus omnes Siculos Verri eſſe inimiciſſimos, nec ipſi quemquam honoris cauſa ſtatuas erexiſſe: ubi ſimile eſt dilemma, ac priùs de

aratoribus. *Num.155. quamobrem qui hoc*. Præſertim amplificat ſtatuas Verris nulla religione (qua maximè ducuntur Græci, ut apud Rhodium conſtat, ex intacta Mithridatis Regis ſtatua) dejectas 1. à Tauronimitanis. *Num. 158. de homine*. 2. Tyndaritanis, & Syracuſanis. *Num.160. Tyndaritani dejecerunt*. 3 à Centuripinis publico conſilio, atque auctoritate; niſi Metellus eas ſtatuas repoſuit: de quo queritur Cicero. *Num.161. Centuripinorum ſenatus*. Concludit Orator quaſi anacephaleoſi omnibus Siculis odio eſſe Verrem, nec ipſi ſpem ullam eſſe poſſe in iſtis ſtatuis, quas extorſit. *Num 165. jam igitur eſt*.

Antecedentis pars 5. *de colluſione in furtum Publicanis*, infertur ex familiaritate & conjunctione Verris cum L. Carpinatio publicanorum magiſtro, qui cum antè ſæpius de injuriis, furtiſque Verris litteras ad ſocios miſiſſet; poſtea furtorum ſocius favit Verri. *Num.169. niſi fortè quod*. Itaque Carpinatius apud ſocios, præſertim Decumanos effecit, ut litteræ, quæ condemnando Verri eſſent, removerentur: quod fide & religione teſtium confirmat Cicero. *Num. 172. ad extremum verò*. Atque ex his litteris ita remotis Orator contra Hortenſium aſſumit licere ſibi plus dicere de criminibus Verris, & Judici plus ſuſpicari: ubi dilemma eſt, & ſubjectio. *Num.176. At vide quid*. Tum præteritione & conceſſione venit ad fidem, ac diligentiam ſuam, qua iſta Decumanorum decreta, & remotas litteras inveſtigavit; ut jam Verres manifeſtis criminibus abſolvi non poſſit. *Num. 179 quòd cum ita ſit*. Primum narrat quomodo apud L. Vibium eo ipſo anno magiſtrum, duos à L. Canuleio miſſos libellos invenerit, ex quibus ſui prætoris furta cognorit. *Num. 181. nam quod in*. Deinde narrat, quomodo in tabulis ſociorum, quæ removeri honeſtè non potuerunt, deprehenderit litteras circa nomen Verrutii,

rutii, & qui ſit iſte Verrutius noluerit Carpinatius dicere; quibus apertè convincit Verrem. *Num.186. nunc ad ſocìorum.*

ANNOTATIO.

Contentionem Cicero variis narrationibus oratoriis confirmat, amplificatque: poſt narrationes autem ferè ſingulas digreditur in affectus contra ſceleratum Verrem, atque perpetuò inſtat abſolvi Verrem à judicibus Rom. non poſſe, quem omnes Siculi oderunt & legationibus ſuis damnarunt.

PERORATIO.

CONvicto Verre Cicero ad Judices, & ad defenſorem Verris Hortenſium ſe convertit, propoſito diſſimili exemplo veterum oratorum, Craſſi, & Antonii, qui nunquam reum omni ex parte turpem, ac ſceleratum defendere auſi ſunt Adverte ſubjectionem. *Num.191. ſic habent ſe.*

ANNOTATIO.

Inſinuatio eſt in reprehendendo Hortenſio; ipſique jam prolatis tabulis & teſtibus, & argumentis inſultat. Caterùm utrum hac ſit peroratio, an in Hortenſium digreſſio, dubium eſt.

V. VER.

V. VERRINA

Seu

LIB. III. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

ARgumentum vide in ſuperiore oratione . Quæſtio eſt in genere judiciali an in cauſa frumentaria improbus ſit Verres . Stylus tenuis quidem , ſed interdum aſſurgit amplificationibus , præſertim poſt narrationes .

SYNOPSIS

EXORDIUM. Ab onere ſeu neceſſitate vitæ integerrimæ, quam Cicero ſuſcipit in accuſando contra ſceleratiſſimum Verrem.

PROPOSITIO. In cauſa frumẽtaria improbus eſt Verres.

ARGUMENTA. Quia in frumento Decumano & empto; & æſtimato magnas Siculis injurias fecit.

AM.

ARGUMENTATIO,

1. ARGUMENT. Verres exigit Decumas ad arbitrium Decumanorum ſublata lege Hieronica, & pecunias frumentario nomine maximas cepit: igitur Verres in Decumano frumento magnas Siculis iniurias fecit.

2. ARGUMENT. Verres maximo atque impudentiſſimo furto publicam empti frumenti pecuniam in proprios quæſtus convertit: igitur Verres in empto frumento magnas Siculis injurias fecit.

3. ARGUMENT. Verres & imperavit majorem tritici numerum, quàm legibus liceret, & æſtimatione auxit, ut pro ternis ſeſtertiis ternos denarios à civitatibus exigeret; igitur Verres in æſtimato frumento magnas Siculis injurias fecit.

AMPLIFICATIO, &

1. ARGUMENTATIO Verres optimam legem Hieronicam commutare auſus eſt, & improbis tribus edictis exigere Decumas pro arbitrio Decumanorum, qui erant, æquè ut ipſe, nequam & improbi: præſertim facta colluſione inter hos & recuperstores, quos Prætor Verres dabat ex ſua cohorte. Deinde confutatur Verres ad utilitatem ærarii Decumas vendidiſſe pluris, quàm cæteri Prætores; & accuſatur inductione, & enumeratione plu-

2. ARGUMENT. Empti frumenti publicam pecuniam Verres feneratus eſt, avertit detraxit: quæ & multorum teſtimonio confirmantur, & in his improbitas Verris arguitur.

In æſtimato frumento duplex fuit Verris quæſtus, tam iniquus, ut nullius unquam Prætoris exemplo, nulla Senatus auctoritate, ſummo Reipubl. periculo, maxima totius Siciliæ vaſtatione, & luctu factus ſit.

3. ARGUMENTATIONIS.

rium privatorum hominum, & civitatum, à quibus Verres frumentario nomine pecunias eripuit; tum convincitur litteris L. Metelli, teſtimonio Apronii, ſermone Decumanorum, ſponſione P. Rubrii, denique epiſtola Timarchidis.

NIS.

AFFECTUS.

Commiſeratione digni ſunt aratores Siculi: acerrimè puniendus Prætor Verres.

peroratio.

EXOR-

EXORDIUM.

INtegerrimæ vitæ onus ſuſcipitis, qui alterum accuſat. *Num* 1. *omnes qui*. Confirmatur teſtimonio E Craſſi. *Num* 2. *ita hoc Judices*.

Cicero hoc onus ſeu neceſſitatem integrè vivendi amplius ſuſcipit, quàm cæteri: quia omnis ſceleris affinem hominem accuſat. *Num.* 4. *atque hoc ego*. Atque hæc integritas Ciceronis facit, ut ſibi diſſimilem ſtudiis & voluntatibus Verrem habeat inimicum: contra verò Hortenſius, & adverſarii illum ament, atque defendant, quia nec caſtè, nec integrè verſantur. Quæ elegantiſſimè indignatus Cicero per enumerationem ſcelerum Verris, & repetitiones, & antitheſes, & ethopejam adverſariorum amplificat. *Num.* 6. *& in hoc homine*.

ANNOTATIO.

Hoc exordio Cicero benevolentiam Judicum conciliat ab integritate ſua vita, & ratione accuſandi Verrem, non proprio commodo, ſed utilitate Reip. Auget iſtam benevolentiam, oppoſita Hortenſii, & adverſariorum corruptione, & incontinentia. Mox in Contentionis propoſitione attentionem, in partitione docilitatem comparabit.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: in cauſa frumentaria improbus eſt Verres. *Num.* 10. *verùm hæc dicentur*.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc tria: 1. quia in Decumano frumento. 2. in empto, 3. in

æſtimato magnas Siculis injurias fecit. *Num.* 11. *in hac cauſa*.

CONTENTIONIS:

Argumentatio, Amplificatio, Affectus:

PRopoſitionis primum argumentum. *Verres in Decumano frumento magnas Siculis injurias fecit*, hoc Enthymemate complexus eſt: Verres exegit Decumas ad arbitrium Decumanorum, ſublata lege Hieronica; & pecunias frumentario nomine maximas cepit: igitur Verres in Decumano frumento magnas Siculis injurias fecit.

Antecedentis primam partem ingreditur deſcriptione juris, & vectigalium Siciliæ, quæ Verres convellere & commutare auſus eſt. *Num.* 12. *inter Siciliam*.

Mox iſtam audaciam cavillatur acri ironia ab ingenio Verris, cujus eſt res novas excogitare, confirmatque invidioſa enumeratione plurium ejuſdem edictorum. *Num* 16. *qua in re*. Deinde accuſat ab adjunctis legis Heronicæ, acutè & diligenter ſcriptæ, quàm Verres injuſſu populi Rom. ſine Senatus auctoritate, cum detrimento Siciliæ, & Reip. avertit. *Num.* 17. *quamobrem novam*. Tum inſectatur ab improbis & novis edictis per certos nequam Decumanos, quorum princeps deſcribitur Apronius. *Num.* 21. *cum hac eſſent*. Primùm edictum [ut arator tantum det, quantum Decumanus ediderit] recenſet dialogiſmo aratoris, qui de Verris injuria conqueritur, & Decumani. *Num* 25 *primum edictum*. Ejus verò iniquitatem 1. exagitat à perſona recuperatorum, quos dabat ex ſua cohorte Verres: hic alter eſt dialogiſmus aratorum & Verris. *Num* 26. *Negat me recitare totum*. 2. Exagitat ab iſtorum recuperatorum (quos rurſus deſcribit,) colluſione cum

De-

Decumanis: nam in tantis incommodis aratorum injuriiſque Decumanorum, nullum ex iſto edicto non modo factum, ſed ne poſtulatum quidem judicium fuit. *Nu.29 atque ut intelligatis*. Tertiò exagitat ironia, & octuplici judicio in Decumanos, tantum quadruplici in aratores, quaſi Verres in eos ſit lenior: deinde à clauſula edicti, qua lepide ſe furari putat, cum hoc judicium recuperatorum in utriuſque arbitrio relinquit; non enim erat dubium, quin hos Judices Decumani poſtularent. *N 34.erit tamen*. Secundum edictum: ne quis frumentum de area tolleret, antequam cum Decumano pactus eſſet, arguit quòd ſit peculiare, & novum, Verriſque proprium, non cum aliis commune Prætoribus: ex quo non Siculorum modo, ſed equitum etiam Rom. incommodum ſequeretur. *Num.36 quid illa cujuſmodi*.

Tertium edictum: (ut arator Decumano, quo is vellet, vadimonium promitteret) reprehendit ab aſtuto contrahendi quæſtus conſilio nam aratores miſeri, ne tam longè. v. g. à Leontino uſque ad Lilybæum ire cogerentur, quavis etiam iniquiſſima conditione cum Apronio paciſcebantur. *Num. 38. Jam verò illud*.

Clauditur prima pars antecedentis parva ſubjectione. *Num.19 quid igitur*.

Antecedentis ſecunda pars, *Verres pecunias frumentario nomine maximas cepit*, conſtat confutatione primùm, nam Orator defenſionem Verris; ſeu prolepſim (dicebat ſe ad utilitatem ærarii Decumas magni vendidiſſe, & pluris, quàm cæteri Prætores) refellit primò ironica ſubjectione, ab innocentia, & diligentia, & ingenio Verris. *Num. 40. ſed vos fortaſſe*.

Refellit ſecundò diſſimili exemplo, & auctoritate ſuperiorum prætorum, L. Hortenſii, Cn. Pompeii, M. Marcelli, in exigendis Decumis. *Num. 41. quare igitur*.

Refellit tertiò diſſimili exemplo Q. Metelli, qui ſucceſſit, ejuſque litteris ad Siciliæ civitates; neque enim is ad conſequendos honores minùs, quam Verres, locupletare ærarium ſtuduit, ſed non iſta ratione. *Num.*43. *ſucceſſit tibi*. Refellit quartò judicio publico Siculorum, qui Verrem abſentem accuſarunt, cùm adhuc Siciliæ præeſſet. *Num* 45. *Quid? Metello*.

Refellit quintò ab agrorum ſolitudine, & vaſtatione, adjecta indignatione ſeu apoſtropha ad Verrem. *Num.* 46. *non mehercule*.

Refellit denique ſextò, manifeſto furto Verris, qui cum ſuis nequam Decumanis ſociis pecunias non minus domum ſuam avertit, quàm ad ærarium Romanum miſit inſigni Siciliæ & Reip. injuria. *Num.*49. *magno tu Decumas*.

Antecedentis pars eadem conſtat deindè inductione, ſeu enumeratione plurium privatorum hominum, & civitatum, à quibus Verres frumentario nomine pecunias eripuit.

Primò à Nymphone, qui per iſtos optimos recuperatores condemnatus eſt, antequam planè conſtitit *Num.*53. *Etenim quoniam*.

Secundò à Xenone, qui metu virgarum magis, quàm judicii, quod ejus colonus peccaſſet, tantùm Decumanis, quantum Verres imperavit, exſolvit. *Nu* 55. *Xenonis Meneni*.

Tertiò à Polemarcho, & Eubulide, qui pugnis & calcibus conciſi, tantùm frumenti promittere & dare coacti ſunt, quantum libuit Prætori, & Apronio. *Num* 56. *Polemarchus eſt*.

Quartò à Soſtrato, Numario, & Nymphodoro fratribus: Nymphodorum Apronius ſuſpendi juſſit in oleaſtro Aetnæ in foro. *N.*57. *Soſtratus eſt*.

Digreditur Cicero præteritione Verris in Apronii regnum ſceleraque, non tantùm contra Siculos, ſed etiam contra Rom. *Num.*58, *contempſit Siculos*.

Præ-

Digitized by Google

Præſertim injurias C. Matrinio, & Q. Lollio factas commemorat. *Num. 60. qui C. Matrinium.*

Concludit hanc partem antecedentis de privatorum hominum injuriis, apoſtropha ad Verrem, & anacephalæoſi criminum Apronii. *Num. 64: Iamne intelligitis.* Jam de civitatibus: primò Agyrinenſes, quaſi contra edictum Prætoris feciſſent, quòd addere Apronio lucrum noluiſſent, terruit primùm, & recuperatores ſe de cohorte ſua daturum minatus eſt. *Num 67. ac primùm.* Deinde cùm illi perſtarent, damnato virgas ad necem intentavit: quam ut ipſi ignominiam effugerent, rogaverunt ut ſibi ſuos agros vacuos Apronio tradere liceret. *Num 69. tum iſte.*

Digreditur Cicero obiter in defenſorem Verris Hortenſium, & ſubjectione iſta præclara Prætoris edicta, & recuperatorum judicia, & Apronii lucrum, & virgarum metum commemorat ut dicatur Verres magno Decumas vendidiſſe. *Num. 70. hac lege Iudices.* Tum ubi virgarum metum Agyrinenſes, quod imperatum eſſet, facturos ſe eſſe dixerunt, tyrannicè Verres imperat Agyrinenſibus, ut Decumas ipſi publicè accipiant, Apronio lucrum dent tritici medimna. XXXIII. inſuper ut probetur frumentum, addi imperat nummos, medimna LX. quæ omnia litteris publicis, & auctoritate teſtium confirmantur. *Nu. 71. virgarum metu.*

Secundò Herbitenſes pariter coegit Verres tribus annis ſibi, & Apronio, & duobus Decumanis ſuis Aeſchrioni, & Decimo [quorum uxores Pippam, & Tertiam habebat) dare lucrum & triticum, quantum vellet. De quo plures, ut ſolent ſunt facetiæ Ciceronis, & comparatio Verris cum Regibus Perſarum. *Num 75. Etenim deinceps.*

In fine conflat Verri odium à gemitu Herbi-

Digitized by Google

cenſium civium, & fuga aratorum, tum comparatione Syllæ: quia Verres de eo, quod ex Decumis Aeſchrioni venditis populo Rom. debebatur, demere auſus eſt, amore Pippæ. *Nu.79. Atque ego nunc.*

Tertiò Segeſtenſium Decumas cùm vendidiſſet Docimo quinque millibus medimnûm, atque in tabulas retuliſſet poſteà, cùm tria millia de capite demeret [quæ Tertiæ Mimæ donavit) tabulas corrupit, & ſcripſit vendidiſſe duobus millibus; ita rurſus minùs dedit populo Rom. quàm Mimæ. *Num 83 Atque in hoc.*

Quartò Liparenſes Valentio accipere Decumas, & numerare coguntur lucri XXX. millia: quæ injuria exaggeratur ab adjunctis civitatis, & apoſtropha ad Verrem. *N.84.Atque Apronius eſt.*

Quintò idem fit Tiſſenſibus, *Num.86. quid ergo à Tiſſenſibus.*

Sextò Ameſtratini pecunias per Heraclium Legatum numerare coacti ſunt, cum ipſis reliqui nihil fieret ex magnis Decumis. *Num.88 quid Ameſtratini.*

Septimò Petrini & Halicienſes etiam immunes non fuerunt ab iſtius Prætoris vi & injuria. *Num. 90. Petrini cum,*

Octavò ex Segeſtanis tres præcipuè affecit contumelia, Dioclem, Brocchum & Caſſium: quam contumeliam Orator amplificat ex dignitate ſenatoria per incrementum. *Num. 92. Segeſtani item.*

Nonò Thermitani Inacharenſes, Aetnenſes, Calatini, Muticenſes, Hiblenſes vexati ſunt à Verre. *Num 99 Thermitani miſerunt.*

Cicero apoſtropha ad Judices commiſerationem movet erga aratores, & multarum, præter duas, civitatum querimonias aliò reſervat. *Num. 102. patiemini Judices.*

Decimò de agro Aetnenſi hoc breviter dicit. Ce-

(Cætera ſunt publicis & privatis litteris conſignata] uno anno CCC. millia mod. tritici : & prætereà L. millia lucri eſſe data Apronio. Cur Verres lucri tantum dat Apronio ? an quia minoris Decumæ venierint, quàm eſſent, id eſt, quàm numerus earum eſſet pro exarato tritico ? an verò & illæ ſatis magno venierunt, & hìc tantùm frumenti, pecuniæque tantus numerus ab aratoribus per vim ablatus eſt ? *Nu.* 104. *Attendite judices.*

Undecimò de agro Leontino magnos quæſtus fecit, quod Cicero non ex ipſa Leontina civitate quæ defecit, nec ex tabulis Apronii, qui nullas confecit, cùm tamen ad iſtud negotium eſsent neceſſariæ, collegit, ſed ex certa ratione Decumarum iſtius agri. *Num.* 109. *Verùm ut dixi.*

Rationem autem ac ſummam Decumarum agri Leontini arithmeticè Cicero ſupputat, & oſtendit Apronium ipſum, & ſibi Verrem [qui gloriabatur magno ſe Decumas vendidiſſe) dimidio plùs ex agro Leontino abſtuliſſe, quàm populo Roman. miſerit. *Num* 112. *in jugere Leontini.*

Non ſolùm Verres ſua libidine contra legem Hieronicam in vendendis Decumis iſtos quæſtus fecit: ſed novum lucrum addidit ad ſuperiora: quod ubi alicujus agri decumam venderet, à ſingulis Decumanis, præter Decumam, bina & terna millia nummum ſibi exigeret, quo nomine per triennium fecit fortaſsè IↃ. *Num.* 118. *Jam iſte homo.*

Ex quo vaſtatio Siciliæ, & imminutus aratorum numerus. *Num* 120 *unde ergo hoc.*

Antecedentis pars eadem conſtat tertiò litteris L. Metelli, hancque partem Orator ſubjectione ingreditur. *Num.* 122 *quid vultis ampliùs.*

Mox ex initio epiſtolæ, interpretatur legem Hieronicam Siculis redditam, ſublata Verrea, quia nec Decumæ magno vendi poſset, nec reliqui in Sicilia aratores eſſent; de quo eſt acre odium in Verrem, & in Apronium, comparatione Haſdru-

balis & Pœnorum exercitus, *Num.* 124. *recita de epiſtola*.

Rursùs aratorum penuriam ex iiſdem litteris confirmat, & adauget. *Num.* 126. *recita cætera*.

Vectigalia etiam perdita ab avaro Verre, fugam, & mortem aratorum exaggerat. *Num.* 128. *Atque ut intelligatis*.

Antecedentis pars eadem conſtat quartò ex criminoſa Prætoris Verris ſocietate cum Decumanis: ac confirmatur primùm ex teſtimonio Apronii & ſermone Decumanorum; nihil interim de fama conſulente ſibi Verre, cujus impudentiam redarguit Cicero. *Num.* 130. *attendite Iudices*.

Confirmatur deinde ſponſione P. Rubrii, quam ſponſionem Cicero multis interrogationibus urget, atque obiicit Verri tacenti in hac re, & ſui capitis periculum negligenti. *Num.* 132 *eſto cætera negare*.

Confirmatur tertiò ſimili altera ſponſione D. Scandilii, quæ cùm omnibus eſſet manifeſta, & Scandilius poſceret de conventu recuperatores, de cohorte Verris recuſaret, impudens Prætor non putavit plus Romæ apud lectiſſimos Senatores Judices valituram eſſe pecuniam, quàm in Sicilia apud tres negotiatores metum. Quid ergo? ipſa maxima ſui invidia cogit Scandilium quinque millia nummùm dare, atque adnumerare Apronio. Adverte in hac narratiuncula plures ironias, & varios inſtandi, & ſuſtentandi modos. *Num.* 135. *Cum eodem Apronio*.

Concludit Cicero hanc narratiunculam, & præcedentes Antecedentis partes, quadam anacephalæoſi, & apoſtropha ad Judices, ut ſeverè judicent de Verre. Ubi etiam Albam Aemilium mordaciter perſtringit. *Num.* 141. *omnia ſimul intelligere*.

Oc.

Digitized by Google

Occaſione iſtius Albæ redit Orator ad proleſim [de qua initio] eamque defenſionem Verris hoc argumento evertit, quod Verres agri Leonini Decumas multis potuerit pluris vendere, quàm Apronio (quod de ſe teſtatur Q. Minucius, & ipſe Metellus judicavit, niſi ob præjudicium pepercit amico] at Verres nulli alii, niſi Apronio ſuo Decumas vendere voluit, quò majorem quæſtum faceret. *Num.*147. *Decumas agri*.

Antecedentis pars eadem conſtat quintò ex epiſtola Timarchidis quam facetè recitat Cicero ad odium Verris, & ejus comitum. *Num.*154. *venio nunc*.

Digreditur in id quod Timarchides etiam ſcripſit, Marcelli filium puerum eſſe: nam hunc filio Verris opponit, quem patris luxuria, atque avaritia corrupit; agitque ampliùs de educatione liberorum: poſteà claudit totam hanc partem de crimine Decumani frumenti. *Num* 159. *nam quòd ſcribit*.

Propoſitionis ſecundum argumentum. *Verres in empto frumento magnas Siculis injurias fecit* hoc Enthymemate Orator proſecutus eſt: Verres maximo, atque impudentiſſimo furto, publicam empti frumenti pecuniam in proprios quæſtus convertit: ergo Verres in empto frumento magnas Siculis injurias fecit. *Num.* 163. *ſequitur ut de frumento*.

Antecedens clarè diſtribuitur in tres partes: primùm Verres eam empti frumenti pecuniam, cùm poſita eſſet apud eas ſocietates, unde erat attributa, binis centeſimis fœneratus eſt: quod teſtimonio, & litteris P. Veltii comprobatum eſt. *Num* 165. *in hac pecunia*.

Amplificat & urget Verrem Orator, quod negare furtum, aut defendere non poſſit. *Num.*168. *quis enim hoc*.

Deinde Verres permultis civitatibus pro fru-

mento nihil ſolvit omnino; ſed omnem pecuniam avertit: hoc Haleſinus Æneas teſtatur. *num* 170. *& quoniam de illa*.

Amplificatur hoc furtum, præſertim de improbatione frumenti Siculi, retentaque contra leges pecunia publica. *n.* 172. *quod vultis eſſe*.

Confirmatur crimen litteris publicis, & teſtimoniis Haleſinorum: ac male Verres ex mancipibus defenſionem arripit; nam neque id, ut velit, & liceat, poteſt quidem, ob Volcatium, & annulum, quo utitur ad obſignandas tabulas. *num.* 175. *atque hæc ita*.

Subiicitur parva digreſſio in Verris conſuetudinem furandi, & impunitatis ſpem: ſed jam tenentur, & manifeſta furta divinitus, ob ſcelera ejus in Carbonem, & in Dolabellam. *num.* 177. *o conſuetudo*.

Denique novus ille Verris quæſtus arguitur, quòd unum & idem frumentum ereptum aratoribus, & domi ſuæ concluſum, non ſemel, ſed bis, neque uno, ſed duobus pretiis vendiderit. *num.* 178. *etenim nova quoque*.

Tertiò Verres, ſi cui civitati ſolvit, tantum detraxit, quantum libuit, nulli, quod debitum eſt, reddidit: quod certis hominibus fieri ſolebat, ut pro ſpectatione, ut pro colybo, ut pro cerario. *n.* 180. *at enim frumentum*.

Præſertim ſcribæ ſuo de iſta pecunia binas quadrageſimas conceſſit, nulla auctoritate, nullius Prætoris, vel Hortenſii, vel Ciceronis exemplo. *num.* 18. *ſcribæ nomine*.

Nam ſi viris bonis, atque honeſtis ſcribis certa eſt merces propoſita, non tamen tanta pecuniæ partitio fieri debuit ſcribæ Verris, qui ſcenicus fuit ineptus, & nummulis corrogatis de Nepotum donis aliquam ſcribarum Decuriam emit. *num.* 183. *quamobrem enim*.

Annulum verò aureum ipſi donatum à Verre, uti

uti & alia dona tribus civibus Rom. cavillatur Cicero à præliis, victoriis, ſpoliiſque Verris. *num.* 185 *Hic ille eſt*,

Propoſitionis tertium argumentum, *Verres in æſtimato frumento magnas Siculis injurias fecit*, extremo hoc enthymemate conficit Cicero: Verres & imperavit majorem tritici numerum, quàm legibus liceret, & æſtimatione auxit, ut pro ternis ſeſtertiis ternos denarios à civitatibus exigeret: igitur Verres in æſtimato frumento magnas Siculis injurias fecit. Antecedens ſejunctione primùm & apoſtropha ad Hortenſium proponitur. *n.* 188. *dictum Judices eſt*.

Deinde eadem apoſtropha,& conceſſione factum, quale ſit expenditur. *Num* 191. *quæro nunc, &c.*

Tum iniquitas & impudentia Verris, qui contra leges numerum ſummæ tritici adiecit, & ternis ſeſtertiis æſtimavit, dialogiſmo arguitur. *Num.* 194 *Verum enim verò*,

Creſcit iniquitas Verris ex ſubita iniquitate aratorum. *num.* 198 *hac deerat injuria*.

Atque ipſis aratoribus teſte Soſiteno hoc eſſet tolerabilius (non tamen æquum) frumentum in cellam gratis dare, quàm illud Prætori in cellam vendere cum æſtimatione a Verre inſtituta. *num.* 200. *quanquam hæc omitto*.

Verùm iſtam cellam, ſeu æſtimationem frumenti acerbiorem omnibus iniuriis pati Sicilia non poteſt, referente Sophocle. *Num.* 203. *At enim iſtam*.

Jam prolepſim Verris, quod alii idem fecerunt, vehementer Orator rejicit, quia ſua defenſione Hortenſius non aſſequitur, ut Verres abſolvatur, ſed ne ſolus condemnetur, & exilii ſui comites habeat, tum quia iſtis improborum exemplis laborat Reſp. lugent omnes provinciæ, judiciorum metus concidit, *Num.* 205. *quid ad hæc Hortenſius*.

His

His improborum Prætorum exemplis opponit vetera exempla Africani, Catonis, Lælii; & recentia patris Catuli, Marii, Scævolæ, Scauri, Metelli: & domeſtica. P. Servilii, Q. Catuli filii, quorum nullus auctor iſtius æſtimationis fuit *Num 209 tametſi quæ iſta*.

Nullo etiam in Sicilia exemplo Verres poteſt cellæ crimen defendere: non C Marcelli exemplo, non Lepidi: an M Antonii; at Verri pernicioſius eſt imitatione Antonii factum ſuum tueri; non multis enim in rebus ejus improbitatem imitatus eſt. *Num 211. At in Sicilia*

Sacerdos frumentum æſtimavit; at diſſimili conſilio & tempore, quàm Verres, aut Antonius; imò ille cum aratorum commodo & voluntate. *Num. 214. at idem fecit*.

Sex. quidem Peduceus, & C Sentius nec in vilitate pecunias acceperunt, nec in caritate iniquè frumentum æſtimarunt. *Num. 216 nam de Sex. quidem*.

Concludit Cicero Apoſtropha ad Judices, ſi nullus præter Verrem magnas pecunias ab invitis civitatibus & aratoribus, Cellæ nomine coegit, ſeverè in hunc animadvertendum eſſe: ne cæteris, qui in eadem eſſe culpa poſſint, impunitis, & licentia dari videatur, aut certè ne poſteà ipſi Judices modum & finem libidini hominum conſtituere non poſſint: quod gradatione oſtenditur. *Num. 218. nam per Deos*.

Altera apoſtropha Hortenſium inſimulat, ſi ſuo & Senatorum commodo defendere Verrem, & abſolvere in iſto æſtimationis crimine cogitet: id enim turpe genus cogendæ infinitæ pecuniæ ſi inter Senatores fit; non abs re Prætor Cotta transferret judicia ad æqueſtrem ordinem, qui ordo id nunquam commiſit. *Num. 222. quas ob res*.

Denique ſine ſummo periculo Iudices non poſſunt

ſunt abſolvere eum reum, qui, quod commiſit, negare non poteſt. *Num 224. atque utinam.*

ANNOTATIO.

Ne prolixa hæc contentio tædium pariat, Orator providet magnâ ſermonis varietate, atque ordine: nam in primis totam cauſam frumentariam partitur perſpicuè in tres partes: quarum prima eſt de frumento Decumano, quod ex decumis exigitur; altera de empto quod præter Decumanum emit à Siculis Populus Rom tertia de æſtimato, pro quo pecuniam exigunt Mancipes æſtimatione Prætoris. In his tribus partibus inſigniter exponitur Verris fraus, & ingenium furandi: maximè deſcriptis per Ethopejas ejus adminiſtris, & injuriis privatorum hominum ac civitatum per narratiunculas expoſitis, tum convictis furtis plurium teſtium auctoritate, demùm accenſa Iudicum ſeveritate adverſùs improbum hominem, qui totam Siciliam afflixit. Atque hìc paſſim occurrit affectus miſericordiæ in calamitoſos aratores Siculos cum odio iniqui Prætoris, & invidia eorum hominum, qui defendunt Verrem, aut cogitant abſolvere.

PERORATIO.

ORator anacephalæoſi tres contentionis partes, ſeu factas à Verre Siculis injurias breviter ſubjicit oculis judicum, hoſque hortatur, ut Verre punito, relevati injuria Siculi coloni, in agros, atque in ædes revertantur. *Nu. 226. quapropter cognita.*

AN-

ANNOTATIO.

Longiſſima contentioni convenit hac recapitulatio; ut ſit rerum fuſò dictarum, ne memoria Iudicum excidant, brevis, & ſumma, & artificioſa repetitio. Videtur autem Cicero eum affectum maxime colligere & proſequi, quem ubique ſparſit, ut tantò major miſericordia tribuatur aratoribus Siculis, quantò ſeverior erit improbi Prætoris damnatio.

VI. VERRINA

Seu

LIB. IV. ACT. II.

IN C. VERREM.

SY-

Digitized by Google

SYNOPSIS.

PROPOSITIO.

Tota in Sicilia nihil neque privati, neque publici, neque profani, neque ſacri, reliquit Verres.

EXPOSITIO SEU NARRATIO.

1. Meſſanæ triplex ſcelus contra C. Hejum commiſit. Ubi orator prolepſim Verris, & laudationem Mamertinorum elevat.

2. Phaleras Philarchi Centuripini ſagax Prætor cum duobus venaticis canibus prædatus eſt.

3. Plures Lilybætanos, Pamphilum, Dioclem, Lælium, Diodorum Calidium, Papynium, pulcherrimis vaſis & cælato argento ſpoliavit.

4. De Tyndaritanis variè varia.

5. De Haluntinis, opera Arthagati, vaſa, pateras, annulos, lectos eripuit, inſtructa officina.

6. Syracuſis Antiochum Regem Syriæ, vaſis ex auro, gemmiſque, & præſertim candelabro Jovi dicato privatum ejecit è civitate.

7. Segeſtanis Simulachrum Dianæ eripuit, dejecto P. Africani monumento; de quo & indignatio.

8. Rurſus à Tyndaritanis ſignum Mercurii vi & minis extorſit, crudeliſſimè ad ſtatuam C. Marcelli alligato & cruciato Sopatro: de quo etiam eſt affectus.

9. Et

9. Et 10. nocturnis furtis, templorum ac populi ſpreta religione, Apollinis & Herculis ſigna, Agrigentinis, Cybeles ornamenta, Enguinis; Cereris ſignum, Catinenſibus; multa è Junonis templo, Melitenſibus auferre conatus eſt.

11. Ipſis Syracuſanis tabulas pictas in æde Minervæ, & valvas, & haſtas, item ſimulacrum Pæanis. Ariſtæ, Jovis abſtulit; amplificata Græcorum religione.

Narrationem claudit digreſſio.

NAR-

Digitized by Google

N A R R A T I O.

Diviſus eſt in undecim narrationes hic Liber.

PRima narratio incipit à Mamertina ſeu Meſſana civitate, in qua Verres tria ſcelera commiſit contra C. Hejum.

1. Ab hoc homine abſtulit pulcherrima quatuor ſigna, Cupidinem è marmore, Herculem ex ære, duas Canephoras *Num.* 3. *unde igitur potiùs*.

Amplificantur hæc furta exclamatione, comparatione, interrogatione per indignationem. *Num.* 7. *proh Deum hominumque*.

Ad propleſim quòd Verres illa ſigna emerit, reſpondet Cicero primùm ironia; deinde duplici conceſſione: at eſſe contra legem (quam interpretatur & amplificat]oſtendit Prætorem in provincia emere. *Num.*8. *ſed quid ego*.

Reſpondet tertiò C Hejum ea ſigna non vendidiſſe, quia nec propter æs alienum, nec propter magnitudinem pecuniæ habuerit venalia. *Num* 11. *quid igitur nobis*.

Reſpondet quartò ipſius Heii prolato teſtimonio. *Num.*15. *quid mihi tam*.

Comparatione inſultat Orator Verri à ſua Meſſana civitate, cujus princeps Hejus, & ad laudandum Verrem miſſus legatus, duplex teſtimonium contra Verrem dixit, unum de ſignis à ſe non venditis, alterum de Cybea nave [qua Verres exportavit) publicè coactis operis ædificata. *Nu.* 17. *quid ſedes Verres*?

Alterum ſcelus quod commiſit Verres contra C Hejum fuit, quod legatum miſit Meſſanam, ut propter teſtimonia Hejus ignominia afficeretur: ubi rurſus Orator inſultat Verri ab hujus laudatoribus Mamertinis. *Num.* 18. *quæ quia dixit*.

Pro-

9. Et 10. nocturnis furtis, templorum ac populi ſpreta religione, Apollinis & Herculis ſigna, Agrigentinis, Cybeles ornamenta, Enguinis; Cereris ſignum, Catinenſibus; multa è Junonis templo, Melitenſibus auferre conatus eſt.	11. Ipſis Syracuſanis tabulas pictas in æde Minervæ, & valvas, & haſtas, item ſimulacrum Pæanis. Ariſtæ, Jovis abſtulit; amplificata Græcorum religione.	Narrationem claudit digreſſio.

NAR-

NARRATIO.

Diviſus eſt in undecim narrationes hic Liber.

PRima narratio incipit à Mamertina ſeu Meſſana civitate, in qua Verres tria ſcelera commiſit contra C. Hejum.

1. Ab hoc homine abſtulit pulcherrima quatuor ſigna, Cupidinem è marmore, Herculem ex ære, duas Canephoras *Num. 3. unde igitur potiùs*.

Amplificantur hæc furta exclamatione, comparatione, interrogatione per indignationem. *Num. 7. proh Deum hominumque*.

Ad propleſim quòd Verres illa ſigna emerit, reſpondet Cicero primùm ironia; deinde duplici conceſſione: at eſſe contra legem (quam interpretatur & amplificat) oſtendit Prætorem in provincia emere. *Num. 8. ſed quid ego*.

Reſpondet tertiò C Hejum ea ſigna non vendidiſſe, quia nec propter æs alienum, nec propter magnitudinem pecuniæ habuerit venalia. *Num. 11. quid igitur nobis*.

Reſpondet quartò ipſius Heii prolato teſtimonio. *Num. 15. quid mihi tam*.

Comparatione inſultat Orator Verri à ſua Meſſana civitate, cujus princeps Hejus, & ad laudandum Verrem miſſus legatus, duplex teſtimonium contra Verrem dixit, unum de ſignis à ſe non venditis, alterum de Cybea nave [qua Verres exportavit) publicè coactis operis ædificata. *Nu. 17. quid ſedes Verres?*

Alterum ſcelus quod commiſit Verres contra C. *Hejum* fuit, quod legatum miſit Meſſanam, ut propter teſtimonia Hejus ignominia afficeretur; ubi rurſus Orator inſultat Verri ab hujus laudatoribus Mamertinis. *Num. 18. quæ quia* ... *it.*

Pro-

Digitized by Google

Prolepſim Verris, quòd commodarit, ſeu fa-verit Mamertinis, diluit oſtenſo duplici detri-mento, & Reip. & Siciliæ, quando id quod con-tra jus Imperii Rom. remiſit Mamertinis, in Cen-turipinos & Haleſinos tranſtulit. *num* 20. *at pu-blicè commodaſti*.

Deinde mos eſt iſte prædonum ſavendi quibuſ-dam civitatibus, in quas ſeſe ipſi recipiant: con-firmaturque exemplo Phaſelis. *num*. 21. *feciſti item ut prædones*.

Sic Mamertina civitas recipit Verrem, oner-riam navem ei publicè ædificat; & quæ olim Ca-tonis impedimenta retinuit propter XVIII millia, nunc Verri non iraſcitur, majori ſumptu ſæpè fa-cto in prandium Timarchidis, quàm quanti Cato-nis lis æſtimata eſt: quia ipſa ſcilicet furtorum con-ſcia eſt; quia vacationem ſumptus, laboris, mili-tiæ, rerum denique omnium per triennium con-ſecuta. *num*. 22. *Mamertina Civitas*.

Hinc digreſſione Mamertinos laudatores Verris remittit defectu auctoritatis & apud Senatum, cu-jus dignitatem comminuit, relicto Senatore; & apud populum, quem offendit, acto in crucem P. Gavio Cive Rom. *num*. 24 *laudatum etiam*.

Tertium ſcelus quod commiſit Verres contra C. Hejum fuit, quòd Attalica peripetaſmata abſtule-rit, idque omnibus teſtatum eſt. *num*. 27. *quid illa Attalica*.

Secunda Narratio ſubjungitur de Philarcho Centuripino, à quo Verres ſagaciter & gratis pha-leras abſtulit, opera Cybiratarum fratrum, quos cavillatur Cicero à furtis, & ſimilitudine. *num*. 19. *quid? à Philarcho*.

Tertia Narratio complectitur plures Lilybæta-nos. A Pamphilo hydriam prætor abſtulit, abla-turus etiam ſcyphos ſigillatos, niſi fratribus Cy-biratis pecunia fuiſſet data. Adverte dialogiſmum *num*, 32. *verè me hercules*.

Fit

. Fit parva digreſſio in nuperam cupiditatem Verris, etiam comperendinati in domo Siſennæ. *num. 33. at ita ſtudioſus.*

A Diocle Pamphili genero abſtulit abaci vaſa omnia: neque argenti quidquam Verres ſe in Sicilia coemiſſe litteris aut tabulis probare poteſt. *num 35 Diocles eſt.*

A Cœlio vaſa argentea, à Cacurio ſupellectilem, à Lutatio menſam, ab Apollonio argentum, à Liſone Apollinis ſignum abſtulit. *num. 37. Tu à M. Cœlio.*

A Diodoro Melitenſi toreumata, ſeu cælatum argentum cùm ſtatim auferre non poſſet, propterea quod ille rem diſſimulaſſet, & Romam fugiſſet, cœpit furere Verres, (ut in fabulis Eriphyla) & Diodorum rei capitalis reum velle facere, & condemnare, niſi miſer per triennium abſens fuiſſet: *num. 38. ſed quid ego.*

A Cn. Calidio equuleos argenteos abſtulit; quos cùm à ſe emptos fingit Verres, nec tabulas poteſt oſtendere, ridet Cicero hominem, & ſimul indignans reprehendit, quòd nullius Prætoris exemplo ab Equite Rom. vaſa argentea eripuerit, aut vendenda poſtularit. *num. 42. Tum iſte.*

A L. Papyrio turibulum hac ratione abſtulit, ut emblema & artificium remiſerit, argentum retinuerit. Vide Ironiam. Sic Verres (eſt parva digreſſio) pateras, & vaſa ſacra ubique in ſingulis domibus Siciliæ prædatus eſt, magno fletu muliercularum. Vide & hìc allegoriam. *num. 46. num etiam de L. Papyrio.*

Quarta Narratio ſequitur de Tyndaritanis, quorum quatuor recenſet; de Eupolemo, Calactino, de Catinenſibus, de Agyrinenſibus, à quibus variè varia rapuit idem Verres. *Num, 48. hic nolite expectare.*

Quinta Narratio eſt de Haluntinis, à quibus Tyrannus Verres per Artagathum, omne argentum

cæla-

Digitized by Google

cælatum ſibi deferri juſſit, magna perturbatione totius civitatis. *n.51. Illa verò optima*.

Præcipuè Cicero officinam Verris deſcribit, & exaggerat diſſimili exemplo L. Piſonis. *num.* 54. *poſteaquam tantam*.

Huic narrationi ex occaſione adjungit aliam Orator de L. Titio, cui Verres annulum aureum detraxit è digitis, Item multas alias prætermittit, non de annulis ſolùm, ſed etiam de lectis, *num.* 57. *nullo modo poſſum*.

Sexta Narratio inſtituitur de Antiocho Rege Syriæ, quem fraudulentus Prætor vaſis ex auro & gemmis ſpoliavit in convivio. *num.* 60. *venio nunc*.

Deinde cùm audiſſet ei eſſe candelabrum exquiſitiſſimum, eadem fraude ſibi ad conſiderandum petiit, nec poſteà reddidit; ſed vi ac minis juſsit Regem excedere è Sicilia. *nu.* 64. *nunc reliquum Judices*.

Facinus amplificat Orator. 1. à perſona Regis Antiochi, & fama exterarum nationum *num.*67. *qua uxor? qua latera?*

2. Apoſtropha ad Q. Catulum. *num* 69.*hoc loco Q. Catule*.

3. Altera Apoſtropha ad Judices, ab adjunctis candelabri, quod eſt donatum Jovi in Capitolio. *num.* 71. *vobis autem Judices*.

Septima Narratio exponit ſimulachrum Dianæ à Segeſtanis ablatum. Hoc ſignum parta victoria, Segeſtanis reſtituerat P. Scipio, uti alia multa aliis civitatibus Siciliæ. *num.*72. *Segeſta eſt oppidum*.

Cùmque admodum eſſet pulchrum [eſt parva ejus deſcriptio] ardentiſsimè illud Verres à Segeſtanis petiit, ac tandem extorſit. *n.*75. *Erat admodum*.

Orator exaggerat hujus ablationem ſigni oppoſita religione ac fletu Segeſtanorum, *num* 77. *videte quanta religione*.

Exag-

Exaggerat etiam ab hujus baſi ſublata, quæ P. Africani nomen inciſum ferebat. *num. 78. quo quidem ſcelere.*

Quare Apoſtropha objurgat P. Scipionem adoleſcentem; quòd Verrem defendat. *num. 79 Te nunc P. Scipio.*

Scipionem Segeſtani orant, ut generis ſui gloriam tueri velit. *num. 80. adſunt Segeſtani.*

Suo etiam nomine Cicero illum admonet officii. *Ibid. quid aut his.*

Imò ſuſcepta in cauſa Siculorum, & maximè in cauſa civitatis repetit à Verre monumentum P. Africani. *num. 81 eſt aliqua mea pars.*

Octava Narratio ſimiliter exponit ſignum Mercurii à Tyndaritanis vi & minis extortum, crudeliſſimè ad ſtatuam C. Marcelli alligato, & cruciato Sopatro. *num. 83. At hoc ſolum.*

Excipit Narrationem pulcherrima amplificatio per incrementum & dubitationem ab adjunctis facinoris. *num. 88. non poſſum diſpoſitè*

Præcipuè ab adjunctis ſtatuæ C. Marcelli Siculorum patroni. *num. 89. quid eſt hoc?*

In fine confirmatur facinus multis teſtibus contra defenſionem Verris. *num. 91. ac primò Judices.*

Nona Narratio recenſet nocturna Verris furta in templis: Apud Agrigentinos, præter ſignum Apollinis, ſimulachrum ipſius Herculis demoliri, ac rapere conatus eſt: ſed accurrens tota civitas prædonem egit in fugam. *num. 93. quid Agrigentino nonne.*

Sic apud Allorinos nocturnus prædo fugatur. *num. 96. hanc virtutem.*

Apud Enguinos, templum Cybeles ſpoliavit iis ornamentis, quæ intelligens ac temperans Scipio dederat religioni. *num. 97. Matris magna.*

Apud Catinenſes in ſacrario Cereris ſignum ſurripit, & ſcitè crimen in ſervum conjicit. Eſt hic

Digitized by Google

hic indignatio ſeu apoſtropha ad flagitioſum Verrem. *num. 99 audite etiam ſingu.*

Apud Melitenſes, publicè ſpoliavit templum Junonis, quod facere nullus pirata quidem, nec ipſe Rex Maſſiniſſa auſus fuit. Quare Orator rurſus indignatur, & exclamatione inſurgit in reum Verrem, facta quaſi parva Anacephalæoſi ipſius ſcelerum. *Num.*103. *Inſula eſt Melita.*

Decima Narratio commemorat Cereris ſignum Ennenſibus ablatum. Sed priùs facta tranſitione, repetitur altiùs fabula Cereris & Liberæ: quanta in religione hæ Deæ fuerint non ſolùm apud Ennenſes, & Siculos, ſed etiam apud Athenienſes, & Romanos. *Num,* 105. *nimium mihi diu.*

Tum narratur, qualia Cereris ſigna, & quanto luctu Sacerdotum Verres aſportarit. *Num* 109. *non obtundam diutiùs.*

Amplificat Cicero hoc ſcelus apoſtropha ad Verrem, & comparatione. *Num.* 112 *Enna tu ſimulachrum.*

Rurſus altera apoſtropha, & teſtimonio Ennenſium obteſtatur Judices, ut tam inſignem injuriam religioſis Siculis factam ulciſcantur. *Num* 113. *audiſtis Theodorum.*

Undecima narratio complectitur furta Syracuſana: quibus præmittit Orator deſcriptionem urbis Syracuſanorum & diſſimilem M. Marcelli comparationem, qui hanc urbem bello cepit ditavitque: at C. Verres pace eam vexavit, ſpoliavitque. *num.* 115 *unius etiam urbis.*

Deinde ipſa eadem comparatione enumerat Cicero rapinas Verris: 1. in æde Minervæ tabulas abſtulit, in quibus pugna Agathoclis, & imagines Regum Siciliæ, erant pulcherrimè pictæ. *num.* 122. *ædes Minervæ.*

2. Magnificas ex auro atque ebore valvas illius templi abſtulit. *num.* 124. *Jam verò quid.*

3. Gramineas haſtas, & pulcherrimum ſapho

nem

nem (quod ſignum acri ironia Orator concedit Verri) pariter ſuſtulit: *Num.125. Etiam ne gramineas*.

4. Signum Pæanis, ſimulachrum Ariſtæi, & Jovis, & deinde ejus caput ex æde Liberi non dubitavit tollere: quæ religioſiſſima iſtic ſigna fuiſſe oſtendit Cicero; præſertim Jovis ſignum, quia tria tantùm Jovis ſigna pulcherrimè facta toto orbe erant. *Num 128. quid ſignum Pæanis*.

Digreditur Cicero, & hujuſcemodi ſpoliationes fuiſſe Græcis hominibus acerbiores alia quavis calamitate probat, tum religione, & ingenio iſtius nationis, tum exemplo majorum Romanorum, qui ea ipſis reliquerunt. Eò autem nunc eſt acerbior iſta etiam ſpoliatio, quò magis eſt falſa, & ſimulata iſtorum ſignorum emptio, aut venditio. *Num.131. Jam illa quia*:

Addit Narrationem, quo pacto Syracuſas veniens conquerendi cauſa de Verre, omnia hujus furta cognoverit, ex ſenatus, populique Syracuſani teſtimonio. *Num.136. atque ut cæteros*.

Narrat etiam quo pacto à ſenatu laudatio Verris facta eſt, ad ridendum potiùs illum Prætorem; quia illo ſenatusconſulto ea affinguntur Verri, quæ planiſſimè ſunt falſa. *Num.141. de laudatione autem*.

Deinde quo pacto idem Senatus decretam Verri laudationem ſuſtulerit, fruſtra ac ridiculè ad Metellum Prætorem appellante Cælio. *Num. 145. quæ poſtquam*.

Denique narrat quo pacto Metellum Prætorem increpans ac terrens, Theomnaſti autem inſaniam perferens, poteſtatem habuerit, tabulas omnes litteraſque deportandi Romam. *Nu. 147. Cum ad prætorem*.

Extremum inſultat impudenti atque arroganti Verri, comparatione hujus laudationis Syracuſanæ

ſanæ, Mamertinæ, quam ironicè concedit ipſi: *Num.* 150. *laudent te ſanè*.

ANNOTATIO.

Cicero narratione ac ſua oratione peragrat Siciliam, & probatis teſtimoniis partitur in ſingulas civitates furta Verris.

Atque de harum Verrinarum narrationum probabilitate, brevitate, perſpicuitate, ſuavitate diximus ſupra.

VII. VERRINA

Seu

LIBER V. ACT. II.

IN C. VERREM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Magnus defenſor, & amicus Verris fuit Q. Hortenſius, quem Cicero præſertim invento genere agendi novo, ſic compreſſit, ut obmutuerit. Hac autem oratione, cum Hortenſius ille Verrem eſſe abſolvendum contenderet, propterea quòd bonus eſſet imperator, & in dubia Reipub tempora reſervandus: Cicero oſtendit C. Verrem non modò non habuiſſe in bello fugitivorum, ac prædonum ullam imperatoris virtutem, ſed contrà in utroque bello libidinosè, avarè, crudeliter verſatum eſſe. Quare ſeveritatem judicio.

Digitized by Google

ciorum adverſùs hunc hominem eſſe exercendam.

Eſt hac oratio in genere demonſtrativo nam ironia ferè perpetua C. Verris imperatoris virtutes, hoc eſt, quatuor flagitia, avaritia, Majeſtas diminuta, libido, crudelitas vituperantur.

Status ſeu Quaſtio eſt, an C. Verres ſit bonus imperator.

Dicendi character copioſus, atque amplus paſſim amplificationibus, affectibuſque.

Digitized by Google

ARGUMENTATIO AMPLI-

EXORD. Cicero videt Hortenſium, qui contendere audeat Verrem eſſe bonum Imperatorem, ac propterea judicio eſſe abſolvendum.

Propoſitio. **C. Verres non eſt bonus Imperator.**

argumenta **1. Quia in bello fugitivorum.**
2. In bello prædonum nullam exercuit Imperatoris virtutem.

1. ARGUMENT. 1. C. Verres Siciliam adverſus fugitivos non modo non defendit; verum etiam commovit ſua avaritia, & neglexit ſua luxuria: igitur Verres in bello fugitivorum nullam exercuit Imperatoris virtutem.

ARGUMENT. Quando prædones vexarunt Siciliam, C. Verres maxima admiſit crimina avaritiæ, Majeſtatis diminutæ, libidinis, crudelitatis: igitur Verres in bello prædonum nullam exercuit Imperatoris virtutem.

2. ARGUMENT. Si quod bellum fuit fugitivorum in Sicilia (ſatis tuta ipſo ſitu, & inſtitutis, & fide) illud extinxit M. Craſſus, non Verres: qui Prætor ut quæſtus faceret, plures conjuratos ſervos, dominoſque abſolvit. Deinde negligens & mollis in obeunda provincia, totus fuit in conviviis, & turpi amore muliercularum.

2. ARGUMENT. Jam in bello prædonum, 1. ſordidus Verres rapinis ac fraudibus undique pecuniam coegit; præſertim ex illa nave Cybea, quam furtis onuſtam deportavit è Sicilia: cum antea Mamertinis potius, quàm aliis populi Rom. fœderatis ſociis magnas immunitates dediſſet, cupiditate pecuniæ.

2, Reus

CATIO, & AFFECTUS.

2. Reus eſt majeſtatis, quia captum fortè Archipiratam, quem ſtatim publicè oportuit ſecuri percuſſum eſſe, non populo ſpectandum dedit, neque in latomias, ſed procul ad Centuripinos amandavit: poſt, hujus aliorumque piratarum loco Cives Rom. obvoluto capite necavit. Denique nullo Prætoris exemplo, privatus ac ſine imperio illum populi Rom. hoſtem domi ſuæ ſervavit; qui ſi aufugiſſet, aut fuiſſet mortuus, quanta trepidatio civitatibus Siciliæ reſtabat?

3. Libidinoſus Prætor amiſit claſſem populi Rom. nam poculis intentus, hanc remige, milite, victu non inſtruxit, huicque præfecit Cleomenem hominem ebrioſum, & Syracuſanum, cujus uxorem amabat; itaque hæc claſſis inops & infirma brevi in piratas incidit, capta, ſubverſa, incenſa eſt, in ipſo portu Syracuſano, maxima opu li clade atque opprobrio.

4. Crudelis in Navarchos, Civeſque Rom. fuit, illos comprehendi innocentes juſſit, impunè relicto Cleomene: ac parentes quidem fruſtra Verrem deprecati, celerem filiorum necem ac ſepulturam redimere à crudeliſſimo lictore debent. Cives Rom. virgis cæcidit nullo diſcrimine; plures conjecit in latomias, atque in crucem egit, contra jus, dignitatem, fiduciam populi Rom. quia ipſam crucem Mamertinorum movit, & in conſpectu Italiæ fixit.

PERORATIO.

1. Enumeratio criminum Verris.

2. Affectus ſeu obteſtatio Deorum ac Dearum, quos impius Verres læſit.

EXORDIUM.

STatim principio exordii proponit Cicero ironicè defenſionem imperatoris Verris ab Hortenſio ſuſceptam. *num.* 1. *Nemini video*.

Mox ironiam lepidè auget dubitatione. *num.* 2. *quid agam Iudices*.

Et facto M. Antonii Oratoris. *Num* 3. *non poſſum*.

ANNOTATIO.

Illa eſt inſinuatio oratoris, dum ſtatim principio exordii utitur ironia ad fiduciam ſuæ cauſæ oſtendendam, debilitandumque adverſarium.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: C. Verres non eſt bonus imperator. Effertur per conceſſionem. N. 4. *non agam*.

Diſtributio ſeu argumenta propoſitionis ſunt: quia C. Verres, neque in bello fugitivorum (quæ eſt prima pars contentionis) neque in bello prædonum [quæ eſt altera] ullam exercuit imperatoris virtutem.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimam Contentionis partem, ſeu de bello fugitivorum hoc enthymemate Cicero complexus eſt: C. Verres Siciliam adversùs fugitivos non defendit, ſed commovit ſua avaritia, neglexit ſua

Iu-

Digitized by Google

luxuria: igitur C. Verres in hoc fugitivorum bello nullam exercuit imperatoris virtutum.

Antecedentis pars prima, *C. Verres Siciliam adverſus fugitivos non defendit*, probatur ſubjectione ab adjunctis.

1. Quia fugitivorum bellum non fuit in Sicilia à C. Verre, ſed in Italia à M. Craſſo, & Cn. Pompejo confectum. *Num. 5 quid dices.*

2. Quia Sicilia conſilio & virtute M Craſſi, non Verris, tuta fuit à fugitivis. *Ibid obſtitiſti videlicet.*

3. Tuta fuit ſitu & natura loci. *Num. 6. At cum in Italia.*

4. Tum maximè tuta fuit inſtitutis & decretis Prætorum, qui iſtic ante Verrem fuerunt, ac præſertim ſecuritate. L. Domitii. *Num. 7. contagio autem iſta.*

5. Etiam tuta fuit fide, & animo Siculorum erga Romanos. *Num 8 Ergo h s inſtitutis.*

Antecedentis 2 pars, *C. Verres Siciliam commovit ſua avaritia*, probatur 1. quia Leonidæ conjuratos ſervos pecunia abſolvit. *Num. 9 quid igitur.*

Hanc Verris avaritiam Cicero amplificat 1. ſuſtentatione. *num. 10 quid deinde.*

2. Apoſtropha, præteritione, conceſſione. *n. 11. quid hoc loco.*

3. A communi metu civitatum. *num. 12. quid ais bone cuſtos.*

4 Exclamatione ironica, & feſtiva comparatione Verris cum ſummis imperatoribus. *num. 14. ò præclarum imperatorem.*

Neque ſolùm ſervos pecunia abſolvit, ſed dominos etiam ſine culpa comprehendit, ut vel inde quæſtum faceret: quod plurium exemplis compertum eſt. *num. 15. quid hoc,*

Maximè exemplo Apollonii, quem tandiu Verres torſit in carcere, dum ſe homo dives

pecuniis redemiſſet. *num. 16. quid de Apollonio?*

Præclara eſt hæc narratio, quam de more exprimit orator ab adjunctis pulchra hypotypoſi. Deinde conceſſionem; ſeu præteritionem elegantem adjungit. *n. 19. quod ſi ab Apollonio.*

Tum Hortenſii prolepſim manifeſta Verris [qui Apollonium numerata pecunia dimiſit] avaritia refellit, & apoſtropha ad Judices capitalem hujuſmodi quæſtum condemnat. *Num. 22. pravi; deo enim.*

Conſequens Enthymematis. *Igitur in hoc fugitivorum bello nullam exercuit imperatoris virtutem*, ironia & anacephalæoſi interſeritur, addita dubitatione, qua fit tranſitio ad tertiam partem. *n. 25. cupio mihi Judices.*

Antecedentis tertia pars, *C. Verres Siciliam neglexit ſua luxuria* probatur ab itineribus luxurioſis, per tria tempora, hyemis, veris, & æſtatis. *n. 26 itinerum primum.*

Nam hyeme Syracuſis, urbe commoda, ferè perpetuò in conviviis, nunquam extra tectum viſus eſt. *Ibid. primum temporibus.*

Vere autem Verres non in equo, ſed in lectica molliſſimè roſis coronatus breve iter faciebat, & tantiſper auditis magiſtratibus veneri, & libero reliquum tempus tradebat. *n. 27. Cum autem.*

Hic pulchra hypotipoſi, & faceta ſimilitudine pugnæ Cannenſis, recenſet convivia imperatoris Verris, non ſobria, non pudica. *Num. 28. quo loco.*

Æſtate verò quando prætoris eſt obire provinciam, iſte Annibal æſtiva caſtra amœno in loco ad Syracuſas figebat. *n. 29 cum verò æſtas.*

Ubi non cum hoſte prælia, ſed cum muliere Tertia, & nequam aſſeclis, & adulto filio, convivia inſtituebat. *Ibid. in eum autem.*

Cum interim inter muliercularum voces, & cantus jus ſileret in foro. *n. 30. ut per eos dies.*

Ad

Digitized by Google

Ad hæc digreditur Cicero in affectus, ridetque Hortenſium, qui ejuſmodi imperatorem defendit, addito rurſus exemplo M Antonii oratoris. *num. 32. hunc tu igitur*

Obiecta etiam tota Verris militia, qui cum adoleſcens in aleatoris Placentini caſtris militaret, ſæpe ære dirutus, hoc eſt, omnia ſtipendia alea perdidit. *num. 33. Dii faciant ut.*

Poſtea vir factus & Prætor populi Rom. audax & impudicus miles fuit: quod duplici facinore per præteritionem probatur. *num. 34 Jam verò cum.*

Deinde exclamando, & digrediendo rurſus aſſurgit contra Verrem, propoſita ſui & illius comparatione: nam Cicero in obeundis magiſtratibus ſibi à populo Rom. mandatis, ſe accuratum, & temperantem, & pium erga Deos exhibuit. *num. 35. ò Dii immortales.*

Contra, Verres in ſuo Prætoris munere negligēs, libidinoſus, impius extitit. *num. 37. tu cum eſſes.*

Poſtremò Verres cum ex urbe Tempſa fugitivorum reliquias expellere poſſet, nullum reſponſum Valentinis dedit, intentus ſuæ Tertiæ. Itaque tunc omnes Verrem voce damnabant, quem poſtea tabellis judicialibus damnaturi erant. *num. 28 niſi fortè Italici.*

Secundam Contentionis partem, ſeu de bello prædonum, pari Cicero, ut primam, enthymemate complexus eſt: C Verres in bello prædonum maxima admiſit ſcelera, avaritiæ, Majeſtatis diminutæ, libidinis, crudelitatis: ergo neque in hoc prædonum bello ullam exercuit imperatoris virtutem.

Antecedens prolepſi, diſtributione, attentionis renovatione proponitur. *num. 41. Eſto nihil.*

1. Quod non imperavit Mamertinis [quia clam ipſi pecunias dederant] certum numerum navium, nautarum, & militum, more cæterorum Prætorum. *num. 42. Rem navalem.*

Deinde quòd Cybea nave maxima, donata ipſi à Mamertinis, & publico ſumptu ædificata, privatim uſus ſit, ad furta, & prædas è Sicilia deportandas. *n*, 43. *navem verò*.

Digreditur prolixius Cicero triplici prolepſi; priore, [inſerta per apoſtropham ad Verrem & Hortenſium conceſſione tam inſolentis, & contra famam, legeſque ædificationis navium. *num* 44. *quid mihi:*)

Refellit, negatque Verrem quidquam è ſuo expendiſſe ad Cybeam navim ædificandam, quia neque id teſtimonio Heii Principis Mamertini, neque publicis uſquam tabulis proditur. *num.* 46. *Verùm hæc omnia*.

Altera prolepſi reprehendit Verrem comparatione parium, quare potiùs Mamertinis, [imminuta populi Rom auctoritate] quàm Tauromantinis, qui pariter fœderati erant, navem non imperavit. *num.*48.*at enim idcirco*.

Deinde quare alias immunitates Mamertinis dederit, præſertim frumentum non emendi. *num.* 51. *Denique cum ex ſenatus conſulto*.

Cum tamen frumentum non ſolùm à Tauromantinis, ſed etiam à Netinis, quia pecunias non dederant, exegerit. *n* 55. *Age porrò tu*.

Poſteriore prolepſi negat Verrem meritò laudari à ſolis ex tota Sicilia Mamertinis, quorum quidem laudatio ex utilitate proficiſcitur. *num.* 56. *hic mihi etiam*.

Confutato erre, ex digreſſione redit ad eam navem, quam à Mamertinis Verres acceperat ad prædas, contra leges, & quam navem ipſis remiſerat contra fœdera: hancque improbitatem geminam accuſat. *num.* 58 *Verùm ut ad claſſem*.

Addit & alias fraudes, ſeu prædandi rationes, quibus iſte quæſtum, & pecuniam faciebat. *num.* 59 *habetis unius*.

Exclamatio hanc partem antecedentis concludit. *n*. 61. *huncine hominem*. Ma-

Majeſtas diminuta inde cenſetur, quòd adſu-ſta prædonum nave, & avidiſſimè exinanita [adverte hypotypoſim] Piratas, & ipſum Archipiratam dimiſerit, accepta pecunia. *num. 62. cum propter iſtius.*

Dimiſſum autem Archipiratam eſſe patet, quia illum nemo vidit Syracuſis, tametſi omnis populus illum cernere victum cupiiſſet. *num. 64. Conjectura bona eſt.*

Quare diſſimili exemplo P. Servilii Verres in odium adducitur, quia jucundiſſimo ſpectaculo privaverit populum: *n 65. unus plures.*

Quia anxius, (quod ſuſtentatio exprimit) ubi hunc predonem ſuum cuſtodiret, non in latomias Syracuſanas (quarum brevis eſt deſcriptio) neque Lylibæum, neque Panormum, ſed ad Centuripinos homines rerum imperitos amandavit *num. 67. Age porrò.*

Quia Syracuſanis animadvertentibus non omnes piratas, neque Archipiratam ipſum interfecit, Verres horum loco cives Rom ſuppoſuit, obvolutis capitibus, ne cognoſcerentur Hæc eſt præteritio cum doloris ſenſu, & parva anacephalæoſi. *num. 70. Interea Syracuſani.*

Quia teſte M Fannio (quod Cicero exclamatione & ſubjectione exaggerat) metuente conſcientia, civem Rom. non Archipiratam ſecuri percuſſum eſſe paſſus eſt. *num. 72. At quemadmodum.*

Quia hunc Archipiratam nullo Prætoris exemplo, tandiu apud ſe ſervavit. *Num. 94. Verùm ſi crimen.*

Augetur crimen, & audacia, quia vel privatus ac ſine imperio, iſtum Populi Rom. hoſtem domi ſuæ retinuit. *num, 75. Verùm eſto.*

Crimen amplificatur magis ſubjectione, & comparatione à conſequentibus, ſi ille prædo profugiſſet, aut fuiſſet mortuus. *Num. 76 Quid ſi pridie.*

Digitized by Google

Libido Verris fuit ejuſmodi, ut ab illa Romanorum claſſis amiſſa ſit. *Nu. 79 Hac tanta præda*.

Nam ab illa libidine, Verris negligentia in parandaclaſſe, & convivia quotidiè luxurioſa, & impudicus amor mulierculàrum profluxit. *Ibid. nam æſtate*.

Ab illa libidine præfectura claſſis Rom collata eſt Cleomeni, cujus uxorem amabat Verres. *Num. 81. Erat Nice*.

Hanc claſſis præfecturam exclamatione expoſtulat orator mandatam, præ aliis, homini Siculo, & quidem Syracuſano. *Nu. 82. Accipit navem*.

Indignationem per antitheſes auget diſſimili exemplo M Marcelli, & Majorum, quibus Syracuſanorum fides ſemper ſuſpecta fuit. *Nu. 83. Itaque vir ille*.

Ab illa libidine claſſis Romana propugnatoribus, & remigibus inops, infirmaque ſoluit ex portu, ſpectante & molliter veſtito Verre. *Num. 85. egreditur*.

Hæc claſſis præfecto Cleomene ebrioſo, brevi eſuriit, & ad ſe piratas allexit. *Num. 86. Poſteaquam*.

Tum Cleomenes per avaritiam præſidio, etiam terreſtri deſtitutus, Centuripina nave, celerrima & fortiſſima fugam cœpit. *Ibid. Cleomenes autem*.

Reliquæ naves ducem ſecutæ, partim in fuga captæ ſunt, partim ſubmerſæ, partim noctu incenſæ. *Num. 89. pelorum verſus*.

Quare in exclamationes, & affectus prorumpit Cicero, deploratque hanc populi Rom. cladem. *Num. 91. o tempus miſerum*.

Mirificè etiam deſcribit iſtius cladis nuncium ab adjunctis temporis, & loci, & perſonarum, Cleomenis (in quem jocatur ab uxore & diſciplina militari] & Verris, & Syracuſanorum, qui tantùm non Verrem, ſicut Uticenſes Adrianum, prætorem occiderunt. *Ibid. atque eadem nox*.

Præ-

Præterea cladem amplificat ex eo, quòd jam victores piratæ paucis navibus intrarint in portum Syracuſanum, ſeu intimam urbis partem, quò hoſtium nullus, ne Carthaginenſium quidem, penetrare hactenus potuit. *Num. 94. Confirmant ipſi ſe.*

Denique quòd in eo ipſo portu, in quo Athenienſium claſſis victa eſt, inſultat hoſtis claſſi Rom. frugibus, milite, remigibus deſtitutæ: hoc urbis ludibrium exclamatione rurſus deploratur. *Num 97 hic te Prætore.*

Crudelitas Verris primùm in navarchos, deinde in cives Rom. ſæviit: in navarchos quidem, quia cum videret varios de ſua libidine, atque avaritia ſermones haberi (mirare in his & ſequentibus hypotipoſes; nam eſt rerum geſtarum talis expreſſio, ut adhuc geri, & ante oculos eſſe videantur] conſilium cepit navarchos convocandi, à quibus teſtimonium favens extorqueret, quod ſtatim in tabulas publicas referri curaret. *Num. 99. poſteaquam è portu.*

Verùm cum hoc ſibi nihil profuturum cognoſceret, ſtatim omnes ſuæ avaritiæ teſtes de medio tollere ſtatuit. *Num. 102. deriſum credo.*

Excepto tamen Cleomene, de quo eſt elegans per proſopopœjam deliberatio. *Num. 103. occurrebat.*

Et dialogiſmus. *Nu. 104. Cleomenem vocat.*

Igitur repentè comprehendi navarchos jubet; quaſi claſſem prodidiſſent. *Num. 105. hac poſteàquam.*

Spectat iſta Cleomenes, familiariter Prætori adſtans; atq; accuſator decernitur Nævius Turpis, vir Verri appoſitus. *Nu. 106. cùm hæc fierent.*

Interim lugere parentes, & deprecari filiorum ſortem, & vincula; nominatim duo hoſpites Verris, Dexio & Sthenius; ſed fruſtra. *Num. 107. veniunt Syracuſas.*

Quam

Quam inhumanitatem orator amplificat à parentis utriuſque lachrymis, & ſenectute, & jure hoſpitii. *Ibid pater aderat* Subiecta Correctione per comparationem. *n* 108 *ſed quid ego*. Et paulò poſt dialogiſmo *n*. 109. *catenas habebat*.

Heraclius homo innocens in ſimili calamitate, & cauſa fuit. *num*. 110. *dicit etiam*.

Heraclienſis item Furius, qui magna cum libertate, tum integritate accuſans, minitanſque Verri, necatus eſt. *num* 111. *Fuit in illis*.

Hìc Cicero Verris crudelitatem erga Siculos oppoſita populi Rom. clementia redarguit. *num*. 113. *Ne multa, Judices*.

Philargi etiam Centuripini ſupplicium modò attollit incremento, modò extenuatione deprimit, ut miſeris navarchis & parentibus miſericordiam imploret apud Judices. *num* 114. *Nihil addi*

Nam commiſerationem elicit primò propoſita janitoris carceris ſeu lictoris crudeli proſopopæja. *n*. 117 *Aderat janitor*.

2. Subjecta ad motum exclamatione, quòd parentes non jam celerem filiorum necem, ſed ipſam ſepulturam redimere oportuerit. *Num*. 118. *O magnum*.

3 Gemina, & vehementi proſopopœja: una ad Verrem, quem numero teſtium adhuc ſuperſtitum magnæ crudelitatis, & avaritiæ convincit. *n* 120. *Quis tum fuit*. Altera ad Judices per communicationem. *n* 122 *per Deos immortales*. 4. Pathetica proſopopœja Tyndaritanorum civium. *n*. 123. *Cum mihi Tyndaritani*.

Hæc proſopopœja gravior fit tum diſſimili P. Africani, & Verris animo erga Tyndaritanos, tum cognatione, & privilegiis iſtius civitatis. *num*. 124. *Veſtros quondam* Creſcit etiam proſopopœjæ vis dubitatione per ſubjectionem bonorumque omnium conceſſione, quæ Verres nefariè ex hac

urbe,

Digitized by Google

urbe, & tota Sicilia abſtulit. *Num.* 125. *quo con-fugient*.

5. Propoſita Siculorum præſertim duorum parentum, Dixionis, & Sthenii ſquallore, ac luctu, tum uxorum liberorumque gemitu, nec non totius Siciliæ quærimonia, quæ Ciceroni eſt delata, *num* 127. *hoc jam ornatu*.

Quod reliquum eſt, affert Cicero aliquot prolepſes, ne ullo pacto defendi poſſit Verres in hac erga navarchos crudelitate, non enim incertos fortunæ aut belli exitus Cicero obiicit Verri, ſed avaritiam in inſtruenda Rom. claſſe. *num*. 130. *quapropter*.

Nec ipſe obiicit Verri [utique prætori] ſupplicium ſecuris uſurpatum; verùm arguit illud ſupplicium ſine cauſa cum crudelitate, probis navarchis, ſpectante maximè reo Cleomene inflictum eſſe. *n*. 132. *etiam illud* Tertiò non negat à familiari, & paterno amico Hortenſio Verrem defendi, ſed vel à patre quidem ſuo defendi negat: quod perelegante certè proſopopœja per anacephaleoſim expreſſum eſt. *n*. 135. *Hic tu etiam*.

Crudelitas Verris in cives Rom. Tria ſuppliciorum genera exercuit, virgarum, carceris, crucis. Hunc locum magnò animi ſenſu aggreditur Cicero. *num* 138. *ſatis eſt factum*.

Virgis cædi juſſit multos, nulla, aut levi ex cauſa præſertim C. Servilium, de quo eſt pulchra hypotipoſis, *n* 139 *Virgis quam multos*.

In carcerem ſeu in latomias conjecit plures: cujus ſceleris indignitas petitur à jure, ac libertate civium Rom. cum apoſtropha ad Judices, & repetitione ad Verrem. *num* 142. *Nam quid ego*.

Augetur indignatio ſeu avaritia Verris, cum odioſa comparatione ejuſdem cum piratis Siciliæ (quos poetæ finxerunt) Dionyſio, Phalari, Charybdi, Scylla, Cyclope. *Num*. 144. *Atque erat iſta libido*.

Com-

Commovetur magis affectus voce ac imploratione miſerorum Civium Roman. qui ferè omnes, ut Syracuſanorum litteræ teſtantur, & convincunt Verrem necati ſunt. *Num.* 146. *His inſtitutis.*

Inflammatur idem maximè motus exemplo Majorum, qui accerrimè injurias nomini Rom. factas ulti ſunt, & comparatione Scytharum. *Num.* 148. *ſi quis Rex.*

Concludit Cicero gemina prolepſi Verrem tot criminibus implicatum pœnas non evaſurum. *Nu.* 150. *ſi mehercules.*

1. Prolepſis eſt: etſi illi fuerint Sartoriani milites, quos necavit Verres, tamen clementia Senatus, Populique Rom. reditum in patriam impetrarant; atque Pompejus ipſe illos in fidem ſuam receperat, *ibid. quid enim defendit.*

2. Prolepſis eſt: non tantùm Sertorianos milites, ſed liberos etiam mercatores [quod teſtantur Puteoli, P. Gavius. L. Flavius, aliique] conjecit in carcerem, & occidit obvolutis capitibus. *Num.* 152. *malo mehercules.*

Hanc mercatorum ſortem miſeram amplificat Cicero à benignitate populi Romani erga ſocios, & à periculis quæ illi mercatores ſubeunt in mari. *Num.* 156. *poſt hanc illorum.*

In Crucem egit P. Gavium Conſanum Civem Rom. cujus ſupplicium narrare incipit orator, pathetica dubitatione. *Nu.* 157. *Numquid ego.* Proſequitur elegante in paucis hypotipoſi. *Num.* 59. *Gravius hic.* Poſt exclamationem narrationem ſubjicit ad motum de libertate Civis Rom. *Num.* 161. *O nomen dulce.*

Subjicit & prolepſim, quæ Verrem plurium, & ſua ipſius confeſſione convincit, atque jugulat; iſtum Gavium Conſanum non ſpeculatorem fugitivorum, ſed civem Rom. fuiſſe, iſtumque in tormentis clamitaſſe, ſe civem eſſe Rom. *Num.* 163. *Nunc quoniam.*

Quare

Quare communicatione multa rurſus amplificat, de jure, ac dignitate, ac fiducia civis Rom. quem tamen Verres tollere in crucem auſus eſt. *Nu.* 165. *Si tu apud Perſas*.

Sed vehementiùs aſſurgit amplificatio altero Verris facinore: quo crucem Mamertinorum loco movit, & in conſpectu Italiæ fixit, ut ſe non jam P. Gavii; ſed communis libertatis infeſtiſſimum hoſtem exhiberet. *Num.* 168. *ſed quid ego*. Gradatio amplificationem iſtam graviorem reddit. *Num.* 169 *facinus eſt*. Altera item gradatio & comparatio per apoſtropham penè lachrymas & commiſerationem erga navarchos, ſeveritatem verò judiciorum erga Verrem elicit. *Num.* 170. *ſi hac non ad cives*. Cæterùm ſi fortè abſolvatur Verres (adverte inſinuationem) quod non eſt probabile, Cicero fidem ſuam ſtudiumque erga Rempub. iſta accuſatione probavit. *Num.* 172. *A me tametſi*. Hortenſium monet per exiſtimationem ſuam, per ſuſceptos in Republ. honores; per cætera ornamenta, deſiſtat ulteriùs Verrem defendere. *Num.* 173. *Quamobrem te*. Denique promulgata jam lege, ut equites Rom. judicent, ſi quid à novis Judicibus committetur in hoc Verris judicio contra Rempubl. comminatur. Cicero (adverte repetitionem) ſe ad populum Rom. cauſam eſſe acturum. *Num.* 176. *ego mei*. Nec propterea dubitat nobilium virorum invidiam, atque inimicitias ſuſcipere, exemplo M. Catonis, Pompeii, Fimbriæ, Marii, Cælii, *Num.* 179 *Quæret aliquis*.

ANNOTATIO.

Contentionis propoſitio eſt perſpicua. Argumentatio autem dupliti Enthymemate conſtat.

Prioris Enthymematis tripartitum antecedens continet ironiam imperatoris Verris, & confutatio.

Digitized by Google

tionem Hortenſii: Nam Cicero primò negat C. Verrem defendiſſe Siciliam. 2. Demonſtrat capitalem avaritiæ quæſtum exercuiſſe quod indigando, ſuſtentando, concedendo & irridendo oſtendit. 3. Verris luxuriam facetiis, & argutis ſimilitudinibus deſcribit; inſultans & aſpergens crebrà digreſſione Hortenſium iſtius præclari imperatoris defenſorem. Poſterioris Enthymematis quadripartitum antecedens habet inſignes affectus, atque amplificationes quatuor criminum Verris: avaritiæ, majeſtatis diminutæ; libidinis, crudelitatis; propter quæ Cicero vocat C. Verrem in invidiam & in odium. Primùm avaritiam inſectatur ex immunitatibus, quas dedit Mamertinis, & ex dimiſſo Archipirata, quem tandiu domi ſuæ ſervavit. Deinde libidinem, & negligentiam Prætoris in inſtruenda claſſe, ejuſque præfecturam homini Syracuſano traditam indignatur, accuſat, queritur, exclamat ſæpius, diſſimilia majorum exempla affert: turpem verò fugam navium, ac illarum incendium multis exclamationibus, & adjunctis deplorat: ſed præcipuè affectum odii tractat objecta commiſeratione navarchorum [fit enim ut flexi ad miſericordiam animi, gravioris odii flammam concipiant contra ſævum hominem] hæ ſunt autem commiſerationis cauſæ comprehenſio, & carcer innocentum navarchorum; contra, impunitas Cleomenis, luctus, ac deprecatio parentum ſenum, & amicorum, & hoſpitum Verris, feritas atque avaritia Lictoris, vexatio, atque inhumatio corporum, quærimonia Tyndaritanorum, totiuſque Siciliæ, quæ tantis amplificationibus figuriſque ſententiarum, præſertim proſopopœiis, narrationibus, exclamationibus, apoſtrophis, dubitationibus efferuntur, ut nihil videatur ad has concitandæ miſerationis induſtrias addi poſſe. Verùm adauget Orator, atque accumulat odium Verris, majore miſericordia erga cives Rom. quos ille virgis pluri-

mos

Digitized by Google

mos cadere, coniicère in latomias ferè innumeros; agere in crucem honeſtiſſimos quoſque contra ius, & dignitatem, & fiduciam urbis, imo crucem in conſpectu Italiæ figere non dubitavit. Hanc crudelitatem novis hypotipoſibus exclamationibus, apoſtrophis comparationibus gradationibus, ſic etiam exaggerat, ut lachrymas civibus Roman. & ſibi metipſi & vel ipſis ſaxis propemodum moveat. Ita profectò magnus Orator apicem duorum horum affectuum, miſericordiæ, & odii, attigiſſe crederetur, niſi reſtaret peroratio.

PERORATIO.

HÆc peroratio eſt illuſtris; ſitque anacephalæoſi hujus, & aliarum Verrinarum, recenſendo illius crimina per obteſtationem Deorum, ac Dearum, quos ipſe læſit, aut quorum templa ſpoliavit. *Num.183 Nunc te Iupiter.*

In fine breviter ſe commendat Cicero à fide ſua in Remp quod alibi ſæpius facit.

ANNOTATIO.

Majus quoddam reperit Orator humano odio: Deos præterea, Deaſque vehementi apoſtropha obteſtatur, per Verris furta, libidinem avaritiam, & omnia flagitia, ut impium hominem tèrris inviſum perdant. Atque ita factum eſt: nam C. Verres à populo Rom in exilium miſſus, poſtea ſocius Deorum, ac Dearum Dæmonum fuit.

Digitized by Google

PRO M. FONTEJO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus:

M. *Fontejus, Gallia per triennium poſt pratu-ram adminiſtrata, Romam reverſus, poſtulantibus Gallis repetundarum accuſatur à M. Platorio, defenditur à Cicerone actione ſecunda, conſulatum gerentibus, quantum conſequi conjectura liceat Q. Hortenſio, & Q. Metello, cum judicia per tres ordines Aurelia lege adminiſtrarentur.*

Quaſtio eſt in genere judiciali: an M. Fontejo Pratore oppreſſa fuerit are alieno Gallia.

Stylus partim ſubtilis, partim medioctis, propter laudem M Fonteii.

SYNOPSIS.

PROPOSITIO. M. Fontejo Prætore non oppreſſa fuit ære alieno Gallia.

CONFUTATIONIS.

1. PARS. M. Fontejo Prætore nulla pecuniæ verſura facta eſt, quia probari non poteſt pecuniam Fontejo eſſe datam; imò honeſtiſſimi quique laudant Fontejum ob res geſtas in provincia, quæ difficulter paret; pauci, iique hoſtes vituperant.

2. PARS. M. Fontejus ex munitione viarum non fecit quæſtum; quia omnes coegit ad muniendas vias, & multorum operam improbavit: deinde non ſolus præfuit muniendis viis.

3. PARS. M. Fontejus novum vini portorium non inſtituit. *Probatio deſideratur in Cicerone.*

DIGRESSIO. Sapientis eſt autem judicis Romani non credere Gallis teſtibus, inimicis, cupidis, à religione remotis; potiùs teſtimonio civium Rom. credendum eſt, & integritati virtutique M. Fonteii, quæ duabus accuſationibus lædi non potuit.

PERORATIO. Miſericordiæ affectus erga M. Fontejum, propter integritatem vitæ, nobilitatem generis, virtutem militarem, amicas provincias, matrem, ac ſororem Veſtalem, quæ pro ipſo ſupplicant.

CON,

CONTENTIO.

EX hac mutila oratione ſola ſupereſt contentionis illa pars, quæ confutatio dicitur; habetque tres partes: 1. M. Fontejo Prætore, nulla pêcuniæ verſura facta eſt. 2. Fontejus ex munitione viarum non fecit quæſtum 3. Novum vini portorium non inſtituit.

Confutationis 1. pars, *M Fontejo Prætore nulla pecunia verſura facta eſt*, conceſſione urgetur, quia nullo teſte, aut tabula probari poteſt, pecuniam Fontejo datam, ſive à Gallis, ſive à civibus Rom. *Num. 1. Hoc Prætore*.

Deinde amplificatur rebus geſtis M. Fonteii in ea provincia, cui difficile eſt imperare. *Num. 2. proh Dii immortales*.

Tertiò confirmatur teſtimoniis eorum, qui amici ſunt Fontejo, quique legatos ad eum in judicio laudandum miſerunt [ut ſunt Maſſilienſes, & Narbonenſes,] non verò audiendi qui ſunt inimici. *Num. 4. Hæc qui geſſit*.

Adde: major eſt hominum honeſtiſſimorum copia, qui M. Fontejum Prætorem defendunt, & laudant, quàm inimicorum, qui oppugnant. *Nu. 6. Quid ſi majorem*.

Confutationis 2. pars, *M Fontejus ex munitione viarum non fecit quæſtum*, brevi conficitur ex eo, quod coacti ſunt munire omnes, & multorum opera improbata ſunt: deinde quod alii præfuerunt iſti munitioni. *Num. 7. objectum eſt etiam*.

Confutationis 3. pars, *M. Fontejus novum vini portorium non inſtituit*, deſideratur in Cic. Tantùm dicitur eò majorem injuriam affingi Fontejo, quò graviùs eſt crimen in ſingulas amphoras quater-

ternos denarios portorii nomine exegiſſe. *Num 9. cognoſcite nunc .*

Sequitur elevatio teſtimonii Gallorum amplificata hoc ſyllogiſmo: ſapientis eſt Judicis non credere inimicis, & cupidis, & à religione remotis teſtibus: tales ſunt Galli: igitur non his credendum.

Major explicatur officio Judicis, qui vult eſſe prudens & rectus; præſertim in dubia cauſa. *Nu. 11. At hoc Galli.*

Confirmatur exemplo eorum judicum, qui clariſſimis etiam viris, ut Cæpionibus, Metellis, Scauro, Craſſo, teſtibus non crediderunt. *Nu. 13. An verò vos.*

Aſſumptionis 1 pars, *teſtes Galli ſunt inimici Fontejo*, comparatione infertur ex cauſis inimicitiæ.

2 Pars, *teſtes Galli ſunt cupidi* eadem comparatione oſtenditur, oppoſita, vel collata accuſatoris Inducionıari temeritate, atque audacia, cum conſideratione & pudore Judicum. *Num. 17 ſi qui ob aliquod.*

3. Pars, *Galli ſunt à religione remoti*, probatur ab effectibus bellorum, & hoſtiarum, quas immolant. *Num 20. an verò iſtas nationes.*

Complexio ſyllogiſmi amplificatur comparatione, & contrapoſito, & Ethopeja. *Num. 22. Cum his vos teſtibus*

2. Amplificatur integritate cauſæ, ac virtute M. Fonteii, quæ pluris apud Judices eſse debet, quàm inanes minæ Gallorum teſtium. *Num. 24. ſi M. Fontejum.*

3. Amplificatur à conſequentibus, ſi Gallorum minæ profuerint contra civem Rom, eluditque Cicero has minas, excitando imperatores, qui rurſus contra iſtas nationes dimicent. *Num. 26. magna mehercule.*

4. Am-

4. Amplificatur honeſtate, & innocentia vitæ M. Fonteii, quæ duabus accuſationibus lædi non potuit: propoſito diſſimili exemplo Scauri, Aquilii, Cottæ, Rutilii, Piſonis. *Nu. 27. quia ſi in turpi.*

ANNOTATIO:

Maximè cauſam hanc tuetur Cicero rebus geſtis & integritate vitæ M. Fonteii; ac ne Gallorum teſtimonia Fontejum urgere videantur, ea Orator infringit, partim in ſpecie afferendo ex ipſa etiam Gallia Maſſilienſium, & Narbonenſium teſtimonia pro Fontejo, partim in genere Gallorum fidem rejiciendo, ab adiunctis teſtium, qui non debent eſſe inimici, cupidi, à religione remoti; quales eſſe Gallos demonſtrat.

PERORATIO.

CIcero multis conglobatis rebus, quæ pro Fontejo ſupplicant, excitat Iudices ad miſericordiam: primùm præter integritatem vitæ ſupplicat generis antiquitas, continua prætura in iſta familia, recens memoria patris interfecti *Num.* 30. *frugi igitur hominem.*

Deinde virtus militaris M Fonteii, propter quam reſervandus eſt in dubia Reipub. tempora tot jam imperatoribus amiſſis. *Num.* 32. *quare ſi.*

3. Amicæ M Fontejo duæ provinciæ Macedonia, & Hiſpania; duæ urbes Maſſilia, & Narbonenſis colonia, omnes item cives Roman. qui contra impetus terroreſque Gallorum defendunt M. Fontejum, & Rem. *Num.* 34. *ac infeſtis prope.*

4. Lacrimæ ac complexus Matris, & ſororis

Digitized by Google

ris Sacerdotis Veſtæ. *Numer.* 36. *quòd ſi tantas*.

5. Perturbatus animus fortis viri, cui potiùs fuiſſet Gallorum telis, quàm injuriis interire cum ignominia. *Numer.* 38. *videtiſne ſubito*.

Concludit M Fontejum civitati, & ſuis amicis, non hoſtibus Gallis dedendum. *Num.* 39. *& quo periculo*.

ANNOTATIO.

Adjuncta uti ad exordium ſæpiſſimè, ſic interdùm etiam ad perorationem magnam vim habent, concitantque affectus, ſi conglobantur. Eo artificio Orator captat miſericordiam M. Fontejo, collectis omnibus propè adjunctis hujus judicii, ſeu cauſæ. Addit prætereà actionem (qua nihil eſt potentius admovendos animos) vel mulier m parentum, vel amicorum, vel ipſius etiam Fonteii, qui omnes ſupplicant.

PRO A. CÆCINNA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

HÆres uxoris ſuæ Caſenniæ. A Licinius Cæcinna Volaterranus, fundum repetit à Sex. Æbutio, qui viva Caſennia, cùm ejus cognitor eſſet, in actione fundum illum emerat, nec tamen ante obitum Caſenniæ poſſederat: eà verò mortua, ſtatim in eum, tanquam ſuum venerat. Cæcinna cùm in rem præſentem ex con-

ventu cum amicis veniſſet, ut de fundo moribus deduceretur, vi, hominibus armatis repulſus, ac prohibitus, impetrat à pratore interdictum, de vi hominibus armatis, ut, unde deiectus eſſet, eò reſtitueretur. Æbutius contrà deiectum eſſe negat, reiectum ait indè oritur quaſtio de verbis interdicti, aliter ea Cicerone, aliter Æbutio interpretante: in eo facta ſponſio eſt. Verùm hac ampliùs in Narratione Manut.

Quaſtio eſt in genere judiciali, an Cacinna ex interdicto debeat reſtitui in fundum quem occupavit Æbuſius.

Stylus ſubtilis, excepto exordio.

SY.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Cæcinna conſiderate in agro ceſſit audaciæ Æbutii, & nunc conſtanter in judicio reſiſtit improbitati. Atque hanc audaciam, ac improbitatem, quando impudenter fatetur Æbutius, quid tardant recuperatores judicare? an propter jus civile? non eſt hoc proprium uni Cæcinnæ. An propter æſtimationem Æbutii? eò maturius eſt judicandum, quo turpius eſt factum. An Cæcinna debet confligere leviore actione? non eſt alia ratio, niſi interdicto poſſeſſionem reperere; neque porro eſt judicis actionem præſcribere.

NARRATIO.

Cæſennia mandatum dedit Æbutio fundum emendi, eumque ex ſexrula hæredem fecit; illa mortua & hærede Marito relicto, Æbutius, vi, armatis militibus, Cæcinnam fundo prohibet: hic interdictum à prætore impetrat, ut unde dejectus eſſet, eò reſtitueretur. Ille reſtituiſſe ſe dixit; in eamque rem ſponſio facta eſt.

PROPOSITIO.

Cæcinna ex interdicto debet reſtitui in fundum, quem occupavit Æbutius.

ARGUMENTA.

1. Quia Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio.
2. Quia Cæcinna eum fundum poſſedit.

EXOR.

ARGUMENT. AMPLIFICAT. & AFFECTUS.

1. ARGUM. ARGUMENTATION.

Æbutius homines armavit, qui Cæcinnam dejicerent de fundo; igitur Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio.

2. argument.

Cæcinna fuit Cæſenniæ hæres, & pro hærede ſe geſſit; item denuntiavit Æbutius Cæcinnæ, & Cæcinna moribus ſe deduci noluit; denique jus Civitatis non eſt Cæcinnæ ademptum; igitur Cæcinna eum fundum poſſedit.

Ridiculus eſt, ac ſtultus cum teſtibus ſuis Aeburius, qui dicat ſe non dejeciſſe Cæcinnam de fundo; ſed prohibuiſſe armatis hominibus ne accederet, ac propterea Cæcinnam non debuiſſe ad interdictum confugere; quaſi vero alia ſit actio, aut re ipſa non ſit idem, vi prohibere & dejicere. Quod ſi quis in verbo latere velit callidè, aut ad verba rem deflectere, nulla lex, nullum fœdus, nullum etiam interdictum erit, quin infirmari, ac convelli poſſit. Itaque non verba, ſed res, nec futilia verborum tendicula ſunt admittenda, ſed juris civilis ratio in cauſis retinenda.

2. argumen.

Nec lex Syllæ obſtat in hac cauſa Cæcinnæ, nec ipſi (quia Volaterranus eſſet) potuit adimere libertatem aut Civitatem.

peroratio.

Judices ſpectare debent virtutem Cæcinnæ, non iſtam Syllanorum temporum rationem, quæ eſt extra cauſam.

EXORDIUM.

Cicero ſtatim initio comparat invidiam Æbutio, qui magna audacia Cæcinnam vi, hominibus armatis de fundo dejecit: & nunc pari impudentia, ſeu malitia, quaſi bonam cauſam habere videatur, in judicium venit. Judicum autem gratiam conciliat Cæcinnæ, qui conſideratè in agris ceſſit audaciæ; & nunc conſtanter in judicio reſiſtit improbitati. *Num.* 1. *ſi quantum*.

Auget Cicero cauſæ ſuæ fiduciam ex Æbutii confeſſione, & teſtibus. *Num.* 3. *itaque longè alia*.

Deinde non minùs callidum, quàm impudens conſilium Æbutii excutit, quando hic de jure civili [quod eſt commune omnibus] an Cæcinna ſit ex illis quibus Sylla civitatem ademit, cauſam deliberandi, judicandi moram ac religionem movit. *Num* 4. *Verùm tamen*.

Nam reverà Judices non de civili jure iſto dubitant, ſed de exiſtimatione Æbutii: qua in re Cicero notat Recuperatores, qui ſeriùs ideò judicent, bis jam ampliata cauſa, quia ex eo judicio turpem Æbutii exiſtimationem ſequi videant. Illa enim neglecta eò maturius eſt judicandum, quò turpius eſt factum. *Num* 6. *quanquam ego mihi*. Ad id quod obiici poteſt à Recuperatoribus, poſſe confligi leviore actione, quàm ſit hæc de vi armata, unde turpis exiſtimatio ſequitur, reſpondet Cicero comparatione Prætoris, non eſſe Judicis præſcribere rationem; deinde ſe non poſſe alia ratione, niſi poſſeſſionem per interdictum repetere. *Num.* 8. *at ſi quis*.

Digitized by Google

ANNOTATIO.

Cùm tertiò hæc cauſa Cæcinnæ ageretur (jam enim bis recuperatores non liquere judicaverant) Orator callidè Judices admonet officii, ut maturiùs judicent de re turpi, ſeu armata vi, quam fatetur etiam ipſe adverſarius. Quòd ſi ſequetur periculum exiſtimationis, non propterea Judices debent moveri & tardare; imo eò citiùs pœnam ſtatuere: quò audaciùs Cæcinnam de fundo, vi dejecit Æbutius, & nunc impudentiùs venit in judicium.

NARRATIO.

M. Fulcinius Tarquinienſis Cæſenniæ uxori moriens, uſum fructuum omnium bonorum ſuorum legavit, ut frueretur una cum filio hærede inſtituto. *num.* 10. *M. Fulcinius fuit.*

Filio mortuo, & auctione bonorum conſtituta, Cæſennia fundum ex iis bonis emere de ſententia amicorum conſtituit: idque negotium Sex. Æbutio (hic deſcribitur à Cicerone) dedit, cui fundus pecunia Cæſenniæ emptus, fuit addictus. *nu.* 12 *ſed hunc fructuum.*

Cæſennia cùm non multò poſt A. Cæcinnæ nupſiſſet, eumque hæredem feciſſet, deceſſit. Tum Æbutius fundum iſtum; quem mandato Cæſenniæ emerat, cujuſque ex ſextula hæres erat malitiosè ſuum eſſe dixit. *n.* 17 *cùm omnia iſta.*

Itaque conſtitutum fuit, quo die in rem præſentem veniretur, ut cum Cæcinna de fundo eſſet dejectus, interdictum à Prætore poſtularet. Verùm Æbutius fundo occupato, Cæcinnam in eum ingredi [minus conſiderate] conantem coactis, armatiſque hominibus per vim aditu, ingreſſuque prohibuit. *Num.* 20. *cum hic nova litis.* Repulſus Cæcinna interdictum de armatis homini-

nibus à Dolabella Prætore impetravit, ut, unde dejectus eſſet, eò reſtitueretur : Æbutius reſtituiſſe ſe dixit : in eamque rem ſponſio facta eſt. *Num. 23. his rebus ita geſtis.*

ANNOTATIO.

Hujus Narrationis ſynopſim refert Fabricius, ex Hotomano, ut annotat Freigius. Artificium in probandis adjunctis, & ad ſuam cauſam attrahendis, & deſcribenda qualibet perſona, præſertim Æbutii apparet.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

CONtentionis propoſitio eſt hæc : Cæcinna ex interdicto debet reſtitui in fundum, quem occupavit Æbutius.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc : 1. quia Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio, 2. quia Cæcinna eum fundum poſſedit.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio, hoc Enthymemate tractatur, Æbutius homines armavit, qui Cæcinnam dejicerent de fundo ; igitur Cæcinna vi de fundo eſt dejectus ab Æbutio.

Antecedens amplificatur confeſſione Æbutii ; quem Cicero contemnit hominem ſtultum ac improbum, & enumeratione teſtium, quos facetè ri-

det, præſertim decimo loco Falculam, *Ibid ma-maximè fuit optandum*.

Defenſio Aebutii, quòd Cæcinna non ſit dejectus, ſed prohibitus accedere primò, re ipſa refellitur. 1. quia contra hujuſmodi vim, & prohibitionem qua actione alia, ſi datur actio, Cæcinna potuit uti, niſi interdicto, & quidem ex inſtituto Majorum? *Num* 31. *an verò illa*. Confirmatur communicatione ad C. Piſonem Aebutii defenſorem, adducto ſimili ædium ſuarum, & ſervorum exemplo, propter quod confugere debet pariter ad interdictum: habebit enim hanc actionem, aut non aliam quampiam, aut omninò nullam. *Nu.* 35. *Nondum de Cæcinna*.

Deinde defenſio Aebutii iniquè latet in littera & verbo, ſententia interdicti diminuta contra auctoritatem, mentemque majorum. *Num.* 38. *etenim perſpicuum eſt*.

Tertiò ſi dixerit Aebutius ſe hoc interdicto non teneri, quia vis Cæcinnæ facta non ſit, quòd nemo ſit occiſus, neque ſauciatus; reſpondet Cicero comparatione à majori, ſi exercitus maximos vi pulſos dicimus, quòd his metus ſit injectus, nullo milite, aut cæſo, aut ſauciato: quanto majorem Cæcinna, & hujus advocati vim paſſi ſunt, quos armatorum hominum terror in fugam, & periculum conjecit, licèt nemo vulnus accepit. *Nu.* 41. *queramur, inquit licèt*. Adde ſcire eſſe armatos ſatis eſt, ut vim factam probes: Cæcinnam in manus Aebutii incidiſſe non eſt ſatis? de periculo neglecti hujus juris Judices monentur. *num.* 45. *at verò hoc*.

Quartò communicatione oſtendit Cicero Cæcinnam, qui cùm vellet ad fundum accedere, prohibitus eſt, rectè dejectum dici, etſi non fuerit in eo loco: ſicuti detruſus rectè dicitur, qui non attingitur. *Num.* 48. *Age verò de vi*.

Denique ſi ad verba rem deflectere velimus; nulla

nulla lex, nullum fœdus erit, quin infirmari & convelli poſſit. *Num 51. an hoc dubium*.

Hoc Cicero exemplis demonſtrat L. Craſſi (qui contra verba ejus hæreditatis tribuit Curio] & fundi, & viæ, & formularum pupilli. *Num 52. Exemplis nunc uti*.

Imò verba ſæpè non expendenda, ſed rem, oſtendit etiam Cicero teſtimonio ipſius interdicti. nam primo vocabulo [familiæ] teneris reſtituere eum, quem vel villicus, vel ſervus tuus dejecerit, non quod hìc familia tua ſit (quis hoc latinè non intelligat] ſed è familia ſic non minùs teneris, ſi unus ſervus, aut plures, aut univerſa familia, ſi procurator, aut libertus minimè negotio præpoſitus, ſi quivis externus, aut è tuis, tuo nomine aliquem expulerit: quia non verba, ſed res quæritur *Num. 55. veniunt in mentem*. Alterum interdicti vocabulum [hominibus coactis) ipſa æquitatis cauſa explicari debet. *Num. 59. Perge porrò*.

Tertium vocabulum (armatis ſimiliter de re, ſive de vi armatorum facta, quomodocumque vel ſaxis, vel armis, vel ab uno, vel à pluribus, vel ab armatis, vel ab inermibus, intelligi debet. *N. 60. Armatiſve quid*.

Concluditur teſtimonium interdicti parva anacephalæoſi. *num 63. verùm an his*.

Cicero venit ad defenſionem Aebutii, cui faciliùs oſtendet armatos non dici, qui ſine ſcutis, & ferro fuerunt, quàm eum non eſſe dejectum, qui pulſus fugatuſque ſit *Num 64 venio nunc*.

Et ſimul adverſarium Piſonem arguit, quòd Jureconſultos accuſet, ſeu iis non obtemperet, cùm ipſe in verborum tendiculis latet, nec bonum & æquum defendit. *Num. 65. Atque illud*

Rejicit etiam exemplum Scævolæ, ut alienum à cauſa. *Num. 67. In iſta defenſione*.

Deinde excurrit in laudem juris civilis, æqui-

Digitized by Google

tatem in cauſis valere. *Num. 70. Nam qui jus civile.*

Pergit exclamatione efferre jus civile, ac neceſſario retinendum in Rep. oſtendit præſertim in cauſa Cæcinnæ. *num. 73. O rem præclaram.* Ex occaſione digreditur in laudem C. Aquilii, cujus teſtimonio utitur Cicero pro Cæcinna contra adverſarios, ſubjecto dialogiſmo. *Num. 77. hoc loco percommodè.*

Tum apoſtropha reverſus, Piſonem verbis pugnantem (quanquam id recuſavit ſæpius) hoc dilemmate captat: ſi tu, Piſo, ad interdicti ſententiam fugis, noſtro gladio; ſi ad verba, tuo conficieris. *num. 81. quid eſt Piſo.*

Altera ad Recuperatores apoſtropha ſubtilius oſtendit, multis ſimilibus, & exemplis, vim interdicti diſtingui. *num. 85. velim Recuperatores.* Denique contendit, quòd etiam priùs dixit, C. Piſonem pariter interdicto uſurum, ſi quis ipſum ædibus vi prohiberet. *n. 89. etenim Piſo.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Cæcinna eum fundum poſſedit, quem occupavit Æbutius*, etiam hoc Enthymemate tractatur: Cæcinna fuit Cæſenniæ hæres, & pro hærede ſe geſſit. Item denuntiavit Aebutius Cæcinnæ, & Cæcinna moribus ſe deduci voluit; denique jus civitatis non eſt Cæcinnæ ademptum: ergo Cæcinna eum fundum poſſedit, quem occupavit Æbutius.

Antecedenti præmittitur hæc propoſitio etſi Cæcinna non poſſedit eum fundum, debuiſſet tamen eo reſtitui, unde vi eſt dejectus: idque probatur ex verbis edicti, tam in vi privata, quàm in publica. *Num 90 Ut verò jam.*

Tum Antecedens affertur. *num 94. Atque ego in hac.* Non fuiſſe verò jus civitatis Cæcinnæ Volaterrano ademptum oſtendit Cicero ex lege Syllæ; non enim populus poteſt cuiquam libertatem,

aut

aut civitatem adimere: quod etiam præjudicio ſeu exemplo Arretinæ mulieris probat. *Num. 95. At enim Sylla.*

Quibus autem modis, aut cauſis adimi, vel non adimi jus civitatis poſſit, pluribus explicatur. *n. 98. Certè quæri hoc.*

Verùm hæc eſſe extra cauſam, nec legem Cice·
Syllæ quidquam obſtare Cæcinnæ concludit illam
ro. *num. 101. non me præterit.*

ANNOTATIO.

Dubia eſt, ut videtur, cauſa Cæcinnæ: nam utrumque firmamentum adverſarii diſſimulat Cicero, non omninò evertit: defendebat enim (juxta ſententiam Hotomani) Æbutius ſe ob eam cauſam armaſſe, ne vis ſibi afferretur, ac de ſuo fundo vi à Cæcinna dejiceretur. Quin etiam non modò id confitebatur, ſed etiam profitebatur, ac præſeferebat. Teſtes etiam eos ſumpſerat, quemadmodum Cæcinna in ipſius fundum per vim armatis hominibus ingredi conatus fuiſſet. At cum Prohibuiſſet, non dejeciſſet. Itaque id Cicero transfert ad commodum ſuæ cauſæ: quaſi confeſſione Æbutii, & ejus teſtibus probare poſſet Cæcinnam eſſe dejectum: cùm tamen iis uteretur Æbutius, ut prohibitum eſſe, non dejectum probaret. Quæ ſunt planè controverſa. Deinde alia defenſio Æbutii, eaque firmiſſima erat, quòd Cæcinna fundum non poſſediſſet, ideoque Æbutius reſtituiſſe ſe diceret. Nam cùm peregrinis Civium Rom. hæreditates adire legibus non liceret, Cæcinna autem eſſet peregrinus, quia Volaterranus (Volaterrani autem per legem Syllæ cives Rom. non erant) hæres Cæſenniæ eſſe non potuit. De his omnibus callidè Orator diſputat, atque extra cauſam eſſe oſtendit. Cæterùm extat Ciceronis de hac contentione judicium in Bruto: tota mihi cauſa (ait) pro Cæcinna de

Digitized by Google

verbis interdicti fuit: res involutas definiendo explicavimus, jus civile laudavimus, verba ambigua diſtinximus.

PERORATIO.

Cicero commendat Judicibus cauſam Cæcinnæ; tum ſpectata ejus virtute, tum non conſiderata Syllanorum temporum ratione, ſeu poſſeſſione fundi, quæ extra cauſam ſit. *Num.* 103. *qui quoniam.*

ANNOTATIO.

Cicero reſumit in orationis exitu, quod eſt pro ratione temporis præcipuum, nempe iſta fundi poſſeſſio: & quod eſt pro cauſa Cæcinnæ favorabile; nempe probabilitas, contra adverſarios, qui verborum inſidiis, & malitiosè, non æquitate juris litigant.

Digitized by Google

133

ANALYSIS RHETORICA ORATIONUM M. T. CICERONIS.

VOLUMEN II.

Digitized by Google

Pro lege Manilia, Oratio XIII.
Pro A. Cluentio Avito, Oratio XIV.
I. Agraria, Oratio XV.
II. Agraria, Oratio XVI.
III. Agraria, Oratio XVII.
Pro C. Rabirio, Oratio XVIII.
I. Catilinaria, Oratio XIX.
II. Catilinaria, Oratio XX.
III. Catilin. Oratio XXI.
IV. Catilinaria, Oratio XXII.
Pro L. Muræna, Oratio XXIII.
Pro L. Flacco, Oratio XXIV.
Pro P. Sylla, Oratio XXV.
Pro Archia Poeta, Oratio XXVI.
Poſt Reditum ad Quir. Or. XXVII.
Poſt Reditum in Sen. Or. XXVIII.
Pro Domo ſua, Oratio XXIX.
De Haruſpicũ Reſponſis, Or. XXX.
Pro Cn. Plancio, Oratio XXXI.

Digitized by Google

PRO LEGE MANILIA,

Seu

DE IMPERATORE POMPEJO DELLIGENDO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

L. Manilius Tribunus plebis promulgarat legem, qua omnes populi Rom. copiæ in Aſia contra Mithridatem & Tigranem uni Pompejo Imperatori optimo committerentur: huic legi reclamarunt plures viri conſulares præſertim Q. Hortenſius, & Q. Catulus; ille negans uni deferenda eſſe omnia, hic affirmans eſſe contra Majorum inſtitutum. At Cicero valere legem pronuntiat, & annuente plebe evincit.

Quæſtio ſeu ſtatui hujus orationis eſt in genere deliberativo, an bellum in Aſia contra duos Reges Mithridatem, & Tigranem ſit à populo Rom. gerendum, & an iſtius belli Imperator Pompejus ſit diligendus.

Genus dicendi eſt medioere, ac temperatum, quod non ſolùm in probando & flectendo verſatur, ſed etiam in delectando quare permixtum cenſeri debet deliberativo genus demonſtrativum ob laudes Pompeii.

SY-

SYNOPSIS:

EXORDIUM.	Ab adjunctis Roſtrorum: è quibus primum licet Ciceroni dicere.
NARRATIO.	Grave bellum inferunt Romanis Mithridates, & Tigranes Reges: ab hoc bello diſcedit Lucullus: ad id depoſcitur Pompejus.
PROPOSITIO.	Gerendum eſt à populo Rom. bellum in Aſia, & huic bello præficiendus eſt Cn. Pompejus.
ARGUMENTA.	1. Quia hoc bellum eſt genere ſuo grave & neceſſarium. 2. Eſt magnitudine periculoſum. 3. Cn. Pompejus eſt bonus imperator.

ARGUMENTATIO.

1. ARGUMENT.	In hoc bello Aſiatico agitur gloria populi Rom. agitur ſalus ſociorum, aguntur vectigalia maxima, aguntur fortunæ multorum civium: igitur hoc bellum eſt genere ſuo grave & neceſſarium.
2. ARGUMENT.	Hoc bellum conjungunt duo reges potentiſſimi, ſuſcipiunt agitatæ nationes, victo Lucullo: igitur eſt magnitudine periculoſum.
3. ARGUMENT.	In Pompejo eſt ſcientia rei militaris, virtus, auctoritas, felicitas: igitur Pompejus eſt bonus imperator.

AM

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS,

3. ARGUMENTAT.

Populus Rom. qui ſemper gloriæ appetens fuit, & minimas injurias nomini Romano factas perſecutus eſt, non ulciſcetur bello Mithridatem, qui maxima injuria affecit Italos, & jam tribus & viginti annis regnat impunè! non defendet, exemplo Majorum, ſocios, qui hoc bello periclitantur! ſinet non pendi vectigalia fertilis Aſiæ! fortunis evertentur multi cives Rom. & ſimul opibus ruet Reſp.

2. ARGUMENTAT.

Rex Mithridates novis eſt copiis auctus, & ſecundo prælio L. Lucullum, lapſo exercitu fortiſſimo, fugavit. Quis hunc Regem debellet?

1. ARGUMENTAT.

Nullum eſt bellum in quo à pueritia non ſit verſatus Cn. Pompejus ſumma virtute, & innocentia, & temperantia: huic accedit incredibilis authoritas, ac divinitus data felicitas: non huic tanto Imperatori bellum Aſiaticum committetur?

CONFUTATIO.

Q. Hortenſius malè nunc improbat uni Pompejo committi bellum Aſiaticum; quia alias in prædonum bello lex Gabinia Prævaluit, ſimul ſecuta felicitate Populi Rom. Q. Catulus male etiam diſſenſit ſententiæ, ac auctoritati populi Rom. qui ſapienter pro ratione temporum mutavit conſilium, multaque extra ordinem dedit uni Pompejo.

PERORAT.

1. Laus C. Manilii ob promulgatam legem.
2. Studium Ciceronis in tuenda lege, commodoque Reip.

EROR.

Digitized by Google

EXORDIUM.

EXorditur Cicero ab adjunctis Roſtrorum, è quibus, quia nondum licuit ſibi per authoritatem, ac facultatem concionem ad populum habere, omne tempus ſuum amicorum cauſis tranſmiſit. *Num.*1 *quamquam mihi*.

Nunc cum iſta authoritas ab ætate, & mandatis honoribus, facultas etiam longo uſu acceſſerit, lætatur iſto munere defungi. *Num.* 2. *Nam cum propter*. Præſertim lætatur in ejuſmodi cauſa dicere, quæ cum laudibus Cn.Pompeii eſt conjuncta. *Nu.* 3. *Atque illud*.

ANNOTATIO.

Hoc exordium petitur ex viſceribus cauſa, ſeu adjunctis. Nam gaudet Cicero ſe primùm è Roſtris, ac de Pompejo dicere, captatque populi Rom. gratiam, acceptos illi honores, & authoritatem, & dicendi facultatem referendo. Praterea ad inſerviendum iſtius populi Rom. auribus, continuò numeros & periodos concinnat, tanquam, in re belli ampla, & copioſa Cn. Pompeii laude.

NARRATIO.

EXordio ſubnexa eſt parva narratio, qua Cicero denuntiat bellum grave & periculoſum Romanis inferri à duobus Aſiæ potentiſſimis regibus, Mithridate, & Tigrane; Lucullum ab eo bello diſcedere; Cn. Pompejum ad id bellum depoſci. *Num.*4. *Atque, ut inde*.

A N-

Digitized by Google

ANNOTATIO.

In exornatione, & deliberatione non adhibetur narratio, ut diximus in Rhetorica, ſed tamen in variis locis quædam narratiuncula inſeri queunt quæ pertinent ad cauſam; qualis eſt hæc, quæ viam ſternit ad contentionem.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt duplex, ſeu compoſita, gerendum eſt à populo Roman. bellum in Aſia; atque iſti bello præficiendus eſt Cn. Pompejus.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: gerendum eſt à populo Roman bellum in Aſia. 1. Quia hoc bellum eſt genere ſuo grave & neceſſarium. 2. Quia eſt magnitudine periculoſum. Huic autem bello præficiendus eſt Cn. Pompejus, quia eſt bonus imperator. *Num. 5. primùm mihi.*

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimum Argumentum, *Bellum Aſiaticum eſt genere ſuo grave, & neceſſarium*, explicatur hoc enthymemate: in hoc bello Aſiatico agitur gloria populi Rom. agitur ſalus ſociorum, aguntur vectigalia maxima, aguntur fortunæ multorum civium: ergo bellum Aſiaticum eſt genere ſuo grave & neceſſarium. *Num 9. genus eſt enim.* Antecedens enthimematis clarè, ut patet, diſtribuitur in quatuor partes, ac ſingulæ habent comple-

plexionem conſequentis, & adhortationem; ut populus id bellum gerat.

Antecedentis prima pars, *in hoc bello Aſiatico agitur gloria populi Rom.* probatur à contrario, quia ſummum eſt dedecus populi Rom. non ulciſci bello, & perſequi regem Mithridatem, qui maximo nominis Rom. probro, una die tota Aſia, omnes Italos impunè trucidavit. *Num.7. & quoniam.* Augetur iſtud dedecus ex eo, quod Mithridates neque à L Sylla, neque à L. Muræna ſuperatus, ſocietatem belli contraxerit in Hiſpania cum Q. Sertorio. *Num. 8. Etenim adhuc ita.* Et quanquam Cn Pompejus celerrimè in Hiſpania Sertorium vicerit, L. tamen Lucullus belli reliquias in Aſia non confecit. *Num 9. ſed tamen.* Maximè verò amplificatur dedecus populi Roman. exemplo majorum: qui bello ulti ſunt minores injurias, quàm hæc ſit à Mithridate illata. Itaque concludit orator, & ad bellum hortatur populum à minori ad majus per repetitionem, & antitheſes. *Num.10. ſed pro veſtri.*

Antecedentis 2. pars, *agitur ſalus ſociorum*; probatur, quia Ariobatzanes rex, civitateſque Aſiæ [quæ idcirco Cn. Pompejum ſumma virtute imperatorem depoſcunt) hoc bello periclitantur. *Num 12. quid quòd ſalus.* Concludit orator hanc partem, uti præcedentem pari adhortatione, & exemplo Majorum. *Num.14. quare ſi.*

Antecedentis 3 pars, *aguntur vectigalia maxima*, probatur ex fertilitate Aſiæ, cujus provinciæ vectigalia plurimum ad belli utilitatem & pacis dignitatem conferunt. *Ibid. præſertim cum de veſtris.* Nullum autem vectigal adventante bello, aut ejus rumore, aut metu penditur: quod Cicero brevi enumeratione, & adhortatione ſubjicit. *Nu.14. Nam cæteris in rebus*

Antecedentis 4 pars, *aguntur fortunæ multorum civium*, probatur, quia multi cives Roman. ve-

vectigalia Aſiæ conduxerunt, vel iſtic negotiantur, vel collocatas habent pecunias: qui ſi bello afflicti, ac fortunis everſi ſunt, neceſſe eſt ſimul evertatur, ac opibus ruat Reſp. quare huic, & iſtis conſulendum eſſe monet Cicero. *Num.* 17. *ac ne illud quidem*. In fine fit brevis & clara complexio enthymematis. *Nu* 19. *quare videte*.

Secundum argumentum, *bellum Aſiaticum eſt magnitudine periculoſum*, hoc (quod infra. *Num.* 26. clarum eſt) conſtat enthymemate: hoc bellum conjungunt duo reges potentiſſimi, ſuſcipiunt agitatæ nationes, victo L. Lucullo imperatore; & vetere expulſo exercitu: ergo bellum Aſiaticum eſt magnitudine periculoſum. Antecedens explicat narratio oratoria: 1. per prolepſim: quomodo L. Lucullus magna quidem laude Mithridatem copiis ſuis, & urbibus, ac Sertoriano ſubſidio, & regno ſpoliavit: non tamen illum cepit, aut extremo bello confecit. *Num.* 20. *atque ut omnes*. Nam Mithridates ſtratagemate [ſimili fabuloſo Medeæ exemplo] proſequentem hoſtem remoratus evaſit ad Tigranem. *Nu.* 22. *cognoſcite Quirites*.

Tigranes hunc excepit & confirmavit. *Num.* 23. *hunc illo timore*.

Exteræ verò nationes contra Lucullum concitatæ, & metu territæ, ſe his regibus adjunxerunt. *Ibid plures etiam gentes*. Itaque Mithridates novis multorum, qui miſericordia erga Regem movebantur, copiis auctus, exercitu autem Romano ſenſim ad propria dilabente, de integro regnum recepit, & L. Lucullum (quod exemplo poetarum dicere orator præterit) prælio fugavit. *Num.* 24. *noſter autem exercitus*.

Concluſio enthymematis clara eſt cum anacephaleoſi, & tranſitione ad ſequens argumentum, *Num.* 26. *Multa præterea*.

Tertium argumentum, *Cn. Pompejus eſt bonus imperator*, 3. Enthymema explicat: in Pompejo

qua,

Digitized by Google

quatuor hæres ſunt: ſcientia rei militaris, virtus, authoritas, felicitas; ergo Cn. Pompæjus eſt bonus imperator. Conſequens antecedenti præmittitur comparatione paucorum virorum fortium, quibus præferri debet Cn. Pompejus, & huic bello præfici. *Num.27. utinam Quirites*. Antecedens pulchra diſtributione ornatur. *Ibid. ego etiam*.

Antecedentis 1. pars, *ſcientia rei militaris*, deſcribitur enumeratione ætatis, ac bellorum Cn. Pompæii: quòd ille à pueritia, omni genere belli, ſumma cum laude ſit verſatus. *Num.28.ego enim ſic*.

Hic locus habet antitheſes, & repetitiones, & hyperbolas ad augendum.

Antecedentis pars 2. *virtus militaris*, probatur rebus geſtis Pompeii per diſtributionem; confirmatur teſtimoniis provinciarum; amplificatur adjunctis bellorum. Nam orator enumerando recenſet bellicas virtutes Pompeii, ac teſtimonia Italiæ, Siciliæ, Africæ, Galliæ, Hiſpaniæ. Adverte repetitionem. *Nu 29 Jam verò*.

Deinde rurſus per antitheſes deſcribit pericula, damnaque populi Rom. ex bello prædonum & turpi, & antiquo. *Num.31. quis enim toto mari*. Clades etiam ſigillatim multas exponit ad majorem ſignificationis vim. *Num 32. ſed quid ego*. Tandem exclamando admiratur Cn. Pompejum tot bella, tam latè infeſta populo Rom. tamque diuturna, incredibili virtute, ac celeritate confeciſſe. *Num 33, pro Dii immortales*. Huic virtuti militari alias quaſi ſocias & adminiſtras diſtributione adjungit. *Num 36. quid cętera*. 1. Innocentiam Pompeii extollit comparatione quorundam imperatorum, qui dignitates ad quæſtum, atque avaritiam vendiderunt, qui in hybernis vim & cladem civitatibus intulerunt, cupiditate pecuniæ: quorum nihil unquam in Pom-

Pompejo fuit. *Num* 37. *ſumma enim omnia*. 2. Temperantiam ex celeritate confecti belli prædicat. Quæ enim res cæteros imperatores remorantur, ut avaritia, libido, amœnitas regionum; hæc nihil iſtum abſtinentem, ſeu potius divinum hominem moverunt. *Num.* 40. *Age verò cæteris*. 3. Reliquas imperatoris virtutes breviter enumerat; concluditque tantum imperatorem huic bello præficiendum. *Num* 41. *Jam verò ita faciles*.

Antecedentis 3. pars, *Cn. Pompeij auctoritas*; quæ in adminiſtrandis bellis multum valet, magna eſt non ſolùm apud Roman. verum etiam apud hoſtes. *Num* 43. *& quoniam*.

Nam tanta fuit Cn. Pompeii opinio apud populum Romanum, ut illum communi ſuffragio ad hoc bellum depopoſcerit. *Num* 44. *an verò ullam*. Tanta verò fuit ejuſdem opinio ac nomen apud exteros, hoſteſque, ut ipſius adventu caritas annonæ diminuta ſit, & hoſtis retardatus. *Num.* 44. *itaque ut plura*. Plurimæ etiam urbes deditione: vel miſſa legatione receptæ. *Num* 46. *At verò illa*.

Antecedentis 4. pars, *felicitas Pompeii*, amplificatur comparationes fortunæ magnorum imperatorum, & præteritione rerum feliciter geſtarum; tum maximè ſingulari benevolentia Deorum, qui in poteſtate Pompeii fortunam poſuerunt. *Num.* 47. *reliquum eſt*.

Concluditur perſpicua anacephalæoſi univerſa contentio. *Nu* 49 *Quare cum & bellum*.

Explicata contentione Cicero confutat Q. Catulum & Q. Hortenſium [hic negabat uni omnia tribuenda) refellit præjudicio Caii Gabinii tribuni plebis, qui de uno imperatore Cn. Pompejo contra prædones conſtituendo legem promulgavit, fruſtra reclamante Hortenſio. *Nu.* 52. *quid igitur ait*.

De-

Digitized by Google

Deinde exclamando, & interrogando præclarè enumerat clades, ac damna populi Rom. ex iſto prædonum bello, niſi lex Gabinia, & non Hortenſii ſententia valuiſſet. *Num.53. quid tum per.* Amplificat magis iſtas clades duplici comparatione: 1. Earum civitatum, quæ olim ſemper portus ſuos, & mare apertum tenuerunt: populus Rom. ante legem Gabiniam non potuit. *Num.54. qua civitas.*

2. Comparatione Majorum, qui toto mari ſemper dominati, Reges & Carthaginenſes vicerunt: populus Rom. ante legem Gabiniam par prædonibus eſſe non pôtuit. *Nu 55. nos quorum Majores.* Quare approbat legem Gabiniam, populique Rom. ſententiam contra Q. Hortenſium. *num.56. bono te animo.*

Digrediens conqueritur A. Gabinium non miſſum eſſe Cn. Pompejo Legatum, quando id expetebat Pompejus, ac ipſe Gabinius exemplo aliorum Tribunorum legatus eſſe poterat, & jure eſſe debebat. De qua injuria Cicero ad Senatum ſe relaturum profitetur. *Num. 57. quo mihi etiam.*

Contra Q. Catulum (hic dicebat Cn. Pompejo niti totam ſpem populi Romani, propterea ad bellum mitti non debere; deinde eſſe contra exempla atque inſtituta Majorum, ut ad Pompejum omnia deferrentur) reſpondet Cicero ad primum, ſummi hominis vita, dum licet, populo Rom. eſſe fruendum. *Num 59. reliquum eſt ut.*

Ad ſecundum reſpondet, Majores pro ratione temporum nova conſilia cepiſse, multaque uni viro contuliſse: quod exemplis plurium imperatorum oſtendit præteritione *Num.60 Etenim nihil.* Imò hoc ſæpiùs ipſi Pompejo factum à Senatu pulcherrima ſubiectione, & repetitione, ac rerum geſtarum enumeratione demonſtrat.

Num.

Num. 91. *in ipſo C Pompejo*. Quare adverſarios reprehendit, qui ſapienti judicio populi Roman. atque authoritati diſſentiunt. *Num.* 63. *quare videant*.

Adjungit contra adverſarios, & rurſus prædicat Cn. Pompeii continentiam, huic Aſiatico bello neceſſariam objecta aliorum imperatorum cupiditate & avaritia, parendi etiam difficultate, & odio exterarum nationum, à quibus tamen Cn. Pompejus expetitur; *num.* 65. *difficile eſt in Aſia*.

Ad extremum propoſita auctoritate ac ſententia clariſſimorum virorum, Servilii, Curionis, L. Lentuli, Caſſii, concludit adhortando Quirites, ut contra quam ſentiunt Q Catulus, & Q. Hortenſius, uni Pompejo omnia comittant. *num.* 68. *quare nolite dubitare*.

ANNOTATIO.

Contentio eſt accommodata ad populum: nam eſt partitio clara, argumentatio brevis, & Enthymematica copioſa amplificationes, ſuaves figura, tranſitiones paſſim venuſta, qua majores ac minores argumentationum partes colligant Deinde orator frequenter diſtribuit ad vulgi captum, & concludit per anacephaleoſes.

Affectus etiam ubique ſunt lenes, ut Populum Rom. ad bellum gerendum, & deligendum imperatorem Pompejum, non tam acriter impuliſſe, quàm ſua ſponte propenſum inflexiſſe videatur.

Confutat adverſarios cum inſinuatione, & ſine invidia: callidè etiam L. Luculli virtutem, non felicitatem laudat.

Poſtremò illud animadvertendum, cum proprium ſit generis demonſtrativi res amplificare, & delectando ornare, ita Cicero Cn. Pompeii virtutes effert per antitheſes, interrogationes, hyperbolas,

Digitized by Google

repetitiones, exclamationes, ſubjectiones; comparationes, [quæ figuræ habent plurimum ornatus, & ſuavitatis] ut quandam laudandæ perſonæ ideam effingere, ac poſteris tradere voluerit. Præſertim utitur amplificatione per ratiocinationem & comparationem, quando in prima, & ſecunda contentionis parte auget gravitatem & periculum belli Aſiatici, ut creſcat imperatoris deligendi virtus: quam demum virtutem Cn. Pompejo præ cæteris imperatoribus Rom. longè maximam attollit tertia contentionis parte.

PERORATIO:

IN peroratione Cicero laudat C. Manilii legem, ac ſententiam; illumque hortatur, ut in ea permaneat. *num 69. quæ cum ita ſint.*

Deinde ſuam omnem operam pro hac lege pollicitus, teſtatur ſe non Cn. Pompeii gratia, neque privato commodo, ſed publico ſuadere, ita etiamſi cum invidia multorum. *Ibid. ego autem quidquid.*

ANNOTATIO.

Hæc peroratio eſt brevis & ſimplex, non ornata figuris, & affectibus; quia orator ſecurus obtinendæ cauſæ, plura quàm dixit in contentione, non putat neceſſe eſſe dicere, aut de integro amplificare, Maniliam ſolummodo legem laudat ac præfert utilitatem Reip. in delectu imperatoris.

Digitized by Google

PRO A. CLUENTIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

SAſſia quædam, Cluentii Mater improbi mulier ingenii, libidinis effrenata, poſt binas nuptias, unas Patris Cluentii, alteras A. Aurii Melini, generi ſui, quem cum filia divortium facere coegit, poſtremò nupſit ſtatio Albio Oppianico, qui Melinum, ejus virum occiderat. Hic cum intelligeret, Cluentium nondum teſtamentum feciſſe, eoque mortuo bona ejus omnia ad matrem eſſe ventura: incenſus avaritia, veneno eum tollere decrevit. Ea re cognita, duobuſque præjudiciis jam probata, primum Scamandri damnatione, cujus in manibus venenum deprehenſum fuerat, deinde C. Fabritii, qui Cleophanti, quo Cluentius medico utebatur, ſervum Diogenem ad venenum dandum, ſpe & præmio ſollicitaverat: Oppianicum Cluentius de veneno accuſavit qui cum damnatus eſſet, defenſor Oppianici L. Quintius tribunus plebis quotidianis concionibus rem in invidiam adduxit, cum diceret pecuniam in judicio verſatam: & cum incertum eſſet, ex qua parte eſſet profecta, populus Romanus non credidit ab Oppianico datam: quia damnatus erat & errore multorum in falſo crimine Cluentius fuit: cum Oppianicus C. Aelio Staleno DC. millia HS. pro numero judicum, qui corrumpendi eſſent, dediſſet. Quo poſtea crimine, & Stalenus ipſe, & cum eo Bulbus, Gutta, Popilius, aliique ejuſdem affines culpa judices damnati ſunt Annis quinque poſt damnationem cum Oppianicus in exilio periiſſet, uxor Saſſia moliri cœpit inſidias filio, quòd ejus conſilio diceret per M. Aſellium quendam viro ſuo venenum in pane datum. Et cum de ſervis quæſtione habita, nihil

eſſet repertum: rurſus eadem, triennio poſt, adoleſcenti Oppianico filia collocata, impulit eum ad filium de veneficio accuſandum. Is actore uſus eſt L. Actio Piſaurenſi, contra quem Prætor Cicero Cluentium defendit. Acta cauſa eſt ad Q. Vocenium Naſonem, qui de veneficiis Prætor quæſivit, Lepido & Tullo Coſ. Manut.

Quæſtio hujus Orationis, in genere judiciali, eſt compoſita, ſeu duplex: 1. utrum Cluentius ab annis octo corruperit judicium pecunia, quò Oppianicum vitricum ſuum condemnaret. 2. Utrum idem Cluentius veneficia commiſerit. Dicendi ſtylus eſt ſubtilis & acutus: niſi in pleriſque narrationibus, Exordio & Peroratione; ubi figuris & amplificationibus eſt plenus.

SY-

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Is erit ordo Ciceronis in refellendo, quem adverſarius in obiiciendo tenuit. Id etiam erit officium Ciceronis de veneficio Cluentium purgare; at falſam invidiam & inveteratam tollere erit judicum.

propoſitio. Non Cluentius ſed Oppianicus corrupit judicium pecunia. Cluentius veneficia non commiſit.

ARGUMENTA. Quia non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii.
Quia Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii.

ARGUMENT. 1. Argum. Cluentius Juſtè accuſavit Oppianicum de maximis criminibus, huncque Judices neceſſario duobus præjudiciis condemnarunt; ergo non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam committendi veneficii.

2. Argum. Triplex crimen veneficii, quod affingunt adverſarii, nulli bono fuit Cluentio; ergo Cluentius non habuit cauſam committendi Veneficii.

Digitized by Google

Vibius inteſtatus eſt mortuus, Oppianicus adoleſcens ex intemperantia, vitricus febri in exilio, damnatus; quo veneno, quo metu, qua ſpe illos peremit Cluentius? nullum eſt adjunctum probabile; ſed omnia ſunt ficta ab impia & crudeli matre Saſſia.

2. ARGUMENTAT.

Oppianicus octo ſcelera commiſit; præſertim ſpe bonorum, & odio adductus Cluentium veneno tollere conatus eſt; num igitur & juſtè & neceſſario Cluentius accuſavit Oppianicum? deinde deprehenſo manifeſtè veneno, & Scamandro, Fabricioque (qui operam contulerant ad maleficium) damnatis, num ipſe ſceleris auctor atque architectus Oppianicus fuiſſet abſolutus, maxima judicium infamia? uter jam habuit cauſam corrumpendi judicii, an hic qui graviſſimè accuſatus, & ob præjudicia damnatus eſt? an ille qui accuſat juſtè, & in res bis judicata nihil timet? quid ſi conſtat Oppianicum Staleno pecuniam dediſſe, & ab hoc judice poſtea circumventum? quid? ſi judicia, quæ jactat adverſarius T. Actius, aut non ſunt judicia, aut non contra Cluentium? certè judicium Junianum, propter vim tribunitiam non eſt legitimum, neque obeſt Cluentio. Bulbus verò, & Popilius, & Gutta, & Stalenus ambitus, & majeſtatis, & aliorum criminum damnati ſunt.

ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO,

ET

Digitized by Google

ET AFFECTUS.

Solus Falcula legitime accuſatus de corrupto judicio, tamen ipſe abſolutus eſt. Præterea animadverſio atque authoritas non eſt judicium: non igitur Junianum judicium propter Cenſorias, & falſas quidem cauſa incognita ſubſcriptiones, eſt judicium. Jam cætera objecta T. Actii, & ut de moribus Cluentii, levia ſunt; ut de legibus à quibus receſſit Cluentius, regeri poſſunt in adverſarium.

PERORATIO.

Judices debent tribuere miſericordiam Cluentio, falſa jam tot annos invidia laboranti propter impietatem, matris.

Digitized by Google

EXORDIUM.

EXorditur Cicero eadem, qua accuſator uſus, eſt diſtributione criminum, invidiæ, & veneficii, quæ Cluentio affinguntur. *Nu.* 1. *animadvertit*. Mox ſeſe inſinuans Orator, ac cauſam diſtribuens, quale ſit ſuum in veneficio purgando, judicum verò in tollenda invidia officium declarat. *Num.* 2. *ſed cum conſidero*.

Nam dubitatione judices officii commonet, ne falſa invidia in judiciis locum habeat. *Num.* 4. *equidem quod ad me*. Poſtulat etiam ne præjudicia veritatem rei labefactent. *num* 6. *quamobrem à vobis*. De ſe autem ſecuritatem, & cauſæ fiduciam præfert, licet inveterata jam invidia. *num.* 7. *ego me judices*. Subjecta iterum deprecatione, & attentionis petitione. *Num.* 8. *tametſi permulta*.

ANNOTATIO.

Orator in hoc exordio diſtributione docilitatem parat, quippe in obſcura ac inveterata cauſa: deprecatione benevolentiam judicum captat ab officio & æquitate: labefactata præjudiciis veritate, attentionem petit, in communibus invidiæ periculis.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio, uti quæſtio, eſt duplex; prior, eaque bipartita: non Cluentius, ſed Oppianicus corrupit judicium pecunia. Poſterior: Cluentius veneficia non commiſit.

Diſtributio ſeu propoſitionis argumentum eſt: quia

quia non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii.

Poſterioris propoſitionis argumentum eſt: quia Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRioris propoſitionis argumentum, *non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicis*, hoc Enthymema late fundit: Cluentius juſtè accuſavit Oppianicum de maximis criminibus; huncque judices neceſsariò duobus præjudiciis condemnarunt: ergo non Cluentius, qui juſtè accuſavit; ſed Oppianicus qui neceſſariò condemnatus fuit, habuit cauſam corrumpendi judicii. *Nu 9. corrupiſſe dicitur*.

Antecedentis 1. pars; *Cluentius juſtè accuſavit Oppianicum de maximis criminibus*, amplificatur expoſitione, ſeu enumeratione criminum Oppianici. *Num.* 10. *primùm igitur*.

Præmiſſa brevi apoſtropha ad Oppianicum adoleſcentem Oppianici filium, de juſta accuſatione patris ſui, & defenſione Cluentii *Ibid. abs te peto.* Deinde præmiſſa narratione, qua paulò longiùs exordia criminum Oppianici impetuntur. *num.* 11. *atque ut intelligatis*.

1. Cicero exponit mortem patris Cluentii, relictis duobus liberis, Cluentio & Cluentia. *Ibid. A Cluentius*.

2. Exponit nuptias Cluentiæ cum A. Aurio Melino. *Ibid grandem autem*.

3. Nefarium amorem matris [ſi quidem mater eſt appellanda] Saſſiæ in generum. *num.* 12 *cum eſſent hæ nuptiæ*.

4. Cluentiæ divortium à Melino *N.*13 *filia quæ*;

Digitized by Google

5. Nuptias Socrus cum genero: quod ſcelus Orator amplificat adjunctis, & exclamationibus. *Nu.* 14. *tum verò illa*.

6. Simultatem Cluentii filii cum matre Saſſia: *Nu.16 tulit hoc commune* Hic parva eſt digreſſio de parentum injuriis vel reticendis, vel æquo animo ferendis: quas ſanè reticeret, vel ferret Cluentius, niſi nefaria & crudelis mater (adverte hypotypoſim] palam filio intentaret mortem. *N.17. Nam illud me*.

His præmiſſis deſcendit ad enumerationem criminum, propter quæ Cluentius cauſam habuit accuſandi Oppianici. *Nu.19 Nunc jam ſummatim*. 1. Crimen Oppianicus M. Aurium Dineæ matris. teſtamento creatum hæredem cum aliis curavit interficiendum, ut ſolus ipſe pecunia potiretur. *N.* 21. *Larinas quidam*.

2. Crimen: [ad quod tranſit per incrementum.) Oppianicus his interfectis non horruit Saſſiam uxorem ducere, occiſis etiam duobus liberis. *num 25. Itaque illis*. Hanc liberorum cædem ab adjunctis, ac præſenti matris luctu Orator proſequitur. *num. 28. atque hunc tantum*. Et comparatione majorum commovet ad odium Oppianici, concluditque [uti adhuc ſæpius] juſtè ſceleratum hominem eſse accuſatum & damnatum. *num. 29 Sentio judices*. 3. Crimen: Oppianicus Cluentii uxorem propinato veneno peremit. *num 30. acervatim jam reliqua*. Eodem veneno C. Oppianicum fratrem, & ejus gravidam uxorem ſimul cum partu necavit. *num 31. Eodemque veneno*.

Quod crimen comparatione majorum amplificatur. *Num 32. memoria teneo*. 4. Crimen: Cn. Magii prægnantem uxorem abortione facta duxit. *Num.33 itaque cum hanc*. 5. Aſinium adoleſcentem Ajulii opera & fraude in condendo teſtamento (nam Ajulius aſſimulata familiaritate cum Aſi-

nio

Digitized by Google

nio fecit teſtamentum quaſi eſſet Aſinius) interfecit, & oblata pecunia rem cum triumviro Manilio tranſegit. *Num.36. quid? illa cædes*. 6. Dineam ſocrum ſuſtulit, ejuſque teſtamentum adulteravit. *Num 40. quid aviam*. 7 Lavini tabulas publicas corrupit, fuitque ea re in invidia apud omnes. *Num 41. Illum tabulas*. 8 [Quod maximè in cauſa eſt, & propter quod accuſare Oppianicum vitricum & hunc condemnari neceſſe fuit] Oppianicus Cluentium veneno tollere conatus eſt. *Num 42. hunc tamen*.

Quo autem pacto id conatus ſit Oppianicus, narrat Cicero ex cauſis & adjunctis, unde facti probabilitas penditur: nam una cauſa occidendi Cluentii Oppianico fuit, hujus odium in illum, qui Martiales defenderet. *Num. 43. Martiales quadam*.

Altera cauſa fuit, ſpes bonorum Cluentii, quia hoc mortuo, qui teſtamentum non fecerat, hæres futura erat mater. *Nu 44 ſuberat etiam*. Adjuncta autem, ſeu facultates fuerunt Fabricii, quorum fratrum conſuetudine primùm, deinde improbitate uſus eſt Oppianicus, ut per Diogenem Cleophanti medici ſervum Cluentio infirmo venenum daretur. *Num.46. Itaque his rebus*. Jam modus, quo factum liquet, fuit ipſius ſervi non incallidi conſilium, & emptio, & veneni deprehenſio in manibus Scamandri. *Num 47. Servus non incallidus*.

Concludit Orator exclamatione, & interrogatione per indignationem, ſceleratum Oppianicum non ſolùm juſtè, ſed neceſsario etiam fuiſse accuſatum à Cluentio. *Num. 48 Proh Dij immortales*.

Antecedentis 2. pars, *Oppianicum judices neceſſario duobus præjudiciis condemnarunt* expolitur pari narratione Oratoria; nam primum Scamandri præjudicium his exponitur: 1 Cluentius Sca-

Digitized by Google

mandrum detulit deprehenſi in manibus veneni: *Nu 49 ſatis eſſe arbitror*.

2. Rogatus ab Aletrinatibus Cicero, patronus Scamandri acceſſit *Nu 49 hic tum Fabricius*. 3. P. Canutius variè, & graviter accuſabat Scamandrum criminis jam manifeſti. *Nu 50. Res agi cæpta eſt*. 4 Cicero cum metu incipit, verùm poſt aliquando fortius dicere. *Nu.51. hic ego cum*. 5. Proſopopœja ſeu dialogiſmo, quidquid Cicero ad defendendum Scamandrum proferret, confutabat Canutius. *Num 52 ſed ut quidquid* 6. Scamander convictus teſtibus, & ipſa Oppianici perturbatione (quam hypotipoſi Orator oculis ſubjicit) omnibus ſententiis, præter unam, quam ſuam Stalenus eſſe dicebat, condemnatus eſt *num. 53. Denique hoc loco*. Alterum Fabricii præjudicium his exponitur: 1 Cluentius damnato Scamandro, non ſtatim Oppianicum [tacitè condemnatum) ſed Fabricium Oppianici familiarem reum facit. *Num. 55. quis tum erat*. 2. Fabricius cauſæ ſuæ Patronos [nam Cicero, & Aletrinates patroni eſſe impudentes nolebant in re jam judicata] Cepaſios fratres quærit adjuncta ſimilitudine. *Num. 56. Hic tum Fabricius*. 3 Breviter accuſatio Canutii, ut in re judicata affertur; deprehenſio verò Cepaſii faceta ironia ſubjicitur. *Nu.58 Citatur reus*. 4. Fabricius qui jam à ſubſelliis, demiſſo capite, ſeu cauſæ diffidens diſceſſerat, legis vi, & ſententiis judicum eſt condemnatus. *num. 59 jam tum*. Concludit Cicero Oppianicum tot criminibus accuſatum, his jam duobus præjudiciis damnatum abſolvi non potuiſſe. *Ibid quid eſt quod jam*. Concluſionem 1 Amplificat comparatione majorum: judices enim Scamandrum & Fabricios ſceleris adminiſtros damnarunt, ipſum principem atque architectum Oppianicum abſolvent? *Num. 60. unum per Deos*. Concluſionem 2. amplificat infamia, ac turpitudine Judicum, ſi id commiſiſſent, & ſe-

& ſecum ipſi pugnaſſent: quod dialogiſmo oſtendit: *num* 61. *quid enim tandem*.

Conſequens Enthymematis. *Ergo non Cluentius, at Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii*. 1 Infertur ſummatim Apoſtropha ad accuſatorem T. Actium, quod Cluentius non corruperit judicia Scamandri & Fabriciorum; neque igitur iſtud judicium, quo damnatus eſt Oppianicus. *num* 62 *quòd ſi hoc videtis*

Proleпſi quidem ac dialogiſmo fatetur Cicero judicium fuiſse corruptum: ſed affirmat veroſimilius ab Oppianico (qui ob maxima ſcelera accuſatus, & ob præjudicia damnatus, habuit cauſam tentandi judicium pecunia, quam à Cluentio, qui juſtè accuſans, & in re bis judicata non habuit cauſam corrumpendi judicii *Num* 63 *Multa dici*. 2. Infertur conſequens Enthymematis ſigillatim argumento (aliis prætermiſſis) quòd Oppianicus, non Cluentius, grandem Staleno Judici pecuniam dederit: ubi Apoſtropha adverſarios urget. *num*. 64. *atque ego illa*. Mox quomodo res ſit geſta, narratur petita attentione. *Num*. 66. *quoniam igitur*. 1. Oppianicus ſibi metuens ad Staleni Judicis, qui Scamandro faverat, familiaritatem ſe applicavit. *Ibid. nam ut primùm*.

2 Stalenus (qui homo probè deſcribitur, præſertim ſimilitudine] ſuam Oppianico pollicetur operam, accepta pecunia *Num*.67. *Tum à Staleno*. 3. Stalenus fallere & condemnare Oppianicum deliberat; hancque deliberationem Orator proſopopœja, & adjunctis exornat *Num* 69. *quæ pecunia* 4 Capit conſilium Stalenus plenum fraudis ac mendacii, pollicendi judicibus, nominatim Bulbo & Guttæ pecuniam, quam poſteà ſupprimeret, quando hi deſtitutione irati Oppianicum damnarent: quod conſilium faceto & eleganti dialogiſmo, & Ethopæja exprimitur. *Num*. 71. *Capit hoc conſilium*. 5. Canutius audiens pecuniæ men-

Digitized by Google

mentionem inter judices fieri repente judicium fieri curat, abſente tum Staleno, & conviciante L. Quinctio. *Num 73. manarat ſermo.*

6. Oppianicum nummarii judices irati condemnant, addita ſimilitudine: alii ſeveriores non liquere judicium, quia corruptum, pronuntiant: alii condemnationem in re bis judicata confirmant. *Num. 75. conſurgitur in conſilium.* 7. L. Quinctius una atque altera vehementi concione Senatum vocat in invidiam judicii corrupti. *Nu. 77. Condemnato*

8. Interim Oppianicus cum Staleno expoſtulat, agitque de repetunda pecunia. *Num. 78. atque illo ipſo.* 9. Tum ſuſpicatur populus de Staleno, Bulbo, & Gutta; quaſi innocens Oppianicus ſit circumventus. *Ibid. hujus Staleni.*

Suſpicio etiam ad C. Junium præſidem judicii perveniit iniquitate temporum. *Num. 79. atque in hunc.* Verùm hanc iniquitatem temporum, atque invidiam eſſe ſublatam gaudet Orator. *Num. 30. neque me pœnitet.*

3. Infertur conſequens Enthymematis, & amplificatur proſopopœja Cluentii, & Oppianici, quòd hic cauſas multas, illa nullam haberet corrumpendi judicii. *Num. 81. quid eſt præterea.*

Confirmatur conſequens, quia nuſquam in tabulis videtur iſta pecunia eſſe à Cluentio profecta, ſed ab Oppianico. *Num 82. Age quoniam.*

Ad prolepſim reſpondetur Stalenum fuiſſe ab Oppianico, non à Cluentio conſtitutum ad corrumpendum judicium; quia illum Cluentius & Canutius facilè paſſim ſunt abeſſe à judicio, non Oppianicus & Quinctius. *num 83. At enim Stalenus.* Iterùm conſequens ſubjicitur complexione & diſſimili comparatione. *Ibid. quare ſi vibius.*

De-

Demùm altera prolepſi arguitur T. Actius ſtultitiæ, qui ſtultiùs comprobavit, quod ſtultè venit in mentem Staleno, vel Cethego. *Num.* 84. *At enim pecuniam*. Deinde gratia inter Oppianicum & Cluentium conciliari non potuit iſta pecunia, tum ex allatis cauſis, tum præſertim quòd iſta pecunia planè numero Judicum reſponderet. *Num* 86. *Verùm alia*.

Confirmationem prioris partis contentionis ſequitur longa confutatio T. Actii, qui tria obiiciebat: 1. Judicia facta permulta eſſe, à Cluentio judicium eſſe corruptum. At Cicero diſtributione probat ea judicia non eſſe legitima: deinde non eſſe contra Cluentium, ſed eſſe pro Cluentio. 3. Non eſſe judicia. *n.*88. *at enim judicia*.

1. Judicium Junianum non eſſe legitimum, quia C. Junius propter ſeditionem & turbam, ſine diſceptatione damnatus eſt, quòd in legem non juraſſet, & quod non eſſet ex lege ſubſortitus. Adverte dialogiſmum. *n.* 89, *condemnatus eſt*.

Iſta verò Junii damnatio obeſſe ſeu præjudicium eſſe Cluentio non poteſt, quia C. Iunius, etſi peccavit contra legem Corneliam damnando veneficiis Oppianicum judicio corrupto, nihil tamen contra alias leges, ſeu contra jusjurandum, aut ſortitionem judicium commiſit, quod ſolùm obeſſet Cluentio. *n.* 91. *Hæc vos Cluentio*. Confirmatur ex eo, quòd ſit eadem ipſa cauſa Cluentii, quæ nunc avidè, & cum ſilentio, at tunc ſeditioſè, & vi tribunitia dicebatur. *num.* 92. *Ergo idcircò*.

Hæc iniquitas temporum, ac ſummæ poteſtatis, amplificatur diſſimili comparatione Syllæ cum Junio, & Orchinii cum Quintio. *num* 94. *nuper apud*. Amplificatur etiam altera comparatione Majorum, quòd nec à C Popilio, nec à Q. Metello optimis temporibus vis tribunitia ſuſtineri potuit, nedum his temporibus. *num.* 95.

Opti-

eſſet repertum: rurſus eadem, triennio poſt, adoleſcenti Oppianico filia collocata, impulit eum ad filium de veneficio accuſandum. Is actore uſus eſt L. Actio Piſaurenſi, contra quem Prætor Cicero Cluentium defendit. Acta cauſa eſt ad Q. Vocenium Naſonem, qui de veneficiis Prætor quæſivit, Lepido & Tullo Coſ. Manut.

Quæſtio hujus Orationis, in genere judiciali, eſt compoſita, ſeu duplex: 1. utrum Cluentius ab annis octo corruperit judicium pecunia, quò Oppianicum vitricum ſuum condemnaret. 2. Utrum idem Cluentius veneficia commiſerit. Dicendi ſtylus eſt ſubtilis & acutus: niſi in pleriſque narrationibus, Exordio & Peroratione; ubi figuris & amplificationibus eſt plenus.

SY-

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Is erit ordo Ciceronis in refellendo, quem adverſarius in obliciendo tenuit. Id etiam erit officium Ciceronis de veneficio Cluentium purgare; at falſam invidiam & inveteratam tollere erit judicum.

propoſitio. Non Cluentius ſed Oppianicus corrupit judicium pecunia. Cluentius veneficia non commiſit.

ARGUMENTA

Quia non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii.

Quia Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii.

ARGUMENT.

1. Argum. Cluentius Juſtè accuſavit Oppianicum de maximis criminibus, huncque Judices neceſſario duobus præjudiciis condemnarunt; ergo non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam committendi veneficii.

2. Argum. Triplex crimen veneficii, quod affingunt adverſarii, nulli bono fuit Cluentio; ergo Cluentius non habuit cauſam committendi Veneficii.

Digitized by Google

Vibius inteſtatus eſt mortuus, Oppianicus adoleſcens ex intemperantia, vitricus febri in exilio, damnatus; quo veneno, quo metu, qua ſpe illos peremit Cluentius? nullum eſt adjunctum probabile; ſed omnia ſunt ficta ab impia & crudeli matre Saſſia.

2. ARGUMENTAT.

Oppianicus octo ſcelera commiſit; præſertim ſpe bonorum, & odio adductus Cluentium veneno tollere conatus eſt; num igitur & juſtè & neceſſario Cluentius accuſavit Oppianicum? deinde deprehenſo manifeſtè veneno, & Scamandro, Fabricioque (qui operam contulerant ad maleficium) damnatis, num ipſe ſceleris auctor atque architectus Oppianicus fuiſſet abſolutus, maxima judicium infamia? uter jam habuit cauſam corrumpendi judicii, an hic qui graviſſimè accuſatus, & ob præjudicia damnatus eſt? an ille qui accuſat juſtè, & in res bis judicata nihil timet? quid ſi conſtat Oppianicum Staleno pecuniam dediſſe, & ab hoc judice poſtea circumventum? quid? ſi judicia, quæ jactat adverſarius T. Actius, aut non ſunt judicia, aut non contra Cluentium? certè judicium Junianum, propter vim tribunitiam non eſt legitimum, neque obeſt Cluentio. Bulbus verò, & Popilius, & Gutta, & Stalenus ambitus, & majeſtatis, & aliorum criminum damnati ſunt.

ARGUMENTAT. AMPLIFICATIO,

ET

Digitized by Google

ET AFFECTUS.	Solus Falcula legitime accuſatus de corrupto judicio, tamen ipſe abſolutus eſt. Præterea animadverſio atque authoritas non eſt judicium: non igitur Junianum judicium propter Cenſorias, & falſas quidem cauſa incognita ſubſcriptiones, eſt judicium. Jam cætera objecta T. Actii, & ut de moribus Cluentii, levia ſunt; ut de legibus à quibus receſſit Cluentius, regeri poſſunt in adverſarium.	PERORATIO.	Judices debent tribuere miſericordiam Cluentio, falſa jam tot annos invidia laboranti propter impietatem, matris.

EXORDIUM.

EXorditur Cicero eadem, qua accuſator uſus,eſt diſtributione criminum, invidiæ, & veneficii, quæ Cluentio affinguntur. *Nu.* 1. *animadvertit*. Mox ſeſe inſinuans Orator, ac cauſam diſtribuens, quale ſit ſuum in veneficio purgando, judicum verò in tollenda invidia officium declarat. *Num.* 2. *ſed cum conſidero*.

Nam dubitatione judices officii commonet, ne falſa invidia in judiciis locum habeat. *Num.* 4. *equidem quod ad me*. Poſtulat etiam ne præjudicia veritatem rei labefactent. *num* 6. *quamobrem à vobis*. De ſe autem ſecuritatem, & cauſæ fiduciam præfert, licet inveterata jam invidia. *num.* 7. *ego me judices*. Subjecta iterum deprecatione, & attentionis petitione. *Num.* 8. *tametſi permulta*.

ANNOTATIO.

Orator in hoc exordio diſtributione docilitatem parat, quippe in obſcura ac inveterata cauſa: deprecatione benevolentiam judicum captat ab officio & æquitate: labefactata præjudiciis veritate, attentionem petit, in communibus invidia periculis.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio, uti quæſtio, eſt duplex; prior, eaque bipartita: non Cluentius, ſed Oppianicus corrupit judicium pecunia. Poſterior: Cluentius veneficia non commiſit.

Diſtributio ſeu propoſitionis argumentum eſt: quia

quia non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii.

Poſterioris propoſitionis argumentum eſt: quia Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRioris propoſitionis argumentum, *non Cluentius, ſed Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicis*, hoc Enthymema late fundit: Cluentius juſtè accuſavit Oppianicum de maximis criminibus; huncque judices neceſsariò duobus præjudiciis condemnarunt: ergo non Cluentius, qui juſtè accuſavit; ſed Oppianicus qui neceſſariò condemnatus fuit, habuit cauſam corrumpendi judicii. *Nu 9. corrupiſſe dicitur*.

Antecedentis 1. pars; *Cluentius juſtè accuſavit Oppianicum de maximis criminibus*, amplificatur expoſitione, ſeu enumeratione criminum Oppianici. *Num.* 10. *primùm igitur*.

Præmiſſa brevi apoſtropha ad Oppianicum adoleſcentem Oppianici filium, de juſta accuſatione patris ſui, & defenſione Cluentii *Ibid. abs te peto.* Deinde præmiſsa narratione, qua paulò longiùs exordia criminum Oppianici impetuntur. *num.* 11. *atque ut intelligatis*.

1. Cicero exponit mortem patris Cluentii, relictis duobus liberis, Cluentio & Cluentia. *Ibid. A Cluentius*.

2. Exponit nuptias Cluentiæ cum A. Aurio Melino. *Ibid grandem autem*.

3. Nefarium amorem matris [ſi quidem mater eſt appellanda] Saſſiæ in generum. *num.* 12 *cum eſſent hæ nuptiæ*.

4. Cluentiæ divortium à Melino *N.* 13 *filia quæ*

5. Nuptias Socrus cum genero: quod ſcelus Orator amplificat adjunctis, & exclamationibus. *Nu.* 14. *tum verò illa*.

6. Simultatem Cluentii filii cum matre Saſſia: *Nu.*16. *tulit hoc commune* Hìc parva eſt digreſſio de parentum injuriis vel reticendis, vel æquo animo ferendis: quas ſanè reticeret, vel ferret Cluentius, niſi nefaria & crudelis mater (adverte hypotypoſim] palam filio intentaret mortem. *N.*17. *Nam illud me*.

His præmiſſis deſcendit ad enumerationem criminum, propter quæ Cluentius cauſam habuit accuſandi Oppianici. *Nu.*19 *Nunc jam ſummatim*. 1. Crimen Oppianicus M. Aurium Dineæ matris teſtamento creatum hæredem cum aliis curavit interficiendum, ut ſolus ipſe pecunia potiretur. *N.* 21. *Larinas quidam*.

2. Crimen: [ad quod tranſit per incrementum.) Oppianicus his interfectis non horruit Saſſiam uxorem ducere, occiſis etiam duobus liberis. *num* 25. *Itaque illis*. Hanc liberorum cædem ab adjunctis, ac præſenti matris luctu Orator proſequitur. *num.* 28. *atque hunc tantum*. Et comparatione majorum commovet ad odium Oppianici, concluditque [uti adhuc ſæpius] juſtè ſceleratum hominem eſse accuſatum & damnatum. *num.* 29 *Sentio judices*. 3. Crimen: Oppianicus Cluentii uxorem propinato veneno peremit. *num* 30. *acervatim jam reliqua*. Eodem veneno C. Oppianicum fratrem, & ejus gravidam uxorem ſimul cum partu necavit. *num* 31. *Eodemque veneno*.

Quod crimen comparatione majorum amplificatur. *Num* 32. *memoria teneo*. 4. Crimen: Cn. Magii prægnantem uxorem abortione facta duxit. *Num.*33 *itaque cum hanc*. 5. Aſinium adoleſcentem Ajulii opera & fraude in condendo teſtamento (nam Ajulius aſſimulata familiaritate cum Aſi-

nio

nio fecit teſtamentum quaſi eſſet Aſinius) interfecit, & oblata pecunia rem cum triumviro Manilio tranſegit. *Num.36. quid? illa cædes.* 6. Dineam ſocrum ſuſtulit, ejuſque teſtamentum adulteravit. *Num 40. quid aviam.* 7 Lavini tabulas publicas corrupit, fuitque ea re in invidia apud omnes. *Num.41. Illum tabulas.* 8 [Quod maximè in cauſa eſt, & propter quod accuſare Oppianicum vitricum & hunc condemnari neceſſe fuit] Oppianicus Cluentium veneno tollere conatus eſt. *Num 42. hunc tamen.*

Quo autem pacto id conatus ſit Oppianicus, narrat Cicero ex cauſis & adjunctis, unde facti probabilitas penditur: nam una cauſa occidendi Cluentii Oppianico fuit, hujus odium in illum, qui Martiales defenderet. *Num. 43. Martiales quadam.*

Altera cauſa fuit, ſpes bonorum Cluentii, quia hoc mortuo, qui teſtamentum non fecerat, hæres futura erat mater. *Nu 44 ſuberat etiam.* Adjuncta autem, ſeu facultates fuerunt Fabricii, quorum fratrum conſuetudine primùm, deinde improbitate uſus eſt Oppianicus, ut per Diogenem Cleophanti medici ſervum Cluentio infirmo venenum daretur. *Num.46. Itaque his rebus.* Jam modus, quo factum liquet, fuit ipſius ſervi non incallidi conſilium, & emptio, & veneni deprehenſio in manibus Scamandri. *Num 47. Servus non incallidus.*

Concludit Orator exclamatione, & interrogatione per indignationem, ſceleratum Oppianicum non ſolùm juſtè, ſed neceſſario etiam fuiſse accuſatum à Cluentio. *Num.48 Proh Dij immortales.*

Antecedentis 2. pars, *Oppianicum judices neceſſario duobus præjudiciis condemnarunt* expolitur pari narratione Oratoria; nam primum Scamandri præjudicium his exponitur: 1 Cluentius Sca-

mandrum detulit deprehenſi in manibus veneni : *Nu* 49 *ſatis eſſe arbitror*.

2. Rogatus ab Aletrinatibus Cicero, patronus Scamandri acceſſit *Nu* 49 *hic tum Fabricius*. 3. P. Canutius variè, & graviter accuſabat Scamandrum criminis jam manifeſti. *Nu* 50. *Res agi capta eſt*. 4 Cicero cum metu incipit, verùm poſt aliquando fortius dicere. *Nu*.51. *hic ego cum*. 5. Proſopopœja ſeu dialogiſmo, quidquid Cicero ad defendendum Scamandrum proferret, confutabat Canutius. *Num* 52 *ſed ut quidquid* 6. Scamander convictus teſtibus, & ipſa Oppianici perturbatione (quam hypotipoſi Orator oculis ſubjicit) omnibus ſententiis, præter unam, quam ſuam Stalenus eſſe dicebat, condemnatus eſt *num*. 53. *Denique hoc loco*. Alterum Fabricii præjudicium his exponitur : 1 Cluentius damnato Scamandro, non ſtatim Oppianicum [tacitè condemnatum) ſed Fabricium Oppianici familiarem reum facit. *Num*. 55. *quis tum erat*. 2. Fabricius cauſæ ſuæ Patronos [nam Cicero, & Aletrinates patroni eſſe impudentes nolebant in re jam judicata] Cepaſios fratres quærit adjuncta ſimilitudine. *Num*. 56. *Hic tum Fabricius*. 3 Breviter accuſatio Canutii, ut in re judicata affertur ; deprehenſio verò Cepaſii faceta ironia ſubjicitur. *Nu*.58 *Citatur reus*. 4. Fabricius qui jam à ſubſelliis, demiſſo capite, ſeu cauſæ diffidens diſceſſerat, legis vi, & ſententiis judicum eſt condemnatus. *num*.59 *jam tum*. Concludit Cicero Oppianicum tot criminibus accuſatum, his jam duobus præjudiciis damnatum abſolvi non potuiſſe. *Ibid quid eſt quod jam*. Concluſionem 1 Amplificat comparatione majorum : judices enim Scamandrum & Fabricios ſceleris adminiſtros damnarunt, ipſum principem atque architectum Oppianicum abſolvent ? *Num*. 60. *unum per Deos*. Concluſionem 2. amplificat infamia, ac turpitudine Judicum, ſi id commiſiſſent, & ſe-

Digitized by Google

& ſecum ipſi pugnaſſent: quod dialogiſmo oſten-
dit: *num* 61. *quid enim tandem*.

Conſequens Enthymematis. *Ergo non Cluentius, at Oppianicus habuit cauſam corrumpendi judicii*. 1 Infertur ſummatim Apoſtropha ad accuſatorem T. Actium, quod Cluentius non corruperit judicia Scamandri & Fabriciorum; neque igitur iſtud judicium, quo damnatus eſt Oppianicus. *num* 62 *quòd ſi hoc videtis*.

Proleþſi quidem ac dialogiſmo fatetur Cicero judicium fuiſſe corruptum: ſed affirmat veroſimilius ab Oppianico (qui ob maxima ſcelera accuſatus, & ob præjudicia damnatus, habuit cauſam tentandi judicium pecunia, quam à Cluentio, qui juſtè accuſans, & in re bis judicata non habuit cauſam corrumpendi judicii. *Num* 63 *Multa dici*. 2. Infertur conſequens Enthymematis ſigillatim argumento (aliis prætermiſſis) quòd Oppianicus, non Cluentius, grandem Staleno Judici pecuniam dederit: ubi Apoſtropha adverſarios urget. *num*. 64. *atque ego illa*. Mox quomodo res ſit geſta, narratur petita attentione. *Num*. 66. *quoniam igitur*. 1. Oppianicus ſibi metuens ad Staleni Judicis, qui Scamandro faverat, familiaritatem ſe applicavit. *Ibid. nam ut primùm*.

2 Stalenus (qui homo probè deſcribitur, præſertim ſimilitudine) ſuam Oppianico pollicetur operam, accepta pecunia *Num*. 67. *Tum à Staleno*. 3. Stalenus fallere & condemnare Oppianicum deliberat; hancque deliberationem Orator proſopopœja, & adjunctis exornat. *Num* 69. *quæ pecunia* 4 Capit conſilium Stalenus plenum fraudis ac mendacii, pollicendi judicibus, nominatim Bulbo & Guttæ pecuniam, quam poſteà ſupprimeret, quando hi deſtitutione irati Oppianicum damnarent: quod conſilium faceto & eleganti dialogiſmo, & Ethopæja exprimitur. *Num*. 71. *Capit hoc conſilium*. 5. Canutius audiens pecuniæ men-

mentionem inter judices fieri repente judicium fieri curat, abſente tum Staleno, & conviciante L. Quinctio. *Num 73. manarat ſermo.*

6. Oppianicum nummarii judices irati condemnant, addita ſimilitudine: alii ſeveriores non liquere judicium, quia corruptum, pronuntiant: alii condemnationem in re bis judicata confirmant. *Num. 75. conſurgitur in conſilium.* 7. L. Quinctius una atque altera vehementi concione Senatum vocat in invidiam judicii corrupti. *Nu. 77. Condemnato.*

8. Interim Oppianicus cum Staleno expoſtulat, agitque de repetunda pecunia. *Num. 78. atque illo ipſo.* 9. Tum ſuſpicatur populus de Staleno, Bulbo, & Gutta; quaſi innocens Oppianicus ſit circumventus. *Ibid. hujus Staleni.*

Suſpicio etiam ad C. Junium præſidem judicii pervenit iniquitate temporum. *Num. 79. atque in hanc.* Verùm hanc iniquitatem temporum, atque invidiam eſſe ſublatam gaudet Orator. *Num. 30. neque me pœnitet.*

3. Infertur conſequens Enthymematis, & amplificatur proſopopœja Cluentii, & Oppianici, quòd hic cauſas multas, illa nullam haberet corrumpendi judicii. *Num. 81. quid eſt præterea.*

Confirmatur conſequens, quia nuſquam in tabulis videtur iſta pecunia eſſe à Cluentio profecta, ſed ab Oppianico. *Num 82. Age quoniam.*

Ad prolepſim reſpondetur Stalenum fuiſſe ab Oppianico, non à Cluentio conſtitutum ad corrumpendum judicium; quia illum Cluentius & Canutius facilè paſſim ſunt abeſse à judicio, non Oppianicus & Quinctius. *num 83. At enim Stalenus.* Iterùm conſequens ſubjicitur complexione & diſſimili comparatione. *Ibid. quare ſi iſthinc.*

De-

Demùm altera prolepſi arguitur T. Actius ſtultitiæ, qui ſtultiùs comprobavit, quod ſtultè venit in mentem Staleno, vel Cethego. *Num.* 84. *At enim pecuniam*. Deinde gratia inter Oppianicum & Cluentium conciliari non potuit iſta pecunia, tum ex allatis cauſis, tum præſertim quòd iſta pecunia planè numero Judicum reſponderet. *Num* 86. *Verùm alia*.

Confirmationem prioris partis contentionis ſequitur longa confutatio T. Actii, qui tria obiiciebat: 1. Judicia facta permulta eſſe, à Cluentio judicium eſſe corruptum. At Cicero diſtributione probat ea judicia non eſſe legitima: deinde non eſſe contra Cluentium, ſed eſſe pro Cluentio. 3. Non eſſe judicia. *n.* 88. *at enim judicia*.

1. Judicium Junianum non eſſe legitimum, quia C. Junius propter ſeditionem & turbam, ſine diſceptatione damnatus eſt, quòd in legem non juraſſet, & quod non eſſet ex lege ſubſortitus. Adverte dialogiſmum. *n.* 89, *condemnatus eſt*.

Iſta verò Junii damnatio obeſſe ſeu præjudicium eſſe Cluentio non poteſt, quia C. Iunius, etſi peccavit contra legem Corneliam damnando veneficiis Oppianicum judicio corrupto, nihil tamen contra alias leges, ſeu contra jusjurandum, aut ſortitionem judicium commiſit, quod ſolùm obeſſet Cluentio. *n.* 92. *Hæc vos Cluentio*. Confirmatur ex eo, quòd ſit eadem ipſa cauſa Cluentii, quæ nunc avidè, & cum ſilentio, at tunc ſeditiosè, & vi tribunitia dicebatur. *num.* 92. *Ergo idcircò*.

Hæc iniquitas temporum, ac ſummæ poteſtatis, amplificatur diſſimili comparatione Syllæ cum Junio, & Orchinii cum Quintio. *num* 94. *nuper apud*. Amplificatur etiam altera comparatione Majorum, quòd nec à C Popilio, nec à Q. Metello optimis temporibus vis tribunitia ſuſtineri potuit, nedum his temporibus. *num.* 95.

Opti-

Optimis hercule. Concluditur Junianum judicium non fuiſſe legitimum, propter vim illam, nec fuiſſet cum cauſa Cluentii conjunctum. *num.* 96. *non fuit igitur*.

2. Judicium Bulbi. P. Pupilii, & Guttæ; nec fuit contra Cluentium, quia hi duo ambitus, ille majeſtatis damnatus eſt. *num.* 97. *at etiam Bulbus*.

Deinde judicium Staleni fuit pro Cluentio; quia Stalenum accuſantibus comitiis, quòd ab Oppianico pecuniam accepiſſet, ut judicium corrumperet, deriſa illius reconciliatione gratiæ, damnatus eſt; quod ipſum eſt, quod jam Cicero contra Oppianicum, & pro Cluentio contra Actium contendit judicari. *Num.* 99. *quid quod Stalenus*. Brevi anacephalæoſi prædicta judicia recoluntur. *num.* 103 *Ergo adhuc*.

Judicium etiam Falculæ pro Cluentio fuit, quia ille bis accuſatus à Tribuno Quinctio: ſemel quod non decuriæ munere, neque ex lege ſediſſet: iterùm, quod accepta à Cluentio pecunia Oppianicum condemnaſſet, jure abſolutus eſt. *Num.* 103. *videamus ecquod*.

Imò abſolutus eſt Falcula ab iis quinque judicibus, qui Oppianicum, ſive imprudentia, ſive miſericordia, ſive aliqua ſuſpicione, ſive ambitione adducti abſolverunt: Fabricium verò, & Scamandrum, condemnarunt. *Num.* 105. *Tum etiam illi*. Hic digreſſus Cicero, laudat nominatim judices eos, qui Oppianicum non abſolverunt. *Nu* 107. *Ac ne ex facto*.

Quinctium verò Tribunum perturbatorem judiciorum, ignobilum patronum, arrogantem, novum hominem vituperat Ethopæja. *Num.* 108. *hac tu agitante*. Ex digreſſione revertitur Cicero dialogiſmo cum T Actio, cui oſtendit nullum iſto judicio fuiſſe accuſatum præter Falculam, qui tamen ſit abſolutus; alii ſi de corrupto judicio &

non

non de aliis criminibus damnati eſſent, damnatus eſſet & Falcula, cum eadem ſit cauſa ejus, & cæterorum. *Num.*113 *ſed ut illuc revertar*.

Igitur hi non fuerunt de pecuniis repetundis accuſati (quod unum facit ad rem) neque etiam rei facti. *Numer.* 114. *Quid enim mihi*.

Neque conſuetudine id judicium appellari oportet: nam ſi judicium eſſet, idem Scævola ab inimicis ſuis lege de captis pecuniis poſtulatus eſſet. *Num* 115. *Hic proſertur id*.

4. Non ſunt judicia, quia animadverſio, atque authoritas cenſoria non eſt judicium.

Hanc confutationis partem Cicero ingreditur quodam procœmio de ſuo officio, ſeu inſinuatione, ne duorum cenſorum dignitatem, aut amicitiam lædat. *Num.*117 *ſequitur id*.

Ac primùm in genere probat partim argumentis, populi ſuffragiis ſæpe numero cenſorias ſubſcriptiones eſſe deletas, partim exemplis C. Getæ & aliorum, in quos Metellus, & Domitius Cenſores animadverterunt, qui tamen nulla nota, aut honore in perpetuum laudati ſunt. *Num.* 119 *video igitur*.

Argumenta ſunt hæc expreſſa: ſæpè cenſoria animadverſio à populo Romano reſciſſa eſt, à juratis judicibus repudiata, à magiſtratibus neglecta, à ſucceſſoribus commutata, inter collegas diſcrepare ſolita: non eſt igitur judicium. *Num.* 121. *Itaque non ſolùm*.

Deinde in ſpecie probat Junianum judicium propter cenſorias ſubſcriptiones non eſſe judicium; agitque dilemmate: vel enim illud eſt verum, vel falſum; ſi verum, ergo cenſoria ſubſcriptio non minùs urbi timenda eſt, quàm proſcriptio, & regia poteſtas, & dictatura. *Num.* 123. *Quæ cum ita ſint*. Si falſum, ergo Cluentius pecuniam non dedit, ſed nocens, & damnatus Oppia-

ni-

n icus, quod recapitulatione ejus criminum oſtendit Cicero. *n* 124 *Sin autem quod*.

Confirmat eſſe falſum illud judicium, ſeu potiùs falſam ſubſcriptionem Cenſorum, quia hi & ſermone atque fama ſine teſtibus, tabulis, argumento, cauſa incognita ſtatuerunt. *num.* 126. *Quid igitur*

Imò etſi [digreditur Cic.] ſtatuiſſent ſecùs, hoc eſt cauſa cognita: tamen res convelli poterat exemplo Matrinii. *Ibid quòd ſi iſta*.

Deinde ſi in duos tantùm pecunia corruptos ſubſcriptum eſt, cæteri ergo gratis Oppianicum condemnarunt. *n.* 27 *nam hæc quidem*.

Nec dicas parem eſſe, & probatam cenſoriam ſortitionem, uti militarem; quia magna ſunt incommoda iſtius cenſoriæ ſortitionis. *num.* 128. *nam ut illud*

Redit ad falſam illam ſubſcriptionem, atque hujus cauſam refert in plauſum popularem, & Tribunum Quinctium, & temporis invidiam. *num.* 130. *Verùm omnes*. Denique falſas eſſe, nec fixas eſſe debere horum Cenſorum ſubſcriptiones, concluditur argumento, quòd uterque Cenſor diſcrepans, nihilque comperti habens, alter alterius opinione ſtandum non putavit. *num* 131. *Quòd ſi hanc*. Addit & prolepſim, quam diſsolvit probitate Cluentii, & errore potiùs temporum, quàm Cenſorum, exemplo P. Africani. *num.* 133. *At in ipſum*.

Cætera objecta T. Actii [de illo judicio] breviter & ironicè confutat: 1. Egnatii elogium propter levitatem, & inconſtantiam *num* 135. *unum etiam eſt*. 2. Senatuſconſultum propter importunitatem Tribuni plebis, & concitationem multitudinis, adjuncta ſimilitudine. *num*, 36 *At enim Senatus*. 3. Orationem Ciceronis, quæ ſerviit tempori, & cauſæ, non authoritati. *num.* 138. *Eſt etiam reliqua*.

Exem-

Digitized by Google

Exemplo M. Antonii, vel potiùs L. Craſſi. *n.* 140, *hominem ingenioſum*. Alterum T. Actii objectum de legibus, quibus Cicero Cluentium non defendit, prolixius confutat.

1. Lepida irriſione Actii à voluntate Cluentii, cui ipſe defenſor paruit. *numer.* 143. *nunc quoniam*.

2 Retorquens argumentum; nam non Cicero aut Cluentius receſſit à lege, quà ſoli Senatores tenentur [Cluentius autem Senator non eſt] ſed Actius: quod eſſe indignum oſtendit Orator pulcherrima amplificatione legum, quarum vi civitas ac judicia omnia continentur. *num* 145. *neque me illa*.

Actium verò receſſiſſe à legibus probatur, quia eam tum legem, quæ de ſolis Senatoribus loquitur, ad Equites, & ad populum vult transferre. *n.* 149. *Itaque abiicio legem*.

Ac Senatus quidem non recuſat ſe illa lege teneri. *num.* 150 *Deinde quis*. Verùm equeſter ordo & plebs præter alias non vult huic legi ſubiici. *Ibid converte nunc*. Quare meritò Equites Romani M Druſo apertiſſimè repugnarunt, ne ſicut jam Cluentius, nova lege alligarentur: quia denique diſſimilis eſt ratio ſtatus Senatoris & equitis; quod exclamatione & proſopopæja approbatur. *numer.* 153. *O viros fortes*. Poſtremò Cicero obteſtatur Judices, ne Cluentius aliter quàm eques Rom. defendatur; hoc eſt, ne in populum lex iſta Senatorum transferatur. *n.* 155. *qua ſi vobis*.

Polliceturque ſuum officium. *Num* 157. *hic nunc eſt*.

Judices pariter commonet, eſſe ipſis ex officio juxta ſtatutas leges judicandum. *Num.* 158. *non enim*. Tertium obiectum T. Actii de moribus Cluentii, quaſi infirmum breviſſimè diluit: ut de injuria Decii, de vi illata paſtoribus Anſcharii &

Ia·

Pachœnii, dè teſtamento Ælii Florii legato, Cæ. lii uxore; bonis Ennii, Bennii læſione. *Num.* 160. *atque ut exiſtimetis*. Poſt hæc concluditur confutatio T. Actii de moribus Cluentii, tranſitione ad ſecundam partem contentionis. *Numer.* 164 *Habetis Iudices*.

Poſterioris propoſitionis argumentum, *Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii*, hoc enthymema conficit: triplex illud crimen veneficii: quod affingunt adverſarii, nulli bono fuit Cluentio: ergo Cluentius non habuit cauſam committendi veneficii.

Primum veneficii crimen, de C. Vibio Capace refellitur ex eo, quòd L. Vibius teſte L. Pletorio, inteſtatus ſit mortuus: cui igitur bono illum veneno ſuſtuliſſet Cluentius? *num.* 165 *Objectum eſt*.

Secundum crimen de Oppianico adoleſcente rejicitur breviſſime 1. ex adjunctis propinati veneni. *Num.* 166 *Alterum veneficii*.

2. Ex adoleſcentis Oppianici morte cujus cauſa fuit cruditas & intemperantia. *Num.* 168. *nego illum*. 3. Ex teſtimonio ipſius patris. *Ibid quis huic rei*.

Tertium crimen de Oppianico ferè ſimiliter corruit. 1. per ſubjectionem ex ipſa cauſa veneficii; quia Cluentius neque Oppianicum metuebat ut exulem & damnatum, neque oderat ut miſerum, quippe cui mors potius, quàm vita eſſet ſolatio. *Num.* 169. *unum etiam*.

2. Ex perſona Aſellii; quia cùm hic Oppianico familiariſſimus eſſet, & Cluentio offenſior, certè Cluentius non illo uſus eſt ad hoc crimen: Deinde ſi Aſellius venenum dedit, cur non accuſatur ab Actio? *Numer* 172 *age verò venenum*. 3. Ex abſurdis; quia non pane, ſed poculo venenum confundi ſolet. *Numer.* 163. *Jam*

verò

verò illud. 4. Ex adjunctis mortis Oppianici; quia non repentè; ſed poſteà febri, cùm cecidiſſet ex equo (quod à ſervulo eſt ſcitum) eſt mortuus. *Num.* 174. *At repentina*. 5. Ex conſequentibus; quia Saſſia poſt viri mortem, inſimulare ac perdere ſceleſta filium aggreſſa eſt. *Num.* 176. *Poſt mortem ejus*.

Eo conſilio emit ſervum Stratonem, & Nicoſtratum, quem crudeliſſima & iterata quæſtione diu torſit, ut fictam ſaltem (quam nunquam potuit) criminis ſuſpicionem extorqueret. *Ibid. Emit de A. Rupilio*. Eodem conſilio Stratoni dedit tabernam, & filio Cluentio filiam deſpondit. *num.* 178. *Larinum poſtquam*.

Deinde cum Strato furtum, & cædem feciſſet [eſt narratiuncula] furioſa mulier hunc, ac de integro Nicoſtratum triennio poſt mortem Oppianici poſtulavit in quæſtionem. *Num.* 179. *hoc ipſo ferè tempore*. Quin mater audax, non callida fictam quæſtionem in caput filii intentare conata eſt. *num.* 183. *poſt triennium*.

Ficta autem fuiſſe ipſa quæſtio oſtenditur, 1. Subjectione, quia nulla furti, de quo nunc agitur, fuit mentio, ſed tantùm veneni, cujus quidem criminis confeſſionem dolor expreſſit. *Num.* 183. *Utrum furtum factum*. 2. Apoſtropha ad T. Actium, quia quæſtio obſignata non fuit. *Num.* 185. *atque iſtam* 3. Apoſtropha ad Oppianicum, quia iſta quæſtio non eſt reſervata huic judicio, ſed exſecta lingua in crucem actus eſt Strato. *num.* 186. *eſto in tabellis*.

AN.

ANNOTATIO:

Quoniam tota Contentio narrationibus præſertim, confutatione, & argumentationem agis ſubtili, quàm copioſa & vehementi conſtat, de his tribus hæc annotabimus.

Ac ne parùm attentus Lector varietate narrationum perturbetur in hac oratione, intelligat [quod hic doctè admonet Paulus Manutius, & nos in Rhetorica docuimus) eſſe narrationum duo genera, unum in cauſa alterum extra cauſam, quod tamen ad cauſam pertineat. Extra cauſam poſſunt eſſe narrationes multæ: in cauſa, ſi crimen unum objicitur, una tantùm requiritur; ſi plura, pluribus uti licet. Conferuntur in Cluentium tria veneficii crimina, unum de C. Vibio Capace, alterum de Oppianico adoleſcente, tertium de Oppianico ſene; de quibus criminibus jurati Judices ſedent: tres igitur in cauſa narrationes neceſſariæ ſunt. Extra cauſam autem, totidem tres; 1. de vita & criminibus Oppianici. 2. de Scamandri, & Fabricii præjudiciis. 3. de Staleno aliiſque corruptoribus judicii, ut his tanquam antecedentibus, & præmunitione, juſta cauſa Cluentii & innocentia probetur, ac ſuſpicio veneficii tollatur. Singulæ autem narratione ſunt oratoriæ & probabiles circumſtantiis rerum, & adjunctis perſonarum eleganter expoſitis; perſpicuæ & breves verbis ſimplicibus, cum ornatu quodam, & concinno ad aures concurſu numerorum, quem plerique annotant in hac præſertim oratione. Suaves ſunt varietate figurarum, & motuum, & ſtyli: nam crimina Oppianici invidioſè, mulieris Saſſiæ libidinem ac ſævitiam atrociter, innocentiam Cluentii miſerabiliter, acutè, & facetè Scamandri & Fa-

bricii

Digitized by Google

brien prajudicia, callidè condemnationem Staieni effert Orator.

Prolixa actio T. Actii, & refutatio (primùm de Juniano judicio, quod corruptum fuit) deinde de legibus, à quibus receſſit Cicero in defendendo Cluentio; tertiò de moribus Cluentii, preſsè & ſubtiliter confecta eſt à numero 88. *uſque ad numerum* 165. *qua ad certam juris formam & judiciorum rationem magis, quàm ad Rhetoricę praxim pertinet.*

Argumentatio duplex eſt enthymematica. Amplificatio partim ex cauſis & adjunctis per diſtributionem, hypotipoſes, ſubjectiones, prolepſes, ironias ducta eſt. Affectus primus eſt invidia, quam in accuſatores retorquet Cicero; ſecundus odii in nefarium Oppianicum, & crudelem Saſſiam; tertius miſericordia, in Cluentium innocentem. Sed pro his jam vide Perorationem, ubi ſedes affectuum.

PERORATIO.

IN hac parte Orator Saſſiæ odium, & miſericordiam Cluentio concitat apud Judices. Odium concitat exclamatione, præteritione, & anacephalæoſi flagitiorum impiæ mulieris. *num.* 88. *quod hoc portentum*. Novumque crimen ipſi fingit, hoc eſt non ſine ejus conſilio venenum eſſe Oppianico datum. *Num* 189 *illud primùm uror*. Confirmat & amplificat hanc impietatem Saſſiæ in filium 1. à comparato atque inſtructo accuſatore *num.* 190. *non modò id non*. 2. Ab genere ſceleratæ hujus matris, ſollicitatione perniciosa, nocturnis precibus: quæ omnia ab adjunctis mirificè deſcribit. *num.* 192. *atque his bus*. Cluentio miſericordiam concitat depreca-

catione ; benevolentia , & laudatione Larinatium . *num.* 195. *vos Judices* . A pari item ſtudio & affectu vicinorum, quorum aliquot recenſet . *Num.* 197. *age verò* . Deinde ab ipſa nefariæ matris perſona , cujus ſcelera acriter & acervatim rurſus congerit ad odium . *Num.* 199. *horum omnium* .

Ad extremum à perſona Cluentii , cujus falſam jam tot annos invidiam , & veneficii crimen deprecatur anacephalæoſi ſuperiorum argumentorum . *Num.* 200. *Sin autem id* .

ANNOTATIO.

Uſurum ſe Cicero æquioribus Judicibus ſperat , ſi Oppianico infamiam adducto , flagitia ſceleratæ matris agitantur in Peroratione ; ſic fiet (quod factum eſt) ut ſubjecta oculis judicum & amplificata impietate Saſſia , tandem Cluentius ſuſpicione culpa liberetur .

LAGRA-

I. AGRARIA
IN SENATU.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Valde imperfecta eſt hac Oratio, vixque continet tria capita legis Agrariæ, nempe de venditione vectigalium, emptione agrorum, deductione coloniarum. Quare pro argumento, & ampliore notitia recurrendum eſt ad II. Agrariam, in qua Cicero ipſa eadem omnia explicat populo, quæ hic ſtrictim in Senatu proponit.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an iniqua & inutili lege Agraria, quam tulit Rullus, permittendum ſit Decemviris vendere vectigalia, emere agros, deducere colonias.

Stylus eſt tenuis & acutus.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

PROPOSITIO. Iniqua, & inutili lege Agraria, quam tulit Rullus, permittendum non eſt Decemviris vendere vectigalia, emere agros, deducere colonias.

ARGUM. Quia hæc fient in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

ARGUM. AMPL.

1. PARTIS. Illa vectigalia populi Rom. ſunt & ſemper fuerunt in magno pretio, quæ vendita infinitas pecunias afferent Decemviris: igitur venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

2. PARTIS. Ement Decemviri agros, quos, & à quibus, & quanti volent; igitur emptio agrorum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decem virorum.

3. PARTIS. Quò, & quos volent Colonos Decemviri, vel per Italiam, vel Capuam deducent. Igitur deductio agrorum fiet &c.

ET AFFEC. Hanc indignitatem ferat Populus Rom. ut Rullus, ſeu Decemviri vendant optima vectigalia ad fraudem & ad quæſtum? ut emant agros, quos, & à quibus, & quanti velint? ut nova bella, ſeu novam Capuam, ſuperbam quidem illam ac crudelem, novis colonis excitent ad tyrannidem?

PERORATIO. Rullus non eſt popularis, qui legem agrariam fert, ſed Cicero eſt popularis Conſul, qui ei legi reſiſtit; & reſiſtet porrò niſi reſipiſcant Decemviri.

CON.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

CONtentionis propoſitio eſt hæc: iniqua & inutili lege Agraria, quam tulit Rullus, permittendum non eſt Decemviris vendere vectigalia, emere agros, deducere colonias.

Diſtributio ſeu argumentum: quia iſta fient in fraudem Populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRima pars argumenti, *venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum*, hoc enthymemate demonſtratur illa vectigalia populi Rom. ſunt & ſemper fuerunt in magno pretio, quæ vendita infinitas pecunias afferrent Decemviris: igitur venditio vectigalium fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

Antecedens ingreditur Cicero exclamatione, uſtentatione, proſopopœja. *Nu.* 1. *hæc per Deos immortales*. Mox indignatione exaggeratur, & Apoſtropha ad Rullum: Ex adjunctis Sylvæ Scantiæ, & conſulatus Ciceronis. *N* 3. *utrum tandem*. 2. Ex multitudine poſſeſſionum, quas Decemviri deinceps vendent. *Nu.*4. *vendit Italia*. 3. Ex nullo loco definito, ubi vectigalia vendantur. *Num.*7. *hoc verò hujuſmodi*. 4. Ex futura concurſatione Decemvirorum per provincias, eorumque regia poteſtate vendendi, publicandi, liberandi; ingenti illorum quæſtu, ac terrore populorum. *Nu.*8 *Jam illa omnibus.*

Digitized by Google

Tres autem hujus Agrariæ legis exceptiones, ut acerbas multis, etiam Pompejo, & quæſtuoſas Decemviris reprehendit Cicero, præſertim Apoſtropha ad imperatores. *Num.* 10. *Sunt tamen*.

Secunda pars argumenti, *emptio agrorum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum*, hoc brevi enthymemate perſtringitur: ement Decemviri agros, quos, & à quibus, & quanti volent; igitur emptio agrorum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

Antecedens invidioſa hypotheſi contrahitur ad Rullum, quem urget variis adjunctis ſuæ legis, & irridet à perſona ſoceri. *num.* 14. *videtis jam*.

Tertia pars argumenti, *deductio coloniarum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum*, hoc enthymemate exponitur, quò, & quos volent colonos Decemviri, vel per Italiam, vel Capuam deducent: igitur deductio coloniarum fiet in fraudem populi Rom. ſeu boni publici, & in privatum commodum Decemvirorum.

Antecedens ſuperiorum conceſſione, & dialogiſmo Orator invidioſè conjicit ex fine legis Agrariæ, quæ eſt tyrannis; vel in Italia, ſi hanc colonis ſuis Decemviri compleant. *Num.* 15. *Verum eſto, nihil*. Vel Capuæ, quam apertè Decemviri occupant, ad ſedem ſuæ tyrannidis atque imperii. Hoc verò tyrannicum conſilium Decemvirorum probabile facit Cicero ab adjunctis loci; quòd Capua fertiles & abundantes habeat agros ad exercitus alendos; quòd hæc urbs ſit oppoſita imperio Rom, quòd Majores hanc delere voluerunt, ne novus Annibal crudelis ac ſuperbus exſurgeret. *num* 18. *Jam omnis omnium*. Amplificat ex adjectis Capuæ oppidis denominationem Decemvirorum. *Nu.*20 *at quemadmodum*,

De.

Denique concludit, & prætermiſſione queritur non jam vectigal optimum, ſed Remp, iſta lege Agraria periclitari. *Nu.* 21. *non queror*.

ANNOTATIO.

Legis Agrariæ iniquitatem, damnumque explicat Cicero ex triplici capite. Præcipuè Decemvirorum ſeu Rulli fraudes; & quæſtus, & tyrannidem Reip. periculoſam amplificat. Ex his invidiam in Agrarios confert, & conſul cavet Reip. qui affectus meliùs patebunt in Peroratione.

PERORATIO.

CIcero licentia ſe acrem & popularem in Rempub. tuenda Conſulem profitetur, contra Agrarios, qui ejus pacem fraudulentis legibus perturbant. *Num.* 22. *his ego rebus*.

Deinde hortatur Rullum & cæteros collegas, ad concordiam inteſtinam; ut poſito errore, meliores Reip. partes ſequantur ad honorem dignitatemque. *Num.* 26. *quamobrem per Deos*.

ANNOTATIO.

Facit hoc ſtrenui conſulis profeſſio mirificè ad gratiam Senatus, populique Rom. colligendam, & præterea ad perterrendos Agrarios, quos Plutarchus ait hac oratione ita perculſos fuiſſe, ut nihil contradixerint. Mitigavit tamen Cicero adhortatione, ſi ipſi velint verè populares videri.

Digitized by Google

II. AGRARIA
AD POPULUM.
Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Legem Agrariam (lex fuit de agris à pop. Rom. captis in Cives diſtribuendis) P. Servilius , Rullus , tribunus pleb. promulgavit , ut largitionis ſpecie populi gratiam aucuparetur . Verùm Conſul Cicero eam legem , iniquam atque inutilem, ſic in Senatu & apud populum diſſuaſit ac reprehendit, ut eam Rullus perſpecta Senatus ac populi voluntate ferre non ſit auſus . Hujus legis octo capita vide in Plutarcho P. Manutio Freigio : quæ nos in contentione recenſebimus .

Quæſtio eſt in genere deliberativo an ſit tollenda lex Agraria .

Stylus eſt paſſim ſubtili diſputatione tenuis & acutus : niſi quòd Tyrannidem Decemvirorum & agros , aut vectigalia , quæ cogitat Rullus vendere , amplificet . Temperatus eſt item in Exordio , & Peroratione .

SYNOPSIS.

EXORDIUM

A perſonâ Ciceronis, qui initio Conſulatus non laudat majores ſuos vetere inſtituto; ſed ad gratiam populi magis promerendam, commemorat ſe novum hominem, ſuo tempore, una omnium voce factum eſſe Conſulem. Quare popularis vult eſſe Conſul contra Agrarios, qui lege ſua Remp. & populum perturbant.

PROPOSITIO.

Lex Agraria eſt tollenda.

ARGUMENTA. AMPLIFICAT. & AFFEC.

1. Quia eſt lex iniqua quæ in creandis Decemviris tyrannicè libertatem populi Rom. imminuit.

2. Eſt lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione, privatorum ſeu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit.

ARGUMENT.

1. Argum. Lex Agraria privat ſuffragiis populum Rom. in creandis Decemviris, ergo lex Agraria eſt iniqua, quæ &c.

2. Argum. infinitum eſt, quoddam regnum legis Agrariæ, & infinita Decemvirorum poteſtas vendendi, emendi, colonias deducendi; ergo lex Agraria eſt lex inutilis, quæ &c.

1. Argumentationis.

Magna fraude ac malitia Rullus ſancit, ut per XVII. tribus Decemviri creentur, & more Pontificis maximi: tum ut lege curiata ornentur: nam ſi rectè diſcutis hæc quatuor prima legis Agrariæ capita; & regiam creationem Decemvirorum, & formam tyrannidis invenies, contra Majorum exempla, & leges, & populi Rom. libertatem.

2. ARGUMENTATIONIS.

Reliquis autem quatuor capitibus [ſunt octo] Orator exponit fraudulentas Decemvirorum venditiones, & emptiones, & coloniarum deductiones, quòd hi quadam ſpecie fictæ largitionis, bona populi Rom. agros, vectigalia exhauriant, ut ipſi ſibi innumerabiles pecunias conficiant. Nam Rullus de venditione nihil definit, niſi admodum obſcurè: ex quo Cicero invidiosè ſubiicit aſſumitque maxima regna extra Italiam, ut minorem Aſiam, ut Ægyptum, &c. & vectigalia etiam recentia Pompeii imperatoris, quæ omnia publica facta arbitratu ſuo Decemviri vendent.

Similiter rectè ac tantum generali propoſitione complectitur agros Rullus, quos lex jubet emere, ut ſteriles ac peſtilentes quoſdam in Apulia deceptæ ac deductæ plebi aſſignare poſſint; venditis interim optimis populi Rom. vectigalibus, & ex iis incredibili pecunia Decemviris parata. Tertiò Decemviri Capuam in Coloniam deducent (contra quàm Majores ſapientiſſimè providerunt) ut in agro Campano optimo, jam diviſo & plebi R. erepto conſtituant immane regnum, & tyrannidem; itaque novo rurſus bello erecta Campana arrogantia [quæ nunc afflicta eſt] contra Romam ſuſcitetur.

peroratio.

1. Anacephalæoſis.
2. Affectus Ciceronis Conſulis & vigilantis, & fortis, & popularis contra Agrarios,

EXOR.

EXORDIUM.

EXorditur Cicero diſſimili comparatione ſui, & nobilium; nam hi adepto magiſtratu, ita ſolent agere gratias populo, ut ſe ac majores laudent: Cicero, novus homo, dicere de majoribus non poteſt, de ſe autem arroganter loqui, aut de maximis populi beneficiis liberè veretur. *num.* 1. *Eſt hoc in.*

Quare ad laudem populi modeſtè hæc tria commemorat, & altera comparatione diſſimilium amplificat; ſe novum hominem, ſuo tempore, una populi voce factum eſſe Conſulem. *Num* 2. *quare adhibetur*. Et quamquam ſibi erit difficultas gerendi magiſtratus, 1. quòd auxilio nobilium deſtituetur, 2. quòd exiſtimatio una voce cum populi judicio in erratis periclitabitur, 3. quòd popularis erit Conſul; tamen ea ſibi fortiter perpetienda eſſe dicit *Num*. 5. *hoc ego tam inſigne*. Præſertim (à conjugatis) popularem ſe futurum Conſulem profitetur, quia à populo factus eſt Conſul. Contra, Agrarios non eſſe populares oſtendit, quia populum oppugnant, & Remp. perturbant; *num*. 7. *neque enim illo modo*.

Confirmat ab effectis, & repetitione amplificat ſe eſſe popularem Conſulem qui pacem, qui libertatem, qui otium toto ſuo Conſulatu ſpectat. *n.* 9. *quid enim eſt*.

Contra Agrarios non eſſe populares contendit, qui oſtentatione quadam ac ſimulatione largitionis Remp. & populum perturbant. *num*. 10. *neque enim Quirites*. Addit prolepſim ut non videatur Gracchos vituperare, qui Agrariæ legis authores, & maximè populares fuerunt. *Ibid. nam verè dicam*.

Digitized by Google

ANNOTATIO.

Inſignis eſt inſinuatio hujus Exordii, qua non ſtatim Orator [in re fortaſſe populo minus grata] legem Agrariam oppugnat: ſed à ſua perſona, & mandatis ſibi honoribus incipit, ut ſenſim comparata populi gratia delabatur ad Agrarios, quos non eſſe populares affirmat, ſed ſimulata largitione perturbatores Reip. eoſque vocat in invidiam.

CONTENTIONIS:

Propoſitio & Diſtributio.

CContentionis propoſitioni callidè etiam Orator præmittit narratiunculam, in qua ſignis quatuor externis, conjicit Agrarios aliquid contra Remp. molitos eſſe. 1. quod ſua conſilia Ciceronem Conſulem celarint: 2 quod clam & nocte convenerint. 3. quod Rullus initio magiſtratus ſeveriùs ſe geſſit (ubi vide Ethopæjam) 4. quòd hic obſcurè [præterquam indiſertè] de hac lege Agraria concionem habuerit. *Num.* 11 *Itaque ut initio*.

Præmiſſa hac narratiuncula, ſeu inſinuatione, iterum ſe præmunit ſtudio ſuo erga populum & Remp. defendendam; & prolepſi diſſidium ſæpè inter Conſules & Tribunos plebis extortum eluit. *Num.* 14. *omni hoc vobis*.

Tandem vehementer hanc contentionis propoſitionem ſubjicit Lex agraria eſt tollenda.

Diſtributio atque argumenta ſunt: 1. quia eſt lex iniqua, quæ in creandis Decemviris tyrannicè libertatem populi Rom. imminuit. 2 quia eſt lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione, privatorum

ſeu

ſeu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit. *Num.* 15. *At que ego*.

CONTENTIONIS,

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum. *Lex Agraria eſt lex iniqua, qua in creandis Decemviris tyrannicè libertatem populi Rom. imminuit*; hoc enthymemate Orator contendit: lex Agraria privat ſuffragiis populum Rom. in creandis Decemviris: ergo lex Agraria eſt lex iniqua, quæ in creandis Decemviris tyrannicè libertatem populi Rom. imminuit.

Antecedens demonſtratur ex quadruplici capite legis grariæ: nam 1. capite ſancit ut tribunus plebis, qui eam legem tulerit, non per XXXV. tribus ſed per XVII tantum, Decemviros creet, relictis aliarum tribuum ſuffragiis: de qua queritur Orator communicatione, & diſſimili exemplo ſuperiorum temporum. *Num.* 16. *Primum caput*.

2. Capite ſancit, ut Decemviri more Pontificis maximi creentur, non ab univerſo populo, ſed tantùm ab iſtis tribubus ſeptemdecim. Atqui negat Cicero parem eſſe cauſam creandi Pontificis & Decemviri. *Nu.* 18. *idem inquit*.

Quod ſi Domitius cooptandorum ſacerdotum poteſtatem à collegiis ad populum tranſtulit, id ratione fecit, quia aliter non potuit, id eſt ab univerſo populo fieri. At Rullus, cum Decemviros ab univerſo populo creari liceat, creari potiùs à populi parte vult. *Num.* 19. *videte quid interſit* Tum prolepſi detegit fraudulentum Rulli conſilium, qui pro ſuo commodo & libidine, legem feret & comitia habebit, populo denuntiabit quos volet cives, ſortietur etiam & educet tri-

bus: quos volet denique ſeipſum Decemvirum faciet. *Num.* 20. *quæret quiſpiam*. Hoc conſilium Rulli Cicero amplificans, præſertim complexione eſſe contra leges arguit. *Num.* 21. *qui licet*. Detegit & aliam fraudem Rulli, qui lege ſua præſentem idcirco profiteri jubet, ut abſens Pompejus excludatur; quem tamen univerſus populus, ſi liber eſſet, pro meritis & rebus geſtis Decemvirum eligeret. *Num.* 23. *at videte*.

Quare acrius commovet populum, & concludit ex iſto 2. capite legis Agrariæ libertatem populi Rom. imminui. *Num.* 24. *hic quoniam*.

3. & 4. Capite ſancit, ut lege curiata Decemviri ornentur, eam legem Prætor ferat, qui primus factus ſit; ſin is ferre non poſſit, qui poſtremus ſit: quod ſi legem neque Prætor primus, neque poſtremus ferat, exempli cauſa aliquo tribuno plebis intercedente, aliove magiſtratu auſpiciis comitia impediente, Decemviri tamen eodem jure ſint, quo qui optima lege. 1. Orator dicit hoc eſſe inauditum, & planè præter morem. *Num* 26. *cognoſcit nunc*.

Aſſertque diſſimile exemplum Majorum, qui bina comitia populo dederunt. Rullus ea tollit. *Num.* 26. *Atque hic perſpicuum*. 2. (notata Rulli vel malitia, vel ignorantia, qui jubet id, quod fieri non poteſt, ut ipſe Tribunus imperet Prætori legem curiatam ferre) ejus religionem irridet. *Num.* 28. *ſed videte*. Quod autem 4. capite ſancit, ut Decemviri eodem jure ſint, quo qui optima lege; ex hoc Orator arguit præcedens caput, id eſt, fruſtra in liberrima civitate legem curiatam ferre jubere, quandoquidem jam ipſa Decemviris poteſtatem det ſine lege curiata *N.* 29. *quid poſtea*.

Adde, jus Tribunitiæ poteſtatis imminuit hic Tribunus plebis Rullus: nam Tribunitia interceſſio ſæpe curiatam legem ſuſtulit, Rullus curiata

lege

lege Tribunitiam interceſſionem tollit. *Num,* 30. *At videte.*

Denique anacephalæoſi, ſeu invidioſa permiſſione ſuperiorum, rejecta ſimilitudine legis Semproniæ, & comparatione Rulli cum Graccho, legem Agrariam eſſe regiam, ac tyrannicam concludit ab adiunctis pullaliorum, apparitorum &c. *Nu.* 31. *Sint igitur.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *lex Agraria eſt lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione privatorum, ſeu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit*, deducitur hac argumentatione: infinitum eſt quoddam regnum legis Agrariæ, & infinita Decemvirorum poteſtas vendendi, emendi, colonias deducendi: ergo lex Agraria eſt lex inutilis, quæ fraudulenta venditione, & emptione, & coloniarum deductione, privatorum ſeu Decemvirorum pecunias auget, publicas exhaurit.

Antecedens primò ſummatim proponitur. *Num.* 33. *perſpicite quanta.* Effertur deinde, ſimul cum conſequente, diſtributione. Ac 1. pars de venditione ſic amplificatur: impudenti & fraudulento, ac nihil definienti Rullo licèt vendere omnia bona [hæc ſunt, loca publica, ſacella, mons Gaurus, Salicta, via Herculanea) de quibus vendendis Senatus conſulta facta ſunt M. Tullio, & Cn. Cornelio Coſſ. *Num.* 35. *datur igitur eis.*

Imò ex inſaturabili cupiditate tabulas corrumpet Rullus, & nova finget Senatus conſulta, ut plura poſſit vendere. *Num.* 37. *Sed illud magnis.*

Deinde licet Decemviris atque eidem Rullo (qui iterum generali propoſitione omnia ſubdole involvit, quæ Cicero aſſumit, exprimitque] vendere agros, loca, ædificia, aliudve extra Italiam, quod

quod publicum populi Rom. factum ſit L. Sylla & Q. Pompejo Coſſ. aut poſtea, *Num.* 38. *habetis unum*. Hæc autem extra Italiam ſunt regna: minor Aſia, Bythynia, Mytilenæ, Ægyptus, quæ Decemviri pro ſua infinita poteſtate judicabunt eſſe publica populi Rom. facta. *Ibid. quidquid ergo ſit*.

Præcipuè Ægyptum [quæ teſtamento Ptolemæi Alexandriam ceſſit pop. Rom.] occultè & furtim tradi Decemviris vendendam indignatur Cicero; ac venuſtè diſceptans dialogiſmo, negat judicandi poteſtatem eſſe concedendam Rullo, aut, quod judicabit, ferendum: nam ſi regnum illud adjudicabit populo, ſine dubio vendet, ea ratione, quod poſt Syllam & Pompejum Conſules publicum factum ſit. *Num* 41. *quid Alexandria*.

Adde, Centumviri de privatorum hæreditatibus judicant, de regno Ægypti Decemviri judicabunt? *Num* 43. *primum populi*.

Amplificat Orator à conſequentibus hujus regni venditionem quando Decemvir ſuo imperio & abſoluta judicandi poteſtate adventans, iſtas nationes miſeras terrebit, tyrannicè opprimet, ſumptibus exhauriet. *Num* 44. *atque illud*.

Tertiò licet Decemviris vectigalia vendere quæ magno populi commodo Majores reliquerunt. *Num.* 46. *Non eſt ſatis*. Ipſa etiam recentibus Pompeii victoriis parta vectigalia Rullus vendet contra tanti viri opes ac dignitatem, quam Ciceroubique defendendam ſuſcepit. *Num.* 48. *hic mihi parumper*.

Imò regios agros Mithridatis judicio Cn. Pompei imperatoris relictos: nondum confecto bello, venditum irà Rullo Orator indignatur. *Num.* 50. *verùm inter hos*.

Fingit & epiſtolam arrogantis Rulli, jam Decemviri, ad Cn. Pompejum, ad majorem indigna-

gnationem. *num.* 52. *is videlicet*. Et hypotipoſi ſub haſta vendi oſtendit bona Cn. Pompeii, *Ibid. an Pompejum*. Quin inſidias ipſi, & toti exercitui paratas dicit iſta Decemviri poteſtate. *num.* 53. *plus ſpectant*.

Exclamat Orator, & comparatione minorum, id eſt Syllæ, conqueritur non Romæ, ſed quibuscumque in locis vendi à Decemviris poſſe vectigalia iſta, & ædificia, & agros aut his prægrande vectigal imponi. *Num.* 54. *atque in omnibus*.

Quanquam excipit Rullus agrum Recentoricum, ſed iniquè, & quæſtuosè, ut dilemmate arguitur. *Num.* 56. *Excipitur hoc capite*

Excipit etiam alios agros, de quibus fœdere cautum ſit, ſed pari fraude & quæſtu. *Nu.* 57. *atque etiam eſt*.

4. Licet Decemviris vendere prædas, & manubias, & quidquid auri aut argenti neque conſumptum in monumento, neque in ærarium relatum ſit: quæ omnia jubetur, quicumque diſcedit è patria, profiteri & referre ad Decemviros, uno excepto Cn. Pompejo. *Num.* 58. *vix jam videtur*. At Orator à repugnantibus ridet Rullum: nam ſi optimus Vir eſt Rullus, & amoris cauſa excipit manubias imperatoris Pompeii, cur hunc Decemviratu excludit, multaque ipſi eripit contra jus & poteſtatem imperatoriam? *N.* 59. *hic tamen*.

Mox captat hoc dilemmate: lex Rulli vel eſt æqua, vel iniqua, ſi æqua, cur Pompejum excipit, qui id non deſiderat? ſi iniqua, ergo non honoris cauſa Pompejum excipit, ſed metu, ne vindex populi Rom ſit adverſus Decemviralem dominationem. *Ibid. utrum tandem*.

2. Pars antecedentis de emptione, ſic exponitur: lex ſancit ut quam pecuniam ex rebus venditis Decemviri coegerint, ea pecunia agros quo plebs deducatur, ab iis, qui vendere voluerint, emant, ab invitis nihil tangant;

Digitized by Google

eos autem agros in Italia emant, qui arari & coli poſſint.

At Orator præmiſſa tranſitione per invidioſam anacephalæoſim præcedentis partis; facta etiam inſinuatione de iis, qui favent legi Agrariæ, & turpiſſimo quæſtui, affert diſſimile exemplum plurium Majorum, quibus nunquam commiſſa eſt iſta poteſtas emendi: quique temperantia ac patientia paupertatis ſolebant publicis agris privatos deducere, non emere à privatis, quæ publicè deducerent. *Num.* 61. *parta ſit pecunia.* Mox quærit qui, & ubi ſint agri, quos emi jubet lex. Nimirum obſcurè & fraudulenter definit Rullus. *num.* 65. *Libet agros emi.* Si in Italia, qui arari, & coli poſſint, at quales ſunt, fertiles, an ſteriles? multum intereſt definire, ut arbitratu ſuo Decemviri non poſſint, quòque velint in Italia (in qua multæ ſunt regiones & partes vel ſteriles vel deſertæ, ut in Aquilia Maſtici montis radices) plebem deducere. Quod Orator ironia, & dialogiſmo excutit. *Ibid. definio, inquit.*

Si ab invito non ementur agri: ergo converſa ratione, quod ante pertimeſcebant multi nunc ſine metu invidioſas poſſeſſiones & Syllanas retinebunt: vel publicorum agrorum poſſeſſores, quanti volent, eos Decemviris vendent, quaſi mercatura quadam inter eos conſtituta. *Num.* 66. *idcirco inquit.*

Concludit has emptiones excogitatas eſſe à Rullo & ejus ſocero, ad quæſtum, & ad ſublevandam Syllæ invidiam, qui iſtos omnes agros proſcripſit. *Num.* 68. *Atque hoc carmen.*

Quare hortatur plebem, ne ſuaſu Rulli, qui ſuis & Syllanorum commodis legem condit, vendat ſua vectigalia Majorum ſanguine & ſudore quæſita, neve oſtentatos agros ſteriles & peſtilentes eligat præ ſua poſſeſſione, ſeu urbe Rom. *Num.* 68. *Et vos non dubitatis.*

Addit

Addit quaſi Epiphonema, ſi populus legem Rulli accipit, Decemviros infinitam retenturos eſſe pecuniam; nec enim illa referri in ærarium, poterit, quia lex vetat, nec etiam exigi, quia venditor deerit. *num. 71. deinde enim.*

3. Pars antecedentis de coloniarum deductione ſic tractatur; lex ſancit ut emptis agris Decemviri quæ in municipia, quaſque in colonias velint, colonos, quos velint, deducant, iiſque agros aſſignent, quibus in locis velint: & ut Capuam in coloniam deducant quinque coloniarum millia, iiſque agrum Campanum, & Stellatem agrum dividant. Contra Cicero indignans iſtis coloniis, in quæ loca (quippe non definita) & agros velint Decemviri, deductis, tyrannidem ac regnum conſtitui, non propugnari imperium, ſeu Remp. contendit. *num. 72. atque in hos agros.*

Deinde Campanum agrum plebi Rom. dividi, & colonia deduci Capuam, eſt contra commodum ac dignitatem populi Romani; nam arbitratu ſuo Decemviri, permittente lege, deligent ſinguli quingentos, ut quinque coloniarum millia ſint. Quo primùm beneficio ſibi devinctos habebunt: deinde quos in agrum Campanum deduci lex jubet, eorum nomine agrum ipſi tenebunt, & fruentur, ut ſuam familiam & ſumptus ſuſtentent. *Nu. 75. At enim ager.*

Confirmatur ipſo Rulli teſtimonio, ſeu facto, qui nec coràm diſputare, nec agros tributim deſcribere audet, quia hos non populi Rom. commodis, ſed ſuis parat. *num 78. quòd ſi veſtrum.* Agrum verò Campanum non dividi oportere, aut alienari, probat Orator quinque argumentis; 1. quòd bello, aut metu belli, amiſſis cæteris vectigalibus, tamen agri Campani vectigal magnos exercitus aluerit. *num. 79 unumne fundum.* 2. Quod hic ager Campanus jure Majorum, & ab Gracchorum largitione, & Syllæ dominatione integer fue-

fuerit. *Num* 80. *Majores noſtri*. 3. Quod hunc agrum, qui ſemper populi Rom. ager dictus ſit, ſeditioſi homines tenebunt. *Num.* 81. *Atqui homines?* 4. Quod ſit turpe populo Rom. privatis agrum publicum gratis tradere, quem privatus homo noluit vendere; quia ex illo fundo & vectigali nunquam malus nuntius auditus ſit, id eſt, ſemper idem ſit, non bellis infeſtus, non cœlo ac loco calamitoſus: cum è cæteris vectigalibus malus nuntius nonnumquam audiatur. *Ibidem, ac tantum intererit*.

5. Quòd ager Campanus non ſit deſertus ut aſſignetur, ſed totus colatur: qui ſi dividitur, optima plebs expelletur, improbi Decemvirum coloni conſtituentur, ſicque agrum ſibi paratum populo Rom. eripient. *Numer.* 83. *deinde in hac*. Adjungit Rullus Stellatem campum agro Campano: quaſi vèrò Majores ad ſecuritatem imperii Rom. non ſapientiſſimè Carthaginem, Corinthum, cæteraque oppida Capuæ vicina deſtruxerint: demens Rullus hæc loca complere ſuis colonis ad regnum & tyrannidem exercendam cogitat. *Num.* 85. *quaſi verò paullum* Capua autem idcircò à Majoribus fuit conſervata (quod ex tabulis patet) ut eſſet una ſaltem urbs commoda & neceſſaria agro Campano. *Num.* 87. *de Capua*.

Amplificat Orator diſſimile conſilium Majorum, & Bruti, vel etiam Rulli, quibus ſi exiſtimaſſet Senatus ſimiles futuros, urbem Capuam non reliquiſſet. *Nu* 88. *videte quantum*.

Verùm divinitus Majores cenſuerunt, quod poſtea eventis multorum bellorum patuit, ut Corintho, & Carthagine deſtructis, Capua non noceret imperio Rom. ſed prodeſſet; propterea quòd ab ea omnes turbæ, & contentiones, & arrogantiæ ſublatæ eſſent. *Num.* 89. *Verùm arbitrabantur*.

Digreditur Cicero ad notandam Campanorum ſu-

ſuperbiam: 1. ab eventis, quòd iſthuc deducti Romani protinus ſuperba nomina, & inſignia Prætoriæ poteſtatis ſumpſerint. Ubi etiam Prætor Conſidius, & ſtudium Campanorum in ſuos Prætores deſcribitur. *Num 91. & quoniam Bruti*. 2. A natura loci, & conſuetudine victus, quæ arrogantiam, & luxuriam ingenerant. *Num. 94. quid enim viderunt*.

3. A conſequentibus, quòd Campani & horum Coloni, Romam, & Romanorum agros, oppidaque deſpecturi ſint præ ſua jam Capua, & agro Campano, & fortaſſe conquiſituri ſint aliquid ſceleris, & flagitii. *Num. 95. Huc iſti Decemviri*.

ANNOTATIO.

Tota Contentione Orator finem Agrariæ legis ſcrutatur; ex qua certam tyrannidem, ac ingens incommodum populi Rom futurum oſtendit. Diſſuaſio autem iſtius legis ſapienter dicitur apud populum 1. Ab imminuta ejus libertate, jacturaque bonorum, & vectigalium, & agrorum, quæ longè ſunt ipſi cariſſima 2. A perſona Rulli Tribuni, & Decemvirorum, qui fraudulenter divitias, & ſuperbè regnum affectant, in populo Rom. inviſum. 3. [quod in perorationem reſervatur] à perſona Ciceronis Conſulis, vigilantis, fortis, popularis, qui Senatum & bonos omnes iniqua legis metu liberabit.

Digitized by Google

PERORATIO.

ORator apoſtropha ad P. Rullum recenſet, atque anacephalæoſi ſubiicit oculis populi, quæ tota contentione dixit. *num. 97. Hæc tu P. Rulle.*

Deinde affectum exhibet Conſulis, & vigilantis pro defendenda Repub. *Numer. 99. hæc ego vos.*

Et fortis contra Agrarios. *Num. 100. Ego is Conſul.*

Et popularis pro pace, tranquillitate, otio populi, quæ improbi, ac Decemviri perturbare conantur. *Num. 101. ex hoc intelligi.*

ANNOTATIO.

Conſtat, uti patet, hæc peroratio enumeratione, & affectu. Enumeratio colligit præcipua contentionis argumenta, quò melius populi memoriæ fixa hæreant. Affectus charitatem Ciceronis erga populum Rom. cujus beneficio ipſe novus homo Conſul eſt factus, vehementer commendat. Verum & hic idem affectus inchoatus eſt in Exordio.

III.

Digitized by Google

III. AGRARIA

AD POPULUM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cicero in hac Oratione non diſputat contra legem Agrariam, ſed Tribunis plebis, qui eum tanquam Syllanarum aſſignationum defenſorem, in concione abſentem accuſaverunt, ita reſpondet, non modò ut ſe purget, verùm etiam in ipſos, & in principem legis Rullum culpam transferat: cum dicat ea lege Syllanos agros confirmari atque ſanciri: idque fieri eo conſilio, ut Rulli ſocer Valgius aut retineat quos agros habet, nullo invidia metu: aut Decemviris, quanti ipſe voluerit, vendat: utrumque lege permittente, qua tangi quidquam ab invito vetat. Manut.

Quaſtio eſt in genere demonſtrativo, an Cicero *ſit defenſor Syllanarum poſſeſſionum.*

Stylus mixtus.

Digitized by Google

SYNOPSIS:

EXORDIUM. A perſona adverſariorum, qui Ciceronem abſentem criminantur; coramq; ipſi adeſſe non audent: interim Orator reclamantem populum deprecatione, & promiſſione mitigat.

PROPOSITIO. Cicero non eſt defenſor Syllanarum poſſeſſionum, ſed Rullus, & adverſarii.

ARGUMENTA.

1. Quia Rullus, & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant, atque ſanciunt.

2. Rullus plures, quam Sylla, & novas poſſeſſiones donat.

1. ARGUM. Caput legis XL. cavet ut quæ poſt C. Marium Cn. Carbonem Conſules publicè data, aſſignata, vendita, conceſſa ſunt; ea omnia eo jure ſint, ut quæ optimo jure privata: Ergo Rullus, & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant, atque ſanciunt.

ARGUM.

Quæ poſt Marium, & Carbonem Conſules, data donata, conceſſa, vendita, poſſeſſa, vi, clam, precario, omnia optimo jure ſunto: atqui ſunt quidam agri à Sylla publicati quidem, ſed nec cuiquam aſſignati, neque venditi, quos tamen aſſignat, & vendit Rullus: ergo Rullus plures, quam Sylla, & novas poſſeſſiones donat.

Amplif. & Affect. Peroratio.

Ubique impudens Rullus lege ſua, & occultans fraudes, ne videatur, id quod facit, Syllanos agros magis quam liberos, confirmare. Omnes etiam Syllanas poſſeſſiones, & novas donabit prout libebit, in primis ſocero.

Ab effectis: non eſt Cicero fautor Syllanarum poſſeſſionum: ſed adverſarii.

BROR.

EXORDIUM.

CIcero Tribunos plebis arguit, quòd ſe abſentem criminentur, hoſque provocat in præſens certamen. *Num.* 1. *commodius feciſſent*.

Deinde quorundam benevolentiam poſtulat; adverſam verò acclamationem quorundam mitigat deprecatione, & promiſſa facti ſui probatione. *Num.* 2. *video quoſdam*.

ANNOTATIO.

Statim procemio Orator debilitat adverſarios, & cauſæ ſuæ fiduciam oſtendit; hi enim, cum multa de abſente retulerunt, ius ſuæ poteſtatis imminuere, & quodammodo præſentem Ciceronem timere viſi ſunt. Iam cum quatuor cauſæ ſint acclamationis adverſæ, ut eſt in lib. 2. *de Oratore: Oratio, Orator, cauſa, auditor; quatuor remedia: obiurgatio, admonitio, promiſſio, deprecatio. Hic deprecatione quadam utitur, & promiſſione.* Vide Freigium.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Cicero non eſt defenſor Syllanarum poſſeſſionum, ſed Rullus, & adverſarii. *Num.* 3. *completi ſunt*.

Diſtributio, ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia Rullus & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant atque ſanciunt. 2. quia Rullus plures quàm Sylla, & novas poſſeſsiones donat. *Ibid.*

CON-

Digitized by Google

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio; Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Rullus, & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſſiones confirmant atque ſanciunt*, hoc enthymemate diſputatur: Caput legis X L. cavet, ut poſt C. Marium Cn. Carbonem Conſules publicè data, aſſignata, vendita conceſſa ſunt; ea omnia eo jure ſint, ut quæ optimo jure privata: ergo Rullus, & adverſarii ſua lege Syllanas poſſeſsiones confirmant atque ſanciunt.

Antecedens 1. defenſionis metu, & invidioſa comparatione legis Valeriæ cum hac iniquiſsima lege proponitur. *Nu*.4. *Caput legis eſt*.

Mox amplificatur ſingulorum verborum interpretatione contra Rullum; qui occultandæ fraudis cauſa, ne quis ab eo Syllanos agros confirmari, & ſanciri putaret; non dixit poſt Syllam dictatorem, ſed poſt Marium, & Carbonem Conſules, adverſarios Syllæ, qui uno dumtaxat anno Syllæ dictaturam præcedunt. *Num.6. Rulli cautio*.

Poſtremum comparatione ſui fundi, ſeu liberi, cum fundis Valgii ſeu Syllani, & ſervi, Cicero impudentiam Rulli convincit. *Num.* 8. *Tu verò Rulle*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Rullus plures quam Sylla, & novas poſſeſſiones donat*: hoc ſyllogiſmo infertur ex ſuperioribus verbis legis: quæ poſt Marium, & Carbonem Conſules data, donata, conceſſa, vendita, poſſeſſa, vi, clam, precario (nihil enim definit, & diſtinguit fraudulentus Rullus) omnia optimo jure ſunto: atqui ſunt quidam agri, à Sylla publicati quidem, ſed nec cuiquam aſsignati, neque venditi, quos tamen aſsignat, & vendit Rullus: ergo Rullus plu-

res, quam Sylla, & novas poſſeſsiones donat.

Major eſt expreſſa, & Minor, & primo loco Complexio *Num.* 10 *At ſi illa ſolùm*.

Præcipue Orator fraudem Rulli, ſeu cauſam finalem gratificandi ſocero, invidioſè excutit dialogiſmo. *Num.* 13. *nam ſocèr hujus*.

ANNOTATIO.

Accuſatus Cicero à Rullo, & aliis Tribunis plebis, quod Syllanarum aſſignationum poſſeſſoribus gratificaretur, callidè in adverſarios retorquet crimen, probatque ex capite legis XL. non ſolùm Syllanas poſſeſſiones ſanciri, ſed novas etiam donari, & quidem occulta fraude Rulli, ut non Syllam, ſed Marium, & Carbonem Conſules nominet: neque poſſeſſa definiat aut diſtinguat, ſed omnia vendere, & aſſignare pro arbitrio, & commodo poſſit.

PERORATIO.

Cicero ſe non fautorem Syllanarum poſſeſsionum probat ab effectis per ſubjectionem; contra, in adverſarios (quos iterum in concionem vocat) criminis invidiam confert; præſertim ab agro Campano, quem ſibi conſtituunt. *num* 15. *& quoniam*.

ANNOTATIO.

Cicero paulò vehementius concludit eodem affectu, quo exorſus eſt; & contendit, ſe non Syllanæ Tyrannidis patronum eſſe, ſed Rullum, cæteroſque ejus collegas.

Digitized by Google

PRO C. RABIRIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

L *Apulejus Saturninus tertiò Tribunus plebis factus, ut Glauciam ſatellitem ſuum Pratorem vel potiùs Conſulem faceret, Memmium conſularem candidatum interemit. Conſules igitur ex Senatuſconſulto armati, Saturninum agrediuntur, & in Capitolium cum Glancia, Sauſejo, L. Æquitio & Labieno fugientem perſequuntur, unde cum fide publica deſcendiſſet in curiam, ut civili more cauſa tractaretur, ipſe lapidibus obrutus eſt, Glauciæ fracta eſt cervix, Labienus caſus, caput Saturnini Rabirius in ludibrium per convivia circumtulit. Annis circiter quadraginta poſt, T. Actius Labienus Tribunus plebis diem dixit C Rabirio, quòd Saturninum interfeciſſet. Defenderunt eum Q. Hortenſius, & Conſul Cicero. Acta primùm cauſa eſt apud Decemviro ex antiquo more: quos fuiſſe C Caſarem & L Caſarem auctor eſt Dio. Deinde reo condemnato, & ad populum provocante, in campo Martio, comitijs Centuriatis, de quo judicatum non eſſe propter militare ſignum à Metello Celere Pratore de Janiculo ablatum, quòd cum accideret, diſſolvi comitia vetere inſtituto neceſſe erat; nec voluiſſe iterum Labienum habere comitia; & ea ratione Rabirium eſſe ſervatum, Dio narrat.* Freig Manut.

Quaſtio eſt in genere Judiciali, an C. Rabirius perduellionis reus ſit abſolvendus.

Stylus eſt tenuis, & acutus.

Digitized by Google

res, quam Sylla, & novas poſſeſsiones donat.

Major eſt expreſſa, & Minor, & primo loco Complexio *Num.* 10 *At ſi illa ſolùm*.

Præcipue Orator fraudem Rulli, ſeu cauſam finalem gratificandi ſocero, invidioſè excutit dialogiſmo. *Num.* 13. *nam ſocer hujus*.

ANNOTATIO.

Accuſatus Cicero à Rullo, & aliis Tribunis plebis, quod Syllanarum aſſignationum poſſeſſoribus gratificaretur, callidè in adverſarios retorquet crimen, probatque ex capite legis XL. non ſolùm Syllanas poſſeſſiones ſanciri, ſed novas etiam donari, & quidem occulta fraude Rulli, ut non Syllam, ſed Marium, & Carbonem Conſules nominet: neque poſſeſſa definiat aut diſtinguat, ſed omnia vendere, & aſſignare pro arbitrio, & commodo poſſit.

PERORATIO.

Cicero ſe non fautorem Syllanarum poſſeſsionum probat ab effectis per ſubjectionem; contra, in adverſarios (quos iterum in concionem vocat) criminis invidiam confert; præſertim ab agro Campano, quem ſibi conſtituunt. *num* 15. *& quoniam*.

ANNOTATIO.

Cicero paulò vehementius concludit eodem affectu, quo exorſus eſt; & contendit, ſe non Syllanæ Tyrannidis patronum eſſe, ſed Rullum, cæteroſque ejus collegas.

PRO

PRO C. RABIRIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

L. *Apulejus Saturninus tertiò Tribunus plebis factus, ut Glauciam ſatellitem ſuum Prætorem vel potiùs Conſulem faceret, Memmium conſularem candidatum interemit. Conſules igitur ex Senatusconſulto armati, Saturninum agrediuntur, & in Capitolium cum Glaucia, Sauſejo, L. Æquitio & Labieno fugientem perſequuntur, unde cum fide publica deſcendiſſet in curiam, ut civili more cauſa tractaretur, ipſe lapidibus obrutus eſt, Glauciæ fracta eſt cervix, Labienus caſus, caput Saturnini Rabirius in ludibrium per convivia circumtulit. Annis circiter quadraginta poſt, T. Actius Labienus Tribunus plebis diem dixit C Rabirio, quòd Saturninum interfeciſſet. Defenderunt eum Q Hortenſius, & Conſul Cicero. Acta primùm cauſa eſt apud Decemviro· ex antiquo more: quos fuiſſe C Caſarem & L Caſarem auctor eſt Dio. Deinde reo condemnato, & ad populum provocante, in campo Martio, comitiis Centuriatis, de quo judicatum non eſſe propter militare ſignum à Metello Celere Prætore de Janiculo ablatum, quòd cum accideret, diſſolvi comitia vetere inſtituto neceſſe erat; nec voluiſſe iterum Labienum habere comitia; & ea ratione Rabirium eſſe ſervatum, Dio narrat.* Freig Manut.

Quæſtio eſt in genere Judiciali, an C. Rabirius perduellionis reus ſit abſolvendus.

Stylus eſt tenuis, & acutus.

res, quam Sylla, & novas poſſeſsiones donat.

Major eſt expreſſa, & Minor, & primo loco Complexio *Num. 10 At ſi illa ſolùm*.

Præcipue Orator fraudem Rulli, ſeu cauſam finalem gratificandi ſocero, invidioſè excutit dialogiſmo. *Num. 13. nam ſocèr hujus*.

ANNOTATIO.

Accuſatus Cicero à Rullo, & aliis Tribunis plebis, quod Syllanarum aſſignationum poſſeſſoribus gratificaretur, callidè in adverſarios retorquet crimen, probatque ex capite legis XL. non ſolùm Syllanas poſſeſſiones ſanciri, ſed novas etiam donari, & quidem occulta fraude Rulli, ut non Syllam, ſed Marium, & Carbonem Conſules nominet: neque poſſeſſa definiat aut diſtinguat, ſed omnia vendere, & aſſignare pro arbitrio, & commodo poſſit.

PERORATIO.

Cicero ſe non fautorem Syllanarum poſſeſsionum probat ab effectis per ſubjectionem; contra, in adverſarios (quos iterum in concionem vocat) criminis invidiam confert; præſertim ab agro Campano, quem ſibi conſtituunt. *num* 15. *& quoniam*.

ANNOTATIO.

Cicero paulò vehementius concludit eodem affectu, quo exorſus eſt; & contendit, ſe non Syllanæ Tyrannidis patronum eſſe, ſed Rullum, cæteroſque ejus collegas.

PRO

Digitized by Google

PRO C. RABIRIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

L. Apulejus Saturninus tertiò Tribunus plebis factus, ut Glauciam ſatellitem ſuum Pratorem vel potiùs Conſulem faceret, Memmium conſularem candidatum interemit. Conſules igitur ex Senatuſconſulto armati, Saturninum agrediuntur, & in Capitolium cum Glancia, Sauſejo, L. Æquitio & Labieno fugientèm perſequuntur, unde cum ſide publica deſcendiſſet in curiam, ut civili more cauſa tractaretur, ipſe lapidibus obrutus eſt, Glaucia fracta eſt cervix, Labienus cæſus, caput Saturnini Rabirius in ludibrium per convivia circumtulit. Annis circiter quadraginta poſt, T. Actius Labienus Tribunus plebis diem dixit C Rabirio, quòd Saturninum interfeciſſet. Defenderunt eum Q. Hortenſius, & Conſul Cicero. Acta primùm cauſa eſt apud Decemviro ex antiquo more: quos fuiſſe C Caſarem & L Caſarem auctor eſt Dio. Deinde reo condemnato, & ad populum provocante, in campo Martio, comitijs Centuriatis, de quo judicatum non eſſe propter militare ſignum à Metello Celere Pratore de Janiculo ablatum, quòd cum accideret, diſſolvi comitia vetere inſtituto neceſſe erat; nec voluiſſe iterum Labienum habere comitia; & ea ratione Rabirium eſſe ſervatum, Dio narrat. Freig Manut.

Quaſtio eſt in genere Judiciali, an C. Rabirius perduellionis reus ſit abſolvendus.

Stylus eſt tenuis, & acutus.

res, quam Sylla, & novas poſſeſsiones donat.

Major eſt expreſſa, & Minor, & primo loco Complexio *Num.* 10 *At ſi illa ſolùm*.

Præcipue Orator fraudem Rulli, ſeu cauſam finalem gratificandi ſocero, invidioſè excutit dialogiſmo. *Num.* 13. *nam ſocèr hujus*.

ANNOTATIO.

Accuſatus Cicero à Rullo, & aliis Tribunis plebis, quod Syllanarum aſſignationum poſſeſſoribus gratificaretur, callidè in adverſarios retorquet crimen, probatque ex capite legis XL. non ſolùm Syllanas poſſeſſiones ſanciri, ſed novas etiam donari, & quidem occulta fraude Rulli, ut non Syllam, ſed Marium, & Carbonem Conſules nominet: neque poſſeſſa definiat aut diſtinguat, ſed omnia vendere, & aſſignare pro arbitrio, & commodo poſſit.

PERORATIO.

Cicero ſe non fautorem Syllanarum poſſeſsionum probat ab effectis per ſubjectionem; contra, in adverſarios (quos iterum in concionem vocat) criminis invidiam confert; præſertim ab agro Campano, quem ſibi conſtituunt. *num* 15. *& quoniam*.

ANNOTATIO.

Cicero paulò vehementius concludit eodem affectu, quo exorſus eſt; & contendit, ſe non Syllanæ Tyrannidis patronum eſſe, sed Rullum, ceteroſque ejus collegas.

PRO

PRO C. RABIRIO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

L. Apulejus Saturninus tertiò Tribunus plebis factus, ut Glauciam ſatellitem ſuum Prætorem vel potiùs Conſulem faceret, Memmium conſularem candidatum interemit. Conſules igitur ex Senatuſconſulto armati, Saturninum agrediuntur, & in Capitolium cum Glaucia, Sauſejo, L. Æquitio & Labieno fugientem perſequuntur, unde cum fide publica deſcendiſſet in curiam, ut civili more cauſa tractaretur, ipſe lapidibus obrutus eſt, Glauciæ fracta eſt cervix, Labienus cæſus, caput Saturnini Rabirius in ludibrium per convivia circumtulit. Annis circiter quadraginta poſt, T. Actius Labienus Tribunus plebis diem dixit C Rabirio, quòd Saturninum interfeciſſet. Defenderunt eum Q. Hortenſius, & Conſul Cicero. Acta primùm cauſa eſt apud Decemviro ex antiquo more: quos fuiſſe C Cæſarem & L Cæſarem auctor eſt Dio. Deinde reo condemnato, & ad populum provocante, in campo Martio, comitiis Centuriatis, de quo judicatum non eſſe propter militare ſignum à Metello Celere Prætore de Janiculo ablatum, quòd cum accideret, diſſolvi comitia vetere inſtituto neceſſe erat; nec voluiſſe iterum Labienum habere comitia; & ea ratione Rabirium eſſe ſervatum, Dio narrat. Freig Manut.

Quæſtio eſt in genere Judiciali, an C. Rabirius perduellionis reus ſit abſolvendus.

Stylus eſt tenuis, & acutus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM PROPOSITIO.

A cauſis, propter quas Cicero C. Rabirium defendit, & ſhunc Judices debent abſolvere: harum cauſarum præcipua eſt ſalus Reip.

Confutatio extra cauſam.

1. Levia ſunt quinque crimina à Labieno objecta C. Rabirio, nec probata.
2. Cum laude Cicero (utinam primus ac ſolus) ſuſtulit perduellionis judicium, quod Labienus (minimè popularis) crudeliter reſtituit Civibus Romanis.

C. Rabirius, perduellionis reus eſt abſolvendus.

ARGUMENT.

1. Quia non occidit Saturninum.
2. Arma contra Saturninum jure ſumpſit.

ARGUMENT.

1. Argum. Id crimen falſo eſt affictum Rabirio, igitur Rabirius non occidit Saturninum.
2. Argum. Rabirius cum omnibus bonis civibus, auctoritate publica, in ſeditione, & tumultu, contra Saturninum arma ſumpſit: ergo jure, &c.

AMPLIF. & AFFECTUS.

1. ARGUMENT.

Orator etiam reclamante populo fateretur Saturninum à Rabirio eſſe occiſum, niſi id jam negaſſet Hortenſius.

2. ARGUMENT.

Imprudens eſt Labienus, qui dum juſta arma Rabirii accuſat, ſimul in pari cauſa omnes bonos cives, & clariſſimos viros condemnat; contra præjudicia, & ſenſum vel ipſiuſmet Labieni, qui in tali re idem feciſſet.

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero reddens rationem defenſionis C. Rabirii, contendit iiſdem cauſis abſolvendum eſſe à populo, quibus illum defendit. *Num. 1. Etſi Quirites.*

Præcipua autem cauſa illum defendendi eſt, ſalus Reip ſeu majeſtas populi Rom. quæ Rabirii damnatione violatur: quia damnatur is, qui Senatus imperio paruerit. *Num.2. Tum verò ut id.* Ex his infert C. Rabirium communi officio, & à ſe defendendum, & à populo abſolvendum. *Num 3. quamobrem ſi.*

Mox præclara inſinuatione, hujus cauſæ gravitatem auget duplici deprecatione, una ad Deos, altera ad populum. *num.4. Sic enim exiſtimare.*

ANNOTATIO.

Eſt acuratum hoc Exordium inſinuatione, & primis ſeminibus reliqua orationis: nam Orator quadraginta annis interpoſitam Senatus auctoritatem ſuſtinere aggreditur contra invidiam, atque defendere: quare inſignem comparat benevolentiam à ſuo in Remp. & Rabirium officio; docilitatem verò, & attentionem, ab inſolentia cauſa.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

ANte contentionem præmittit Orator confutationem criminum Rabirii extra cauſam, & digreſſionem de perduellionis judicio à ſe ſublato.

Confutationem ingreditur querela, ſeu Apo-

ſtropha ad Labienum, qui ad defendendum Ciceroni ſemihoram præſcripſit: objecta verò ab ipſo quinque crimina, de lucis violatis, de peculatu, de filio ſororis necato, de plagio, de impudicitia Cicero leviter diſſolvit. *num* 6. *nunc quoniam* Digreſſionem opportunè etiam ad cauſam præmittit, ne ſibi populum inſtigante Labieno, iratum habeat; nam ipſe nec primus, nec ſolus judicium perduellionis ſuſtulit, ſed ante ipſum cum laude M. Porcius Cato, & C. Gracchus. *Num.* 10. *nam perduellionis.*

Deinde diſſimili comparatione Labieni, qui crudeliter perduellionis judicium conſtituit civibus Rom. & Ciceronis, qui leniter cum Porcio, & Graccho illud tollit diſputatur uter magis popularis debeat videri. *Num.* 11 *quamobrem uter*.

4. Altera comparatione popularis T Gracchi, qui perduellionis actionem omiſit, Labienus in majus odium adducitur. *num.* 14. *An verò ſi actio.*

Perduellionis verò judicium, quàm ſit acerbum, & ſervile ſupplicium civibus Rom. exaggerat. *Nu.* 16. *miſera eſt ignominia.*

Poſtremò gloriando profitetur, exemplo Majorum, ſe iſto regio perduellionis judicio Labienum depuliſſe. *num.* 17. *quamobrem fateor*. His ita præmiſſis ad cauſam, ſequitur hæc contentionis propoſitio: Cajus Rabir ius perduellionis reus eſt abſolvendus.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1 quia Rabirius non occidit Saturninum: 2. quia arma contra Saturninum jure ſumpſit.

CON:

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Rabirius non occidit Saturninum*, brevi enthymemate conficitur, id crimen falsò eſt affictum Rabirio: ergo Rabirius non occidit Saturninum.

Antecedens multorum teſtimoniis, & Q. Hortenſii copioſiſſima defenſione probatum eſt: verùm Orator ſubtiliori inſinuatione, ut cauſæ fiduciam oſtentet, ipſum fictum crimen, etiam bis reclamante populo, fateretur, ſi ſibi integrum foret. *num.18. nunc de Saturnini.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Rabirius contra Saturninum arma jure ſumpſit*, hoc enthymemate contenditur: Rabirius cum omnibus bonis civibus auctoritate publica, in ſeditione & tumultu, contra Saturninum arma ſumpſit: ergo Rabirius arma contra Seturninum jure ſumpſit.

Antecedens amplificatur 1 confeſſione, 2. narratione, (quæ eſt imperfecta) de ſeditione Saturnini, & tumultu populi. 3. inſigni communicatione. 4. inductione ſeu enumeratione bonorum civium, qui contra Saturninum arma ceperunt. *Nu. 19 confiteor interficiendi.*

Tum invidioſa prolepſi, & conceſſione Orator fingens Labienum Saturnini, & patrui ſui ſectam ſequi, magis ex adverſo purgat Rabirium: cui aut deliteſcendum domi turpiter, aut fugiendum cum Saturnino ſceleratè, aut ſtandum honeſtè cum bonis fuit. *num. 22. patruus, inquit.* Verùm ulterius confirmat Cicero juſta arma Rabirii ex duobus præjudiciis, Deciani, & Titii, contra Saturnini necem factis: ubi imprudentiam Labieni redarguit. *num.24 At C. Decianus.* Confirmat

etiam ex pari cauſa, exemploque clariſſimorum virorum, quos nefas eſt condemnare. *num* 26. *an ne intelligitis*. Poſteà cautè ad præcipuam criminationem delabitur, quod contra fidem publicam Rabirius Saturninum necaverit. At Orator facti culpam [ſi qua eſt] non in Rabirium, ſed in Marium confert, quia Marius Saturnino fidem dederit; quam tamen ſine ſenatusconſulto, aut ſpeciali alio mandato dare non potuerit *Num* 28. *at ſi fides*, Mox digreditur in immortalitatem Marii, & aliorum, qui pro Rep. arma ceperunt, ne ipſos præpoſtera damnatione infeſtare tentet Labienus. *Num*.26 *quid jam iſtam*.

Concludit iterum confitendo factum, ſi poſſet, exemplo Scævolæ, Marii, &c. *Num*. 31. *at occidit*.

ANNOTATIO.

Accuſator Labienus, nepos illius qui cum Saturnino fuit caſus tres partes complectitur: unam qua Rabirio multam propter quinque crimina irroget: alteram, qua Ciceronis invidiam apud populum pariat, quòd perduellionis judicium tollat, tertiam, qua Rabirio mortem intentet, quòd Saturninum occiderit, aut ſaltem contra fidem publicam arma ceperit. Cicero primam partem, ut levioris momenti paucis refellit. Secundam callidè ſibi laudi vertit, quòd cum homine maximè populari T. Graccho, & Porcio Catone, regium perduellionis judicium ſuſtulerit, interim ipſam invidiam retorquet in adverſarium. Tertiam primùm inficiatur ex copioſiſſima Hortenſii defenſione; mox inſinuatione fateri audet, fretus communi cauſa, & exemplo clariſſimorum virorum, qui auctoritate publica contra Satur-

ninum dimicarunt, nec ſunt condemnati. Nam quòd contra fidem necatus ſit Saturninus, ea culpa pertinet ad Marium; quanquam Ciceeo hunc etiam excuſat, quia ſine Senatus conſulto fidem non potuerit dare, atque ita publica fides non fuerit violata. Denique Orator ita ubique attemperat Orationem, & ſæpiùs abſtrahit à cauſa ſeu Hypotheſi, ut gratia Rabirio concedenda videatur.

Deeſt Peroratio.

I. CATILINARIA
IN SENATU.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

CAtilinam luxuria primùm, tum hinc conflata egeſtas rei familiaris, ſimul occaſio, quòd in extremis finibus mundi arma Romana peregrinabantur, in nefaria conſilia opprimendæ ſuæ patriæ compulere; Senatum confodere, Conſules trucidare, diſtinguere incendiis urbem, diripere ærarium, totam denique Rempublicam funditùs tollere, & quidquid nec Hannibal videretur optaſſe: Quibus id nefas ſociis aggreſſus eſt! ipſe Patricius, ſed hoc minus eſt: Curii, Porcii, Sylla, Cethegi, Antonii, Varguntei, atque Longini: quæ familiæ! quæ Senatus inſignia! Lentulus quoque tunc maximè Prætor hos omnes immaniſſimi ſceleris ſatellites habuit. Additum eſt pignus conjurationis, ſanguis humanus quem circumlatum pateris bibere.

etiam ex pari cauſa, exemploque clariſſimorum virorum, quos nefas eſt condemnare. *num* 26. *an ne intelligitis*. Poſteà cautè ad præcipuam criminationem delabitur, quod contra fidem publicam Rabirius Saturninum necaverit. At Orator facti culpam [ſi qua eſt] non in Rabirium, ſed in Marium confert, quia Marius Saturnino fidem dederit; quam tamen ſine ſenatuſconſulto, aut ſpeciali alio mandato dare non potuerit *Num* 28. *at ſi fides*, Mox digreditur in immortalitatem Marii, & aliorum, qui pro Rep. arma ceperunt, ne ipſos præpoſtera damnatione infeſtare tentet Labienus. *Num*.26 *quid jam iſtam*.

Concludit iterum confitendo factum, ſi poſſet, exemplo Scævolæ, Marii, &c. *Num*. 31. *at occidit*.

ANNOTATIO.

Accuſator Labienus, nepos illius qui cum Saturnino fuit caſus tres partes complectitur: unam qua Rabirio multam propter quinque crimina irrogat: alteram, qua Ciceronis invidiam apud populum pariat, quòd perduellionis judicium tollat, tertiam, qua Rabirio mortem intentet, quòd Saturninum occiderit, aut ſaltem contra fidem publicam arma ceperit. Cicero primam partem, ut levioris momenti paucis refellit. Secundam callidè ſibi laudi vertit, quòd cum homine maximè populari T. Graccho, & Porcio Catone, regium perduellionis judicium ſuſtulerit, interim ipſam invidiam retorquet in adverſarium. Tertiam primùm inficiatur ex copioſiſſima Hortenſii defenſione; mox inſinuatione fateri audet, fretus communi cauſa, & exemplo clariſſimorum virorum, qui auctoritate publica contra Saturni-

ninum dimicarunt, nec ſunt condemnati. Nam quòd contra fidem necatus ſit Saturninus, ea culpa pertinet ad Marium; quanquam Ciceeo hunc etiam excuſat, quia ſine Senatus conſulto fidem non potuerit dare, atque ita publica fides non fuerit violata. Denique Orator ita ubique attemperat Orationem, & ſæpiùs abſtrahit à cauſa ſeu Hypotheſi, ut gratia Rabirio concedenda videatur.

Deeſt Peroratio.

I. CATILINARIA

IN SENATU.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

CAtilinam luxuria primùm, tum hinc conflata egeſtas rei familiaris, ſimul occaſio, quòd in extremis finibus mundi arma Romana peregrinabantur, in nefaria conſilia opprimendæ ſuæ patriæ compulere; Senatum confodere, Conſules trucidare, diſtinguere incendiis urbem, diripere ærarium, totam denique Rempublicam funditùs tollere, & quidquid nec Hannibal videretùr optaſſe; Quibus id nefas ſociis aggreſſus eſt! ipſe Patricius, ſed hoc minus eſt: Curii, Porcii, Syllæ, Cethegi, Antonii, Varguntei, atque Longini: quæ familia! quæ Senatus inſignia! Lentulus quoque tunc maximè Prætor hos omnes immaniſſimi ſceleris ſatellites habuit. Additum eſt pignus conjurationis, ſanguis humanus quem circumlatum pateris bibe-

re. Summum nefas, niſi ampliùs eſſet propter quod biberunt. Actum erat de pulcherrimo imperio, niſi illa conjuratio in Ciceronem & Antonium Conſules incidiſſet, quorum alter rem induſtria patefecit, alter manu oppreſſit. Tanti ſceleris indicium per Fulviam emerſit, viliſſimum ſcortum ſed tamen parricidii innocens; tum Conſul habito Senatu in præſentem parricidam, in præſentem reum Cicero peroravit. Sed non amplius profectum, quam ut hoſtis evaderet, ſeque palam profeſſo incendium ſuum reſtincturum, ruina minaretur, & illa quidem ad præparatum a Manlio in Etruria exercitum proficiſcitur, ſigna illaturus urbi. Lentulus deſtinatum familiæ ſuæ Sybillinis verſibus regnàm ſibi vaticinans, ad præſtitutum à Catilina diem, urbe tota, viros, faces, arma diſponit, nec civili conſpiratione contentus, Legatis Allobrogum, qui fortè tum aderant in arma ſollicitatis: & iiſſet ultra alpes furor, niſi altera proditione Vulturcii Prætoris litteræ tenerentur; ſtatim Ciceronis imperio injecta eſt barbaris manus. Palàm Prætor in Senatu convincitur. De ſuppliciis agentibus Cæſar parcendum dignitati, Cato animadvertendum pro ſcelere cenſebat. Quam ſententiam ſecutis omnibus, in carcere parricidæ ſtrangulantur. Quamvis parte conjurationis oppreſſa, tamen ab incœpto Catilina non deſtitit, ſed infeſtis ab Etruria ſignis patriam petens obvio Antonii exercitu opprimitur. Quàm atrociter dimicatum ſit, exitus docuit. Nemo oſtium bello ſuperſuit, quem quiſque in pugnando cœperat locum, eum, amiſſa anima corpore tegebat. Catilina longè à ſuis inter hoſtium cadavera repertus eſt, pulcherrima morte, ſi pro patria ſic cecidiſſet. Florus lib. 4. c. 1.

Quæſtio hujus orationis eſt, utrum Catilina diſcedere, an jam interfici debeat; Nam Senatus, ut ſuprà ex argumento colliges in duas ſententias

tias erat diviſus, alii ſeveritate in conjuratum Catilinam, lenitate alii utendum cenſebant, dum tantiſper tota conjuratio pateſieret. M. Tullius Conſul lenitatem videtur amplecti permittendo Catilinæ diſcedere ex urbe, vel in exilium, vel in caſtra Manlii; Senatui verò perſuadendo, ut non jam Catilinam interficiat ad majus bonum Reipublicæ.

Igitur hæc Oratio in genere deliberativo verſatur.

Dicendi character eſt vehemen, & copioſus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM.	PROPOSITIO.	ARGUMENT.	ARGUMENT.
Ex abrupto, à culpa Catilinæ, & pœna iſti culpæ debita.	Catilina debet diſcedere ex urbe, vel in exilium, vel in caſtra Manlii, non jam interfici.	1. Quia ubi patet ſua conjuratio, totiuſque anteactæ vitæ ratio.	2. Ipſi Catilinæ optandum ac jucundum eſt proficiſci ad caſtra Manlii. 3. Utile eſt Reip. non jam interfici Catilinam.

RA-

ARGUMENTATIO.

1. ARGUM. Adjuncta conjurationis Catilinæ, & anteactæ vitæ tenentur luce clariora: ergo urbi patet ſua conjuratio, totiuſque anteactæ vitæ ratio.

2. ARGUM. Natus eſt Catilina, & comparatus ad bellum patriæ inferendum: ergo ipſi Catilinæ optandum, ac jucundum eſt proficiſci ad caſtra Manlii.

3. ARGUM. Interfecto Catilina reſidebit in urbe tota conjuratorum manus; illo non interfecto, hæc diſcedet ex urbe: ergo utile eſt Reipublicæ non jam interfici Catilinam.

AMPLIFIC. & AFFEC.

1. ARGUM. 1. Reficit Conſul quo die, qua nocte, cujus in domo, quorum cædes, quæ incendia cogitarit Catilina; tum privata, & publica ejus vita eſt in odio, & timore omnium. Quid hujuſmodi nefarium hominem delectare, ac remorari in urbe poteſt?

2. ARGUM. Non dolorem, ſed voluptatem etiam capit furioſus Catilina in ipſo patriæ excidio: expleat animum, & bacchari pergat cum ſuis.

3. ARGUM. Si utile eſſet patriæ, ſtatim interfici Catilinam, id Cicero Conſul non faceret? ſed nimirum ille diſcedat, ac purget urbem cum ſuis, ne diutiùs inteſtinum ſit malum, & multò magis timendum.

PERORATIO. Conſul omnem Reip. diligentiam præſtat, dum Jupiter impium Catilinam mactet.

EXOR·

EXORDIUM.

EXorditur Tullius ex abrupto propter rei inſolentiam ardenti dicendi genere, & incenſo, atque ab adjunctis amplificat apoſtropha, interrogatione, repetitione, exclamatione, conduplicatione culpam Catilinæ. *Num.* 1. *Quouſque tandem*. Deinde amplificat ſeveritatem, ac pœnam iſti culpæ debitam, comparatione minorum & exemplis: quòd multi cives, non tam pernicioſi, quàm Catilina, ſtatim à Conſulibus, & privatis hominibus fuerint interfecti. *Num* 2. *nos autem viri*.

Amplificata pœna, & culpa Catilinæ, Cicero quaſi accuſat ſuam Conſulis clementiam. *Num.* 4. *Cupio P C. me eſſe*. Illius tamen clementiæ certam cauſam inſinuat. *Num.* 5. *Verùm ego*.

ANNOTATIO.

Vehemens eſt hoc exordium; propoſitaque atroci culpa Conſul ſeveritatem quærit, atque intentat; niſi lenitatem, tantiſper mavult, ad majus Reip bonum; quòd callidè, & ſeipſum quaſi accuſans inertia, ſignificat, ut à ſe crudelitatis invidiam amoveat.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Catilina debet diſcedere ex urbe, vel in exilium, vel in caſtra Manlii, non jam interfici.

Propoſitionis argumenta ſunt tria: 1. quia urbi patet ſua conjuratio, totiuſque anteactæ vitæ ratio. 2 quia ipſi Catilinæ optandum, ac jucundum

dum eſt proficiſci ad caſtra Manlii . 3.quia eſt utile Reip. non jam interfici Catilinam .

CONTENTIONIS

Argumentatio , Amplificatio , Affectus.

PRimum argumentum . *Urbi patet conjuratio Catilinæ*, fit inductione: nam Orator enumeratione adjunctorum oſtendit, quo die , & qua nocte, cujus in domo, quorum cædes , quæ incendia cogitarit Catilina . *Numer.* 6. *etenim quid eſt*.

In primis renuntiat diem, quo Manlius futurus erat in armis ; quo Cicero occidendus, & multi optimates, quo occupandum Præneſte. *num* 7. *Meminiſti ne me*. Noctem etiam indicat, qua Catilina in M. Leccæ domo incendium urbis, ac cædem civium deſcripſit. *nu*.8. *Recognoſcet tandem*. Quod facinus amplificat exclamatione . *Num* 6. *O Dii immortales*.

Digreditur in ſuam præviſionem, & cautionem *Nu*,10. *hæc ego omnia*. Concludit, multiſque ſynonimis hortatur nefarium Catilinam, abeat ex urbe. *Ibid. quæ cùm ita*.

Neque Cicero Catilinam hortatur privato periculo, aut commodo (nam ſe hactenus defendit] ſed communi ſalute, & utilitate patriæ . *num*. 11. *Magna Diis immortalibus*.

Mox totius anteactæ vitæ ſcelera replicat Orator, ut fugam ſuadeat ex urbe, in qua nihil Catilinam delectare, aut remorari poteſt .

Ac primùm privatam vitam ignominia vitiorum infectam objectat , & præteritione domeſticam difficultatem perſtringit. *Num*. 13. *quid enim Catilina eſt*. Publicam verò vitam manifeſta

ſta

ſta conjuratione in patriam, atque crebris inſidiis in Ciceronem Conſulem, ſceleratam accuſat. *Num.* 15. *Poteſtne tibi*. Addit his commune odium, & metum patriæ, Senatus etiam tacitam condemnationem: quod ipſe Catilina intellexit, quando in Senatum venit. *Num.* 16. *nunc verò qua*.

Quare rurſus concludit, & ſuadet Catilinæ diſcedat ex urbe, propoſita triplici comparatione minorum. *Num.* 17 *qua tandem animo*.

Propoſita etiam Proſopopæja patriæ objicientis ipſi flagitia, ut à ſe diſcedat. *Num.* 18. *qua tecum Catilina*.

Propoſito præterea ipſius Catilinæ proprio judicio, qui ſe dignum cuſtodia condemnavit. *Num.* 19 *quid quòd tu*.

Denique propoſita Senatus nova authoritate; qui, poſtulatione Catilinæ rejecta, eum condemnat, & tacitè ſuadet ut tandem abeat. *Nu.* 20. *qua cùm ita:*

Huic Senatus authoritati addit judicium equeſtris ordinis, & civium reliquorum, ut ex totius civitatis ſententia proficiſci poſſit Catilina. *Num.* 21. *neque hi ſolùm*.

Adjungit demùm venuſta correctione ſuum Cicero (vel propoſita multorum invidia) votum, ſi Catilina abeat ſalva Rep. *Num.* 22. *quamquam quid*.

Secundum argumentum. *Optandum, ac jucundum eſt Catilina proficiſci ad caſtra Manlii*, pari adhortatione, & inductione proſequitur ab adjunctis caſtrorum Manliorum. *Num.* 23. *quàmobrem ut ſæpè*, Pergit correctione, & acri ironia exprimere futuram voluptatem Catilinæ in his caſtris, ſeu nefario bello contra patriam. *Nu.* 24. *quanquam quid ego*.

Tertium argumentum, *utile eſt Reip. non jam in-*

interfici Catilinam, breviter hoc enthymemate exponit: interfecto Catilina reſidebit in urbe tota conjuratorum manus; illo non interfecto, hæc diſcedet ex urbe: igitur utile eſt Reip. non jam interfici Catilinam.

Antecedens ingreditur eleganti proſopopœja; & ſubjectione, & attentionis petitione. *Num. 27. nunc ut à me*. Deinde reddit rationem ſuæ ſententiæ, ſine ullo metu invidiæ, exemplo ſummorum virorum. *Num. 29. his ego ſanctiſſimis*.

Similitudine claudit antecedens. *num. 31. ut ſæpè homines*. Et adhortatione ad Catilinæ ſocios, ut ipſi diſcedant ex urbe. *num 32. quare P. C. ſecedant*.

Obſerva conſequens enthymematis eſſe ſæpiùs implexum cum antecedente.

ANNOTATIO.

Præcipua ars Oratoris verſatur in illo affectu & adhortatione, ut Catilina diſcedat ex urbe: nam perpetua communicatione & apoſtropha totam ipſi conjurationem ſuam oſtendit urbi manifeſtam: addit & totius vitæ ſcelera, propter quæ ipſa patria Senatus, Equeſter ordo, Cives, Conſul Cicero, & ipſe Catilina ſe dignum exilio judicat, tum futuram ejus voluptatem in caſtris Manlianis, & in nefario contra patriam bello conceſſione & ironia proponit, ut Catilina non juſſus ab armato Conſule, ſed à togato viro impulſus diſcedat, majori bono Reipublicæ quàm ſi interficeretur. Atque ea eſt laus Ciceronis, non aliis, quàm eloquentia ſua armis Catilinam terruiſſe, ac ſine ullius cæde, ac ſanguine urbe expuliſſe.

Amplificationes fiunt præſertim Synonimis, con-

ge-

Digitized by Google

ſerie adjunctorum, diſtributionibus, proſopopœiis, comparationibus.

Digreditur in ſuam proviſionem etiam ſæpiùs Cicero, tum in hac, tum in aliis Catilinariis; nam hic homo nunquam obliviſcitur, quo loco poſſit ſe laudare.

PERORATIO.

PErôratio conſtat M. Tullii Apoſtropha 1. ad P. C. quibus omne ſtudium pollicetur in extinguendo Catilina 2. ad Catilinam, quem adhortatur ad bellum impium contra patriam 3. ad Jovem in cujus templo habet orationem, ut hic patriam contra iſtos cives nefarios tueatur. *Num. 32. polliceor vobis hoc.*

ANNOTATIO.

Brevis eſt hęc Peroratio, caretque affectibus, qui in Exordio & Contentione vehementes fuerunt: ſolummodo Conſul Tullius ſuam ergæ patriam, ac Deos pietatem exhibet contra impium Catilinam, & ejus ſocios.

II. CATILINARIA
AD QUIRITES.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

QUæſtio hujus Orationis eſt in genere deliberativo, an ſit utile Reipub. non interfectum Catilinam, ejuſque ſocios diſceſſiſſe ex urbe.

Dicendi Stylus eſt temperatus.

SYNOPSIS.

EXORD. A communi urbis lætitia, & Ciceronis, & Reip. quod Catilina diſceſſerit.	PROPOS. Utile eſt Catilinam cum ſuis diſceſſiſſe ex urbe.	PROPOS. Quia ſinguli Catilinæ ſocii magis in urbe erant timendi propter inſidias, & cædes, quam foris.
ARGUM. AMPLIF. AFFEC. RATION. CONF. Fuerunt enim in urbe maximè flagitioſi, audaces; luxurioſi, obærati.	CONFIR. EXOR. In campo verò non ſubſiſtet iſta militum colluvies contra firmiſſimum robur ac præſidium.	RATIO. PERORAT. Accedit ad robur Italiæ, vigilantia ſeveritaſue Conſulis cum auxilio Deorum conjuncta, ut jam egreſſo Catilina nihil ſit timendum.

EXOR-

EXORDIUM.

M. Tullius applaudit ſibi, & Reip. diſceſſiſſe ex urbe furioſum, & inſidiatorem, & victum Catilinam. *num.* 1. *Tandem aliquando.*

Communem verò urbis lætitiam exprimit, oppoſito mœrore Catilinæ. *num.* 2. *quod verè non.*

ANNOTATIO.

Hoc Exordium fit ex abrupto per repentinum lætitiæ motum, magna amplificatione verborum, per plura ſynonima & ſententias ejuſdem ſignificationis.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio, *utile eſt Reip. non interfectum Catilinam, ejuſque ſocios diſceſſiſſe ex urbe*, exprimitur prolepſi. *Num.* 3. *At ſi quis eſt talis.*

Propoſitionis ratio, *quia Catilina, ejuſque ſocii magis ſunt timendi in urbe, quàm foris*, affertur 1. enumeratione, & deſcriptione perſonarum. *Num.* 4 *quem quidem ego.* 2. Induſtria, ac providentia ſeveri Conſulis. *Num.*6 *atque hoc etiam magis.*

Rationis confirmatio, *nam Catilina, ejuſque ſocii fuerunt in urbe flagitioſi, audaces, luxurioſi, intemperantes, obærati*, conſtat exclamatione, ethopœja, frequenti & conciſa repetitione per enumerationem flagitiorum Catilinæ *Num.* 7. *O fortunatam Remp.* Optat Orator rurſus exclamando, ut iſti libidinoſi, audaces, facinoroſi,

Digitized by Google

& obærati ſocii Catilinam ducem ſequantur. *Nu.* 10 *hunc verò ſi ſui*.

Tum indignando ipſorum flagitia amplificat incremento, & conglobatione contrariorum. *Ibid. non enim*. Denique his pœnas, & bellum domeſticum denuntiat, ni proficiſcantur ex urbe, & reſipiſcant, *Num* 11. *quibus confido ego*. Ad extremum digreditur, & ironia refellit aliquorum prolepſim: quaſi verò à Cicerone crudeliter in exilium ejectus ſit Catilina, vir 1. audax & inſidiator. *num* 12 *Ac etiam ſunt*. 2. Tacitè condemnatus à Senatu, & ſceleris convictus, *Ibid. quid quòd heſterno*.

3 Accingens ſe non ad exilium, ſed ad nefarium bellum contra patriam. *num* 14. *in exilium ejiciebam* Quare exclamando conqueritur Tullius de præpoſtera, & perverſa aliquorum opinione. *Ibid. O conditionem miſeram*.

Quin retorquet argumentum: atque iſtam patriæ cauſa invidiam non timeret, ſi Catilina [quod non faciet] iret in exilium, nam ibi eſſet minus urbi timendus, quàm in caſtris Manlii. *N.* 15 *non eſt mihi tanti*.

Quanquam nec in caſtris Manlii jam profectum ex urbe Catilinam timet: magis hos timet (ſi quidem timendi] qui in urbe remanent. *Num.* 17. *ſed cur tam diu*.

Confirmationis exornatio, *ejuſmodi autem Catilinæ milites in caſtris Manlii non ſubſiſtent contra virtutem ac robur Italiæ*, eluceſſit inſigni comparatione copiarum Catilinæ & populi Rom. *Ibid. exponam enim vobis*.

Diſtributio hunc locum venuſtat; recenſet enim Tullius cujuſmodi ſint milites Catilinæ.

1. Obærati, divites, qui ſpe diſſolvendi æris alieni per novas tabulas à Catilina propoſitas, huic ſe comites adjunxerunt, quos ſubjectione errare, nec eſſe pertimeſcendos monet. *num.* 18. *pri-*

Digitized by Google

primum genus eſt. 2. Obærati, ambitioſi, qui fruſtrà ac nefariè honores, conſequi ſe poſſe arbitrantur in Rep. quam tuentur vigil Conſul, boni cives, magnæ militum copiæ, ac Dii ipſi. *num. 19 alterum genus eſt*.

3. Obærati, propter profuſiones, coloni Fæſulis Syllæ, cum aliquot egentibus ruſticis, quos Cicero à rapinis deterret præſidio civitatis. *Num. 20. tertium genus eſt*. 4 Oberati item varii, & mixti, & turbulenti; quorum motus obeſſe non poteſt; quorum turpem vitam mors turpis conſequetur. *Num. 21. Quartum genus eſt*. 5. Parricidæ, ſicarii, facinoroſi; quibus omnibus, uti Catilinæ, Cicero in latrocinio exitium imprecatur. *Num 22. quintum genus*.

6. Intimi Catilinæ, compti, delicati, libidinoſi; quos hypotypoſi cavillatur, & jocatur Cicero à tolerantia, &c caſtitate caſtrenſi: *Ibid. poſtremum autem genus*.

Tum confert Orator copias populi Rom. cum iſtis Catilinæ copiis: ubi obſerva Duces cum Ducibus, milites, urbes, facultates utriuſque partis comparari; belli etiam cauſas utrimque contrarias acervatim, & per antitheta confligere. *Num. 24 inſtruito nunc*.

ANNOTATIO.

Collectionis, qua Contentio conſtat, expreſſa ſunt ſuo loco omnes partes; præter complexionem, qua cæteris commiſcetur

Amplificatio conficitur varia diſtributione, hypothypoſi, ethopœja, contrapoſitis, comparatione.

Affectus, qui tractatur, eſt fiducia, ac ſecuritas populi Rom. quem Orator erigit, confirmat, Jubetque non timere Catilinam, 1 quia jam diſceſſit ex urbe vir inſidioſus audax, flagitioſus intemperans, quem ſui ſimiles ſocii ſequentur. 2 quia

in-

infirmus Catilinæ exercitus conflatur ex colluvie variorum militum flagitioſorum, intemperantium, obæratorum in quibus nullus eſt belli nervus. 3. quia Romanorum copiæ magnæ ſunt, & fortes, in quibus ſpes certa ponenda eſt: quare comparatione diſſimilium contemnit, minatur, ridet Catilinæ copias; præfert, gloriatur, prædicat Romanorum exercitus. Denique [ut ampliùs in Peroratione videbimus) à præſidio civitatis, vigilantia Conſulis, Deorum benevolentia omnem populo Rom. fiduciam ac ſecuritatem præſtat.

PERORATIO.

IN peroratione Marcus Tullius adhortatur cives ad privatam ædium ſuarum cuſtodiam, quandoquidem à ſe urbi conſultum ſit. *Num* 26. *quæ cùm ita ſint*. Rurſus reſiduis in urbe conjuratoribus lenitatem, vel ſeveritatem proponit *Num.* 27. *nunc illos qui*. Tum populo Rom. officii ſui ſeveritatem, ac diligentiam pollicetur. *Numer.* 28. *atque hæc omnia*.

Poſtremò Deorum [quos idcircò numerandos eſſe dicit] erga ſe ac populum Rom. ſignificationes, auxilia, beneficia commemorat. *Num.* 29. *quæ quidem ego*.

ANNOTATIO.

Amplificat & perficit eum, quem in exordio, & contentione proſecutus eſt affectum fiduciæ, ac ſecuritatis, egreſſo jam ex urbe Catilina: ſuamque vigilantis Conſulis diligentiam in bene cuſtodienda urbe, ac benevolentiam Romanis pollicetur.

III. CA-

III. CATILINARIA
AD QUIRITES.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

QUæſtio hujus Orationis eſt in genere deliberativo, utrum hic dies ſupplicatione Deorum ſit celebrandus.
Genus dicendi eſt mediocre.

SYNOPSIS.

PROPOS. Hic dies ſupplicatione Deorum eſt celebrandus.

RATION. Nam conſilio ac diligentia conjurationem Catilinariam manifeſtè comperit, & extinxit.

CONFIR.

PROP. Quia hodie Cicero Rempub. ſervavit.

RAT.

CONFIR. Fuit hæc ſingularis ac divina Conſulis induſtria, ut longè omnium maxima, crudeliſſimaque conjuratio, ſine ſanguine civium extingueretur.

EXOR.

COMPLEX. Quare hic dies tum æterna Conſulis Ciceronis memoria, tum ſupplicatione Deorum eſt celebrandus.

EXORDIUM.

Gloriatur Cicero conſervatam à ſe hodie Remp. *Num.* 1. *Rempublicam*. Hunc diem comparatione minorum prædicat. *Num.* 2. *etſi non minus*

Se cum Romulo dignum quoque honore cenſet. *Ibid. profecto quoniam*.

ANNOTATIO.

Non eſt legitimum hujus Catilinariæ exordium; uti nec præcedentium; quippe in cauſa jam notiſſima ſtatim principio agreditur Cicero ad contentionem, quæ collectione conſtat.

Propoſitio, *hic dies ſupplicatione Deorum eſt, celebrandus* num. 2. expreſſa eſt.

Propoſitionis ratio, *quia hodie Cicero Remp. ſervavit*, num. 1. & mox iterum num 2 ſynonimis ſententiis, magna verborum amplificatione affertur.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus:

Rationis confirmatio, *conſilio, ac diligentia ſua Cicero Catilinariam conjurationem manifeſtè comperit, & extinxit*, narratione oratoria exprimitur. *Num.* 3. *quæ quoniam*.

Narratio autem, ut ſolet, ex adjunctis tota contexitur. 1. Quanta vigilantia Cicero conjuratorum conſilia exploravit. *Ibid. principio ut*.

2. Quorum opera, & qua loci, ac temporis opportunitate fuit uſus, ut manifeſtam conjurationem haberet. *Num.* 5. *Itaque heſterno die*.

3. Qua

3. Qua cautione ſingulos conjuratores depre. hendit, ac Senatum convocavit. *Numer.* 6. *ipſi comprehenſi*.

4. Quibus teſtimoniis tota conjuratio convicta eſt; nempe partim Vulturcii, & Legatorum Gallorum dictis. *Num.* 8. *introduxit Vulturcium*.

Partim obſignatis litteris conjuratorum Cethegi, Servilii, Lentuli, & ipſorum confeſſione. *Num.* 10 *ac ne longum*.

Partim etiam exterioribus ſignis. *num.* 13. *ac mihi quidem*.

5. Quæ à Senatu gratiæ Ciceroni, & duobus Prætoribus, & collegæ Antonio habitæ fuerunt. *Num* 14 *primùm mihi*.

6. Quod ſupplicium in novem conjuratos ſtatutum. *Ibid. atque ita cenſuerunt*.

7. Quàm honorifica à Senatu ſupplicatio Ciceroni tanquam Reip. conſervatori eſt decreta. *Num.* 15. *atque etiam ſupplicatio*.

8. Quomodo P. Lentulus amiſſo Prætoris, & civis jure; fuerit in cuſtodiam traditus. *Ibidem atque illud*

Confirmationis exornatio. *Non ſine ſingulari Conſulis prudentia, ac Deorum beneficio, longè omnium maxima, crudeliſſimaque conjuratio, ſine civium internecione, extincta eſt*. Effloreſcit primum ex provido conſilio Ciceronis in emittendo ex urbe Catilina; quo quidem emiſſo, cæteri conjuratores facilè comprehenſi ſunt, & omnis conjuratio manifeſta. *Num.* 16 *nunc quoniam*

Quæ conſularis prudentia magis cernitur ex oppoſita, & deſcripta per Ethopœjam calliditate Catilinæ. *Ibid. ille erat unus*. Deinde effloreſcit ex ſignificationibus variis, ac portentis divinis. 1. per præteritionem ex phyſicis meteororum oſtentis, & terræ motu. *Num.* 18 *quamquam hæc*. 2. ex Haruſpicum divinationibus de ſimulachro Jovis, eo demùm die ad Orientem converſo, quo

deprehenſa eſt conjuratio. *Num.* 19. *profectò* 3. Ex divina adverſus urbis ac templorum incendiarios animadverſione, quorum ſtulta conſilia magis etiam Dii infatuarunt. *Num.* 22. *quo etiam majore.*

Tum maximè effloreſcit ex diſſimili comparatione minorum, ſeu quinque bellorum civilium, quæ civium ſanguine redundarunt: hoc bellum multò graviſſimum ſine cæde, uno Cicerone, togato Duce, & Imperatore confectum eſt. *Num.* 23. *Quamobrem Quir.*

ANNOTATIO.

Collectio, eſt argumentatio, quæ quaſi per gra
dus atque incrementum rem aliquam ſtabilit, &
explicat. Ita peritus Orator primùm proponit, de
inde probat, tertiò confirmat; poſtea exórnat res à
ſe geſtas, ut ſenſim, & amplius ſua erga Remp
merita explicet, efferatque. Nam ſimpliciter pro-
ponit hunc diem ſupplicatione Deorum eſſe celebran
dum: mox majore verborum amplificatione affer
rationem: hanc conglobatione ac ſerie adjunctorun
confirmat: confirmationem tribus ſplendidioribu
argumentis, & amplificationibus, & figuris exp
lit: poſtremò in peroratione ſubiicit complexionem
quæ eadem eſt ac propoſitio.

Affectus, eſt in Cicerone cupiditas humanæ gl
riæ, quam vir ignarus veræ & cœleſtis, undiq
colligit: populo vindicat ſupplicationem ſibi à S
natu decretam, à quo togatus non [ut multi] b
ne geſſę, ſed (ut nemo) conſervatæ Reip. teſtim
nium accepit: ſuum laudat non ſingulare, ſed pr
pè divinum (allaborantibus Diis) in manifeſta
da perículoſiſſima conjuratione conſilium: in exti
guenda verò eadem poſt hominum memoriam crud
liſſima conjuratione clementiam ſuam jactat: Hi
ſibi magnos cum Romulo honores in exordio, par

cum

tum Cn. Pompejo vindicat in peroratione: nihil omittit ad ſui commendationem peritus laudis artifex.

PERORATIO.

M. Tullius pro ſuo tam inſigni erga Remp. beneficio nihil à Quiritibus deſiderat, præterquam æternam ſui, & hujus diei memoriam. *Num.* 26. *quibus pro tantis.*

Requirit etiam contra invidos præſidium ipſorum, quos fortiter Conſul defendit; & privatus defendet. *Numer.* 27. *ſed quoniam earum.*

In fine, collectionis complexionem, *hic dies ſupplicatione Deorum eſt celebrandus*; quam ſupra inſeruit. *Num.* 28. brevi adhortatione, & pollicitatione ſui officii Cicero abſolvit. *num.* 29. *vos Quirites quoniam.*

ANNOTATIO.

Affectus hujus Perorationis jam ſupra explanatus eſt in Contentionis tabula. Denique Tullius effertur deſiderio gloriæ. At jure merito par ſibi à Quiritibus contra invidos, exigit præſidium, quòd ipſis contra conjuratos præſtitis.

Digitized by Google

IV. CATILINARIA

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Quæſtio eſt in genere deliberativo [*nam arg. ex ſuperioribus notum eſt*] *ſtylo temperato, an conjurati perpetuo carcere, & publicatis bonis, an morte ſint mulctandi.*

SYNOPSIS

EXORDIUM. A charitate Conſulis Ciceronis erga patriam, & fortitudine contra conjuratos.

PROPOSIT. Conjurati morti ſunt mulctandi.

ARGUMEN. Quia Cives improbi ob ſummum crimen debent interfici.

ARGUMENTAT. Immanis ſceleris punitio non eſt crudelitas; ſed potiùs eſt lenitas: ergo cives improbi ob ſummum crimen debent interfici.

Amplificat. & Affect. Periculoſiſſima, & crudeliſſima futura erat conjuratio Catilinæ: num igitur eſt jam verendum Ciceroni, ne crudelitatis invidiam ſubeat, ſi tantum crimen ſeverè vindicet? Verùm eam invidiam paratus eſt adire fortis Conſul, & Reip. cauſa, quam ſecum omnes conſervatam volunt, conjuratos interficere.

PERORATIO. Hortatio ad Senatum, ut fortiter decernat extremum ſupplicium conjuratis.

EXOR.

EXORDIUM.

HOrtatur M. Tullius Senatum, ut patriæ potiùs quàm ſaluti Conſulis proſpiciat. *Num. 1. video P. C.* Mox pathetica inſinuatione caritatem erga Remp. oſtentans; nullum pro illius ſalute periculum [enumeratione, & adjunctis locorum] nullum fatum (diſſimili exemplo P. Lentuli) nullam mortem [quippe glorioſam] perferre dubitat. *Ibid. mihi quidem*.

Movetur tamen orbitate fratris ſui, & uxoris; & filioli: quos commendat Senatui, ſi mors ſibi à conjuratis accidat. *num. 3. nec tamen ego*. Poſtremò impendens Reip. periculum, niſi Senatus provideat, comparatione Majorum, & adjunctis hujus conjurationis jam ferè extinctæ exponit. *num. 4. quare P. C.*

ANNOTATIO.

Præſefert caritatem Reip. & fortitudinem Cicero, ut majori cum pondere, & fide, ſine improborum invidia, adverſus conjuratos ſententiam pronuntiet.

Itaque ex viſceribus cauſa maximè petitur hoc exordium, continetque prima ſemina ſententiæ iſtius, in quam vehementer inclinat Cicero.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio, *conjurati morte ſunt mulctandi*. Primùm ambiguè, & pro Conſulis inſtituto problematicè affertur, celeriter deliberanda, propter adjunctam periculi magnitudinem. *Num. 6 ſed ego inſtitui*.

SYNOPSIS.

EXORD. ARGUM. AMPLIF. AFFEC.

PROPOS.

A communi urbis lætitia, & Ciceronis, & Reip. quod Catilina diſceſſerit.

RATION. CONF.

Fuerunt enim in urbe maximè flagitioſi, audaces, luxurioſi, obærati.

PROPOS.

Utile eſt Catilinam cum ſuis diſceſſiſſe ex urbe.

CONFIR. EXOR.

In campo verò non ſubſiſtet iſta militum colluvies contra firmiſſimum robur ac præſidium.

PROPOS. RATIO. PERORAT.

Quia ſinguli Catilinæ ſocii magis in urbe erant timendi propter inſidias, & cædes, quam foris.

Accedit ad robur Italiæ, vigilantia ſeveritaſue Conſulis cum auxilio Deorum conjuncta, ut jam egreſſo Catilina nihil ſit timendum.

EXOR-

EXORDIUM.

M Tullius applaudit ſibi, & Reip. diſceſſiſſe ex urbe furioſum, & inſidiatorem, & victum Catilinam. *num.* 1. *Tandem aliquando*.

Communem verò urbis lætitiam exprimit, oppoſito mœrore Catilinæ. *num.* 2. *quod verò non*.

ANNOTATIO.

Hoc Exordium fit ex abrupto per repentinum lætitiæ motum, magna amplificatione verborum, per plura ſynonima & ſententias ejuſdem ſignificationis.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio, *utile eſt Reip. non interfectum Catilinam, ejuſque ſocios diſceſſiſſe ex urbe*, exprimitur prolepſi. *Num.* 3. *At ſi quis eſt talis*.

Propoſitionis ratio, *quia Catilina, ejuſque ſocii magis ſunt timendi in urbe, quàm foris*, affertur 1. enumeratione, & deſcriptione perſonarum. *Num.* 4 *quem quidem ego*. 2. Induſtria, ac providentia ſeveri Conſulis. *Num.*6 *atque hoc etiam magis*.

Rationis confirmatio, *nam Catilina, ejuſque ſocii fuerunt in urbe flagitioſi, audaces, luxurioſi, intemperantes, obærati*, conſtat exclamatione, ethopœja, frequenti & conciſa repetitione per enumerationem flagitiorum Catilinæ *Num.* 7. *O fortunatam Remp.* Optat Orator rurſus exclamando, ut iſti libidinoſi, audaces, facinoroſi,

& obæ-

& obærati ſocii Catilinam ducem ſequantur. *Nu.* 10 *hunc verò ſi ſui*.

Tum indignando ipſorum flagitia amplificat incremento, & conglobatione contrariorum. *Ibid. non enim*. Denique his pœnas, & bellum domeſticum denuntiat, ni proficiſcantur ex urbe, & reſipiſcant. *Num* 11. *quibus confido ego*. Ad extremum digreditur, & ironia refellit aliquorum prolepſim: quaſi verò à Cicerone crudeliter in exilium ejectus ſit Catilina, vir 1. audax & inſidiator. *num* 12 *Ac etiam ſunt*. 2. Tacitè condemnatus à Senatu, & ſceleris convictus. *Ibid. quid quòd heſterno*.

3 Accingens ſe non ad exilium, ſed ad nefarium bellum contra patriam. *num* 14. *in exilium ejiciebam* Quare exclamando conqueritur Tullius de præpoſtera, & perverſa aliquorum opinione. *Ibid. O conditionem miſeram*.

Quin retorquet argumentum: atque iſtam patriæ cauſa invidiam non timeret, ſi Catilina [quod non faciet] iret in exilium, nam ibi eſſet minus urbi timendus, quàm in caſtris Manlii. *N.* 15 *non eſt mihi tanti*.

Quanquam nec in caſtris Manlii jam profectum ex urbe Catilinam timet: magis hos timet (ſi quidem timendi] qui in urbe remanent. *Num.* 17. *ſed cur tam diu*.

Confirmationis exornatio, *ejuſmodi autem Catilinæ milites in caſtris Manlii non ſubſiſtent contra virtutem ac robur Italiæ*, eluceſſit insigni comparatione copiarum Catilinæ & populi Rom. *Ibid. exponam enim vobis*.

Diſtributio hunc locum venuſtat; recenſet enim Tullius cujuſmodi ſint milites Catilinæ.

1. Obærati, divites, qui ſpe diſſolvendi æris alieni per novas tabulas à Catilina propoſitas, huic ſe comites adjunxerunt, quos ſubjectione errare, nec eſſe pertimeſcendos monet. *num.* 18.

pri-

Digitized by Google

primum genus eſt. 2. Obærati, ambitioſi, qui fruſtrà ac nefariè honores, conſequi ſe poſſe arbitrantur in Rep. quam tuentur vigil Conſul, boni cives, magnæ militum copiæ, ac Dii ipſi. *num.* 19 *alterum genus eſt*.

3. Obærati, propter profuſiones, coloni Fæſulis Syllæ, cum aliquot egentibus ruſticis, quos Cicero à rapinis deterret præſidio civitatis. *Num.* 20. *tertium genus eſt*. 4 Oberati item varii, & mixti, & turbulenti; quorum motus obeſſe non poteſt; quorum turpem vitam mors turpis conſequetur. *Num.* 21. *Quartum genus eſt*. 5. Parricidæ, ſicarii, facinoroſi; quibus omnibus, uti Catilinæ, Cicero in latrocinio exitium imprecatur. *Num* 22. *quintum genus*.

6. Intimi Catilinæ, compti, delicati, libidinoſi; quos hypotypoſi cavillatur, & jocatur Cicero à tolerantia, & caſtitate caſtrenſi. *Ibid. poſtremum autem genus*.

Tum confert Orator copias populi Rom. cum iſtis Catilinæ copiis: ubi obſerva Duces cum Ducibus, milites, urbes, facultates utriuſque partis comparari; belli etiam cauſas utrimque contrarias acervatim, & per antitheta confligere. *Num.* 24 *inſtruito nunc*.

ANNOTATIO.

Collectionis, qua Contentio conſtat, expreſſa ſunt ſuo loco omnes partes; præter complexionem, quæ cæteris commiſcetur

Amplificatio conficitur varia diſtributione, hypothypoſi, ethopæja, contrapoſitis, comparatione.

Affectus, qui tractatur, eſt fiducia, ac ſecuritas populi Rom. quem Orator erigit, confirmat, jubetque non timere Catilinam, 1 quia jam diſceſſit ex urbe vir inſidioſus audax, flagitioſus intemperans, quem ſui ſimiles ſocii ſequentur. 2 quia

in-

infirmus Catilinæ exercitus conſtatur ex colluvie variorum militum flagitioſorum, intemperantium, obaratorum in quibus nullus eſt belli nervus. 3. *quia Romanorum copia magna ſunt, & fortes, in quibus ſpes certa ponenda eſt: quare comparatione diſſimilium contemnit, minatur, ridet Catilina copias; præſefert, gloriatur, prædicat Romanorum exercitus. Denique [ut ampliùs in Peroratione videbimus) à præſidio civitatis, vigilantia Conſulis, Deorum benevolentia omnem populo Rom. fiduciam ac ſecuritatem præſtat.*

PERORATIO.

IN peroratione Marcus Tullius adhortatur cives ad privatam ædium ſuarum cuſtodiam, quandoquidem à ſe urbi conſultum ſit. *Num* 26. *quæ cùm ita ſint*. Rurſus reſiduis in urbe conjuratoribus lenitatem, vel ſeveritatem proponit *Num.* 27. *nunc illos qui*. Tum populo Rom. officii ſui ſeveritatem, ac diligentiam pollicetur. *Numer.* 28. *atque hæc omnia*.

Poſtremò Deorum [quos idcircò numerandos eſſe dicit] erga ſe ac populum Rom. ſignificationes, auxilia, beneficia commemorat. *Num.* 29. *quæ quidem ego*.

ANNOTATIO.

Amplificat & perficit eum, quem in exordio, & contentione proſecutus eſt affectum fiduciæ, ac ſecuritatis, egreſſo jam ex urbe Catilina: ſuamque vigilantis Conſulis diligentiam in bene cuſtodienda urbe, ac benevolentiam Romanis pollicetur.

Digitized by Google

III. CATILINARIA
AD QUIRITES.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Quæſtio hujus Orationis eſt in genere deliberativo, utrum hic dies ſupplicatione Deorum ſit celebrandus.
Genus dicendi eſt mediocre.

SYNOPSIS.

EXOR. — PROP. Quia hodie Cicero Rempub. ſervavit. RAT. Fuit hæc ſingularis ac divina Conſulis induſtria, ut longè omnium maxima, crudeliſſimaque conjuratio, ſine ſanguine civium extingueretur. CONFIR.

PROPOS. Hic dies ſupplicatione Deorum eſt celebrandus. RATION. Nam conſilio ac diligentia conjurationem Catilinariam manifeſtè comperit, & extinxit. CONFIR.

COMPLEX. Quare hic dies tum æterna Conſulis Ciceronis memoria, tum ſupplicatione Deorum eſt celebrandus.

EXORDIUM.

GLoriatur Cicero conſervatam à ſe hodie Remp. *Num.* 1. *Rempublicam*. Hunc diem comparatione minorum prædicat. *Num.* 2. *etſi non minus*

Se cum Romulo dignum quoque honore cenſet. *Ibid. profectò quoniam*.

ANNOTATIO.

Non eſt legitimum hujus Catilinariæ exordium; uti nec præcedentium; quippe in cauſa jam notiſſima ſtatim principio agreditur Cicero ad contentionem, quæ collectione conſtat.

Propoſitio, *hic dies ſupplicatione Deorum eſt, celebrandus* num. 2. expreſſa eſt.

Propoſitionis ratio, *quia hodie Cicero Remp. ſervavit*, num. 1. & mox iterum num 2 ſynonimis ſententiis, magna verborum amplificatione affertur.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus:

RAtionis confirmatio, *conſilio, ac diligentia ſua Cicero Catilinariam conjurationem manifeſtè comperit, & extinxit*, narratione oratoria exprimitur. *Num.* 3. *quæ quoniam*.

Narratio autem, ut ſolet, ex adjunctis tota contexitur. 1. Quanta vigilantia Cicero conjuratorum conſilia exploravit. *Ibid. principio ut*.

2. Quorum opera, & qua loci, ac temporis opportunitate fuit uſus, ut manifeſtam conjurationem haberet. *Num.* 5. *Itaque heſterno die*.

3. Qua

3. Qua cautione ſingulos conjuratores deprehendit, ac Senatum convocavit. *Numer.* 6. *ipſi comprehenſi*.

4. Quibus teſtimoniis tota conjuratio convicta eſt; nempe partim Vulturcii, & Legatorum Gallorum dictis. *Num.* 8. *introduxit Vulturcium*.

Partim obſignatis litteris conjuratorum Cethegi, Servilii, Lentuli, & ipſorum confeſſione. *Num.*10 *ac ne longum*.

Partim etiam exterioribus ſignis. *num.* 13. *ac mihi quidem*.

5. Quæ à Senatu gratiæ Ciceroni, & duobus Prætoribus, & collegæ Antonio habitæ fuerunt. *Num* 14 *primùm mihi*.

6. Quod ſupplicium in novem conjuratos ſtatutum. *Ibid. atque ita cenſuerunt*.

7. Quàm honorifica à Senatu ſupplicatio Ciceroni tanquam Reip. conſervatori eſt decreta. *Num.* 15. *atque etiam ſupplicatio*.

8. Quomodo P. Lentulus amiſſo Prætoris, & eivis jure; fuerit in cuſtodiam traditus. *Ibidem atque illud*

Confirmationis exornatio. *Non ſine ſingulari Conſulis prudentia, ac Deorum beneficio, longè omnium maxima, crudeliſſimaque conjuratio, ſine civium internecione, extincta eſt*. Effloreſcit primum ex provido conſilio Ciceronis in emittendo ex urbe Catilina; quo quidem emiſſo, cæteri conjuratores facilè comprehenſi ſunt, & omnis conjuratio manifeſta. *Num.* 16 *nunc quoniam*

Quæ conſularis prudentia magis cernitur ex oppoſita, & deſcripta per Ethopœjam calliditate Catilinæ. *Ibid ille erat unus*. Deinde effloreſcit ex ſignificationibus variis, ac portentis divinis. 1. Per præteritionem ex phyſicis meteororum oſtenſis, & terræ motu. *Num.* 18 *quamquam hæc*. 2. Ex Haruſpicum divinationibus de ſimulachro Jovis, eo demùm die ad Orientem converſo, quo

deprehenſa eſt conjuratio. *Num.* 19. *profectò* 3. Ex divina adverſus urbis ac templorum incendiarios animadverſione, quorum ſtulta conſilia magis etiam Dii infatuarunt. *Num.* 22. *quo etiam majore.*

Tum maximè effloreſcit ex diſſimili comparatione minorum, ſeu quinque bellorum civilium, quæ civium ſanguine redundarunt: hoc bellum multò graviſſimum ſine cæde, uno Cicerone, togato Duce, & Imperatore confectum eſt. *Num.* 23. *Quamobrem Quir.*

ANNOTATIO.

Collectio, eſt argumentatio, quæ quaſi per gradus atque incrementum rem aliquam ſtabilit, & explicat. Ita peritus Orator primùm proponit, deinde probat, tertiò confirmat; poſtea exornat res à ſe geſtas, ut ſenſim, & amplius ſua erga Remp. merita explicet, efferatque. Nam ſimpliciter proponit hunc diem ſupplicatione Deorum eſſe celebrandum: mox majore verborum amplificatione affert rationem: hanc conglobatione ac ſerie adjunctorum confirmat: confirmationem tribus ſplendidioribus argumentis, & amplificationibus, & figuris expolit: poſtremò in peroratione ſubiicit complexionem, quæ eadem eſt ac propoſitio.

Affectus, eſt in Cicerone cupiditas humanæ gloriæ, quam vir ignarus veræ & cœleſtis, undique colligit: à populo vindicat ſupplicationem ſibi à Senatu decretam, à quo togatus non [ut multi] bene geſtæ, ſed (ut nemo) conſervatæ Reip. teſtimonium accepit: ſuum laudat non ſingulare, ſed propè divinum (allaborantibus Diis) in manifeſtanda periculoſiſſima conjuratione conſilium: in extinguenda verò eadem poſt hominum memoriam crudeliſſima conjuratione clementiam ſuam jactat: Hinc ſibi magnos cum Romulo honores in exordio, pares

cum

Digitized by Google

cum Cn. Pompejo vindicat in peroratione: nihil omittit ad ſui commendationem peritus laudis artifex.

PERORATIO.

M. Tullius pro ſuo tam inſigni erga Remp. beneficio nihil à Quiritibus deſiderat, præterquam æternam ſui, & hujus diei memoriam. *Num.* 26. *quibus pro tantis.*

Requirit etiam contra invidos præſidium ipſorum, quos fortiter Conſul defendit; & privatus defendet. *Numer.* 27. *ſed quoniam earum.*

In fine, collectionis complexionem, *hic dies ſupplicatione Deorum eſt celebrandus*; quam ſupra inſeruit. *Num.* 28. brevi adhortatione, & pollicitatione ſui officii Cicero abſolvit, *num.* 29. *vos Quirites quoniam.*

ANNOTATIO.

Affectus hujus Perorationis jam ſupra explanatus eſt in Contentionis tabula. Denique Tullius effertur deſiderio gloriæ. At jure merito par ſibi à Quiritibus contra invidos, exigit præſidium, quòd ipſis contra conjuratos præſtitit.

Digitized by Google

IV. CATILINARIA

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

QUæſtio eſt in genere deliberativo [nam arg. ex ſuperioribus notum eſt] ſtylo temperato, an conjurati perpetuo carcere, & publicatis bonis, an morte ſint mulctandi.

S Y N O P S I S

EXORDIUM. A charitate Conſulis Ciceronis erga patriam, & fortitudine contra conjuratos.

PROPOSIT. Conjurati morti ſunt mulctandi.

ARGUMEN. Quia Cives improbi ob ſummum crimen debent interfici.

ARGUMENTAT. Immanis ſceleris punitio non eſt crudelitas; ſed potiùs eſt lenitas: ergo cives improbi ob ſummum crimen debent interfici.

Amplificat. & Affect. Periculoſiſſima, & crudeliſſima futura erat conjuratio Catilinæ: num igitur eſt jam verendum Ciceroni, ne crudelitatis invidiam ſubeat, ſi tantum crimen ſeverè vindicet? Verùm eam invidiam paratus eſt adire fortis Conſul; & Reip. cauſa, quam ſecum omnes conſervatam volunt, conjuratos interficere.

PERORATIO. Hortatio ad Senatum, ut fortiter decernat extremum ſupplicium conjuratis.

EXOR-

Digitized by Google

EXORDIUM.

HOrtatur M. Tullius Senatum, ut patriæ potiùs quàm ſaluti Conſulis proſpiciat. *Num. 1. video P. C.* Mox pathetica inſinuatione caritatem erga Remp. oſtentans; nullum pro illius ſalute periculum [enumeratione, & adjunctis locorum] nullum fatum (diſſimili exemplo P Lentuli) nullam mortem [quippe glorioſam] perferre dubitat. *Ibid. mihi quidem.*

Movetur tamen orbitate fratris ſui, & uxoris, & filioli: quos commendat Senatui, ſi mors ſibi à conjuratis accidat. *num. 3. nec tamen ego.* Poſtremò impendens Reip periculum, niſi Senatus provideat, comparatione Majorum, & adjunctis hujus conjurationis jam ferè extinctæ exponit. *num. 4. quare P. C.*

ANNOTATIO.

Præſefert caritatem Reip. & fortitudinem Cicero, ut majori cum pondere, & fide, ſine improborum invidia, adverſus conjuratos ſententiam pronuntiet.

Itaque ex viſceribus cauſa maximè petitur hoc exordium, continetque prima ſemina ſententiæ iſtius, in quam vehementer inclinat Cicero.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio, *conjurati morte ſunt mulctandi*. Primùm ambiguè, & pro Conſulis inſtituto problematicè affertur, celeriter deliberanda, propter adjunctam periculi magnitudinem. *Num. 6 ſed ego inſtitui.*

Mox duas in Senatu ſententias, unam ſeveriorem [quæ erat D. Syllani] de extremo ſupplicio in conjuratos decernendo : alteram (Cæſaris) mitiorem de perpetuo carcere, ac publicandis bonis, Conſul Tullius proponit, diſceptatque utra argumentis præſtet *nu.7. video duas adhuc*. Cæſaris ſententiam laudat quidem ut popularem, & ex lege Sempronia. *Nu.9. Nunc P.C ego*. Verùm D. Syllani ſententiam (in quam inclinat, eſtque propoſitio contentionis) latiùs explicandam ſuſcipit *Nu.11. quamobrem ſive*.

Hujus D. Syllani ſententiæ, *conjurati ſunt morte mulctandi*. Argumentum eſt hoc: improbi cives ob ſummum crimen debent interfici. Supra *num.7.*

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *improbi cives ob ſummum crimen debent interfici*, hoc enthymema exponit immanis ſceleris punitio non eſt crudelitas, ſed potius eſt lenitas: ergo improbi cives ob ſummum crimen debent interfici.

Antecedens exornatur per hypotypoſim, argumento à conſequentibus conglobatis, ſi conjuratio horum improborum civium habuiſſet exitum. *Ibid. quanquam Patres conſcripti*

Exornatur etiam comparatione patris familias, qui de ſervo improbiſſimo ſummum ſupplicium ſumit ſine crudelitatis invidia. *Num. 12. etenim quæro*. Confirmatur authoritate L. Cæſaris, ac diſſimili exemplo duorum Lentulorum, avi & nepotis. *Nu. 13. Niſi verò*.

Brevi concluditur antecedens. *Ibid. vereamini cenſeo*. Explicato antecedente bis digreditur Tullius 1. in prolepſin, qua ſatis eſſe ſibi præſidii ad

ea

ea, quæ Senatus ſtatuerit, tranſigenda, probat cum à cura ſua, & diligentia: tum à populi Rom. ſtudio conſervandi Remp. *Num.* 14. *ſed quæ exaudio*.

Iſtud populi Romani ſtudium demonſtrat elegans inductio per enumerationem Equitum, & Senatorum (ſi improbos excipias] Tribunorum, ſcribarum, ingenuorum, libertinorum, ſervorum (ſi iterum ſervum Lentuli excipias] cujus ſollicitationem fruſtra ſuſceptam oſtendit à tabernarum quæſtu ac otio. *Ibid. omnes adſunt*.

Concludit prolepſim recenſendo facultatem, & cauſas tranſigendi contra conjuratos: & hortando Senatum; ut fortiter judicet, atque urbi proſpiciat. *Nu.* 18. *quæ cum ita ſint*.

Secundò digreditur in ſuam fortitudinem laudandam, quam amplificat contemptu mortis, gloria rerum geſtarum, & comparatione cum virtute Scipionum, Pauli, Marii, Pompeii. *Nu.* 20. *nunc antequam*. Amplificat præterea ab adjunctis victoriæ diſparibus. *Nu.* 22 *quanquam eſt in*. Ad extremum pro mercede iſtius fortitudinis, & diligentiæ poſtulat æternam Conſulatus ſui memoriam, ſuumque parvum filium commendat. *Num.* 23. *quæ cum ita ſint*.

ANNOTATIO.

Tametſi integrè videatur utrinque Cicero Cæſaris, & D. Syllani ſententias agitare, tamen manifeſtum eſt ecquam alteri præferat, quidve iſta contentione velit: idcircò crebra inſinuatione elicit à Senatu fortitudinem, quam ipſe Conſul in immanis ſceleris animadverſione de ſe præſtat, & pollicetur. Atque hunc affectum in exordio ſatis vehementer inchoans; deinde enthymemate, & gemina digreſſione amplificans paucis; abſolvit in Peroratione.

PERORATIO.

PEroratio eſt breviſſima, & conſequens propoſiti enthymematis: nam Cicero hortatur ſenatum, ut fortiter (eſt hæc D. Syllani ſententia) decernat, quando ſe parentem ipſi Conſul offert, *Num 24. quapropter de ſumma.*

ANNOTATIO.

Hac peroratione contentionis propoſitio, & argumentatio, & affectus concluditur, nempe conjuratos extremo ſupplicio mulctandos eſſe. quod poſtea in carcere eſt factum.

PRO L. MURÆNA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

CUm L. Muræna in ſequentem annum Conſul deſignatus eſſet cum D. Sylano, de ambitu (ambire autem erat petere magiſtratum ſtudioſius, impenſiuſque, quàm mores, legeſque civitatis ferebant) accuſarunt Sex. Sulpitius, M. Porcius Cato, & Cn. Poſthumius. Sulpitius competitor Murenæ fuerat & repulſam tulerat. Catonem Plutarchus in ejus vita ſcribit juraſſe, accuſaturum ſe quemcumque pecuniam populo dare cognoviſſet, ideoque nomen Muræna ab eo delatum eſſe, quod is pecunia effeciſſet, ut Conſul cum Sylano deſignaretur. Defenderunt eum Q. Hortenſius, M. Craſſus & Cicero, qui cum Hortenſium, eloquentia laude

tum

Digitized by Google

tum florentem, ſuperare contenderet, & nullam partem noctis conquievit; uſque eo ut nimiis curis, & vigiliis afflictus inferior, quàm ille actione viſus fuerit. Cæterum ut apparet ex Conſulatu quem ſequente anno Muræna geſſit, periculo accuſationis liberatus eſt.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere judiciali, an L. Muræna ſit in vita reprehendendus, aut dignitate inferior Sex. Sulpitio, aut reus ambitus.

Dicendi character eſt temperatus, magis, quàm tenuis.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Conſul Cicero Murænam, amicum ſuum, & Conſulem deſignatum, Diis antea commendarat, nunc accuſatum judicibus commendat tum officii ſui, ſeu defenſionis rationem contra accuſatores probat.

PROPOSITIO. Muræna non eſt in vita reprehendendus, nec eſt dignitate inferior Sulpitio; nec reus ambitus.

ARGUMENTA.
1. Quia non fuit in Aſia luxurioſus.
2. Eſt Sulpitio par genere, & quæſtura, arte autem ſuperior.
3. Nihil commiſit contra legem ambitus.

ARGUMENTA.

1. Argum. Muræna, patre ſuo Imperatore, meruit in Aſia cum labore, & pietate, ſtipendia iconſecutus eſt cum laude, triumphi paterni particeps fuit cum felicitate: ergo Muræna non fuit in Aſia luxurioſus.

2. Argum. pares ſunt genere novus homo, & patricius; nam Q. Pompejus, & Cicero pares ſunt patriciis, ſed Sulpitius, etſi genere patricius, tamen virtute ac induſtria novus eſt homo, uti Muræna: probatur à Majoribus utriuſque & rebus geſtis: igitur Muræna eſt genere par Sulpitio, Sulpitius factus

3. Argum. licuit Murænæ habere obviam prodeuntes, & ſectatores, & offerre tum ſpectacula tum prandia: Muræna

MENTATIO.

Deinde nullus ſaltat ſobrius; quia intempeſtivi convivii, & multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio: atqui Muræna eſt ſobrius; quia nullum ejus intempeſtivum convivium, nullæ deliciæ oſtendi poſſunt: non eſt igitur ſaltator.

eſt primus quæſtor ordine renuntiationis, non dignitatis: ergo Muræna eſt par quæſtura cum Sulpitio. Ad obtinendum conſulatum ars militaris, qua excedit Muræna, præſtat juri civili, cujus cognitione clarius eſt Sulpitius: ergo Muræna eſt par arte, aut ſuperior Sulpitio.

igitur nihil commiſit contra legem ambitus.

1. ARGU. AMPLIFICATIO.

Imprudens accuſator Cato, qui L. Murænæ Aſiam objecit, ſegetem virtuti, & gloriæ; vel maledicus conviciator, ſi

2. ARGU.

Non eſt, quod Sulpitius contemnat L. Murænæ genus, effeſes ſuum: nam nobilitas patricii eſt hiſtoriis notior, quam populo, apud quem modo valet novi hominis virtus, ac induſtria, qua ille non ſuperat Murænam. Non eſt etiam quod idem Sulpitius jactet ſuam juris prudentiam, in qua nulla eſt dignitas aut utili-

3. ARGU.

Auctoritas accuſantis Catonis, præjudicio eſſe non debet L. Murænæ. Stoicus eſt enimverò Cato, & nimium auſterus, qui contra conſuetudinem urbis, & Lacedæmoniorum, & ſummorum virorum exemplum improbat ſpectacula, conviviaque candidatorum.

ET

Quòd ſi Cato pro ſalute Reip. accuſat Murænam, Cicero majore in Remp. officio eundem defendit, cujus Conſulatus ad comprimendum Catilinam & confirmandum ipſum Catonem tribunum permagni intereſt.

MENTATIONIS.

tas, præſertim ad obtinendum Conſulatum: ſola ars militaris, & oratoria efficit Conſules: Deinde Sulpitius ſuffragatione militari deſtitutus, & ludorum magnificentia, ſorte, & adminiſtratione provinciæ, neſciit Conſulatum petere, magis intentus minis, & accuſationi, quam officioſis populi blanditiis. Prudentior fuit L. Muræna, qui iſta ſibi ad Conſulatum præſidia diligenter adjunxit.

MENTATIONIS.

ſaltationem appellat ſobrium Conſulem.

Cicero movet judices ad miſericordiam L. Murænæ tribuendam.

MENTAT. ET AFFECTUS.

PERORATIO.

ERORDER-

EXORDIUM.

CIcero pro ſalute L. Murænæ precatur Judices; qui paulo antè pro ejuſdem felici Conſulatu Deos ſolemniter erat precatus. *Num. 1. qua precatus.*

Ubi etiam poteſtatis comparatione, pro ſe & Muræna benevolentiam Judicum captat. *Num. 2. quæ cum ita ſint.* Deinde affert rationem ſuæ defenſionis ſeu officii contra duos L. Murænæ accuſatores M. Catonem, & Sex. Sulpitium. *Ibid. & quoniam.*

M. Catoni; [qui rectum eſſe negat Ciceronem, & Conſulem, & legis ambitus latorem, & tam ſeverè geſto Conſulatu, cauſſam L. Murænæ attingere] reſpondet ad primum inductione trium ſimilium: nimirum venditoris, patroni, & navigantium æquum eſſe Conſulem defendi à Conſule *num 3. & primum.* Reſpondet ad ſecundum ſe ita legem de ambitu tuliſſe, ut quemvis non ambitus reum poſſit defendere. *Nu. 5. nam quod.* Reſpondet ad tertium ſe contra Catilinam fuiſſe ſeverum, quia id erat neceſſe pro ſalute Reip. nunc & natura ſua, & quia id cauſa poſtulat, eſſe lenem. *Num. 6 negat eſſe.*

Servio autem Sulpitio [graviter querenti quare Cicero oblitus amicitiæ L. Murænam contra ſe defendat; officiosè reſpondet, ſe nihil Sulpitio debere contra ſalutem Murænæ. *Num 7. ſed me Judices* Declaratque ipſi cauſas defenſionis Murænæ, quia hic ſibi ſit amicus, & in ſumma dignitate, & in periculo, quem deſerere eſſet inhumanitatis, & ſuperbiæ, & crudelitatis. *Num. 8. atque hæc non.*

Addit argumentum ad hominem, ſeu ſimile exemplum Ser. Sulpitii, qui contra amicos conſulentibus de jure reſpondet. *Num 9. atque hujuſce*

rei. Addit exemplum Q. Hortenſii, & M. Craſſi amicorum Sulpitii, qui L. Muræenam defendunt. *Num.* 10. *etenim ſi me*.

Concludit, & Sulpitio probat rectam eſſe defenſionem ſuam, neque eam eſſe contra amicitiam. *Ibid. ego verò*.

ANNOTATIO.

Et ab adjunctis hoc exordium, præſertim perſonarum. Pietate etiam ſua orator conciliat animos Judicum; & aliquot prolepſibus infringit auctoritatem accuſatorum, & certè hæc eſt oratoris inſinuatio paſſim in multis exordiis prolepſes præmittere, quæ viam ſternant ad faciliorem adverſariorum confutationem. Nam iſtis prolepſibus non fortia adverſariorum argumenta refellit; hæc enim in contentione miſceret, ſed plerumque infirma.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc L. Muræna non eſt in vita reprehendendus, nec dignitate inferior Ser. Sulpitio, nec reus ambitus. *Nu.* 11. *Intelligo Judices*.

Diſtributio, ſeu propoſitionis argumenta ſunt ejuſmodi: 1. L. Muræna non eſt in vita reprehendendus, quia non fuit in Aſia luxurioſus, aut ſaltator. 2. Non eſt dignitate inferior Ser. Sulpitio, quia eſt ipſi par genere, & quæſtura, arte autem ſuperior. 3. Non eſt reus ambitus, quia nihil commiſit contra legem ambitus.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis 1. argumenti. 1. pars, *L. Muræna non fuit in Aſia luxurioſus*, hoc brevi enthymemate conſtat: L. Muræna, patre ſuo imperatore, meruit in Aſia cum labore & pietate; ſtipendia conſecutus eſt cum laude; triumphi paterni particeps fuit cum felicitate: igitur L. Muræna non fuit in Aſia luxurioſus.

Antecedens repetitione quandam majorum comparationem habet. *Ibidem, atque harum trium.*

Conſequens repetitione Antecedentis ornatur. *Num. 12. quamobrem non Aſia.*

Propoſitionis primi argumenti 2. pars, *L. Muræna non eſt ſaltator*, brevi etiam ratiocinatione conſtat, contra maledicentem Catonem.

Major: nullus ſaltat ſobrius. Proba. 1. Quia intempeſtivi convivii, & multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio. Minor; atqui Muræna eſt ſobrius. Probatio. quia nullum ejus intempeſtivum convivium, nullæ delitiæ oſtendi poſſunt. Concluſio: igitur Muræna non eſt ſaltator *num. 13. Saltatorem appellat.*

Nota venuſtam tranſitionem. *Num. 14. nihil igitur.*

Propoſitionis 2. Argumenti 1. pars, *L. Muræna eſt par genere cum Ser. Sulpitio*, quinque partita argumentatione explicatur; Major: pares ſunt genere patricius, & novus homo. *Numer. 15. qua loco*. Probatur exemplo plurium, præſertim Q. Pompeii, & Ciceronis, qui homines novi, pares ſunt patriciis in Rep. *Num. 16. nec mihi unquam.*

Aſſumptio: ſed Ser. Sulpitius, etſi patricius quam

(quam nobilitatem vetuſtam, & paucis notam ele-vat Cicero) tamen virtute, & induſtria novus eſt homo, uti L. Muræna *Ibid. tua verò nobilitas*. Probatur à Majoribus utriuſque, & horum rebus geſtis. *num.* 15 *& pravus L. Murana* Complexio; igitur Muræna eſt par genere cum Ser. Sulpitio. *Num* 18. *omittamus igitur*.

Propoſitionis 2 Argumenti, 2. pars *L. Murana eſt par quæſtura cum Ser Sulpitio*, perſtringitur hoc enthymemate. Ser. Sulpitius eſt primus quæſtor ordine renuntiationis non dignitatis: igitur L. Muræna eſt par quæſtura Ser Sulpitio.

Antecedens confirmatur ex utriuſque pari provincia ſorte data, & pari in rebus geſtis nomine. *Ibid quæſturam unà*

Propoſitionis 2 Argumenti 3 pars, *L. Murana eſt arte ſuperior Ser Sulpitio*, hoc enthymemate latiùs patet: ad obtinendum Conſulatum ars militaris, qua excellit L. Muræna, præſtat juri civili, cujus cognitione clarus eſt Ser. Sulpitius: ergo L. Muræna eſt par arte, aut ſuperior Ser Sulpitio.

Antecedens, primùm diſpari utriuſque labore (pari tamen dignitate) ſeu in Rempub. ſtudio exponitur: nam hic Romæ juriſconſultus, ille Legatus imperatori L. Lucullo fuit. *Num.* 19. *reliqui temporis*. Deinde parva per dialogiſmum excurſione facta in Sulpitium, qui aſſiduitatem forenſem præferri vult legationi Murænæ *Num.* 21. *ſed non*. Idem antecedens ornatur diſſimilitudine Juriſconſulti, & imperatoris. *Num.* 22. *ſed & hoc*. Mox artem militarem apertè amplificat Cicero, præfertque cæteris, præſertim iſti juris ſcientiæ, quam unicè fovet Sulpitius. *Ibid. ac nimirum*.

Quanquam ad obtinendum Conſulatum, militari arti parem facit dignitate, & utilitate facultatem dicendi. *Num.* 24 *gravis etiam illa*.

Re-

Rerum autem dignitatem negat eſſe in juris civilis ſcientia, quæ in litteris, & interpunctionibus, & faſtis, occultiſque verbis, & formulis verſatur. *Num.* 25. *primùm dignitas*. Negat prætcrea eſſe gratiam, & difficultatem addiſcendi iſtam ſcientiam: ſecus eſt de facultate oratoria, hinc plures juriſconſulti, quàm oratores fiunt *Nu.* 28. *difficilis autem*. Concludit Cicero ſolummodo eſſe dignitatem in arte militari, & oratoria; imò hanc iſti cedere belli tempore. *Num.* 30 *duæ ſunt*. Poſt hæc digreditur in duas prolepſes contra adverſarios, priore prolepſi reſpondet Catoni bellum Aſiaticum, in quo L Muræna dignitatem obtinuit, non cum mulierculis eſſe geſtum, ſed fuiſſe graviſſimum: quod ex maximis ſummorum imperatorum triumphis probat inductione per enumerationem. *Num.* 31. *verùm hæc Cato*. Amplificat etiam magnitudinem hujus belli, ex opibus, & fortitudine Regis Mithridatis, quem magni imperatores, præter unum Pompejum, debellare non potuerunt. *Num.* 32. *atqui ſi*. Poſteriore prolepſi reſpondet Sulpitio, ipſum in Præturæ petitione priorem renunciatum, quia ratione comitiorum nihil incertius: quod allegoria, & exemplis, & ſimilitudine oſtendit. *Num* 35. *at enim in*.

Ex digreſſione redit ad antecedens, confirmatque Murænam eſſe ſuperiorem Sulpitio ad obtinendum Conſulatum; plures enim res ad obtinendum Conſulatum in Sulpitio deſiderat, quæ Murænæ profuerunt: prima eſt ſuffragatio militaris, quam Cicero interrogatione, ac proſopopœja amplificat *Num.* 37 *ſed tamen*.

Secunda eſt ludorum magnificentia, quam populo jucundam, & pro Conſulatu utilem Cicero oſtendit ſuo, & aliorum exemplo. *Num.* 39. *ſed hæc leviora*. Tertia eſt, ad quam conceſſione tranſit, diſpar Ser. Sulpitii, & L Murænæ ſors provinciæ, & adminiſtratio. *Num.* 41. *ſed hæc ſanè*.

Quar-

Quarta res, quæ Murænæ profuit ad Conſulatum; obfuit Sulpitio, eſt ratio petendi Conſulatum: nam ut ſæpè hunc familiariter monuit Cicero, accuſare aliquem, & ſimul petere Conſulatum eſt perdifficile. *Num* 43 *& quoniam*. Non enim minis, aut timidi inquiſitione candidatus populum ſibi adjungit, ſed blanditiis ac fiducia; quod ornatè exprimitur dialogiſmo. *Num.* 44 *quid ergo? acceptam*.

Deinde candidatus accuſatione operoſa diſtractus ægre attendit ad officioſam Conſulatus petitionem: quod Cicero exemplo ſuo, & experientia confirmat. *Nu* 45 *accedit eodem*.

Atque hoc ipſum, ſcilicet accuſare, & Conſulatum petere, eſſe perdifficile oſtendit per hypotipoſim in perſona ulpitii, quia à ſenatu multa poſtulavit de ambitu, pluresoffendit, & ſibi viam ad Conſulatum clauſit. *Num.* 46 *tu cum de curricula*. Iſta etiam accuſatione diſtentus Sulpitius, cœpit remiſſiùs Conſulatum petere, ut jam Catilinæ ſpem faceret Conſulatus adipiſcendi. Vide hic ethopœjas *Num.* 48 *ſed tamen Servi*. Digreditur Cicero cum præteritione eorum, quæ facturus fuiſſet Catilina: ſi Conſul fuiſſet, tum narratione eorum, quæ in ipſius comprehenſione ſunt geſta. *Num.* 50. *quibus rebus*. Redit ad Sulpitium, & parva anacephalæoſi concludit ea Murænæ ad obtinendum Conſulatum contuliſſe, quæ Sulpitium & Catilinam removiſſent. *Nu.* 52. *itaque cum te*.

Propoſitionis tertium argumentum, *L. Muręna nihil commiſit contra legem ambitus*, ingreditur partitione, & querela de tribus L. Murænæ accuſatoribus. *Nu.* 54 *nunc mihi tertius*.

Quamquam ea omnia, quæ Cn. Poſthumio, & Sulpitio adoleſcenti reſponſa ſunt, deſiderantur.

Ad ea autem, quæ objecit M. Cato, reſpondet Ci-

Cicero cum præmunitione, & deprecatione (exemplo P. Africani & M. Catonis hujus avunculi) ne L. Murænæ obſit perſonæ accuſantis, 1. dignitas atque gravitas. *Num* 58 *venio nunc*. 2 Judicium, quod ab aſperitate doctrinæ ac vitæ præjudicium eſſe non debet. *num.* 60. *Nam ſi quis*. Nam præmiſſa (quæ eſt clara inſinuatio) laude M. Catonis, Stoicæ doctrinæ ſententias ac præcepta paulò ſeveriora commemorat. *Ibidem ego tuum conſilium*.

Conformem verò huic aſperiori doctrinæ vitam Catonis quam ridiculè cavillatur dialogiſmo, ſeu perſona inducta ſupplicis Publicani, & Stoici Catonis. *num.* 62 *hac homo ingenioſiſſimus*. Deinde iſti Stoicorum doctrinæ opponit, præfertque humaniorem Academicorum doctrinam, quam ipſe Cicero ſectatur. *Num.* 63 *noſtri autem illi*. Hanc quoquè mitiorem doctrinam ipſi Catoni ſectandam proſopopœja, & exemplo Scipionis, C. Lælii, L. Philippi, C. Galli, ac ipſius avunculi Catonis proponit *Num* 65. *ac teipſum*. Igitur præmiſſa deprecatione, & præmunitione adverſus accuſantis Catonis auctoritatem atque judicium.

Tertium argumentum, *L. Muræna nihil commiſit contra legem ambitus*, Cicero tractat hoc enthymemate Licuit L. Murænæ habere obviam prodeuntes, & ſectatores, & offerre ſpectacula, & prandia: ergo L. Muræna nihil commiſit contra legem ambitus. *Num.* 67 *quare ad id, quod*. Antecedens, ut patet, quadruplici capite conſtat; ac primò oſtendit Cicero non eſſe novum, aut mirum, multos, præſertim rogatos, obviam prodiiſſe candidato Conſulari. *num.* 68. *Multi obviam* 2. Oſtendit ſectatores fuiſſe multos, qui bonis viris ac beneficis non deſunt ex officio; at nullum ex iis ſectatoribus mercede conductum fuiſſe. *Numer.* 70. *at ſectabantur*. 3 Oſtendit ſpe-

ſpectacula, & 4 Prandia, more inſtitutoque Majorum, vel à L. Muræna, vel ab ejus amicis tributum data eſſe. *Num.72 at ſpectacula*. Concludit antecedens anacephalæoſi per dialogiſmum adducto exemplo L. Mattæ, virginiſque Veſtalis. *num73.hæc omnia*.

Confirmato antecedenti duas prolepſes adjungir. 1. Eſt auſteri, ac Stoici Catonis, qui dialogiſmo negat benevolentiam, ac judicium populi Rom. iſtis ſpectaculis, ac conviviis allici oportere: hunc Cicero iterum cavillans refellit 1. auctoritate ipſius civitatis. *Num. 74. at enim agit*. 2. Comparatione Lacædemoniorum, & Cretenſium *Ibid neque tamen*. 3. Exemplo Q. Tuberonis. *N. 75. fuit eodem*.

4. Ipſiuſmet Catonis exemplo, qui habet nomen-clatorem, ut cives nomine appellet, ſalutet, ſibi conciliet *Num. 76. nam quòd*

Concluditur prima prolepſis brevi recapitulatione. *num.77. quare nec plebi*, Alteram prolepſim Catonis, qui Reip cauſſa accuſat Murænam pari Cicero in Remp. officio refellit, Murænam defendendo. *nu. 78. at enim te*.

Nam vehementiore apoſtropha ad Judices oſtendit, quantum interſit L. Murænam iſto anno Conſulem fieri, ad extinguendas Catilinæ copias, & conſilia *Ibid audite, audite*, ſimili verò ad M. Catonem exemplo, & apoſtropha, tribunatus ſui periculum, ac tempeſtatem futuram ſignificat, niſi ſtrenuum defenſorem habeat Conſulem, *n: 81. atque ad hæc mala*.

Rurſus Judices de nefario Catilinæ in Remp. conſilio admonet, ſi L. Murænam à conſulatu removeant. *num 83. quamquam hujuſce*.

Denique magis amplificat à conſequentibus, & hypotypoſi, hoc Reip. periculum, ſi Catilina deeſſe Conſulem viderit. *n.85 ſed quid tandem fiet*.

AN-

ANNOTATIO.

Vis, ac robur contentionis eſt inſignis confutatio duorum graviſſimorum virorum, quos Cicero ſcita arte, & ſalva amicitia, & lege ambitus integra redarguit.

Nam in primis M.Catonis (cùm illi in Exordio rationem dediſſet defenſionis Murenæ) nunc in contentione levem, ac maledicto infirmam accuſandi rationem Enthymemate, ac ratiocinatione diſſolvit; quòd L. Murenam luxurioſum, & ſaltatorem appellarit. Deinde infra. (ſecundi argumenti parte ſecunda) digrediens ad prolepſim, eundem Catonem oſtendit malè quidem contempſiſſe bellum Aſiaticum tot, tantiſque imperatorum triumphis clarum. Verùm tertio argumento, M. Catonis nomen, atque auctoritatem in judiciis inſectatur ab aſperitate vitæ & doctrinæ. Quam tanti viri reprehenſionem, etſi præmiſſa ubique ampla ejus laude, mitiorem reddit; tamen ita liberè cavillationibus; & locis aſpergit, ut totum judicium riſu compleverit, dicaturque exclamaſſe, gravis Cato; Dii boni quàm ridiculum Conſulem, habemus.

Contra Ser. Sulpitium ita ſe gerit, ut modò ipſi in exordio omnia amici officia deferat, ſalva Murena Conſulatu; modò ſecundi argumenti parte prima, ejus nobilitatem carpat à vetuſtate; modò ejus quæſturam, parte ſecunda, non laudet, neque renuntiationem dignitati adſcribat; modò parte tertia, juris civilis artem dignitate & utilitate extenuet, amplificet autem præ illa artem militarem atque oratoriam, modò apertè in ipſo Sulpitio quatuor res deſideret ad obtinendum Conſulatum: ſuffragationem militarem, ludorum magnificentiam, ſortem & adminiſtrationem provinciæ, denique modum petendi Conſulatum. In

his

his verò omnibus Cicero Ser. Sulpitium, & M. Catonem, pro virtute ac eruditione laudat ubique ſæpè admonet pro amicitia, reprehendit pro Rep. Eſt ad calliditatem, & inſinuationem inſigniter facta hæc duplex refutatio.

Contentionis affectus eſt miſericordia in L. Muranam: ſed ferè totus reſervatus eſt in perorationem ubi Cicero ſolet Orator videri. Inchoatus eſt in Exordio quidem hic affectus; pietatis enim ſua atque officii exemplo, pios quoque Judices eſſe vult erga Muranam, amicum ſuum, & Conſulem deſignatum: tum in contentione purgat omni criminatione; dignitatem generis, & quaſtura, & militaris artis extollit; rectam commendat petendi Conſulatus rationem. Denique momentum, ac pondus expendit futuri Conſulatus Murana contra Catilina terrores, atque conſilia; quę omnia ſternunt viam ad affectum perorationis.

PERORATIO.

PEroratio cõſtat magno commiſerationis affectu quem Cicero in Judicibus excitat, 1. per deprecationem à periculo Reip. *num.* 86. *qua cum ita ſint*. 2. Ab adjunctis perſonæ L. Murænæ tam externis, quàm internis: quòd Conſul deſignatus ſit, & antehac florente fortuna uſus; quòd jam corpore, & animo æger; quòd nullum læſerit, quod domi, ac militiæ clarus in nullius unquam invidia, aut odio fuerit. *Ibid deinde ego* 3. Auget commiſerationem pathetica dubitatione, & ſubjectione, ab adjunctis exilii, tum præſertim ab adjunctis matris ſuæ, & patris mortui, & fratris, & mancipii Lanuvii. *n* 88. *ſi quod Juppiter*.

Ad extremum Conſulem ſtrenuum futurum Murænam Conſul Cicero pollicetur, commendatque Judicibus. *n.* 90 *quem ego*.

AN-

ANNOTATIO.

Iſte affectus propè omnis conficitur ex adjunctis perſonarum vel L. Murenę ſupplicis, & in periculo exilii, vel ejus parentum, vel defenſoris Ciceronis, vel Judicum. Amplificatio autem tribus figuris aſſurgit, exclamatione, dubitatione, ſubjectione.

PRO L. FLACCO:

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Accuſatum à D. Lęlio L. Flaccum de repetundis ex Aſia, cui triennium pręfuerat, Cicero defendit. Repetundę autem pecunię ſunt dictę, quas ſocii, ſive cives privati à Magiſtratibus, aut Judicibus, aut publicis curatoribus judicio repetiverunt: quas illi aut in provincia, aut in urbe, aut ob jus dicendum, aut ob judicandum, aut ob aliud aliquid publicè curandum cepiſſent.

Quęſtio eſt in genere judiciali, an L. Flaccus repetundarum ſit reus.

Genus dicendi eſt ſubtile, & acutum, quod perpetuò in confutatione, atque ironia verſatur; niſi in Exordio*, & peroratione, ubi ſedes affectuum.*

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Miratur Cicero L. Flaccum de Rep bene meritum, accuſari à D. Lælio; neque id fore putarat: itaque nunc opinione falſus, confugit ad Judices, & hos deprecatur, in accuſatione tam gravi.

PROPOSIT. L. Flaccus repetundarum non eſt reus.

ARGUMENT. 1. Quia teſtes Aſiatici, 2. Judæi, 3. Romani ſunt rejiciendi.

ARGUMENTAT. In teſtibus Aſiaticis non eſt religio, nec veritas; ſed ſpes pecuniæ, levitas, perfidia, audacia: igitur teſtes Aſiatici ſunt rejiciendi.

2. PARTIS. Edictum, quo ſanxit Flaccus, ne aurum ex Aſia Hieroſolymam exportaretur, Senatus auctoritate, non Judæorum ſuperſtitione ſhititur: ergo Judæi teſtes, qui id reprehendunt, ſunt rejiciendi.

3. PARTIS. Et Decianus, & Sextilius, & Falcidius, & alii ſunt rejiciendi: ergo teſtes Romani ſunt rejiciendi.

AM-

1. ARGUMENTATIONIS. 2. ARGUM. AMPLIFICATIO ET AFFECTUS.

Quid? Græca fides ſine religione, vehementia adoleſcentis Lælii concitati pſephiſmate Græcorum, falſæ litteræ, teſtes cum accuſatore ſociati, ad accuſandum virum integrum valebunt? atque Græcorum criminationes ſingulæ. 1. Laudi etiam vertitur Prætori Flacco, quod decreto Senatus, & exemplo Pompeii claſſem apparatit 2. Criminatio elevatur ipſo turpi Aſclepiade legato, & laudatione Æmonenſium data Flacco 3. litteris perditis ſupponit Phrygem ſine fide. 4. profert tres Legatos viles, perfidos, infenſos Flacco 5. infirmatur à perſona Mæandri ſordidi, ac levis Legati, & odio Trallianorum adverſus Flaccum propter pecuniam juſtè ab ipſis ablatam: denique teſtes Aſiatici non modò leves, ſed etiam crudeles, & infeſti Romanis, diſpares veris Græcis ſunt.

Plures urbes Aſiæ teſtantur objectum Flacco aurum, integrè, caſteque deprehenſum, & in ærarium relatum eſſe: non ergo barbaræ Judæorum ſuperſtitioni credendum.

ARGUMENTAT.

Nullum eſt pondus teſtimonii in Deciano homine quidem ridiculo ob negotiationem, & agrorum emptionem; tum improbo in Amyntam; & glorioſo. Sextilius malè arguit Prætorem Flaccum; nam hic hæreditatem Valeriæ adiit ſine impreſſione, facta deciſione, ſecundum leges. Falcidii ficta epiſtola, & à mulierculis prolata nihil nocere poteſt Flacco.

PERORATIO.

Commiſerationis affectus erga L. Flaccum, propter merita ſeu amorem in patriam, & ejus filiorum.

EXORDIUM.

PRæter opinionem Cicero defendit L. Flaccum, quem propter dignitatem ac merita in Remp. à nullo, niſi à Reipub. & virtutis hoſte, putabat unquam accuſatum iri, nedum à D. Lælio. *Num.* 1. *cùm in maximis* Quare confugit ad Judices, & eos deprecatur in accuſatione tam gravi. *Num.* 3. *ſed quoniam*.

Perfugium amplificat dubitatione, & à perſona Flacci, qui liberavit patriam. *Num* 4 *quem enim alium*.

ANNOTATIO.

Præclarè ad benevolentiam Orator jacit prima ſemina affectuum, cùm à perſona Flacci, cujus dignitatem, ac merita in Remp. commemorat; tum à perſona Judicum, quorum poteſtatem, & æquitatem deprecatione conciliat, tum à perſona adverſariorum, quorum inſperatam accuſationem miratur.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: L. Flaccus repetundarum non eſt reus.

Diſtributio, ſeu Argum quia teſtes Aſiatici, Judæi, Romani ſunt rejiciendi.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimam Contentionis partem, *teſtes Aſiatici ſunt rejiciendi*, hoc Enthymema aperit: In teſtibus Aſiaticis, non eſt religio, nec veritas; ſed ſpes pecuniæ, levitas, perfidia, audacia: igitur teſtes Aſiatici ſunt rejiciendi.

Antecedens paucis affertur, præmiſſa integritate Flacci in tribunatu, quæſtura, & Prætura: cujus rei teſtes ſunt ipſi Judices. *Nu.*6. *Hunc igitur virum*. Deinde præmiſſa theſi, ſeu fide Græcorum in genere; quam Cicero elevat 1. prolepſi. *Nu.9. at quos teſtes*. 2. Diſſimili religione trium Romanorum teſtium, qui Flaccum accuſarunt. *Nu.*10. *iratus Flacco*.

3. Diſſimili religione Rom. Judicum, & Græcorum. *Num.*12. *vos autem in privatis*. 4. Vehementia accuſatoris Lælii ab adjunctis, ſeu vi, & apparatu accuſationis. *Nu* 13. *vehementem accuſatorem*. Sparſo præſertim in Aſia ſermone, qui pſephiſma conciliavit *Nu*.14. *ſed ut hanc vim*. Iſta autem Græcorum pſephiſmata, ſeu temerarios motus clamoſæ concionis inſectatur per exclamationem diſſimili exemplo Majorum. *Nu.* 15. *ò morem præclarum*. Effecta etiam quædam, & exempla græcarum concionum recenſet. *Nu* 16. *Græcorum autem*.

Concludit hujuſmodi pſephiſma Græcorum, non eſſe teſtimonium, quod L. Flacco noceat. *Num* 18. *quare jam non eſt*. 5. Elevat fidem Græcorum, litteris falſis. *Nu.*20 *quam verò facilè*. 6. Teſtibus cum accuſatore ſociatis, qui certè [adverte dialogiſmum] nec ab accuſatore Lælio, nec à defenſore Cicerone interrogari poſſunt. *Nu.* 21. *quod ſi tertium*.

Digitized by Google

Anacephalæſio repetit, nec religione Græcorum, nec pſephiſmatibus, nec litte conſociatis teſtibus illam Flacci accuſation lere. *Nu.23. quærendum ergo eſt*.

Subdit comparatione periculum, ſi tan L. Flaccus condemnetur. *Num. 24. utrum dem*. Tum obteſtatione reſumit Antecede thymematis. *Nu 26. quod quidem ego*. Et ſpecie ad ſingulas teſtium Græcorum crim nes accedit.

Prima criminatio ſeu querela eſt totius quòd Flaccus claſſis nomine pecuniam civi imperarit. Hanc Cicero diſtributione refe quia licuit Flacco pecuniam imperare; 2. qu fuit navibus; 3. quia illa claſſis navigavit. *etenim jam univerſa*.

Licuiſſe Flacco pecuniam imperare conſ creto Senatus. *Ibid. licuiſſe ut intelligas*,

Opus fuiſſe navibus probatur ab adjunct vinciæ, in qua præſidium, ac ſplendor n neceſſarius fuit. *Ibid. proximum eſt*. Pr etiam exemplo Pompeii, qui etſi omnia jam prædoneſque ſuſtuliſſet, claſſem tamen A peravit, quantò magis Flaccus. *Num. 29 erant*.

Tum probatur Senatus exemplo. *Num 3 nos hic*. Denique laudanda eſt diligentia ris Flacci in apparanda claſſe, vel ſi nullus inventus, aut captus fuiſſet. *Num. 31. Flacco*. Jam navigaſſe eam claſſem proba ſtimoniis. *Num 32. reliquum eſt*. Ubi iter ligentia Flacci in deſcribendo numero navi iis ſumptibus non faciendis, qui anteà non inſtituti, laudatur gemina prolepſi. *Num igitur*.

Secunda criminatio, ſeu querela fuit ci Æmonenſis, cujus legatus Aſclepiades propter turpem vitam, ac levitatem teſtim

N

*Num.*34 *ſed quoniam* De laudatione autem Æmonenſium data Flacco, ſubtiliùs Cicero arguit Aſclepiadis reſponſum, qui fatetur ſuos ſignaſſe. *num.* 36. *idem laudationem*. Adde laudatio illa Æmonenſium data Flacco, obſignata fuit creta: teſtimonii verò formula Lælio data, obſignata fuit cera, quod eſt falſitatis ſignum. *Ibid. niſi verò*.

Tertia criminatio Dorylenſium eluditur litteris perditis, ac deinde ſuppoſito Phryge teſte, cui nuper in liberali cauſa creditum non eſt. *Num.*39. *venio nunc*. Iſtius teſtis mortem, ex intemperanti eſu ficorum, confert in negligentiam Lælii, non invidiam Flacci *Num.*41 *atque hic Dorylenſis*.

Quartam criminationem Temnitarum infirmat Cicero à perſona, & dictis trium legatorum, Heraclidis, Nicomedis, & Lyſaniæ. Nam 1. ſingulorum utilitatem oſtendit. *Num.* 42. *caput eſt omnium*. 2. Quæ dixerunt de pecunia Flacco data (adverte ſoritem) & circumventis hominibus clariſſimis nuſquam probari contendit. *Nu* 44 *dicunt ſe Flacco*. Magis in ſpecie ac nominatim deprimit perſonam, & fidem Heraclidis, ab odio in Flaccum, propter fundum Cymæum, cujus emptionem, mutationem, judicium, addictionem proſequitur narratione ſatis venuſta. *Num* 49. *atque ut ejus impudentiam*. Aliam narratiunculam ſubjungit Lyſaniæ cum apoſtropha ad Decianum, *Nu*. 51. *venio nunc ad Lyſaniam*.

Sequitur 5. criminatio Trallianorum dupliciter elevata, 1 perſona Meandri, ſordidi, ac levis legati. *Num.*52 *Venio nunc*. 2. Odio Trallianorum adverſus Flaccum, propter ablatam ab ipſis pecuniam. *Num.* 54 *ſed exponam quid*. Juſtè autem ablata fuit pecunia, quia Flaccus pecuniam in honores patris collocatam, & poſteà translatam in quæſtum, & fœnerationem recuperavit: quod dialogiſmo exprimitur. *Num.*55. *qua pecunia fuerit*. Adde non tam accuſat Flaccum gravis civitas,

quàm imperiti homines à Meandro concitat
re comparatione Majorum, ſi iſtarum conc
etiam Romæ magni ſunt fluctus, quanti
Trallibus? *Num* 57 *non civitas ſed* Ium ſ
patri Flacci iſtam pecuniam capere, licuit
filio. *Num* 59. *at enim iſtam*. Hic digrediru
tor in Aſiaticos teſtes [à quibus dicebat Lel
cuniam abſtuliſſe Mithridatem] atque eoru
minum non modò levitatem, ſed etiam cru
tem, & odium in Romanos amplificat. *Nu*
qua quidem à me.

His etiam hominibus comparatione oppo
thenienſes, Lacedæmonios, cunctoſque ex
ja, Bœotia, Theſſalia, Maſſilia: quorum ci
laudat à vetuſtate, ſitu, doctrina, legibus, hu
tate. *Num*.61. *aſpiciant hunc florem*. Dem
ſtinguit Græciam ab Aſia; hanc quibuſdam
verbiis deprimit, illam publica laude, & do
attollit. *Num. quamquam quis*.

Concludit primam contentionis partem
ſiaticis teſtibus. *num*.66 *Equidem mihi jam*

Secunda pars contentionis, *Judæi teſtes ſun*
ciendi, brevi hoc Enthymemate abſolvitur
ctum, quo ſancit Flaccus, ne aurum ex Aſia
ſolymam exportaretur, ſenatus authoritate
Judæorum ſuperſtitione nititur: ergo Judæi
ſunt reiiciendi, qui id reprehendunt.

Antecedens patet. *Num* 67. *ſequitur aur*

Adjecta prolepſi de Cn. Pompeii abſtine
Num.68. *At Cn. Pompejus*. Conſequens ſ
tur diſtributione urbium Aſiæ, Apameæ
ceæ, Adrymeti, Pergami: in quibus aurum
exportabatur, integrè, caſteque deprehenſum
ærarium relatum eſt. *Nu*.69. *Ubi ergo crimen*

Tertia pars contentionis, *Romani teſtes ſu*
ciendi conſtat inductione per enumeration
ſtium, Deciani, Sextilii, Falcidii. Deciani
lam ac teſtimonium perpetuo joco, ac facetia

latur Cicero per dialogiſmum, præſertim ejus negotiationem Pergami, & agrorum emptionem remoto in loco. *num 70. quamobrem quoniam.* Mox à Deciano erepta Amyntæ prædia, & uxorem, quam circumvenit, & filium, quem malè tractavit, reſtitui lepidè petit. *num 72. ſed concedo id quoque.*

Pergamorum autem laudationem, qua gloriatur Decianus, deridet comparatione Smyrnæorum, qui Caſtricium mortuum ita laudarunt, ut eum deriſiſſe videantur, non honorem attuliſſe. *Num. 74. ita enim mihi.*

Deinde proſcriptiones, & emptiones Deciani repudiarunt ipſi Pergameni; nominatim tres Aſiæ prætores, Orbius, Globulus, Flaccus. *num.76. iſti igitur.* Interſeritur prolepſis, qua Flacci iracundia in decernendo, ſeu inimicitiæ purgantur. *Nu 77. veridicas adjungis.*

A t conceſſione Orator de glorioſo Deciano jocatur, qui ut ditior appareret, Apollonide, & Romæ in cenſum retulerat plures facultates, quàm reverà haberet. *num.79. at hæc prædia.* Concludit apoſtropha ad Decianum, ſine ſuſpicione corruptionis, aut avaritiæ Flaccum rectè decreviſſe. *num. 81. ſiccine tu author.*

Andronis Sextilii querelam, (quòd cùm eſſet uxor ejus Valeria inteſtata mortua, ſic egit eam rem Flaccus, quaſi ad ipſum hæreditas pertineret) refellit 1. exclamatione ironica: quaſi verò ab ingenuis mulieribus hæreditates non obveniant. *num.48. at verò Androni.*

2. Licèt hæreditas jure coemptionis ad Andronem, Valeriæ maritum, devoluta eſſet, non tamen peracta eſt coemptio cum conſenſu Flacci, qui tutor erat. *Ibid. in manum.*

3. Flaccus ſuum egit negotium, exemplo Judicis Luculli, & Vectii. Adverte communicationem. *num.85. relinquitur illud.*

L 5 4.Non

4. Non impreſſione, aut vi iſtam hæreditatem adiit, quia jam Globulo Prætore petita fuit. *Ibid. at iſtius*. Digreditur Cicero in Lurconem (qui negabat à privato pecuniam in provincia Prætorem petere oportere) ejuſque teſtimonium elevat ab iracundia, & offenſione in Flaccum. *Num.* 86. *itaque eodem*.

Addit exclamationem de miſera conditione magiſtratuum. *Num* 88 *O conditiones miſeras*.

5. Flaccus deciſionem cum Androne fecit; non igitur vis, aut circumſcriptio fuit. Deinde Flaccus iſtam hæreditatem liberaliter ſuo propinquo donavit; non igitur avarus cenſendus eſt, aut contra leges cepiſſe pecunias. *Nu.* 89. *at iſte Andro*.

Falcidii querelam de quinquaginta talentis Flacco datis, pulchrè eludit Orator à perſona ipſius Falcidii, qui ne videatur patrimonium ſatis lautum pergræcando confeciſſe, fingit epiſtola ſe eam Flacco pecuniam dediſſe. *Num.* 90. *at Falcidianum*. Excutit etiam mulierculrum teſtimonium Apoſtropha ad Lælium, & Decianum. *Num.* 92. *ſed tamen quis*.

ANNOTATIO.

Tota ferè contentio, vel defenſio ex confutatione teſtium Aſiaticorum, & Judæorum, & Romanorum [qui Flaccum oppugnabant,) & ex ipſius Flacci ſuperiore vita, magniſque erga Remp. meritis conſtat, præſertim in Exordio, & peroratione. Hic verò in contentione quàm callidè Orator quoties poteſt, abſtrahit orationem à perſona, & criminibus Flacci, ut eam ad iſtos teſtes Aſiaticos, & Judæos, & Romanos transferat, quos perpetuo riſu, ac facetiis cavillans contemnit. Et verò ſatis conſtat, non alia re, quàm jocorum opportunitate, in manifeſtiſſimis criminibus L. Flaccum ſeveritati Judicum à Cicerone eſſe ereptum.

PE-

PERORATIO.

OMiſſa longiore contentione perorat Cicero ad commiſerationem L. Flacci, quem Apoſtropha ad Judices, & conceſſione, & exclamatione indignatur oppugnari ab iis, de quibus optimè meritus fuit [Flaccus enim ſocios Catilinæ præſertim Lentulum conjurationis principem oppreſſerat in urbe]. *Numer.* 94. *ſed quid ego.* Deinde exempla affert plurium civium, qui de repetundis aliiſque criminibus abſoluti ſunt, propter merita in patriam. *Num.* 98. *M. Aquilium*. Accuſationi etiam adverſariorum teſtium, & provinciarum rationi opponit majorem authoritatem, & amicorum, & provinciarum, quæ Flaccum defendunt. *Num.* 100. *quòd ſi provinciarum*. Iterum amplificat res geſtas Flacci in conjuratione Catilinæ, pathetica Apoſtropha, & frequenti exclamatione. *Numer.* 101. *& ſi prodeſſe*. Sed maximè laudibus effert ipſius charitatem erga Rempub. ex qua Cicero dignitatem, ac ſalutem certam pollicebatur Flacco, nunc ſe falſum eſſe dolet. *Num.* 103. *qui tum animus*. Præſertim eo tempore, quo tam pauci ſunt amici Reipub. *Num.* 105. *quotus enim quiſque*. Ad extremum à perſona filioli Flacci commiſerationem finit. *Nu.* 106. *præclara illi*.

ANNOTATIO.

Superiùs dixi perorationem, & exordium conſtare magnis in Rempub. meritis L. Flacci: ex his enim Orator miſericordiam captat, præſertim periculoſo Reip. tempore. Commiſeratio autem fit apoſtropha Cicèronis ad Judices, & ad Flaccum, cujus res geſtas commemorat eò ampliùs, quòd ſint cum ſua laude conjuncta: ſemper enim Cicero nonas Decem-

bris in ore habuit, quemadmodum omnes, q temporis vel ipſi, vel Reip. officium præſtit magna charitate defendit. Notando etiam illa commiſerationis induſtria, qua Orat lum Flacci Judicibus exhibet.

PRO P. SYLI

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

P. Syllam Conſulatu dejecit L. Torquatu. que duplici conjuratione accuſavit de prima conjuratione jam à biennio purgar tenſius: hujus poſterioris reum negat quoq ro eſſe P. Syllam.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an P. Sy jurarit cum Catilina.

Dicendi character ferè eſt tenuis.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero reprehenſus à L. Torquato, quòd idem nunc pro Sylla diceret, qui antea Autronium, Verguntejum, cæteroſque conjuratos accuſarat, reddit rationem ſui officii: nam iſtos conjurationis reos comperit, de Sylla ne ſuſpicio quidem fuit: cur igitur Ciceroni erga hunc miſericordi eſſe non liceat, exemplo Hortenſii, & aliorum? tum adoleſcentis Torquati maledicentiam, de regio, ac peregrino nomine caſtigat.

PROPOSIT. P. Sylla non conjuravit.

ARGUMENT. 1. Quia objecta P. Syllæ crimina facilè diſſolvuntur.
2. Mores, & vitam habet P. Sylla repugnantem conjurationi.

1. ARGUM. ARGUMENT. Crimen de Allobrogum teſtimonio, de tabulis publicis, de indicio Cornelii, de Clucio, de Pompejanis, de Cæcilio, de epiſtola Ciceronis facilè refellitur: ergo objecta P. Syllæ Crimina facilè diſſolvuntur.

2. ARGUMENT. Qui conjurant in patriam, habent mores, & vitam iſti crimini non repugnantem; ut patet exemplis conjuratorum: ſed Sylla habet mores, & vitam conjurationi repugnantem; eſt enim diſſimilis his, qui conjurarunt: non ergo conjuravit.

1. ARGUMENTATIONIS. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Teſtimonio Allobrogum rectè opponitur teſtimonium Caſſii. Tabulas publicas fide ſua, & Conſulis auctoritate Cicero incorruptas tuetur: ubi digrediens deterret ab accuſatione Torquatum: cui inſenſo iterum reddit rationem officii, Cornelii indicium infirmatur abſentia Syllæ, gladiatoribuſque emptis à filio pro munere. Cincium adjuncta temporis, & cauſæ, & prædiorum, & perſonæ refellunt Pompejani, & Coloni cum laude teſtantur de Sylla: Cæcilium excuſat fraternus amor; tum rogatio non longè progreſſa, quam reprehendit Sylla; Denique de Epiſtola Ciceronis, aut de Conſulatu per vim recuperando nihil liquet.

2. ARGUMENTATIONIS.

Catilina, Lentulus, Cethegus. Autronius, cæterique conjuratores fuerunt libidinoſi, audaces, impii. Nihil horum in P. Syllæ: at contra mitis animus, vitæ conſtantia, amor in Remp. quis hunc judicet, tanti ſceleris affinem eſſe?

Propoſitio.

P. Sylla Conſulatu, & magno florentis fortunæ ſplendore dejectus nova conjurationis infamia laborare non debet; ſed Judices erga hunc eſſe manſuetos oportet, quem adverſarii crudeliter affligunt.

EXORDIUM.

QUanquam Cicero doleat afflictum Syllam bis accuſatum eſſe, partim invidia, partim odio; tamen id ferret leniter, niſi reprehenſus à L. Torquato cogitur rationem ſui officii ac defenſionis reddere. *num.* 1. *maximè vellem*. Digrediens ſe purgat ante contentionem: nam Apoſtropha ad L. Torquatum contendit ſe pari exemplo ac jure Hortenſii poſſe Syllam defendere. *N.* 3 *ac primùm*.

Pari etiam cauſa, & ratione ſummorum virorum, qui P. Syllæ adſunt. *Numer.* 4 *quare illud*.

Subjectione ac prolepſi oſtendit diſſimilem eſſe in his viris rationem defendendi innocentem Syllam, quàm Verguntejum, Autronium, cæteroſque conjuratos. *Num.* 5. *Quis noſtrum*.

Quare iterum, iterumque concludit ſe non reprehendi debere, ſi cum his viris, & Reip. cauſa defendat P. Syllam. *Numer.* 7. *quamobrem quid eſt*.

Deinde obiicienti Torquato, quòd inconſtans Cicero in Autronium teſtimonium dixerit, Syllam autem defendat: reſpondet ſe ratione Reip. in illum teſtimonium dixiſſe, & hunc religione privati officii defendere. *Num.* 10. *in Autronium*. Nam duplex ab accuſatore conſtituitur Syllæ conjuratio: prioris Cicero teſtis eſſe non potuit, teſtes fuerunt Hortenſius, aliique Conſulares viri, qui omnes Syllam defenderunt, nullus adfuit Autronio. *n.* 11. *duæ conjurationes*.

Poſterioris conjurationis nullum indicium, nullas litteras, nullam ſuſpicionem fuiſſe de Sylla teſtatur Conſul Cicero. *Nu.* 14 *& quoniam*. Aliam verò fuiſſe cauſam, & ſuſpicionem Autronii, quàm Syllæ, patet ex diſſimilitudine perſona-

rum,

rum, & adjunctis conjurationis. *Num.* 1
enim. Digreditur Cicero, & commend
lenitatem, quà uſus in ſupplicem Autroni
ſet, ſi de uno tantùm Cicerone occidendo
ſet. *Num.* 18. *veniebat enim*.

Nunc eadem lenitate ipſe Cicero Sylla
ſuſcipit. *N.* 20 *atque idem ego*.

Tertio Torquatum refellit, ac ſe non
gem oſtendit, quia paruit Senatui, nec ſe
ciis regnare, quia apud iratos Judices pro i
te viro nihil affert præter fidem defenſion
21. *hic ait ſe*.

Quartò ſecretum dicit eſſe Torquatum,
ledicto peregrinum Ciceronem vocet
quam Catonem, Coruncanum, Curione
rium: cum hi pariter ex mancipiis venian
22. *at hic etiam*.

Qu..e admonet Torquatum ne pereg
hominum ſubeat invidiam, aut horum
obruatur, dum ſuam patricii nobilitate
non induſtria ac virtute, ſed vetuſtate
otio comparatam. *Num.* 23. *ſed tamen t*
cludit convitium Torquati multa verbo
plificatioue, & repetitione, definiend
eſſe Regem, quem non otium, & domin
labor, ac parendi cura, ac Reip. conſerv
ter pericula improborum detinuit. *Num.*
re neque me.

Rurſus immoderationem verborum C
jicit Torquato adhuc adoleſcenti, & Re
ro, qui, quod non debet, reprehendit
ratos à Cicerone in dicta cauſa eſſe necato
30. *at verò quid*. Tum parrhiſia res à
(ſæpe, ut ſolet; nam, ut rectè dicebat
Cicero laudat ſe non abſque cauſa, ſed ab
dò) plena voce, parata attentione recit
32. *itaque attende*. Altera parrhiſia L.
tum, & ejus patrem omni improbitate

purgat. *Num 34 atque etiam illud*. Confutato L. Torquato, à quo erat reprehenſus Cicero, quod Syllam defenderet, redit ex digreſſione ad cauſam P. Syllæ. *Numer. 35. ſed jam redeo.*

ANNOTATIO.

Inſinuatione utitur orator; captatque benevolentiam à ſuo dolore, & lenitate, & officio ſe, ac Syllam defendendi. Itaque accuſatus à Torquato, quare Syllam defendat, prius confutat obiecta adverſarii, quàm ad contentionem, ſeu ad cauſam Syllæ accedat: ſed hoc ſæpius fecit in exordiis, ut vel prolepſes adverſariorum, vel quædam præjudicia, vel obiecta præmittat contentioni Confutatio autem L. Torquati conſtat primum auctoritate, ac fide Ciceronis Conſulis, qui P. Syllam conjurationis reum non comperit. Deinde regium nomen à ſe removet ſedula parendi cura, & labore conſervandi Remp. Tum L. Torquato maledicentiam, ac immoderationem verborum obiicit, facetum appellat: admonet adoleſcentem adhuc Reip. ignarum, ne peregrinos homines offendat; dum plus æquo nobilitatem ſuam æſtimat.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: P. Sylla non conjuravit.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia objecta Syllæ crimina facilè diſſolvuntur 2. quia mores, & vitam habet Sylla repugnantem conjurationi.

CON.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *objecta P. Syllæ crimina facilè diſſolvuntur*, inductione per enumerationem probatur.

Primum crimen de Allobrogum teſtimonio refellitur ſubjectione, & dialogiſmo, ex verbis Caſſii, qui nec Syllam inter conjuratos nominavit, nec ſcire ſe an conjurarit Sylla, cum cæteros ſciret, dixit. *Num.* 36 *ab Allobrogibus nominatum*

Secundum crimen de tabulis publicis refellitur ex fide, atque animo Ciceronis Conſu'is, qui non aliter, ac indicatum fuit de conjuratis, & per Senatores cognitum, proſcribi tabulas celerrimè, & publicari, & toti imperio dividi curavit. *Nu.* 40 *excluſus hac*. Deinde ſi tabulas à Cicerone corruptas criminatur Torquatus, cur tamdiu nihil dixit? *num.* 44, *ſed tamen abs te*. Cur mendacio, & turpi hoc facto Cicero ipſe ſibi diſſentiat? *Num* 45. *mihi cujuſquam ſalus*. Digreditur atque acri reprehenſione adoleſcentem Torquatum perſtringit; terret imparem adverſarium. *Num.* 47 *fero ego te*.

Mox dialogiſmo eundem ſibi infenſum placat, allata ratione officii, ac defenſionis Syllæ. *num.* 48 *neque verò*. Allato etiam diſſimili exemplo parentis Torquati, qui competitoribus ſuis non ſolebat iraſci. *Num* 49. *at verò*.

Tertium crimen de indicio Cornelii ſtatim infirmatur exclamatione ironica. *n.* 51. *at accuſat*.

Nam neq; Sylla comitatus fuit Catilinam [nam erat Neapoli] in campo Martio ſeu Conſularibus comitiis, aut illa nocte, qua conjuratio fuit acerrima. *Ibid. ſed quid eſt tandem*.

Ne-

Neqúe Sylla ad cædem, ac tumultum emit gladiatores, quos ejus filius, ut patet ex litteris, ſibi comparavit, ut in honorem parentis munus gladiatorum daret populo Rom. *Num.* 54 *ſed quid ergo indicat?*

Quartum crimen de Cincio in Hiſpaniam miſſo ad eam perturbandam, refutatur. 1. A tempore quo profectus eſt. *num.* 56. *at enim Cincius.* 2. A cauſa propter quam profectus eſt. *Ibid. ac profectus eſt.* 3. A venditione ſuorum prædiorum. *Ibid. tum autem.* 4. Ab re abſurda, adjunctiſque perſonæ Cincii. *nu.* 57. *jam verò illud.*

Quintum crimen de Pompejanis ad conjurationem impulſis à Sylla, dirimitur ipſo teſtimonio Colonorum, & Pompejanorum; nam ita carus utriſque eſt, atque jucundus Sylla, ut non alteros dimoviſſe ſed conſtituiſſe videatur. *Num.* 60. *jam verò quid.*

Sextum crimen de Cæcilio, qui rogationem promulgavit de fratre ſuo Sylla in Conſulatum reſtituendo, elevatur ex ipſa cauſa promulgandi, quòd Cæcilius amore fraterno impulſus non res à Senatu judicatas reſcindere, ſed mitigare legem, ſeu fratris calamitatem voluerit. *Num* 62 *at enim &c.* Deinde Sylla promulgationem illam reprehendit, & rogationem de ſe noluit ferri. *Nu.*64. *ſed quid ego.*

Adde, hæc rogatio ſine vi, aut ſeditionis timore fuit: quod ex perſona L. Cæcilii, & P. Syllæ probatur. *Nu.*65. *& illo tempore.*

Septimum crimen de epiſtola Ciceronis, quòd Sylla biennio ante conjurarit cum aliis, ironica reſponſione eluditur. *num.* 67. *hic tu epiſtolam.* Nec eſt probabile hoc argumento: nam ſi Sylla manum comparavit, ut Catilinam Conſulem efficeret, non igitur de Conſulatu per vim recuperando cogitavit. *Num* 68. *de qua etiam.*

Pro-

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Mores, & vitam habet P. Sylla repugnantem conjurationi*; quinque partita argumentatione fuſiùs tractatur. Major propoſitio eſt, qui conjurat in patriam, habet mores, & vitam iſti crimini non repugnantem. *num.69. neque enim iſtorum.*

Probatio Majoris conſtat exemplis conjuratorum Catilinæ, Lentuli, Cethegi, Autronii. *nu. 70. circumſpicite.*

Minor propoſitio, ſeu aſſumptio eſt hæc; ſed mores, & vitam habet Sylla repugnantem conjurationi: effertur diſſimili P. Syllæ comparatione cum his, qui conjurarunt. *Num. 72. agendum conferte.*

Probatio Minoris exornatur 1. conſiderato miti animo Syllæ erga omnes, præſertim in L. Syllæ victoria. *Ibid. ecquod hujus.*

2. A virtutum, & vitæ conſtantia, tam in proſpera, quàm in adverſa fortuna. *Nu 73. quid reliquum.* 3. Charitate erga Remp. *num.75. mitto Remp.*

Complexio totius argumentationis præclara quadam amplificatione ſubjicitur. *Ibid. non inquam cadit.* Poſt complexionem digreditur Cicero in duas prolepſes: 1. eſt de quæſtionibus, ac tormentis ſervorum, quæ accuſator minitatur: verùm harum quæſtionum veritatem elevat orator, 1. ab adjunctis. *num. 78 quæſtiones nobis*, 2. A vita honeſta P. Syllæ. *Ibid. vita P. Syllæ.* 3. auctoritate Ciceronis Syllam defendentis. *Nu. 80. quid verò hæc.* Altera prolepſis de accuſatis uno nomine Conſularibus, quòd Catilinæ adfuerint, elevatur etiam.

1. Exemplo patris Torquati, qui Catilinam abſolvit. *Num.81 accuſati ſunt.* 2. Gravitate, & fortitudine horum virorum, & charitate in Remp. *num. 82. atque ut de.* 3. Abſurdo alias Ciceronis conſilio, qui accerrimè cum periculo

vitæ

vitæ, & æterna rerum geſtarum gloria conjuratum Catilinam extinxiſſet; nunc turpiter ejus conjurationis ſocium P. Syllam defenderet. *Num.* 83. *ſed quid ego.*

ANNOTATIO.

Contentionis propoſitio, ac diſtributio clarè patet ex argumentatione: argumentatio autem inductione, & ratiocinatione conſtat. Inductio recenſet, & confutat crimina P. Syllæ objecta: nam Orator teſtimonio Allobrogum opponit teſtimonium Caſſii: Tabulas publicas fide ſua, & Conſulis authoritate incorruptas tuetur: ubi digrediens deterret ab accuſatione Torquatum, cui offenſo reddit rationem ſui officii. Cornelii indicium infirmat abſentia Syllæ, gladiatoribuſque emptis à Sylla pro munere. Cincium adjuncta temporis, & cauſæ, & prædiorum, & perſonæ refellunt. Pompejani, & Coloni cum laude teſtantur de Sylla. Cæcilium excuſat fraternus amor, tum rogatio non longè progreſſa, hanc reprehendente Sylla. Denique de epiſtola Ciceronis, aut de Conſulatu per vim recuperando nihil liquet. Ratiocinatio amplificat integritatem P. Syllæ ex vita, & moribus per diſſimilem cum aliis conjuratoribus comparationem. In fine eſt digreſſio in duas prolepſes.

Affectus reſervantur in perorationem.

PERORATIO.

Miſericordiam movet Cicero erga P. Syllam 1 A ſua perſona, Deos teſtando ſe nihil de conjuratione P. Syllæ unquam comperiſſe: idcirco ſe erga hunc lenem eſſe, qui erga alios conjuratos vehemens fuit. *num* 86 *quamobrem vos* 2. A perſona P. Syllæ, & ejus parvi filii depre-

cans

cantis judices, ne jam Conſulatu, ſeu primo familiæ ſuæ, ac dignitatis ſplendore deturbatus P. Sylla, hac nova tanti criminis infamia laboret. *num.*88. *niveos eſſe.*

3. Per apoſtropham à perſona Torquati, ſeu adverſariorum, qui non contenti ſe Conſulatum P. Syllæ eripuiſſe, crudeliter quoque famam, & honorem detrahunt. *Num* 90. *te ipſum jam.*

Exclamando auget affectum ex commutatione florentis fortunæ P. Syllæ in adverſam. *Num.* 91 O *miſerum & infelicem*. 4. A perſona judicum, in quorum manſuetudine atque officio totam miſeri Syllæ cauſam reponit. *num.* 92. *ſed jam impedior.*

ANNOTATIO.

Inſignis eſt illa induſtria concitandi affectus commiſerationis erga P. Syllam à perſona defendentis Ciceronis, & rei Syllæ, & adverſariorum, & judicum. Nam Cicero de innocentia Syllæ Deos teſtatur, præſentem P. Syllæ calamitatem amplificat à priſtina ejus fortuna: tum adverſariorum accuſat crudelitatem & invidiam, contra quam manſuetos judices ſuſcitat.

PRO

PRO ARCHIA POETA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus:

VRbem Romam eximia primorum regum primorumque Conſulum virtus, quam poſteritas imitata eſt, ab humili principio ad ſummam amplitudinem, gloriamque perduxit. Ac mihi quidem in eas cauſas unde opes tantę manarunt intendenti, cum alia nequaquam leves occurrunt, tum illa non ſanè minimi videtur eſſe ponderis quòd gentibus bello victis non modò locus in civitate, verùm etiam paria cum cæteris civitatibus jura concedebantur. Tranſiit ea benignitas in ſingulos cives: & primùm ii, qui ſtrenuam in prœliis operam navaſſent; mox etiam ſi qui doctrina præſtantes ad ornandas populi Romani res geſtas ingenium contuliſſent, civitatis jura conſequebantur. Atque alii quidem aliis temporibus, Archias autem Antiochiæ in Syria natus, Ciceronis ætate hunc honorem ſingulari principum civium ſtudio eſt adeptus. Qui cum Poetica laude floreret, ubique jam in Italia clarus ab omnibus ferè populis expetitus, primùm à Tarentinis, Rheginis, Locrenſibus, Neapolitanis, deinde ab Heracli enſibus civitate donatus, poſtremò in civium etiam Romanorum numerum adſcitus eſt. Verùm, ut multi ſæpè reperiuntur, non modò artium optimarum expertes, verùm etiam inimici, extitit quidam Gracchus, qui, quod Archia beneficium virtus pe-

pe-

pererat; in dubium revocaret, eique litem de civitate, ex lege, quam Sylvanus, & Carbo Tribuni tulerant, intenderet. Reſpondit ei Cicero; cauſam probavit: merita hominis extulit: dignum oſtendit non modò qui civitatem non amitteret, quam jure optimo teneret, verùm etiam, qui, niſi eam haberet, conſequeretur. Manut.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an Archias Poeta ſit civis Romanus.

Stylus, veluti in demonſtrativo genere, eſt temperatus, & delectans, propter laudes Archiæ.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero debet potiſſimum defendere Archiam, præceptorem ſuum, à quo eloquentiam, & facultatem tam multos defendendi, accepit.

PROPOSITIO. Archias eſt civis Romanus.

ARGUMENTA.
1. Quia nihil obeſt Archiæ, quo minus ſit civis Romanus.
2. Etiamſi non eſſet, aſciſcendus fuit.

1. ARGUMENT. ARGUMENT. Archias eſt adſcriptus Heracliæ, quæ eſt Civitas fœderata; Romæ domicillum habuit, quo tempore lex eſt lata; ſexaginta diebus apud Prætorem eſt profeſſus; nihil igitur obeſt Archiæ, quo minus ſit civi Romanus.

2. ARGUMENT. Poetæ docti, & ingenioſi propter doctrinæ ſuæ fructum, & delectationem, & dignitatem, ſunt in numerum Romanorum civium aſciſcendi; Archias eſt poeta doctus, & ingenioſus; ergo etiamſi Archias non eſſet civis Romanus, fuit aſciſcendus.

1. ARGUMENTAT. AMPL. ET AFFECT.

Ridiculè accuſator Gracchus negat Archiam eſſe civem Romanum, qui publico Heraclienſium teſtimonio, & quatuor civitatum Italiæ, & Metelli tabulis, magna ingenii laude, & familiaritate ſummorum virorum, jus civitatis Romanæ obtinuit.

2 ARGUMENT.

Maxima eſt laus poeticę facultis à fructu, delectatione, ſanctitate, & præmiis multorum poetarum, qui Gręcè, & Latinè res geſtas Imperatorum, populique Romani gloriam verſibus prodiderunt; inter quos Archias non mediocrem ſibi locum vindicat.

peroratio.

Judicibus commendat Cicero ſalutem Archię, propter hujus poetę merita erga ſe, & erga patriam.

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero incipit à ſuo erga præceptorem Archiam officio, *nu.* 1 *ſi quid eſt*.

Officium amplificat comparatione minorum, *ibid. ſi quòd hæc vox*.

Ad prolepſim de facultatis oratoriæ, & poeticæ diſſimilitudine, reſpondet Cicero, omnes artes inter ſe conjungi, & juvare, *num.* 2. *ac ne quis*. Altera prolepſi deprecatur in judicio publico novum dicendi genus, ſeu ſermonem, qui in foro eſſe non ſolet de ſtudiis humanioribus, *ibid. ſed ne cui*.

ANNOTATIO.

Iudices Orator conciliat grato in profeſſorem ſuum animo; callidè autem præter judiciorum conſuetudinem, amplectitur laudem litterarum, ut, quaſi cauſa fideret, videntur Archias laudatione potiùs quam defenſione agere.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Archias Poeta eſt civis Romanus.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc. 1. Quia nihil obeſt Archiæ, quo minùs ſit civis.
2. Quia etiamſi non eſſet, aſciendus fuit.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *nihil obeſt Archiæ, quominus ſit civis Romanus*; hoc enthymemate explicatur: Archias eſt adſcriptus Heracliæ, quæ eſt civitas fœderata; Romæ domicilium habuit, quo tempore lex eſt lata, ſexaginta diebus apud Prætorem eſt profeſſus; nihil igitur obeſt Archiæ, quominus ſit civis Romanus.

Antecedens ſummatim narratione ſtabilitur, & qui fama ingenii in Aſia, Græcia, Italia, Romæ multis præmiis, & familiaritate ſummorum virorum, obtento jure civitatis Heracleinſis, ad Romanæ civitatis honorem tanquam gradibus Archias aſcenderit, *num* 4. *nam ut primùm*. Tum antecedentis ſingulæ partes confirmantur, confutato per apoſtropham accuſatore Graccho: nam prima pars [de adſcriptione] fide L. Luculli, & teſtimonio Heraclienſi publico conſtat: at ridiculè tabulas deſiderat Gracchus, quas incendio belli Italici periiſſe ſciunt omnes, *num*.8. *ſi nihil aliud*.

Secunda pars de domicilio in Italia atque adeò Romæ, & tertia pars de profeſſione, pariter conſtat Metelli tabulis. *num* 9. *at domicilium*. Conſequens enthymematis effertur comparatione quatuor civitatum Italiæ, & municipiorum, quæ Archiam poetam receperunt, *numer*. 10. *qua cum ita*.

Quod obiicit Gracchus Archiam non eſſe civem, eludit Cicero cenſu non fieri, ſed judicari civem, deinde Archiam pro cive ſe geſſiſſe, teſtamenta feciſſe, adiiſſe hæreditates, ad ærarium detuliſſe, *n*.11. *cenſus noſtros*.

Pro-

Propoſitionis ſecundum argumentum, *etiamſi Archias civis Romanus non eſſet, aſciſcendus fuit*, tractatur hoc ſyllogiſmo: poetæ docti, & ingenioſi propter ſuæ doctrinæ fructum, & delectationem, & dignitatem ſunt in numerum Romanorum civium aſciſcendi: Archias eſt poeta doctus, & ingenioſus: igitur etiamſi Archias civis Rom. non eſſet, aſciſcendus fuit.

Major propoſitio per repetitiones, & diſiunctionem, & apoſtropham ad Gracchum, amplificatur teſtimonio, & gloriatione Ciceronis, qui non mediocrem doctrinæ fructum, ac delectationem, ac vitæ conformationem à poetis hauſit, *nu.* 12. *Quare à nobis*. Id confirmat monumentis librorum, & exemplorum, quæ poſteris poetæ reliquerunt, *nu.* 14. *ſed pleni omnes*.

Digreditur in prolepſim ſeu queſtionem, an ſummi viri, quorum virtutes poetæ ſcripſerunt, natura duce, an iſta humanitatis doctrina res magnas geſſerint: concludit exemplo Africani, Lælii, Furii, Catonis, utramque, & naturam, & doctrinam debere conjungi, *nu.* 15. *quaeret quiſpiam*.

Redit ad delectationem poetices, hancque pulchrè amplificat effectis conglobatis, & diſſolutione, & exemplo Roſcii poetæ, *nu.* 16. *quòd ſi non*.

Minor, ſeu aſſumptio ſyllogiſmi breviter ſubjicitur ex verſibus, quos vel ex tempore, vel meditatò doctus, & ingenioſus Archias protulit. *Nu.* 18. *Quoties ego*.

Complexio ſyllogiſmi variè amplificatur: 1. A perſona Ciceronis, quaſi per epiphonema, aut exclamationem. *Ibid. hunc ego*.

2. A ſanctitate poetarum, quaſi non arte, & præceptis, ſed natura, & munere Deorum ſunt poetæ. *Ibid. atqui ſic*. 3. Duplici comparatione

ne minorum, quæ ducitur à ſaxis, & beſtiis ; & ab exemplo eorum, qui alienum poetam Homerum, & mortuum expetierunt. *Num.* 19. *ſaxa, & ſolitudines*. 4. Exemplo multorum imperatorum, Marii, Themiſtoclis, Luculli, Africani, qui charum Archiam, alioſque poetas habuerunt; quod ab his ſuas res geſtas, & gloriam populi Romani verſibus illuſtratam viderent. *Ibid præſertim cum omnes*. Quòd ſi Archias Græcè ſcripſerit, non tamen minori laude poetæ Græci, imò, & majore, quàm Latini, ſunt afficiendi: ut conſtat plurium imperatorum exemplis, Alexandri, Pompeii, Syllæ, Metelli, Bruti, Fulvii, qui laudis ſtudio poetas coluerunt, præmiis, & civitatibus donarunt. *Nu.* 23. *Nam ſi quis*. Maximè Cicero pari rerum geſtarum gloria tractus amat Archiam, ut verſibus Conſulatum ſuum perficiat: excurritque ampliùs in iſtud laudis ſtudium, quo ipſe, & optimus quiſque ſeu imperator, ſeu Philoſophus ducitur. *Num.* 28. *atque ut id*.

ANNOTATIO.

Contentionis clara eſt diſtributio, & argumentatio per enthymema, & ſyllogiſmum. Enthymemate refellitur Graechus, narraturque quo pacto Archias civitate ſit donatus. Syllogiſmo explicantur laudes Poeſeos. Et quamquam Orator ab hypotheſi ſeu perſona Archiæ ſæpius abſtrahit orationem, & hanc transfert ad theſim, ſeu ad laudandos Poetas, id eo artificio fit, ut tanto charior ſalus Archiæ, ac dignitas ſit quòd ſummos poetas adæquet. Deinde ut in exordio cœpimus dicere, cùm Cicero in hac tam nova cauſa novi, & inſoliti rei, novo dicendi genere utatur; liberius digreditur, & amplificat multa ad fiduciam cauſæ oſtentandam, ut magis delectare laudan-

dando, quam probare dicendo, aut inſlectere mo-uendo poſſit videri.

PERORATIO.

Peroratio conſtat anacephalæoſi argumentorum, & deprecatione (uti in exordio) ad Judices in tali cauſa, genereque dicendi. *Num.* 31. *Quare conſervate.*

ANNOTATIO.

Eſt idem affectus, qui in exordio, ac contentione, nimirum officii, & charitatis erga eximium virum, & profeſſorem ſuum.

POST REDITUM SUUM
AD QUIRITES.
Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cicero uſque ad 46. ætatis annum virtutis, & ingenii, imò etiam felicitatis cujuſdam laude floruit: initia deinde calamitatis illi inciderunt, quæ Plutarchus repetit non ab ullo turpi, vel indigno facinore, ſed ab illa Atticis odioſa dicacitate atque jactantia. Enim verò Tullius mortales multos antea lepore dicendi, & venuſtate ſibi conciliaverat, multos eloquentia præſidio defenderat, neminem (excepto Verre) læſerat; ea res ad honoris aſcenſum facilem, tam multis comparatis adjutoribus præbuit. In conjurationis verò animadverſione, quia civitatis propugnatio, potius erat quàm civium improborum oppugnatio omnes ordines conſentientes habuit. At poſtea proſperis rerum eventis, neſcio quomodo inſolentior factus, pleroſque civitatis principes, pro loco ſuæ cujuſque dignitatis, ac familiæ negligentius obſervare, vel potiùs aſpernari, & nonnunquam aſperius cavillari viſus eſt. Deinde cum locis omnibus de conjuratione tanquam triumpharet, & Non. Decembris ſemper in ore haberet, invidiam ſummam ſibi conflavit; quoſque conjurati propinquos, familiares, amicos habuere, tot adverſarios, & invidos habuit. Ex illa igitur levitatis origine procacitas, & jactantia derivata moleſtias graves attulerunt. Totius autem invidiæ ſanguis Clodiano judicio primùm miſſus eſt. Clodius patricia, & ſummis opibus fundata familia maximeque popularis adoleſcens fuit, Ciceroni

adeò

adeò familiaris ut Clodiæ ſororis nuptias Terentia Ciceronis uxor inde metueret. Itaque cum de violatis religionibus Clodius reus ageretur Tullius à Terentia leniter (ut Plutarchus putat) impulſus, & Conſulatus potentia elatus teſtimonio ſuo Clodium acriter primò perculit deinde civitatis conſenſum diſſolutum, id eſt, potentiam ſuam debiliorem animadvertens, vela contraxit, Clodiuſque magna quidem judicum turpitudine, ſed tamen contra teſtimonium Ciceronis abſolvitur. Ita res initio ſeverius acta, deinde neglecta quadriennio poſt exilii cauſa Ciceroni fuit, dum Clodius Craſſum, Pompejum, Cæſarem, & reliquos illius invidia principes ſibi conciliat, Tullius negligentius retinet, imò Clodium quotidie magis ac magis in perniciem ſuam irritat. Clodius igitur factus Tribunus plebis jam audacia inſultabat, eumque Tullius legationi, quam Cæſar offerebat, effugere potuit, ſed avebat dimicare modiceque minis, & contentionibus Clodii movebatur; quin velut iterum contra Catilinam contenderet, ſperabat ſe ſtudia omnium ordinum habiturum, & cum ſumma gloria, aut certè ſine moleſtia diſceſſurum. Pompejus divinitus loquebatur ſe prius occiſum iri à Clodio, quàm Tullius violaretur; Clodius tamen (ait Plutarchus) metuens, ne Cicero Cæſari legaretur, reconciliationem gratiæ ſimulat. Itaque ſeductus Cicero, legationem miſſam facit; quo Cæſar incitatus Clodium ſua ſponte incenſum vehementius inflammat Pompejumque disjungit: Tullius itaque reus agitur à Clodio, quòd Cives Rom. indicta cauſa necaviſſet. Iam cupiditas illa dimicandi, oſtentatioque ſummum in periculum adducta eſt, ac prorſus incredibile dictu eſt, quàm repentè ventus ille dicacitatis, & jactantia hominem defecerit; atra veſte, profluente coma, reatuque miſero, & miſerabili plebis miſericordia ſuppliciter, & humiliter imploratur; ſed contra

Clodianæ factionis arma nihil Ciceroni ſuæ lachrymæ, nihil viginti millium luctus, nihil quòd Senatus veſtis etiam mutatione conſimilem dolorem declarandum cenſuiſſet, nihil, inquam, iſta profuere. Clodii rogatione ultra quadraginta ab urbe milliaria exulare juſſus eſt anno ætatis ſuæ 49. anno V. C. 695. L. Calphurnio Piſone, & A. Gabinio Coſſ. Theſſalonica autem in Macedonia ad miſeriæ locum propter Plancium Quæſtorem amiciſſimum delecta eſt. Non fuit autem Clodius exilio Ciceronis contentus; domum, & villas ejus incendit, in area domus libertatis atrium erexit; omniaque Ciceronis bona publicavit. Sed vis illa diuturna non fuit. Decimo poſt menſe dum Clodius in Pompejum, & optimates reliquos impotentius invehitur, omnium ordinum animis ad Ciceronem converſis, Clodiana lex abrogata eſt, reditusque Ciceroni & omnium bonorum reſtitutio decreta eſt anno V. C. 696. P. Cornelio, Lentulo, & Q. Cæcilio Metello Coſſ. Freigius.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an ſingulari beneficio populus Rom. revocarit Ciceronem ab exilio.

Dicendi genus eſt temperatum.

SY-

S Y N O P S I S.

EXORDIUM. Gaudet Cicero ſe devoviſſe pro ſalute Reip. & eo magis gaudet, quod nunc poſt exilium omnia ipſi jucundiora videntur.

Propoſitio. Singulari beneficio populus Rom. revocavit Ciceronem ab exilio.

argument. Quia populus Rom. non ſolum calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit.

ARGUMENTAT. Cicero incredibili Senatus populique Rom. conſenſu, maximiſque amicorum officiis rediit in patriam; ergo populus Rom. non ſolùm calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit.

AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS. Multis adjunctis eſt clarior Ciceronis reditus, ipſo Popilii, Metelli, Marii reditu. pluresque amici preſertim Lentulus, Milo, Sextius, Pompejus, &c. plura pro ipſo reſtituendo fecerunt. Quare tanto beneficio ornatus Cicero gratum ſe prebet.

Peroratio. Cicero iterum gratus eſt populo Rom.

E X O R D I U M.

Cicero ſumit exordium à ſua devotione pro ſalute patriæ, quando diſceſſit in exilium. *n.* 1 *Quod precatus*. Nunc quando ſingulari populi Rom. beneficio rediit ab exilio, ejus devotionis ſe eſſe convictum lætatur. *Ibid. ejus devotionis*. Hanc reditus ſui lætitiam, ac ſingulare populi Rom. beneficium, amplificat eleganti inductione à fortuna, liberis, fratre, re familiari, amicis, honore, patria: quæ nunc ipſi jucundiora videntur, quàm antè. *Num.* 2. *& ſi homini*. Adjungit ſimile. *num.* 4. *ſed tanquam*.

A N N O T A T I O.

Multis ſynonimis Cicero amplificat 1. *devotionem ſuam ſeu charitatem erga patriam* 2. *gaudium ex reditu perceptum* 3. *ſingulare beneficium populi Rom. atque hic eſt triplex affectus, quem Orator tota oratione proſequitur. Hunc in exordio quàm blandè, & ſuaviter inchoat, ut ſint prima ſemina callida inſinuationis, & grati animi erga populum Rom. qui illum revocavit ab exilio.*

C O N T E N T I O N I S.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: ſingulari beneficio populus Rom. revocavit Ciceronem ab exilio. Hæc propoſitio amplificata eſt comparatione. *num.* 5 *quorſum igitur hac?*

Diſtributio ſeu argumentum: quia populus Rom. non ſolùm calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit. *Num.* 6. *Nam in ipſo.*

CON-

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *populus Rom. non ſolùm calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit*, effert hoc enthymema: Cicero Senatus Populique Rom. conſenſu, maximiſque amicorum officiis rediit in patriam: igitur populus Rom. non ſolùm calamitatem Ciceroni detraxit, ſed etiam dignitatem auxit. Antecedens amplificatur diſſimili comparatione reditus P. Popilii. Q. Metelli, C. Marii. *Ibid. Non enim pro.* Amplificatur deinde oratoria narratione eorum, quæ amici, in primis Lentulus, Milo, Sextus, Pompejus, Servilius, Gellius fecerunt, ut reſtitueretur Cicero. *Numer.* 11. *Calend. verò.* Amplificationi Orator affectum ſubjungit, pollicendo pro tam inſigni beneficio pietatem. *num* 18. *En ego tot teſtimoniis.*

Pollicetur etiam fortitudinem exemplo C. Marii, contra malos cives, perfidos, amicos, invidos, mercatores provinciarum. *Num.* 19. *quòd ſi vis.* Proſtremò magnam referendæ gratiæ curam, ſeu remunerationem quod ipſi difficiliùs erit, quàm non ulciſci inimicos, aut debitas pecunias diſſolvere, *Num.* 22. *quamquam mihi.*

ANNOTATIO.

Comparatione amplificando beneficium populi, ſimul auget Cicero, & dignitatem ſuam, & gaudium, & grati animi teſtificationem, Præcipuè Orator narrat officia amicorum, illos, & ſe commendat.

PE-

PERORATIO.

ITerum Cicero habet gratias Senatui, populoque Rom. pollicetur que æternam beneficii memoriam. *Num. 24. quapropter.*

ANNOTATIO.

Rurſus multa verborum amplificatione repetit; quod antè ſæpiùs dixit in Exordio, & contentione ſe gratum fore; ut pietate ſua erga patriam majores deinceps labores perferat, & honores aſſequatur.

POST REDITUM
IN SENATU.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

ARgumentum vide in ſuperiore oratione: Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an Senatus maximo beneficio ornarit Ciceronem, quando illum revocavit ab exilio.

Dicendi genus eſt temperatum, uti in ſuperiore oratione; ſed & utriuſque ferè ſimile argumentum & ſimilis contentio.

Putant multi Ciceronem priùs egiſſe gratias Senatui, quàm populo: hancque orationem poſt reditum in Senatu præcedere eam, quam habuit ad Quirites.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero agit gratias Senatui pro maximo beneficio.

PROPOS. Senatus maximo beneficio ornavit Ciceronem, quando illum revocavit ab exilio.

ARGUM. Quia Cicero immortalitatem quandam per Senatum adeptus videtur.

ARGUMENTAT. Conſules, Tribuni, Pretores, aliique multi Conſulares viri, uno conſenſu, inaudito quodam triumpho, reditum Ciceronis poſtularunt, decreverunt, ornarunt: igitur Cicero immortalitatem quamdam per Senatum adeptus videtur.

AMPLIFICATIO ET AFFECTUS. Quam glorioſum eſt Ciceroni, octo Tribunos ſtudioſè pro ſalute ipſius retuliſſe! duos Conſules Lentulum, & Metellum fortiter inimici Ciceronis, præſertim duobus conſceleratiſſimis, libidinoſiſſimis, crudeliſſimis iſto anno Conſulibus Gabinio, & Piſoni reſtitiſſe; duos Tribunos, Annium, & Sextium; multos item Pretores; imò & ipſum Pompejum, magna virtute, fide, animo, Ciceroni faviſſe; quorum virorum beneficio recolendo, gratiiſque referendis par eſſe vita non poteſt.

Peroratio. Glorioſiſſimè reſtitutus Cicero promittit ſe ſtrenuè, ac fortiter facturum omnia Reip. cauſa.

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero quantas poteſt, agit gratias Senatui pro accepto beneficio immortali. *Num.1. Si Patres conſcripti*. Hoc beneficium amplificat ub effectis per comparationem, & diſtributionem parentum, Deorum, populi, Senatuſque Rom. *Ibid. qui mihi fratrem*.

ANNOTATIO.

Grati animi eſt primùm æſtimare beneficium, & pro accepto gratias agere; deinde illud prædicare, extollere, omni tempore, & loco præſeferre; tum par polliceri, ac præſtare. Quod hac oratione non omittit gratus Orator: nam hunc grati animi affectum ita tractat, ut ſtatim in exordio beneficium æſtimet ab effectis, & comparatione, agatque maximas gratias; in contentione verò illud prædicet, extollat, præſeferat; in peroratione denique polliceatur, ut videbitur. Atque hac ratione mirè benevolentiam captat.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Senatus maximo beneficio ornavit Ciceronem, quando illum revocavit ab exilio.

Diſtributio ſeu argumentum; quia Cicero immortalitatem quandam per Senatum adeptus videtur.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *Cicero immortalitatem quandam per Senatum adeptus videtur,* exponit hæc inductio · Conſules, Tribuni, Prætores, aliique multi Conſulares viri, uno conſenſu inaudito quodam triumpho, reditum Ciceronis poſtularunt, decreverunt, ornarunt: Igitur immortalitatem quandam per Senatum adeptus videtur.

Antecedens primò amplificatur ſtudio L. Mummii, & octo Tribunorum pro ſalute Ciceronis referentium. *num.3. Itaque P.C.*

2. Amplificatur rebus geſtis duorum Conſulum P. Lentuli, & Q. Metelli, etiam Cn. Pompeii; præſertim fortitudine Lentuli contra inimicos Ciceronis, qui urbem afflixerant. *num.5. Poſtea verò quam*. Exclamatione effert beneficium Conſulis Lentuli, & dictum Q Metelli commemorat. *Num.8. Dii immortales*.

Digreditur acriter in duos conſceleratos iſto anno Conſules, Gabinium, & Piſonem, quorum invidia Cicero pulſus fuit in exilium. *Num 9 ſed fuerunt*. Gabinii libidinem, tribunatum, latas leges, conciones, aliaque facta contra Ciceronem vehementiſſimè inſectatur Ethopœja. *Nu.18. quis enim ullam*.

Pari ſtylo, & Ethopœja Piſonem deſcribit, vituperatque agreſtem, mœſtum, tardum, libidinoſum, Epicuri diſcipulum. *Num. 12. nam ille alter*. Aſpera deinde apoſtropha improbum, & crudelem redarguit, qui affinem ſuum, & conſulem virum Ciceronem, junctus Gabinio, prodiderit, urbe, domo, bonis dejecerit. *Num.15. L. Piſo tunc*. Confecta digreſſione Antecedens 3. amplificatur

vir-

virtute, animo, fide duorum tribunorum T. Annii, & P. Sextii. Adverte Antitheta; & frequentes verborum repetitiones. *num.* 18. *quid ego de*.

Cæterorum tribunorum officia, ſtudiaque Orator præterit. *Num.* 20. *Jam cæterorum*.

4. Amplificatur officioſo animo Prætorum, Cæcilii, Septimii, Valerii, Craſſi, Quintilii, Cornuti. *Num* 21. *Jam verò prætores*.

Horum Prætorum commemorandis beneficiis, & referendis gratiis mavult Cicero reliquum vitæ tempus impendere, quàm ulciſcendis inimicis. *Ibid. qua cùm libenter*. Sed, & iterum, & nominatim Conſuli Lentulo gratias habet, & gloriatur pro inſigni beneficio. *Num* 22. *quando enim*. Iterum, & Q. Metello, quem P. Servilius gravi oratione reconciliavit Ciceroni. *Num.* 24. *nam Q. Metellus*. Et rurſus Lentulo. *Num.* 27 *quid denique*.

Pari etiam ratione Cn. Pompejo, qui ſalutis ſuæ, & dignitatis author fuit, gratias habet. *Nu.* 28, *poſſum ego ſatis*. Denique adhuc T. Annio, & P. Sextio, ſingulis, & univerſis, præſertim iis, qui mutarunt veſtem, ſæpiùs agit gratias; eoſque tanquam Deos colere, & venerari vult. *Num.* 29. *quibus autem officiis*. Ad extremum cauſas affert, cur maluerit in exilium ire, quàm ſe vi defendere: ubi etiam obiter Cn. Plancii hoſpitis ſui charitatem commendat. *num.* 31. *quibus ego rebus*.

ANNOTATIO.

Jucunda eſt illa teſtificatio grati animi in Cicerone, quando iterùm iterùmque ac ſæpius ſingulis, ac univerſis, magna orationis copia, & ſuavitate agit, habetque gratias pro beneficio, quod mirificè amplificat, & gloriatur, & tota vita recolet. Sed, & ſingulos benefactores, quot Epiphetis exornat, quanto affectu proſequitur, quanto honore veneratur, ut officium officio, fidem fide, pietatem pie-

tate poſſit colere! maximè Lentulum, & Metellum Conſules compellat, & amplificatione per ratiocinationem horum voluntatem, ſtudiumque opponit perfidiæ, ſlagitio, crudelitati duorum improborum Conſulum, Gabinii, & Piſonis, à quibus deſertus eſt.

PERORATIO.

CIcero promittit ſe majori fide, quàm antè, ac virtute defenſurum Remp. cui eſt gloriosè reſtitutus. *Num. 35. quapropter P.C.*

Atque iſtius reſtitutionis gloriam, [quod adhuc fecit ſuperiore oratione] auget diſſimili reditu P. Popilii, P. Metelli, C. Marii, prædicatque ſummum amorem fratris ſui, & generi Piſonis. *Num. 36. pro me non.*

ANNOTATIO.

Is demùm eſt apex & cumulus grati animi, par officium polliceri, & præſtare. Et ad hoc Ciceronem ſtimulat nova dignitas, ac gloria reſtitutionis ſuæ, quam amplificat, ſtudio totius Italiæ, charitate fratris, & generi, diſpari ratione reditus clariſſimorum virorum. Sic Orator concludit affectum, quem orſus eſt.

PRO

PRO DOMO SUA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Clodius pulſo in exilium Cicerone contentus non fuit: inſuper ejus domum, quaſi perduellis civis, evertit, ac libertati dedicavit. Contrà Cicero ſumma omnium ordinum voluntate reſtitutus, ſuam domum propter Clodii conſecrationem, ſacram non eſſe, ſed ab omni religione vacuam atque puram contendit, quia nihil ab eo Tribuno plebis jure fieri potuit, quia ipſe contra omne jus è patricio plebejus factus eſſet Itaque Pontificibus perſuaſit, ut ſibi aream, ac poſtea domum ſumptu publico reædificandam cenſuerint.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an cum jure, ac religione Clodius civitate dejecerit Ciceronem. Domum everterit, & dedicarit.

Dicendi character eſt ſubtilis, digreſſione copioſus, ubique ferè ardens in Clodium: nam ut ipſemet Cicero ad Atticum ſcribit Ep.2.lib.4 Diximus apud Pontifices prid.Kal.Oct. acta res eſt accuratè à nobis: & ſi unquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiam ſi nunquàm aliàs fuimus, tum profectò doloris magnitudo vim quandam nobis dicendi dedit: Itaque oratio juventuti noſtræ deberi non poteſt, quàm tibi etiamſi non deſideres, tamen mittam citò.

EXORDIUM

Quę ſit dignitas, & officium Pontificum contra improbos cives; pręſertim contra Clodium, cujus quinque convicia reſellit Cicero.

PROPOS.

Sine jure, & religione Clodius, civitate dejecit Ciceronem, ejuſque domum evertit, & dedicavit.

ARGUM.

Quia Tribunatus Clodii fuit nullus quare, & irritæ omnes ejus actiones.

1. ARGUM. ARGUMENT.

Clodii adoptatio contra jus ſacrorum, & Auſpiciorum, & legum facta eſt; ergo Tribunatus Clodii fuit nullus.

2. ARGUM.

Lex Clodia de exilio Ciceronis eſt irrita, domus everſio eſt irrita; igitur actiones Clodii Tribuni ſunt irritę.

2. ARGUMENTAT. AMPLIFICAT. ET

Clodius Tribunus plebis eſſe non potuit: quomodo enim, cum Patricius eſſet, tranſivit ad plebem? adoptione? at ea nulla eſt jure ſacrorum, Auſpiciorum, legum, quæ ipſe violavit.

2. ARGU-

Ponamus Tribunum plebis fuiſſe Clodium; fieri tamen ab eo lex de exilio, ac domo Ciceronis non potuit; quia privilegio lata eſt, quia contra formam judiciorum, quia imperitè, & ſimul de pluribus rebus, quia per vim, quia de exilio. Neque enim Cicero vel ex peccato, vel ex judicio ſubiit exilium. Quod peccatum in eo, qui bis Remp. conſervavit? quod judicium de eo, qui indemnatus diſceſſit? qui nec liberta-

tem

MENT. — tem invitus, nec civitatem amittere potuit; præſertim eo tempore, quo Romæ nulla fuit civitas: ejus igitur, & optimi, & indemnati civis domus evertetur ab improbo Tribuno, & libertati dedicabitur, ſine religione, ſine voluntate Deorum, ſine collegio Pontificum, ſine apprehenſione poſtis, ſine verbis ſolemnibus; denique ſine jure, & lege vel Papiria, vel Clodia?

PEROR. — Dolor eſt, ac probrum Ciceroni, qui Deos, & patriam, & Pontifices conſervavit, domum ſuam dirutam ferre, & conſecratam ab inſolente Clodio: quare hos, & illos rogat, ut glorioſè in urbem reportatus novo gaudio ſuas ædes recuperet.

PEROR.

EXORDIUM.

Exordium ſumit Cicero à dignitate, & officio Pontificum. *Num.* 1. *cum multa*.

Quæ amplificat à conſequentibus in hac cauſa; contra improbum Clodium. *Num.* 2. *vobis hodierno*.

Mox digreditur prolixiùs ante contentionem in convicia Clodii. *Num.* 3. *ſed quoniam*

1. Convicio (de abalienatione Pontificum à ſe propter gratiam Pompeii] reſpondet apoſtropha, Pontifices non eſſe inconſtantes. *Ibid. primum illud*.

Secundum convicium, quod Ironia vibrat, indignatio retorquet. *Num.* 4. *tu es ille*.

Tertium confutatur Ciceronis cautione, & officio. *Num.* 6. *at enim in Senatum*.

Quartum pari officio boni, ac non timidi Senatoris refellitur. *Num.* 7. *hic tu me*.

Quintum propulſatur defenſione ejus ſententiæ, quam liberè, & officioſè, & cum acclamatione omnium dixit Cicero in Senatu, eſſe Pompejo deferendam rei frumentariæ poteſtatem. *Nu.* 9. *an quia non condemnavi*. Iſtius ferendæ ſententiæ cauſa fuit imminens fames, & ſeditio Clodiana, quam amplificat Cicero ab effectis L. Sergii, & M. Lollii. *Nu.* 10 *ſed quæro*. Iſtius etiam ferendæ ſententiæ partes fuerunt Ciceronis, qui à Senatu ſententiam, & à populo frumentum flagitabatur, vilitatem interim annonæ ſubitò conſecutam non tam adſcribit virtuti Pompeii, quàm felicitati reditus ſui. *Numer.* 14. *videte nunc*. Nec refert iſtam poteſtatem eſſe extra ordinem Pompejo delatam; nam idem extra ordinem Aſiatico bello præfectus eſt. *Num.* 18. *negat oportuiſſe*.

Et ipſe Clodius [licet iniquè, & ſibi ipſe pugnans

gnans) extra ordinem Catoni bellum detulit adverſus Ptolomeum regem. *Num.20. ſed cum illis.* Improbis verò Conſulibus Gabinio, & Piſoni (quos, uti paulò antè Sergium, & Lollium, epithetis ornat) liberas provincias decrevit, diſſimili exemplo Gracchi. *num.23. quis provinciam.* Ex quo Cicero conjicit futurum Clodii imperium ac furorem pulchra allegoria, niſi Pompejus rei frumentariæ præfectus fuiſſet, rejecto Sex. Clodio. *num. 24. quid tandem ſi.* Tertiò idem Clodius multa nefariè extra ordinem tulit de Cicerone. *num. 26. quid de me.*

Quare Cicero ſuam de Pompejo ſententiam; & cum illo amicitiam, licet invidia diremptam prædicat, & vehementer amplificat multis utrimque præſtitis officiis. *Num. 27. qua quidem.*

ANNOTATIO.

Eſt hæc captatio benevolentiæ, ſeu inſinuatio Oratoris; ita Pontificum dignitatem, ac poteſtatem laudare, ut etiam contra improbos requirat officium in hac cauſa.

Digreſſio autem illa prolixior in convitia Clodii; idcirco poſt Exordium præmittitur Contentioni quia ab hanc multum facit: nam auctoritate Clodii infractâ, fortius ſtabilit Contentionem, hoc eſt, vocato in invidiam adverſario certiùs ſibi Pontifices conciliat, ut domum ſuam readificent.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hujuſmodi: ſine jure, & religione Clodius civitate dejecit Ciceronem, ejuſque domum evertit, & dedicavit.

Diſtributio ſeu argumenta; quia Tribunatus Clodii fuit nullus; quare & irritæ omnes ejus actiones. Tam propoſitio quàm diſtributio clarè expreſſa eſt, prius excuſata digreſſione prolixa, & prætermiſſa religionis parte, cujus cognitio ad ſolos Pontifices pertinet. *Num.32 intellige Pontifices*.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimum argumentum, *Tribunatus Clodii fuit nullus*, hoc enthymemate contenditur: Clodii adoptio contra jus ſacrorum, & auſpiciorum, & legum facta eſt: ergo Tribunatus Clodii fuit nullus

1. Pars antecedentis ſeu adoptio, contra jus ſacrorum, facetè probatur à perſona, & ætate, cauſa, & genere Patricii Clodii. *Nu.34 quod eſt Pontifices*. Amplificat à conſequentibus, ſi ſine cauſa, aut cum perverſa, quivis è Patricio Plebejus fieret. *Num.37 probate genus*.

2 Pars ſeu adoptio contra jus auſpiciorum, patet ex eo, quod Clodius cum populo egit, poſtquam ſervavit è cœlo: quod plures teſtantur. *Nu. 39. venio ad augures*.

3. Pars ſeu adoptio contra jus legum, plana eſt; quia pro adoptione Clodii ſpatium promul-

gationis trinundinum non fuit. *num.* 41. *ſi & ſacrorum*.

Secundum argumentum, *actiones Tribuni Clodii ſunt irritæ* conſtat hac inductione, lex Clodia de exilio Ciceronis eſt irrita, Domus everſio eſt irrita, dedicatio eſt irrita: igitur actiones Clodii Tribuni ſunt irritæ.

1. Pars inductionis, *lex Clodia de exilio Ciceronis eſt irrita* effertur diſtributione, 1. quia privilegio lata eſt homini privato: cujus rei indignitas exaggeratur conceſſione, & apoſtropha ad Pontifices. *Num.* 43. *fueris ſane*.

2. Lata eſt contra formam judiciorum, ſeu lata eſt nominatim de capite civis indemnati: quod pariter indignum eſſe, & periculoſum Pontificibus, & pernicioſum urbi, oſtenditur à conſequentibus. *Num.* 45 *vobiſmet ipſis*.

3. Quia lata eſt imperitè, ſeu ut interdictum eſſet aquâ & igni, cui nondum interdictum eſſet, creſcitque indignatio exclamatione, & mordace apoſtropha ad Clodium, & ad ſcriptorem legis ſuæ. *Num* 47. *Ad quid tulit?*

4 Quia lata eſt ſimul de pluribus rebus, exemplo legum Druſi, Scauri, Craſſi: *Numer.* 50. *quid ſi etiam*. Eadem ratione negat Cicero legem fuiſſe de Ciprio Rege, & exulibus. *Num.* 52. *tam Hercule*.

5. Quia lata eſt per vim: nam repetitione ab adjunctis, lapidatio, & hominum conſcriptio, & comportatio armorum in ædem Caſtoris, & provinciarum venditio improbis Conſulibus, vim probant. *Numer.* 53. *quid non per vim*. Imò timor (inopia amicorum, aut eloquentiæ,) & ipſe diſceſſus Ciceronis vim, furorem, crudelitatem adverſariorum declarat. *Num.* 56 *quid igitur ego*. Magis iſtam rem crudelitatemque amplificat comparatione minorum, ſcilicet ſuæ abſentiæ, uxoris, filiæ, parui filii, fratris, (& digreſ-

ſione

ſione) domus. *num.* 58. *anſi ego præſens.* Proſequitur comparatione avaritiam Clodii, & furorem, & odium in domo ſua excidenda. *num*. 60. *non enim te.*

Deſcribit etiam ædium ſuarum everſionem, atque triſte incendium oppoſita inimicorum lætitia, & gratulatione. *Num.* 62. *nihil erat.*

Redit ad ſuum timorem, ac diſceſſum Cicero, quo non ſcelus, ac tale improborum, (quæ unus cervicibus excepit in conjuratione Catilinæ] ſed vim, & internecionem civium Romanorum declinavit. *Num.* 63. *hanc ego vim.*

Aliàs exemplo Decii lubens ſe devoviſſet Reip. *Num.* 64. *videbam vivo.* Præſertim cum ipſe Cato proximè Ciceronem ſecutus fuiſſet, vi, & lege Clodii. *Num.* 65 *Cato fuerat.*

Imò nec Pompejus ipſe inſidias, & vim, & furores Clodii ſubterfugere domi potuit. *Nu.* 66 *Atque ut ſciatis.* Quare Cottæ teſtimonio confirmat vim Clodii, ac propterea nullam fuiſſe ejus legem. *Num.* 68. *hoc vidit.* Huc acceſſit par ſententia Pompeii, Pontificum, Bibuli, Lentuli.

Ac Lentulus, quidem Conſul cum collega Metello vim ſentiens, nihil veritus hanc Clodii legem, quam Gabinius, & Piſo improbè metuebant, de reditu Ciceronis tulit; nec tulit, ut ei venire Romam liceret, ſed ut veniret. *Num* 70. *Atque hanc rem.* 6 Lex Clodii eſt irrita, quia lata eſt de exilio, nam Cicero neque peccato, neque judicio meritus eſt exulis nomen, quo Clodius etiam illum appellavit. Non peccato, quia teſtimonio Senatus, totiuſque populi Romani (quod ipſe præco ſuarum laudum magnificè amplificat inductione] bis Remp. conſervavit, & Conſul cum Catilinam vicit, & privatus, cum ceſſit Clodio, quo nunc furente reportatur in patriam. *Num.* 72. *hunc tu etiam.* Non judicio: 1. quia indemnatus. *Nu.* 77. *Eſto non fuit.* 2. Quia

N 2 li-

libertatem amittere invitus non potuit; *Ibid. ſci-licet cum hoc*.

3 Quia nec civitatem amittere potuit, argumento à majori: nam ſi Coloniis, & exulibus, & Volaterranis civitas à Sylla adimi non potuit, multò minùs à Clodio Ciceroni Conſulari. *Nu. 78. quin etiam*. Fruſtra præſente, [qui certè præſens non fuit) & ſuffragium ferente Sedulio. *N.80. Sedulio principe*.

4. Quia in ipſa rogatione Clodius nihil tulit, quo minus Cicero eſſet non modò in civium, ſed etiam in Senatorum numero. *num.82. ſed tametſi nihil*. Hìc brevi excurſione pungit ſcribam legis. *nu.83. quare hoc*.

Argumentum amplificat primùm diſſimili caſu, ſed pari exemplo patris Clodii. *Ibid. ſed ſi patrem tuum*. Deindè teſtimonio univerſi Senatus, qui M.Tullium ſemper civem optimum appellavit. *Num 85. denique univerſus*.

5. Exemplis Quinctii. Camilli, Halæ, Popilii, Metelli, quibus non civium, ac Senatorum nomen ademit exilium, ac calamitas, ſed ne gloriam quidem. *Nu 86. ut verò, at annales*. 4 Quia in lege illa Clodia ſuffragium tulit non populus Rom. [quem eleganter definit] ſed multitudo hominum è ſervis conductis, & facinoroſis, & egentibus congregata. *num. 88. ac ſi me*. Digreditur, & iterum reddit cauſam ſui diſceſſus. *Num. 91. hoc ego populo*.

Cætera maledicta Clodii, videlicet Ciceronem eſſe Jovem, refellit acerbè pungens Clodium à ſorore. *Num. 92. Hic tu me*. Objecta autem ſibi furta, libidines, crudelitatem, tyrannidem publico teſtimonio diluit. *Num 93. nam ſi cum*. Redit ad cauſam, quæ objicitur ſui diſceſſus è patria, non peccati conſcientia, aut metu judicii, aut penuria amicorum, aut timore mortis; ſed quia noluit pugnare cum periculo Reip. Adverte

venu-

venuſtam ſubjectionem, & licentiam. *num. 95. aliud exortum eſt*. Hanc patriæ ſalutem antepoſuit charitati ſuorum omnium, conjugis, liberorum, fratris, familiæ, vitæ: quæ non ſine pathetico doloris ſenſu commemorat. *num. 96. quod cum judicaſſem*.

Concludit epiphonemate, & licentia, cum ſui gloriatione. *nu 99 quare Remp.*

2. Pars inductionis, *Ciceronis domus everſio eſt irrita*, petitur ex inſtitutis, ac legibus civitatis, in qua juſtè eorum civium domus evertebantur, qui ſcelerati, & perduelles fuiſſent: Cicero non ſceleratus civis fuit, ſed conſervator patriæ. Hæc pars magno reſtituti Ciceronis probro, & indignatione in everſorem Clodium, & apoſtropha ad Pontifices, & exemplo ſceleratorum quinque civium, Melii, Caſſii, Vacci, Manlii, Flacci amplificata eſt. *Num.* 100. *Sed ſi hic meus*.

3. Pars inductionis, *Ciceronis domus dedicatio eſt irrita*, oſtenditur ex eo, quòd Clodius ſine religione, & jure illam dedicarit. Nam in genere religionem Clodii (qui præſertim ſacra Bonæ Deæ polluit] deridet Cicero frequenti exclamatione, & apoſtropha. *Nu.*104. *niſi quem fortè*. Tum ſine religione dedicaſſe domum ſuam probat. 1. quia ſine Deorum voluntate dedicavit. *Nu.*107. *Equidem ſic accepi*.

Confirmatur à conſequentibus, & comparatione minorum: nullus enim hominum domum illam, aut ex ejus bonis rem ullam attingere voluit, multò minùs Dii. *Ibid. hominem invenire*. Quòd verò in ea domo Clodius libertatis ſignum collocarit, id Cicero elevat à privilegio, ſanctitate, ac libertate domus uniuſcujuſque civium. *num.* 109. *quid eſt ſanctius*.

Mox Clodium arguit, enumeratione flagitiorum, eam domi ſuæ libertatem collocaſſe,

quam urbe tota ſuſtulit. *Numer.* 110. *At quæ Dea*.

Signum etiam quale illud ſit, aut ubi inventum, exponit ironia, & indignatione. *Nu.*111. *at unde inventa*.

Exclamatione, & apoſtropha ad duos Catulos, ut ædium ſuarum ruinam ſpectent, dominantibus in urbe duobus improbis Conſulibus, & furioſo Tribuno. *Num.*113. *O Q. Catule*.

Denique Clodius domum Ciceronis diruit non religionis, aut monumenti gratia, ſed laxæ habitationis cauſa, quo etiam fine Poſthumum veneno ſuſtulit, Statonem emendis ædibus ſuppoſuit. *num.*115. *at videte*. 2. Probat Clodium ſine religione dedicaſſe domum ſuam, quia non affuit Collegium Pontificum, ſed unus tantùm Pontifex; iſque frater uxoris Clodii, adoleſcens imperitus, novus Sacerdos, ſororis precibus, matris minis adductus. Adverte ſubjectionem. *num.* 117. *Pontifex inquit*. 3. Sine religione dedicavit, quia ſine apprehenſione poſtis: hoc autem maximè intereſt ad bonum commune civium. *Nu.* 119. *videte igitur*. 4. Sine religione, quia ſine verbis ſolemnibus. Verùm hoc argumento, (quod poſtea reſumet] tantiſper relicto, duo alia interponit, ſcilicet Clodium ſine jure, & lege domum ſuam dedicaſſe: dedicavit ſine jure, quia non eſt Tribuni, ſed Pontificis, conſecraret, quod Cicero conceſſione, & correctione, & à conſequentibus aggreditur probare. *num.* 122. *quanquam quid*. Ad prolepſim ſeu exemplum C. Atinii, quo ſe munit Clodius, reſpondet ejuſmodi conſecrationem Tribunorum non fuiſſe fraudi Metello, additque tria alia exempla Lentuli, Clodii, Mummii. *Num.* 123. *Atqui C. Atinius*. Imò, omiſſa conſecratione Gabinii à Clodio facta, conſecrationem domus Clodii eſſe irritam, ac pollutam dicit Cicero. *num.* 125. *quid ergo*. Deinde dedicavit ſine lege

vel

vel Papiria, vel Clodia: lex enim Papiria agit de publicorum locorum, non privatorum dedicationibus: Clodius autem pro ſuo arbitrio, injuſſu populi dedicavit domum Ciceronis. Ingreditur hoc argumentum ironia, & auget frequenti interrogatione. *Num 127. dedicatio magnam.*

In lege autem Clodia, conſecratio omiſſa eſt à ſcriba: cujus oblivionis invidioſæ cauſas affert per ſimiliter deſinentia. *num. 129. unum oſtende verbo.*

Atque eleganter vim Papiriæ legis, & Clodii amplificat diſſimili exemplo C. Caſſii cenſoris, & Clodii. *Nu 130. At videte.* Urget à majori præcipuè diſſimilitudinem; nam ſi quid privati Clodius in religione tentaſſet, Pontificem conſuluiſſet; quantò magis in Rep. *num. 132. ſi quid deliberares.* Lepidè hanc impudentiam Clodii auget communicatione ab ipſius perſona, tum Pontificum, P. Servilii, & M. Luculli, tum affinis ſeu fratris uxoris Clodii, qui mente, & lingua titubante affuit dedicationi. *Ibid. At ſi Collegium.* Abſolvit diſſimili exemplo Caſſii, & Veſtalis Liciniæ vehementiùs urgere exemplum à minori: nam ſi virgini, & cenſori non licuit inauguratò dedicare; multò minùs licuit Clodio. *Num. 136. Sed ut revertatur.*

Quartum argumentum reſumit, quod intermiſit, *ſine religione domum Ciceronis dedicavit Clodius, quia ſine verbis ſolemnibus* præteritione, & conceſſione proſequitur. *Num. 138. At ſi Pontifex.* Amplificat præſertim ab adjunctis perſonarum Coruncanii, & M Horatii, & fratris uxoris Clodii, qui ineptus erat Pontifex. *Nu. 139. qua ſi omnia.*

Hujus ſacerdotis, uti, & Clodii, perturbationem, ac in dedicando terrorem pulchrè Cicero conjicit in conſcientiam, metumque Deorum, ut nullum ſolemne verbum potuerit effari. *num. 130. quod quidem.*

ANNOTATIO.

Contentionis argumentatio 1. eſt enthymema; 2. Inductio. Amplificatio enthymematis verſatur in adjunctis adoptionis Clodii. Amplificatio, partium inductionis fit diſtributione, apoſtropha ferè perpetua ad Clodium vel ad Pontifices, comparationibus & exemplis, frequenti digreſſione & prolepſi. Affectus eſt indignatio in Clodium, qui Ciceronem ſine jure ejecit in exilium, ejuſque dirutam domum dedicavit. Naſcitur hic affectus ex inſolentia Clodii, qui tribunatum contra jus ſacrorum, & auſpiciorum, & legum tenuit, ut perturbaret Remp. ut iniquiſſima, vel nulla lege civem Rom. ac Senatorem urbe & domo ſua pelleret. Aſſurgit verò affectus maximè in 2. 3. & 4. Inductionis parte, quando Orator vim ac crudelitatem Clodii amplificat oppoſito timore ſuo ac triſti diſceſſu, ſuarumque ædium incendio. Rurſus hunc affectum in 5. parte adauget pathetico doloris ſenſu erga ſuos, à quibus patria cauſa divellitur. Paſſim permiſcetur etiam affectui ironia, qua acriter Clodium pungit & aſſeclas, ejuſque uxoris fratrem Pontificem, & ſcribam legum ſuarum. Ita ſcilicet maledicta Clodii maledictis Cicero ſuperat: neque enim hic vir mediocriter mordet, præſertim cum jam publico Senatus teſtimonio, & honore revocatus in patriam, inſultat inimico Clodio.

PERORATIO.

PEroratio conficitur duplici apoſtropha; una ad Deos, Deaſque, ad Pontifices altera. Hos primùm ſibi conciliat (uti fecit in exordio) à poteſtate, & dignitate, tum etiam Deorum numine, ut per Pontifices Cicero in domum ſuam reſtituatur. *Num.* 142. *Quæ cùm ita ſint.*

De-

Deinde Jovem, Junonem, Minervam, patrios Penates, & familiares, & Veſtam precatur, ut ſi nefariam flammam ab eorum templis, ac del urbis depulerit, ſi ſuum caput pro eorum cæremoniis, atque templis perditiſſimorum civium furori, ferroque objecerit; ſi nihil unquam magis quàm de Reip. ſalute laboraverit; hunc fructum ferat, ut ſibi redire in ſuas ſedes liceat. *Nu.* 144. *Quocirca te*. Iſdem precibus converſus ad Pontifices utitur, ut ab ipſis jam in patriam reſtitutus, nunc auctore Senatu, manibus eorum in ſuis ſedibus collocetur. *Nu.* 146. *nam nunc quidem*. Interſerit contemptum bonorum fortunæ, ne videatur magis domum petere ad luxum aut divitias, quàm ad gloriam; dedecuſque ex illa everſione, & dedicatione domus ſuæ fugiendum. *Ibid. non me bonorum*.

ANNOTATIO.

Iſta peroratio Ciceronis pietatem ſpirat erga Deos, & Pontifices, & amicos; atque hos affectus tota oratione ſparſit Orator, quos hic artificioſè colligit ad cauſam obtinendam: nam Deorum ſanctitatem, & contra improbum Clodium poteſtatem Pontificum pro ſua domo readificanda maximè implorat: enimverò domum ſuam, ſi reſtituitur, veluti triumphum, aut trophæum putat eſſe de Clodio. Quare nihil omittit induſtria precando, dolendo, indignando, inſinuando, ut hic ſit reſtitutionis ſuę & gloria cumulus.

DE HARUSPICUM RESPONSIS.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Pluribus prodigiis in agro Latinienſi factis, Senatus Haruſpices conſuluit, qui reſponderunt iratos eſſe Deos, 1. *quòd loca ſacra, & religioſa profana haberentur.* 2. *quòd ludi minus diligenter facti pollutique.* 3. *quòd* Oratores *contra jus, faſque interfecti.* 4. *Quòd fides, & juſiurandum neglecta.* 5. *quòd ſacrificia vetuſta, occultaque minùs diligenter facta pollutaque.* 6. *Monere Deos immortales, ne per* Optimatum *diſcordiam, diſſenſionemque Patribus, Principibuſque cædes periculaque creentur, auxilioque diminuti deficiant: quare ad unum imperium provinciæ redeant, exercituſque pulſus, diminutioque accedat.* 7. *ne deterioribus, repulſiſque honos augeatur. Hanc occaſionem accipiens Clodius ædilis habuit concionem de ſacris, & religionibus, atque Ciceronis domum inter ea loca eſſe dixit, quæ ſacra, & religioſa, profana haberentur. Verùm Cicero, ut domum ſuam defenderet, invidiaque liberaret, poſtridie hanc* Orationem *habuit in Senatu, ubi poſt expiatam ædium ſuarum religionem, ita in ipſum Clodium eſt invectus, ut omnia ferè Haruſpicum Reſponſa ad ipſum pertinere oſtenderit: quòd ſi quid calamitatis* Reip. *impendeat, ejus ſceleri, & furori tribuendum.* Freigius.

Quæſtio eſt in genere judiciali, utrum Haruſpicum Reſponſa pertineant ad Ciceronem, an ad Clodium. Quia verò Orator *paſſim vituperat Clodium, mixtum eſt judiciali genus demonſtrativum.*

Genus dicendi eſt ſubtile, & acutum: nonnunquam etiam vehemens in vituperatione Clodii.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM.

Cicero excuſat ſuam in Senatu iracundiam adverſus Clodium, quem uti Gabinium, & Piſonem, non tam ſua, quàm Reip. & Deorum cauſa odit, cum porrò de ſtupro non accuſat, ne hujus rei laudem præripiat Miloni.

PROPOSITIO.

Haruſpicum Reſponſa non pertinent ad Ciceronem, ſed omnia ad Clodium.

ARGUMENTA.

1. Quia domus Ciceronis ſacra, & religioſa, non eſt profana, ſed domus Clodii.
2. Ludos minùs diligenter fecit Clodius, polluitque.
3. Oratores contra jus faſque interfecit Clodius.
4. Fides, & jusjurandum neglectum opera Clodii.
5. Sacrificia vetuſta, occultaque minùs diligenter facta, pollutaque à Clodio.
6. Optimatum diſcordiam molitus eſt Clodius, unde Patribus, Principibuſque cædes, & pericula creantur.
7. Deterior, & repulſus eſt Clodius, cui honos augeri non debet, uti monent Dii.

A R G U M E N T A.

1. ARGUM.

Domus Ciceronis omni religione eſt liberata, ex lege Clodia, & ex populi Rom. & Pontificum, & Senatus judicio; quam verò domum Clodius, vetere Domino Q. Sejo interfecto, tenet, in ea ſacellum, & aræ fuerunt: igitur domus Ciceronis ſacra, & religioſa, non eſt profana; ſed domus Clodii.

2. ARGUM.

Deorum monitis, non poſſunt ludi ulli, niſi Megaleſia, ſignificari, quæ Clodius Ædilis fecit, polluitque ſervorum multitudine in ſcenem immiſſa: igitur minus diligenter ludos fecit Clodius, polluitque.

3. ARGUM.

Clodius Theodoſium Chium, legatum à libera civitate miſſum, ſica percutiendum curavit. Piſo autem amicus Clodii, Platonem Oreſtide libera Macedonis parte, cum ad ſe legatus veniſſet, crudeliſſima nece affecit: ergo Oratores contra jus faſque interfecit Clodius.

4. ARGUMTATIO.

Judices, qui manifeſto inceſtus crimine Clodium contra fidem, & jusjurandum abſolverunt, pecunia corrupit Clodius: ergo fides, & jusjurandum neglectum opera Clodii.

5. ARGUM.

Sacra Bonæ Deæ omnium vetuſtiſſima, & occultiſſima ſtupro nefario polluit Clodius: ergo &c.

6. ARGUM.

Clodius in adoleſcentia, in virili ætate, ſeu bello piratico, in quæſtural, in Tribunatu, fax, & turbo Reip. abalienavit Ciceronem, Pompejum, alioſque non ſine periculo, & horum cæde: ergo, &c.

7. ARGUM.

Vitia habet maxima. Clodius, propter quæ repulſus eſt, atque deterior, ergo, &c.

AM-

AMPLIFICATIO, & AFFECT.

Religioſus ſanè Clodius eam domum profanam habet, quæ præ cæteris in urbe, ſingulari jure, auctoritate Senatus, ab omnibus propè Pontificibus, religione eſt liberata: Quando, aut qui unquam ludi magis polluti, quàm Megaleſia, iſta ſervorum colluvie nullo Romæ exemplo? Quid ſanctius Legatorum jure? eos interfecit Clodius. Quid vetuſtius, occultiuſve ſacris Bonæ Deæ? hæc Clodius, quamquam ab hominibus corruptis, abſolutus, tamen à Diis furore animi, ac cæcitate perculſus, polluit. Quis adoleſcens, quis Quæſtor, quis Tribunus magis ſeditioſus, quàm Clodius? qui, non ut duo Gracchi, Saturninus, Sulpitius, florente, ac ſtante Rep. ſed afflicta diſcordiis Principum, cum periculo, ac cæde, Tribunatum invaſit, Ciceronem abalienavit, Pompejum domi obſedit? Denique deterrimus eſt Clodius in parentes, in Deos, in patriam, in ſeipſum. Ad hunc igitur pertinent Haruſpicum reſponſa.

PERORAT.

Obſecrandum eſſe Deos monet Cicero, placandaſque diſcordias, punito Clodio.

EXOR-

E X O R D I U M.

Cicero ſuam pridie adverſus Clodium iracundiam excuſat. *Num. 1. heſterno die.*

Nam licet ſua, & Reip. cauſa, maximè inimicus Piſoni, & Gabinio, non tamen magis hodie odit Clodium, quàm illo die, cum ſtuprum commiſit; vidit enim tum Cicero Clodium, & Diis, & patriæ pernicioſum fore. *Num. 3. Ego enim P. C.* Neque adeò odit P. Clodium Cicero ſtipitem, ac belluam, ut accuſandum putarit, quem à T. Annio brevi accuſandum aut cum laude interficiendum cognoſcit. *Num. 5. itaque eum.*

A N N O T A T I O.

Inſinuatione Orator ſuum, & Reip., & Deorum hoſtem deſpicit, quaſi ob ſtuprum, ac flagitium, ira & accuſatione ſua indignum: verùm ipſi aperte accuſationem Milonis, tacitè cædem denunciat. Facit hoc Exordium mirificè ad Contentionem, in qua Haruſpicum reſponſa detorquet in deſpectum, ac ſceleratum Clodium.

C O N T E N T I O N I S.

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Haruſpicum reſponſa, non pertinent ad Ciceronem, ſed omnia ad Clodium.

Diſtributio, ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia domus Ciceronis ſacra, & religioſa, non eſt profana, ſed domus Clodii. 2. ludos minùs diligenter fecit, polluitque Clodius 3. Oratores contra jus, faſque interfecit Clodius 4. fides, & jusjurandum neglectum opera Clodii.

5. Sa.

5. Sacrificia vetuſta, occultaque minus diligenter facta, pollutaque à Clodio 6. Optimatum diſcordiam molitus eſt Clodius, cui honos augeri non debet, uti monent Dii.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRimum argumentum, *domus Ciceronis ſacra & religioſa, non eſt profana* tractatur enthymemate: domus Ciceronis omni religione eſt liberata, ex lege Clodia, & ex populi Rom. & Pontificum, & Senatus judicio: ergo &c.

Antecedentis primam partem ingreditur Orator feſtiva ironia in religioſum Clodium, qui de ſacris, ac cæremoniis concionatur. *Num* 8. *de religionibus*. Deinde domum ſuam præ cæteris, quæ ſunt in urbe liberæ, ſolam eſſe religione liberam probat teſtimonio Lentuli, & Philippi Conſulum. *Num.* 10. *gaudeo mihi*.

Antecedentis 2. & 3. pars certa eſt, quia ſuffragante populo Romano non duo, aut tres Pontifices (quod omnibus ſanctum habetur) ſed plures, maxima poſt conditam urbem frequentia, domum liberarunt. *Num.* 11. *Deinde eandem*.

4. Pars patet ex ſingulari jure, quo frequentiſſimus item Senatus domum Ciceronis ex ærario ædificandam, à Pontificibus liberandam, à Magiſtratibus defendendam, à Judicibus muniendam voluit. *Num.* 13. *Poſtero die*.

Auget Orator beneficium comparatione domus P. Valerii. Tum parva digreſſione gloriatur apud populum Rom. contra invidos, ſe iſtius eſſe civitatis, quæ carere ſe non potuit. *Num.* 16. *P. Valerio*.

Secundo argumento, *ludos minus diligenter fecit, polluitque Clodius*, præmittit, laudatque Ha-

Haruſpicum ſcientiam, religionemque auctoritate Majorum, ac Philoſophorum, quam confirmat ex variis prædictionibus, & effectis ſeu numine Deorum immortalium. *Num.* 18. *ſed quoniam*.

Mox Haruſpicum reſponſa diſcutiens hoc enthymemate explicat; non poſſunt ludi ulli, niſi Megaleſia, ſignificari, quæ Clodius ædilis fecit, polluitque ſervorum multitudine in ſcenam immiſſa; cum ad eos ludos liberi tantum homines accedere ſolerent: ergo &c.

Antecedens apoſtropha ad Lentulum, probatur eleganter ab adjunctis iſtorum ludorum. *num.*20. *quare ne plura*. Amplificatur exclamatione ad Deos, & comparatione, & indignatione contra immiſſam horum ſervorum colluviem. *Num* 25. *proh Dii immortales*.

Amplificatur magis diſpari exemplo parentum Clodii, qui ludos religiosè fecerunt. *Num.* 26. *Iſtiuſmodi*. Digreditur Cicero in alterum Clodii facinus, quo templum Magnæ Matris vaſtavit, & illud Brogitaro Gallo Græcorum Regi vendidit. *num.*28. *ſed quid ego*.

Hoc facinus amplificat à perſona, & religione Dejotari, cujus gener erat Brogitarus. *num* 29. *Atque hunc tamen*. Reverſus ex digreſſione concludit argumentum *Num.*30 *ſed ut ad hac*. Tranſit ad loca ſacra, ſeu ad ſecundam partem primi argumenti, *domus Clodii ſacra, & religioſa, eſt profana*, hoc enthymemate: quam domum Clodius, vetere Domino Q. Sejo interfecto, tenet, in ea ſacellum, & aræ fuerunt; ergo domus Clodii ſacra, & religioſa, eſt profana.

Antecedens exclamatione, & apoſtropha ad Clodium conſtat. *Ibid.* O *impudentiam*. In eadem religione ponit amicos Clodii, L. Piſonem, qui Dianæ ſacellum in Cæliculo ſuſtulit; & Sex. Serranum, qui ſacella ſuffodit, incendit, inædificavit, oppreſſit, *num.*32. *veruntamen*.

Sub-

Subjectione concludit primum argumentum, præſertim de domo ſua, quæ à Clodio ſacra tribus judiciis liberata eſt: *Num. 33. tu meam domum*.

Tertium argumentum, *Oratores contra jus, faſque interfecit Clodius*, etiam hoc enthymemate ſtringitur: Clodius Theodoſium Chium, legatum à libera civitate miſſum, ſica percutiendum curavit; Piſo autem amicus Clodii, Platonem Oreſtide, libera Macedoniæ parte, cum ad ſe Legatus veniſſet, crudeliſſima nece affecit: ergo Oratores contra jus faſque interfecit Clodius.

Antecedens jure ac ſanctitate Legatorum, & invidia Clodii ac Piſonis effertur. *num 34. ſed jam Haruſpicum*.

Conſequens eſt conjunctum antecedenti.

Quartum argumentum, *fides & jusjurandum neglectum opera Clodii*, hoc enthymemate conficitur: Judices, qui manifeſto inceſtus crimine Clodium contra fidem & jusjurandum abſolverunt, pecunia corrupit Clodius; ergo, &c. *Num. 36. ſed recitemus*.

Quintum argumentum, *ſacrificia vetuſta, occultaque minùs diligenter facta, pollutaque à Clodio*, hoc enthymemate patet: ſacra Bonæ Deæ omnium vetuſtiſſima & occultiſſima ſtupro nefario polluit Clodius: ergo &c.

Antecedens ſubjectione, & Lentuli Oratione, cæteriſque adjunctis ſacrorum amplificatur. *Num. 27. & video in*. Hujus ſceleris Cicero pœnas denuntiat cæco ex libidine Clodio, ſi non ab hominibus, qui hunc abſoluerunt, verùm à Diis. *Ibid. non ignovit*. Quamquam jam Dii furore atque dementia percuſſerunt Clodium: quæ pœna ſeu furor animi miſerior eſt quovis dolore corporis; ut probatur exemplo Philoctetæ, & Athamantis. *Num 38 A Diis quidem*.

Sextum argumentum, *Optimatum diſcordiam mo-*

molitus eſt Clodius, unde Patribus, Principibuſque cædes & pericula creentur, dilatat hæc argumentatio: in adoleſcentia Clodius, in virili ætate ſeu bello piratico, in quæſtura, in tribunatu, fax & turbo Reip. abalienavit Ciceronem, Pompejum, alioſque non ſine periculo & horum cæde: ergo Optimatum diſcordiam molitus eſt Clodius, unde Patribus Principibusque pericula & cædes creentur.

Antecedens ingreditur Orator diſſimili comparatione Clodii, & duorum Gracchorum, Saturnini & Sulpitii, qui ſeditiones & arma concitaverunt. *Num.* 40. *ſed quoniam*. Porrò adoleſcentiam & virilem ætatem Clodii libidinoſam, infedatam, nefariam deſcribit. *Numer.* 42. *hic verò de quo*. Ironia autem flagitioſam quæſturam, &, ut popularis fieret, maximè turbulentam fuiſſe oſtendit diſſimili comparatione ſuperiorum quatuor virorum. *Num.* 43. *Exorta eſt illa*. Deinde Tribunatus, quem per diſcordias Principum obtinuit Clodius, Reip. luctuoſus fuit. *Num* 44. *Hanc ob amentiam*.

Cui Tribuno reſtitit Cicero, ſed fruſtra deſertus à ſuis, quos abalienarat Clodius. Ubi animadverte quomodo Orator deſertores ſuos Pompejum, Cæſarem, Craſſum, Hortenſium inſinuatione redarguat, & ſimul placet, totam hujus rei invidiam conferendo in turbulentum, & venditantem ſe Clodium. *Nu* 45. *excepi, & pro patria*. Imò iſta fax & turbo Reip. Clodius eſt inſidiatus Pompejo, eumque domi obſedit. *Num.* 49. *Tum verò*. Proſequitur Cicero ea, quæ in fine Tribunatus geſſit Clodius; increpatque digreſſione illos, qui Clodium defendunt, quaſi in ſua concione Clodius magis laudarit Pompejum, quàm vituperarit. *num.* 50 *reliqua jam*. Monet ne plus doloris accipiat ex reconciliatione Clodii cum Pompejo, quam antè acceperat gaudii ex ini-

mi-

micitiis. *Numero 52. videant ii.*

Conſequens enthymematis affertur tum adhortatione ad cives, ut ſibi proſpiciant, tollendo diſcordias, & Clodium, tum propoſitis exemplis Marii, Syllæ, Octavii, Cinnæ. *Num. 53 Quarecum Dii.*

Septimum argumentum, *deterior, repulſuſque Clodius, cui honos augeri non debet, uti monent Dii*, ſic conficitur: vilia habet maxima Clodius, propter quæ repulſus eſt, atque deterior: ergo honos augeri non debet.

1. Pars antecedentis de repulſo Clodio conſtat definitione & exemplo repulſorum. *Num. 56. Sequitur illud.*

2. Pars de deteriore Clodio conſtat inſigni diſtributione ac enumeratione vitiorum Clodii in parentes, in Deos, in patriam, & comparatione in ſeipſum. *Num. 57. Deteriores cavete.*

3. Pars antecedentis, de non augendo honore Clodio, conſtat adhortatione ad concordiam afflicto Reip. tempore. *Num. 60. quare id quod.*

ANNOTATIO.

Argumentatio hujus Orationis fit frequenti enthymemate, quia hac argumentatio, brevis, & efficax, perſtringit acriter, & retorquet in Clodium argumenta. Amplificatio, & affectus fiunt frequenti ironia, & comparatione Clodii, quibus acriter Orator conſtat ſuo hoſti invidiam.

PERORATIO.

CIcero excuſat gravitatem hujus Orationis, cujus cauſa fuit publica religio. *Num. 61. atque ego.* Monetque velle Deos ſignificare iſtis prodigiis, ut procurationes, & obſecratio conſtituatur placatis diſcordiis. *Num. 62. quod ſi catera.*

AN-

ANNOTATIO.

Brevis hac Peroratio religionem Ciceronis commendat: quà quidem obſecrationem Deorum petit, & civium concordiam.

PRO CN. PLANCIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cum Ædilitatem ſimul peterent Cn. Plancius, & M. Juventius Laterenſis, creatus Ædilis eſt Plancius, Laterenſis præteritus. Qua ille commotus ignominia Plancium de ſodalitiis accuſavit quod inter ambitus crimina graviſſimum eſt; patrocinium Cicero ſuſcepit, egitque cauſam diligenter, memor ejus temporis, quo Quæſtor in Macedonia Plancius ejectum lege Clodia complexus eſt ſovitque omni genere officii. Manut.

Quæſtio hujus Orationis eſt in genere Judiciali, an Cn. Plancius reus ſit ambitus, ſeu, an largitione populum Rom. corruperit, ut præ Laterenſi ædilis fieret?

Stylus ubique eſt ſubtilis, & ſolet in hoc genere.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Fide, ac integritate Plancii fretus, fidit Orator ſuæ cauſæ apud amicos Judices.

PROPOSIT. Plancius non eſt reus ambitus, ſeu largitione populum Rom. non corrupit ut præ Laterenſi Ædilis fieret.

ARGUM. 1. Quia etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi comitia favere potuerunt. 2. Rectè creaverunt comitia ipſum Ædilem. 3. Adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

ARGUMENT.

1. ARGUM. In comitiis non ſemper dignitas, ſed ſæpius favor, aut invidia, aut arbitratus populi ſpectatur: ergo etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi Comitia favere potuerunt.

2. ARGUM. Plancius eſt Equeſtris Ordinis, & ſuffragiis ſuperior, & virtute ſingulari: ergo rectè crearunt Comitia Ædilem Plancium.

3. ARGUM. Perversè Laterenſis lege Licinia accuſat Plancium de ſodalitiis, neque ulla decuriatio, aut coitio facta conſtat: ergo adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

AM.

1. ARGUMENTAT. AMPLIFICAT., ET AFFECT.

Cum hæc ſit comitiorum ſeu populi liberi conditio (ferenda ſapienti) ut ſæpiùs digniores prætereat, non judicio, ſed temeritate, ſed invidia, ſed gratia; non eſt quòd Laterenſis miretur aut Iraſcatur Plancio; aut quidquam de exiſtimatione ſua detractum putet, ſi repulſam tulerit.

2. ARGUMENTAT.

Si dignitas Equeſtris Plancii, quæ ſæpè plus confert ad munia, quàm ſumma nobilitas Laterenſis; ſi Municipium ſeu Atinates magis quàm Tuſculani faveant ſuis; ſi parens Plancii; ſi Cicero; ſi modeſtia, prudentia, pietas maximè commendarint Plancium; quin rectè crearunt comitia ipſum Ædilem?

3. ARGUMENTAT.

Laterenſis accuſat Plancium non de ſodalitiis, ſed de univerſo ambitu: hoc eſt, cum non habeat crimen, quod Plancio lege Licinia objiciat, accuſat tamen ea lege graviſſima; ut edere quos vult judices poſſit; ut ex quibus velit Tribubus; etiam largitione non corruptis. Quòd ſi decuriatio vera eſt, edat accuſator tribum Plancii; aut nominet quam ille corruperit: alias decuriatio; uti pariter coitio; ficta eſt; & ſine argumento; præſertim cum Plancius binis comitiis; & magno honore ædilis factus eſt.

peroratio.

Cicero exſolvit fidem amico Plancio, ac pro ejus ſalute deprecatur Judices.

EXOR-

EXORDIUM.

COmmemorat Cicero Plancii fidem erga ſe ; hancque apud amicos Judices ſperat magis profuturam reo Plancio, quàm obeſſe potuerit accuſatio, & invidia. *Num.* 1. *cum propter*. Nec ſola iſta fide Plancium eſſe defendendum putat, ſed maximè integritate vitæ *Num.* 3, *quamquam mihi.* Et quia non tantùm de Plancio, verùm etiam de Cicerone plura dixerunt adverſarii, ipſe utrumque defenderet: Plancium primùm, deinde ſe. *Ibid. equidem ad reliquos.*

ANNOTATIO.

Elegans eſt hac inſinuatio, cum Orator fiducia Judicum, quos ipſimet adverſarii elegerant, utitur ad Plancium, & ſe defendendum: ita enim illorum benevolentiam captat à ſuis, & Plancii meritis, ut cauſa ſua nihil metuat.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt Cn. Plancius non eſt reus ambitus, ſeu largitione populum Rom. non corrupit, ut præ Laterenſi Ædilis fieret.

Diſtributio ſeu argumenta propoſitionis ſunt, 1. quia etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi comitia favere potuerunt. 2. quia rectè crearunt comitia ipſum Ædilem 3 quia adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primo argumento: *etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi comitia favere potuerunt* præmittit Cicero difficultatem defendendi Plancii, ſalva Laterenſis amicitia, & contentione dignitatis. *Num.5 ſed mihi in cauſa.*

Sed diſcedit ab iſta comparatione Plancii, & Laterenſis. *num.6 ſed ego.* Atque orditur argumentum hoc modo: in comitiis non ſemper dignitas, ſed ſæpius favor, aut invidia, aut arbitratus populi Rom. ſpectatur: ergo etſi Plancius dignitate inferior ſit Laterenſi, tamen ipſi comitia favere potuerunt.

Antecedens perpetua apoſtropha, ſeu communicatione ad Laterenſem urgetur ab ipſa populi conditione, qui non ſemper eſt æquus dignitatis Judex. *Nu.7. quid tu ne.*

Propterea non eſt condemnandus, cui comitia faverunt; nec læſus, qui præteritus. *Ibid. quamquam nihil.* Hoc confirmatur, nam ſi ſapientes tantùm decem judicaſſent Laterenſem indignum eſſe ædilitate, graviter de illo judicatum putaretur, cùm verò multitudo populi ipſum præteriit, non eſt imminuta Laterenſi exiſtimatio. *Num. 8. Itaque quamquam.*

Adde iſta multitudo populi plerumque gratia, vel precibus, vel temeritate, & ſtudio movetur, non judicio: quod dialogiſmo oſtendit Cicero ferendum eſſe ſapienti. *Num. 9. non enim comitiis.* Denique venuſtà populi proſopopœja Cicero inſinuat, quare præteritus ſit Laterenſis, quòd Ædilitatem ſcilicet negligenter, nec ſatis ſubmiſsè peteret. *Num. 12. venio nunc,*

Con-

Concludit non poſſe gradus dignitatum, nec debere ſervari in tanta varietate, & æſtu comitiorum; quare populum Roman. in creando Ædili Plancio feciſſe, ſi non quod debuit, at id quod voluit. *Num.*14 *hac populi oratio eſt*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *rectè crearunt comitia Ædilem Plancium*, hac argumentatione Orator contendit: Plancius eſt Equeſtris Ordinis, & ſuffragiis ſuperior, & virtute ſingulari; ergo rectè crearunt comitia Ædilem Plancium.

Probatur primum, quia Equeſtri Ordini, ex quo eſt Plancius ſemper patuit ædilitas; quare non eſt cauſa, cur Laterenſis iraſcatur magis Plancio, quàm cæteris equitibus, qui cum ipſo tametſi Conſulari viro, competitores fuerunt. *num.* 17. *quid ſi populi*.

Probatur ſecundum, quia ſit nobilitate inferior Laterenſi Plancius; idcirco fortaſſe plura ſuffragia retulit, quòd pauci nobilitati favent. *Num.* 18. *ſed vide ne*. Confirmatur id diverſo municipum ſtudio nam Tuſculani, ex quorum municipio eſt Laterenſis, quia Conſularibus viris abundant, non admodum ſuis favent, at contra, Atinates, ex quo municipio eſt Plancius, uti & Arpinates maximè honore ſuorum moventur: quod patet exemplis. *Num* 19. *Etenim ad caput*. Adde, Atinates multo plures ſunt, & frequentiores, quàm Tuſculani: ex quo Plancius plura habuit ſuffragia. *Nu* 21. *Deinde tui* Ad hæc vicini Atinatibus multi [gens officioſa, & fautrix ſuorum] ſuffragati ſunt etiam Plancio. *Num.* 22. *jam municipia*.

Præterea pater ipſe Plancii publicanorum ſtudium, ac favorem comparavit filio *Nu.* 23. *adjungam ſi vis*. Ipſe inſuper Cicero rogatione ſua apud amicos non parum contulit. *Num.* 24. *Aliquid præterea*. Præſertim cum cauſa rogationis eſſet gratioſa: quod comparatione Majorum ſeu

exemplo Minturnenſium oſtendit. *Num.25. nam ut omittam*.

Probatur tertium quia magna laude, ac modeſtia adoleſcens in bello contubernalis fuit Torquati, & Saturnini. *Num.27. vitia mehercule*.

Poſtea in Macedonia Tribunus, & quæſtor charus. *Num.28. in Macedonia*. Deinde in urbe moderator, ac prudens Tribunus plebis. *Ibid. Tribunus plebis*. Domi erga patrem pius, & cum neceſſariis conjunctus *Num.29 omitto illa*. Concludit Orator per anacephalæoſim rectè creatum eſſe Ædilem Plancium. *num.30. omnibus igitur*.

Objicit Laterenſis 1. vitia anteactæ vitæ, 2 patris aſperius dictum; propter quæ non debeat creari ædilis Plancius. Ea breviter Cicero refellit: ac primum eſſe maledictum,& mendacium reſpondet, ſubjecta exclamatione. *Ibid. hinc tu vita*. Secundum negat obeſſe filio debere; nec enim ſi pater quidem eſſet turpiſſimus, & ſordidiſſimus [quod longè abeſt] hujus delictum non noceret filio. *Num. 31. Pater verò inquit*.

Deindè ſi aſperè Cæſari, ac liberè locutus eſt; quod Equiti Rom licet multò magis quàm præconi Granio, aliiſque qui ſummos viros perſtrinxerunt. *Num.33. aſperius inquit*.

Imò non contumelioſè, ſed ſignificandi communis doloris cauſa locutus eſt. *Num.34. qua enim unquam*. Plura etiam fingitur dixiſſe, quàm dixit; quod exemplo Ciceronis confirmatur. *Num. 35. quamquam judices*.

Propoſitionis tertium argumentum, *adverſarius crimen ambitus probare non poteſt*, hoc enthymemate exponitur; perverſè Laterenſis lege Licinia accuſat Plancium de ſodalitiis, neque ulla decuriatio aut coitio facta conſtat: ergo adverſarius crimen ambitus probare non poteſt.

Antecedens patet; nam Laterenſis lege Licinia [quæ lex de ſodalitiis propriè lata eſt,non de univer-

verſo ambitu; permittitque accuſatori edere judices quos vult; ſine rejectione, ex tribubus largitione corruptis] accuſat Plancium non de ſodalitiis, ſed de univerſo ambitu: ſicque, cum non habeat crimen, quod Plancio lege Licinia objiciat, accuſat tamen ea lege graviſſima, ut edere quos vult, Judices poſſit, & ex quibus velit Tribubus, etiam largitione non corruptis. Hæc eſt ſumma, & amplificatio argumenti, ut oſtendi in Synopoſi. Reſolvamus partes. Laterenſis contra ſententiam legis, ac Senatus judices edit non in Tribunaria re, id eſt, in crimine ſodalitii, ſed in reliquis de ambitu legibus. *Num.36 ſed aliquando.*

Imo, quod eſt acerbius, non edit reo Plancio Judices è Tribu Terentina, aut Voltinia, de quibus criminatur: ſed de tribu Lemonia, Vejentina, Cruſtumina, Mœcia, quibuſcum Plancio nihil fuit. *Num. 37. acerbum omnino.*

Quare Cicero tacitè Judices admonet de conſilio Laterenſis, eos Judices edentis, quos putaret aut amicos ſuos, aut inimicos Plancii, aut inexorabiles, crudeles, iniquos. *Num. 39. Dubitatis igitur*, Comparatione auget querelam, & acerbitatem, quando Laterenſis prohibet Plancio rejicere conſtitutos Judices *Num 41. an verò nuper*. Neque ita quereretur Cicero, ſi quemadmodum in Senatusconſulto, & lege ſcriptum eſt, ita Laterenſis feciſſet, ut in Plancium, & ſuam tribum Terentinam, & ab eo obſervatas ederet: editis enim Judicibus iis, quibus Plancii integritas nota eſſet, abſolutum Plancium putaret. *Numer.42. neque ego nunc legis*. Denique Laterenſem arguit, qui non conſilium ſeu mentem Senatus ſervavit in edendis Judicibus ex ea tribu, cui reus notus eſſet: vidit ſcilicet Plancium apud Tribules ſuos gratioſum eſſe, quod Senatus non vetat. *Num. 44. neque ego nunc conſilium.*

Jam verò Decuriatio, quam objicit Laterenſis

Plancio (decuriare, inquit, Sylvius, eſt tribus in decurias dividere, ut iis vel prandia fierent, vel pecunia faciliùs quàm viritim divideretur) probari non poteſt. Ideò accuſator tribum Plancii, & ab eo obſervatas, quibus notiſſimus eſſe debebat, edere noluit. *Num.* 43. *Decuriatio tribulium*.

Exinde gratiam Plancii, & officia erga Tribules ſuos prædicans, interrogatione, & conceſſione urget eleganter Laterenſem Cicero, nominet eam tribum, quam largitione corruperit Plancius. *Numer.* 46 *Ego Plancium*.

Confirmat correctione non corruptas à Plancio tribus fuiſſe, quia binis comitiis magno honore ædilis factus eſt. *Num.* 49. *ſed cur ego*.

Digreditur, & reddit cauſam Laterenſi, quare ædilitatem non ſit aſſecutus, quòd populo ſupplex noluerit eſſe exemplo Majorum. *Num.* 50. *quo quidem tempore*. Nec propterea, ut ſuperius dixit, quidquam de dignitate Laterenſis eſt detractum; ut patet exemplo plurium clariſſimorum virorum *Num.* 51. *quæris etiam*.

Coitio autem facta probari item non poteſt ex eo, quòd Plancius cum Plotio eaſdem tribus iiſdem ferè punctis tulerit; quia hi duo prioribus comitiis erant propè facti, declaratique ædiles: non igitur poſterioribus comitiis veriti ſunt anguſtias, ſeu diſcrimen, ut à Laterenſi tribus avellerent, aut nummos dividerent. *Num* 53 *at te illa*. Adde illud crimen de nummis eſt ſine capite, & quodam rumore, & invidia, aut Laterenſis, aliorumque gratia confictum; contra quæ pugnaturum ſe pro ſalute Plancii dicit Cicero apoſtropha ad Judices *num* 55. *ſed neque tu*.

Obiicit alter accuſator Caſſius contra Plancium; 1. Juventium, qui è familia Laterenſis erat, fuiſſe primum de plebe factum ædilem curulem; qua ratione Laterenſis dignior Plancio videretur. Id Cicero negat unquam à ſe antiquitatis ſtudioſo audi-

di-

ditum, aut ſcitum à Senatu, quis ſit ille Juventius: qua ratione modeſtè refellit Caſſium, ut mendacem. *N.58 ſed venio jam* 2. Contendit Caſſius faciliorem eſſe viam ad honores iis, qui familia eſſent Conſulari, quàm equitum Rom. filiis: confirmatque exemplo filii Ciceronis. Reſpondet Cicero ex Poetæ teſtimonio, ſibi, & filio comparandos eſſe honores labore, & induſtria, non majorum dignitate. *Nu.59 quæſiſti utrum*.

Exemplis addit honorum gradus ſummis hominibus, & infimis eſſe pares, non gloriæ, & virtutis. *Num 60. quæris quid*. 3. Reliqua, quæ obiicit Caſſius: ut triumphos, & militiam Plancii, eloquentiam, & juris ſcientiam, Cicero leviter tranſit, partim illa ut falſa, partim hæc ut non neceſſaria ad conſequendos honores Reip. & hoc ſimilitudine, exemploque multorum civium confirmat. *Num.61 profert triumphos*. Poſtremò laudes Laterenſis ipſe etiam approbat Cicero: verùm quia ille multa non Romæ, ſed in provincia geſſit, probat ſuo exemplo, & narratiuncula [per digreſſionem] magis nota eſſe populo, & honorifica, quæ in urbe geruntur, quàm quæ foris fiunt. *Num 63 idem effers*. Plancius verò nunquam ex urbe abſuit. *Num 67. ſed ut redeam*.

Obiicit Caſſius deinde contra Ciceronem, 1. non plus Ciceronem Plancio debere, quàm bonis omnibus. Reſpondet Cicero ſe omnibus bonis velle ſuo tempore, ſed nunc non poſſe ſimul, & ſemel gratiam referre; & iſtud ſimilitudine exornat. *Num 58. Nam quod ais*.

2. Obiicit Caſſius Ciceronem nimis eſſe ſtudioſum Plancii. Reſpondet Cicero meritò ſibi Plancium, ut fratrem, & filium eſſe charum. *Nu.69. quæris à me*.

3. Obiicit Caſſius, etſi Plancii magna merita in Ciceronem exſtent, non ideò tamen abſolvi debere: cum nec Opimius Reip. ſervator, nec reſti-

tutor Metelli Callidius, abſoluti judicio ſint: Reſpondet Cicero Metellum, & ejus patrem, ſi Romæ fuiſſent, id facturos fuiſſe in Calidii judicio, quod nunc in Plancii cauſa facit. *Ibid. Opimium damnatum.*

4. Objicit Caſſius non ita vehemens fuiſſe odium inimicorum contra Ciceronem. Reſpondet hic, & id refutat ex effectis. *num. 71. quo quidem tu loco.*

Objicit etiam Laterenſis contra Ciceronem, 1. eſſe mentitum, & temporis cauſa finxiſſe ſe obligatum Plancio. Reſpondet ſapientem, cum liber eit, non fingere ſe obſtrictum; at multas eſſe cauſas, quæ ſe obſtringant Plancio, non eſſe opus novas fingere: quæ confirmat exemplo gregariorum militum, & teſtimonio Laterenſis, & ipſius Orationis Ciceronis. *Num 72. reſpondebo tibi.*

2. Objicit Laterenſis nihil jam valere apud Judices preces Ciceronis, quia hic defendit Ciſpium, qui damnatus eſt. Reſpondet ſe non deſperare pro Plancio, & poſſe ſe aliquando aliquid à Judicibus impetrare: duo autem hæc verba, *quouſque & lachrymulam* invidiosè, & inconſtanter carpi à Laterenſi, quo authore defendit bene meritum de ſe Ciſpium. *Num. 75. Atque etiam.*

3. Objicit Laterenſis tribunatum Racilii plus adjumenti attuliſſe dignitati Ciceronis, quàm Tribunatus Plancii; adeòque magis illi, quàm huic obſtrictum eſſe. Reſpondet Cicero ſe non minus Racilio, & Laterenſi, & aliis, quàm Plancio velle obſtrictum videri & gratias referre ſine ullius offenſione: hoc vero tempore Plancium egere ſua opera, & defenſione, ubi indignis eſt locus ſeu digreſſio de grato animo. *num. 77. negas Tribunatum.*

4. Objicit Laterenſis Ciceroni ſuos communes locos ſeu amplificationes, item epilogos ad commiſerationem compoſitos, defenſionem multo-

rum

rum, & dicteria: Ad quæ reſpondet leviter, & ferè eludendo ſingula. *Num.*83 *ſed hæc neſcio.*

5. Objicit Laterenſis Ciceroni diſceſſum ſuum, quaſi non auxilium ipſi, ſed ipſe auxilio defuiſſet. Reſpondet Cicero ſibi illo auxilio pugnandum fuiſſe contra duos improbos Conſules, ac Tribunum Clodium, cum periculo, & cæde multorum bonorum civium: quare ſe maluiſſe exemplo Metelli [eſt comparatio minorum] vi, & injuriæ cedere, quàm ſummo Reip. periculo decertare. *num.* 85. *ſed ſunt hæc leviora.*

6 Objicit Laterenſis Ciceroni mortis timorem: Reſpondet honeſtum quidem fuiſſe tunc mori, ſed honeſtius patriæ conſulere: ſe verò pro Rep. ſæpius vitam objeciſſe. *Nu.*91. *Mortem me timuiſſe.*

7. Objicit Laterenſis Ciceronem non eſse in Rep. liberum, quia nunc ſentit cum Pompejo, & Cæſare, à quibus ante diſsentiebat: Reſpondet ſemper ſe in moderandis conſiliis ſuis Reip. utilitatem, & ſalutem ſpectaſse: in quo (ſimilitudine à navigantibus ſumpta] ſita eſt laus, & libertas ſapientiſſimorum virorum. *Nu.*92. *nam quòd te.*

8. Objicit Laterenſis Ciceronem verbis extuliſſe meritum Plancii. Reſpondet ea eſse merita Plancii, ut nemo alius, præter illum ſolum, Ciceronem in exilio receperit: quod beneficium comparatione, & itineris narratione, & periculo inſidiarum, & exclamatione amplificat. *Num.* 95. *nunc venio ad illud.*

ANNOTATIO.

Tota Contentio partim confirmatione, partim confutatione eorum conſtat, quæ contra Plancium, & Ciceronem objecta ſunt à Laterenſi, & à Caſſio: quibus Plancii accuſatoribus ejuſmodi inſinuatione reſpondet Cicero, ut Laterenſem ſibi amicum, & eloquentem virum, & dignitate Conſularem, per-

quam honorificè, & molliter, & amicè refellat? nam hunc cum equite Plancio non comparat, neque hujus dignitati detractum eſſe ait, quando Comitia præterierunt: verùm lege Lacinia abuſum eſſe ad edendos Judices, quos vellet contra Plancium, nec ſatis gratiosè ædilitatem petiiſſe, nec probaſſe crimen Plancii; multa etiam leviter objicere Ciceroni callidè Orator redarguit. Adoleſcentem Caſſium pariter rejicit, eluditque in iis præſertim, quæ affert contra Plancium: quæ verò contra Ciceronem affert Caſſius, uti Laterenſis, videntur arrepta, ut extra cauſam Plancii de ſe loquatur Cicero. Porrò Plancium tuetur integritate vitæ, gratia apud populum Rom. meritis erga ſe.

PERORATIO.

PErgit Orator rurſus exclamando, & beneficium augendo, velle fidem præſtare, quam pollicitus eſt Plancio. *Num.*101. *O excubias*.

Illum cum ſua ſalute complectitur. *Num.* 102. *quid enim poſſum*. Lachrymans cum liberis, ac parente Plancii deprecatur Judices. *Ibid. nam ego meis*. Quæſitorem Flavium per ſalutem ſuam, & merita obteſtatur; cujus, & Judicum benevolentiam lachrymæ exprimunt. *Num.* 104. *Teque C. Flavii*.

ANNOTATIO.

Eſt pathetica hæc Peroratio, & mirificè permovet animos Judicum, tum fide Ciceronis in Plancium, tum complexo, tum deprecatione, & lachrymis.

ANA-

ANALYSIS
RHETORICA
ORATIONUM
M. T.
CICERONIS,
VOLUMEN III.

Pro P. Sextio, Oratio XXXII.
In Vatinium, Orat. XXXIII.
Pro M. Cęlio, Oratio XXXIV.
Pro L. Cornelio Balbo, Or. XXXV.
De Provinciis Cõſularib., Or. xxxvi.
In L. Piſonem, Oratio XXXVII.
Pro T. Annio Milone, Or. xxxviii.
Pro C. Rabirio Poſthumo, Or. xxxix.
Pro M. Marcello, Oratio XL.
Pro Q. Ligario, Oratio XLI.
Pro Rege Dejotaro, Oratio XLII.
I. Philippica, Oratio XLIII.
II. Philippica, Oratio XLIV.
III. Philippica, Oratio XLV.
IV. Philippica, Oratio XLVI.
V. Philippica, Oratio XLVII.
VI. Philippica, Oratio XLVIII.
VII. Philippica, Oratio XLIX.
VIII. Philippica, Oratio L.
IX. Philippica, Oratio LI.
X. Philippica, Oratio LII.
XI. Philippica, Oratio LIII.
XII. Philippica, Oratio LIV.
XIII. Philippica, Oratio LV.
XIV. Philippica, Oratio LVI.

PRO

PRO P. SEXTIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

POſteaquam ad Senatum eſt relatum, & à Tribunis plebis lex lata de reditu Ciceronis, Clodius operas, & gladiatores in forum immiſit, qui vi, & armis, ſi legem non poſſent, reditum Ciceronis impedirent. Occiſi ſunt in foro multi, & vulnerati Tribuni plebis, & Q. Frater penè interemptus; P. autem Sextius Tribunus plebis, & Milo, comparatis gladiatorum familiis, furenti Clodio obſtiterunt, & vim vi repulerunt. Atque de iſta vi facta poſtulatus apud M. Æmilium Scaurum Prætorem P. Sextius, accuſante M. Tullio Albino vano. Patroni fuerunt Hortenſius, & Cicero.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an P. Sextius vim commiſerit, quando armatorum multitudine contra legem in publico uſus fuit.

Dicendi character eſt ſubtilis: vehemens quandoque inſectandis adverſariorum ſceleribus, adhortationibus, & Peroratione.

SYNOPSIS.

EXORDIUM: A cauſis, quibus adductus Cicero P. Sextium defendit: pietate ſcillcet in Remp. in qua pauci audent eſſe fortes viri; & querela contra improbos cives, qui nunc impunè regnant; & dolore caſu P. Sextii, qui, ut cæteri cives boni, affligitur ab improbis.

PROPOSITIO. P. Sextius vim non commiſit, quando armatorum multitudine contra legem in publico uſus fuit.

ARGUMENT. 1. Quia ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret.

2. Non minori jure ac laude quàm Milo, ſe contra furentem Clodium armavit.

1. ARGUM. ARGUMEN. Venerat à Clodianis in ſummum diſcrimen ſalus Reip & vita P. Sextii; niſi hic ſe armatorum præſidio munivisset: ergo P. Sextius ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret.

2. ARGUM. Milo jure laudatur, quòd in periculo Reip. & vitæ ſuæ arma ſumpſerit: atqui Sextius in eodem ipſo, & Reip. & vitæ ſuæ periculo pariter arma ſumpſit: igitur non minori jure, ac laude, quàm Milo ſe contra furentem Clodium armavit.

AM-

1. ARGVMENTATIONIS. AMPLIFICATIO, & AFFECTVS.

P. Clodius ſuperiore anno tribunatum nactus, & duos Conſules inſigniter improbos, ſuis legibus ita perturbavit atque afflixit Remp. ut Cicero ceſſerit; qui tamen exilio non mortem fugit, ſed bis conſervavit Remp. ſine cæde civium. Deinde idem Clodius alia lege injuſta, Regis Ptolomæi bona publiavit: hocque negotium M. Catoni dedit. Verúm inventus eſt unus poſt Pompejum Sextius, qui, ut Remp. ad meliorem ſtatum revocaret, de reditu Ciceronis egit apud Senatum; quare exorta Clodianorum ſeditione, tantum non cum multis aliis viris optimis occiſus eſt P. Sextius. Quis eſt jam (niſi ſubornati adverſarii) qui de vi accuſare Sextium poſſit? præſeitim cum ipſius innocentia, & judicum, & adverſariorum teſtimonio confirmata eſt? maximè cum neque privatus P. Sextius, neque quæſtor vim ullam unquam commiſerit.

2. ARGVMENTAT.

Milonis, & Sextii conſilium, ac virtus eluceſcit oppoſitis latrociniis ſeditionibuſque Clodii: nam uterque cum è Rep. leges, ac judicia ſublata videret, ipſo jure naturali hoc eſt, contra vim vi, & armis uſus eſt. Quo facto Sextius, & Milo ſanè optimates dicendi ſunt, qui nunc, ſubiatis omnibus ſeditionum occaſionibus, gratiores ſunt populo Rom. quàm olim populares: atque hæc populi erga optimates voluntas tribus dignoſcitur, concionibus, comitiis, ſpectaculis.

PERORAT.

1. Adhortatur adoleſcentes Cicero ad ſequendas optimatum partes.
2. Commovet judices ad miſericordiam, tum à perſona P. Sextii optimatis viri, tum à ſua, quia per hunc amiciſſimum virum reſtitutus eſt in patriam.

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero affert cauſam cur nunc magis quàm antea, tam pauci ſunt fortes viri: quia ſcilicet boni affliguntur, improbi regnant. *num* 1 *ſi quis*. De qua indignitate queritur apud judices. *Num.* 2. *In quo cum multa*. Præſertim in cauſa P. Sextii, quem cogitur defendere. *Ibid. ego autem*.

Hujus defenſionis cum inſinuatione tres cauſas ſubjungit, pietatem, querelam, dolorem. *num.* 3. *& quamquam*.

ANNOTATIO.

Hoc exordium eſt maximè è viſceribus cauſæ, cur nunc affectus cum bonis P. Sextius debeat à Cicerone *contra improbos cives defendi. Itaque ſe inſinuans* Orator *ſtatim ipſo exordio indignatur, vocatque adverſarios in odium, dolore autem, & querela, & pietate captat ſibi, ac reo benevolentiam.*

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt; P. Sextius vim non commiſit, quando armatorum multitudine contra leges in publico uſus fuit.

Propoſitionis diſtributio, ſeu argumenta ſunt: 1. Quia ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret. 2. Quia non minori jure, & laude, quàm Milo, ſe contra furentem Clodium armavit.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *P. Sextius ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret*, hoc enthymemate explicatur: venerat à Clodianis in ſummum diſcrimen ſalus Reip & vita P. Sextii, niſi hic ſe armatorum præſidio muniviſſet: ergo P. Sextius ex neceſſitate id fecit, ut ſaluti Reip. & vitæ ſuæ conſuleret.

Antecedens fusè amplificatur oratoria narratione eorum quæ in tribunatu geſſit P. Sextius. Verùm Orator narrationem altiùs repetit ab iis, quæ privatus antea, & quæſtor geſſit: quomodo auctore parente ſancto, ac ſapiente viro honeſtas nuptias contraxerit; ac deinde utrique ſocero ſe probarit omni pietate atque officio. *Num. 5. ſed quoniam*. Præterit Cicero reliquas ejus virtutes, *Numer. 7. poſſum multa*.

Quæſtor verò P. Sextius 1. multa retulit de Antonio, & hunc obſervantia (quem indulgentia Cicero) adduxit ad partes Reip. magna cum laude. *Num. 8. Quæſtor his*.

2 Conjuratione detecta venit cum exercitu Capuam, qua urbe ejecit duos conjuratos M. Aulanium, & C Marcellum. *Num. 9. Idem cum illa*

3. Ciceroni Conſuli obtemperans, Capua venit Romam. *num. 11. Atque illis*.

4 Cùm civitas non amplius egeret præſidio, P. Sextius ſe ad Antonium contulit, eique homini tardo, ac metuenti ſtimulos admovit, ut cum Catilina confligeret. *Num. 12. Ac poſteaquam*. Concludit moderatam fuiſſe quæſturam P. Sextii, & allegoria tranſit ad tribunatum. *num. 13. Hunc igitur animum*. Sed priùs inſinuatione ſe præmunit contra inimicos. *Num. 14. Sed tamen*. Tum nar-

narrare aggreditur, & fusè proſequi à quibus ſu-periore anno perturbata ſit Reſp. primùm à Clodio Tribuno plebis facto: quem fœdere devinxerat Pompejus, ne quid contra Ciceronem faceret; at Cæſar bellum ſoluit. *num.* 15. *ſed neceſſe eſt*. Altera cauſa perturbationis Reip. fuerunt duo Conſules improbi, Gabinius, & Piſo: quos depingit elegans ethopœja. *Num.* 17. *ſed fuit profectò*. Hi duo Conſulatu, iſte tribunatu; tanquam gladio abuſi, fœdus ineunt rogationes promulgandi de expellendo Cicerone, & de provinciis, quas volebant, obtinendis, *num.* 24. *Sed ita eſt*. Senatum verò, populumque Rom. mutata veſte pro Cicerone ſupplicantem ſuperbè repudiavit Gabinius *Numer.* 26 *hic ſubitò cum*. Evolanſque è Senatu ſeditioſam advocat concionem: L. Lamiam pro Cicerone ſupplicantem relegat in exilium. *Num.* 28. *exanimatus*. Hoc Gabinii factum comparatione exaggeratur. *Num* 30. *nihil acerbius*.

Digreditur Cicero in ea, quæ ſe, ac diſceſſum ſuum propius attingunt, atque ad cauſam etiam P. Sextii pertinent. *Num.* 31. *etſi me*.

Mox accuſat comparatione, & apoſtropha indignitatem edicti Conſulum: quo edicto jubebatur Senatus mutare veſtem, quam pro Cicerone ſqualidam acceperat. *Num* 32 *erat igitur*.

Deinde repetitione inſectatur leges Clodias his improbis Conſulibus probatas. *Num.* 33. *Idem Conſules*.

Ex quibus [adverte ſimiliter deſinentia] ſecutus eſt Ciceronis diſceſſus ex oppreſſa urbe. *Num.* 35. *quæ cùm eſſent*. Porrò antequam diſceſſus ſui rationem exponat, oſtendit diſſimilem fuiſſe ſibi, & Q. Metello cauſam diſcedendi ex patria. *Num.* 36. *Exponam enim*.

Præmittit etiam alias tres ſui diſceſſus cauſas: nempe dubiam Cn. Pompeii voluntatem, M. Craſ-

ſi conniventiam,taciturnitatem C.,Cæſaris. *num. 39. ſed me illa*.

His præmiſſis cauſis, atque aliis velut dubitatione, ſubjectione, conglobatis, dicit ſe ceſſiſſe, ne magna civium cæde ſemel cadendum fuiſſet, aut iterum pugnandum contra Pompejum, Craſſum, Cæſarem, qui ultores futuri iſtorum Conſulum dicebantur. *Num.42. Hæc ego cum*. Mox prolepſi affirmat, & obteſtatione, & comparatione iſtam ſe dimicationem civium, non mortem fugiſſe. *Num 45. unum enim mihi*. Mortem verò probat ſibi non fuiſſe fugiendam, quam multò ante optavit, prævidítque in tanta rerum acerbitate: huic adde brevitatem vitæ, æternitatem gloriæ, communem moriendi neceſſitatem, ſtatum animæ poſt hanc vitam. *Num.47. an mihi ipſe*

Nec ſibi mortem fuiſſe fugiendam probat exemplis Virginum Atticarum, & fortium Rom. civium Q. Mutii, P. Decii, M Craſſi. *Num.84. denique cum omnia*. Itaque mortem non declinavit exilio: ſed Remp. conſervare voluit. *num. 49 hæc ego*. Nam vita Ciceronis, multò magis quàm vita C. Marii, nititur ſalus, ac defenſio Reipub. non jam contra externos Reges, ſed contra improbos cives. *Num. 50. memineram judices*.

Ad extremum hortatur adoleſcentes Romanos ad tuendam exemplo ſuo Remp. pollicens meliora tempora, & magis æqua ipſis, quam ſibi acciderunt. *num 51. Quare moneo*.

Claudit digreſſionem, ſeu rationem diſceſſus ſui inſigni per exclamationem, & anacephalæoſim affectu indignationis contra Gabinium, & Piſonem. *Num. 53. ſed, ut revertar* Redit ad ſceleratas leges, quas iſto anno, iſtis Conſulibus, tulit Tribunus plebis Clodius, fax, ac turbo Reipub. *Num.55. ſed ut à mea*.

Præ-

Præſertim in eam Clodii legem invehitur, qua Regis Ptolomæi bona publicata ſunt: cujus atrocitatem injuriæ variè amplificat Orator, 1. Adjunctis perſonæ ipſius Regis. *Num.* 57. *Rex Ptolomæus*. 3 Diſſimili Majorum exemplo erga Antiochum, & Tigranem. *Num.* 58. *multa acerba*. 3. A perſona M. Catonis [viri magna virtute præditi] cui invidioſum iſtud negotium fuit impoſitum. *Num.*60. *At etiam eo*.

Amplificat Cicero laudem Catonis, & affert cauſas, quare prudens Cato ſceleratiſſimæ rogationi Cypriæ, & legibus Clodii paruit, *Num.* 61. *cur igitur rogationi*. Deinde invehitur in illam Clodiam legem, qua expulſus eſt, tacente Senatu, nec queri audente. *num.* 64. *His de tot*. Inventus eſt unus Pompejus (& hic fuit cauſa melioris ſtatus Reip) qui virtute ſua, & rebus geſtis opponeret ſe Clodio, improbiſque Conſulibus: atque, illo auctore, decretum fieret in Senatu de reditu Ciceronis: de quo eſt narratiuncula. *num.* 67. *Hic aliquando*. Quo etiam tempore deſignatus Tribunus plebis P Sextius (& hic altera fuit cauſa melioris ſtatus Reip.] mox ad Cæſarem profectus eſt pro ſalute Ciceronis. *num.* 71. *Hoc interim*. Deinde cæteri Tribuni plebis, & Conſules magiſtratum ineuntes, ſe omnes de Cicerone [præter duos perfidos plebis Tribunos, Gracchum, & Serranum, quos facetè irridet) promulgaturos confirmarunt *num* 72. *ineunt magiſtratum*. Hoc loco commendat Orator honorificas de ſuo reditu ſententias in Senatu, nominatim L. Cottæ. *n*, 73. *Tunc princeps*. Et Cn. Pompeii. *num* 74. *ſed poſt eum*

Uno reclamante Serrano, qui intercedere cum non auderet, noctem ſibi ad deliberandum poſtulavit. *Ibid Cùm omnes*. Tum adverſariis P. Sextii, ne lex ferretur de reditu Ciceronis, ſeditio-

nes

nes, & vim tota urbe concitarunt, Fabricio, & Ciſpio depulſis. Q. Fratre penè interempto. *num. 75. Quod illi quorum*.

Amplificat Orator eam vim, ac cædem adverſariorum, non ſubitò factam, ſed diu ante, non ab alia cauſa, quàm à Clodio, ejuſque gladiatóribus ſubornatum, ut poſtea de vi accuſaretur P. Sextius, *num 77. Meminiſtis tum*.

Magis eam vim, & tantum non mortem P. Sextio illatam deſcribit hypotypoſi. *num 79. Atqui ne ex eo*

Quare conſequens enthymematis ſubiicit, indignaturque P. Sextium de vi accuſari, qui nullo crimine, ſed neceſſitate defendendæ vitæ ſuæ, ac ſaluti Reip. vim, & penè mortem paſſus eſt. *num. 80. & cauſam dicit*. Confirmat à poſteriori innocentiam P. Sextii, quia ejus mortem judices fuiſſent ulturi. *n. 81. hic quæro*.

Confirmat etiam ipſa adverſariorum conſcientia cædis invidiam reſtinguere morte Numerii cogitarunt. *n 82. At verò ipſi*.

Iterum confirmat ipſo judicum teſtimonio, quia P. Sextii ſtatuam pro Roſtris poſuiſſent, ſi pro Rep. occubuiſſet. *Numer. 83. Ac ſi tunc*.

Prolepſim veró de emptis gladiatoribus eluit diſſimili P. Sextii, & Clodianorum conſilio, in quos regerit invidiam gladiatorum, & Sextium excuſat, atque elevat, cum dicit hunc neceſſariò muniiſſe vitam ſuam in tantis Clodii ſeditionibus. *n. 84. Homines inquit*.

Denique in his ſeditionibus commemorat populi Rom. patientiam, ut inde eluceſcat Milonis virtus, qui ſeditioſo Clodio obſtitit. Ubi adverte hanc eſſe tranſitionem ad ſequens argumentum. *n. 85. Captum erat forum*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, P. *Sextius non minori jure, & laude, quàm Milo, ſe*

con-

contra furentem Clodium armavit , hoc ſyllogiſmo contenditur : Milo jure laudatur , quod in periculo Reip & vitæ ſuæ , arma ſumpſerit : atqui Sextius in ipſo eodem Reip. & vitæ ſuæ periculo, pariter arma ſumpſit : igitur P. Sextius non minori jure , & laude , quàm Milo , ſe contra furentem Clodium armavit .

Major amplificatur ipſo Albinovani teſtimonio, & propoſito fine Milonis , & epiphonemate . *n.* 86. *& in hoc loco* Magis amplificatur finis Milonis, quia idcircò adiit ad Remp. ut publicum bonum ageret . *n.* 87. *Adiit ad Remp.*

Tum ejus moderatio , & virtus oſtenditur oppoſita Clodii ſeditione . *n.* 88. *Huic gravitatis*. Ejus denique laus ex eo conficitur , quòd cum judiciis , ac legibus accuſare Clodium , & opprimere non poſſet, id vi , & armis fecerit . *n.* 89. *deſcendit ad accuſandum* .

Minor ſeu aſſumptio apoſtropha ad Albinovanum , & repetitione , & pluribus verbis idem ſignificantibus infertur . *n* 90. *quomodo igitur*. Deinde quando leges , ac judicia ſublata ſunt , confirmatur ipſo jure naturali , cujus eſt elegans deſcriptio . *n* 91. *Quis enim noſtrum* .

Complexio ſyllogiſmi patet . *num.* 92. *Hæc vident omnes* . Præſertim amplificatur exclamatione , Sextii , & Milonis jus, & laus , in tanta Clodianorum impunitate , ut duo Conſules maximis ſceleribus , & latrociniis vexent Remp. *num.* 93. *O dii immortales?*

Pergit Orator indignari in hac malorum impunitate Milonem , & Sextium , bonos , & innocentes viros accuſari , neque interim facinoroſum Clodium judiciis comprimi . *num.* 95. *Hos ſic illudere* .

Hac occaſione Cicero ne Senatum offendat , qui non permiſerat Clodium accuſari à Milone , digreditur callidè ad objectionem Albinovani de opti-

optimatibus, & popularibus. *Num. 96. nimirum hoc illud*. Primùm eleganter definit per negationem, & affirmationem quinam optimates ſunt [illegible]di. *Num. 97. Quis ergo optimus*. Difficilè [illegible]ſtendit optimatem eſſe, hoc eſt dignitatem, ac otium tueri in tanto improborum civium numero, & Reip. oppugnatione. *Num. 99. Harum rerum*.

Quod tamen fecerunt Scaurus, Metellus, Catulus. *Num. 101. permanent illi*. Atque ad horum virorum ſeu optimatium ſectam ſequendam adoleſcentes hortatur. *Num. 102. Hæc imitamini*. Præſertim cum hoc tempore, non ſit tam difficile aut pertimeſcendum optimas Reip. partes tueri, quàm olim fuit, quando populus à conſilio principum diffidebat; ut patet ex lege Tabellaria L. Caſſii, Agraria T. Gracchi, frumentaria C. Gracchi. *Num. 103 Sed tamen hæc*. Amplius id confirmat exemplo Gracchi, Saturnini, & aliorum olim popularium, qui populi gratia florebant, non item optimates. *Num. 105. Num vos exiſtimatis*. Nunc verò ſublatis omnibus diſſenſionis occaſionibus, populi Rom. judicium, ac voluntas tribus maximè cum optimatibus conſentit; concionibus, comitiis, ſpectaculis. *num. 106. Nunc niſi me*. Nam conciones, quas P Lentulus, & Cn. Pompejus aliique optimates de revocando Cicerone habuerunt, magno ſilentio, & approbatione auditæ ſunt. concio verò turbulenti, ac popularis Clodii repudiata. *Ibid. Quæ concio fuit*. Sic legum Comitia quibus de reditu Ciceronis ex Senatusconſulto latum eſt, toti populo jucunda, honeſta fuerunt; lex verò de ejus exilio lata eſt à paucis iſtis popularibus, & ſeditioſis. *Num. 109. Nunc venio*. Digreditur Orator in Gellium, qui legibus Clodianis præfuit, huncque Ethopœja deſcribit. *Num. 110. An, ſicubi aderit*. Redit ad comitia, quibus ipſe magna dignitate, & concordia

contra furentem Clodium armavit, hoc ſyllogiſmo contenditur: Milo jure laudatur, quod in periculo Reip & vitæ ſuæ, arma ſumpſerit: atqui Sextius in ipſo eodem Reip. & vitæ ſuæ periculo, pariter arma ſumpſit: igitur P. Sextius non minori jure, & laude, quàm Milo, ſe contra furentem Clodium armavit.

Major amplificatur ipſo Albinovani teſtimonio, & propoſito fine Milonis, & epiphonemate. *n.* 86. *& in hoc loco* Magis amplificatur finis Milonis, quia idcircò adiit ad Remp. ut publicum bonum ageret. *n.* 87. *Adiit ad Remp.*

Tum ejus moderatio, & virtus oſtenditur oppoſita Clodii ſeditione. *n.* 88. *Huic gravitatis.* Ejus denique laus ex eo conficitur, quòd cum judiciis, ac legibus accuſare Clodium, & opprimere non poſſet, id vi, & armis fecerit. *n.* 89. *deſcendit ad accuſandum.*

Minor ſeu aſſumptio apoſtropha ad Albinovanum, & repetitione, & pluribus verbis idem ſignificantibus infertur. *n* 90. *quomodo igitur.* Deinde quando leges, ac judicia ſublata ſunt, confirmatur ipſo jure naturali, cujus eſt elegans deſcriptio. *n* 91. *Quis enim noſtrum.*

Complexio ſyllogiſmi patet. *num.* 92. *Hæc vident omnes.* Præſertim amplificatur exclamatione, Sextii, & Milonis jus, & laus, in tanta Clodianorum impunitate, ut duo Conſules maximis ſceleribus, & latrociniis vexent Remp. *num.* 93. *O dii immortales?*

Pergit Orator indignari in hac malorum impunitate Milonem, & Sextium, bonos, & innocentes viros accuſari, neque interim facinoroſum Clodium judiciis comprimi. *num.* 95. *Hos ſic illudere.*

Hac occaſione Cicero ne Senatum offendat, qui non permiſerat Clodium accuſari à Milone, digreditur callidè ad objectionem Albinovani de opti-

optimatibus, & popularibus. *Num. 96. nimirum hoc illud*. Primùm eleganter definit per negatio- [illegible] & affirmationem quinam optimates ſunt [illegible] di. *Num. 97. Quis ergo optimus*. Difficilè [illegible] tendit optimatem eſſe, hoc eſt dignitatem, ac otium tueri in tanto improborum civium numero, & Reip oppugnatione. *Num. 99. Harum rerum*.

Quod tamen fecerunt Scaurus, Metellus, Catulus. *Num.* 101. *permanent illi*. Atque ad horum virorum ſeu optimatium ſectam ſequendam adoleſcentes hortatur. *Num* 102. *Hæc imitamini*. Præſertim cum hoc tempore, non ſit tam difficile aut pertimeſcendum optimas Reip. partes tueri, quàm olim fuit, quando populus à conſilio principum diſſidebat; ut patet ex lege Tabellaria L. Caſſii, Agraria T. Gracchi, frumentaria C.Gracchi. *Num.* 103 *Sed tamen hæc*. Amplius id confirmat exemplo Gracchi, Saturnini, & aliorum olim popularium, qui populi gratia florebant, non item optimates. *Num.* 105. *Num vos exiſtimatis*. Nunc verò ſublatis omnibus diſſenſionis occaſionibus, populi Rom. judicium, ac voluntas tribus maximè cum optimatibus conſentit; concionibus, comitiis, ſpectaculis. *num.* 106. *Nunc niſi me*. Nam conciones, quas P Lentulus, & Cn. Pompejus aliique optimates de revocando Cicerone habuerunt, magno ſilentio, & approbatione auditæ ſunt. concio verò turbulenti, ac popularis Clodii repudiata. *Ibid. Quæ concio fuit*. Sic legum Comitia quibus de reditu Ciceronis ex Senatusconſulto latum eſt, toti populo jucunda, honeſta fuerunt; lex verò de ejus exilio lata eſt à paucis iſtis popularibus, & ſeditioſis. *Num.* 109. *Nunc venio*. Digreditur Orator in Gellium, qui legibus Clodianis præfuit, huncque Ethopœja deſcribit. *Num.* 110. *An, ſicubi aderit*. Redit ad comitia, quibus ipſe magna dignitate, & concordia

dia revocatus eſt in patriam, ferentibus fruſtra leges ſuas Clodianis. *Numer* 112. *illuc revertor*. Sic comitia magiſtratuum favent optimatibus, non popularibus; cum enim quatuor præturam peterent, Cn. Domitius, Q. Ancharius, P. Vatinius, & alter quidam, duo priores, quippe optimates, præturam adepti ſunt, poſteriores duo, quia populares, repulſam tulerunt. *Num.* 113. *Videamus nunc*. Jam ſpectacula, ac primum theatralia ſeu Scenica oſtendunt certius, & gravius à populo applaudi optimatibus, quàm popularibus. *Nu.* 115. *Veniamus ad ludos*. Probat illud Orator teſtimonio, aut potius conſcientia Clodianorum, qui non auſi ſunt ad M. Scauri Optimatis viri, ludos, accedere. Ubi Clodium facetè ludibrium facit. *Num.* 116. *Ex te igitur*.

Confirmat exemplo P. Lentuli, & P. Clodii; hic namque ſibilis, & maledictis ſpectantis vulgi exceptus eſt; ille plauſu, & gratulatione, quod Ciceronem revocaret. *Ibidem. Semel, inquam*.

Imò non populus tantùm ſuis ſibilis Clodium, ſed hiſtriones etiam ſuis canticis proſciderunt. *Numer.* 118. *Sed quid ego*. At iidem hiſtriones (quamquam excuſat hanc ad hiſtriones digreſſionem) reditum Ciceronis celebrarunt. *num.* 119. *Et quæſo*. Nominatim Æſopi, nobilis tragœdi actionem, & geſtum, & plauſum populi ſæpius hunc revocantis amplificat. *Num.* 122. *proh Dii immortales*.

Spectacula deinde gladiatoria, quæ præſertim Scipio inde mortui Q Metelli honorem dedit, ſpectante innumera multitudine populi aſſidente P. Sextio Ciceronis amico, latente Clodio, declarat conſenſionem populi cum optimatibus contra inviſos populares. *Num.* 124. *Maximum verò*.

Delabitur hic etiam Orator ad alteram objectio-

ſtionem Albi novani, qui negabat per iſtam P. Sextii vim Ciceroni in patriam redeundum fuiſſe, exemplo M. Attilii Reguli. *Num 127. Tu mihi etiam*. Reſpondet ſe non vi, ſed incredibili populi Rom. plauſu, ac voluntate rediiſſe. *Ibid Vim ſcilicet ego*. Quam ſui reditus celebritatem multis proſequitur. 1. commendatione Ciceronis apud exteras nationes, & hujus ſalutis cuſtodia. *Num.128. Quem enim unquam*. 2. Duobus aliis Senatusconſultis; altero in templo Jovis, ubi Pompejus magnificè ſenſit de Cicerone. *Num. 129. Nam quid ego*.

Altero in curia, ubi Q. Metellus graviſſima oratione P. Servilii reconciliatus eſt abſenti Ciceroni. *Ibid. Vel quod eſt poſtridiè*. 3. Cæteris adjunctis iſtius reditus, ut frequentia occurrentis populi, ut Natali Brunduſinæ Coloniæ, & filiæ, ut feſto die qua tranſiret, ut miſſis obviam legatis, ut maxima hominum multitudine ad capitolium deducent. *num. 131. Reditus verò*. Concludit Cicero locum de optimatibus, & ſimul Vatinium inſectatur, tum quòd ad delendam optimatium nationem impulerit Cæſarem, tum quod eundem Cæſarem, & Pompejum à Cicerone alienarit, factus adjutor Clodii. *num 132. Habes igitur*. Præterea Vatinii temeritatem arguit, quod contra legem Tulliam apertiſſimè fecerit. *Nu. 133. Acta mea*.

Ejus verò defenſionem irridet, præſertim cum alias etiam leges violarit. *Num. 135. Sed habet defenſiones*.

AN.

ANNOTATIO.

Quoniam Hortenſius de ſingulis criminibus P. Sextii dixerat, Cicero hac contentione non ſolùm dicit de rei Sextii criminibus, ſed etiam de rebus ejus geſtis in vita privata, in Quaſtura; in Tribunatu: verùm & dicit de ſuo diſceſſu ex patria, ac deinde reditu: dicit de everſa, & afflicta à Clodianis Republica: dicit de amicorum ſtudio erga ſe, ac Rempub. dicit de optimatum, & popularium ſecta. Quæ Contentionis materia etſi confuſa videatur atque univerſa; tamen ſapientiſſimè ad unum ſcopum, ſeu defenſionem P. Sextii collimat: nam ſic totam ejus vitam, mores, quaſturam, tribunatum deſcribit, ut non vim unquam in illo homine fuiſſe, ſed neceſſitatem tuendæ vitæ, & ſtudium conſervandæ Reipub. demonſtret, ſic ſuum ipſe Orator ex urbe diſceſſum ſine vi, & armis, & poſtea ſummo Senatus populique Rom. conſenſu reditum laudibus exornat, ut in bonam harum laudum partem P. Sextium vocet: ſic Clodium, Gabinium, Piſonem, Vatinium, alioſque ſeditioſos homines inſectatur, ut meritò P Sextius horum nefariis legibus, ac improbis conatibus obſtiterit: ſic de Cn Pompei, Lentuli, Milonis, & aliorum bonorum virtute commemorat, ut P. Sextius non minori jure, ac laude, quàm iſti, Ciceronem, & Rempub. & vitam ſuam defenderit: ſic optimates laudat. vituperat populares, ut inter illos facilè principem exiſtimet P. Sextium his verò acerrimum ſemper fuiſſe adverſarium contendat.

Jam Argumentatio permixta eſt frequenti digreſſione, narratione, confutatione, prolepſi cum cauta ubique inſinuatione.

Affe-

Affectus eſt miſericordia erga P. Sextium ab innocentia morum, neceſſitate tuendæ vitæ, incredibili amore Reip & bonorum civium. Contra, adverſarii vocantur in odium ab improbitate vitæ, vexatione Reip & optimatum per iniquas leges, per vim, per ſeditiones.

PERORATIO.

Peroratio habet duas partes, cohortationem, & commiſerationem.

Primùm hortatur Cicero adoleſcentes ad imitanda optimatium exempla, propoſitis etiam difficultatibus defendendi Rempub. *Num.*136 *Sed ut extremum*. Quin exemplis oſtendit plures ſemper fuiſſe difficultates, & pericula objecta iſtis popularibus, & ſeditioſis hominibus, quàm optimatibus, & defenſoribus Reip. *Num.*140. *Ac ne quis*. Maximè exemplo Athenienſium virorum, & Carthaginienſis Annibalis erigit adoleſcentes Romanos ad reſiſtendum fortiter ſeditionibus concitati populi, & ad optimates ſectandos. *Num.*141. *Quòd ſi apud*.

Denique domeſticis exemplis optimatium virorum eoſdem accendit ad ſimilem immortalem gloriam. *Num* 143. *Quare imitemur*.

Ex hac cohortatione tranſit ad alteram perorationis partem, & Judices commovet ad miſericordiam à perſona P. Sextii, Milonis, & Lentuli, qui ſunt optimates viri. *Num.* 144. *Sed me repente*. Tum à ſua perſona Cicero, quaſi eſſet cauſa calamitatis Sextii, & aliorum civium, à quibus ipſe cum Rep. defenſus eſt commiſerationem auget. *Num.*145. *Atque hic, & tot*. Se fore comitem exilii, & fortunæ ſuorum amicorum pollicetur, ſi non abſolvitur Sextius. *Num.* 146. *Si hoc non*. Poſtremò committit totam hanc cauſam judicibus, ut ad Reip. bonum, ac ſalutem Ciceronis,

& bonorum, conſervent P. Sextium. *Num.* 147. *Sed hac Dii.*

ANNOTATIO:

Abſolvit Orator *affectum, quem Exordio, & Contentione movit, de abſolvendo Sextio optimate viro, propter merita in Rempub. tum etiam in Ciceronem. Iſta autem juventutis adhortatio vehementer huc pertinet, quia* Orator *callida inſinuatione (ut diximus) ſic adoleſcentibus imitandum P. Sextium proponit, ut etiam quaſi aliud agens, eundem Senatui, ac judicibus commendet.*

IN

IN VATINIUM

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

CUm in P. Sextium de vi reum P. Vatinius teſtimonium dixiſſet Sextii patronus Cicero invectus eſt in eum acerbiſſimè: & maximè quidem totum ejus tribunatum, in quo, Cæſare Conſule, leges Reipub. exitioſas contra auſpicia tulerat, ſed quæſturam quoque, & legationem exagitavit; non ut accuſator, ſed ut reprehenſor. Qua de re ſic in Ep. ad Lentulum: tota interrogatio mea nihil habuit aliud, niſi reprehenſionem illius tribunatus, in quo omnia dicta ſunt libertate, animoque maximo de vi, de auſpiciis, de donatione agrorum. A veteribus etiam interrogationis nomine appellatur hæc oratio: interrogatione enim utitur ad ſingula, quæ reprehendit, & accuſatorem quidem Vatinii brevi ſe futurum minatur: interim autem rogare ait tantum velle. Manut.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an Vatinio teſti ſit credendum.

Stylus eſt amplus, & vehemens.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. A cauſis, cur Cicero interroget Vatinium: quem vehementer odit, & deſpicit.

propoſitio. Teſti Vatinio non eſt credendum.

argumēta. 1. Quia Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio. 2. Sceleratus eſt vir.

1. ARGUMEN. ARGUMENT. Vatinius accuſat defenſionem Cornelii, & diſceſſum Ciceronis, & Milonem, & Sextium: ergo Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio.

2. ARGUMEN. Vatinius ante tribunatum, in adoleſcentia, & quæſtura, & legatione; in tribunatu, neglectis auſpiciis, & læſis civibus; poſt tribunatum, diſturbatis judiciis, contemptis legibus, eſt infamis, ergo ſceleratus eſt vir.

Digitized by Google

1. ARGUMENTA.

Turpior eſt Vatinii adoleſcentia, quàm ut de ea dici oporteat: ejus quæſtura, & legatio pari ſcelere certant: in Tribunatu Vatinius. 1. Auſpicia contempſit diſſimili Cæſaris, & novem collegarum, & omnium tribunorum exemplo; imò impudentiſſimè augur fieri voluit in Q. Metelli locum. 2. M. Bibulum Conſulem rapuit ad necem; principes civitatis, Lucullum, Ciceronem, Domitium, Lentulum, Paulum, Curionem, Piſonem, Laterenſem, tollere ac delere conatus eſt, præmiis corrupto L. Vettio; crudelis fuit in C. Antonium, in epulo Q. Arii atratus accubuit, contra morem Majorum. Poſt tribunatum, poſtquam leges tulerat ſine legitimo promulgationis tempore, & legationem arripuerat ſine Senatus conſulto, auſus eſt non jure legationis, ſed improbè judicium defugere. Denique reus eſt legis Tulliæ.

5. ARGUMENTAT. AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Uſque adeò impudens eſt Vatinius, ut ipſe nocens, & egens patrono, tamen reprehendat patronum innocentis Cornelii: uſque adeò eſt ſtultus, ut eum diſceſſum, per quem ipſe cum Rep. ſervatus eſt, & maximè glorioſum, Ciceroni objiciat: uſque adeo levis, & inconſtans (quod ſervit Perorationi) ut modo Milonem laudet, quem vituperavit; modo Milonem, & Sextium disjungat teſtimonio, quos crimine conjungit, modò ea lege Sextium eſſe accuſandum neget, qua teſtimonium dicit.

perorat.

Tam levi & ſcelerato, teſti quis credat?

EXORDIUM.

INſinuatione ſe excuſat Cicero, quod malit oratione Vatinium vexare, quam hunc propter turpitudinem vitæ, ſordeſque domeſticas ab omnibus contemptum dimittere. *Num.* 1. *Si tua*. Atque hujus orationis, ſeu interrogationis cauſa eſt 1. Vatinii convitium in Ciceronem, quod hic P. Sextium defenderit. *num.* 2. *Quare ne tibi*. 2. Ejuſdem Vatinii mendacium contra Sextium, ſeu inconſtantia, levitate, & perjurio, implicata. *num.* 3 *ſed heſterno*.

Addit hypotypoſim Vatinii, quando exarſit in Ciceronem. *Num* 4. *Nimium es vehemens*.

ANNOTATIO.

Principium hujus interrogationis à contemptu Vatinii ſumptum eſt, & excuſatione Ciceronis: quod odio Vatinii incitatus contineri minimè potuerit, quin acerbiùs in eum inveherètur, quem tamen admodum contemneret. Fingit, & judices communi odio ferri in Vatinium, quæ omnia maximè faciunt ad Contentionem, & ad teſtimonium Vatinii elevandum.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Vatinio teſti non eſt credendum.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc 1. Quia ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio 2. Quia ſceleratus eſt vir,

CON-

Digitized by Google

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio*, hac argumentatione, ſeu inductione tractatur. Vatinius accuſat defenſionem Cornelii; & diſceſſum Ciceronis, & Milonem, & Sextium: ergo Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio.

1. Pars inductionis. *Vatinius defenſionem Cornelii accuſat* demonſtrat imprudentiam Vatinii, qui cum nocens ſit omnium, quæ obiicit innocenti Cornelio, ipſeque egeat defenſore, non Cornelius; tamen patronum Cornelii Ciceronem accuſet, ut ipſe ſibi ſpem defenſoris eripiat: *Num.5. Sed quæro à te*. Deinde adeò non bonis viris diſplicuit (uti argumentatur Vatinius) defenſio Cornelii, ut etiam poſt illam defenſionem Cicero à bonis omnibus magno ſtudio factus ſit Conſul. *Num.6. attamen hoc*.

2. Pars inductionis, *Vatinius accuſat diſceſſum Ciceronis*: arguit, & ridet ſtultitiam Vatinii, qui eum diſceſſum accuſet, per quem ipſe cum Repub. ſervatus eſt: nam idcirco ait ſe diſceſſiſſe Cicero, ut improbis cedendo Remp. ſervaret. *Ibid. Nam quod mihi*. Quod dixit deinde Vatinius Ciceronem non ſua, ſed Reip. cauſa rediiſſe, eſt pariter inſulſum: obiicit enim Ciceroni quod fuit longè glorioſiſsimum, Reip. cauſa, a ſuis civibus, magno deſiderio revocari. *Num. 7. At enim dixiſti*.

Ad extremum obiectionem facetè regerit in Vatinium Cicero, ſe non tam ſua cauſa, quàm Reip. ſic charum eſse Senatui, populoque Romano; quemadmodum Vatinius, non tam ſuo quam Reip. nomine, eſt odio civitati. *Num. 9. quod quidem*

EXORDIUM.

INſinuatione ſe excuſat Cicero, quod malit oratione Vatinium vexare, quam hunc propter turpitudinem vitæ, ſordeſque domeſticas ab omnibus contemptum dimittere. *Num.* 1. *Si tua.* Atque hujus orationis, ſeu interrogationis cauſa eſt 1. Vatinii convitium in Ciceronem, quod hic P. Sextium defenderit. *num.* 2. *Quare ne tibi.* 2. Ejuſdem Vatinii mendacium contra Sextium, ſeu inconſtantia, levitate, & perjurio, implicata. *num.* 3 *ſed heſterno.*

Addit hypotypoſim Vatinii, quando exarſit in Ciceronem. *Num* 4. *Nimium es vehemens.*

ANNOTATIO.

Principium hujus interrogationis à contemptu Vatinii ſumptum eſt, & excuſatione Ciceronis: quod odio Vatinii incitatus contineri minimè potuerit, quin acerbiùs in eum inveheratur, quem tamen admodum contemneret. Fingit, & judices communi odio ferri in Vatinium, quæ omnia maximè faciunt ad Contentionem, & ad teſtimonium Vatinii elevandum.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Vatinio teſti non eſt credendum.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc 1. Quia ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio 2. Quia ſceleratus eſt vir,

CON-

Digitized by Google

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio*, hac argumentatione, ſeu inductione tractatur. Vatinius accuſat defenſionem Cornelii; & diſceſſum Ciceronis, & Milonem, & Sextium: ergo Vatinius ſecum ipſe pugnat in dicendo teſtimonio.

1. Pars inductionis, *Vatinius defenſionem Cornelii accuſat* demonſtrat imprudentiam Vatinii, qui cum nocens ſit omnium, quæ obiicit innocenti Cornelio, ipſeque egeat defenſore, non Cornelius; tamen patronum Cornelii Ciceronem accuſet, ut ipſe ſibi ſpem defenſoris eripiat: *Num.5. Sed quæro à te*. Deinde adeò non bonis viris diſplicuit (uti argumentatur Vatinius) defenſio Cornelii, ut etiam poſt illam defenſionem Cicero à bonis omnibus magno ſtudio factus ſit Conſul. *Num.6. attamen hoc*.

2. Pars inductionis, *Vatinius accuſat diſceſſum Ciceronis*: arguit, & ridet ſtultitiam Vatinii, qui eum diſceſſum accuſet, per quem ipſe cum Repub. ſervatus eſt: nam idcirco ait ſe diſceſſiſſe Cicero, ut improbis cedendo Remp. ſervaret. *Ibid. Nam quod mihi*. Quod dixit deinde Vatinius Ciceronem non ſua, ſed Reip cauſa rediiſſe, eſt pariter inſulſum: obiicit enim Ciceroni quod fuit longè glorioſiſsimum, Reip. cauſa, a ſuis civibus, magno deſiderio revocari. *Num. 7. At enim dixiſti*.

Ad extremum obiectionem facetè regerit in Vatinium Cicero, ſe non tam ſua cauſa, quàm Reip. ſic charum eſse Senatui, populoque Romano; quemadmodum Vatinius, non tam ſuo quam Reip. nomine, eſt odio civitati. *Num. 9. quod quidem*

ego. Atqui hanc ſui cum Vatinio diſſimilem comparationem judicio, ac opinione bonorum civium metiendam relinquit *Ibid. Atque ut aliquando*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Vatinius ſceleratus eſt vir*, altera inductione tractatur: Vatinius ante tribunatum in adoleſcentia, & quæſtura, & legatione; in tribunatu, neglectis auſpiciis, & læſis civibus; poſt tribunatum, diſturbatis judiciis, contemptis legibus eſt infamis: ergo Vatinius ſceleratus eſt vir.

1. Pars inductionis, *Vatinius ante tribunatum, in adoleſcentia eſt infamis*, ſtringitur præteritione, & invidioſa conceſſione. *num.* 11. *Atque illud.* 2. Pars inductionis. *Vatinius quæſtura eſt infamis*; conſtat diſſimili comparatione Vatinii, & Pub. Sextii in obtenta quæſtura, & provincia, & rebus in ea geſtis. *Ibid. Quæſturam petiſti*. 3. Pars inductionis, *Vatinius legatione eſt infamis*, petitur à non ſervata navigandi certa ratione, à curſu, & evagatione per regna, ſine Senatus conſulto, à flagitiis, & furtis *num.* 12 *poſt quæſturam*. 4. Pars inductionis: *Vatinius in tribunatu neglectis auſpiciis, eſt infamis*, amplificatur 1. (ſalva Cæſaris gratia, quod ubique cavet Cicero) improbitate Vatinii, qui mentitus ſe Pythagoram imitari in crudelibus, & barbaris ſacrificiis, & auſpicia, & augurum reſponſa contempſit. *num.* 13 *Quæro abs te*.

Affert verò Orator callide, ne Cæſarem offendat, triplicem diſſimilitudinis cauſam inter Cæſarem, & Vatinium, quare illi, (ſi videatur obnuntiationes, & auſpicia contempſiſſe] ſit ignoſcendum, non huic. *num.* 15. *Secundum ea*.

Amplificatur 2. Diſſimili novem collegarum exemplo, quorum nullus contra auſpicia legem ferre auſus eſt: unus audax Vatinius, cæterorum obnuntiationibus, & auſpiciis pro nihilo habitis, leges tulit, quas voluit. *Num.* 16. *Sic enim ex te*.

Amplificatur 3. Diſſimili exemplo omnium tribu-

bunorum plebis, ex quibus nullus unquam, præter Vatinium, eſt inventus, quantumvis ſeditioſus, qui legem Æliam aut Fuſiam violarit, aut contra has conſilium convocarit. *Nu.18. Simul etiam*. Amplificatur 4. impudentia Vatinii, qui cum improbiſſimè omnia auſpicia, leges, religionem neglexerit; irriſerit, calcarit, tamen velit augur fieri in Q Metelli locum. *Nu 19. Quæro illud*. Amplificatur 5. à conſequentibus, quòd omnia auſpicia fuerit diſſoluturus, ſi augur factus eſſet. *Nu.20. hoc loco*.

5. Pars inductionis, *Vatinius in tribunatu læſis civibus eſt infamis*, facta tranſitione, 1. exaggerat ab adjunctis miſerabilem Marci Bibuli Conſulis ſortem, qui, homo moderatiſſimus, nihil in Rep. moliens, tantum ab actionibus Vatinii diſſentiens, raptus eſt indigniſſimè, ſublato auxilio, in carcerem, ad necem: & poſtea nefarius idem Vatinius miſit Viatorem, qui Bibulum domo vi extraheret, prætexto Cæſaris nomine. *Nu.21. Ac nec diutius*. 2. Exaggerat facinus Vatinii, qui principes civitatis tollere, & delere conatus eſt, producto in concionem, & Roſtra L. Vetti, præmiis corrupto, ut ibi ipſe ad arbitrium Vatinii, viros indicaret à quibus impulſus eſſet ad afferendam Cn. Pompejo necem. *Nu.24. Cum L Vettium*.

Dignitatem verò horum virorum [Bibuli, Luculli, Curionis Domitii, Lentuli, Pauli, Ciceronis, Piſonis generi, Laterenſis] Orator vehementer commendat, augetque ut inſignem invidiam pariat Vatinio. *Ibid. M. Bibulum*.

3. Exaggerat Vatinii crudelitatem in C. Antonium, quòd cum Vatinius legem promulgaſſet, qua dabatur reo alterna rejectio judicum expectaſſet donec Antonius [quem rectè accuſavit C. Maximus) de conjuratione, & de pecuniis repetundis reus fieret: deinde in lege adjeciſſet, qui poſt legem ſuam reus factus eſſet: ut hac exceptione Antonium à beneficio legis excluderet *N.27. Et quoniã crebro*;

4. Exaggerat avaritiam Vatinii, & divitias ex rapinis civium, & Reip. acquiſitas. *Nu.29 Et quoniam pecunias*.

5. Exaggerat injuriam Q. Ario civi honeſto factam, quando in ejus epulo publico, & dignitatis pleno, ipſe Vatinius cum toga pulla accubuit, contra morem Majorum, cum ſtomacho totius civitatis, & læſa auctoritate Q. Arii. *Num. 30. Atque illud etiam*.

6. Pars inductionis, *Vatinius poſt tribunatum diſturbatis judiciis eſt infamis*, amplificatur ex eo, quòd Vatinius, qui non ſervato promulgationis legitimo tempore [id erat trinundinum] ſuas leges tulerat, eo crimine accuſatus appellarit Tribunos, ipſum adeò Clodium: & cum jure, more, poteſtate non poſſet, judicium vi ſuſtulerit. *Nu.33. Quaro illud etiam*.

Creſcit amplificatio, quòd tum Vatinius, cum accuſaretur, legatus cum Cæſare in Galliam iviſſet, (quem propterea non licebat in judicium vocare) ipſe tamen improbè rediit in urbem, ne judicium jure legationis defugiſſe videretur. *Num. 34 Atque illud etiam*.

Digreditur Cicero, & data occaſione, iſtam legationem Vatinii non Senatusconſulto, ſed ſua ipſius lege quam tulit invito ſenatu, ut legatos non ſenatus more Majorum, ſed populus deligeret] arreptam inſectatur ab adjunctis. *Num. 35. Et quoniam*.

7. Pars inductionis, *Vatinius legibus contemptis eſt infamis*. Perſpicuè Vatinium legis Tulliæ reum oſtendit, quod in ipſa petitione præturæ gladiatores det. *Nu.37. Atque illud etiam*. Quare minatur Cicero ſe proximè accuſaturum Vatinium; neque illi ſpem eſſe in gratia Cæſaris, qui nuper reſpondit Vatinium omnia divitiis, non dignitate feciſſe. *num 38. At ſi hæc omnia*.

Concludit Orator inductionem recapitulatione in odium ſcelerati Vatinii. *Nu.39. Quòd ſi ipſe*.

AN-

Digitized by Google

ANNOTATIO.

Contentio duas habet partes, levitatem teſtis Vatinii, & improbitatem: utrumque explicat inductio per enumerationem. Ac primum, ſeu levitatem demonſtrat, Orator in reprehenſa defenſione Cornelii, & diſceſſu Cironis, & poſtea (quod mox in peroratione videbimus) in dicto teſtimonio de Milone, & Sextio: ex quibus Vatinii auctoritatem vehementer elevat irridet, vocat in odium publicum. Alterum, ſeu improbitatem exagitat ab ipſa Vatinii adoleſcentia, quæſtura, legatione tribunatu, ſceleribus: præſertim in ejus tribunatu amplificata, neglecta auſpicia contra exemplum novem Collegiorum & omnium tribunorum, & Majorum. 2. leges latas Reip. exitioſas, ut legationem, ut donationem agrorum, ut rapinas: ubi (& paſſim alibi] tam callidè, & ſapienter vitat orator Cæſaris offenſionem (quo Conſule, & cujus auxilio, & commodo iſta nefariè geſſit Vatinius.] ut hunc communione ſceleris ſe jungat, aut excuſet, Vatinium unum inſectetur, & in odium apud omnes adducat. 3. Amplificat læſos cives, eoſque principes civitatis, ſubornato L. Vettio, ac deinde C. Antonium, & Q. Arium. 4. Denique poſt tribunatum diſcuſſum ab ipſo judicium improbiſſima appellatione, nec non contemptam legem Tulliam. Quæ crimina uti teſtimonia, modò conglobatim vel ab adjunctis mirificè auget Orator, modò conciſim vibrat, vel acutè retorquet in Vatinium, eumque ſua ipſius argumentatione jugulat, modò cavillans præterit, modò ſeriò explicans redarguit pungit, increpat, minatur, præturæ ſpem, & Cæſaris gratiam præcludit, commune judicium bonorum intentat: nihil non perpetuâ interrogatione affert ad invidiam, & odium Vatinii.

PERORATIO.

IN peroratione reſumit Cicero [ut hìc denique labefactet teſtimonium Vatinii] quod 1. inductione Contentionis explicuit, Vatinium ſecum pugnare, in dicendo teſtimonio: qui ſpe qui vanè, & leviter Milonem laudarit, in judicio, quem paulò antè vituperaverat in concione. *Num.* 40. *Sed ut aliquando*.

Imò levius Milonem, & Sextium teſtimonio diſiungit, quos crimine conjungit. *Num.* 41. *Sed cum T. Annium*.

Vaniſſimè, qua lege Sextium de vi accuſandum omninò fuiſſe negat, ea lege in eum de vi teſtimonium dicit. *num.* 42. *Extremum illud eſt*,

ANNOTATIO.

Opportunè diſtulit Orator in perorationem contraria, & pugnantia Vatinii teſtimonia de Milone, & Sextio, ut quaſi novo argumento, aut fortiſſimo telo ad finem reſervato, [quod aliquando fieri diximus in Rhetorica] adverſarii fidem expugnet, & infringat.

PRO

PRO M. CÆLIO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M. Cælius equeſtri loco natus, ingenio, ac forma liberali, cùm adoleſcentiam in domo, ac familiaritate Ciceronis egiſſet, poſtea vixit liberiùs: & illatus in familiaritatem Catilinæ, eidem jam iterum petenti Conſulatum cùm cæteris æqualibus favit. Deinde aliquot annis interjectis venit in familiaritatem Clodiæ, uxoris Q. Metelli, quæ ſoror erat P. Clodii, & mulier parum pudica habebatur. Cumque illa familiarius uteretur, & forte auri certum numerum ab ea mutuò accepiſſet, poſteà indicatum eſt Clodiæ, venenum ſibi parari à Cælio, per Licinium quendam familiarem illius, qui etiam pecuniâ ſervum ejus ad perficiendam rem aggreſſus eſſet. Itaque accuſatur à Clodiæ amicis Cælius, ac potiſſimum à L. Atratino adoleſcente, cujus patrem Cælius de ambitu accuſaverat. Freig.

Quęſtio eſt in genere judiciali, an M. Cęlius venenum Clodiæ pararit, ne aurum, quod mutuò acceperat, reddere cogeretur.

Stylus eſt tenuis, & acutus: niſi voluptates excuſet adoleſcentis Cęlii, aut Clodium inſectetur, aut in peroratione commiſerationem excitet.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Die feſto (quod alicui legum ignaro mirum videretur) opibus meretriciis Clodiæ, ab Atratino adoleſcente, accuſatur innocens Cælius.

PROPOSIT. M. Cælius venenum non paravit Clodiæ, ne aurum quod mutuo acceperat, reddere cogeretur.

ARGUM. 1. Quia ſcelera ſeu argumenta, propter quæ adverſarii affingunt Cælio crimen veneni, ſunt falſa.
2. Totum iſtud crimen veneni, & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius.

1. ARGUMENT. ARGUMENTATIO. M. Cælius, uti objiciunt adverſarii, patrem non habet obſcurum, nec eum parum piè tractavit: eſt municipibus ſuis probatus: tametſi formoſus, non eſt impudicus: non fuit familiaris Catilinæ, nec adeò ejus impudicitiæ, & conjurationis particeps: non ſumptuosè habitavit, aut cum ære alieno, ut à patre in viciniam Clodiæ migraret: Senatorem non pulſavit: non attrectavit matronas: non eſt ſeditioſus: non denique luxurioſus. Igitur ſcelera ſeu argumenta propter quæ adverſarii affingunt Cælio crimen veneni, ſunt falſa.

2. ARGUMENT. Perſona Clodiæ, & Celii, & teſtium, cæteraque adjuncta, declarant commentitium eſſe crimen: igitur totum iſtud crimen veneni, & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius.

1. ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO, ET AF-

1. Pater Cælii eſt equeſtris dignitatis; quomodo obſcurus? ſupplicat pro filio; quomodo malè tractatus? 2. Puteolani magnos honores detulerunt Cælio; num igitur hunc probant? 3. Forma non continuò adoleſcentem impudicum arguit; itaque objectio Atratini non eſt accuſatio, ſed maledictum. 4. Conſtat de Cælii adoleſcentia ſub patre, Craſſo, Cicerone, pudicè traducta: ſi hunc poſtea (quod commune eſt multis, etiam fortibus, & bonis viris) Catilina ſpecie quadam aſſimulatæ virtutis tenuit, hoc crimen eſſe non debet unius Cælii: deinde qua ratione conjuravit, aut ambitum commiſit is, qui conjurationis, & ambitus crimine alterum accuſavit? 5. Pupillus Cælius tabulas non conficit; unde expenſis ſumptus? auctore patre, & commodè domum conduxit? ergo non ſemigravit a patre 6. Iſte Senator ſolus eſt teſtis, nec per ſe, & ſtatim inſtituit actionem in Cælium.

2. ARGUMENTAT.

Plura ſunt objecta Cælio maledicta, quam crimina; auctore quidem meretrice Clodia, cujus ſcelera Cicero, & familiaritatem cum Cælio objurgat, & ſeverè per Appium abavum, & urbanè per minimum fratrem. Quamquam etiam Cælium objurgat inductus ex comico parens ſeverus; ſed mox ſe excuſat Cælius, atque hunc alter parens lenis: ipſe quoque indulgens Cicero continentiam eſſe ſatiam in adoleſcentibus contendit exemplo Romanorum, & Græcorum, tum ex ipſa natura; id verò repugnare ait, ut ſtudiis, ac labori deditus Cælius ſit libidinoſus. Jam crimen auri non eſt probabile; vel enim Clodia ſcivit cauſam, quare à ſe aurum peteret Cælius, vel non; ſi ſcivit, eodem ſe crimine obſtrinxit; ſi non ſcivit, cur tam familiaris Cælio fuit, ut aurum commoda-

FE.

FECTUS.

7. nocturnis teſtibus levi, & corrupta fide, Cælii cauſa non eſt expendenda, ſed argumentis ex cauſa, & ratione. 8. de ſeditione purgavit Cælium graviter, & ornate M. Craſſus; Dionem qui occidit, tenetur, & abſolutus eſt; multò magis abſolvetur Cælius, 9. Herreni aſpera, etſi diſerta oratio eſt, ex eo præſertim non probanda, quod in genere vitia adoleſcentiæ, in ſpecie luxuriam M. Cælii accuſarit.

PERORATIO.

ret? aut ſi, Balbo teſte, non fuit familiaris, certè aurum non dedit; Deinde mores Cælii, ingenium, prudentia, facultas ſervorum, cæteraque adjuncta loci, temporis, & ſignorum, longè removent crimen; huc accedit L. Lucceii gravis, & ſancti viri teſtimonium. Alterum crimen veneni pariter ex cauſis finalibus, & coefficientibus, & ratione dati veneni, & loco minus apto, & ſubornatis levi fide teſtibus ſervis, refellitur.

Cicero miſericordiam deprecatur adoleſcenti Cœlio, tum propter integritatem cauſæ, & induſtriæ, virtutiſque futuræ in Rep. objecta diſſimili comparatione Sext. Clodii; tum propter ſenectutem, ac lacrymas parentis, & communem pietatis ſenſum, & merita Ciceronis.

EXOR.

EXORDIUM.

SUmit Cicero exordium à tempore ſeu feſto die, quo M. Cælii judicium exercetur, quaſi atrox crimen commiſerit; verùm hæc dicit fieri opibus Clodiæ, quæ Atratinum adoleſcentem pium impulit ad accuſandum innocentem Cælium. *num.* 1. *Si quis*.

Atque Atratinum excuſat Cicero, vel pietate in patrem (quem accuſarat Cælius) vel neceſſitate, vel ætate *Numer.* 2. *Etenim ſi*.

ANNOTATIO.

Captat Orator benevolentiam M. Cælio 1. à perſona Judicum, qui leges obſervant, 2. à perſona ipſius Cælii innocentis, & ingenioſi adoleſcentis. 3. à perſona Clodiæ quam vocat in invidiam; 4. à perſona accuſatoris Atratini, qui pietate adductus, vel voluntate Clodiæ, vel ſpe ætatis, hanc cauſam ſuſcepit.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: M. Cælius venenum Clodiæ non paravit, ne aurum, quod mutuo acceperat, reddere cogeretur.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc duo: primum quia ſcelera, & argumenta, propter quæ adverſarii affingunt Cælio crimen veneni, ſunt falſa. Secundum, quia totum iſtud crimen veneni, & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *ſcelera, & argumenta propter quæ adverſarii affingunt Cælio crimen veneni, ſunt falſa*, amplè deducit inductio per enumerationem ſingulorum: nam M. Cælius, uti objiciunt adverſarii, patrem non habet obſcurum; nec eum tractavit parum piè: eſt municipibus ſuis probatus: tametſi formoſus, non eſt impudicus: non fuit familiaris Catilinæ, nec adeò impudicitiæ ejus, & conjurationis particeps: non ſumptuosè habitavit, aut cum ære alieno, ut à patre in viciniam Clodiæ migraret: Senatorem non pulſavit: non attrectavit matronas: non eſt ſeditioſus: non denique luxurioſus. Ergo ſcelera, & argumenta, propter quæ adverſarii affingunt Cælio crimen veneni, ſunt falſa.

Antecedentis 1. pars, *Cælius patrem habet non obſcurum, nec eum tractavit parum piè*, brevi probatur à perſona patris, qui equeſtrem dignitatem ſemper retinuit, & teſtimonio omnium, qui illum norunt: quam piè fuerit tractatus, declarat luctus, & lacrymæ, quibus ſupplicat pro filio. *Num. 3. Objectus eſt pater*.

Antecedentis 2. pars, *Cælius eſt municipibus ſuis probatus*, patet ex honoribus, quos Puteolani habuerunt abſenti Cælio, & ex legatis, quos iidem ad hoc judicium cum magna ejus laudatione miſerunt. *Numer. 5. Nam quod eſt objectum*. Cicero concludit hanc, & primam antecedentis partem æpiphonemate, & exemplo. *Ibid. videor mihi*.

Antecedentis 3. pars, *Cælius tametſi formoſus, non eſt impudicus*, elevat objectionem adverſariorum, ut pervulgatam, & omnibus formoſis ado-

leſcentibus communem: Adde, hæc objectio pulchritudinis vel eſt accuſatio, vel maledictum: ſi accuſatio, ubi crimen, ubi probatio, ubi teſtes? ſi maledictum, contemnet Cælius. *Num* 6. *Nam quod obiectum eſt*.

Porrò præclara inſinuatione dolet Cicero Atratinum Adoleſcentem pudicum de impudicitia locutum eſſe, non ſua, ſed Clodiæ culpa monetque amicè, ne quid in poſterum hujuſmodi à ſe alienum proferat. *Num*. 7. *Quam quidem partem*. Cæterùm pudicitiam Cælii confirmat diſciplina patris, Craſſi, Ciceronis *n*. 9. *Verùm ad iſtam*.

Antecedentis 4. pars, *Cælius non fuit familiaris Catilinæ, nec adeò impudicitiæ, & ejus conjurationis particeps*, 1. conſtat ex prima Cælii adoleſcentia, quia nunquam à Cicerone deceſſerit, aut pudicitiam violarit. *Num*. 10. *nam quòd Catilinæ*. In virili ætate familiaris fuit quidem Catilinæ Cælius: verùm & alii multi, non continuò impudici. Atque idcircò magis excuſandus eſt Cælius, quòd Catilinæ natura (quam deſcribit Orator ethopœja) verſatilis, & multiplex ſpecie aſſimulatæ virtutis multos tenuerit. *Num*. 12. *Studuit Catilina*. Imò etiam fortes, & bonos viros, & ipſum pene Ciceronem decepit Catilina; non igitur iſta familiaritas Catilinæ crimen eſſe debet Cælio, quod commune eſt multis. *Nu*. 14. *Hac ille tam varia*.

2. Conſtat ex perſona, & moribus, & fortuna Cælii; nec enim is conjuravit, aut ambitu ſe commaculavit, qui conjurationis, & ambitus crimine alterum (Antonium) accuſavit. *Num*. 15. *Itaque à maledictis*.

Antecedentis 5. pars, *Cælius non ſumptuosè habitavit, aut cum ære alieno, ut à patre in viciniam Clodiæ migraret*, brevi diſſolvit argumenta adverſariorum: nec enim Cælius, adhuc pupillus, tabulas confecit, ex quibus expenſi ſumptus

ptus appareant: nec tanti emit ædiculam Clodii, quanti fingunt adverſarii: nec ſemigravit à patre in viciniam Clodiæ, quo ſuadente apud forum & patronos commodè domum conduxit. *num.* 17. *Nam quòd as alienum.*

Antecedentis 6. pars, *Cælius Senatorem non pulſavit*, elevat fidem iſtius Senatoris, qui eſt ſolus à Clodia inventus teſtis; qui revera ſi pulſatus fuiſſet, ſtatim, & per ſe actionem in Cælium inſtituiſſet. *Numer.* 19 *quamobrem illa.*

Antecedentis 7. pars. *Cælius non attrectavit matronas*, pariter elevat nocturnorum teſtium levium, à Clodia ſubornatorum fidem. *num.* 20. *Nec tamen illud*. Quamquam prolepſi accuſatores Cælii excuſat; ſolùm iſtos teſtes rejicit, *num.* 21. *Neque id ego*. Neque vult judices hujuſmodi teſtium cupiditate, ac fide corrupta cauſam Cælii expendere, ſed argumentis ex ipſa cauſa, & ratione perſpicuis. *Num.* 22. *Hoc ex genere*.

Antecedentis 8. pars, *Cælius non eſt ſeditioſus*, quia graviter & ornatè à M. Craſſo purgata eſt, de ſeditionibus Neapolitanis, de Alexandrinorum pulſatione Puteolana, & de bonis Pallæ; Cicero vellet dictum eſſet ab eodem etiam de Dione: verùm de hujus Dionis nece non laborat, quam qui commiſit (P. Aſcitius) non negavit, & abſolutus eſt; multo igitur magis Cælius abſolvetur, qui iſtius necis non modo non ſuſpicione, ſed ne infamia quidem eſt aſperſus. *Num.* 23. *Itaque illam partem*. Reſpondet ad prolepſim, Aſcitii cauſam, cujuſmodi ſit, à cauſa Cælii eſſe ſejunctam, maximè ipſo Coponiorum teſtimonio, qui ex omnibus intimè Dionis mortem doluerunt. *num.* 24. *at prævaricatione*.

Antecedentis 9 pars. *Cælius non eſt luxurioſus*, primùm infirmat triſtem, & aſperam L. Herennii orationem, ſubtiliter ad criminandum, & ſeverè ad objurgandũ inductam *n.* 25. *Ergo hæc removeantur*. Mox

Mox primam ejus accuſationis partem, ut falſam; alteram, ut non criminoſam; utramque ut extra cauſam, reiicit. *num.26. Ac prima pars*.

Arripit Orator tertiam accuſationis partem, quæ eſt objurgatio luxuriæ M. Cælii: atque apoſtropha deprecatur accuſatorem Balbum, ut ſibi fas ſit eum adoleſcentem defendere, qui exemplo multorum poſtea ex voluptatibus emerget ad bonam frugem. *num. 27. Sed hac omittam*. Iſtum verò auditum attentè accuſatorem eludit, propterea quod in genere vitia adoleſcentiæ, non in ſpecie luxuriam M. Cælii accuſarit. *Num. 29. Sed tu mihi*. Quamobrem admonet judices, & iterum deprecatur, ut quæ ſunt adoleſcentibus vitia communia, hæc in Cælium non conferantur. *Ibid. Sed veſtra ſapientia*.

Propoſitionis 2 argumentum, *totum iſtud crimen veneni & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Calius*, hoc Enthymema contexit: perſona Clodiæ, & Cælii, & teſtium, cæteraque adjuncta declarant commentitium eſſe crimen: ergo totum iſtud crimen veneni, & auri fictum eſt ab impudica muliere, cujus familiaritatem ſprevit Cælius.

Verùm Orator 1. præmittit argumentationi, ac proponit ſtatum quæſtionis, ſeu cauſam Cœlii, quæque ipſi ab adverſariis objecta ſint maledicta, & crimina. *Numer. 30. Atque ego idem*. 2. præmittit hujus falſæ criminationis authorem Clodiam, quam [apoſtropha ad prætorem Cn. Domitium] cogitur perſtringere, & inſectari. *N. 31. Horum duorum*.

3. Præmittit feſtivas, & acres duas objurgationes Clodiæ. 1. eſt, [inducto per proſopopœjam cæco Aſpio abavo Clodiæ] qui in ejus vitia ſeverè invehitur. *num 33 Sed tamen ex ipſa*. At correctione dilemma interſerit Cicero, & ipſa poſtulat à Clodia rationem familiaritatis ſuæ cum

Cæ-

Cælio: cujus rationem afferre debet, ſi vult ipſa audiri in judicio; ſi verò affert, quoniam neceſſe eſt ſe meretricem fateatur, ejus teſtimonio non credetur. *num.35. Sed quid ego*. Altera proſopopœja eſt urbanè objurgantis P. Clodii (minimi fratris Clodiæ) qui eam removet ab amore Cælii *num 36. Sine autem urbanius*. 4. Præmittit ſimiles duas objurgationes Cælii: una eſt ſeveri patris Comici, qui Cælium reprehendit; apud quem ſe excuſat Cælius ab adjunctis, & maledica civitate. *Num.37. Redeo nunc ad te*. Secunda eſt lenis, & clementis patris, qui Cælium excuſat. *num.38. Leni verò*. 5. Præmittit prolepſim, qua ipſe non excuſet aut defendat voluptates adoleſcentum; ſed in iſta ætate continentiam eſſe virtutem divinam, ac raram demonſtret, primùm exemplo antiquorum Romanorum. *Num. 39. Dicet aliquis*. Deinde auctoritate ſcriptorum Græcorum, & Philoſophorum, quorum pauci fuerunt, qui non in voluptatibus corporis dignitatem poſuerint. *Num.40. Verùm hæc genera*. Tum blandimentis ipſius naturæ, & multis viis adoleſcentiæ lubricis. *Num. 41. Multa enim nobis*. Poſtea exemplo multorum, quibus, uti Cælio, licuit adoleſcentiam (modo ſine crimine) in luxu,& voluptate traducere. *Num 42 quamobrem ſi quem*. Exemplo item in ſpecie non paucorum, qui poſt adoleſcentiam libidinosè tranſactam, fortes atque illuſtres viri fuerunt. *Num.43 Ac multi*. At verò negat Orator adoleſcentem Cælium voluptatibus fuiſſe occupatum. *Num 44 At verò in M. Cælio*. Quia ſtudiis eloquentiæ, & labori forenſi deditus fuit. Ubi adverte ſyllogiſmum ex repugnantibus: ſtudia enim eloquentiæ, & voluptates ſibi repugnant. *num. 45. Audiſtis cum pro ſe*. Quod amplificat à cauſis, cur tam pauci ſint ſtudioſi, & eloquentes. *Num. 46. An vos aliam*. Concludit nullum libidinis crimen eſſe in Cælio, ſed

illud

Illud totum regerit in Clodiam. *Num.* 47. *Nihil igitur illa*. Imò addit non reprehendendum eſſe adoleſcentem Cælium, ſi meretriciis amoribus implicatus fuiſſet. *num.* 48. *Verùm ſi quis eſt*. Denique apoſtropha ad Clodiam, & hoc dilemmate excuſat Cælium: Clodia vel eſt meretrix, vel non: ſi eſt, nihil pertimeſcet Cælius; ſi non, quid objici poteſt Cælio. *num.* 50. *Oblivi-ſcor jam*.

His præmiſſis, quæ partim ad præcedentem argumentationem confirmandam pertinent, partim ad ſequentem præmuniendam (nam ex cupiditatibus Cælii cæteriſque ſceleribus, adverſarii maximè crimen veneni, & auri inferebant] his, inquam, præmiſſis, facta per allegoriam tranſitione, & *brevi diſtributione* duorum criminum, quæ reſtant.

Prima pars Enthymematis, *de auro*, exponitur 1. à perſona Clodiæ, quam acri iterum apoſtropha Cicero, & hoc dilemmate ſtringit. Clodia vel ſcivit cauſam, quare à ſe aurum peteret Cælius, vel non ſcivit: ſi ſcivit, eodem ſe crimine obſtrinxit; ſi non ſcivit, cur tam familiaris Cælio fuit, ut aurum commodaret? *num.* 51. *Sed quoniam emerſiſſe*. Quod ſi ut Balbus dicit, fuit celata cauſam mulier, rurſus hoc altero dilemmate capitur: ſi Clodia fuit familiaris Cælio, non fuit celata, & eſt ejuſdem criminis conſcia; ſi non fuit familiaris, ſanè aurum non dedit. *Num.* 53. *Vidit hoc Balbus*.

Exponitur 2. Prima pars Enthymematis à perſona Cælii, cujus mores, ingenium, prudentia, facultas ſervorum, cæteraque adjuncta loci, temporis, ſignorum (quæ non elaboratè Orator profert] longiſſimè abſunt ab hoc crimine. *Ibid. Quid ergo nunc*.

Exponitur 3. à perſona jurati teſtis L. Lucceii, qui propter ſanctitatem falsò teſtari non vellet in-

innocentem eſſe Cœlium; nec committi homicidium ferret ſua in domo, per ſuos ſervos, adverſus hoſpitem Dionem, quem ipſe diligebat. *Nu.* 54. *Habeo enim, Judices*.

Amplificat Orator teſtimonium Lucceii, gravis, ſapientis, moderati, viri, & ejus domum plenam integritatis, officii, religionis: oppoſito Clodiæ teſtimonio, temerariæ, procacis, iratæ mulieris; & ejus domo inimica, infami, crudeli, facinoroſa, libidinoſa, *num.* 55. *Sed cur diutius*.

Secunda pars Enthymematis, *de veneno*, exponitur 1 à cauſis finalibus, quæ afferri non poſſunt, cur Cælius venenum pararit Clodiæ. An ideo ne aurum redderet? nemo illud petit. Ne crimen hæreret? nemo etiam illud objecit. *Nu.* 56. *Reliquum eſt igitur*.

Exponitur 2. à cauſis efficientibus, ſeu adjutoribus ſervis Clodiæ, quibus temerè, & amenter tantum facinus crediditſet Cælius, quia hos noverat ſibi alienos, & familiares ſuæ dominæ. *Num.* 57. *Cui denique*.

Exponitur 3. à ratione dati veneni: quæ ratio ex facultate, loco, tempore non conſtat. *Num.* 58. *Ipſius autem veneni*. Digreditur hìc Cicero maximo commiſerationis affectu in mortem Q. Metelli, quem veneno ſublatum dicit ab iſta uxore improba Clodia, quæ nunc de veneficio accuſare audet Cælium. *Nu.* 59. *Proh Dii immortales*.

Exponitur 4. à perſona Licinii, & loco Balneatum minùs apto ad dandum venenum *num.* 61. *Sed revertor ad crimen*.

Exponitur 5. à perſona teſtium; quos Orator ab inſidiis & levitate fidei, & familiaritate cum Clodia, & ficta narratione ridet. *Num.* 63. *Atque equidem*. Deinde fabulæ artificem facit Clodiam, cui oſtendit narrationem iſtorum, qui Licinium emiſerint, ſervorum non cohærere, ac

Li-

Licinium fugientem facilè potuiſſe comprehendi, aut aliò certiore modo deprehendi ex ſignis exterioribus. *Numer.* 64 *Verùm hæc tota*. Demum iſtos teſtes faceta allegoria, quaſi fortes viros, & milites in conviviis, pro Clodia imperatrice pugnantes, uti olim Græcos ad Trojam pro Helena, deridet, expectat in judicio, minatur, terret à dicendo teſtimonio. *Num.* 67. *Quos quidem ego*.

Adjungit prolepſim adverſariorum de manumiſſione ſervorum, quam idcirco factam dicit Cicero, ut jam liberi ſervi vocari in quæſtionem non poſſint, & detegere inſidias aut impudicitias Clodiæ, de qua eſt fabula, & adagium pervagatum. *Nu.* 68. *At ſunt ſervi*.

ANNOTATIO.

Conjectura ſeu argumentum adverſariorum eſt duplex: 1. *Cælius patrem habet obſcurum, & eum malè tractavit: non eſt probatus ſuis municipibus: eſt formoſulus, adeoque impudicus eſt familiaris Catilinę: ſumptuoſè habitavit, & cum ęre alieno, ut à patre migraret in viciniam Clodię: Senatorem pulſavit: eſt ſeditioſus: luxurioſus. Ergo hic tot ſceleribus affinis, non eſt alienus, ut mutuo aurum accipiat, ac, ne illud reddere debeat, venenum comparet.* 2. *Deprehenſum eſt à multis teſtibus venenum in manibus Licinii, qui erat familiaris Cęlio. Ergo &c. At ſingula Cicero refellit, partim, ut maledicta in Cęlium, partim ut ficta crimina ab impudica muliere. Maledicta artificioſè colligit, & explicat inductio: Enthymema perſtringit falſum crimen auri, & veneni.*

Pręcipuè luxuriam Cęlii excuſat Orator, vel ab adoleſcentia; cui ętati debeat aliquid volupta-

Digitized by Google

innocentem eſſe Cœlium; nec committi homicidium ferret ſua in domo, per ſuos ſervos, adverſus hoſpitem Dionem, quem ipſe diligebat. *Nu.* 54. *Habeo enim, Judices*.

Amplificat Orator teſtimonium Lucceii, gravis, ſapientis, moderati, viri, & ejus domum plenam integritatis, officii, religionis: oppoſito Clodiæ teſtimonio, temerariæ, procacis, iratæ mulieris; & ejus domo inimica, infami, crudeli, facinoroſa, libidinoſa, *num.* 55. *Sed cur diutius*.

Secunda pars Enthymematis, *de veneno*, exponitur 1 à cauſis finalibus, quæ afferri non poſſunt, cur Cælius venenum pararit Clodiæ. An ideo ne aurum redderet? nemo illud petit. Ne crimen hæreret? nemo etiam illud objecit. *Nu.* 56. *Reliquum eſt igitur*.

Exponitur 2. à cauſis efficientibus, ſeu adjutoribus ſervis Clodiæ, quibus temerè, & amenter tantum facinus credidiſſet Cælius, quia hos noverat ſibi alienos, & familiares ſuæ dominæ. *Num.* 57. *Cui denique*.

Exponitur 3. à ratione dati veneni: quæ ratio ex facultate, loco, tempore non conſtat. *Num.* 58. *Ipſius autem veneni*. Digreditur hìc Cicero maximo commiſerationis affectu in mortem Q. Metelli, quem veneno ſublatum dicit ab iſta uxore improba Clodia, quæ nunc de veneficio accuſare audet Cælium. *Nu.* 59. *Proh Dii immortales*.

Exponitur 4. à perſona Licinii, & loco Balneatum minùs apto ad dandum venenum *num.* 61. *Sed revertor ad crimen*.

Exponitur 5. à perſona teſtium; quos Orator àb inſidiis & levitate fidei, & familiaritate cum Clodia, & ficta narratione ridet. *Num.* 63. *Atque equidem*. Deinde fabulæ artificem facit Clodiam, cui oſtendit narrationem iſtorum, qui Licinium emiſerint, ſervorum non cohærere, ac

Li-

Digitized by Google

Licinium fugientem facilè potuiſſe comprehendi, aut aliò certiore modo deprehendi ex ſignis exterioribus. *Numer.* 64 *Verùm hæc tota*. Demum iſtos teſtes faceta allegoria, quaſi fortes viros, & milites in conviviis, pro Clodia imperatrice pugnantes, uti olim Græcos ad Trojam pro Helena, deridet, expectat in judicio, minatur, terret à dicendo teſtimonio. *Num.* 67. *Quos quidem ego.*

Adjungit prolepſim adverſariorum de manumiſſione ſervorum, quam idcirco factam dicit Cicero, ut jam liberi ſervi vocari in quæſtionem non poſſint, & detegere inſidias aut impudicitias Clodiæ, de qua eſt fabula, & adagium pervagatum. *Nu.*68. *At ſunt ſervi.*

ANNOTATIO.

Conjectura ſeu argumentum adverſariorum eſt duplex: 1. Cælius patrem habet obſcurum, & eum malè tractavit: non eſt probatus ſuis municipibus: eſt formoſulus, adeoque impudicus eſt familiaris Catilinę: ſumptuoſè habitavit, & cum ęre alieno, ut à patre migraret in viciniam Clodię: Senatorem pulſavit: eſt ſeditioſus: luxurioſus. Ergo hic tot ſceleribus affinis, non eſt alienus, ut mutuo aurum accipiat, ac, ne illud reddere debeat, venenum comparet. 2. Deprehenſum eſt à multis teſtibus venenum in manibus Licinii, qui erat familiaris Cęlio. Ergo &c. At ſingula Cicero refellit, partim, ut maledicta in Cęlium, partim ut ficta crimina ab impudica muliere. Maledicta artificioſè colligit, & explicat inductio: Enthymema perſtringit falſum crimen auri, & veneni.

Pręcipuè luxuriam Cęlii excuſat Orator, vel ob adoleſcentiam; cui ętati debeat aliquid volupta-

tis indulgeri, vel ab impudica & ſcelerata mulie-re, quę adoleſcentem familiaritate ſua pellexit; vel à perſona Catilinę, qui multos non ſolùm ado-leſcentes, ſed etiam viros ficta virtute decepit; vel à ſtudiis eloquentia & labore forenſi, quibus valdè deditus fuit Cęlius, vel ſubtili eluſione ac-cuſatorum, Atratini, Herenii, Balbi. Jam verò crimen veneni quàm callidè removet à Cæ-lio, quem jam luxuriâ purgavit? ut argutè ex-cutit perſonas, & teſtes, cęteraque adjuncta fa-cultatis loci, temporis, ſignorum, & cauſarum? facetè quidem, ſed acriter Clodiam objurgat, quę tam familiaris fuit, ut aurum commodaret adoleſcentulo, pręſertim ad flagitium; quando proinde vel eodem cum Cęlio crimine obſtrictam redarguit, vel aurum non commodaſse. Hujus pręterea mulieris impudentiam exagitat, quæ ac-cuſare veneficii audeat Cęlium, quę maritum ipſa ſuum veneno ſuſtulit; meretricis autem fidem labe-factat, quę machinatrix, & architecta ſcelerum & fabula ſervos ſubornavit ut in judicio adoleſcen-tem perderet à quo erat ſpreta.

L. Luccejum vehementer Orator laudat, & ma-gnam hujus teſtimonio auctoritatem affert, ne ſua in domo plena integritatis, officii, religionis per-miſiſſe occidi hoſpitem Dionem putetur. Pariter adoleſcentis Licinii mores crimine alienos probat. Teſtium verò ſervorum, & familiarium Clodiæ fidem quàm acutè proſcindit, ridendo, interro-gando, terrendo. Denique apta ubique & con-veniente oratione defendit Cælium, & totam hu-jus judicii invidiam, ſceleraque objecta retorquet in Clodiam.

PE-

Digitized by Google

PERORATIO.

PEroratio conſtat apoſtropha, & deprecatione ad Judices, ut abſolvant Cælium duabus ex cauſis: 1. Quia malè accuſatur ab adverſariis graviſſima lege Plautia, ſeu de vi; cum vim non commiſerit. *Num.* 70. *Dicta eſt à me cauſa*. Nec M. Camurti, & Ceſerni damnatio (quæ fuit infamis Clodiæ) eſſe debet præjudicium Cælio; quia hi lege Plautia nec tenebantur, nec damnati ſunt: ſed omnino maleficium eorum erat hujuſmodi, ut damnari eos neceſſe videretur, quacumque lege eſſent accuſati. *Num.* 71. *Atque hoc etiam*.

At Cælio nulla vis poteſt objici, nec aliud maleficium, quod puniri à judicibus poſſit: nam pueritiam, [eſt quædam quaſi anacephalæoſis contentionis] & primam adoleſcentiam honeſtè coluit ſtudiis eloquentiæ diſciplinis ſummorum virorum, contubernio Q. Pompeii, illuſtri accuſatione C. Antonii. *Num.* 72 *M. verò Cælius*. Niſi in hoc flexu quaſi ætatis paullum hæſit fama Cælii ex familiaritate Clodiæ. *Numer.* 75. *in hoc flexu*. Sed celeriter voluptatibus emerſit, ac innato mentis ardore ad gloriam, meliora ſectatus eſt; itaque jam violentia, & ferocitate ingenii depoſita, ſpem facit virtutis, ac induſtriæ futuræ, quam pro Repub. probavit duabus accuſationibus. *Numer.* 76. *Atque ut iſte*.

Quare adducta diſſimili comparatione Sext. Clodii, & M. Cælii judices obteſtatur Orator, ut turpiter mulieris libidinosè gratia hunc innocentem, & optimæ ſpei adoleſcentem condemnent, qui paucis his diebus iſtum nefarium hominem ejuſdem Clodiæ opibus abſolverunt.

Num.78. Quare oro. 1. Quia ſenectus, ac lachrymæ parentis, & communis omnium parentum, adeoque Judicum ſenſus erga adoleſcentes liberos, & ſpes Reip. & merita Ciceronis poſtulant tribui miſericordiam M. Cælio. *Num. 79. quod tum hujus.*

ANNOTATIO.

In hac peroratione artificioſè Orator colligit, quod tota oratione etiam exordio, attulit, ut Judices moveret ad commiſerationem Calii, & invidiam Clodia: Itaque hic abſolutus eſt, & paulo poſt factus ædilis.

PRO

Digitized by Google

PRO L. CORNELIO BALBO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Balbus Gadibus in Hiſpania natus, propter operam, ac fidem in bello Sertoriano probatam, civitate Romana à Cn. Pompejo donatus fuit quo tempore L. Gellius, & Cn. Cornelius Conſules legem ex Senatus ſententia tulerunt ut cives Romani eſſent ii, quos Cn. Pompejus Imperator magnis in Hiſpania rebus geſtis de conſilii ſententia ſigillatim civitate donarat. At cum poſtea Balbus amicitia Principum, & divitiis floreret, invidus Accuſator negavit Balbum jure civitatis potuiſſe donari: quia ex fœderato populo nemo poſſet, niſi is populus fundus factus eſſet, in civitatem Romanam venire; Gaditanum autem populum, cum Balbus civitate donaretur, fundum factum non eſſe. Contra hunc Accuſatorem Cicero Balbum tuetur, aſſeritque jurè, & rectè factum eſſe civem Romanum.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an Balbus jurè, & rectè civitate Romana ſit donatus.

Character eſt ſubtilis, præterquam in exordio, & Peroratione, & laudatione Cn. Pompeii, vel juris Rom.

Num. 78. Quare oro. 1. Quia ſenectus, ac lachrymæ parentis, & communis omnium parentum, adeoque Judicum ſenſus erga adoleſcentes liberos, & ſpes Reip. & merita Ciceronis poſtulant tribui miſericordiam M. Cælio. *Num. 79. quod tum hujus.*

ANNOTATIO.

In hac peroratione artificioſè Orator colligit, quod tota oratione etiam exordio, attulit, ut Judices moveret ad commiſerationem Cælii, & invidiam Clodiæ: Itaque hic abſolutus eſt, & paulo poſt factus ædilis.

PRO

Digitized by Google

PRO L. CORNELIO.

B A L B O.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Balbus Gadibus in Hiſpania natus, propter operam, ac fidem in bello Sertoriano probatam, civitate Romana à Cn. Pompejo donatus fuit quo tempore L. Gellius, & Cn. Cornelius Conſules legem ex Senatus ſententia tulerunt ut cives Romani eſſent ii, quos Cn. Pompejus Imperator magnis in Hiſpania rebus geſtis de conſilii ſententia ſigillatim civitate donarat. At cum poſtea Balbus amicitia Principum, & divitiis floreret, invidus Accuſator negavit Balbum jure civitatis potuiſſe donari: quia ex fœderato populo nemo poſſet, niſi is populus fundus factus eſſet, in civitatem Romanam venire; Gaditanum autem populum, cum Balbus civitate donaretur, fundum factum non eſſe. Contra hunc Accuſatorem Cicero Balbum tuetur, aſſeritque jurè, & rectè factum eſſe civem Romanum.

Quæſtio eſt in genere judiciali, an Balbus jurè, & rectè civitate Romana ſit donatus.

Character eſt ſubtilis, præterquam in exordio, & Peroratione, & laudatione Cn. Pompeii, vel juris Rom.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Difficile eſt Ciceroni poſt M. Craſſum, & Cn. Pompejum perorare; qui maxima auctoritate, & uſu, & ingenio, & ſtudio Balbum defenderunt: ſed mos gerendus, & Cn. Pompejo, & C. Balbo, cui Cicero multum debet.

PROPOSITIO. Balbus jure, & rectè civitate Romana eſt donatus.

ARGUMENTA. 1. Quia ex lege Gellia, & Cornelia licuit Cn. Pompejo civitate Balbum donare. 2. Fœdera non impediunt Balbum potuiſſe fieri civem Rom. 3 ſummi Imperatores nunquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiam ſi is populus fundus non eſſet factus. 4. eſt conſuetudo civitatis, liberos, & fœderatos aſciſcere, nulla mentione fœderis aut fundi populi.

ARGUMENTATIO.

1. ARGUM. Etiamſi ex lege Gellia, & Cornelia non licuiſſet Cn Pompejo civitate Balbum donare; tamen tanti viri auctoritas non eſſet reprehendenda; ſed hoc ipſi licuit: quis igitur hunc accuſet?

2. ARGUM. Accuſator Balbi malè interpretatur fœderatos populos fieri fundos oportere, ut quis ex iis civitate donetur: cùm id non magis proprium ſit fœderatorum, quàm omnium liberorum: igitur fœdera non impediunt Balbum fieri civem Rom.

3. ARGUMENT. M. Marius, Cn. Pompejus pater, P. Craſſus, L. Sylla, Q. Metellus, M. Craſſus; hic Cn. Pompejus nunquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiamſi is populus fundus non eſſet factus: igitur ſummi Imperatores, &c.

4. ARUGMENT. Judices, populus, Senatus non ſolent de fœdere, aut de fundo populo quærere; igitur eſt conſuetudo &c.

AM

1. ARGUMENT.
AMPLIFICATIO, ET AFFECTUS.

Auctoritas Metelli Numidici, & Xenocratis Atheniensis tanta fuit, ut non quæreretur, quod ipſis liceret. An minor erit authoritas Cn. Pompeii, ſummis virtutibus, ac geſtis rebus eximii? Quid? ipſe contra fœdera fecerit? quæro an ſciens? nefas eſt id facere, an neſciens? quis illo homine ſcientior? nullus igitur ſit obtrectatori locus.

2. ARGUMENT.

Imperitus eſt accuſator Balbi, qui contra Majorum exempla, & prodita jura, negat fœderatos civitate, iiſque afficiendos præmiis, quę hoſtibus, ac ſervis deferuntur. Deinde idem magis imperitè jus mutandæ civitatis oppugnat, obiecto Gaditanorum fœdere commentitio: nam ipſi Gaditani gloriantur Balbum ſuum, eſſe civem Roman.

3. ARGUM.

An accuſator Balbi eſt ſapiẽtior iſtis tot, tantiſque Imperatoribus, qui fęderatos Civitate donarunt ſine fundo populo?

4. ARGUMENT.

Extant multis exemplis expreſſa facta judicum, & populi, & Senatus; quæ nemo poteſt reprehendere.

PERORAT.

1. Vocat in odium Orator invidos accuſatores Balbi.
2. Pro Balbo deprecatur judices, tum à perſona Cæſaris, & Pompeii, tum judicio Imperatorum, judicum, populi, Senatus.

EXORDIUM.

ET ſi duo patroni [M. Craſſus, & Cn. Pompejus] majori auctoritate, uſu, ingenio, ſtudio, quàm Cicero, defenderint Balbum: tamen eum à ſe quoque defendendum putat Orator, quia ipſi plurimum debet. *Numer.* 1. *Si auctoritates.* Ac Pompejum laudans, quod ornatè, graviter, & copioſè Balbum defenderit, ſibi difficilius eſſe ait poſt tantum Oratorem dicere; niſi hoc à ſe officium non modò Balbus, ſed ipſe etiam Pompejus exigeret. *Num.* 2. *quæ fuerit.*

ANNOTATIO.

Cicero benevolentiam comparat grato ſuo animo in Balbum, & officio in Cn. Pompejum; attentionem magnitudine cauſæ, quam præſtantes viri ſuſceperunt, docilitatem propoſitione, qua ſubjungit (uti jam videbimus) quid non ſit controverſum, & conſtituit, quid verſetur in quæſtione.

CONTENTIONIS,

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio (poſt ſejunctionem, quam explicat narratiuncula de rebus geſtis Balbi, & donatione civitatis, quæ adverſarius non negat] eſt hæc; Balbus jure, & rectè Civitate Romana eſt donatus. *Num.* 5. *Ac mihi quidem.*

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc quatuor; primum, quia ex lege Gallia, & Cornelia licuit Cn. Pompejo civitate Balbum donare. Secundum, quia fœdera non impediunt Balbum potuiſſe fieri civem Romanum. Tertium, quia ſummi

Im-

Digitized by Google

Imperatores Rom. nunquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiamſi is populus fundus non eſſet factus. Quartum, quia eſt conſuetudo civitatis, liberos, & fœderatos aſciſcere, nulla mentione fœderis, aut fundi populi.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *ex Lege Gellia, & Cornelia licuit Cn. Pompeio civitate Balbum donare*, hoc effertur ſyllogiſmo: etiamſi ex lege Gellia, & Cornelia non licuiſſet Cn. Pompejo civitate Balbum donare, tamen tanti viri auctoritas non eſſet reprehendenda: ſed hoc ipſi licuit: quis igitur eum accuſet?

Major amplificatur 1. ſummis virtutibus, & rebus geſtis Cn. Pompeii, *Num. 7. ubi igitur eſt crimen?* Amplificatur 2. Metelli Numidici, & Xenocratis Athenienſis exemplo. *Num. 11. Audivi hoc.* Minor illuſtratur hoc dilemmate; ſi quid obſtitit, quominus hoc Pompejo licuit, fuerunt fœdera, quæ vel ſcivit, vel neſcivit; ſi ſcivit, nefas eſt dicere Cn. Pompejum contra fœdera civitate Balbum donaſſe; cujus rei teſtem Orator invocat totam rerum naturam per exclamationem, & proſopopœjam. *Num. 13. Utrum enim inſcientem.*

Si neſcivit, ergo Cn. Pompejus tota rerum ſcientia, & bellorum uſu clarus, eſt ignorantior homine mediocri, & librariolo, qui iſtud fœdus Gaditanum novit? *Num. 14. Gratificatur mihi.*

Concludit invideri virtuti præſenti ſæpius quàm præteritæ; at magni Pompeii auctoritatem nulla obtrectatoris voce lædendam eſſe. *Num. 1[illegible] Atque ut ego ſentio,*

Digitized by Google

Poſt hæc inſerta eſt propoſitionis diſtributio [ſejunctio allata eſt ſupra] ſeu ordo earum rerum, de quibus poſt Pompejum, & Craſſum dicturus eſt Cicero. *num. 17. omittam igitur*.

Etiam ſubjungitur quædam per deprecationem inſinuatio, ſeu præmunitio pro ſequentibus, ne lex tam gravis conſtituta videatur, ut viris bonis, & Balbo non liceat virtute, & induſtria emergere ex infimo genere. *num.* 18. *At priuſquam*.

Propoſitionis ſecundum argumentum; *fœdera non impediunt Balbum potuiſſe fieri civem Rom.* Hoc Enthymemate [ſubtiliùs fortaſſe, aut malitioſiùs ad præſentem cauſam] contorquetur: Accuſator Balbi malè interpretatur fœderatos populos fieri fundos oportere, ut quis ex iis civitate donetur; cum id non magis proprium ſit fœderatorum, quàm omnium liberorum: ergo federa non impediunt Balbum potuiſſe fieri civem Romanum.

Antecedens exclamatione ironica arguit imperitiam Accuſatoris, qui omnium præmiorum, beneficiorumque populi Romani expertes faciat fœderatos, contra exempla Majorum. *Num.* 20. *Sed negat ex fœderato*.

Amplificat Orator à conſequentibus, hoc fore graviſſimum & injurioſiſſimum, non modò populo Rom ſed etiam fœderatis populis, ſi quis poſt defenſum imperium non poſſit iis affici præmiis, quæ deferuntur ſtipendiariis, hoſtibus, ſervis. *N.* 22. *Atqui ſi Imperatoribus*.

Deinde hoc, quod aſſerit de fundis populi Accuſator, eſt contra jus mutandæ civitatis: quæ mutatio debet eſſe liberrima, ut civi Romano [vel exilio, vel poſtliminio, vel rejectione] liceat donari civitate à Gaditanis, ſicut & Gaditano liceat à Romanis donari civitate: quod patet exemplis. *Numer.* 27. *Sed cum eſt illud*. Quam-

quam eſt hoc diſcrimen inter Græcos & Romanos, quod his non liceat tranſire de civitate in civitatem, hoc eſt eſſe civitatis Romanæ, & cujuſvis præterea, ſed unius. *Num.29. Quod ſi civi.*

Atque hæc divina à Majoribus prodita jura Orator prædicat, quibus licet cuilibet (id exempla confirmant) donari Civitate, nulli eam amittere, niſi ipſe auctor factus ſit. *Num. 31. O jura præclara.* Obiicit Accuſator exſtare quædam fœdera nonnullorum populorum, quorum in fœderibus exceptum eſt, ne quis eorum recipiatur civis Romanus. Reſpondet Cicero nihil hujuſmodi exceptum eſſe in fœdere Gaditano; &, ſi eſſet, ſublatum lege Gellia, & Cornelia: neque illud fœdus eſſe ſacroſanctum, propterea quod populus plebſve illud non ſanxit, aut obteſtatione legis, aut pœna ſeu conſecratione capitis. *Num. 32. At enim quædam.*

Non tamen his infirmat Cicero fœdus Gaditanorum, ſed illo nihil exceptum fuiſſe, nec civitatis factam eſſe mentionem, denique nihil aliud cautum conſenſu populi, quàm pacem, & conſervationem majeſtatis populi Rom. [hìc obiter ridetur accuſatoris interpretatio] narratione exponit à tempore, & formula, quibus hoc fœdus ſancitum, & renovatum eſt. *Num. 34. Nec verò hæc ratio.* Concludit parva & elegante anacephalæoſi Balbum eſſe civem Romanum, etiamſi hoc jure fœderis negarent Gaditani, aut eum repeterent. *Num. 38. Sed quid ego.* Verùm id non negant Gaditani, aut jure fœderis repetunt Balbum, quem maximè volunt eſſe civem Romanum; quod conſtat ex ipſorum benevolentia in cives Romanos, & Balbum. *Num. 39. Nunc verò quid ego.*

Benevolentia Gaditanorum in cives Romanos amplificata eſt conglobatis effectis amicitiæ, & & probata multis imperatoribus. *num. 40. Teſtan-*

Digitized by Google

ir & mortuos. Benevolentia in Balbum his argumentis patet, quòd Gaditani hoſpitium cum Balbo faciant publicè, quod legatos mittant, qui deprecentur ne Balbus jus civitatis amittat; quod Senatus conſulta faciant contra accuſatorem Balbi. *Numer.* 41. *Atque hanc, judices*. Confirmatur Gaditanorum benevolentia in Balbum, ex emolumento non mediocri commendationis, & gratiæ, & multorum beneficiorum, quæ quotidie accipiunt à Balbo cive Romano. Et in fine additur iterum anacephalæoſis. *numer.* 43. *etenim quis eſt*.

Propoſitionis tertium argumentum, *Summi Imperatores Romani nunquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiamſi is populus fundus non eſſet factus*, inductione oſtenditur: C. Marius, Cn. Pompejus pater, P. Craſſus, L. Sylla, Q. Metellus, M. Craſſus, hic Cn. Pompejus nunquam dubitarunt fœderatos civitate donari poſſe, & de facto multos donarunt, etiamſi is populus fundus non eſſet factus: ergo &c.

Antecedens illuſtratur exemplo C. Marii tot bellis, ac magiſtratibus clari, qui M. Annium Oppium, & alios plures fœderatos, & fortes viros, civitate donavit. *Num.* 45. *Quos igitur prudentiſſimos*. Deinde Cn. Pompejus pater, P. Cæſium & cohortes duas Camertium: Heraclienſium legionem, P. Craſſus; L. Sylla, Maſſilienſem Ariſtonem, & ſexaginta Gaditanos; Q. Metellus, Fabium Saguntinum, Aletrinenſem, M. Craſſus, Aſdrubalem Gaditanum, Mamertinos Ovios, quoſdam Uticenſes, Saguntinos Fabios Cn. Pompejus civitate donavit. *Numer.* 50. *quid Cn. Pompejus*.

Propoſitionis quartum argumentum, *eſt conſuetudo civitatis liberos & ſederatos aſciſcere, nulla mentione ſederis, aut fundi populi*, etiam in-

inductione oſtenditur: Judices, populus, Senatus non ſolent de fœdere, aut de fundo populo quærere; ergo &c.

1. Pars antecedentis conſtat; nam apud Judices nemo unquam ex liberis, fœderatiſque populis eſt de civitate accuſatus, aut condemnatus, quod aut populus fundus factus non eſſet, aut quod fœdere civitatis mutandæ jus impediretur. *num.* 52, *Habetis Imperatorem*.

2. Pars item conſtat: nam populus Romanus duos Oratores L. Caſſium Tiburtem damnato Cælio (licet populus Tiburtinus fundus factus non eſſet, & Titum Coponium pariter Gaditanum) damnato C. Maſſone, donavit civitate: idem populus Rom. civitate Balbum, fortem virum, non donabit, quia fundus populus Gaditanus factus non ſit? *num.* 53. *Cognoſcite nunc populi*.

Denique Senatus è fœderatis fere civitatibus multos Sacerdotes Cereris delegit, & aſcivit, nulla mentione fundi populi facta, aut violati fœderis. *Num.* 55. *Cognoſcite nunc judicium*.

ANNOTATIO.

Tota cauſa, inquit, Manutius, pendet à fœdere, id eſt ab interpretatione eorum verborum, ut populus fundus fieret. Aliter enim accuſator, aliter ea Cicero interpretabatur: accuſator ſic, fundum fieri populum, cum auctor eſſet ejus rei, quam alienaret: Cicero, cum acciperet unam; pluresve leges Romæ latas, ut iis legibus inpoſterum, eque, ac populus Rom. uteretur, & in populo fœderato, tanquam in aliquo fundo, leges ea reſiderent. Verior eſt accuſatoris interpretatio; Cicero ſerviens cauſa, ſenſum pervertit.

Itaque Orator contendit Cornelium Balbum jure, & rectè civitate donatum eſſe. 1. *ex lege lata à Gellio & Lentulo: ut Pompejus cui vellet, civi-*

ta-

tatem dare poſſet. 2. ex fœdere, quia ſi ex fœderatis populis negatur, aliquem fieri civem Romanum; idem negabitur ex omnibus populis liberis: quandoquidem illud de populis liberis fundis commune eſt liberorum populorum, non proprium fœderatorum: & tamen ex populis liberis multi donati civitate ſunt; nec quæſitum eſt quod accuſator nunc in Balbo quærit, utrum ii populi fundi facti eſſent, an non. Deinde ſi accuſator dicit fœdera eſſe ſacroſancta adeoque non violanda ſine populi conſenſu: non conſenſiſſe autem populum Gaditanum, ut Balbus civitatem mutare poſſet. Reſpondet Cicero fœdus Gaditanum non eſſe ſacroſanctum, quia de eo neque ad populum neque ad plebem latum ſit: ſacroſanctum autem eſſe nihil poſſe niſi quod populus plebſve ſanxerit conſecratione capitis & obteſtatione legis. 3. Exemplo ſummorum Imperatorum, qui tam fœderatos quàm liberos civitate donarunt, ſine populi conſenſu. 4. Perpetua conſuetudine civitatis Romanæ, in quam aſciti ſunt tam multi, ſine mentione fœderis, aut populi fundi.

Artificium ſeu inſinuatio oratoris eſt, ut aptè ad cauſam definiat fundum populum, ſuamque definitionem ſtabiliat lege, fœdere, auctoritate, conſuetudine: quam etiam definitionem ut ratam habeant judices, deprecatur 1. à perſona Cornelii Balbi, ejuſque rebus integrè & fortiter geſtis. 2. A perſona Cn. Pompeii, & C. Cæſaris quibus Balbus eſt admodum charus. 3 Ab invidia adverſariorum, qui non tantum Balbum, ſed hujus etiam amicos oppugnant in hac cauſa.

PERORATIO.

IN cauſa jam aperta, & ſatis probata, 1. reſpondet Cicero invidis accuſatoribus Cornelii Balbi: quorum maledicta quidem de pecuniis, de luxuria, de Tuſculana villa, de Tribu Cruſtumina

na facilè refellit. *Num.* 56. *Intelligo judices*. Magis Orator pertimeſcendos putat Balbo eos, qui inimici ſunt, aut invident ſuis amicis: nam inimicitias removet à perſona Balbi, qui ſemper omnes bonos coluit, omnium fortunæ, dignitatique ceſſit, neminem in communibus diſcordiis læſit, Ciceronem ſublevavit. *Numer.* 58. *Qui amicis L. Cornelii*.

Verùm iſtiuſmodi inimicos amicorum Balbi, jubet Orator cum ipſis Ducibus, id eſt, Pompejo, & Cæſare, non cum comitatu, aſſectatoribuſque, id eſt Baldo confligere; ſuadetque eas inimicitias aut deponere, aut eas non retinere, niſi quandiu aut proficiunt, aut certè non obſunt civitati. *num:* 59. *Non igitur à ſuis*.

2. Deprecatur Cicero judices à perſona C. Cæſaris, qui familiarem habet Balbum; cujus proinde damnatio iſti glorioſiſſimo viro abſenti erit graviſſima. *Num.* 6-. *Quid enim eſt*.

Subjecta anacephalæoſi totius contentionis hoc eſt, judicio Imperatorum. judicum, populi, Senatus de Balbo cive Romano. *Num.* 64. *Miſeremini ejus*. Concludit judices in hac cauſa non de maleficio Cornelii Balbi, ſed de beneficio Cn. Pompeii judicaturos. *Num.* 66. *Poſtremò illud*.

ANNOTATIO.

Iſta peroratio eſt perfecta recapitulatio inſinuationis, & argumentorum, propter quæ Balbus cenſeri debeat jure, & rectè civis Romanus.

DE

Digitized by Google

DE PROVINCIIS CONSULARIBUS.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

C. Sempronius Gracchus in tribunatu legem tulit, ut provinciæ Conſulares à Senatu quot annis decernerentur, & annua tantum eſſet earum adminiſtratio. Ex ea lege Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus, L. Philippus Marcius Conſules, retulerunt ad Senatum de Provinciis Conſularibus decernendis. Ea tum quatuor erant, de quibus variæ ſententiæ dictæ ſunt; Macedonia, cui L. Piſo; Syria, cui A. Gabinius; Galliæ duæ, quibus uno imperio conjunctis præerat C. Cæſar. Qui ante Ciceronem ſententiam dixere, id omnes, excepto P. Servilio ſpectabant, ut Cæſari, quem peſſimè oderant, vel omnino totum auferretur imperium, adempta utraque Gallia, vel certè ulteriore, aut citeriore detracta, minueretur. Contradixit Cicero, ſententiam rogatus: de Cæſare, magnas res gerente, propoſita Reip. utilitate, nihil mutandum cenſuit, Piſonem autem, & Gabinium quandoquidem non modò laude dignum nihil gererent, ſed etiam provincias avarè, crudeliter, ſuperbè adminiſtrarent eſſe revocandos. Itum eſt in ejus & P. Servilii ſententiam: revocati Piſo, & Gabinius, & Cæſar retentus. Manut.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an Piſo, & Gabinius ſint revocandi è provinciis Conſularibus, ille è Macedonia, hic è Syria; Cæſar autem retinendus in Galliis.

Stylus eſt mediocris ſeu temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero non affectu vindictæ, ſed Reip. poſt P. Servilium, dicit ſententiam contra Gabinium, & Piſonem.

propoſitio. Piſo, & Gabinius ſiunt revocandi è provinciis Conſularibus, ille è Macedonia, hic è Syria; Cæſar autem retinendus in Galliis.

argument. 1. Quia Piſo, & Gabinius malè adminiſtrant provincias.
2. Cæſar in Galliis magnas res gerit, utilitate ſollius Reip.

ARGUMENTAT.

1. ARGUM. Piſo & Gabinius modò conjunctim, modò ſeparatim improbè, avarè crudeliter provincias vexant; igitur Piſo & Gabinius malè adminiſtrant provincias.

2. ARGUM. Cæſar utramque Galliam affecto jam bello perdomuit: igitur Cæſar in Galliis magnas res gerit.

I. ARGUMENTAT. AMPLIFICAT. & AFFECT.

Piſo Macedoniam permiſit excurſionibus Thraciis vexari: exercitum Romanum paſſus eſt fame & morbo conſumi: expilavit Achajam, Dyrrhachium, Bizantium.

Gabinius avaritia afflixit Syriam, exercitumque Romanum: magnas Publicanis injurias fecit; ſupplicationem à Senatu non obtinuit magna ignominia. Piſo autem de ſuis rebus certiorem facere Senatum non eſt auſus.

2. ARGUMENT.

Cùm priùs ipſe Cicero decreverit Cæſari honores propter hominis ornamenta, cur non eidem nunc quoque Gallias decernat? nam hic vir non privato commodo, ſed ſolius Reip. feliciſſimè ſubjugat Gallias à nullo adhuc Imperatore Rom. domitas. Quare ſententia eorum, qui volunt Cæſari imperium minui, periculoſa eſt Reip.

peroratio.

Cicero decernit Gallias Cæſari, ſpectata utilitate unius Reipubl.——

EXOR.

Digitized by Google

EXORDIUM.

ETſi nemo dubitat, quid Ciceroni conveniat; & neceſſe ſit de provinciis ſentire: non tamen ſuam ſententiam dicit aut primus, aut ſolus, aut ex affectu doloris, & vindictæ in Piſonem, & Gabinium, à quibus vehementer eſt læſus: ſed dicit ex utilitate Reip. cum juſto ſenſu omnium, poſt P. Servilium, qui iſtos Conſules duos notavit. *Num.* 1. *ſi quis veſtrum.*

ANNOTATIO.

Inſinuatione Orator præmunit ſententiam ſuam auctoritate P. Servilii, ac utilitate Reip. ne videatur ex affectu odii (qui peſſimus eſt conſultor) ſentire.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt, Piſo & Gabinius ſunt revocandi è provinciis Conſularibus, ille è Macedonia, hic è Syria; Cæſar autem retinendus in Galliis.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt, 1. quia Piſo, & Gabinius malè adminiſtrant provincias, 2. quia Cæſar in Galliis magnas res gerit utilitate ſolius Reip.

Digitized by Google

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Piſo & Gabinius male adminiſtrant provincias*, hoc enthymemate Orator dilatat: Piſo & Gabinius modò conjunctim, modò ſeparatim improbè, avarè, crudeliter provincias vexant: ergo Piſo & Gabinius malè adminiſtrant provincias.

Antecedens 1. amplificatur præteritione eorum, quæ ante obtentas provincias conjunctim iſti Conſules improbi fecerunt. *Num. 3. Decernenda nobis*. 2. amplificatur triplici crimine, quod Piſo ſeparatim in Macedonia commiſit: iſtam enim provinciam permiſit excurſionibus Thraciis vexari. *Num 4. Ad ipſas venio.*

Exercitum verò Romanum paſſus eſt injuria, fame, morbo, vaſtitate conſumi. *Num. 5. Jam verò exercitus.*

Tum expilavit Achajam, Dyrrachium, præcipuè Bizantium avaritia, libidine, ſacrilegiis, crudelitate afflixit, quod præteritione auget Orator. *Ibid. quis ignorat Achaos*. 3. amplificatur itinere, & adventu Gabinii in Syriam, ſeu cæde exercitus Romani; item ejus avaritia, & latrociniis in adminiſtratione iſtius provinciæ. *Num. 9. an verò in Syria*. Maximè perſequitur Cicero injurias Publicanis factas à Gabinio; namque hic iſtorum hominum honeſtorum, & parcorum vectigalia evertit, quibus, in his anguſtiis ærarii, ſubveniat Senatus neceſſe eſt. *Num. 10. Jam verò Publicanos.*

Concludit utrumque de provinciis diripiendum eſſe tum judicio Senatus [qui ſuperiore anno iſtos Conſules revocaſſet, ſi liber fuiſſet] tum injuſta Gabinio ignominia (quanquam hæc eſt cum

Al-

Albucio communis, ſed diſſimili ratione) quando idem Senatus litteris Gabinii ſupplicationem denegavit: Piſo autem de ſuis rebus certiorem facere ſenatum non eſt auſus. *Num.* 13. *Hos verò de provinciis*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Cæſar in Galliis magnas res gerit utilitate ſolius Reip.* hoc enthymemate conficitur: Cæſar utramque Galliam affecto jam bello perdomuit: ergo Cæſar in Galliis magnas res gerit utilitate ſolius Reip.

Sed ante hanc argumentationem refellit Cicero aliquos, qui cenſent Piſoni, & Gabinio prorogandas eſſe provincias. *Num.* 17. *atqui duas*. Refellit etiam quemdam Senatorem, qui negat Ciceronem inimicitiorem Gabinio debere eſſe, quàm Cæſari; quia hic impulſor atque adjutor fuit tempeſtatis in Ciceronem excitatæ. Cui reſpondet Cicero ſe exempla clarorum virorum ſequi, Scauri, L. Craſſi, Metellorum, qui Marium tametſi inimicum, non detraxerunt è provincia. *Num.* 18. *qua de re dicam*. 2. Reſpondet item exemplo M. Lepidi, T, Gracchi, L. Philippi, Servilii, Luculli, Metelli: ſe cum Cæſare inimicitias deponere bono Reip. *Nu.* 20. *Ergo ego Senator*. 3. Reſpondet ſe Cæſari, propter ejus merita in Remp. non poſſe non amicum eſſe; inimiciſſimum verò hoſtibus Reip. *num.* 22. *an ego poſſum*. 4. Reſpondet exemplo ſenatus redire in gratiam cum Cæſare, ipſique honores decernere. *Num.* 25. *Cur igitur expectem*.

5. Reſpondet comparatione, ſe antea ſine reprehenſione Cæſari quindecim dierum ſupplicationem, & ſtipendium exercitus, & decem legatos decreviſſe: cur jam eidem non poſſit magna Reip. utilitate utramque Galliam decernere? *num.* 26. *Sed quid eſt*.

His præmiſſis.

Antecedens Enthymematis amplificatur 1. ſubje-

jectione, & diſtributione, quod nulla cauſa alia; velit Cæſar commorari in Galliis, niſi ut bellum perficiat, magno Reip bono, non ſuo privato affectu. *num. 29. Nam ipſe Cæſar*.

Amplificatur 2. propoſita difficultate Galliam domandi, cæteris etiam domitis. *num. 30. Ego verò ſic intelligo*. At Cæſar (felicior C. Mario) totam ferè Galliam ſubjugat, ut Germanos, Helvetios; cæteras nationes, Romano imperio timendas, una aut altera æſtate ſubjugare ſolus poteſt. *Num. 33. Itaque cum acerrimis*.

Concludit Cicero retinendum eſſe Cæſarem in Galliis, magna Reip. utilitate, non privato commodo. *Num. 35. quare ſit in ejus*.

Abſoluta argumentatione, confutat eorum ſententiam, qui Cæſari volunt imperium minui, ſi non adempta utraque Gallia, certè altera, vel ulteriore, vel citeriore. Nam is, qui Cæſari ulteriorem tantùm Galliam cum Syria decernit, imprudenter perturbat ſpem belli Gallici; approbat legem Vatiniam, qnam ſenatus eſſe legem negat; decernit Cæſari provinciam, cui poſſit intercedi, adeoque beneficium ſenatus violat, *num. 36. nam illa ſententia*.

Alter ſapientius quidem Cæſari citeriorem Galliam decernit: at ſi ante calendas Martias (ut ipſe eſt auctor) revocetur Cæſar è citeriore Gallia, offendetur populus, qui ad id tempus eam provinciam Cæſari conceſſit; ſi poſt calendas, deſignatus Conſul carebit provincia. *Num. 37. alter belli*. Accedit hoc incommodi ad has ſententias, quòd Piſo remanebit in provincia, ac Cæſar ægrè feret contumeliam, ſeu diminutionem provinciæ: quare provideri debet, ne hunc fortem, ac ſummum virum offendat, & à ſe alienet ſenatus, quem eximiis honoribus affecit, & optimatibus reconciliavit: quod eſt abſurdum, & Reip. periculoſum. *num 38. attamen his ſententiis*.

At:

Digitized by Google

Atque eodem argumento Cicero, aut potius Cæſaris virtute fretus, reſpondet Marcellino Conſuli, timenti ne ſi Cæſari citerior Gallia non auſertur, poſtea populus uti rogatione Vatinia fecit, alteri quem volet, & quem ſenatus non volet, eam provinciam tradat. *Num.39 Monemur à fortiſſimo.*

Digreditur Cicero, ſeu iterum dilabitur ad eos qui dicebant ipſum cum Cæſare non Reip. cauſa, ſed illius felicitate commotum, ſibique privatim conſulentem, rediiſſe in gratiam. Quibus oſtendit prætermiſſione ſibi amicitiam conſtitiſſe cum Cæſare ab adoleſcentia. *Num 40. Sed non alienum.* Deinde in Conſulatu Ciceroni Cæſar amico animo quinqueviratum, & legationem obtulit: quanquam hæc illæ fortiter pro Rep. repudiavit. *Num. 41. Poſteaquam ſum.* Clodio quidem; ut is tribunus fieret, Cæſar favit: at hunc facilè Cicero excuſat, præſertim oblata legatione, qua Cicero Clodii impetum vitare potuit; aliiſque beneficiis à Cæſare acceptis pro ſuo reditu, quæ omnem penitùs injuriam delere poſſunt. *Nu.42. traduxit ad plebem.*

Quare concludit ſe per adverſarios poſſe, ſi non gloriari de amicitia Cæſaris, at grato, animo ejus acta defendere. *Num.44. Ego verò.*

Aut ſi inimici Cæſaris acta impugnant, certè ipſi tribunatum Clodii, omneſque hujus leges ratas habere non debent. *Num. 45. Nam Summi Civitatis.*

ANNOTATIO.

Quia Ciceroni detrahendi ſunt è provincia Piſo & Gabinius, retinendus Cæſar, ſapienter cavet, ne odio adverſùs illos, aut erga hunc gratia adductus, ſententiam ſuam proferre videatur. Quamobrem longè à ſua & Cæſaris perſona omnẽ privatum af-

affectum removet, propoſito unico Reip. bono: profitetur enim ſummorum virorum exemplo, ſe cum Caſare inimicitias, Reip. cauſa deponere; ſed cum inimicitia nunquam fuerint, opinionem injuria beneficio eſſe extinctam: ad hac ſpectare, ſed dignitatem Caſaris, Senatus concordiam, auctoritatem, conſtantiam, & perpetuam Gallici belli rationem. Caſari verò, contra inimicos, ſic cenſet prorogandam eſſe utramque Galliam, ut multa commoda Reip. ex hac prorogatione, ex diminutione autem imperii, ignominia, & alienatio Caſaris à Senatu ſequi poſſit. Denique rebus geſtis, ac virtute Caſaris amplificata, oſtendit nihil aliud tam à Caſare, quàm à ſe, expeti, niſi publicam utilitatem imperii Romani. De Piſone & Gabinio non laborat, quos conglobatis effectis vocat in invidiam, quod non modò laude dignum nihil gerant, ſed etiam Provincias improbè, avarè, crudeliter vexent.

PERORATIO.

REpetit Cicero ſummatim, quod in contentione dixit, ſcilicet Cæſarem (quidquid inimici reclament, aut reprehendant) in Galiis retinendum, non privato Ciceronis, aut ipſius Cæſaris bono; ſed unius Reip. & ſenatus utilitate. *Num. 47. Extremum illud.*

ANNOTATIO.

Sola anacephalaoſi argumentorum utitur Orator, quia forte ſuperfluum eſſe apud Senatòres putat pluribus moveri affectibus voluntatem, quando rationum pondere convicta eſt intelligentia.

Digitized by Google

IN L. PISONEM.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cum revocati eſſent (ut loquitur Pedianus) ex provinciis Piſo & Gabinius ſententia Ciceronis quam dixerat de provinciis Conſularibus, Lentulo & Philippo Coſſ. reverſus in civitatem Piſo de inſectatione Ciceronis conqueſtus eſt, & in eum invectus. Piſoni Cicero reſpondit hac oratione quæ vehementem continet vituperationem Piſonis, tum ab ejus publicis flagitiis in Conſulatu & Provincia Conſulari, tum privatis luxuriæ, nequitiæ, crudelitatis avaritiæ.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an L. Piſo ſit homo ſceleratus.

Genus dicendi eſt vehemens, & amplum.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Ex abrupto per indignationem, quod Piſo, nulla virtute factus eſt Conſul.

PROPOS. Piſo eſt homo ſceleratus.

ARGUM. 1. Quia impiè Conſulatum geſſit. 2. Turpiter, ac nefariè provinciam Conſularem adminiſtravit. 3. Privatim multa egit nequiter, luxurioſè, crudeliter, avarè.

ARGUMENT.

1. ARGUM. Piſo Conſul ſceleribus Remp. & cives vexavit; igitur Piſo impiè Conſulatum geſſit.

2. ARGUM. Profectio Piſonis in provinciam Conſularem, & res in ea geſtæ & reditus in patriam, ſunt cum dedecore, & ſcelere conjuncta; igitur Piſo turpiter, ac nefariè provinciam Conſularem geſſit.

3. ARGUM. Piſo omnibus eſt odio propter privata ſcelera, & ſordidas libidines, & crudelitatem, & avaritiam; igitur Piſo privatim multa egit nequiter, luxurioſè, crudeliter, avarè.

AM

1. ARGUMENTAT.
AMPLIFICATIO, & AFFECTUS.

Cicero propria virtute, Piſo nulla corporis, & animi dignitate magiſtratus eſt affecutus: imò ſceleratus hic Conſul ludos compitalitios renovavit; Æliam, & Fuſiam legem, & cenſuram evertit; Ciceronem prodidit, & crudeliter in exilium ejecit. Quare non eſt Piſo Conſul, aut dignus conſulis nomine, qui tam impiè patriam & cives vexavit.

2. ARGUMENT.

Diſcedentem Ciceronem omnes ſunt honore, & precationibus proſecuti, nullus Piſonem. Jam in exilio, frequentiſſimus Senatus, ſplendidiſſimis decretis Ciceronem revocavit. Piſo in provincia, amiſſo exercitu, exercitis latrociniis, nunquam auſus de ſuis rebus geſtis Senatum monere, non triumphavit. Atque inſignis eſt hæc Piſonis, & Gabinii infamia, pœnaque ſcelerum (nam exilium Ciceronis, aut mors, aut alius caſus non eſt ſupplicium bono, fortique viro) turpiſſimè provincias Conſulares adminiſtrare. Tum reditus Ciceronis maximè glorioſus fuit; Piſonis obſcurus, & ſine triumpho, niſi fortè homo, Epicureus Piſo diſſimili ſummorum virorum exemp , triumphum non cupit; epulari, ac prædari, mavult, qua quidem re quid abiectius?

3. ARGUM.

Piſo egregius Epicuri diſcipulus, ſordidiſſimis conviviis honeſtos ludos poſtponit, denique imperitè grammaticus verſum Ciceronis reprehendit, ac illo verſu præpoſterè Cæſarem & Pompejum Ciceroni offenſos dicit. Crudelitas verò Piſonis ex nece Platoris, & Robocenti, & direptione fani Jovis conſtat. Denique avaritia variis latrociniis, violatis legibus, provinciis vexatis, non ſoluto militibus ſtipendio, invisa eſt omnibus.

PEROR.

Cicero terret Piſonem, non tam ſeveritate imminentis judicii, quàm conſcientia ſcelerum, atque hanc ipſi aſſiduam eſſe furiam gaudet.

EXORDIUM.

INdignatur Cicero Piſonem nulla virtute factum eſſe Conſulem, ſed ſola commendatione nobilitatis, & ſimulata fronte, qua vitia ſua texit. *Num.*1. *Jam ne vides*.

ANNOTATIO.

Deeſt procul dubio principium huic orationi: coniici tamen poteſt Oratorem dolore, & iracundia abreptum dicere incepiſſe contra Piſonem, quem vitiis corporis, & animi ſervilem atque abiectum Conſulem notat, multis ſynonimis, & enumeratione partium.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis Propoſitio eſt, Piſo eſt homo ſceleratus. Diſtributio ſeu argumenta ſunt. 1. Quia impie Conſulatum geſſit. 2. Quia turpiter, ac nefariè provinciam Conſularem adminiſtravit. 3. Quia privatim multa egit nequiter, luxurioſè, crudeliter, avarè.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Piſo impie Conſulatum geſſit*, hoc Enthymemate Orator explicat: L. Piſo Conſul ſceleribus Remp. & cives vexavit: ergo L. Piſo impiè Conſulatum geſſit.

Antecedens 1. aſſurgit diſſimili gloriatione Piſonis,

ſonis, & Tulli, quod ille non ſua, ſed majorum virtute, hic ſola propria omnes magiſtratus ſine repulſa ſit aſſecutus. *num.* 2. *Is mihi etiam*. 2. Aſſurgit diſſimili utriuſque parto, & geſto Conſulatu; nam de parto Conſulatu, à tempore, & modo indignatur Tullius dicere. *numer.* 3. *Nam quid ego*.

De geſto primùm fuſa repetitione recenſet ſua præclarè geſta, & acceptos honores. *Numer.* 4. *Ego Calendis*. Deinde ſcelera Piſonis Conſulis in Remp. & Ciceronem civem enumerat: 1. Quòd ludos compitalitios renovari per Sex. Clodium paſſus ſit, contra Senatus conſultum. *num.* 8. *Audenunc, ò furia*. 2. Quod lege Æliam, & Fuſiam everti, ſeveritatem Cenſoriam tolli ſinuerit: quod exaggerat præſertim ab iſtarum legum, & Cenſuræ antiquitate. *num.* 9. *Ergo his fundamentis*. 3. Quod ſervorum delectus haberi, arma in templo Caſtoris à Clodio conſtituit, Ciceronem ab eodem opprimi perfidus Piſo conſul tulerit *n.* 11. *Pro Aurelio*. Atque iſtius proditoris fictam excuſationem rejicit; quippe temulentus poſtea, improbiſſimè reſpondendo, & turpiſſimè ructando, Ciceronem domo ejecit. *num.* 12. *Mihi verò ipſi*. 4. Quòd in concione non tam Ciceronem, quàm ipſum Senatum crudelitatis crimine condemnavit. *num.* 15. *Item illo ferè*. Ex hoc Orator digreditur, & Piſonem, & collegam Gabinium, & Clodium, Catilinæ ſimillimos oſtendit ab effectis, aut ipſo crudeliores; quia inſuper Ciceronem domo ſua expulerunt, & Cn. Pompejum domum ſuam evertere compulerunt *n.* 15. *Quid enim interfuit*. 5. Quod in eadem concione Senatum dolere vetuit, & mutare veſtem: quod crudele factum acri primùm ironia, dein comparatione barbarorum amplificat Tullius. *num.* 17. *Sed jam redeo*.

Occaſione iſtius concionis delabitur ad id quod

oratione ſua Piſo dixerat. Ciceronem ſuum auxilium non flagitaſſe contra Clodium, atque ita diſceſſiſſe. Cui reſpondet ſe Conſulis, non ſtolidi Piſonis auxilio, eguiſſe. *Num.* 18. *At querebat etiam*. Diſceſſiſſe autem, non quòd (longè alia eſt cauſa Metelli, cui confligendum fuit cum fortiſſimo viro, & Conſule Mario] ſibi certamen eſſet cum ignavis hominibus, & Epicureis, quos non pertimeſcebat. *Num.* 19. *Attamen ſi conſilium*.

Sed quòd ſibi alia pericula, ſeu certamina (nota allegoriam] impenderent [à Cæſare Pompejo, Craſſo quibus ceſſit cum luctu omnium, at gratulantibus, & epulantibus iſtis Conſulibus. *num.* 21. *Alios ego vidi*. Poſt hæc ulterius aſſurgens, ac progrediens Orator negat L. Piſonem propter ſua ſcelera Conſulem fuiſſe, aut dignum Conſulis nomine: quod inſigni amplificatione, & Conſulis definitione per negationem, & affirmationem demonſtrat. Neque enim Piſo eſt Conſul, qui lictores, & togam habet, qui tollit ſenatum, qui Remp. vexat, cives prodit. *Num.* 23. *Tum etiam mentionem* Neque Piſo eſt Conſul, qui ne ad magiſtratum quidem ullum habet animi, aut corporis dignitatem ipſa teſte Seplaſia ſive Capua. *num.* 24. *Magnum nomen eſt*.

Hic ſubjicitur brevis, ac lepida excurſio in comptum Gabinium, unguentarios Capuanos, quos ridet Cicero, ſalva tamen ex his aliquorum gratia, quos ſibi amicos habet. *Num.* 25. *Gabinium denique*. Neque Piſo eſt conſul, qui incendit domos civium, cui nemo paret, nemo aſſurgit, nemo reſpondet. *Num.* 26. *An tu eras*. Qui improbior Gabinio, ſe colligere gratia Pompeii, & Clodium ſuum nunquam deferere voluit. *Num.* 27. *At ne tum*. Qui referre juſſus ad ſenatum de revocando Cicerone, ea ſe lege Clodia impediri dicebat, quam noverat eſſe inju-

ſtam

Digitized by Google

ſtam. *Num.* 29. *An tum erat is.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *L. Piſo turpiter, ac nefariè provinciam Conſularem adminiſtravit.* Cicero Enthymemate proſequitur. Profectio L. Piſonis in provinciam Conſularem, & res in ea geſtæ, & reditus in patriam ſunt cum dedecore & ſcelere conjuncta: ergo L. Piſo turpiter, ac nefariè provinciam conſularem adminiſtravit.

Antecedentis 1. pars, *de profectione*, amplificatur oppoſito Ciceronis diſceſſu in exilium, quem honore & precationibus omnes ſunt proſecuti. *N.* 31. *An cum proficiſcebamini.*

Antecedentis 2. pars, *de rebus geſtis* amplificatur diſſimili populi Romani affectu erga abſentem Ciceronem & Piſonem: nam Ciceronem, tametſi exulem, frequentiſſimus ſenatus, una voce, ſummo honore, ſplendidiſſimis decretis, comitiiſque revocavit. *num.* 34. *Me calendis Jan.*

Piſo tanto imperio, exercitu, provincia nihil geſſit, quod populi ſtudium allexit: ſed contra, provinciam afflixit exercitu, & rapinis, nihil auſus de ſuis rebus geſtis ad ſenatum ſcribere, ex provincia conſulari non triumphavit. *Num.* 37. *Confer nunc.* Atque refellit Cicero, & acutè irridet Piſonis reſponſum, qui ſe ajebat de victoriis ſuis ad ſenatum ſcripſiſſe: cum interim provinciam vexaſset, & oppida, & exercitum amiſiſset, ejus impudentiam amici litteris ſuppreſſis condemnaſſent, denique ut in urbe nequior, ſic in provincia paulò demiſſior fuiſset, quàm Gabinius, qui à ſenatu ſupplicationem per litteras poſtularat. *Num.* 39. *Ne tum quidem.*

Quare exclamatione concludit Cicero, & indignatur ſuam exulis fortunam deprimi, iſtorum verò proconſulum res geſtas, ac ſcelera extolli. *Num.* 41. *O Dii immortales.* Mox fuſiſſimè excur-

rens, negat auctoritate ipſorum Epicureorum; exilium, aut mortem, aut naufragium, aut aliquod eſſe ſupplicium putandum, quo affici caſu ex aliquo, etiam boni viri, forteſque poſſunt. *Num.* 42. *An ego, ſi te.*

Confirmat exemplis M. Reguli, C. Marii, M. Marcelli. *Num.*43. *Nec mihi ille.* At ſupplicium eſſe ait nocenti, & conſcio ſcelerum & fraudum Piſoni quidem, qui famam & dignitatem amiſit, qui ſcribere ad ſenatum non eſt auſus, qui ex provincia non triumphavit, uti imperatores alii. *Nu.* 44. *Quæ eſt igitur pœna.*

Et Gabinio, cujus litteris ſenatus non credidit, cujus Conſulatus eſt odio omnibus, cujus furor, & inſania, uti Piſonis, eſt ſempiterna *Num* 45. *Dii immortales.* Atque hæc ſupplicia, & pœnas ſcelerum infligi à Diis oſtendit fabulis, ut primùm creſcat Piſonis inſania, qui exercitum Romanum non modò non amiſit, ſed etiam dimiſit contra leges, jura, exempla, famam. *Num.* 46. *Hæc ego ſemper.* Deinde creſcat Gabinii furor, qui direpta Syria, ſeipſum & exercitum Rom. contra leges, regi Ægyptio vendidit. *Num.*48. *Ecce tibi alter.*

Antecedentis 3. pars, *de reditu Piſonis in Patriam*, amplificatur comparatione reditus Ciceronis, quem ipſe deſcribit ex concurſu, & feſta gratulatione totius Italiæ (per enumerationem) & ſua domo reædificata. *Num.* 51. *Sed quoniam fortunarum.* Piſo redit amiſſo exercitu, obſcurus, à nullo invitatus. *num.*53. *Habes reditum meum.* Cui ne legati quidem ipſius, aut Candidati obviam iverunt. *Ibid. ò familia.*

Præcipuè Cicero Piſonem vituperat, quòd ex provincia Conſulari ſine triumpho redierit: ac primum jocatur quà porta urbem intrarit nobilis imperator. *num.* 55. *Sic iſte à tanto.* Deinde acuto dilemmate perſtringit Piſonem, qui dixerat in

ſe-

Digitized by Google

ſenatu ſe nunquam triumphi cupidum fuiſſe: vel enim hunc per tot ſcelera triumphi cupiditas, vel prædæ ad expetendam provinciam rapuit: non triumphi, ut profitetur homo abjectus; ergo prædæ. *Num.56. at Audiſtis*.

At facetus Orator philoſopho Piſoni opponit ſummos viros, qui ex provinciis Conſularibus cupidiſſime triumpharunt. *Numer.58, Non eſt integrum*.

Facetiſſimè proſopopœja inducit Piſonem, qui præceptis Epicuri doceat, ac hortetur generum Cæſarem, avidiſſimum gloriæ, ſupplicationes non petere, aut triumphos, ſed, exemplo ſuo, provincias expilare. *Numer. 59. Sed quoniam prętérita*.

Poſt has facetias ſeriò exclamat in ſordidum Piſonem, qui triumphum contemnit, diſſimili exemplo L. Craſſi, L. Cottæ, M. Piſonis: ac brevi anacephalæoſi tres enthymematis partes concludit. *Num.62 O tenebræ*.

Propoſitionis tertium argumentum, *Piſo privatim multa egit nequiter, luxurioſè, crudeliter, avarè*, hoc enthymemate inſectatur Orator: L. Piſo eſt odio omnibus propter ſua ſcelera, & ſordidas libidines, & crudelitatem, & avaritiam; ergo L. Piſo privatim multa egit nequiter, luxurioſè, crudeliter, avarè.

Antecedens diſtributione ornatur. *Nu. 64. nunc etiam in hac*, Urgetur etiam ironicè conſcientia Epicurei Piſonis, qui vel non audebit ad ludos Cn. Pompeii accedere vel ſpectacula conviviis poſtponet. *Num 65 fac hujus odii*.

Iſta porrò luxurioſi Piſonis ſordidiſſima convivia lepidè Orator deſcribit hypotipoſi. *num. 67. Luxuriam autem*. Confirmatque teſtimonio Menedemi, qui verſibus libidines Piſonis ſcripſit: quamquam ab hoc erudito poeta; & honeſto Epicureo omnem Cicero impudicitiæ invidiam

removet, quam in Piſonem, nequam diſcipulum confert. *Num.* 68. *Dicet aliquis*. Occaſione verſuum Menedemi prolixè digreditur Cicero in hunc verſum à ſe ſcriptum *Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ*: quo verſu dixerat Piſo offenſos eſse Pompejum & Cæſarem. Primùm jocoſo dialogiſmo Orator explicat Piſoni ſenſum hujus verſus. *Num.* 72. *Sed idem caſus*. Deindè tantum abeſt, ut propter hunc verſum iratus fuerit Ciceroni Pompejus, à quo hic fuerat tot voluminibus laudatus; quin potiùs Ciceronem Pompejus ſemper dilexit, & ipſi opem ferre voluit, crudeliter obſiſtentibus improbis,& nefariè hunc à Cicerone alienantibus. *Nu.* 75. *Omitto nihil*.

Tum Cæſar, licet aliquando ſententia, tamen voluntate nunquam fuit alienus à Cicerone, quem toto tempore Conſulatus participem fecit conſiliorum, quemque ſimul cum Pompejo revocavit ab exilio. *num.* 79. *Ego C. Cæſarem*.

Imo fac, id quod non fuit, Ciceroni iratum fuiſse Cæſarem; certè ipſa virtus, quæ communiter Cæſarem, & Ciceronem conjungit Reipub. hos inter ſe copularet, & contentionem omnem, vel diſsenſionem componeret. *Num.* 81. *Deinde hoc ita*.

Concludit Cicero, & comminatur ſe propter hanc Cæſaris amicitiam non parciturum eſse Piſoni, qui id ſperat, & requirit. *Num.* 82. *Quod quidem tu*.

Crudelitas Piſonis conglobatis effectis, & adjunctis exaggeratur 1. Nece Platoris. *Num.* 83. *An verò tu parum*. 2. Nece Robocenti, & cæterorum legatorum, & bello Denſeletis illato, ex quo multa mala provinciæ contigerunt. *num.* 84. *Idemque tu*. 3. Direptione fani Jovis Velſuri, qui hoc ſcelus in milites Romanos expiavit. *Num.* 85. *A te Jovis*.

Ava-

Digitized by Google

Avaritia Piſonis ſimiliter coacervatis criminibus, & frequenti repetitione, vel præteritione exagitatur: 1. grandi pecunia Romæ in quæſtu relicta, prætextu vaſarii: Fuſidio item, equite Rom. ad inſtar ſervi, debitoribus Piſonis addictorum exhauſtis provinciæ civitatibus per triennium exacto omni frumento. *Num.* 86. *quid avaritia*. 2. judiciis ad turpe lucrum converſis, & armorum officina ad quæſtum. *Num* 87. *quid ego verum*. 3. impoſitis vectigalibus, venditis officiis, aliiſque militiæ criminibus, ac mærore Piſonis ad deſtinatum ſucceſsorem provinciæ, quam nondum penitus exhauſerat. *Num.* 88. *quid vectigalem*.

4 Violata lege Julia. *Num* 90. *mitto aurum*.

5. Vaſtatione Ætoliæ, atque urbibus captis, dimiſsoque exercitu. *Num.* 91. *Ætoliam, qua*.

6. Præpoſtero Piſonis (exemplo Albutii) tropheo: cujus ſummum decus fuit, [odio ſuorum militum, quibus non perſolverat ſtipendium] quæri ad necem, ni fugiſset nocte, comminuta interim ejus ſtatua. *Num.* 82. *Atque ut duorum*.

ANNOTATIO.

Cicero Piſonem inſectatur acerrimè, tum à publicis ejus criminibus in Conſulatu, & provincia Conſulari, tum privatis nequitiæ, libidinum, crudelitatis, avaritiæ. Itaque vexatam impiè Rempub. & afflictos cives ab iſto Conſule perfido, ac ſtolido indignatur: 1. amplificatis ejus nefariis conſiliis, ac conatibus cum Gabinio, & Clodio; 2. comparatione ejus Conſulatus cum rebus geſtis Ciceronis; 3. coacervatis ejus ſceleribus, propter quæ Conſulis nomen nunquam meruit. Turpitudinem autem Piſonis, & dedecus ex provincia Conſulari, perpetuo joco, ac mordacibus facetiis Orator proſequitur: modò ejus diſceſſum è patria, vel abſentiam, vel reditum carpit ut obſcurum ſine laude & populi

ſtudio ſine triumpho, hiſque ſplendidè opponit ſuos honores, quando abiit in exilium, quando abſens fuit, quando in urbem rediit: modò falsè ridet Piſonis reſponſa, & litteras ad Senatum de ſuis victoriis: modò pungit acutè cupiditatem provinciæ, non triumphi cauſa, ſed prædæ; iſtiuſque Epicurei ſtultam philoſophandi rationem lepida proſopopœja condit: modò ſeriò ejus inſaniam, ac furorem, auctoribus Diis expenit: Jam privata ſcelera partim joco, partim ſeriò redarguit. Primùm nequitiam Piſonis ex odio omnium probat, & ſordidas libidines feſtiva hypotipoſi, ac teſtimonio Menedemi Epicurei, tum hoc loco interſerit digreſſionem de ſuo verſu callide, ut non modò Pompejum placare, ſed etiam Cæſarem conciliare ſibi poſſit, adverſùs Piſonem: Piſo enim invectus erat in Ciceronem fiducia Cæſaris generi, qui tum Gallias obtinebat: Deinde crudelitatem Piſonis triplici ex capite ſtrictim complectitur. Poſtremò avaritiam conglobatis undique argumentis, acerrima interrogatione, repetitione, præteritione urget, excutit, amplificat, indignatur, increpat. In fine ut acerbitatem reprehenſionis mitiget, aut tædium auditorum alleviet, jucundum apparat triumphum Piſoni imperatori ex provincia Conſulari redeunti.

PERORATIO.

CIcero Piſonem terret metu ſeverioris legis, ac judicii, quod ipſi imminet ob provinciam malè tractatam. *Nu. 94. Quæ cum ita ſint.* Quamquam non adeò Piſonem terrere vult Cicero iſta judiciorum damnatione, quæ poteſt, ut exemplis patet, accidere etiam innocenti. *Num. 95. equidem, ut paulò.*

Sed maximè terret odio omnium mortalium; & conſcientia ſcelerum, quæ præclara anacephalæoſi objicit in os miſeri & damnati Piſonis. *Num.*

Numer. 56. *an ego expectem*. Confirmat Cicero non eventis judiciorum, ſed factis, Piſonis fortunam ponderari, ac damnari. *Num.* 98. *an tu mihi*.

Denique amarus Orator non tam optat, & eveniſſe gaudet inimico ſuo Piſoni hanc judiciorum pœnam [quod poteſt eſſe improbis, & probis commune ſupplicium] quàm illam carnificem, & aſſiduam furiam, viri ſcelerati, & omnia pertimeſcentis conſcientiam. *Num.* 99. *Nunquam ego ſanguinem*.

ANNOTATIO.

Conficitur hæc Peroratio inſigni enumeratione, ſeu recapitulatione omnium, quæ per totam orationem ſunt ſparſa; tum affectu odii in Piſonem, non tantùm publici, ſed & privati Ciceronis, qui lætatur eveniſſe iſti ſceleratiſſimo viro, & ſibi inimiciſſimo, longè gravius ſupplicium, quàm eſſe poſſit iſta judiciorum, ac ſeveræ legis damnatio, & pœna quæ ipſi imminet.

PRO

Digitized by Google

PRO T. ANNIO

MILONE.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

T. *Annius Milo, & P. Plautius Hypſæus, & Q. Metellus Scipio Conſulatum petierunt, non ſolùm largitione palam profuſa, ſed etiam factionibus armatorum ſuccincti. Miloni, & Clodio ſummæ erant inimicitiæ: quòd & Milo Ciceronis erat amiciſſimus, in reducendoque eo enixè operam Reip. dederat: & P. Clodius reſtituto Ciceroni erat infeſtiſſimus, ideoque ſummò ſtudebat Hyſpæo, & Scipioni contra Milonem: ac ſæpè inter ſe Milo, & Clodius cum ſuis factionibus Romæ depugnaverant. Præterea in eundem annum Conſulatum Milo, Clodius Præturam petebat, quam debilem futuram Conſule Milone intelligebat. Deinde cum diu tracta eſſent comitia Conſularia, perficique ob ipſas candidatorum contentiones non poſſent, Milo Lanuvium, ex quo erat Municipio, & ibi tum Dictator, profectus eſt ad flaminem prodendum. Poſtero die occurrit ei circa horam nonam Clodius paulò ultra Bovillas, rediens ab Aricia, prope eum locum, in quo bonæ Deæ ſacellum eſt. Vehebatur Clodius equo, Milo rheda: Clodio erant ſervi XXX. ferè expediti, Miloni multo plures, inter quos gladiatores quoque erant, qui cum in ultimo agmine tardiùs irent, cum ſervis P. Clodii rixam commiſerunt: ad quem tumultum cum reſpexiſſet Clodius minitabundus, humerum*

ejus

Digitized by Google

ejus gladiator romphea trajecit, inde cum orta eſſet pugna plures Miloniani accurrerunt Clodius vulneratus in tabernam proximam Bovillano delatus eſt. Milo ut cognovit vulneratum Clodium, cum ſibi periculoſius illud etiam vivo eo futurum intelligeret, occiſo autem magnum ſolatium eſſet habiturus, etiamſi ſubeunda eſſet pœna, exturbari tabernam juſſit: atque ita Clodius latens extractus eſt, multiſque vulneribus confectus. Cadaver ejus in via relictum, poſtea ante primam noctis horam lecto Romam perlatum deinde ab uxore Fulvia, & Sext. Clodio cum concione, in roſtris, denudatis vulneribus toti populo expoſitum ad commiſerationem, & ad Curiam concrematum fuit. Quo igne, & ipſa quoque curia flagravit. Incendium Curiæ majorem aliquanto indignationem civitatis moverat, quam interſectio Clodii. Itaque Milo, quem opinio ſuerat iviſſe in voluntarium exilium, invidia adverſariorum recreatus. Nocte ea redierat Romam, qua incenſa erat curia: petebatque nihilo deterius Conſulatum. Apertè quoque tributim in ſingulos millia aſſium dederat, ad defendendos de ſe rumores. Interea Romæ, quoniam propter eos tumultus comitia conſularia fieri non poterant, alii ex aliis inter reges fiebant, Senatus conſultum factum eſt, ut Cn. Pompejus delectus tota Italia haberet, videretque ne quid detrimenti Reſp. caperet. Poſtea quando factus eſt Conſul. accuſatus eſt Milo, nova Pompeii lege, de vi, ab Appio majore. M. Antonio & P. Valerio nepote. Reſpondit eis unus Cicero non ea quà ſolitus erat, conſtantia, Clodianorum clamore deterritus. Excepta eſt ejus oratio, quæ hodie non exſtat; ſcripſit verò hanc ita diligenter, ut Pedianus jure primam putet, Quintilianus pulcherrimam, & nobiliſſimam appellet.

let. Imò ſcribit Hermolaus, cum quidam Miloni Maſſiliæ hanc Ciceronis orationem recitaſſet, tum eum dixiſſe. O, M. Tulli, ſi ſic dixiſſes, non ederet Maſſilia barbatos piſces Milo. Cæterum cauſam damnationi ipſi Milo præbuit, qui huic de ſe judicio magno animo afſuit, & nec comam, nec veſtem reorum more mutavit, quamob cauſam judices in ſe non parum commovit.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere judiciali, an jure Milo occiderit Clodium.

Stylus eſt gravis, & copioſus.

SY-

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORD.	Ab adjunctis judicii, quæ Ciceroni, ac Miloni plus afferunt fiduciæ, quàm timoris.
PROPOS.	Jure, & cum laude Milo occidit Clodium.
ARGUM.	1. Quia Clodius fuit inſidiator Milonis. 2. Clodius ſceleratus vir, & pernicioſus Reip. fuit.
CONFUTATIO.	Præjudicia, quæ jactant adverſarii, non ſunt contra Milonem. Nam plures qui occiſum à ſe hominem fatebantur, abſoluti ſunt vel à populo Romano, vel à Senatu, vel à Diis ipſis: quin ipſæ XII. tabulæ, & lex naturæ, & Cornelia, non vetant ſicarium, ſeu inſidiatorem jure interfici. Deinde Senatus quid judicavit? vim eſſe factam; ſed non contra fas à Milone. Tum Pompejus ſapienter novam quæſtionem tulit, non propter controverſiam facti, aut dignitatem mortui, aut propter locum in quo cæſus eſt Clodius; ſed propter diſceptationem juris, temporiſque rationem ut integra cauſa judicibus ſelectis traderetur.
NARRATIO.	Luce clariores ſunt inſidiæ Clodii, à propoſito ejus fine, & ſuſcepto itinere, & loco pugnæ, cæteriſque adjunctis.

1. ARGUM. ARGUMEN

Clodius multas habuit cauſas inſidiandi Miloni ; Milo nullam habuit cauſam inſidiandi Clodio : igitur Clodius fuit inſidiator Milonis.

ARGUM.

Laus eſt ſceleratum virum, & pernicioſum Reipub. civem occidere : ejuſmodi fuit Clodius : igitur cum laude Milo occidit Clodium.

2. ARGUMENTAT. AMPLIFICATIO, ET

Utilitas, odium, violentia, impunitas, magnæ ſunt inſidiandi cauſæ : quæ non in Milone, ſed in Clodio fuerunt. Nam Clodius ſperabat, Milone interfecto, ſe Prætorem eſſe futurum, & legibus improbis Remp vexaturum : Milo, vivo Clodio, Conſul fuiſſet, & iſtius furorem Prætoris frænaſſet magna cum laude. Clodius oderat Milonem defenſorem Ciceronis, repreſſorem ſcelerum, accuſatorem ſuum : odium Milonis in Clodium, commune fuit omnibus viris bonis Clodius ſæpè vim fecit in Ciceronem, in Hortenſium, Vibienum, Pompejum, Papirium : Milo nemini violentus fuit, neque adeò ipſi Clodio; quem multis occaſionibus, opportuno tempore, & loco, & omnium bonorum ſvoto potuit occidere. Clodius ex impunitate, ſæpè judicia, pœnaſque contempſit, & palam dixit, triduo, ad ſummum quatriduo periturum Milonem ; & verò profectus ex urbe eſt tertio ipſo die, nulla cauſa alia, expeditus, in equo, lecta ſervorum manu ; & cognito Milonis reditu, hunc veſperi, ante fundum, locum pugnæ aptum, ſubitò adortus eſt ; Milo nunc reus facti, ex neceſ-

AR.

AFFECTUS.

ſtate ivit Lanuvium, multis impedimentis, rhedas, uxore, & cùm nihil conjicere poſſet de itinere Clodii, debuit iniquo loco, & tempore, & comitatu pugnare. Quòd ſi imparatus Milo occidit Clodium; ita evenit feliciter, Si Milo ſervos manumiſit nihil quæſtione opus, ubi facti confeſſio. Si Appius quæſtiones habuit; at non legitimè. Huc adde conſcientiæ vim, ac fiduciam, qua impeterritus rediit Milo; & fortitudinem, qua ſparſos de ſe rumores contempſit.

2. ARGUMENTAT.

Iterum, iterumque gloriatur Milo ſe, clarorum virorum exemplo, occidiſſe perniciosum, ac ſceleratum Clodium; cujus quidem cædis mercedem expectat in grata civitate. Nam fuit hæc inſignis populi Rom. fælicitas, ut Clodius, qui ſequenti anno Prætor evertere Remp. ſtatuiſſet, à forti viro Milone necaretur. Quamquam non tam ſingulari Milonis virtute, quàm Deorum providentia, & æquitate necatus eſt Clodius, etiam ante ſacras aras, quas polluit; & ſine honore ſepulturæ.

PEROR.

Cicero miſericordiam judicum expoſcit, tum à perſona Milonis, qui vir eſt fortis, & amans Reip. tum à ſua; quia per Milonem revocatus eſt in patriam. Ipſi verò Miloni Cicero amorem ſuum teſtatur omni dolore, & officio, atque etiam caſu propoſito.

EXOR.

EXORDIUM.

Dicere incipit Cicero ab adjunctis hujus judicii, quæ ſibi, & Miloni plus afferunt fiduciæ, quàm timoris. Timoris quidem cauſæ ſunt duæ: 1. eſt ille timor, quem ipſi natura attribuit initio dicendi, quique objecta Milonis fortitudine videri poſſit turpior. 2. eſt nova judicii forma, ac præſidium militum: utramque timoris cauſam prolepſis elevat. *Num* 1. *Etſi vereor*. At fiduciæ quinque ſunt cauſæ, quas diſtributione ſubjicit: 1. eſt, Cn. Pompeii ſapientia, ac juſtitia. *num.* 2. *Sed me recreat* 2. Eſt multitudo, & accurſus civium ad hoc judicium *num.* 3 *Reliqua verò*.

3. Adverſariorum clamor, & furor, & incendium curiæ *Ibid. Unum genus*. 4. Eſt [quæ apoſtropha, & cohortatione effertur] ſtudium judicum erga fortes, & bonos cives. *num* 4. *Quamobrem*. 5. Eſt [quam allegoria ornat) Milonis fortitudo contra improbos. *Numer.* 5. *Quid enim nobis*.

ANNOTATIO.

Hoc exordio nihil callidius, nihil elaboratius: Arripit undique fiduciam Orator in ea cauſa, in qua ipſe timorem ſuum tegere non poteſt, ac modò ſe inſinuans in benevolentiam Cn. Pompeii [quem iſto fortaſſe præſidio Miloni adverſum videbat) modò frequentem populum concilians, ac judices, vel à ſua, vel Milonis, vel adverſariorum perſona, certam expectati judicii ſpem concipit.

CON-

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Jure Milo occidit Clodium.

Diſtributio, ſeu argumenta ſunt hæc duo: primùm, quia Clodius fuit inſidiator Milonis. Secundum, quia Clodius ſceleratus vir, & perniciofus Reipub. civis fuit. *num.* 6. *Quamquam in hac cauſa*.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *Clodius fuit inſidiator Milonis*, deducitur hoc enthymemate: Clodius multas habuit cauſas inſidiandi Miloni; nullam habuit cauſam Milo: igitur Clodius fuit inſidiator Milonis.

Verùm Orator ante argumentationem præmittit, confutatque tria hæc præjudicia: primùm, nefas eſſe eum vivere, qui hominem à ſe occiſum eſſe fateatur. Secundum, Milonem jam eſſe damnatum judicio ſenatus. Tertium, eundem Milonem eſſe damnatum etiam ſententia Cn. Pompeii.

Primum præjudicium refellitur inductione, ſeu exemplis plurium, qui jure homines occiderunt: nam populus Rom. abſolvit Horatium, qui interfectam à ſe ſororem fatebatur *num.* 7. *ſed antequam*; P. Africanus non condemnavit interfectorem T. Gracchi, neque ſenatus Ahalam, Naſicam, Opimium, Marium. *num.* 8. *niſi verò exiſtimatis*. Poetarum fabulæ Oreſtem, qui patris ulciſcendi cauſa

cauſa matrem necavit, à Dea abſolutum ferunt: *Ibid. Itaque hoc*.

Leges etiam ſeu 12. tabulæ furem, eumve, qui nobis vim affert noctu vel diu, occidi non vetant: ut patet exemplo Cluſii, qui ab adoleſcente milite, cui vim afferebat, jure interfectus eſt. *Numer.* 9. *Quod ſi duodecim*.

Imò lex eſt iſta naturæ vim vi repellere: & lex eſt Cornelia, ſicarium, ſeu inſidiatorem jure interfici poſſe. Antitheton compar, repetitio hunc locum exornant. *Num.* 10. *inſidiatori verò*.

Secundum præjudicium convellitur contradictione, quia ſenatus teſtimonio etiam Munatii, qui invidioſè auctoritatem Ciceronis criminatur non ſententiis ſuis ſolùm, ſed etiam ſtudiis comprobavit cauſam Milonis; id eſt, Senatus judicavit quidem hanc cædem quia vis facta eſt, eſſe contra Remp. ſed vim à Milone factam, aut Clodio (quem è Repub. eſſe ſublatum approbat) contra fas necem eſſe illatam non judicavit. *Num.* 12. *Sequitur illud*. Quod ſi ſenatus quæſtionem novam haberi voluit de hac cæde, id propter vim factam neceſſariò (uti aliàs in cauſa Opimii, Naſicæ, Marii) contigit, & propter interceſſionem tribuni Munatii. *Num.* 13. *Hanc verò quæſtionem*.

Tertium præjudicium ruit contra adverſarios ipſo Pompeii conſilio, qui quæſtionem hanc novam tulit non propter controverſiam facti, ſed propter diſceptationem juris, id eſt, quæſtionem inſtituit non de cæde quam fatetur Milo; ſed de jure, quo Milo defendi poſſit rectè occidiſſe Clodium. *Num.* 15. *At enim Cn. Pompejus*. Neque porrò quæſtionem hanc inſtituit Pompejus ſua ſponte propter dignitatem occiſi Clodii: quia (comparatio eſt majorum) nulla fuit nova quæ-

ſtio

Digitized by Google

ſtio inſtituta de cæde clariſſimorum virorum, P. Africani, & M. Druſi. *Num* 16. *Nam illud dicit*. Neque quæſtionem inſtituit propter locum, ubi cæſus eſt Clodius: quia hic In eadem iſta Appia via ornatiſſimum equitem Rom. M. Papirium interfecit. *num.* 17. *Niſi fortè magis*. Quin idem Clodius [qui Ciceroni, tam ſæpè & ubique locorum inſidiatus eſt] in veſtibulo ipſo ſenatus ſervum collocavit ad interficiendum Pompejum: nulla interim nova quæſtione de eis factis decreta. *num.* 18. *Sed quid ego*. Concludit parva anacephalæoſi, & ironica inductione Pompejum hanc quæſtionem non tuliſſe propter necem Clodii, quam nemo luget. *num.* 20. *Sed ſtulti ſumus*. Sed ſapienter tuliſſe (nota inſinuationem) temporis ratione, & pluribus ex cauſis: maximè proſpecta fortitudine, & æquitate ſelectorum judicum in hac cauſa, in primis L. Domitii, quem præeſſe voluit huic quæſtioni contra populares furores. *num.* 21. *Non fuit ea cauſa*.

Confutatis præjudiciis tranſit Orator anacephalæoſi, & præponit argumentationi etiam narrationem, quæ ſit ſedes, ac fundamentum conſtituendæ fidei. *num.* 23. *Quamobrem judices*.

Atque inſignis narratio probabiles exponit inſidias Clodii ab propoſito ejus fine, & itinere, & loco pugnæ. Clodius enim cum ſtatuiſſet omni ſcelere in prætura vexare Remp. nec poſſet pleno anno atque integro propter tracta comitia, nec vellet cum L. Paullo collega viro ſingulari virtute, aut cum Conſule Milone præturam gerere, hanc in annum proximum tranſtulit. *Num.* 24. *P. Clodius cum ſtatuiſſet*. At cum iſto anno Milonem certiſſimum Conſulem intelligeret, neque id magno conatu impedire potuiſſet, ſtatuit Milonem occidere; illudque conſilium non ſemel profeſſus eſt palam, *Num.* 25. *Occurrebat mancam*.

Interim cum Miloni inter ſolemne, legitimum, ne-

neceſſarium eſſet Lanuvium ad prodendum flaminem ſe ad illud iter tardè apparavit cum uxore, & pueris, in rheda, multis impedimentis: Clodius ſubitò, pridie, relicta concione, in equo, & expedito comitatu profectus eſt ad inſidias loco, & tempore collocandas. *num.27. Interim cum ſciret.* Fit pugna & cædes in loco Clodianis aptiore: ſe acriter defendit Milo, quem cum ſervi interfectum putarent, idque ex ipſo Clodio audirent, hunc nec imperante, nec ſciente, nec præſente domino occiderunt. *num.29. Fit obviam Clodio.*

Narratio concluditur epiphonemate, & recapitulatione ſuperius dictorum, cum diſiunctione eorum, quæ ad quæſtionem, & ſtatum cauſæ minus pertinent, ſubjecto etiam ad judices levi motu. *Num.30. Hæc ſicut expoſui.*

His præmiſſis, quæ miro artificio ſerviunt argumentationi.

Antecedens enthymematis. *Clodius multas habuit cauſas inſidiandi Miloni, nullam habuit cauſam Milo*, amplificatur aperta enumeratione ipſarum cauſarum, & diſſimili collatione utriuſque perſonæ.

Prima cauſa, quam habuit Clodius, inſidiandi Miloni fuit utilitas, quia Clodius Milone interfecto prætor fuiſſet, & legibus, quas tota jam urbe ſparſerat, nihil non audacter, ſceleratè, impune, conniventibus aut adjuvantibus Conſulibus, contra Remp egiſſet. *Numer. 32. Quonam igitur pacto.* Interſeritur falſa excurſio in Sext. Clodium, qui liberarium iſtarum legum domo Clodii extulit, & incendii curiæ author fuit, & cruentum cadaver P. Clodii noctu crudeliter expoſitum reliquit. *Num 33. Exhibe quæſo.* Contra, ab inſidiis nulla utilitas Milonis fuit, quia vivo Clodio Conſul fuiſſet, & iſtius Prætoris furores ſumma cum gloria fregiſſet: quæ quidem gloria, quoniam jam iſtius morte ſublata eſt, non modò

dò nihil prodeſt, ſed obeſt etiam P. Clodii mors Miloni, *Num.35. P. Clodii Praturam*.

Secunda cauſa, quam habuit Clodius, inſidiandi Miloni, fuit maximum odium P. Clodii in Milonem; nullum Milonis in P. Clodium unquam odium fuit, niſi commune: quid enim odiſſet Clodium Milo, ſegetem (ut jam dictum eſt,) ac materiam ſuæ gloriæ? Milonem oderat Clodius, defenſorem Ciceronis, repreſſorem ſcelerum, accuſatorem ſuum, *Num. 36. Ac ſi valuit odium*.

Tertia cauſa, quam habuit Clodius, inſidiandi Miloni, fuit conſueta violentia: nam Clodius ſæpe vim fecit, nunquam Milo. Clodius vim fecit, quando Ciceronem vi, non juſta cauſa, ejecit; quando penè Hortenſium, ipſum verò Vibienum, qui Ciceroni aderant, interfecit: quando ſocius Catilinæ fuit: quando inſidiatus Pompejo, & Ciceroni eſt: quando Papirium necavit, & nuper ruſſus penè Ciceronem. Atque inciſim hæc Orator congerit, ut majorem argumento vim addat. *Num.37. Reliquum eſt*.

Milo adeò vim nunquam fecit, ut multas occaſiones (quas repetitio enumerat) occidendi Clodii prætermiſerit. Nam Milo potuit impunè occidere Clodium, quando revocanti Ciceronem toti Italiæ, & clariſſimis viris, Lentulo, Pompejo, de reditu Ciceronis legem ferentibus, reſtitit Clodius, crudeliſſima in foro cæde facta. *Nu. 39. Quid ſimile Milonis*.

Potuit occidere opportuno tempore & loco, & omnium bonorum voto; quando Clodius impetum fecit in Pompejum, & à M. Antonio penè confectus eſt, aut in comitiis ab ipſo Milone fugatus ad Tiberim: *Numer. 41. quid? privato Milone*.

Concludit Cicero pulcherrimè à majori ad minus, Milonem non attuliſſe vim aut necem

S Clo-

Digitized by Google

Clodio. *Numer.* 42. *quem igitur*. Confirmatus Concluſio ab imminente comitiorum die, quo quidem tempore Milo, & omnes qui ſapienter Conſulatum petunt, offendere fragilem populum metuunt, aliqua vi aut cæde relata, *Ibid. præſertim judices*.

4. Cauſa, quam habuit Clodius, inſidiandi Miloni, fuit impunitas, quam Clodius ſperabat, quippe qui ſæpè judicia pœnaſque contempſerat: Milo hanc non ſperabat, qui etiam nunc reus eſt facti, aut præclari, ſi pernicioſum civem, ſuſtulit, aut certè neceſſarii, ſi vitam ſuam defendit. *Numer.* 44. *quid? quod caput*.

Hæc impunitatis ſpes confirmatur verbis, ac confeſſione ipſius Clodii, per præteritionem, & apoſtropham ad judices. *Num.* 45. *ſed quid ego*. Ipſa verò confeſſio convicta eſt duobus adjunctis: temporis, & loci. Ac temporis quidem: quia tertio ipſo die, quo dixerat Clodius periturum Milonem, ipſe ex urbe profectus eſt, ſine cauſa, cum cauſa etiam remanendi, nempe ut concitatam concionem ſuam ſedaret. At Miloni proficiſcendi iſto die Lanuvium non ſolùm cauſa, ſed etiam neceſſitas fuit, ob ſtatuta ſacrificia. *Ibidem quemadmodum igitur*. Deinde ſcivit Clodius facillimè ex Patina, aliiſque permultis, Milonem fore eo die in via: cum de reditu Clodii nihil ſuſpicari potuit Milo; quantumvis quæſierit. *Num.* 47. *quid ſi ut ille*.

Nam quod Arrius, & Caſſinius dicunt corruptos à Milone, ut id ſciret, ſervos Clodii; id quidem licentia concedit Cicero: verùm iſtorum hominum teſtimonia, quia comites ſunt Clodii, & antea etiam falſum dixerunt, elevat. *Ibid. Milo de Clodii*.

Quia horum teſtimonia pro ſe Cicero, ac pro Milone interpretatur: quia ſi Clodius in Albano

no fuit iſto die manſutus propter Cyri mortem; igitur Miloni, & Ciceroni (quem auctorem cædis faciunt adverſarii; eſtque parva digreſſio) reditus Clodii fuit ignotus. *numer.* 48. *Videte judices*. Igitur Clodius, quando quidem non manſit in Albano, revera rediit Romam non propter mortem Cyri, quem pridie morientem reliquerat; ſed ad inſidiandum Miloni, quem appropinquare audiebat. *Numer.* 49. *nunc perſequar*. Confirmatur, & patet ipſa res [etiam conceſſione] ex feſtinatione Clodii. *Num.* 50. *ſit ita factum*. Contra abſolvitur Milo omni ſuſpicione inſidiarum à loco, & tempore quia hic ſi de inſidiis cogitaſſet, noctu ſubſtitiſſet ad monumentum Baſilii (invidioſo ſcilicet loco, & tempore ſuſpicioſo ad cædem Clodii) neque illi ante fundum occurriſſet. *Num.* 51. *noctu invidioſo*. Itaque perſpicua repetitione argumentorum ſuperius allatorum concludit Orator probabiles eſſe inſidias Clodii, non Milonis. *Num.* 52. *Video adhuc conſtare*. Jam verò ſuperior confeſſio Clodii convicta eſt altero adjuncto loci, ſeu pugnæ, qui aptior fuit Clodio, quàm Miloni. Mirificè exprimit hunc locum Cicero per hypotypoſim, & comparationem ab adjunctis, comitatu, facultate, & tempore. *num.* 54. *Videamus nunc*.

Digreditur Cicero, & reſpondet ad tres prolepſes: ad primam, victus eſt Clodius; quia effæminatus, & inſcitus dux: vicit Milo, quia vir providus, nec imparatus ab inſidiis. Adde incertos exitus pugnarum. *Num.* 57. *Cur igitur victus eſt*. Ad ſecundam, Milo ſervos manumiſit; quia ab his defenſus: quamquam libertas, quod fortiter dixit Cato, non eſt præmium his ſervis ſatis magnum. Porrò non metuit Milo, nè hi ſervi in quæſtionem dafentur, quia tormentis, & quæſtione non eſt opus, ubi facti confeſſio eſt. *num.* 58. *Cur igitur eos*. Ad tertiam, quæſtiones

habitæ ab Appio de ſervis Clodii nihil urgent Milonem: quia non licet contra dominum quæri de ſervo [in quo verum inveniri non poteſt] multo minus licet quæri de ſervo contra domini inimicum: deinde quæſtiones has faceta ironia, complexione, proſopopœja Cicero refellit à perſona Appii; & ejus modo quærendi non legitimo, *Num.* 60. *Sed quæſtiones*.

Redit ex digreſſione: poſtquam ſcita arte oppoſuit inſidiatorem Miloni Clodium ab adjunctis temporis, & loci; nunc amplius à conſequentibus, & ſignis exterioribus (quæ ſunt quædam facti veſtigia) purgat Milonem. In primis ejus fiduciam prædicat, qua ſe in urbem reddidit, & conſcientiæ vim callidè Orator auctoritate Senatus munit. *Numer.* 62. *Quod ſi nondum*

Deinde effert Milonis fortitudinem, qua ſparſos de ſe rumores inimicorum, & imperitorum ſuſtinuit, contempſitque. *Num.* 64 *An vero obliti*. Atque ex his rumoribus opportunè iterum digreditur in ſuſpiciones Cn. Pompeii (hunc virum operosè emollit, & conciliare ſtudet Miloni) quas ſuſpiciones elevat. 1. à perſona Licinii, & furioſorum ſervorum. *Numer.* 66. *Laudabam equidem*. 2 Falſitate plurium ejuſmodi rumorum de Milone. *num.* 67. *Oppugnata domus* 3. Conſilio, ac teſtimonio ipſius Pompeii, qui arma non contra Milonis inſidias, ſed contra adverſariorum vim paravit, ad conſervandam Remp. *Num.* 68. *Quod ſi tamen*. 4. Probata toties, & poſtea etiam profutura fortaſſe in civili metu, fortis Milonis fide, atque animo erga Pompejum, *Numer* 69. *Quod ſi Miloni*. 5. Præjudicio Pompeii, qui quandoquidem potuit ante judicium, aut etiam ſine judicio in Milonem animadvertere, sanè non cenſendus eſt nunc contra eum collocaſſe præſidium in foro; ſed contra concionem Clo-

dia-

dianorum, ut judices liberè judicare poſſint in hac cauſa, quid ſentiant. *Num. 71. Quamquam quis hoc.*

Propoſitionis ſecundum argumentum. *Miloni eſt glorioſum occidiſſe ſceleratum virum, & pernicioſum civem. Reip.* Hoc ſyllogiſmo exponitur; glorioſum eſt virum ſceleratum occidere: ſed Clodius fuit vir ſceleratus & pernicioſus civis Reip. igitur Miloni eſt glorioſum, occidiſſe ſceleratum virum, & pernicioſum civem Reip.

Syllogiſmi Major amplificatur inſigni proſopopœja Milonis, qui gloriatur ſe exemplo clarorum virorum occidiſſe pernicioſiorem civem, quàm fuerit Sp. Melius. aut T. Gracchus. *Numer. 73. Nec verò me.*

Minor multa ſcelera Clodii, ſtupra, ac violationes legum, injuriaſque civium Romanorum, coacervatim, & frequenti repetitione recenſet. *Ibid. Sed cum auderet.* Præſertim amplificatione per incrementum, & hypotypoſim oſtendit patientiam populi Romani, ex iis, quæ nefariè facturus fuerit Clodius, ſi prætor fuiſſet. *Num. 77. Quamquam hac quidem*, Complexio conſtat iterata proſopopœja Milonis, qui præfefert mortem Clodii non modò ſibi glorioſam, ſed etiam toti Reip. ſalutarem & jucundam. *Num. 78. Quamobrem ſi.* Auget, & accumulat Orator Milonis laudem comparatione futuri Conſulatus Milonis, quem jam omnes optant; & Præturæ Clodii, quam metuebat civitas, & boni oderant. *Num. 79. Mandate hac.* Iſtum verò metum atque odium civitatis exprimit proſopopœja: nam ſi ab inferis revocari poſſet Clodius, ut eſſet prætor, nullus omnino, nec ipſe Pompejus id faceret. *num. 80. Quin hoc attendite.* Hinc ad judices ſe convertit Cicero, ac bene ſperare Milonem jubet ab iis, quos conſervavit, vel qui Clodium ſublatum gaudeat, præmia etiam, exemplo Græcorum, expe-

Digitized by Google

ſtare jubet in grata civitate. *num.* 81. *Ejus ergo mortis.* Sin iſta merces accidet, ipſum jubet nunquam pœnitere facti: quia fortis viri eſt, propoſita invidia, morte, pœna, nihilo ſegnius Remp. defendere. *Num* 82. *Quamquam hoc animo.* Verùm altius effert Orator gloriam Milonis, & magno artificio divinum efficit hujus facinus, perinde quaſi non ſingulari Milonis virtute, ac manu, ſed Deorum numine, ac vi interfectus ſit Clodius, ad ſummam populi Rom felicitatem. *num* 84. *Sed hujus beneficii.* Cæleſtem enim eſſe vim demonſtrat Cicero, quæ Romano imperio provideat, ac in ſcelera animadvertat. *num.* 85. *Hæc eſt profectò.*

Teſtes appellat hujus rei tumulos, & ſacras aras Deorum, quia Clodius in conſpectu montis Albani, ubi lucos exciderat, ante oculos Jovis Latialis, ante ſacrarium bonæ Deæ, quam violarat, occiſus eſt. *num.* 86. *Non eſt humano.*

Confirmat illam vim divinam à conſequentibus: quod negatus ſit Clodio poſt mortem honor ſepulturæ. *num.* 87. *Nec verò non.*

Confirmat etiam ex miſera populi Rom. fortuna iſto anno futura, quam exaggerat enumeratione ſeu anacephalæoſi ſcelerum Clodii [niſi hoc conſilium Deorum fuiſſet, ut Milo Clodium necaret. *num.* 88. *Dura mihi.* Augetur iſta divina providentia, ſeu populi Rom. felicitas, quod nullus, præter Milonem, fatis fortis Conſul fuiſſet, qui Prætorem iſtum coerceret. *num.* 90. *An Conſules.* Sed maximè augetur hac comparatione Minorum: ſi mortuus Clodius incendit curiam (de qua eſt definitio, & affectus doloris,) & omnia permiſcet; quanto magis ſi vivus eſſet Prætor. *num* 91. *An ille prætor.*

AN-

ANNOTATIO.

Contentio vult non tantùm jure occiſum eſſe Clodium à Milone, ſed magna etiam hujus gloria. Quod ut perſuadeat Orator, argumenta ſubtilius excogitat, eaque miro artificio diſponit: ſollicitè primùm emoliens præjudicia, & rem narrans, callidè, tum quæ ſunt adverſa Miloni, vel cautè ſupprimens, vel emolliens ſapienter (præſertim ſuſpiciones Cn. Pompeii) vel etiam fidenter pro ſua cauſa interpretans, ad invidiam adverſariorum. Sic verò ſua confirmat, ut ſententiarum pondere, & amplificationum vi, ſenſim ſe inſinuet in benevolentiam judicum, & Conſulis Pompeii; vel opportuna digreſſione prolepſes elevet, vel à perſona Milonis abſtrahens orationem, excurrat in theſim, quæ faveat: denique ingenioſa eſt hujus contentionis machina, quam juvat fortaſſe enucleatius expendere. Hujus igitur cauſæ ſtatus cum ſit conjecturalis, an Miloni inſidiatus ſit Clodius, rectè Orator veritatem indagat ex propoſito fine Clodii, ſeu concepta utilitatis ſpe ex Milonis cæde: contra, oſtendit nullum fuiſſe Miloni propoſitum finem occidendi Clodii, ut ex negatione cauſæ finalis, negatio effectus colligatur. Deinde ad cauſam finalem addit odium Clodii in Milonem, violationem, impunitatis ſpem, convictum ipſo tempore & loco teſtimonium: quæ longè à Milone removet Cicero: nam Milo Clodium non odit materiam, ac ſegetem ſuæ gloriæ: à vi ſemper abhorruit: prætermiſſis tot occaſionibus occidendi Clodii: impunitatem nunquam ſperavit jam reus judicii: tempore & loco iniquiore pugnavit. His accedit Milonis ſecuritas, ac imperterrita revertendi in urbem fiducia, ex fortitudine, & magna vi conſcientiæ ſuæ concepta: quibus maximè conjectura cædis tollitur. Itaque tota hæc de inſidiis quæſtio (quæ propria eſt hujus cauſæ) ex triplici capite du-

Sta, & tractata eſt; 1. ex cauſis finalibus utriuſque perſonæ, Clodii, & Milonis. 2. Ex facultate inſidiarum, atque adjunctis, præſertim loci, temporis. 3. Ex conſequentibus, ſeu certa Milonis conſcientia. Verùm major artifex Orator non eſt contentus probaſſe jus Milonis in occidendo inſidiatore Clodio, ſed forti Miloni inſuper vertit gloriæ, quòd ſceleratum virum & pernicioſum Reip. civem ſuſtulerit. Cujus gloriæ, ac fortitudinis prima ſemina jecit paſſim in priore argumentatione, nunc amplè, & apertè Milonem inducit proſopopœja gloriantem hoc facinus, & conjectis in cumulum ſceleribus Clodii, hanc cædem oſtendit approbari communi ſenſu civium, & ſenatus & Cn. Pompeii, & ipſorum Deorum, qui Romano imperio, ac felicitati Reip. provident.

PERORATIO.

PEroratio eſt inſigniter ad commiſerationem Milonis compoſita 1. Apoſtrophe ad judices, ſeu deprecatione, ut forti viro miſericordiam tribuant: ſubjecta comparatione gladiatorum, quorum timidos, & ſupplices odiſſe ſolemus, fortes, & generoſos ſervare cupimus. *num. 93. Sed jam ſatis*. 2. Proſopopœja Milonis, qui commemorat non ingratæ Reipub. & Ciceroni, ſua merita, & ſuſceptos labores, nulla ſpe, aut mercede alia ſibi propoſita, præter hanc laudis atque gloriæ, ſublato Clodio. *num. 94. Me quidem judices.* 3. Altera proſopopœja Ciceronis, qui teſtatur Miloni amorem ſuum, inprimis dolore, ſi per eos judices, quos ſemper habuit amiciſſimos, & quibus non poterit iraſci, fortis vir Milo à ſe divelletur. *num 100. Hæc tu mecum*. Quamquam ſe ſolabitur Cicero recordatione nullius officii, vel periculi, vel mortis Milonis cauſa prætermiſſæ, aut jam prætermittendæ, quando ſibi mori

ſatius

Digitized by Google

ſtius eſt quàm Milonem perire. *Num.* 101. *Nunc me una*. Iterum commendata Milonis fortitudine, qui nec lacrymis Ciceronis movetur, judices obteſtatur, atque adſtantes in foro milites appellat, ut tam fortem virum ſervent in patria. *Num.* 102. *His lacrymis*. Deinde exclamat, dolet, queritur, dubitat quid reſponſurus ſit liberis, & Q. Fratri, ſi Milonem, à quo per judicees revocatus eſt in patriam, retinere in patria per eoſdem judices ſibi amiciſſimos non poſſit. *Num.* 103. *O me miſerum* Exaggerat dolorem ſuum Orator à ſuo reditu, extincta conjuratione Catilinæ; inſtans apud judices, ne ſuus ille in patriam reditus acerbior ſit ipſo diſceſſu, aut etiam voto, ut vivat P. Clodius, Prætor, Conſul, Dictator. *Num.* 104. *Quodnam concepi*.

Redit ad Milonis fortitudinem, quam iterum, iterumque admiratur, ac feliciter in grata patria conſervandam exclamat. *Num.* 105. *O Dii immortales*. Denique dolorem lacrymis abrumpit, & poſtremò judices orat à perſona Cn. Pompeii. *N.* 106. *Sed finis ſit*.

ANNOTATIO.

Maximè artificioſus eſt hujus orationis exitus. Videbat Orator contumaciam Milonis qui huic de ſe judicio non reorum more affuit mutata veſte, & coma, ſed infracto vultu, undè judices erant offenſi, igitur callidè Cicero hanc Milonis contumaciam virtute fortitudinis prætexit, & aperta inſinuatione commendavit apud Judices, & milites, qui præſidebant. Atque Milo iſta animi magnitudine miſericordiam non implorat, ut multò magis dignus illa videri poſſit: ſed res ſuas pro patria fortiter geſtas, meritaque recenſet, pro quibus nullum deſiderat præmium, niſi gloriam toto jam orbe ſibi partam ex cade Clodii: qua quidem

Digitized by Google

merces virorum eſt fortium, quidquid adverſi contigerit. Cicero iſtum animum Milonis ſatis laudare non poteſt, & quò eſt iſta magis divina virtus, eò majore dolore ab ipſo divellitur: gaudet nullum à ſe amoris, aut ſtudii officium forti viro defuiſſe; paratus ſuo capite quamcumque fortunam Milonis levare. Jam verò Judices quos habet amiciſſimos, & milites etiam atque etiam obſecrat, ne magnanimum virum, & patria natum expellant è patria. Sed hoc etiam fortaſſe artis fuit, ut Orator teneriores doloris ſenſus exprimat lacrymis, exclamationibus, proſopopœiis, deprecationibus, ut magis ex oppoſito conſtet Milonis fortitudo, qui his mollibus amicitiæ affectibus non moveatur. Et quia præcipuè hæc gloria Milonis paſſim tota oratione, etiam exordio, propoſita eſt Ciceroni; ita illam in peroratione proſequi maximè voluit, ut demum fortiſſimus vir, qui toties Ciceronem, qui patriam, qui ſe contra inſidiatorem, ac ſceleratum virum defendiſſet, & perniciosiſſimo cive Remp. liberaſſet, judicio abſolveretur.

PRO

Digitized by Google

PRO C. RABIRIO POSTHUMO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

PTolomæus Auletes Alexandriæ Rex ob crudelitatem, & avaritiam regno pulſus à civibus Romam venit, & auxilium petit à Senatu. Ictum cum eo fœdus, reductioque Lentulo Ciliciæ Proconſuli Senatus auctoritate mandata eſt. Verum conſultis Sibyllæ oraculis invenerunt Decemviri Regem Ægypti doloſis artibus aliquando Romam eſſe venturum: ſi auxilium peteret, fœdus cum eo facerent, ne tamen eum reducerent cum exercitu. Quare Lentulus Regis reducendi provinciam, quam & auctoritate Senatus, & ſorte habebat, interpoſita religione ſine ulla dubitatione depoſuit. Nihilominus Rex inſtabat, multique ſenatores, incertum an ejus pecunia corrupti, eò propendebant, ut ſine armis per legatos reduceretur; ſed obſiſtentibus partim Alexandriæ legatis, partim principibus civitatis Pompejo, Craſſo, Lentulo eam legationem per amicos magna ambitione captantibus, cum nihil impetraret, à C. Rabirio Poſthumo equite Romano pecunias mutuas accepit, ſive ut quod jactabatur corrumperet Senatum, ſive ut ſubornaret ſicarios qui legatos Alexandrinorum, & Dionem principem legationis occiderent, ſive ut, quod poſtea docuit eventus, Gabinium Syriæ Proconſulem magnis præmiis ad opem ſibi ferendam alliceret. Gabinius tribuit ſe mercenarium comitem Regi, ſigna contulit cum Alexandrinis, cepit Alexandriam, Ptolomæum reſtituit in regnum Ægypti,

gypti, rejecto Archelao, quem ſibi Regem acciverant. Revocatus è provincia Gabinius, accuſante C. Memmio, defendente Cicerone, qui ſequeſtre Pompejo p aucis ante diebus in gratiam redierat lege Julia repetundarum damnatus eſt. Eaque lis decem talentûm millibus (quam ſummam à Rege accepiſſe dicebatur) eſt æſtimata. Sed cùm is nec prades dediſſet, nec tantum ex ejus bonis, quanta ſumma litis fuerat, redigi potuiſſet, diem dixit Memmius accuſator. C. Rabirio Poſthumo eo nomine, quòd quodam legis Juliæ capite cautum eſſet ut ſi nec prades dediſſet is, cui lis fuiſſet æſtimata, nec ſumma litis ex ejus bonis publicatis colligi potuiſſet, tum demum inquireretur in eum, ad quem ea pecunia pervenerat. C. Rabirius autem promiſſa pecunia, qua Gabinius Regem Ptolomæum in regnum reſtituit, particeps credebatur, eaque cauſa non erat ſeparata à priore, ſed quaſi quadam appendicula cauſæ judicata atque damnata. Abrah.

Quæſtio eſt in genere judiciali an C. Rabirius Poſthumus teneatur eo capite legis Juliæ, quò ea pecunia pervenerit. Stylus tenuis ſubinde amplior.

S Y N O P S I S.

EXORDIUM.

Lapſus eſt imprudentia Poſthumus, et miſericordia erigendus à judicibus: quia iſtius erroris cauſa ſit partim fortuna, ſeu incerta Regis perfidia: partim ſtudium imitandi patrem ſuum.

NARRATIO.

Exponitur pluribus quàm in exordio, error Poſthumi, in credenda Regi pecunia.

PROPOSITIO.

Poſthumus non tenetur eo capite legis Juliæ, quò ea pecunia pervenerit.

ARGUMENT.

1. Quia Poſthumi cauſa eſt ſejuncta à Senatu, qui corruptus ea pecunia dicitur.

2. Eſt ſejuncta à Gabinio, qui condemnatus eſt.

ARGUMENTATIO.

1. ARGUM.

Fuerit ea pecunia corruptus Senatus, quid ad Poſthumum (nec enim hic Senatoribus dedit pecuniam, ſed Rex ipſe, qui hos corrupit; ergo Poſthumi cauſa eſt ſejuncta à Senatu, qui corruptus ea pecunia dicitur.

2. ARGUM.

Eſt hoc novum & præter judiciorum morem, accuſari equitem Romanum eò capite legis Juliæ, quò ea pecunia pervenerit, quando in æſtimandis litibus appellatus non eſt, neque à teſte, neque ab accuſatore, neque ullo denique modo: ergo Poſthumi cauſa eſt ſejuncta à Gabinio, qui condemnatus eſt.

1. ARGUMENTAT. AMPLIFIC. ET AFFECT.

Infirma ratione nititur accuſator Memmius, cum Poſthumi, Senatuſque cauſam eandem facit, quæ diverſa maximè eſt. Nam ponamus (quod eſt dubium) Senatum fuiſſe corruptum; non tamen ipſe Poſthumus corrupit; ſed ſolummodò pecuniam Regi amico dedit, neſciens, aniſtà pecunia ſic corrumperet Senatum: ſicuti qui alicui pecuniam dat, non quærit, in quam rem is, qui accepit, erogaturus illam pecuniam ſit.

2. ARGUMENTAT.

O inſolentem, ac novam accuſationem Memmii? neque enim quemquam vidit unquam Cicero (verſatus in uſu judiciorum,) accuſari ſine appellatione, ſine teſte, ſine accuſatore. Adde, Poſthumus eſt eques Romanus, iſta de repetundis lege liber: pro quo jure, ſeu libertate tuenda ſemper equites Romani fortes fuerunt, & jam eſſe debent in hac cauſa Poſthumi, ne quidquam de jure decedat. Præterea quæ objicit accuſator Memmius, ut de pecunia, quæ à Gabinio ad Poſthumum pervenit, ut de procuratore, ut de pallio, ut de pecunia ex Decumis coacta, ut de teſtibus Alexandrinis, levia ſunt argumenta: illud maximè iniquum accuſari Poſthumum proprio judicio, non communi cum Gabinio.

PEROR.

Inops eſt Poſthumus, niſi maxima Cæſaris liberalitate conſervetur: quis igitur judicum, neglecto Cæſare, cui Poſthumus eſt charus, ab eo egente viro pecuniam etiam adventitiam petat, cui ſua non redditur? propterea Cicero commovetur vehementer miſera ſorte Poſthumi viri de ſe, ac de Cæſare optimè meriti; eumque judicibus commendat.

EXOR:

EXORDIUM.

ERrorem fatetur Cicero cum Poſthumo, excuſat tamen ab eventu, ſeu incerta Regis perfidia, cui ille pecunias commiſit. *Num. 1. ſi quis eſt.* Excuſat etiam communi filiorum ſtudio, ut patres ſuos imitentur in qua arte illi præſtiterunt, adjuncta deprecatione ad judices, ne gravius affligant errore lapſum hominem. *Num. 2. ſed tametſi.*

ANNOTATIO:

In proemio operam dat Cicero, ut Poſthumo, ſuam in credenda Regis pecunia temeritatem confitenti, judices accuſatoris acerba criminatione alienos reconciliet. Ejus quoque temeritatis excuſationem aliquam elicit ex imitatione communi: patrum enim, certis præſertim in ſtudiis, omnes filii fere veſtigia ſequuntur. Itaque in hoc exordio lenes ſunt etiam motus, ſeu primùm inflectuntur judices ad commiſerationem Poſthumi.

NARRATIO.

EXponit 1. quo pacto, natura duce, Poſthumus non ſolùm in re mercaturis augenda, ſed in amicis quoque locupletandis, cum magnitudine animi, tum liberalitate, vitam patris, & conſuetudinem expreſſerit. *num. 3. fuit enim pueris.* Exponit 2. quibus cauſis pecunias ſuas Regi expulſo crediderit: nempe nihil blandius Rege, Poſthumo nihil benignius fuit; & jam hic longiùs proceſſerat dare, quàm ut deſiſteret. *Num. 4 pulſus interea regno.*

AN

ANNOTATIO.

Narratio confirmat inſinuationem Exordii: nam ut ſupra Orator excuſavit Poſthumum à fortuna, cum dixit nos plerumque facere, ut conſilia eventis ponderemus: ſic hoc loco eundem excuſat ab imitatione patrum, in quam nos ducit ipſa natura. Addit quædam etiam adjuncta, propter quæ Poſthumus non potuit non pecunias credere.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt, C. Rabirius non tenetur eo capite legis Juliæ, quò ea pecunia pervenerit.

Diſtributio, 1. quia Rabirii cauſa eſt ſejuncta à Senatu, qui corruptus ea pecunia dicitur. 2. quia eſt ſejuncta à Gabinio qui condemnatus eſt.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus,

Propoſitionis primum argumentum, *Rabirii cauſa eſt ſejuncta à Senatu, qui corruptus ea pecunia dicitur*, hoc brevi Enthymemate vibrat Orator: fuerit ea pecunia corruptus ſenatus, quid ad Poſthumum? Nec enim hic ſenatoribus dedit pecuniam, ſed Rex ipſe, qui hos corrupit: ergo Rabirii cauſa eſt ſejuncta à ſenatu, qui corruptus ea pecunia dicitur.

Antecedens Cicero ita probat primùm, ut ſenatum vacare culpa ſignificet, in quo benevolentiam captat à ſenatoribus judicibus; deinde, ut, ſi commiſſum id ſit, expertem atque inſcium ejus cri-

criminis Rabirium oſtendat ſimilitudine : quia cum hic pecuniam Regi dabat, qua ille eam in re conſumeret, nec ſcire potuit, nec debuit quærere. *Num.6. Hinc primum exoritur*. Conſequens ſubjicitur repreheñſo C. Memmio. *Nu.7. Quamobrem neque*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Rabirii cauſa eſt ſejuncta à Gabinio, qui condemnatus eſt*, pari Enthymemate contorquet Orator: eſt hoc novum, & præter judiciorum morem, accuſari Equitem Romanum eo capite legis Juliæ, quò ea pecunia pervenerit, quando in æſtimandis litibus appellatus non eſt, neque à teſte, neque ab accuſatore, neque ullo denique modo: ergo Rabirii cauſa eſt ſejuncta à Gabinio, qui condemnatus eſt.

Antecedens amplificatur 1. per exclamationem, & ſubjectionem ex diuturno uſu Ciceronis in judiciis. *Num. 8. Quòd ſi item*.

Amplificatur 2. per dialogiſmum ex ipſo judicum officio, qui non judicare debent Poſthumum ea lege, qua non modò ipſe, ſed totus etiam Equeſter ordo ſolutus, ac liber eſt, *Num. 11. Hic jam, judices*. Amplificatur 3 apoſtropha, ſeu cohortatione ad ſenatores, ut magna fide, & conſtantia jus Equitum ſervent: ipſi enim ſenatores, Pompejo iterum Conſule, cum eſſent in ſenatu, qui Equeſtrem ordinem lege Julia, de repetundis teneri vellent, æquitate adducti, quò minus quidquam novaretur, obſtiterunt. *num. 13. Hic ego nunc*.

Amplificatur 4. ſimili apoſtropha, ſeu cohortatione ad equites Romanos ut tueri velint jus ſuum, id eſt, ne quis illos lege de repetundis accuſare poſſit: hoc enim jam jus tentatur, uno Equite Romano, in judicium vocato; qui, ſi damnatur, erit cur eandem ſibi quiſque calamitatem pertimeſcat. Addit pro ſua in hunc ordinem charitate Cicero teſtimonium Glauciæ, & Majorum Equitum

tum

tum exemplum, qui M. Druſo, Equeſtrem ordinem nova lege, de acceptis ob rem judicatam pecuniis, alligare conanti, ſumma conſtantia reſtitere. *Nu.* 14 *Quid vos Equites*.

Digreditur Orator ad confutandum extra cauſam accuſatorem Memmium. 1. Hic objicit pecuniam ad Poſthumum à Gabinio perveniſſe, quia Gabinium, ut Regem reduceret, Poſthumus impulit. Refellit Cicero: quid opus fuit impulſore, aut ſuaſore ullo, cum avaro homini Gabinio (ut dixit, & judicibus perſuaſit Memmius) decem millia talentorum, ut regem reduceret, promiſſa ſint? Adde Gabinii confeſſionem, qui ſe reduxiſſe Ptolomæum dicebat utilitate Reipub. & legis permiſſione & cupiditate gloriæ. *num.* 19 *Tu, inquit Gabinium*. 2. Objicit Memmius Diæcetem fuiſſe Poſthumum, id eſt, procuratorem, & diſpenſatorem regium: quo in munere, cum ex decumis pecuniam Gabinio colligeret, ſibi quoque ipſe collegit. Contra, oſtendit Cicero (& pluribus infra) Poſthumum in hac procuratione, carcerem, moleſtias, egeſtatem pertuliſſe; tantum abeſt ut ſibi lucrum collegerit. Nunc fatetur, atque arguit Cicero ſtultitiam Poſthumi, qui cum Eques eſſet Romanus, ſe, ac libertatem tradidit Regi Ægyptio; verumtamen hanc ſtultitiam, tum exemplo doctorum virorum, Platonis, Calliſthenis, Demetrii, tum alia majore imprudentia, qua pecunias Ptolomæo credidit, eluendam putat. *Num* 22. *At Diœcetes*. 3. Memmius pallium objicit Poſthumo, non alia ratione quàm lucri, & pecuniæ. Eſt eadem ſemper, inquit Cicero, temeritas Poſthumi; imo jam neceſſitas mutandi veſtitus, tum ut iſto munere ſuſcepto Diœcetis fungeretur Alexandriæ, tum ut imperanti Regi pareret. Cæterum quotidiano exemplo multorum, (quod etiam in ſtatuis videtur, & P. Rutilii potuit Rabirius pallium ſumere pro tempore, & ſpe-

Digitized by Google

aliquando ad fortunas ſuas perveniendi. *Num.* 26. *Itaque objiciat.*

4. Objicit Memmius, dum Gabinio pecuniam Poſthumus cogeret, ex decumis imperatorum pecuniam ſibi coegiſſe. Refellit Cicero hoc dilemmate: ſi, ut vult Memmius, pecuniam ſibi collegit Poſthumus; utrum eam ſumpſit ex decem millibus talentis Gabinio promiſſis, an præter illa decem millia, novam ſibi pecuniam collegit? Si ex Gabinii pecunia, id eſt ex decumis eam ſumpſit; at homo, ut ipſe ait Memmius, avariſſimus non tuliſſet. Sin præter decumas, centeſimam exegit; ut, quæ decem millia eſſe debebant, fierent, addita centeſima, undecim millia talentorum: quis credat, tam gravi onere tributorum, tantum præterea oneris imponi ſuis, Regem eſſe paſſum? *Num.* 30. *At ex hoc ipſo.* 5. Pecuniam ad Poſthumum perveniſſe, teſtibus Alexandrinis legatis probavit Memmius. At hi non dixerunt in Gabinium, cujus ea nomine redacta pecunia eſt; cur iis dicere liceat in Poſthumum, qui redegit? Non patitur id judiciorum conſuetudo. Teſtium autem iſtorum fidem dialogiſmo rejicit Cicero; tum quia Græci ſunt, tum quia ſemel jam mentiti ſunt. Ubi parva digreſſione cauſam interſerit, cur in gratiam redierit cum Gabinio. *Num.* 31. *Adſunt teſtes legati.*

Confutato Memmio redit Cicero ad antecedens propoſiti Enthymematis, ſcilicet non poſſe accuſari aut damnari Poſthumum, eo capite legis Juliæ, quo pecunia pervenerit. Atque amplificatur 5. idem antecedens ex perverſo hoc judicio: nec enim Poſthumus aliorum more, rei Gabinii [qui pecuniam à Rege accepit, & juſtè damnatus eſt] judicio accuſatur; ſed proprio judicio accuſatur, quòd crediderit pecuniam Regi, nec eam receperit *num.* 37. *Lites quo.*

Quo dicit Memmius, recepiſſe Poſthumum pe-

pecuniam, ſed abſcondiſſe, deinde ea pecunia dominatum eſſe Alexandriæ; tum permutaſſe illam pecuniam cum aliis mercibus. Cicero refellit primum à cauſa, quæ Poſthumo fuit nulla diſſimulandi pecuniam; ſecundum refellit ex carcere, moleſtiis, egeſtate, quam pertulit Alexandriæ; tertium refellit ex levitate rumorum, ſermonibuſque malevolorum, cum revera Poſthumus egens ſit, ut mox dicetur in peroratione. *Num. 39 At habet, & celat.*

ANNOTATIO.

Memmius (uti tradit Manutius) duo crimina Rabirio objiciebat; unum, quòd Senatum corrupiſſet; alterum, quòd ejus pecunia pars quam Gabinius ob reſtitutionem Ptolomai regis acceperat ad ipſum perveniſſet, quo nomine in judicium ex lege Julia de repetundis vocabatur. Quod ad ſenatum attinet, objectionem illam Cicero refellit, cauſam Rabirii à Senatu ſejunctam oſtendens. Et hoc maximè utitur argumento, quòd quamquam Senatus corruptus eſſet [id quod non concedit] tamen eo nomine in crimen vocari Rabirius non debuit: quia pecuniam illam Regi dederit, non Senatoribus, ut eos corrumperet. Jam contra alterum crimen ſic Cicero diſputat. Sit hac lex Julia, ut [quandoquidem damnatus Gabinius nec prades dederit, nec ex ejus bonis quanta ſumma litium fuerit, populus receperit,] inquirere oporteat in eum ad quem ea pecunia pervenerit; non tamen illico poteſt Memmius accuſare Poſthumum, quaſi ad neminem magis ea uſpicio pecunia pervenerit: nemo enim unquam propter ea legis verba, quò pecunia perveniſſet, cauſam dixit, qui in aſtimandis litibus appellatus non eſſet; Poſthumus autem appellatus non eſt, neque à teſte, neque ab accuſatore, neque ullo denique modo. An igitur novo judicandi more primus accu-

ſa-

ſubitur Eques Romanus. Quando equitum Romanorum iſtud eſt jus, ne quis eos, lege de repetundis, accuſare poſſit. Quare gemina apoſtropha Orator, tum Judices, ac Senatores, tum Equites Romanos accendit contra accuſatorem Memmium, atque hac occaſione alia illius argumenta leviſſima diluit. Denique Cicero queritur accuſari Poſthumum non communibus factis, & judiciis cum reo Gabinio (ut ſit quaſi quadam appendicula cauſæ judicatæ atque damnatæ) ſed proprio judicio accuſari leviſſimè & ex conjecturis. Ex his patet hanc contentionem magis niti confutatione adverſarii, quàm confirmatione argumentorum: cum enim accuſator leviſſimis probaret argumentis, magnam à Gabinio pecuniam perveniſſe ad Poſthumum; Cicero totus eſt in iis refellendis. Pergit interim jacere ſemina duorum affectuum (quos in proœmio inchoavit, abſolvet in peroratione) invidiæ in Memmium accuſatorem iniquum, & miſericordiæ in calamitoſum Poſthumum Equitem Rom.

PERORATIO.

Cicero primùm inopiam Poſthumi ſummam Judicibus commendat à perſona Cæſaris, qui maxima liberalitate Equeſtrem Poſthumo dignitatem conſervat. *Numer.41. Verùm autem, Judices.*

Amplificat Orator, ac eximiè prædicat hanc C. Cæſaris liberalitatem præ cæteris virtutibus: ut Cæſaris laus, & ſalus Poſthumi Judicibus carior ſit, quòd hic à tanto viro foveatur. *Num.42. Multa equidem.* Proſequitur Orator contra adverſarios majori affectu inopiam Poſthumi, quæ tanta eſt, ut nemo ejus bona nummo Seſtertio ſibi addici velit. *num.45. Satis multa.* Deinde à perſona, ſeu probitate, ac fide Poſthumi vehementer Judices obſecrat, ne adventitia pecunia petatur

ab

ab eo, cui ſua non redditur. *Num.* 46. *ò miſerum me*,

Tertiò à perſona ſua Cicero Judices ad miſericordiam adducit, exhibendo non ſolùm lachrymas ſuas, ac dolorem ex calamitate, & miſeria optimi viri, ſed commemorando etiam merita Poſthumi erga ſe. *Num.* 47. *Sed jam quoniam*.

ANNOTATIO.

Quod à principio expetiit Orator, majore vehementia evincit, & obtinet in hoc artificioſo orationis exitu, nam ſuſpicionem magnæ pecuniæ, quam à Gabinio perveniſſe ad Poſthumum dicebat iniquus accuſator Memmius, maximè removet, propoſita egeſtate Poſthumi, quæ etiam egeſtas magis oſtenditur oppoſita, ac deſcripta C. Cæſaris liberalitate. Affectum verò miſericordiæ in Poſthumum aptè conficit à perſona Cæſaris, & Poſthumi, & ſua; gratiam Cæſaris, probitatem Poſthumi, dolorem ſuum Judicibus probando.

PRO

PRO M. MARCELLO.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Marcellus geſto Conſulatu, & virtute clarus, civili bello Pompejum ſecutus eſt: victuſque Pharſalica pugna, neque cum iis, qui bellum in Africa renovandum putarunt ſua conſilia conjunxit, neque ad Cæſarem victorem impetrandæ veniæ cauſa, ſupplex ire voluit. Mitylenas, urbem à bello, & à belli ſuſpicione remotam, ſe contulit: ibi ſatis diu, nullo revertendi in patriam ſtudio, commoratus, cùm in publica calamitate conſcientia ſe mentis optimæ conſolaretur, & in litteris viveret, reditum ei Senatus à Cæſare impetravit, hac ratione: cùm in Senatu à L. Piſone mentio facta eſſet de Marcello, & cùm C. Marcellus ejus frater ſe ad Cæſaris pedes abjeciſſet, cunctus Senatus conſurrexit, & ad Cæſarem ſupplex acceſſit. Tum Cæſar repentè præter ſpem dixit, ſe Senatui roganti de Marcello non eſſe negaturum, tametſi dolores, & acerbitates tuliſſet ab iſto viro, & jam, parta pace, aliquorum inſidias timeret. Cæterùm adjecit ſe ſibi & gloriæ ſatis vixiſſe. Cicero, qui ſtatuerat in perpetuum tacere, non potuit non gratias agere Cæſari pro tanta magnitudine animi, & clementia: & quamquam propter Marcellum habita oratio ſit, ad conciliandam tamen, & colligendam Cæſaris benevolentiam digreditur in eam partem ut de querela Cæſaris, & ſuſpicione inſidiarum, dictiſque accuratè diſputet. Manut. Frig:

Quæſtio hujus orationis eſt in genere demonſtrativo, an maximè Cæſaris clementia laudanda ſit ob reſtitutum Marcellum.

Stylus elegans, concinnus, temperatus aureo, quod mire de lect. t Cæſarem, orationis flumine.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM.
A Clementia Cæſaris, qui cum Ciceronem diutiùs ſilere non patitur, tum, M. Marcello ſumma gloria reſtituto, ſimul Remp. ac Senatum maxima omnium lætitia reſtituit.

PROPOSITIO.
Laudanda eſt maximè Cæſaris clementia, ob reſtitutum hodie Marcellum, ſimulque Senatum.

ARGUMENT.
Quia maximè glorioſum eſt Cæſari reſtituiſſe eum hominem, ſimulque Senatum; à quibus offenſus fuit.

ARGUMENT.
Cæſar majorem ex reſtituto Marcello, ſimulque Senatu, quàm ex omnibus victoriis, laudem eſt conſecutus: igitur maximè glorioſum eſt Cæſari, reſtituiſſe eum hominem, ſimulque Senatum, à quibus offenſus fuit.

AMPLIFICAT. & AFFECTUS.

1. Magnæ ſunt victoriæ, ac bellicæ laudes Cæſaris, at hæ ſunt communicandæ multis adjuvantibus cauſis, præſertim fortunæ: ſola laus, ac virtus hodiernæ clementiæ, propria eſt unius Cæſaris. 2. Non fuit difficile Cæſari innumeras gentes vincere, hoſti verò parcere, & iracundiam cohibere, hæc laus, hæc virtus, hęc merita, & res geſtæ Cæſaris 3. Cæſar hactenus victores vicit, at hodie (quod eſt incredibile) ſeipſum, ſeu ipſam victoriam 4. ſapientiſſimè Cæſar hodie ſeipſum, ſeu victoriam vicit, pacis ſtudio, & moderatione victoriæ: quando pacis authores, & bonos viros, errorem magis quàm culpa lapſos, victor non ferox, conſervavit.

CONF. QUERELÆ, AC DICT. CÆSARIS.

Quas, aut à quibus Cæſar timeat inſidias? ſuis, quibus dux ad ſumma ſuit? an à Pompejanis, quos conſervavit? ſed ſanè Cæſar timeat inſidias, ut tantò magis caveat vitæ ſuæ, qua nititur vita omnium, ſaluſque affectæ Reip. imò Cæſar timeat caſus humanos, quem omnes dolent non eſſe immortalem.

Vixit ſatis Cæſar? ita credo, ſibi & naturæ pro rebus geſtis. Verùm hic vir cum ſibi uni nec vivit, nec eſt natus; nondum vivere cœpit Reip.; nondum gloriæ, nondum ſibi. Nec enim adhuc fundavit Remp. nec ejus gloria brevitate vitæ, ſed immortalitate metienda eſt, nec ipſe pacis author adhuc pace fruitus eſt.

Peroratio.

Cicero agit gratias Cęſari pro clementia; aſſertque cauſas, quare hoc ipſe munere fungitur.

T

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero reddit cauſam Senatui, cur ad hunc diem ſiluerit; nunc reſtituto Marcello, non poſſit non dicere. *Num.* 1. *diuturni ſilentii.*

Ac perceptum dolorem ſuum auget ex abſentia Marcelli, ut majorem ex proximo ejus reditu lætitiam exprimat, apoſtropha ad Cæſarem. *Num.* 2. *M. enim Marcello.* Deinde authoritatem Reip. redditam, & ſpeciem priſtini Senatus, ac maximè gloriam M. Marcelli optimi viri, prædicat ex tam inſigni Cæſaris beneficio. *Num.* 3. *intellectum eſt enim.*

ANNOTATIO.

Hoc exordium eſt ingenioſè paratum ad benevolentiam Cæſaris cujus clementia Oratori vocem, Senatui ſpem, M. Marcello ſalutem cum ſumma gloria, & omnium lætitia conjunctam reſtituit.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt: Laudanda eſt maximè Cæſaris clementia, ob reſtitutum hodie Marcellum, ſimulque Senatum.

Diſtributio, ſeu argumentum: quia maximè glorioſum eſt Cæſari reſtituiſſe eum hominem, ſimulque Senatum, à quibus offenſus fuit.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, maximè glorioſum eſt Cæſari, reſtituiſſe eum hominem, ſimulque Senatum, à quibus oſtenſus fuit, patet fusè hoc Enthymemate: Cæſar majorem ex reſtituto Marcello, ſimulque ſenatu, quàm ex omnibus victoriis laudem eſt conſecutus: ergo maximè glorioſum eſt Cæſari, reſtituiſſe eum hominem, ſimulque ſenatum, à quibus offenſus fuit. *num.* 4. *nullius eſt tantùm*.

Antecedens quatuor habet partes, ac diſſimilem comparationem victoriarum, & clementiæ; hac ſynopſi: 1. victoriæ non ſunt propriæ Cæſari; at eſt propria clementia. 2 non fuit difficile Cæſari gentes vincere; at iracundiam. 3. Cæſar hactenus victores vicit, at hodie ſeipſum, ſeu ipſam victoriam. 4. ſapientiſſimè Cæſar hodie ſeipſum, ſeu victoriam vicit; pacis ſtudio, & moderatione victoriæ.

Prima pars Antecedentis: *victoria non ſunt propria Cæſari, ac eſt propria clementia* ſubtili inſinuatione effertur, & amplificatione per incrementum: nam primùm Cicero bellicas laudes Cæſaris, victoriaſque eſſe magnas oſtendit, quibus ille omnes imperatores ſuperat. *Num.* 5. *ſoleo ſæpè*.

Sed tamen paulò poſt, prudente quadam extenuatione, minores eſſe, audet fateri; quod pluribus aliis coadjuvantibus cauſis, etiam fortunæ, communicari ſoleant. *Num* 16. *quæ quidem ego*.

Poſteà laudem clementiæ longè Orator maximam attollit, quæ cum aliis non eſt communis, ſed propria uni Cæſari. *Num* 7. *at verò hujus*.

Secunda pars Antecedentis, *non fuit difficile Cæ-*

ſarigentes vincere at iracundiam, effertur altera amplificatione per incrementum; nam artifex Orator pergit magnas Cæſaris victorias contra tot gentes elevare, ut augeatur hæc maxima victoria, qua Marcello hoſti pepercit. *Numer.* 8. *domuiſti gentes*.

Rurſus extenuatione comparat bellicas laudes cum virtute clementiæ: atque ob hanc virtutem blandiùs gratulatur Cæſari; ſingulari benevolentia, ac laude præſentem virum complectitur. *Num 9 itaque C. Caſar*. Auget à perſonis Marcellorum, & nobiliſſima familia, Cæſaris laudem, quam tertia imminutione [quaſi quadam anacephalæoſi] rerum geſtarum, nunquam eſſe interituram pronũntiat. *num.*11. *equidem cum C. Marcelli*.

Tertia pars antecedentis, *Caſar hactenus victores vicit, at hodie ſeipſum, ſeu ipſam victoriam*, præmunitione ad inſinuationem, & ex conjuratis breviter expreſſa eſt. *num.* 12. *& cateros quidem*.

Quarta pars antecedentis, *ſapientiſſimè Caſar ſeipſum, ſeu victoriam vicit pacis ſtudio, & moderatione victoriæ*, apoſtropha ad ſenatum [quem callidè Orator excuſat, ipſoque Cæſaris judicio abſolvit) confirmatur ex effectis: quia Cæſar duos maximè pacis authores, Ciceronem, & Marcellum, conſervavit. *Num.*13 *atque hoc C. Caſaris*.

Moderatio autem Cæſaris in victoria, & poſt victoriam, pariter ex effectis cernitur: quia conſervavit, & conſervat ex acie quos poteſt. *Num.* 16. *quò gratior*. Amplificat Cicero ipſam victoris Cæſaris moderationem, ac divinæ prudentiæ adſcribit, oppoſita Pompejanorum iracundia, & ferocitate, ſi hi victores fuiſſent. *Num.* 18. *alterius verò*. Concludit iterum gratulando Cæſari tantam laudem, ac virtutem, quæ ipſi eſt propria, non fœlicitatis, ac fortunæ. *Num.*19. *quare gaude*. Hortan-

tando etiam, ut conſervare bonos viros non deſiſtat; quorum Orator culpam [ſi culpa eſt officium, aut humanus error, aut fatum] uti antè, excuſat. *Num*. 20. *noli igitur*.

Animadverte conſequens Enthymematis paſſim eſſe implexum cum antecedente. Sequitur digreſſio, ſeu confutatio querelæ, ac dictorum Cæſaris; habetque duas partes: 1. eſt, Cæſar metuere non debet inſidias. 2. Cæſar naturæ non vixit, vel gloriæ ſatis diu.

1. Pars Confutationis, *Cæſar metuere non debet inſidias*, miro inſinuationis artificio cõnſtat; nam contendit Orator, non eſſe timendum Cæſari, cùm nemo tam ingratus, tamque injuſtus eſſe poſſit, qui, cujus in anima Reſp. conſiſtit, & à cujus vita omnium vita pendet, eum extinctum velit. Quibus id induſtriis conficit! primum extenuare non videtur ſuſpicionem Cæſaris, ſed hanc ait eſſe cautionem, non minùs prudentem Cæſari, quàm timendam omnibus, qui ab ipſo conſervati ſunt. *Num*. 21. *Nunc verò venio*. Deinde rem diſceptat hoc dilemmate: vel Cæſariani, vel Pompejani inſidiantur Cæſari; non hi, qui accepta præter ſpem ſalute omnes ſunt amiciſſimi: at nec illi, quo duce ſumma ſunt adepti: ergo nulli. *Nu*. 22. *Sed quisnam eſt*. Tum revertitur, & iterùm non imminuit ſuſpicionem inſidiarum, propoſitis hominum ſenſibus occultis; ut tantò diligentiùs Cæſar caveat vitæ ſuæ, qua nititur ſalus omnium, & vita Reip. *num*. 23. *Sed tamen cum*. Mox idem artifex latentes elevat, & aliò abducit ſuſpiciones Cæſaris, ex communi non jam inſidiarum metu, ſed valetudinis, aut caſus humani: quaſi certus eſſet neminem Cæſaris vitæ inſidiari, quem omnes dolent non eſſe immortalem. *Nu*. 24. *Equidem de te*. Simulque amplificat Cicero vulnera profligatæ Reip. ex civili bello, ut tanto accuratiùs ipſe, & omnes ſtudeant vitæ Cæſaris, ad me-

delam tam utilis, tamque neceſſariæ. *Ibid. Omnia ſunt excitanda*.

2. Pars confutationis, *Cæſar vel natura non vixit, vel gloria ſatis diu*, pari, atque prima pars, inſinuationis arte certat. Primùm laudat Cicero ſapientiſſimam vocem Cæſaris, & concedit pro rebus à ſe geſtis ſatis vixiſſe; verùm cum vulneribus Reip. (de quibus ſuperiùs mederi ſolus poſſit, negat Cæſarem ſatis vixiſſe patriæ. *Num.26. Itaque illam tuam*.

Deinde liberiùs confutat, & evertit vocem Cæſaris, quaſi Cæſar, qui ſibi ſoli nec vivit, nec eſt natus, nondum vivere cœperit vel patriæ, vel gloriæ, vel ſibi. *Ibidem. Credo, ſed eum*.

Confirmat illud Orator primò ipſa definitione gloriæ. *num. 27. Quòd ſi rerum*. Confirmat 2. ipſa vitæ brevitate, & æternitate, cui inſervire debet Cæſar. *num.28. Quid enim omnino*. Confirmat 3. ipſo judiciò poſteriorum, qui dicent virtutem Cæſaris, reſque geſtas, niſi i lle denique Remp. fundarit, plùs admirationis habere, quàm ſoliditatis, & gloriæ. *Num 30. Obſtupeſcent poſteri*. Confirmat 4. ipſa jam inter cives (quos excuſat, & hortatur ad concordiam] parta pace: qua diu, pacis author Cæſar frui debet, non de inſidiis cogitare. *Num.31. Diverſæ voluntates*. Poſtremùm ſuo, & Reip. nomine hortatur atque obſecrat Cæſarem, ut vitæ ſuæ conſultat, non excubias modò, cuſtodiaſque bonorum civium pro ſalute illius, verùm etiam laterùm & corporum oppoſitus contra vim pollicendo. *Num .33. Quare omnes*.

ANNOTATIO.

Contentio duas habet partes; confirmationem, & confutationem, In prima Orator laudat Cæſaris clementiam, ob reſtitutum Marcellum; in altera, querelam, & dicta Cæſaris diluit. Utraque pars inſigni prudentis inſinuationis artificio eſt contexta. Fuit enim ingenioſum Oratori ita clementiam extollere, ut non deprimeret militarem gloriam, cujus maximè avidum Cæſarem ſciebat: quare etſi virtutem bellicam Cæſaris cum iſta clementia comparet, atque etiam extenuet: ita tamen ubique orationem attemperat, ita ſe præmunit, ita labenter ſeſe in gratiam inſinuat, ut ubique Cæſarem delectet, offendat nuſquam. Extenuatio autem bellicæ virtutis præcipuè ſumitur ex eo capite, quòd non ſit propria imperatoris, ſed tum à milite, tum ab ipſa fortuna dependeat: at virtus clementiæ ſolius ſit imperatoris tantò glorioſior Cæſari, quò ille fortiùs iracundiam & ſeipſum, & victoriam ipſam vicit ſapientiſſima moderatione victoriæ, quæ aliàs ſolet eſſe ferox, & inſolens. Jam verò pari prudentia confutat querelam, dictaque Cæſaris, ac ſuſcipiones inſidiarum non ſtatim extenuat, ut cavendi curam augeat; cavere enim Orator Cæſarem vult maximè, quia ſibi dum Cæſar cavet, Ciceroni, & omnibus cavet, qui ab ipſo conſervati ſuam ſalutem in ipſius ſalute poſitam exiſtimant: tum ubi Orator ſuum timorem aut cautionem probavit, in eam partem diſputat, Cæſari nihil eſſe timendum; proſpiciendum eſſe non ſolùm huic vitæ, ſed etiam æternitati, non ſolùm ſibi, ſed, & Reip. cui vivere incipit, & mederi ſolus poteſt: adjicit vota omnium, & preces, ſingularemque benevolentiam civium in cuſtodienda Cæſaris vita. Quibus omni-

nibus Orator latenter, & quaſi per cuniculos; ſuſpiciones inſidiarum elevat, & Cæſari maximè blanditur.

PERORATIO.

Cæſaris querela, dictiſque confutatis, revertitur Cicero ad propoſitam Cæſaris clementiam, qua Marcellum patriæ reddidit, ac pro tanto beneficio agit gratias; cur autem id præſertim ipſe faciat, duas affert cauſas. Prima eſt, quòd rogatus fuit à Senatu, ut omnium nomine gratias ageret Cæſari; altera eſt, quòd ſit Marcelli amantiſſimus, cujus reſtitutio majorem ipſi, quàm cæteris omnibus lætitiam affert, & dicendi officium. *num. 34. Sed ut undè.*

ANNOTATIO.

Terminat affectum Cicero, quem orſus eſt ab initio nempe incredibilis lætitiæ ſingularíſque benevolentiæ in C. Cæſarem, propter reſtitutum Marcellum. Et quia longè gratiſſimus Cæſari voluit Cicero eſſe, ſic perpetuò, ac generatim Cæſaris clementiam extulit, ut illam non ad ſe modò, aut ad Marcellum totamque nobilem ejus familiam pertinere contenderit, ſed etiam maximè ad Senatum, populumque Romanum, apud quem tanti beneficii nulla unquam erit oblivio.

PRO
Q. LIGARIO.

Argumentum; Quæſtio, Stylus.

Tametſi argumentum infra eſt perſpicuum ex ipſa narratione Ciceronis, juvat tamen apponere quæ Fregius & Manutius ſuppeditant. Q. Ligarius cum C. Conſidio legatus in Africam profectus fuerat: decedens inde Conſidius illum provinciæ præfecit. Ortum eſt mox bellum inter Pompejum, & Cæſarem; & P. Actius Varus miſſus cum imperio, ut Ligario ſuccederet, non ſtatim deceſſit ex provincia Ligarius, ſed cum aliquamdiu poſt adventum Actii ibidem moratus eſſet, Q. Tuberonem fortè cum patre illuc advenientem ut eam provinciam traderet Cæſari, ab ingreſſu prohibuit: qua de re accuſatus poſt finitum bellum apud Cæſarem, ea oratione defenſus eſt. Ita Freigius.

Manutius verò. *Ante Vari adventum ſortitus ex S. C. Africam provinciam initio belli civilis, L. Ælius Tubero, Tuberonis accuſatoris pater, ſeriùs in Africam venit à Varo jam occupatam. Varo devicto cum reliquis Pompejanarum partium ducibus, qui bellum renovarant, aliquamdiu Ligarius procul à patria vixit: quo tempore Q. Tubero Cæſaris clementia ſimul cum patre reſtitutus accuſavit eum de vi, cum tamen nihil aliud obiicere poſſet, quàm eum in Africa Cæſarianis partibus inimicum fuiſſe: quamquam*

odii Tuberonis in Ligarium cauſam eſſe conſtaret quòd receptus in Africam non eſſet, vel à Ligario juſſu Vari imperatoris, vel ab ipſo Varo: Defendit Ligarium Cicero tanta vi, & animi, & ingenii, ut iratus Ligario Cæſar ei tamen eloquentia victus ignoverit.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere judiciali, an criminoſum ſit Q. Ligario fuiſſe in Africa in partibus Pompeii.

Stylus eſt ſubtilis.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Ironia, & confeſſione Cicero elevat culpam Ligarii; & hanc transfert ad miſericordiam Cęſaris.

PROPOSITIO. Non eſt criminoſum Q. Ligario, fuiſſe in Africa, in partibus Cn. Pompeii.

ARGUMENTA. Quia Q. Ligarius neque veniens in Africam, neque ibi reſiſtens, ante & poſt Vari adventum, ullam culpam contra Cęſarem admiſit.

ARUGMENTAT. Cicero patronus Ligarii, & ipſe accuſator Tubero majus ſignum dederunt, quàm reus Ligarius, alienę à Cęſare voluntatis: igitur Q. Ligarius neque veniens in Africam, neque ibi reſiſtens, ante & poſt Vari adventum, ullam culpam contra Cęſarem admiſit.

AMPLIFICAT. ET Contra Cęſarem Cicero arma ſumpſit; & Q. Tubero in acie Pharſalica congreſſus eſt. Quanto iſtud his eſt gravius, quàm Ligario in Africa in partibus Cn. Pompeii fuiſſe? & tamen Cęſar incredibili clementia pepercit Ciceroni, & Tuberoni, & aliis qui Pompejum ſunt ſecuti; quid igitur inhumanus, aut crudelis Tubero, cum ipſe in pari, aut majore culpa fuerit, non modò accuſat Ligarium, ſed etiam pręter exilium, ejus necem poſtulat apud mitiſſimum Cęſarem? quis tam levis Gręcus, aut tam immanis barba-

AFFECTUS. rus eſto, Pompejanus fuerit Ligarius; non fuit hoc ſcelus, uti appellat Tubero; verùm, teſtimonio etiam Ceſaris, divina neceſſitas. Adde, minor eſt culpa, Ligarium, exorto jam bello, in Africa reſtitiſſe, quàm Tuberones, contra Ceſarem in Africam veniſſe nam hi (ſeu à Ligario, ſeu à Varo excluſi ab Africa) non erant provinciam tradituri Ceſari, ſed contra Ceſarem inde bellum geſturi: cujus rei argumento eſt, quod non ad Cæſarem, ſed ad Pompejum de injuria conqueſtum venerint; huicque imperatori patientiſſimè adhæſerint.

PEROR. Orator vel humanitatem, vel elementiam, vel miſericordiam Cæſaris implorat pro culpa Ligarii; pro quo ipſe non ſupplicat, (cum ſit in eadem culpa) ſed Sabini, Brochi fratres Ligarii: commemorata breviter quæſtura Q. Ligarii, & pari cauſa Marcelli, & divina Cæſaris clementia.

EXOR-

EXORDIUM.

CIcero ironicè fingit ſe apud Cæſarem laborare de culpa Q. Ligarii, quam detulit Tubero, & faſſus eſt C. Panſa. Itaque, cum ignoratione Cæſaris abuti putaret ad ſalutem Ligarii, nunc ad miſericordiam ſe transferre, & timens etiam fateri cogitur. *Num.* 1. *Novum crimen*, Mox ad Tuberonem accuſatorem converſus fatetur Q. Ligarium in eadem eſſe culpa, qua eſt ipſe Tubero ſimul cum patre. *Num.* 2. *Habes igitur*.

ANNOTATIO.

Mira eſt inſinuatio hujus exordii, qua Orator reo Ligario non timet apud Cæſarem: præſertim cum culpa Ligarii (quam ironia, & confeſſione elevat] aut nulla eſt aut communis cum multis, qui Pompejum ſecuti veniam meruerunt, aut maximè eadem cum Tuberone accuſatore, & ejus patre. Hoc exordium eſt ipſa facies reliqua orationis, in qua leniter ſigna quædam, ſeu ſemina argumentorum & amplificationum, & affectuum occultantur; nam id unum ubique Cicero enititur, ut maximam hujus cauſa fiduciam oſtentet, tum à clementia Cæſaris, qui multis in Pharſalia & in Africa contra ſe dimicantibus pepercit, tum ab imprudentia accuſatoris, in quem regeritur ipſum crimen cujus alterum accuſat, tum ab ipſo Ligarii facto, quod culpa non eſt ſed erratum; aut, ſi culpa eſt, commiſeratione dignum eſt.

NARRATIO.

PRimo Ligarius, cum eſſet adhuc nulla belli ſuſpicio, legatus in Africam cnm Cajo Conſidio profectus eſt, *num.* 2. *Q. igitur Ligarius*. 2. Sic pro-

provinciæ præfuit, ut illi pacem eſſe expediret. *Ibid. itaque Q. Ligarius.*

3. Exorto bello, Ligarius nullo ſe implicari negotio paſſus eſt. *num.* 3. *Bellum ſubitò exarſit.* 4. Poſt adventum Vari domum ſpectavit, & ad ſuos redire cupiit. *num.* 4. *interim P. Actius.* Concludit Cicero anacephalæoſi, & apoſtropha ad Cæſarem nullam eſſe culpam Ligarii. *num.* 6. *Adhuc Cæſar.*

ANNOTATIO.

Brevis, perſpicua, probabilis eſt hac narratio: habet enim, ut docet Fabius, probationis vim, & affectus: ſiquidem Orator ſingulis adjunctis demonſtrat culpa vacare Ligarium, quia non modò ullum ad bellum contra Cæſarem, ſed ne ad minimam quidem ſuſpicionem belli fuit in Africa: ibidem habuit honeſtam neceſſitatem reſiſtendi, maluiſſet Romæ eſſe cum fratribus quam Utica cum Varo.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: non eſt criminoſum Q. Ligario fuiſſe in Africa in partibus Pompeii.

Diſtributio ſeu argumenta repeti debent ſupra ex narratione, quia Ligarius neque veniens in Africam, neque ibi reſiſtens, ante & poſt Vari adventum ullam culpam contra Cæſarem admiſit.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus:

PRopoſitionis argumenta, *Ligarius neque veniens in Africam, neque ibi reſiſtens ante, & poſt Vari adventum ullam culpam contra Caſarem admiſit*, hoc Enthymemate tractantur: patronus Cicero, & ipſe accuſator Tubero (quos tamen culpa Cæſar liberavit) majus ſignum dederunt, quàm Ligarius alienæ à Cæſare voluntatis: ergo Ligarius neque veniens in Africam, neque ibi reſiſtens, ante & poſt Vari adventum ullam culpam contra Cæſarem admiſit. 1. Pars antecedentis, *de Cicerone*, amplificatur inſigni licentia, & exclamatione. *num.* 6. *Nullum igitur*. 2. Pars antecedentis, *de Tuberone*, contorquetur vehementi reprehenſione in accuſatorem, qui Ligario impudenter objicit crimen, quòd ipſe admiſit; gravius contra Cæſarem congreſſus in acie Pharſalica, quàm Ligarius in Africa; quamquam mitigat reprehenſionem Orator, ab ætate, ingenio, & propinquitate, & paulò poſt aſperius adoleſcentem urget congeſtis verbis, ac ſententiis idem ſignificantibus. *Num.* 8 *vide quaſo Tubero*. Verùm non tantùm Tuberonis, & ſenioris ejus patris imprudentiam Ciceronis redarguit, ſed inhumanitatem etiam, & crudelitatem; qui cum ipſi Cæſaris clementia conſervati, & cives ſint Romani; tamen aut levium Græcorum more, aut immanium barbarorum, qui ſolent odio aliquo ſuſcepto ad ſanguinem petendum incitari, ad crudelitatem Cæſarem acuunt, id eſt ad *Ligarium* civem Romanum, non jam patria, qua caret, ſed vita privandum. *num.* 10. *Quorum impunitas*.

Auget crudelitatem Tuberonis exemplo contrario ex majori: nemo enim impulit crude-

liſſi-

liſſimum Syllam, ut inimicos ſuos necaret: Tubero id à mitiſſimo Cæſare poſtulat. *Num.* 12. *At iſtud ne*. Atque inſerta quadam prolepſi Cicero admittit humanitatem Tuberonum, ſed horum maximè prudentiam deſiderat: dum enim iſto modo accuſant Ligarium, quid petunt, niſi ut præter exilium, quod morte gravius eſt, miſer ille necetur? *Ibid. Ego verò*. Huc addit, vibratque aſper Orator triplex argumentum à majori: primum, ſi Tubero domi ſupplicantibus obſtaret, ne Cæſar Ligario ignoſceret, durè faceret; quanto jam durius, in foro ſupplicantium preces prohibere à clementia Cæſaris, ſeu miſericordiæ perfugio; *num.* 4 *Hoc verò multo*. Secundum, ſi victus Tubero Cæſarem crudelem eſſe vult; quàm multi id vellent de victoribus, niſi Cæſar ſua indole eſſet clemens? *Num.* 15. *Dicam planè*. Tertium, ſi patronus Cicero mentiretur, & diceret Ligarium in Africa non fuiſſe, crudele eſſet Tuberoni pro ſalute Ligarii nolle Cæſarem errare; quanto crudelius eſt nolle Cæſarem miſereri, cum ipſe Tubero in eadem cauſa, & fortuna fuerit. *N.* 16. *Quòd ſi probare*.

Tertia pars antecedentis, *de Ligario*, amplificatur 1. per theſim ex communi Pompejanorum cauſa, quam nemò præter Tuberonem ſcelus appellat: Ciceroni divina neceſſitas viſa eſt, qua illi, qui armati occiderint, miſeri; qui ſuperſunt, à victore Cæſare miſeria liberati ſint. *Num.* 17. *At primus aditus*. Confirmatur ipſo Cæſaris teſtimonio, qui neceſſitate arma ſumpſit, non ut cum ſceleratis civibus pace conveniret, ſed ut bonos conſervaret, fato quodam, & errore inter ſe diſſidentes *Num.* 18. *Quando hoc quiſquam*.

Amplificatur 2. per hypotheſim ex cauſa Ligarii: cui difficilius fuit exorto bello ex Africa exire, quàm Tuberoni in Africam non venire: nam ſi Tubero paruit Senatui, & paruit Ligarius; cur

ergo

ergo Tubero Senatui ſe paruiſſe glorietur; Ligarium, quia paruerit, reprehendat? *Num.*20 *Sed ut omittam.*

Deinde ſi crimen eſt Ligario prohibere Africa Tuberonem voluiſſe, non minus magnum eſt Tuberones Africam contra Cæſarem obtinere voluiſſe, quàm aliquem ſe imperatorem eſſe maluiſſe: is tamen Ligarius non fuit, id eſt, non Ligarius excluſit Africa Tuberones, ſed Varus, penes quem jam erat imperium. *Numer.* 22. *Itaque in Africam.* Sed ſive Varus, ſive Ligarius, excluſerit, aut imperium tenuerit, quid intereſt? Quando Tuberones provinciam non tradituri fuerint Cæſari, ſed inde bellum geſturi contra Cæſarem: quod Cicero licentia indicat. *Numer.* 23. *Sed quoquomodo.* Id probat à conſequentibus, quia Tuberones Africa excluſi non ad Cæſarem, ſed ad Pompejum injuriæ ſuæ querelam detulerunt. *Num.* 24. *Veniebatis igitur.* Non ergo Tuberones Cæſaris cauſa venerunt in Africam; & jam apud Cæſarem malè queri audent de Ligario, qui ipſos contra Cæſarem bellum gerere prohibuit, cum in Africam non recepit. *Num.* 25. *Quæ eſt ergo.* Poſtremum amplificat Cicero, & laudat Tuberonis conſtantiam in tuendis Pompeii partibus, quò callidius Tuberonem in eodem adducat, probetque malè injurias perſequi apud Cæſarem, cum ipſe tam conſtanter adhæſerit Pompejo, à quo tamen exceptus non fuerit. *Numer.* 26. *Sed vide quæſo.*

ANNOTATIO.

Tota contentionis vis eò ſpectat, ut Cæſar pro ſua ſingulari clementia ſicut ignovit inimicis, & hoſtibus, ita Ligario innocenti ignoſcat: aut enim crimen nullum eſt, in Africa fuiſſe, aut ejuſmodi, ut exilii pœna ſatis ſit: quod autem præter exilium

Tu-

Tubero quærit, & judicio, & ſententia Cæſaris conſequi vult, id privati odii, ſummæ injuſtitiæ, ſummaque crudelitatis argumentum eſſe videtur; nam clementiſſimus Cæſar multis, qui, & in Pharſalia, & in Africa in partibus Pompeii fuerunt vitam tamen, & patriam reddidit, aut eis præter exilium pœnam impoſuit, imò ipſe vehemens accuſator Tubero in Pharſalica acie dimicavit contra Cæſarem, quod non fecit Ligarius, qui tantùm in Africa fuit: ergo ſi hunc (locus eſt ab exemplo, & vim judicatis obtinet) Cæſar culpa liberavit, cur accuſator exilio Ligarii contentus non eſt? Cur crudelem Ligario innocenti eſſe eum vult, quem in proprio crimine habuit clementem? Atque illud eſt argumentum, quod perpetuò Orator invidiosè torquet in accuſatorem, qui cum in pari, & majori fuerit culpa, quàm Ligarius, tamen adductus odio expetit à Cæſare, ut ille necetur. Mitigat tamen Cicero Tuberonis propinqui ſui invidiam, quando illum imprudentia magis peccaſſe ait, quàm inhumanitate. Interim inde captat opportunus Orator clementiam Cæſaris, & animum ita aptè commovet, ut libellos, quos manu tenebat, ejecerit, quaſi ſe victum fateretur.

PERORATIO.

TOtam Cicero Ligarii cauſam refert (cui tota oratione faciendum putavit) ad miſericordiam Cæſaris; nec illius quidem judicis, ſed parentis, quem affectum etiam auget proſopopœja. *Num. 29. Itaque num tibi*.

Deinde Orator mirificè ſe inſinuans à ſua perſona fingit ſe pro Ligario deprecari Cæſarem non audere, quia Pompejanus fuerit; verùm quia videt apud Cæſarem cauſas rogantium valere pluſquam preces, ipſe in juſtiſſima cauſa rogandi pro Ligario ſpem ponit, non in deprecatione ſuæ orationis. *Num 31. An ſperandi*. Adjungit, & parem

rem deprecandi cauſam plurium, præſertim Sabinorum, Brochorum, Ligariorum fratrum, qui omnes ſuis erga Cæſarem meritis, ac pietate ſupplicant, & lugent pro uno Ligario, tempeſtate belli abrepto in Africam. *num.34. Videſne igitur*. Denique conceſſionė contendit Orator ignoſcendum Ligario, quia, cum eſſet quæſtor, ſtuduit maximè Cæſari. *Num.36. Sed ierit ad bellum*.

Tum pari cauſa Marcelli, & divina miſericordia Cæſaris, quam populus Romanus mirificè amat, hortatur Cæſarem, ut ſalutem conferat Ligario, quàm longè plurimis, & contulit, & ſimul confeſſet. *num.37. Fac igitur*.

ANNOTATIO.

Quia nihil ita excitat commiſerationis affectum, ut culpæ confeſſio, & ſupplex deprecatio. Cicero, qui totam hanc controverſiam Ligarii ab initio ad miſericordiam Cæſaris tranſtulit faſſus eſt ſæpius ingenuè ſuam, & Ligarii culpam, ut leniret Cæſarem: jam ut ipſe ſubmiſſius ſe inſinuet, deprecari pro Ligario non audet, quia ipſe pariter offendit ſed deprecatores adhibet cum luctu, & æquitate cauſæ, quibus rebus maximè affici Cæſarem ſciebat.

PRO

PRO REGE DEJOTARO

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Dejotarus Rex Gallo-gracia, bello civili Pompeii partes ſecutus fuerat: ſed victo Pompejo cum diſceſſiſſet ab armis juvit pecunia, & equitatu Caſarem, bellum gerentem Alexandria, & Pontico etiam belle contra Pharnacem Mithridatis filium, & in exercitu ipſe adfuit. Quamobrem confecto bello Caſar, cum ei regni partem ademiſſet quia Pompejum ſecutus fuerat, tamen Regem eum appellavit: & cum in partes illas veniſſet uſus eſt hoſpitio ejus & donis etiam hoſpitalibus ab eodem regio more donatus eſt. Caterum nepos erat Dejotaro ex filia Caſtor nomine, qui ſive fraude aliqua adductus ſive motus vere crimine avum detulit inſidiarum apud Caſarem quòd is eum, cum domi ejus verſaretur occidere voluiſſet. Addebat etiam quòd ſemper alieno animo fuiſſet à Caſare, & quod tempus oppugnandi ejus captaſſet, exercitu i s id contra eum comparato. Quibus criminibus delatis per ſervum Dejotari Medicum Phiddippum, qui cum legatis Romam miſſus fuerat, cum illi Caſar vehementer offenſus eſſet; delata eſt defenſio ad Ciceronem qui pręſentibus legatis regiis cum & ipſe Caſtor adeſſet hanc orationem privatim apud Caſarem habuit.

Quaſtio eſt in genere judiciali, an Rex Dejotarus Caſarem voluerit interficere.

Dicendi character eſt ſubtilis.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM Exorditur Cicero à timore ſuo cujus cauſæ ſunt hæ: natura, Judicii novitas de capite Regis, accuſatorum indignitas, judex Cæſar in ſuo periculo, loci inſolentia.

PROPOS. Rex Dejotarus non voluit Cæſarem interficere.

ARGUM. 1. Quia Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari. 2. Non fuit alieno animo à Cæſare.

1. ARGUM. ARGVMENT. Non modo non credibiliter, ſed ne ſuſpicioſè quidem affingitur Regi Dejotaro crimen inſidiarum: igitur Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari.

2. ARGUM. Neque exercitum Dejotarus contra Cæſarem comparavit, neque ullo bello ipſi defuit, neque ſiniſtris de ipſo rumoribus geſtiit: igitur Rex Dejotarus non fuit alieno animo à Cæſare.

1. ARGUM. AMPLIFICAT. Non fuit tam demens, aut improbus Rex Dejotarus (quis enim conſideratior illo? quis rectior?) ut armis palam, non veneno occultè, Cæſarem interficeret opera Phidippi Medici. Deinde certus inſidiarum locus nihil interfuit, quando Dejotarus per inſidiatores ubique, & quolibet tempore potuit Cæſarem tollere. Tum ipſe Rex toto illo die cum domeſticis moderato vultu, & quieto fuit. Denique Phidippum Romam à ſe dimiſit, quem, ſi ſceleris conſcius fuiſſet, nunquam abire paſſus eſſet, neque ejus fratres in carcerem dediſſet.

ET

2. ARGUM. ET AFFECT.

Si Rex Dejotarus exercitum habuit, illo uſus eſt ad fines regni tuendos, non contra Cæſarem; cui pluribus in bellis, pecunia, & equitatu ſemper favit. Nec ille abſurdè verſum protulit, aut ebrius ſaltavit: vir frugalis, & modeſtus, gravi ætate. Quare contumelioſus eſt adoleſcens Caſtor, & inſolens, & impius, qui corrupto nefariè ſervo, audet in diſcrimen capitis adducere avum, cujus optimos mores imitari, ac ſenectutem tueri debet. Reliqua Caſtoris criminatio de tyrannide, & ſtatua Cæſaris inter reges poſita, infirma eſt.

PERORATIO.

Quamquam Cæſar partem regni ademerit Dejotaro, non tamen hic illi ſuccenſet; tum quia beneficio Cæſaris regium nomen retinet, cæteroſque populi Romani, ac Senatus honores; tum quia litteris Cæſaris erectus, ac ſecurus, parta jam laude, ac propria virtute contentus eſt, ut reliquum ſenectutis tranquillè, placidèque exigat. Quare miſericordia maximè dignus eſt Dejotarus, non solùm ob clementiam Cæſaris ſingularem in omnes etiam privatos, verùm etiam propter regiam Dejotari dignitatem: de cujus regis fide teſtantur legati, contra accuſatores.

EXOR-

EXORDIUM.

Dilucidè Manutius*: exorditur Cicero à timore ſuo, non temere, ſed eo conſilio ut laboranti, vel juſtitia Cæſaris, vel clementia ſubveniat. Timoris autem cauſas quinque ponit, unam naturæ, cum, initio dicendi in omnibus gravioribus cauſis commoveri ſoleat. *Num.* 1. *Cum in omnibus*. Alteram à judicii novitate ortam, cum pro Rege dicat, quòd antea nunquam contigerit, *Ibid. Primùm dico*.

Tertiam ab accuſatorum crudelitate, & indignitate; quorum alter nepos avum in judicium adduxerit, alter ſervus in dominum teſtimonium dicat. *num.* 2. *Accedit ut*. Quartam ab ipſo Cæſare, qui de ſuo periculo judex audiat. *numer* 4. *Perturbat me*. Quintam à loci ipſius inſolentia, quod cauſam omnium graviſſimam intra domeſticos parietes dicat, non ubi antea ſolebat in foro, quo loco magnam dicendi alacritatem populi Romani concurſus afferret. *numer.* 5. *Moveor etiam*.

ANNOTATIO.

Cicero mirificè colligit gratiam Caſaris ſuo iſto timore: quem 1. *aperit ingenuè, ne fidentius vel longo uſu, vel ætate videatur graviorem Deiotari cauſam aggredi.* 2. *Auget à perſona Regis, quem, etſi amicum Reip. tamen inuſitato judicio, & cum periculo Caſaris, cogitur defendere.* 3. *Amplificat, tum affectu doloris in reum, tum indignatione in adverſarios.* 4. *Ita interdum ſui periculi judicem Caſarem timet, ut tamen ipſius ...itate, ac ſapientia penitus metum minuat. ... Deſtitutus foro Orator (quod præſidium ad... ...ctis amplificat) timorem omnem calliãè in ſilu-*

fiduciam vertit, dum denique ad Caſarem dicit.

Ex his facile eſt animadvertere in hoc exordio prima eſſe ſemina non ſolùm argumentorum, ſed etiam invidiæ in falſos accuſatores, & commiſerationis in innocentem Dejotarum.

NARRATIO.

PRimùm Cicero accuſatorum fidem oppugnat; qui ſuſpicione, & ſpe inimicitiarum inter Cæſarem & Dejotarum adducti, fictum crimen detulerunt. *num.7. Sed antiquam.*

Quare Cæſarem obſecrat, ne ullam ſimultatis, & iracundiæ partem adverſùs Dejotarum reſidere in ſe quis ſuſpicari aut ſperare poſſit. *num 8. Quamobrem hoc.* Quamquam (adverte correctionem & artificium oratoris) non fuit unquam Cæſar inimicus Dejotaro, ſed de ipſo ſolùm queſtus eſt, quòd amici officio parum functus eſſet. *num. 9. Quamquam cui.* Deinde excuſat culpam Dejotari, quia non odio Cæſaris, ſed errore communi, & falſis rumoribus in Pompejum fuit propenſior. *num. 10 Neque enim.* Iterum errati veniam petit, objecta laude Pompeii, cui Rex Dejotarus ceſſit. *num 12 Ignoſce quaſo.* Aliis etiam adjunctis ante prælium Pharſalicum, præſertim auctoritate Senatus; & poſt prælium, officio Dejotari erga Cæſarem, Cæſaris itidem animo erga Dejotarum Regem, culpam elevat. *num. 13. Ad eum igitur.*

ANNOTATIO.

Hæc narratio non eſt cauſa narratio, ſeu expoſitio rei, de qua eſt ſtatus; nam quod rectè advertit Freigius, ubi reus factum negat, nulla ferè narratio eſt. Eſt igitur hæc narratio (uti præcedens pro Ligario) rerum, quæ ad cauſam pertinent

nent; ſitque oratoriè, propoſitis argumentis, & affectibus, tum ut accuſatoris exiſtimatio debilitetur, innocentiaque Dejotari præmuniatur, tum ut Cæſar ad ignoſcendum ſenſim adduci melius poſſit.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt, Rex Dejotarus non voluit Cæſarem interficere.

Diſtributio ſeu argumenta. 1. Quia Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari. 2. Quia non fuit alieno animo à Cæſare.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis primum argumentum, *Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari*, hoc Enthymemate complexus eſt: non probabiliter affingitur Regi Dejotaro tantum crimen inſidiarum: ergo Rex Dejotarus non fuit inſidiatus Cæſari.

Antecedens 1. Amplificatur repetitione, ſubjectione, & diſtributione, à perſona Regis Dejotari, & prudentis, & probi. *Num. 15. Is igitur.* 2. Amplificatur à perſona accuſatoris Phidippi Medici, per quem non veneno (quod eſſet probabile) occultè Dejotarus Cæſarem interficere voluit; ſed armis palam, quod ne ſuſpicioſum eſt quidem. *nu. 17. At quam non modò.* 3. Amplificatur ab ipſo loco inſidiarum, in quo diutius inſidiatores retinere, aut hos alio transferre Rex Dejotarus poterat, dum Cæſar interficeretur, nec enim evaſiſſet. *Nu. 19. At quam feſtivè*,

4. Amplificatur à ſignis: fuit enim Dejotarus toto illo die cum domeſticis moderato vultu, & quieto, quare Cicero accuſatori nequam & fatuo imprecatur. *Num.* 20. *obſecro Caſar*. 5. Amplificatur dialogiſmo à conſequentibus, quia Rex Dejotarus non ita demens fuiſſet, ut Phidippum à ſe Romam dimitteret, quem tanti ſceleris conſcium habuiſſet, atque ejus fratres in carcerem conjeciſſet. *Num.*21. *Habes crimina*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *Rex Dejotarus non fuit alieno animo à Caſare*, hoc pariter Enthymema complexum eſt: neque exercitum Dejotarus contra Cæſarem comparavit, neque ullo bello ipſi defuit, neque ſiniſtris de ipſo rumoribus geſtiit; ergo Rex Dejotarus non fuit alieno animo à Cæſare.

Antecedens patet ex facultate, ac fine Dejotari, quiſuis copiis inferre bellum populo Rom. non potuit, ſed fines ſuos tueri voluit; deinde cur ad Cælium, Pompeii amicum, ſuas copias miſiſſet, quem non noſſet, vel ſi noſſet, ducem contemneret? *Num.*22. *Reliqua pars*.

Jam Regem Dejotarum nullo bello defuiſſe Cæſari oſtenditur parva inductione: nam bello Alexandrino, & Pontico, & Africano, equitatum, & pecuniam ſubminiſtravit, & ubique Cæſari ad periculum præſto fuit. *num.* 24. *Alieno autem*. Non geſtiiſſe verò ex ſiniſtris de Cæſare rumoribus, ſeu verſum protuliſſe, ſeu ebrium ſaltaviſſe, probatur, tum à repugnantibus in iſto verſu, tum à frugalitate (quam virtutem Orator in Rege præ cæteris laudat,) & modeſtis moribus, & gravi ætate Dejotari. *Ibidem*. *At eo, inquit tempore*.

Digreditur Cicero graviſſimè inſectans adoleleſcentem Caſtorem, 1. quia fugitivi ore contumelioſus eſt avo ſuo, optimo, & clariſſimo viro, cujus mores imitari debeat. *Nu.*28. *Imitari potius*.

2. Quia

2. Quia cùm inſolenter equitans contra Cæſarem vix arma pertinax depoſuerit auctoritate Ciceronis; nunc apud Cæſarem accuſare Dejotarum audeat, impunitate, ac fortuna ſua non contentus. *Num.29.Itaque Dejotarum*. 3. Quia cum patre eſt impius in eum, qui ſuam familiam nobilitavit, & ingratus in propinquum, cum quo non ſolùm inimicitias gerit, ſed quem nec vero crimine nec veroſimili, per corruptum ſervum, capitis accerſit. *num.* 30. *Vos Veſtra*. Atque iſtam ſervi corruptelam amplificat Orator primùm à communi periculo. *Ibid. Nam iſta corruptela*.

Deinde diſſimili exemplo Domitii per antitheſes. *Num.* 31. *Domitius ille*. Reliquam Caſtoris criminationem acutè Cicero evertit ironia, tum perſpecta omnibus civibus Cæſaris clementia (quare accuſatorem vocat in invidiam, quaſi videatur Cæſarem tyrannidis inſimulare) tum ejus ſtatua claro loco, inter Reges, non ad populi invidiam, poſita. *Num.* 33. *At quam acutè*.

ANNOTATIO.

Omnis induſtria contentionis contexta eſt adjunctis præſertim perſonarum, ut accuſatio Regis Dejotari nec vera, nec veriſimilis poſſit videri. Nam crudelis, & impius adoleſcens Caſtor, Phidippum Dejotari medicum, qui cum Regis legatis acceſſerat, mercede corrupit, & ſubornavit ad accuſandum Dejotarum: atque ambo accuſatores detulerunt crimen inſidiarum; nec probabile à perſona Regis Dejotari, prudentis, & probi, nec ſuſpicioſum ab adjunctis loci, & a conſequentibus: alterum verò crimen, alieni à Cæſare animi, pariter fictum eſt, ac ſine argumentis, aut comparati exercitus contra Cæſarem, aut ullius belli, aut ſiniſtra opinionis. Quare ejuſmodi accuſatores Cicero in odium ad-

duxit, & expurgato Dejotaro, acerrimè inſectatus eſt ab crudelitate atque amentia.

PERORATIO.

Duæ ſunt partes hujus perorationis: prima parte Cicero adducit Cæſarem, ne Dejotarum ſibi ſuccenſere putet, quòd ipſi partem regni ademerit: 1. quia Dejotarus multis beneficiis devinctus à Cæſare, præſertim regio nomine retento, faciliùs ſe conſolatur, exemplo Antiochi. *Num.* 35. *Nihil à me arbitror*.

2. Quia ſimul cum iſto Regis nomine retinet omnia beneficia populi Romani, ac decreta Senatus, quæ ſibi propria virtute, atque externa laude comparavit: virtute autem iſta ſola contentus eſt ad tranquillitatem, & quietem ſenectutis. *num.* 36. *Omnia tu Dejotaro*.

3. Quia litteris ſuis Cæſar Dejotarum erexit, ac ſecuro animo eſſe juſſit: quibus autem ſemel Cæſar parcit, omni inpoſterum hos metu liberat: amens igitur Rex Dejotarus, qui ſine cauſa ſuccenſeat Cæſari. *Num.* 38. *Quo quidem animo*. Altera parte Orator poſtulat miſericordiam pro Dejotaro: primùm, quia ſi propensè Cæſar eſt clemens in privatos, erit multò magis in Reges, quos ſemel conſervavit in regno. *Num.*40.*non debeo Cæſar*.

Deinde quia Legati, de fide Dejotari teſtantur adversùs Phidippum ſervum, & Caſtorem ejus nepotem: intò ſua corpora pro ſalute ſuorum Regum tradunt, ideſt, parati ſunt mori pro Dejotaro, & ejus filio. *num.* 41. *corpora verò ſua*.

AN.

ANNOTATIO.

Duo reſervavit Orator ad extremam cauſa partem, novum argumentum, & affectum; illo ut Caſaris intelligentiam de animo Dejotari erga ſe confirmet, hoc ut alliciat voluntatem ad ignoſcendum. Erat enim proclive Caſari ſuſpicari propter partem regni ablatam ſibi Dejotarum ſuccenſere: idcircò Orator in hoc maximè laborat, ut fidem faciat, Dejotarum magnitudine beneficiorum, & propria virtute, & tranquillitate jam exacta atatis conſolari ſeſe, & contentum eſſe, neque ultrà ſine cauſa iraſci Caſari. Affectum verò miſericordia captat a clementia Caſaris, & Dejotari Regis perſona, quod etiam tota oratione fecit.

Digitized by Google

I. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

INterfecto idibus Mart. C. Cæſare, M. Antonius, collega ejus in conſulatu ſibi metuens non ſolùm eo die latuit, verùm etiam texit aliquandiu conſilia ſua, ſimulatione ad tempus accommodata. Poſtridie idus actum eſt cum eo de communi concordia per conſulares viros. Poſt diem tertium, qui fuit XVI. Kal. April. in ædem Telluris convocato Senatu, Cicero, quantum in ipſo fuit jecit fundamenta pacis, diſcordiarumque memoriam omnem, vetere Athenienſium exemplo, oblivione ſempiterna delendam cenſuit. Quo die præclarè de Rep. locutus Antonius, conſequentibus etiam diebus non dubia ſuæ voluntatis argumenta dare viſus eſt. Miſſo parvulo filio pacis obſide in Capitolium, C. Caſſium ipſe M. Brutum Lepidus Pontifex Max. alii alios ex tyrannoctonis, qui poſt Cæſaris necem populi, & Antonii maximè Conſulis metu, in Capitolium ſe contulerant, cœna adhibuerunt. Sed fictam perſonam ſuſtinere diu nemo poteſt. Cùm Cæſarem, quamquam in libera civitate ſingulari poteſtate uſum funere tamen efferri placuiſſet, qui fons malorum omnium fuit (ſic enim tyrannum fuiſſe judicabatur; nam tyrannorum corpora projiciuntur inhumata) laudavit eum de more in foro Antonius; commemoratiſque rebus ab eo geſtis, maximiſque erga Rempub. meritis explicata demùm cruenta veſte, in qua cæſus fuerat, multis pugionum ictibus perfoſſa, convertit orationem ad miſerationem commovendam, populumque jam dolore incenſum, in eandem iracundiam

diam doloremque impulit, ut ſtatim à funere ad domum Bruti, & Caſſii cum facibus accurrerit: undè egrè repulſus eſt. Brutus & Caſſius vitato præſenti periculo concitatæ multitudinis vim ti-mentes, Antoniique perfidiam jam ſatis experti. Antium, & Lanuvium aufugerunt, eo conſilio, ut inde in provincias à Senatu decretas proficiſce-rentur. Decreverat autem Senatus poſtridiè quàm è Capitolio Cæſaris interfectores deſcenderunt, Bru-to Cretam, Caſſio Africam, Trebonio Aſiam, Cimbro Bithyniam, D. Bruto Galliam citeriorem, datam à Cæſare anteà confirmavit. Idem tamen, quaſi ad ſanitatem revocatus, reliquis diebus in Capitolio præclara S.C. fecit, primùm illud è Seri Sulpitii ſententia; ne qua poſt idus Mart. immu-nitatis tabula, neve cujus beneficii figeretur, dein-dè, ut dictatura nomen in perpetuum è Repub. tol-leretur. Lux quædam oblata videbatur; erecti erant ſpe libertatis, & otii bonorum animi: con-ſtituta Reſpub. putabatur. Sed citò ille ſimulatio-nem ſuſtulit, ſuique ſimilis viſus eſt. Habito enim Kalendis Jun. Senatu, non eum, quem an-teà, de Repub. ſenſum nec ſuperiorum dierum actis conſentientem voluntatem oſtendit. Nihil deinde ad Senatum referebat; per populum, ideſt per in-fimam, corruptamque plebem contempta ampliſſi-mi ordinis auctoritate, agebat omnia, contra S.C. quod ipſe fieri voluerat, tabulas figebat: civita-tem, immunitateſque dabat: exules inducebat: eaque ſe facere omnia dicebat ex legibus Cæſaris, aut ex ejus commentariis. Tum videns Cicero op-preſſam armis Antonii Rempub. deſperata ſalute ſtatuerat in Græciam proficiſci, ea mente, ut redi-ret ad Kal. Januarias, quibus Hirtius, & Panſa deſignati Conſules Magiſtratum inirent. Verùm Leucopetra adverſa tempeſtate detentus, cùm à multis audiiſſet res conventuras, & Antonium,

V 4 *repu-*

repudiatis malis ſuaſoribus ad auctoritatem eſſe rediturum, mutata profectionis voluntate, veltis, remiſque in patriam omni feſtinatione properavit. Ad urbem acceſſit pridie Kal. Septemb. magnoque concurſu totius civitatis, tanquam amantiſſimus Reip. civis, & publicæ libertatis aſſertor, exceptus eſt. Calendis Senatum convocavit Antonius, & nominatim juſſit adeſſe Ciceronem. Ille, ſive quòd reverà langueret de via, ſive quòd Antonii metueret inſidias, non adfuit, abſentiaque ſua cauſam morbi prætexuit. Enim verò ſic Antonius exarſit, ut elatus ira, minatus fuerit ſe fabros, qui ſolo domum Ciceronis æquarent, eſſe miſſurum. Poſtridiè venit Tullius, Antonius non venit, Dolabella, qui Conſul à Cæſare deſtinatus, poſt ejus necem conſulares faſces invaſerat, Senatui præſedit. Orator in ſumma reliquorum ſervitute liber unus fuit, & primùm quidem expoſuit conſilium profectionis, & reverſionis ſuæ: deinde de heſterna Antonii injuria conqueſtus, & ad ejus in Remp. ſcelera delapſus, ſic eſt in eum invectus, ut ipſe non ferret, ſed omnem vinolentum ſuum furorem in Ciceronem effunderet. Hanc porrò, cæteraſque deinceps in Antonium orationes Philippicas inſcripſit, ad imitationem Demoſthenis, qui ſuas in Philippum Macedonem conciones Philippicas nominavit. Manut. Abram.

Quæſtio eſt in genere deliberativo; an acta Cæſaris, quæ chyrographis, & legibus continentur, ſervanda ſint; & an leges promulgatæ ab Antonio, quæ actis Cæſaris adverſantur, ſint abrogandæ.

Stylus eſt tenuis.

SY-

S Y N O P S I S.

EXORDIUM. Cicero exponit, quo conſilio fuerit profectus in Greciam, & paulò poſt reverſus Romam. Queritur etiam ante propoſitionem de injuria M. Antonii, de Senatus conſulto, de quorundam conſularium metu.

PROPOSIT. Acta Cæſaris (quæ exemplo multorum in legibus potiùs, quàm in Chyrographis conſiſtere debent cenſeri) ſunt ſervanda; promulgatæ autem ab Antonio leges; non ſunt ferendæ.

ARGUM. Quia acta Cæſaris ſunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges ſunt perniciosæ.

ARGUMENTATIO. Lex Julia de obtinendis ad tempus provinciis, & aliæ leges judiciariæ, ſeu de legendis judicibus, ſunt utiles Reip quas tamen Antonius contrariis, aut novis legibus perniclosè evertit: igitur acta Cæſaris ſunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges ſunt perniciosæ.

Amplific. & affec. Antonius, qui ſe dicit acta Cæſaris defendere, optimam legem Tulliam abrogat, deteriore lata, ut pretoriæ provinciæ per biennium, Conſulares per ſexennium poſſint obtineri. Deinde contra acta Cæſaris, indigniſſimè tertiam judicum decuriam auxit ex manipulari milite legionis Alaudarum; quo quid turpius aut diſſolutius? Quare pacis, & concordiæ cauſa ſunt ſervanda Cæſaris acta; leges Antonianæ per vim latæ, & pro arbitratu, auſpiciis interceſſionibuſque tribunorum neglectis, non ſunt ferendæ.

Peroratio. Cicero utrumque Conſulem, abſentem Antonium, præſentem Dolabellam hortatur, ut recordatione rerum geſtarum, & majorum exemplo veram ſolidamque gloriam ſequantur: diligi à ſuis civibus malint, quàm metui; Remp. omni ratione complectantur, divitiarum, ac potentiæ cupiditate rejecta.

EXORDIUM.

Cicero exponit conſilium profectionis, & reverſionis ſuæ, eo ferè ordine, quo expreſſum eſt ſuprà in argumento: quare ibi rem totam expendens numero 1. uſque ad 11. fruſtra eſſet hic aſſerere de integro.

ANNOTATIO.

Magno artificio Orator ſumit exordium, à ſua profectione in Græciam, paulò poſt reverſionem in patriam, cujus utriuſque rei cauſa fuit ſalus Reip. cujus eſt amantiſſimus. Nam interfecto Cæſare quamdiu per Antonium, & Dolabellam ſpes fuit concordiæ, Cicero Romæ ſibi manendum ſtatuit, tanquam in vigilia, & cura Reip. at poſtquam Antonius pravis conſiliis mutatus Remp. mutare cœpit, & leges iniquas ferre, urbem reliquit in Græciam iturus ea mente, ut Kalendis Januariis, quo die Panſa, & Hirtius Magiſtratum inituri erant, adeſſet. Audiens autem in ipſo itinere à multis rediturum eſſe Antonium ad auctoritatem Senatus, & ipſe reverſus eſt celerrimè in urbem; ubi acceptâ injuriâ ab Antonio, ejus leges contra Rempub. iniquas reprehendit, ac liberrimè virum perſtrinxit. Ex quibus id præſtare videtur Orator hoc proœmio, 1. ut ſuam incredibilem charitatem erga Rempub. oſtendat. 2 ut inſignem adverſario Antonio conſtet invidiam, niſi mentem immutet, qui etiam duplex eſt cardo totius reliquæ orationis. Quod verò Orator exorditur quadam narrationis ſpecie, id fieri poteſt, quando in re clara comparari non debent auditorum animi.

CON-

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

PRiuſquam Orator contentionis propoſitionem afferat, queritur 1. de M. Antonii injuria. Enimvero Cicero cùm è via langueret, nec frequens iſto die Senatus eſſet, nec de re magni momenti ageretur, cogi non debuit tam acerbè in Senatum venire. *Num.* 11. *Quoniam utriuſque*; Queritur 2. de Senatus conſulto ab Antonio facto, ut Cæſari cum parentalibus ſupplicationes fierent; quæ miſcere eſt nefas inexpiabile. *Num.* 13. *An ne cenſetis*.

Queritur 3. de Conſularium quorundam metu [cujus rei totam ferè invidiam transfert in Antonium, oppreſſorem Senatus] qui liberrimam atque optimam L. Piſonis ſententiam non ſunt ſecuti. *Num.* 14. *Quid de reliquis*.

Sequitur hæc contentionis propoſitio; Acta Cæſaris (quæ exemplo multorum in legibus potiùs, quàm in chyrographis conſiſtere cenſeri debent) ſunt ſervanda; promulgatæ autem ab Antonio leges, non ferendæ. *Numer.* 16. *Primum igitur*.

Diſtributio ſeu argumenta: quia acta Cæſaris ſunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges, pernicioſæ.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumenta, *acta Cæſaris ſunt utilia Reip promulgata autem ab Antonio leges, pernicioſa*, inductione hac demonſtrantur. Lex Julia de obtinendis ad tempus provinciis, & aliæ le-

ges judiciariæ, ſeu de legendis Judicibus ſunt utiles Reip. quas Antonius contrariis, aut novis legibus perniciosè evertit: ergo acta Cæſaris ſunt utilia Reip. promulgatæ autem ab Antonio leges, perniciosæ.

1. Pars Antecedentis, *de lege Julia*, patet 1. quia hæc cavebat, ne Prætoriæ provinciæ pluſquam annum, neve pluſquam biennium conſulares obtinerentur. Antonius hac optima lege abrogata per tribunos plebis aliam tulit, ut Prætoriæ provinciæ per biennium, Conſulares per ſexennium poſſent obtineri. *num.* 19. *Qua lex melior.*

2. Pars Antecedentis, *de legibus judiciariis*; conficitur dialogiſmo, acri indignatione, & exclamatione; quòd, cùm anteà ſoli Senatores, & equites judicarent, illi in prima, hi in ſecunda decuria; Antonius, contra acta Cæſaris, tertiam Judicum decuriam adjecerit, non ex Centurionibus ſolùm, ſed etiam ex manipularibus militibus legionis Alaudarum collectam. *num.* 20. *at qua eſt*. Idem Antonius alteram legem promulgavit, ut & de vi, & de majeſtate damnati, ad populum provocent, ſi velint. Qua lege quid diſſolutiùs ad ſeditiones perniciosorum civium? aut quis audeat deinceps quemquam vel accuſare, vel judicare? *Num* 21 *altera promulgata*. Adde hac Antoniana, lege reſcindi acta Cæſaris, quæ damnatis de vi, & Majeſtate non provocationem dant ad populum, ſed exilium irrogant. *Num.* 23. *quid quod abrogatur.*

Concludit Cicero quæcùnque acta Cæſaris; etiam illa poſt mortem, ſervanda eſſe concordiæ cauſa: verùm leges, quas Antonius per vim, & pro arbitratu promulgavit, neglectis auſpiciis [advert te hoc loco dialogiſmum,] & interceſſionibus Tribunorum non eſſe ferendas, *Ibid. Qua quidem ego.*

AN-

ANNOTATIO.

In hac contentione Orator queritur Antonii injuriam, & ejus acta, non modò ut injuſta, ſed etiam ut Caſaris actis contraria, reprehendit, imò ſæpè Antonium cum ſe ipſo pugnare oſtendit, quando in beneficiis dandis, vel minima acta Caſaris rata eſſe, vult, in legibus ferendis eadem ipſe evertit: Quamobrem Cicero acta Caſaris, ſive illa chyrographis, & commentariis, ſive legibus complexa ſint, defendenda eſſe cenſet, habendamque eſſe rationem pacis atque otii non ferendas autem promulgatas ab Antonio leges, quæ Caſaris actis adverſantur, & nocent Reip. Ex his iterùm Cicero charitatem Reip. praſefert.

PERORATIO.

PRimùm Cicero poſtulat à Dolabella, & ab Antonio, ne ſibi iraſcantur, ſi quid liberiùs pro Rep. dixerit, modò abſque contumelia Antonii. *num. 27. Iraſci te quidem mihi.*

Deinde amiciſſimè commonet præſentem Dolabellam, ne per avaritiam, aut vim civium. ab honeſtate gloriæ, & rerum geſtarum dignitate aberret. *num. 29. Sed per Deos*

Abſentem verò Antonium pariter hortatur; propoſita inſigni gloria rerum geſtarum, poſt necem Cæſaris, ut pergat diligi velle à civibus ſuis, non metui, & in odio eſse, propter avaritiam aut potentiam. *num. 31 Te autem M. Antoni.* Vehementiùs ſtimulat Orator Antonium, exemplo avi ſui, & C Cæſaris; quorum ille amavit unicè diligi à civibus, hic metui; quare utriuſque diverſus exitus fuit. *num 34. Utinam Antoni.* Rurſus Antonium ſimul, & Dolabellam hortatur, ut

eorum

eorum civium partes ſequantur, qui patriæ libertatem amant, ſuntque populo Rom. chariſſimi, uti Brutus, & Hirtius: quod ex ludis, & verſibus, aliiſque indiciis patuit. *num.* 36. *Et populi quidem*.

Poſtremò charitatem Reipub (reverſionis ſuæ fructum) præſefert, non periculo, aut morte, aut vita, aut re alia commovendam. *Num.* 38. *Cæpi P. C.*

ANNOTATIO.

Cicero ita Antonium mitigat, hortatur, laudat, ut tamen liberrimè tueatur Rempub. contra iniquas ejus leges; officiumque civis acerrimi præſtiturus ſit, ſi hanc ille pergit opprimere. Itaque lenitatem, charitatem civium, gloriam Antonius eligat, vel contumeliam, odium, dedecus. Qui Oratoris affectus fuit à principio.

II. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

HAbita à Cicerone oratione prima in Antonium, ille ſe in villam Tiburtinam contulit, ibique dies ſeptendecim, quod Ciceroni reſponderet, commoratus eſt: poſteà in urbem reverſus, Senatum vocavit, & in abſentem Ciceronem (prohibitus ab amicis non aderat, propter arma Antonii quæ manifeſtam vim ſpectabant) quæ cogitaverat, evomuit. Ei Cicero hac oratione divina reſpondit; ac purgat ſe primùm adverſus Antonii calumniam, & ita purgat, ut omni eum loco non leviter pungat; deindè ſingulas ejus vitæ partes, à puerili prætexta exorſus, & ſingulos Magiſtratus vehementer exagitat. Manut.

Quæſtio eſt in genere demonſtrativo, an M. Antonius ſit homo vitioſus, & hoſtis Reip.

Stylus eſt vehemens, & copioſus.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

Poſt Exordium, Cicero diluit crimina contra ſe objecta ab Antonio, de amicitia violata, de Conſulatu crudeliter geſto, de nece Clodii, de bello civili, de nece Cæſaris, de alienatione Pompeii, & reliquorum amicorum, quorum hæreditates non adivit. Crimen violatæ amicitiæ negat ab adjunctis, & cauſis ac enim Cicero in Senatu de Antonio queſtus eſt, ut id cauſa Reip. poſtularet: ſic quendam familiarem contra rem Antonii defendit, ut jus, & amicitia illud exigerent. Impudens verò Antonius, & inhumanus, & amens eſt, qui beneficia exprobrat, quæ vel Cicero negare, vel concedere poteſt. Crimen conſulatus crudeliter geſti primùm univerſim diluit teſtimonio conſularium virorum, ſeu communi approbatione Conſulatus bene geſti: deinde ſpeciatim oppoſito Conſulatu Antonii contra Remp. armati, ſuum probat Cicero à Rep. fuiſſe quando togatus in templo Concordiæ extinxit conjurationem Catilinariam: quare contraria, & pugnantia dici ab Antonio redarguit: hunc iterum atque iterum impudentem, ac ſtultum appellat, qui cum Conſulatum vituperet apud illos, quem maximè ipſi approbarunt; quinque ſalutaria Reip. Senatus conſulta reprehendit, quam ipſe armis opprimit. Crimen necis Clodii regerit in Antonium. Crimen belli civilis confutat contrariis effectis conſilii ac providentiæ. Crimen necis Cæſaris primùm diſſimulando elevat, & à perſona, & numero conjuratorum inficiari videtur: mox apertè crimen (ſi eſt crimen occidiſſe Tyrannum) præfefert, gloriaturque; ſtupidum autem An-

CONFUTA-

Quodam fato nemo eſt hoſtis Reip. qui non ſit Ciceroni inimicus; verùm Antonius, eo eſt ſtultior Catilina, & Clodio, & aliis, quo magis voluntariè laceſſit Ciceronem, cui omnis hoſtis pœnas dedit.

EXORDIUM.

TIO-

TIO. tonium rurſus redarguit, qui Cæſaris interfectores laudat, Ciceronem necis conſcium vituperat: poſtremò ampliùs irridens, ipſum crimen retorquet in adverſarium. Crimen alienationis Pompeii, & reliquorum amicorum negat; à cauſis, demum confutationem concludit novis facetiis, quibus hic Orator abundat.

PROPOS. M. Antonius eſt homo vitioſus, & hoſtis Reip.

ARGUMENTA. 1. Quia privatæ vitæ decoctor, audax, impurus ſeditioſus fuit.
2. In magiſtratibus oppreſſit Rem.

1. ARGUM. ARGUMENT. M. Antonius in pueritia decoctor, & audax, in adoleſcentia impurus, in reliqua ætate ſeditioſus fuit: ergo M. Antonius, privatæ vitæ decoctor, audax, impurus ſeditioſus fuit.

2. ARGUMENT. M. Antonius in quæſtura, & tribunatu & magiſterio Equitum, & Conſulatu oppreſſit Rem. ergo M. Antonius in magiſtratibus oppreſſit Remp.

1. ARGUM. AMPLIFICAT. Antonius coactus cedere bonis paternis, tamen auſus eſt ſedere in quatuordecim ordinibus, & corruptor adoleſcentuli Curionis, multa ſtupra, ac flagitia commiſit poſteà deditus tribuno.

ARGUMENT. Antonius queſtor factus, ſine Senatus conſulto, ac ſorte ivit
ad Cæſarem; poſtea tribunus iniquiſſimè interceſſit, ex qua inter-
ceſſione bellum civile, & clades Italiæ, quam ipſe etiam luſtratio-
nibus ſuis vexavit, ſecuta eſt. Magiſter verò Equitum quot de-
cretis, & hereditatum rapinis, quàm robuſta violentia, quàm
turpi emptione bonorum Cn. Pompeii, quàm molli, ac libidino-
ſa defectione à Ceſare in perſequendis civilis belli reliquiis tam
in Africa, quàm in Hiſpania, inſignis Antonius fuit! Conſul de-

ET

TATIONIS.
ET AFFECTUS.

Cledio plura contra Senatum, & religionem, & amicos egit. Quæ omnia breviter, ac invidioſè perſtringit Cicero, quia feſtinat ad majora.

TATIONIS.

niqne Conſulatum geſſit injuſtè partum, id eſt juſſu Tyranni Cæſaris, non populi voluntate: Conſulatum geſſit infeſtum Conſuli Dolabellæ, quando imperitè, & mendaciter oppoſuit comitiis auſpicia; Conſulatum geſſit inviſum populo Rom. quia Lupercus ſuaſit, obtulitque Cæſari diadema regium, hoc eſt, tyrannidem: Conſulatum geſſit maximè perniciosum, ac deteſtabilem Reip. propterea quod diſſimulata tantiſper ex timore audacia, & improbitate, mox Cæſaris legibus abſciſſis, ſuis promulgatis, & ementitis Chyrographis, immunitates dedit, ingentem pecuniam rapuit, exules damnatoſque reſtituit, acerbas patriæ peregrinationes ſuſcepit, corrupto etiam magna vi, & cupiditate M. Varonis fundo.

PERORAT.

Major erit ſecuritas, gloriaque Antonio, ex civium ſuorum charitate, rebuſque honeſtè geſtis pro Rep. quàm ex iſto armorum præſidio, quo Senatum obſidet: nam non deeſt populo Rom. præſidium, & animus. Reges tollendi, quod patet ex Cæſaris nece, & aliorum. Quare Antonius ſe, ac majores ſuos reſpiciat; & cum Rep. redeat in gratiam. Ciceroni jam emerito ſeni nihil intereſt, an inimicitias Antonii, an glorioſa mors accidat, dummodo ſalva ſeſſet patria.

EXOR.

EXORDIUM.

Cicero affert cauſam, cur Antonium inimicum habeat, nimirùm quia ille hoſtis eſt Reip. fato enim dicit Orator fieri, ut nemo à viginti annis Reip. hoſtis fuerit, quin Ciceroni quoque inimicus fuerit, ipſique pœnas perſolverit. *Num.* 1. *Quonam meo fato.* Quare Apoſtropha, comparatione, ſubjectione ſtultitiam Antonii arguit; qui hoſtis eſſe velit, & Ciceronis, & Reip. *Ibid. Te miror Antoni.*

ANNOTATIO.

Cicero (quaſi ex abrupto) terret imprudentem Antonium, ſuum, & Reip. hoſtem, ſimili exitu Catilinæ, & Clodii, & aliorum.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Purgat ſe Cicero, & objecta crimina confutat priùs, quàm veniat ad contentionis propoſitionem, & diſtributionem: quod ſæpiùs fieri ab Oratore vidimus.

In primis crimen violatæ amicitiæ, & ingrati animi objecit Antonius, quòd Cicero quendam contra rem ſuam defenderit; deinde quòd, etſi Antonius ſe in diſciplinam Ciceronis tradiderit, ipſi auguratum, & vitam ceſſerit, litteris Cicero beneficium agnoverit, tamen de Antonio graviter queſtus ſit præcedenti oratione. Ad 1. reſpondet Cicero, ſe familiarem ſuum defendiſſe contra alienum Bambalionem, præſertim cùm ille opprimeretur injuſtè gratia Antonii, & iniqua interceſſione Tribuni plebis, *Num 3. cui priuſquam.*

Ad

Ad 2, reſpondet Antonium nec ſe tradidiſſe in diſciplinam Ciceronis, nec potuiſſe tradere: ubi obiter impudicum Antonium pungit. *Ibid. at enim te.*

Ad 3. exclamat impudentem eſſe Antonium; qui, cùm propter æs alienum, & abſentiam Ciceronis, augur fieri non potuerit, dicere audeat ſe à petitione auguratus deſtitiſſe in Ciceronis gratiam, cùm hic à toto collegio expeteretur: *Num. 4. auguratus petitionem.*

Ad 4. negat Cicero ſe (quem Cæſar ſalvum eſſe voluit) vitam accepiſſe ab Antonio; aut ſi Antonii beneficium ſit vitam Ciceroni non ademiſſe Brunduſii, cùm id non poſſet ſine nefario ſcelere, Orator fatetur, ac ironicè concedit latroni. *Num. 5. at beneficio.* Ad 5 reſpondet ſibi conſulari viro, in interitu Reip. de iniquis actis Antonii fuiſſe neceſſariò querendum; quamquam queſtus eſt amicè, moderatè, ſine contumelia. *Num. 6. an de interitu.*

Ad 6. Antonium dicit eſſe inhumanum, & ſtultum; nam inhumanitatis eſt, propter oſtenſionem, litteras, & colloquia abſentium amicorum proferre, palamque recitare; amentiæ verò, id objicere adverſario, quod ille ſi verbo negarit, longiùs progredi non poſſit quæ objecerit: quamquam nullum verbum in iſtis litteris eſt non plenum humanitatis, officii, benevolentiæ, *Num. 7. at etiam litteras.*

Deinde Conſulatum crudeliter geſtum Ciceroni objecit Antonius, cui Cicero parva attentionis petitione, & modeſtiæ inſinuatione reſpondet. *Num. 10. Sed cum mihi.* Mox ſtultum ridet Antonium, qui Conſulatum apud eos, quorum conſilio, auctoritate, ſententia geſtus fuerit, auſus eſt vituperare *Num. 11. Ut igitur.* Nemo enim, præter Antonium, non maximè probavit conſulatum Ciceronis: quod repetitione & inductione

Ora-

Orator amplificat. *Num* 12. *Non placet M. Antonio*. Duos prætereà conſulares viros adhuc ſuperſtites enumerat, L. Cottam, & L. Cæſarem, quibus vehementer etiam placuit ſuus conſulatus. *Nu.* 13. *Sed quoniam*. Digreditur occaſione L. Cæſaris, dialogiſmo, & exclamatione indignatus M. Antonium de libidine paraſitos, & lenones conſultare; de Rep. ad avunculum ſum nihil referre. *Num.* 14 *Hunc tu cùm auctorem*. Speciatim objecta conſulatus ſui crimina diluit. 1. Impudens eſt Antonius, qui objicere audeat in templo Concordiæ armatos Conſule Cicerone fuiſſe ſervos, cùm hi eſſent Equites Rom. ac nobiliſſimus quiſque adoleſcens, ac ipſe Senatus, duce, vel conſulente Cicerone, ad extinguendam conjurationem Catilinariam, & ad Remp. conſervandam: at nunc contra, diſſimili exemplo, & conſulatu Antonius, eodem in loco armatos homines collocat, nefaria Senatus conſulta facit, libertatem Reip. opprimit. *Num* 15. *Tuus videlicet*. 2. Nequiter educatus eſt Antonius aut excors, aut ſecum argumentis adverſus: nam, quod ne fecit quidem Clodius, ob comprehenſionem conjuratorum laudat Ciceronem, quem vituperare vult, ob ſepulturam vitrico ſuo Lentulo negatam reprehendit Senatum, apud quem dicit. *Num.* 17. *Sed ſepulturam*. 3. Iterum redit ad 1. objectionem] ſtultus eſt, & ſecum pugnans Antonius, qui, cùm in ſella Concordiæ Reip perniciosa arma cœperit, objicit Ciceroni ſalutaria; nec Ciceroni ſolùm, ſed Senatui, ſed equeſtri ordini, ſed omnibus civibus. *Num.* 19. *Jam illud cujus*: 4. Facetus eſſe vult Antonius, quando verſum Ciceronis (ſcriptum horis ſucceſſivis ad libertatem populi Rom. toga tuendam) iners ipſe, & armatus oppreſſor libertatis ridet inſulsè. *Num.* 20. *at etiam quodam*.

Tertiò Cicero non dedit Miloni conſilium interficiendi

ficiendi Clodium, quia nec Antonio dedit, etiam cum ipſi faveret, nec ipſe Milo ſuaſore egebat, ut prodeſſet Reip. (quamquam damnatus eſt, nova quæſtione non prudenter inſtituta) nec aliquis jam tot annis id obiecit Ciceroni. *num.* 21. *P. Clodius*.

Quartò, Cicero non fuit cauſa belli civilis imò, ne naſceretur, omni providentia obſtitit, tum avocando Pompejum à Cæſare, ne hujus opes creſcerent ad tyrannidem; tum, ubi Cæſar potens fuit pacem, & concordiam ſuadendo. *Num.* 23. *quod verò dicere*.

Quintò, Cicero non fuit auctor necis Cæſaris: quia nemo in illa conjuratione (quamquam glorioſa) nomen ejus audivit: deinde percuſsores Cæſaris, vel hortatore non egebant, cùm alii domeſticis exemplis incitarentur ad liberandam Remp. ut Bruti ambo; ut Caſſius; alii privatas odii cauſas haberent in Cæſarem, ut Domitius: vel ita familiares eſsent Cæſari, ut nemo auderet eos ad necandum Cæſarem ſollicitare, ut Trebonius, Tullius Cimber. *num* 25. *ſed hæc vetera*

Quod ſi M. Brutus ſtatim cruentum altè extollens pugionem, Ciceronem nominatim exclamavit, aut ſi Cicero lætatus eſt morte Cæſaris: vaniſſimè indè Antonius Ciceronem auctorem necis coarguit: quia Brutus alia cauſa potuit appellare Ciceronem: quia iſta ratione omnes boni, qui Cæſarem eſse interfectum gaudent, eſsent in pari culpa, & crimine. *num.* 28. *at quemadmodum*. Sed ſtupidior Antonius Brutum laudat, Quòd Cæſarem occiderit, Ciceronem vituperat, quod necis conſcius fuerit. *Num.* 30. *Sed ſtuporem*. Tum ſtupidiſſimus Antonius ex alia rerum pugnantia non ipſe Cæſaris interfectores, non parricidas, ſed patriæ liberatores, non ſcelere, ſed honore, & provinciis dignos exiſtimavit: Ciceronem arguit qui illorum familiaris, & ſocius fuit. *Ibid.*

eſto

eſſo ſit in verbis. Poſteà irridens Antonium Cicero retexit orationem, id eſt, non recuſat fateri, & gloriari, quod antè negabat, ſe auctorem necis Cæſaris fuiſse. *Num.32. itaque jam retexo*. Imò magis irridens, ipſum crimen ſibi obiectum detorquet in Antonium, tum propter ſocietatem conſilii cum Trebonio, tum propter grande æs alienum, quod morte Cæſaris diſsolvit. *Numer. 34. quamquam ſi*.

Sextò, Cicero in caſtris Pompeii non alia cauſa mœſtus fuit, quàm perſpecta ruina Reip. *num. 37. caſtra mihi*. Nec enim Pompejum abalienarat, quo cum familiaritate, & amicitia jungebatur; ſed opinione diffidebat. *num. 38. at verò Cn. Pompeii*.

Nec verò dicteriis, facetiiſque Pompeii conſilia reprehendit; at moderatè animos mœrore, ac curis diſtentos relaxavit. *num 39. ne locis quidem* Pariter negat ſe hæreditatibus plurium amicorum eſſe privatum; quippe qui ampliùs, H. S. ducenties, acceptum hæreditatibus referat. At quod eſt improbum, obiicit Antonio, qui fraude hæreditates multorum, etiam ignotorum, invaſit. *num. 40. hæreditates mihi*. Concludit ridens Antonium declamatorem ineptum, qui longè ſeceſſit in villam, adhibito etiam magiſtro magna mercede, nihil non amens, & vanum obiecit. *num. 42. hæc ut colligeres*.

Abſoluta confutatione ingreditur inſectationem Antonii: hæcque eſt contentionis propoſitio: M. Antonius eſt homo vitioſus, & hoſtis Reip.

Diſtributio, ſeu argumenta ſunt hæc; 1. quia in privata vita decoctor, audax, impurus, ſeditioſus fuit. 2. Quia in Magiſtratibus oppreſſit Remp. *n. 44. Jam enim quoniam*.

CON-

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *M. Antonius in privata vita decoctor, audax impurus, ſeditioſus fuit*, explicat hæc inductio: M. Antonius in pueritia decoctor, & audax, in adoleſcentia impurus, in reliqua ætate ſeditioſus fuit. igitur M. Antonius in vita privata decoctor, audax, impurus, ſeditioſus fuit.

1. Pars antecedentis, *in pueritia decoctor & audax fuit*, perſtringitur interrogatione, & communicatione, quod coactus cedere bonis paternis [non tam Antonii, quàm patris perliberalis vitio] contra legem Roſciam ſedere auſus ſit in quatuordecim ordinibus *Ibid. Viſne igitur*.

2. Pars antecedentis, *in adoleſcentia impurus fuit*, arguitur præcipuè ex conſuetudine Curionis, qui tam ardenter amare cœpit Antonium, ut contracto etiam ære, ab ejus congreſſione abduci, ne patris quidem afflicti imperio potuiſſet, niſi Cicero remedium tuliſſet, *Num 45. Sumpſiſti virilem*. Stupra vero, & flagitia præterit Orator quadam inſinuatione. *Num.47. Sed jam ſtupra*.

3. Pars antecedentis, *in reliqua ætate ſediti ſus fuit*, celeriter etiam perſtringitur: quod Tr buno Clodio intimus fuerit, quòd Alexandriam iverit contra Senatus auctoritatem, & contra religiones; quod ex Ægypto rediens, non in urbem, ubi malè audiebat, non domum, quam habebat nullam, ſed ad Cæſarem in Galliam iverit; quod poſtea Romæ, litteris Cæſaris reconciliatus Ciceroni, prius ad hunc venerit quàm ad patrem ſuum; quod Clodium interficere voluerit, ut ſatisfaceret ſuis in Ciceronem injuriis, *Num.48. Intimus erat.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *M. An-*

to-

Digitized by Google

tonius in magiſtratibus oppreſſit Remp. altera explicat inductio: M. Antonius in Quæſtura, & Tribunatu, & Magiſterio equitum, & Conſulatu oppreſſit Remp. igitur M. Antonius in magiſtratibus oppreſsit Remp.

1. Pars antecedentis, *in quæſtura oppreſſit Remp.* paucis oſtenditur ex eo, quòd Antonius quæſtor factus, continuò ſine Senatus conſulto, ſine ſorte, ſine lege, ad Cæſarem cucurrerit; ubi cum ſe illius largitionibus, & ſuis rapinis expleviſſet, advolavit egens ad Tribunatum. *num.* 50. *Quæſtor es factus.*

2 Pars antecedentis, *in Tribunatu oppreſſit Remp.* amplificatur 1. quòd cum Senatus fulcire vellet Remp. ſeu factionibus Cæſaris occurrere; factumque eſſet Senatus conſultum, uti ante certam diem Cæſar exercitum dimitteret, Antonius, audax adoleſcens, Senatus conſulto ſe oppoſuerit, & hoſtis Reip. judicatus fuerit. *Ibidem Accipite nunc.*

Atque hæc interceſſio Tribunitia mox cauſam dedit belli civilis, cujus belli clades Orator exaggerat exclamatione, enumeratione, duplici comparatione, converſione. *Numer.* 53. *Tu tu, inquam,*

Amplificatur 2. quòd Antonius, neglecto patruo ſuo, iniquè, ac ſine cauſa reſtituerit multos exules, præcipuè Licinium Lenticulam de alea condemnatum *Num.* 56. *Reſtituebat multos.* Amplificatur 3 quòd idem Antonius Italiam ſibi à Cæſare traditam conculcarit: cujus itinera, & luſtrationes invidioſa hypotypoſi deſcribit Cicero. *n.* 57. *in eodem verò.*

Reliqua verò Antonii facta in iſto itinere, & in bello civili cautè reprehendit, (propter veteranos, quos non vult offendere Cicero) tum beneficio accepto Brunduſii opponit contumelias Antonii, Cytheridis autem, Mimulæ Antonii, occur-

ſum, & gratulationem indignatur. *num. 59. Reliquorum factorum*.

3. Pars Antecedentis, *in Magiſterio equitum oppreſſit Remp.* profertur ex decretis, rapinis, hæreditatum poſſeſſionibus datis, & ereptis, tum ut libidinosè viveret, tum ut bona Cn. Pompeii emeret. Primùm vinolentiam Antonii inſectatur amplificato per incrementum ejus vomitu, *nu 63 ſed hæc qua*. Deinde maximo indignationis affectu bona Cn. Pompeii vendita, & empta ab uno Antonio exaggerat *n. 64. Caſar Alexandria*. Hæc autem tanti viri bonâ ſtatim ab inſolenti, & luxurioſo helluone vorata, & conſumpta Orator hyperbola, comparatione, hypotypoſi mirificè amplificat. *num. 65. at quàm inſolenter*.

Præterea domum Pompeii ab Antonio occupatam eſſe, quàm gravi verborum amplificatione, & exclamatione in audaciam, & furorem Antonii, quanto novæ indignationis affectu in diſparem Antonii, & Cn. Pompeii habitationem Orator invehitur *n. 68 at ejuſdem ædes*. Sed omiſſa Antonii vinolentia, & emptione bonorum Cn. Pompeii; omiſſa etiam ſuperbiâ, qua ſe, & conſulem, & Antonium dicit; tum omiſſis aliis peccatis, quibus Remp. vexavit, Cicero redit ad civile bellum, cujus cum ſit cauſa Antonius, non tamen reliquias conficere voluit. *n. 70. at quàm crebrò*.

Nam in Africam Cæſarem non ſecutus eſt, propter timiditatem, & libidines: quamobrem appellatus ab offenſo Cæſare de pecunia, quam debebat pro ſectione bonorum Cn. Pompeii, quidquid accuſarit, alteram bonorum ſuorum auctionem facere coactus eſt, ut æs diſſolveret; Cicero autem proſopopœja, & commemoratis Cæſaris beneficiis excuſationem Antonii irridet, uti ejus auctionem ad majorem invidiam; *num. 71. cui belle cum*.

Ne-

Neque in Hiſpaniam Cæſarem ſecutus eſt niſi ſerò admodum, propter eaſdem cauſas: hunc Cicero 1. irridet atque arguit diſſimili exemplo conſtantis Dolabellæ, quem non tam oportuit intereſſe bello Hiſpalenſi, quàm Antonium; quia hic ſector fuerat bonorum Cn Pompeii, quæ liberi ejuſdem Pompeii repetebant. *num. 74 proficiſcitur in Hiſpaniam.*

2 Ridet illum, ficto prætextu, Narbone conſiſtentem in poculis, & inde nequiter Romam redeuntem, facta per digreſſionem diſſimili comparatione ſuæ reverſionis, & petitionis Conſulatus. *n 76. an tu Narbone.*

3. Ridet facetè, & dialogiſmo levitatem Antonii, qui ut ſe nec opinatò reducem oſtenderet conjugi, Urbem nocte tenuit: ſed & aliæ, præter reviſendam uxorem, turpiores cauſæ redeundi fuerunt Antonio. *n 77. at videte.*

4. Pars Antecedentis, *Conſulatu oppreſſit Remp.* amplificata eſt, & diſtincta in ſex tempora: 1 ante Kalendas Jan Antonius egens, & perditus ære alieno, rurſus in gratiam Cæſaris receptus, hujus *juſſu*, & voluntate, non populi ſuffragio renuntiatus eſt Conſul, eluſo perfidè Dolabella. *nu. 78. ſed nimis multa.*

2. Kalendis Jan cum Antonius iniret magiſtratum, audiretque Cæſari ad Parthos ituro Dolabellam Conſulem ſubrogandum, impudenter reſiſtit, & imperitè (quippe qui Conſul ſit, ſtultè ad ſacerdotium ſuum recurrit) ſe auſpicia oppoſiturum eſſe denuntiat. *num 80. veniunt Kalenda Jan* 3. A Kalendis Jan. uſque ad idus Martias, Antonius pari inſcitia, & impudentia obnuntiavit comitiis,cum revera in iis nihil cerneret vitii; ſed auſpicia, religioneſque fingeret. *num. 82. atque ex illo die.* Digreditur Cicero ad Lupercalia, quibus Antonius magna laſcivia, & audacia, Cæſari diadema ſupplex obtulit; idque faſti,

Inſcribi juſſit: quod flagitium orator maximo populi Rom. odio, & cruenta morte dignum amplificat, exemplis multorum. *Num.* 84. *ſed ne forte*. 4. Ipſas idus Martias, redit Cicero ad id quod ementitis auſpiciis facturus erat Antonius, niſi eo ipſo die Cæſar occiſus fuiſſet: iſtius autem præclari auguris fugam, ac timorem adſcribit Cicero conſcientiæ præteritorum ſcelerum, & futura ſcelera Antonii veriſſimè proſpexit. *Num.* 88. *ſed ad auſpicia*.

5. Poſt idus Martias quidquid rectè è Rep. feciſſe viſus eſt Antonius, id ex timore, & ſimulatione feciſſe; poſtea verò redeunte audacia nihil non eſſe facturum (uti fecit) improbè, Cicero conſtanter prævidit. *Nu.* 90 *poſt tertium diem*. Opinionem ſuam confirmat Orator primùm ex immunitatibus, quas palam vendidit, & ex ſepties millies ſeſtertium, quod rapuit. *Num.* 92. *inſpectantibus vobis*.

Deinde ex reſtituta, & vendita Regi Dejotaro parte Gallo græciæ, & Armeniæ, quas Cæſar eripuerit. *num* 93. *quid ego de*. Tum ex Creta vectigalibus liberata, fictis pro libidine commentariis, & chyrographis Cæſaris. *Num.* 97 *quid ego de*. Ex lege etiam ficta, & nomine Cæſaris fixa, de reſtituendis exulibus, derelicto impiè patruo. *Num* 98. *& de exulibus*.

Parva fit digreſſio ad injurias, quibus Antonius affecit patruum ſuum; nam, præter alia, deſtituit in petitione Septemviratus, & ejus filiam adulterii falsò accuſans in Senatu, repudiavit: quòd per incrementum amplificat Orator. *Ibid. quem etiam ad cenſuram*. Redit ad Chyrographa Cæſaris, quæ adulteravit Antonius, poſt, contraque edictum Senatus. Et 6. menſe Majo peracurſationem Antonii ironicè arguit, quòd ipſe Capuam Coloniam deducere conatus ſit. *Nu.* 100. *ſed ad Chyrographa* Digreditur in alteram Antonii

nii peregrinationem ſuſceptam, ut agrorum Campani, & Leontini largitio militibus veteranis fieret, *Ibid. at quàm nobilis*. Sed ad iter Italiæ reverſus reprehendit Antonium, quòd, auſpiciorum jure turbato, Caſilinum Coloniam deduxerit. *num.*102. *Sed ad iter*. Deinde quòd M. Varronis fundum ſine jure, ſine pudore, ſine auctionis mentione, magna vi, & cupiditate occuparit. *Num.* 103. *ab hac religionum*.

In iſto autem fundo Cicero inſectatur exclamatione, & hypotypoſi temulentiam Antonii, oppoſita Varronis ſapientia, ac ſtudiorum ratione. *Num.* 104. *at quàm multos*. Exaggerat etiam in eodem fundo, & in reliquo itinere faſtum Antonii, qui Aquinates, & Anagninos non reſultavit, Sidecinos verò, & Puteolanos vexavit. *num* 206. *Caſſino ſalutatum*. Poſt hæc Orator Antonii reditum in urbem amplificat tum diſſimili exemplo Collegæ ſui Dolabellæ, qui de Rep. bene merebatur, tum comparatione tyrannorum Cynnæ, Syllæ, Cæſaris. *Num.* 107. *interea dum tu*. Nam acta Cæſaris reſcidit, & teſtamentum irritum fecit. *Num.* 09. *an iſte*.

Imò quos honores ſummos vivo Cæſari diligenter accurare viſus eſt, nunc eos illo mortuo perſolvere negligit, vel ex inconſtantia, vel ex proprio quæſtu. *nu.* 110. *Et tu in Cæſaris*.

Concludit longam inſectationem comparando; & (quod paſſim fecit) cavillando: ſed jam quaſi victor inſultat adverſario. *Num.* 111. *Quid ad hæc*.

ANNOTATIO.

Contentio diviſa eſt in duas partes; confutationem & inſectationem: in confutatione Cicero perſpicuè diluit crimina contra ſe objecta. In inſectatione oſtẽdit Antoniũ, tum privata vita fuiſſe vitioſum;

tum publica, ſeu magiſtratibus hoſtem, & oppreſſorem Reip. quod utrumque ut clarius, & ordine demonſtret, inductione recenſet ſingulas ætates Antonii, pueritiam, adoleſcentiam, reliquamque vitam; & ſingulos magiſtratus, quæſturam, tribunatum, magiſterium equitum, conſulatum.

Inſectatur autem acriter, & copiosè: quamquam enim quis putarit fortaſſe aculeos oratoris excuſſos eſſe, aut eloquentiæ fontes exaruiſſe, tot tantiſque inſectationibus in Verrem, in Saſſiam, in Clodium, in Piſonem, Gabinium, alioſque profectò in iſto genere invehendi ingenioſa ſemper natura facundiam auget, & ſenex graviore urget, & acutiore pungit ſtylo: ſicut in aliis orationibus par ſibi Orator Cicero, in hac ſe ipſo major, ac divinus, teſte Juvenale, viderit poſſit.

PERORATIO.

Cicero avocat Antonium à conſilio armorum, quibus Senatum obſidet: ipſique brevi tempore interitum minatur exemplo Clodii, & Curionis, ſi magis uxori Fulviæ pergit obſequi, quàm populo Rom. cujus charitate, & benevolentia erit tutior, quàm iſto armorum præſidio. *nu.* 112. *Præterita omittamus*. Opponit præſidium Reip. armis Antonii, & animum populi Rom. qui pacem amat, odit ſervitutem, regnantes ſuſtulit; idque exemplis demonſtrat. *num* 113. *Habet populus Rom.* Deinde proponit Antonio, quàm ſit jucundum, ac honeſtum, rectè, pro Rep. facere; quamque metuendum, ac turpe, libidinosè, avarè, facinorosè ſe gerere. *num.* 115. *Recordare igitur*. Confirmat exemplo Cæſaris, & comparatione majorum. *num* 116. *Niſi verò* Poſtremò adducto majorum exemplo, obteſtatur Antonium, ut cum Rep. redeat in gratiam: ſibi Cicero quidquid acciderit, inimicitia Antonii, aut

aut vita, aut mors, modò populum Rom. liberum faciat, alterum liberatorem relinquat, nihil amplius optat.

ANNOTATIO.

Adductus Cicero nulla alia cauſa inſectandi Antonii, quàm amore patriæ, poſtremò (quamquam diffidens) hunc deterret à conſilio armorum, propoſita vel honeſtate virtutis, vel turpitudine vitii: de ſe autem Tulius, inſignem, qua adoleſcens, & ſenex excelluit, Reip. charitatem præſtat & officium boni civis poſteritati tradit. Qui affectus magnam Ciceroni affert benevolentiam: Antonio invidiam, niſi reſipiſcat.

Digitized by Google

III. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cum Cicero graviſſimè in Antonium invectus eſſet, commotus ille, tum factorum conſcientia, tum opibus Octavii adoleſcentis, cui veteranorum ſtudia adhærebant, percurſavit Italiam, ut veteranis militibus ſollicitatis cum exercitu ad urbem veniret; ſed conatum ejus repreſſit Octavius, qui, & ipſe veteranorum præſidium privato conſilio comparaverat: quam ob cauſam territus Antonius, abierat in Galliam, ut eam occuparet; ſed cum prohiberetur à D. Bruto qui eam provinciam Conſul deſignatus obtinebat, illum Mutinæ obſedit. Quibus rebus cognitis, cum Senatus ad decimum tertium Calend. Januarii per tribunos plebis haberetur, dixit ſententiam de Rep. Cicero, quam hac oratione complexus eſt: ut quæ egiſſet Octavius Cæſar, ea rata eſſent auctoritate publica: & ut præmia decernerentur legionibus, quæ illum ſecutæ fuerant; & Cæſar imperatoria dignitate ornaretur. Item, ut provinciam Galliam retineret Brutus in Senatus populique Rom. poteſtate, & ut Antonius hoſtis judicaretur.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an res illæ, quas Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus cum Gallia adverſus Antonium geſſerunt, ſint publica Senatus auctoritate confirmandæ, & laudibus ornandæ; & Antonius contra judicandus hoſtis.

Stylus eſt temperatus.

SY-

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM.	PROPOS.	ARGUMENTA.
Serius omnino expectanti Ciceroni advenerunt Kalend. Januar. & jam feſtinatione eſt opus, ut propulſetur Antonius, qui Reip. bellum gerit.	Res illæ, quas Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus ſimul cum Gallia adverſus Antonium geſſerunt, ſunt publica Senatus auctoritate confirmandæ, laudibuſque ornandæ: contrà, Antonius eſt judicandus hoſtis Reip.	Quia Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus ſimul cum Gallia, ſunt optimè de Rep. meriti: jamque ipſi Antonium non Conſulem, ſed Reip. hoſtem judicarunt.

ARGUMENTA.	AMPLIFICAT. ET
Octavius cum veteranis, Antonium urbe Roma prohibuit; Brutus cum ſuis, Antonium provincia Gallia excluſit, igitur Octavius Cæſar	Sapientiſſimo conſilio adoleſcens Cæſar, pro Rep. effuſo patrimonio, ut crudeliſſimum hoſtem Antonium urbi imminentem arceret, fortiſſimas, & Reip. amiciſſimas veteranorum militum legiones comparavit: Decius autem Brutus præſtantior L. Bruto, Antonium Tarquinio Rege perniciosiorem Reip. è Gallia, quæ eſt flos Italiæ, firmamentum imperii, ornamentum dignitatis, repulit; atque hoſtem judicavit. Quare res ab utroque, & ſuis geſtæ, ſunt auctoritate Senatus comprobandæ, ac immortali laude ornandæ. At quàm contumelioſus in edictis Antonius? quàm amens? Cæſari ignobilitatem

TIO.

cum veteranis militibus, & D. Brutus ſimul cum Gallia, ſunt optimè de Rep. meriti; jamque ipſi Antonium; non Conſulem, ſed Reip. hoſtem judicarunt.

AFFECTUS. Peroratio.

objicit ex genere materno, quo ipſe glorîatur: nepotem Ciceronis cæpit ſocium Octavii, & parricidii inſimulat: Senatum convocat, in quo vel ipſe abeſt, vel nullum de Cæſare verbum facit: graviora in optimos viros edicta, & Senatus-conſultum non religioſum facit de provinciarum ſortitione.

Cicero hortatur Senatum, ut conjunctis armis cum Octavio, & Bruto, oblata divinitus occaſione, & facultate profligandi tyranni, libertatem populo Rom. innatam anteponat vel glorioſæ morti, vel turpiſſimæ ſervituti.

4

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero gaudet calendas Jan. adveniſſe, ut communi Senatus conſenſu, & deſignatorum Conſulum opera, ociùs occurratur armis Antonii, qui ſe ad urbem venturum eſſe minitatur, *num.* 1. *Seriùs omnino*.

ANNOTATIO.

Cicero ordiţur à periculo Reip. vultque celeriter reſiſti Antonio ne majus ſit in mora periculum. Ipſe interim victoriæ fiduciam captat, & benevolentiam à ſua Reip. cura, à Senatus, novorum Conſulum concordia, ab armis profligati, & perditi Antonii. Docilitatem etiam, & attentionem comparat, explicato periculo, & magnitudine communis cauſa.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: res illæ, quas Octavius Cæſar, cum veteranis militibus, & D. Brutus ſimul cum Gallia, adverſus Antonium geſſerunt, ſunt publica Senatus auctoritate confirmandæ, laudibuſque ornandæ; contra, Antonius eſt judicandus hoſtis Reip.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc; quia Octavius Cæſar cum veteranis militibus, & D. Brutus cum Gallia ſunt optimè meriti de Rep. jamque ipſi Antonium non Conſulem, ſed Reip hoſtem judicarunt.

Digitized by Google

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumenta, *Octavius Caſar cum veteranis militibus, & D. Brutus cum Gallia ſunt optimè meriti de Repub. Jamque ipſi Antonium non Conſulem, ſed Reip. hoſtem judicarunt,* hoc Enthymemate ſunt complexa. Octavius cum veteranis Antonium urbe Roma prohibuit; Brutus cum ſuis Antonium provincia Gallia excluſit: igitur, &c.

Antecedentis 1. pars, *de Octavio, & veteranis*; amplificatur, à perſona Octavii adoleſcentis ſapientiſſimi, & amantiſſimi Reip. *num.* 3. *C. Caſar adoleſcens.* 2. à perſona Antonii hoſtis crudeliſſimi, *num* 4. *quis enim eſt.*

3. A legionibus veteranorum militum fortiſſimis, & amiciſſimis Reip. *num.* 6. *nec verò de legionibus.* Concludit Cicero quod propoſuit, res illas, quas Octavius geſſit, eſſe publica auctoritate confirmandas, & laude ornandas, militibus autem veteranis præmia eſſe decernenda, *nu.* 7. *Faciendum eſt igitur.*

Antecedentis 2. Pars, *de Bruto, & Gallia,* amplificatur exclamatione, & duplici comparatione; una D. Bruti cum L. Bruto; altera Tarquinii Regis cum Antonio tyranno, *num.* 8. *Hoc verò recens.* Concludit Cicero res, quas Brutus geſſit, eſſe publica auctoritate confirmandas, *num.* 11. *Majus igitur beneficium.*

Orator interſerit quare D. Brutus Antonium non Conſulem, ſed hoſtem verè judicarit; quia nimirum ille inſigne regni obtulit Cæſari, *num.* 12. *nec verò M. Antonium.*

Laudat etiam Galliam, quòd operam præſtiterit Bruto pro Rep. *nu.* 13. *nec verò de.*

Con-

Concludit antecedens, & profert ſententiam Cicero, ut judicetur hoſtis Antonius, non Conſul, *num.*14, *quamobrem tribuni*.

Confirmat ſententiam ſuam judicio non ſolùm Bruti, ſed etiam veteranorum militum, & Cæſaris. Argumentum eſt à contrario, *num.* 15. *nam ſi ille Conſul*.

Digreditur deinceps in contumelioſum, & amentem ſuis edictis Antonium, qui Cæſari ignobilitatem objicit ex genere materno, cum ipſe eodem materno genere ſoleat gloriari: quin Antonius ea parte inferior Cæſare, primam habuit uxorem Fadiam, Bambalionis filiam, qui homo libertinus, lingua impeditus, corde ſtupidus fuit; alteram verò avariſſimam, cujus avus maternus, Sempronius Tuditanus, dementer cum palla, & cothurnis nummos populo de roſtris ſpargere ſolebat, *num* 16. *at quàm contumelioſus*. Deinde pari contumelia carpere, ac vituperare voluit edicto nepotem Ciceronis, quòd Octavio contra Antonium exercitum ducenti comes fuerit; & de parricidio cogitarit, *num* 17. *idem etiam Q. Ciceronem*. Edicta autem amentia, & modum convocandi ſenatum, in quo poſtea vel ipſe non affuit, poculis impeditus; vel in quo nullum de Cæſare verbum Conſul facere auſus eſt, irridet Orator, *num.*19. *ſed ipſe quid*.

Tum ſententias perobſcuras, & magiſtro dignas cavillatur, *num* 21. *atque in rebus*.

Sed graviora in Caſſium, Carſulenum, Canutium edicta, & ſenatus conſultum celeriter, & per diſceſſionem factum de ſupplicatione M. Lepidi perſtringit, *num.*23. *ſed hac leviora*.

Denique in eodem ſenatus-conſulto non religioſam (quippe quæ properè, & veſperi facta eſſet) provinciarum ſortitionem ridendo arguit; quod provincias ii quibus obtigerant, recuſarunt, *num.* 24. *præclara tum fuit*.

Non

Non recuſarunt tamen ſuas Antoniani (quia tyrannidem optabant) atque his ſortes divinitus obtigiſſe joco exclamat Cicero, *Num.26. qui ſunt igitur*. Concludit digreſſionem apoſtropha ad Octavium, qui ferocem Antonium ab urbe repulit, *Num.27. O C. Caſar*.

ANNOTATIO.

Orator merita Caſaris & Bruti amplificat, ut gratus Senatus huic provinciam Galliam confirmet, illi dignitatem imperatoriam; legiones etiam veteranorum militum laudat, hiſque decernenda pramia eſſe cenſet; tum concordiam Senatus & deſignatorum Conſulum, & fidem Gallia pradicat, ut omnium arma convertat in Antonium; quem prajudicio Caſaris, & Bruti & militum & Gallia vult Cicero judicari hoſtem, & bello urgeri quam primum.

PERORATIO.

VEhementer Cicero hortatur ſenatum ad libertatem Reipub. tuendam. 1. comparatione: nam ſi Cæſaris dominatum fatalis quædam neceſſitas ferre coegit, hodie libera Reſp. mori potiùs, quàm ſervire debet impuro latroni Antonio. *Nu. 28. Hodierno die*.

2. A conſequentibus, quæ facturus ſit ille victor, qui ſine victoria tam multa crimina commiſerit. Hæc enumeratio ſubjicit, *Num. 30. Quid hic faciat*.

3. Hypotipoſi, à perſona L. Fratris Antonii, qui ſcelerata arma conjunxit in Gallia. *Num. 51. atque is ab hoc*.

4. Oblata occaſione, & facultate vincendi Antonii, *Num.32. His vos taterrimis*. Quam ut occaſionem arripiat ſenatus iterum Cicero hortatur, pro:

propoſita ſervitutis ignominia, quæ gravior ſit honeſta morte. *Numer.* 34. *Hanc igitur occaſionem.*

Poſtremo loco ſententias ſuas concludit atque confirmat de Bruto, de Octavio Cæſare, de legionibus veteranorum: cenſetque provincias ab iiſdem, qui eas obtinent, obtinendas eſſe ex lege Julia, quoad ex ſenatusconſulto cuique eorum ſucceſſum ſit; iiſdem de rebus ad ſenatum à novis Conſulibus, primo quoque tempore eſſe referendum. *Num.* 37. *quas ob res.*

ANNOTATIO.

In peroratione eſt idem, at vehementer affectus; qui in exordio, & in contentione.

Digitized by Google

IV. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

HÆc Oratio eſt eodem argumento, quo prior: & eodem die ad populum habita, quo prior in Senatu; docet enim populum quid actum ſit in Senatu, cum laudatione eorum, qui Rempub. defendendam ſuſceperint, & cum inſectatione in Antonium qui hoſtis judicatus ſit; hortaturque populum ad libertatem recuperandam.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an M. Antonius ſit à populo judicandus hoſtis.

Stylus eſt medius.

SY-

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Frequens concio, & alacritatem Ciceroni affert Reip. defendendæ, & ſpem recuperandæ libertatis.

PROPOSIT. M. Antonius eſt à populo judicandus hoſtis.

1. ARGUM. Quis omnium præjudicio eſt hoſtis.

ARGUMENT. M. Antonius judicio Senatus, & Octavii Cæſaris, & veteranorum militum, & D. Bruti, & Galliæ, & ipſorum Deorum eſt hoſtis: igitur omnium præjudicio eſt hoſtis.

AMPLIFIC. & AFFECT. Senatus maximas gratias atque honores decrevit Octavio Cæſari, ejuſque militibus, quòd crudelem Antonium reliquerunt, & propulſarunt: decrevit item D. Bruto, & Galliæ, qui Antonio reſtiterunt. Quo facto quis non perſpicit Antonium hoſtem eſſe judicatum? quem enim appellare poſſumus eum, contra quem qui exercitus ducunt, iis Senatus arbitratur ſingulares exquirendos honores? aut igitur hoſtis Octavius, hoſtis Brutus, qui contra Senatus auctoritatem reſiſtunt Antonio; aut non Conſul Antonius, ſed hoſtis. Ad hunc Senatus, imperatorumque conſenſum accedit judicium Deorum, qui portentis hoſti patriæ Antonio pœnas denunciant.

peroratio. Adhortatio ad populum, ut libertatem defendat contra Antonium crudelem Tyrannum; præſertim cum facilius hic hoſtis poteſt obrui.

EXORDIUM.

SUmit Cicero exordium à frequenti concione; quæ alacritatem ipſi affert Reip. defendendæ, & ſpem recuperandæ libertatis. *Num 1. Frequentia veſtrum.*

ANNOTATIO.

Brevi exordio Orator benevolentiam captat à ſuo, & frequentis populi ſtudio, in defendenda Rep.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propóſitio: M. Antonius eſt à populo judicandus hoſtis.

Diſtributio ſeu argumentum: quia omnium præ judicio eſt hoſtis.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *M. Antonium omnium præjudicio eſt hoſtis*, patet hac inductione: M. Antonius judicio Senatus, & Octavii Cæſaris, & veteranorum militum, & D Bruti, & Galliæ, & ipſorum Deorum, eſt hoſtis: ergo M. Antonius omnium præjudicio eſt hoſtis.

1. Pars antecedentis: *de judicio Senatus, & Octavii Caſaris & veteranorum militum*, amplificatur, tum decreto ſenatus, tum laudatione Octavii Cæſaris, & veteranorum militum, qui Antonium Conſulem reliquerunt, ut Remp. defenderent. *Ibid. Hodierno enim die*. Cicero concludit, apo-

apoſtropha, ad Antonium, primam partem antecedentis. *Num.6. quæ expectas*.

2. Pars antecedentis, *de judicio Bruti, & Galliæ*, pariter amplificatur rebus geſtis Brutorum, & auctoritate ſenatus, & ſtudio Galliæ. *Nu.7. Quid? D. Brut.* Cicero concludit etiam hanc partem adverſus quoſdam, qui ſpe latrocinii Antonium Conſulem ſequuntur, *num.9. Negat hoc*.

3. Pars antecedentis, *de judicio ipſorum Deorum*, conjicitur, tum ex prodigiis, tum ex communi hominum conſenſu, divinitus dato, contra Antonium, *num.10. quod ita futurum*.

ANNOTATIO.

Agit Orator inductione, ſeu præjudicio Senatus, Cæſaris, Bruti, militum, Galliæ, ut his populus conſentiens hoſtem Antonium judicet, armaque corripiat.

PERORATIO.

Cicero ſimilitudine hortatur populum ad libertatem tuendam. 1. A perſona Antonii, crudelis tyranni, qui poteſt obrui, *num.11 Faciam igitur* 2. A propria virtute populi Rom. & exemplo Majorum, qui quoſcumque hoſtes vicerunt, *num.12. incumbite in cauſam*. Amplius, accendit Orator populum comparatione Antonii, & aliorum hoſtium, atque etiam Catilinæ, *num 14 ac majoribus quidem*. Poſtremò ſuam operam addicit populo, & init gratiam, *num.16. Equidem quantum*.

ANNOTATIO.

Poſtquam Cicero in Contentione convicit populi intelligentiam præjudicio Senatus, & aliorum; in Peroratione impellit voluntatem, ut ille virtutis gloria, & Majorum exemplo, tyrannum proſequi bello non deſiſtat.

V. PHILIPPICA:

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Obſidente Mutinam Antonio, non modò ſine Senatus auctoritate, ſed invito etiam Senatu, qui Galliam citeriorem D. Bruto jam anteà à Cæſare datam poſt ejus necem confirmaverat: novi Conſules, Panſa & Hirtius Kal Jan. primo Conſulatus die convocato de more Senatu, non ſolùm de Mutinæ obſidione, ſed omnino de tota Repub. deque honoribus, & præmiis bene de Rep. meritorum, ac merentium, de quibus 13. Kal. Senatus conſultum factum erat, retulerunt. Quod ad Mutinam attinuit, cenſuit is, qui ſententiam primus rogatus eſt, mittendos ad Antonium legatos, qui agerent cum eo, ut ab ejus urbis obſidione deſiſteret Cicero autem, ſuo loco rogatus, turpe, & indignum dicit eſſe ſenatus, ac populi Rom majeſtate, ad eum legatos de pace mittere, de quo ante paucos dies, tanquam de hoſte, graviſſima, & ſeveriſſima judicia idem ſenatus fecerit. Decreverat enim 13. Kal. Jan. ut de honoribus Cæſaris, & Bruti, qui Rempub. privato conſilio defendendam ſuſceperant, deque præmiis Martiæ, & Quartæ legionum quæ Antonio relicto, ad Cæſarem ſe contulerant, primo quoque tempore novi Conſules referrent. Deinde vehementer incubuit Cicero ut hoſtis judicaretur Antonius, & ea decernerentur de honoribus, & præmiis, quæ ſenatus ex novorum Conſulum relatione decerni ſibi placere oſtenderat. Manut.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an ſenatus debeat ad Antonium legatos mittere, qui de pace, & concordia agant.

Stylus dicendi eſt mediocris.

SY-

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Quò ſeriùs tandem fuit convocatus Senatus, eò majorem nunc Cicero habet ſpem opprimendi Antonii, ex oratione, & concordia novorum Conſulum.

PROPOS. Senatus mittere non debet ad Antonium Legatos, qui de pace, & concordia agant.

ARGUM. 1. Quia hujuſmodi ad Antonium legatio turpis eſt Senatui.
2. Hujuſmodi legatio eſt periculoſa.

ARGUMENTATIO. Hujuſmodi legatio repugnat graviſſimis, ac ſeveriſſimis judiciis, quæ de Antonio fecit Senatus; & cum illo hoſte bellum retardat: igitur hujuſmodi ad Antonium. Legatio eſt turpis Senatui, & periculoſa Reip.

AMPLIFICAT. & AFFECTUS. Non patitur Cicero pacem rogari Antonium, quia id contra majeſtatem populi Romani; & ſignum eſſe timidi, atque inconſtantis Senatus videretur, poſt tot decreta, tamque acerba contra Antonium. Quem enim nuperrimè hoſtem judicavit Senatus, & quem non eſſe Conſulem ſcelerata facta dictaque teſtantur, adhuc ei ultro mitterentur legati? quid, quod Antonius offenſus decretis Senatus, & inſanè arrogans, pacem non volet, neque parebit legatis populi Romani? pejor enim hoſtis quàm Annibal, nihil aliud quàm venire Romam ſpectat; & ſceleratè, ac tyrannicè, uti Conſulatum geſſit, Remp. vexare. Quare Cicero iſta turpi legatione, retardari præterea bellum indignatur: omni ſtudio adhortatur Senatum, ut communi conſenſu ſumat arma: Cæſari, Bruto, & Lepido, Egnatulejo, veteraniſque militibus honores decernat: ut hi ſimul omnes majore animo, & confeſtim decertent contra Antonium.

PEROR. Bellum eſt ſine mora gerendum.

EXOR.

EXORDIUM.

SErius eſſe prolatum ad Kal. Jan. Senatum quæritur Cicero: verùm moram eſſe compenſatam gaudet oratione, & concordia novorum Conſulum. *Num.1.nihil unquam*.

ANNOTATIO.

Tempus convocandi Senatus contra Antonium longius eſt viſum Ciceroni amanti Remp. ſed nunc gaudium, ac fiduciam præſefert ex communi concordia Senatus. Quare colligit benevolentiam, & expedit arma contra adverſarium. Qui eſt affectus Orationis.

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Senatus mittere non debet ad Antonium legatos, qui de pace, & concordia agant.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia hujuſmodi legatio ad Antonium eſt turpis ſenatui. 2 quia eſt periculoſa Reip. Verùm hoc poſterius argumentum paſſim eſt implexum priori: quare licèt utrumque ſimul conjungere.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis utrumque argumentum, *hujuſmodi legatio ad Antonium eſt turpis Senatui, & periculoſa Reip.* hoc Enthymemate explicatur: Hujuſmodi legatio repugnat graviſſimis, ac ſeveriſſimis

mis judiclis, quæ de Antonio fecit ſenatus, & cum illo hoſte bellum retardat: ergo hujuſmodi legatio ad Antonium eſt turpis ſenatui,& periculoſa Reip.

Antecedens demonſtrat Cicero (indignans iſtius ſententiam, qui primus dixit) ex nuperrimo ſenatus judicio, quo & Antonius hoſtis judicatus, & res geſtæ Cæſaris, & veteranorum militum laudatæ ſunt. *Num.* 2. *atque ut oratio*.

Indignatur etiam ſententiam Cotylæ, & aliorum Antonii amicorum, qui Tranſalpinam ipſi Galliam decerni volunt: cujus pernicies ſententiæ oſtenditur ex conſequentibus malis; & prolepſis adverſariorum refellitur dialogiſmo. *Num.* 5. *hoc dies duodecim*.

Digreditur Cicero, negatque Antonium eſſe conſulem, ejuſque acta reſcindenda eſse cenſet; quia contra auſpicia, & per vim lata fuerunt. *num.* 7. *an non cadunt hæc*. Exaggerat alia ſcelera Antonii conſulis [de quibus etiam in Philipp. ſuperioribus] 1. rapinas, & quæſtus, fictis venalibus chyrographis Cæſaris. *Num.* 11 *illa verò diſſipatio*. 2. Latam legem judiciariam, cui tertiam ille decuriam ex indignis hominibus, ſcilicet Alaudis, Aleatoribus, Exulibus, Græcis(quos judices irridet) collectam adjecit, reclamante cœlo & populo Romano. *Nu.* 12. *is etiam legem* 3. Collocatos in æde Concordiæ homines armatos: quod crimen adjunctis loci, & comparatione trium tyrannorum augetur. *Num.* 17. *an illa non*.

4. Acerbè Ciceronem convocatum in ſenatum, paratasque necis inſidias. *Num.* 19 *Hunc etiam niſi*.

Iniquam diviſionem agrorum, cum L. Fratre. *Num.* 20. *Etenim aderat*.

6. Dicta, factaque tyrannica Brunduſii,& Mutinæ, & paulò poſt Romæ exercenda: niſi Cæſar cum veteranis militibus, & Brutus obſtitiſſent. *Nu.* 21. *M. verò Antonium*.

Concludit digreſſionem, confirmatque Antonium

nium non eſſe conſulem comparatione hoſtis Annibalis, *Num.25. Ergo Annibal*.

Redit ad antecedens, confirmatque nomine ipſo legationis ultrò miſſæ; quòd non tantùm contra majeſtatem ſenatus; ſed etiam timoris eſſe ſignum videbitur: proinde animos franget, & moram afferet bello, *ibid. ad hunc Dii boni*. Indignitatem auget Cicero à conſequentibus, ſi non paruerit Antonius legatis populi Rom. opponitque diſſimile exemplum Majorum, qui non ad civem ſuum, ſed ad Annibalem, aut ſi is non paruiſſet, Carthaginem legatos miſerunt, *Nu 27. Recedat à Mutina*. Quòd ſi paruerit Antonius, non tamen poterit, aut volet ſenatus illo cive uti, quem ſuperioribus actis hoſtem judicav t; Cæſarem, & Brutum, & veteranos laudavit, *Num 28 Age ſi paruerit*. Non pariturum autem Antonium Cicero conjicit ab arrogantia, & inſania, & perditis amicorum conſiliis, *Num.29. ſed hoc minùs*. Interim iſta legatione retardabitur bellum, quod ſine ulla mora, & confeſtim eſt gerendum, ut naſcenti malo occurratur, *Num. 50. Tenetur intereà*. Concludit Antonium fruſtrà ſperaſſe diſſenſionem ſenatus, aut novorum conſulum; quibus nunc tota Reſp. & hoc bellum committi debet, *Num. 32. nam nunc quidam*.

Sequitur extra cauſam altera Ciceronis ſententia, de teſtimonio ſenatus, & honoribus tribuendis iis, qui adverſati ſunt Antonio. Inprimis D. Bruto (cujus virtutem, ac merita erga Remp. magna verborum amplificatione attollit) gratias immortales habendas, & confirmandam eſſe Galliam cenſet. *Nu.35. altera res eſt*. Atque etiam M. Lepido (cujus libertatem in non ferendo dominatu regio; cujus ſapientiam in bello civili reſtinguendo affert] decernendos honores, quàm ampliſſimos, & ſtatuam equeſtrem inauratam in roſtris ſtatuendam cenſet. *nu.38. atque etiam M. Lepido* Octavio autem (cujus conſilium in comparandis militibus di-

Digitized by Google

divinũm facit, ab adjũnctis; cujus virtutem magno Pompejo non inferiorem prædicat) dignitatem cenſet imperatoriam eſſe conferendam. *Num.* 43. *Venio ad C. Caſarem*. Neque in hoc adoleſcente eximio leges annales ſervari vult, tum Majorum exemplo, tum concepta fiducia de futura ejus indole, ac prudentia, qua longiſſimè patrem ſuperat. *Num.* 97. *Quid eſt enim*. Audet etiam Cicero obligare fidem ſuam, & optima quæque polliceri de Cæſare. *num.* 51. *Audebo etiam*.

Ad extremum ſuadet Egnatulejo Magiſtratum ante legitimum tempus tribui; veteranis militibus vacationem eſſe militiæ, & commodam aſſignationem agri campani per novos conſules fieri. *Num* 52. *Nec vero de*.

ANNOTATIO.

Hæc eſt inſinuatio Oratoris: primùm arguto enthymemate concludit Senatui ſuſcipiendum eſſe bellum, vel turpem levitatis notam. Deinde apta digreſſione Antonium inſectatur, non ut conſulem, ſed ut hoſtem, ac tyrannum, ut ſuſceptum jam bellum acceleret in nefarium hominem. Tum altera parte orationis annexa, Cæſarem, veteranos milites, Brutum ſummè prædicat, eorumque virtutem præmiis decorandam cenſet, ut uno omnes celeriter bello Antonium hoſtem, ac tyrannum opprimant: quòd unicè Cicero optat pro Rep.

PERORATIO.

URget quod ſæpè dixit, bellum neceſſariò, ac ſine mora, oblato tempore, communi concordia, eſſe gerendũ cum Antonio, *n.* 54. *Dixi ad ea.*

ANNOTATIO.

Concludit Cicero brevi Anacephalæoſi.

VI. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Cicero V. Philippica vehementer diſſuaſerat Senatui, ne ad Antonium legati mitterentur. Senatus eo die nihil decrevit, ſed triduo poſt mittendos omnino cenſuit, qui Antonio nuntiarent, ne conſulem deſignatum oppugnaret, ne Mutinam obſideret, ne provinciam depopularetur, ne delectus haberet, eſſet in Senatus populique Rom. poteſtate. De quibus Cicero hac oratione docet populum, & Senatus voluntatem de mittendis legatis exponit, & quid ipſe de legatione ſentiat, & quid auguretur, oſtendit, Manut.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an Senatus ſententia de mittendis ad Antonium legatis ſit à populo Rom. repudianda.

Dicendi character eſt mediocris.

S Y N O P S I S.

EXORDIUM. Cicero exponit populo ſuam in Senatu ſententiam triduo agitatam ; nunc demum rejectam, miſſis ad Antonium legatis.

PROPOS. Senatus ſententia de mittendis ad Antonium legatis eſt à populo Rom. repudianda.

ARGUM. 1. Quia nulla poteſt eſſe populo Rom legationis communitas cum M. Antonio.

2. Iſta legatione non cauſa belli tollitur ; ſed mora bello affertur.

ARGVMENTATIO. 1. Argumenti. Antonius eſt latro, & hoſtis ; igitur nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio.

2. Argumenti. Antonius non parebit legatis populi Rom. igitur iſta legatione non cauſa belli tollitur ; ſed mora bello affertur.

amplificatio, & affectus. 1. Argumentat. Populo Rom. & ſcelerato hoſti, ac latroni erit communitas legationis?

2. Quid? ut Antonius, qui ſibi non paret, at peſſimis affeclis, L. Antonio, Plancio, Trebellio paret, ipſe legatis populi Rom. pareat? hoc nunquam faciet: hæc igitur legatio, certa eſt denuntiatio belli, aut potiùs retardatio. Quin populus arma corripit? & Bruto civi optimo, Conſulique deſignato ſuccurrit?

PROPOSITIO. Populus expectet quidem reditum legatorum interim acriter, duce Cicerone, præparet arma certò futura contra Antonium, ac libertatem ſuam tueatur.

EXORDIUM.

CIcero productus in concionem ab Apulejo, exponit, quomodo ſua ſententia per triduum agitata, demùm non valuerit: at remiſſior Senatus legatos ad Antonium miſerit. *Num.* 1. *Audita vobis*.

ANNOTATIO.

Cicero populi gratiam conciliat, in hanc concionem veniendo; docilitatem, exponendo quid ſit actum in Senatu; attentionem, rem triduo agitatam proponendo. Narrationem autem præſertim in re jam nota poſſe adhiberi orationis principio, etiam alibi vidimus.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Senatus ſententia de mittendis ad Antonium legatis eſt à populo Rom. repudianda.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio.

2. Quia iſta legatione non cauſa belli tollitur, ſed bello mora affertur.

CONTENTIONIS

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

PRopoſitionis primum argumentum, *nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio*, hoc Enthymemate perſtringitur: Anto-

tonius eſt latro & hoſtis; igitur nulla poteſt eſſe populo Rom. legationis communitas cum M. Antonio.

Antecedens ſimul, & conſequens per indignationem vibratur conglobatis effectis ſcelerum Antonii. *numer. 3. Intelligo à vobis Quirites.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *iſta legatione non cauſa belli tollitur, ſed mora bello affertur*, ſimili Enthymemate paulò latiùs excurrit: Antonius non parebit legatis populi Rom. igitur iſta legatione non cauſa belli tollitur, ſed mora bello affertur.

Antecedens amplificatur à perſona Antonii, qui ſævior hoſtis quàm Annibal, & vitiis deditus, nulla in re, quam per legatos mandat Senatus, obſequi unquam volet. *n 4. Quamquam quirites.*

Conſequens augetur adhortatione ad populum, ut ſe ad arma accingat, & Bruto (civi optimo) ſuccurrat. *Num 8. Quæ cum ita ſint.*

Digreditur Cicero ad inſectandos ironia tres Antonii aſſeclas: in primis indignatur legatos populi Rom. ſiſtendos L. Antonio, quo auctore M Antonius certiſſimè his non parebit. *Num. 10. Quid? ipſe ſi velit.*

Dein ex occaſione cavillatur T. Plancium, & L. Trebellium familiares Antonii: illum de vi ob incenſam in funere P. Clodii curiam, lege Pompeja damnatum reſtituerat Cæſar decoctor. Hic Dolabellæ de tabulis novis legem ferenti adverſatus fuerat. *Ibid. pluris habetur.*

Redit ad L. Antonium, & rurſus indignatur illi, quaſi patrono populi equeſtrem ſtatuam inauratam eſſe erectam. *Num. 12. Redeo ad amores.*

ANNOTATIO.

Cicero hac inſinuatione, & cautione utitur in reprehendendo Senatu quòd minùs ſeverè egerit cum

Digitized by Google

Antonio, ut ejus excuſet legationem, non omninò diſſolutam, quia non ſit illa legatio, ſed denuntiatio belli, niſi Antonius paruerit. Hinc Orator ſubtilius avocans orationem à Senatu, ne offendat illum, totam futuri belli invidiam traducit in Antonium Reip. oſtinatum hoſtem, ac latronem, qui implicatus vitiis, & conſilio perditorum amicorum, nulla unquam in re parebit legatis populi Rom. Præterea Cicero ſententiam Senatus repudiari quidem à populo intelligit, ſuadetque; verùm tantiſper quando remiſſior Senatus ita ſenſit [eſt eadem inſinuatio, qua prior) populi ardorem attemperat, ut poſteà eò celeriùs arma expediat, quò diuturnior viginti dierum fuit mora. Inſectatur etiam digreſſione, & contemnit partes Antonii, ut nullus poſteà metus, aut mora bello eſſe poſſit.

PERORATIO.

HOrtatur populum, 1. ut tantiſper expectet reditum legatorum (quando ita ſenatus ſenſit) interim ſumat arma, quæ contra civem improbum certò eſſe futura prævidet. *Num.* 15. *Sed nimis multa*. 2. Suum ipſe conſilium, & laborem, & omne ſtudium in tuenda Rep. pollicetur [adverte ſubjectionem, & affectum.] *Num.* 17. *an ego non*. 3. Frequentem populum, & conſentientem inflammat ad ſervitutem Antonii repellendam, libertatemque (epiphonemate) populo Rom. propriam retinendam, *num.* 18. *Multas, magnaſque*.

ANNOTATIO.

Hoc denique evincit Orator, ut populus nolit pacem, ſed arma expediat, quod quia adhuc per Senatum non licet, à libertate qua novit intimè affici populum Rom. etiam, atque etiam ſtimulat: ſuam ipſe (quod ſapè in clauſulis ſolet] induſtriam promittit, pro ardenti charitate in Remp.

VII.

Digitized by Google

VII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

AMicos Antonii, pacem bello in ſermonibus anteponentes, eo conſilio, ut in reditum legatorum Antonii reſponſa mitiùs acciperentur, & Senatorum animis ſententia Ciceronis irritatis, ad clementiam ac manſuetudinem traducerentur, accuſat ut Antonii amantiores, quàm Reip. De pace autem non eſſe cogitandum cenſet, vel quia turpis, vel quia cum periculo, vel quia liberis civibus cum hoſte libertatis Antonio nulla prorſus eſſe poſſit. Senatum extremo loco, Panſamque Conſulem hortatur, ut ad ſtudium tuendæ Reip. nihil ab Antonio ſincerum expectantes, quemadmodum cœperint, incumbant. Manut.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere deliberativo, an Senatus debeat pacem velle cum Antonio.

Stylus eſt temperatus.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero adductus Conſulari officio proſpicit periculo Reip. contra quoſdam, qui fingunt Antonii reſponſa, eaque defendunt: idcirco non ſunt hi populares, aut Conſulares: at C. Panſa, & Cicero ſunt Conſulares, qui Remp. in pace & otio eſſe volunt.

PROPOSITIO. Senatus non debet pacem velle cum Antonio.

ARGUMENT. 1. Quia iſta pax eſt turpis. 2. Eſt periculoſa. 3. Eſſe non poteſt.

ARGUM. 1. Argum. omnis inconſtantia eſt turpis Senatui: ſed eſt inconſtantia Senatui: cum Antonio ſubitò pace velle conjungi, quem modò hoſtem non verbo, ſed re judicavit: igitur pax cum Antonio eſt turpis.

AMPLIF. ET A. Argument. Multa exſtant eaque graviſſima Senatus decreta contra hoſtem Antonium. Quàm eſt modò turpe, & inconſtans, ad eum legatos miſiſſe: turpiſſimum verò, & inconſtantiſſimum erit, eum ad pacem, atque adeò in Senatum admittere. Mori ſatius eſt, quàm huic ſcelerato latroni ſervire.

TA-

TATIO.

2. Argum. Ex pace, quæ cum Antonio fiet, brevi tempore orietur bellum longè graviùs: igitur pax cum Antonio eſt periculoſa.

3. Argum. Non poteſt eſſe pax cum Antonio, & Senatui, & equitibus, & univerſo populo Rom. & municipiis privatis, Naſidio, Cæſari, Bruto: igitur cum Antonio eſſe non poteſt.

AFFECTUS.

2. Argument. Poterit Senatus exploratam habere pacem, cùm in civitate Antonium viderit, aut potiùs Antonios? quanta erunt eorum ſcelera? quæ potentia? quantus ad eos erit concurſus perditorum civium? aut igitur nunc (facultatem habet) Senatus bellum gerat, ſi pacem vult: aut pace nunquam fruetur, ſi bellum omittit.

3. Argument. Quis è Senatu, ex equitibus, ex municipiis, ex privatis, qui non aliquo vel decreto, vel dicto, vel facto Antonium oderit? quem verò horum viciſſim Antonius non odit? quæ igitur pax cum Antonio, & illis, ubi odium.

Perorat.

Cicero monet Senatum, ne falli ſe ſinat ab Antonio pacem ſimulante, hortaturque Conſulem Panſam, ut periculo Remp. liberet.

Google

EXORDIUM.

Cicero aliis ſepoſitis curis, eſt intentus maximo periculo Reip. quod concitant amici Antonii, quando ejus fingunt reſponſa, dicuntque irritari Antonium non oportuiſſe Ciceronis oratione, *Num.* 1. *paruit de rebus*.

Hos (maximè L. Piſonem) refellit officio conſularis, cujus eſt, ulciſcendo, & pertimeſcendo nefarios cives, cavere, & proſpicere ſaluti Reip. iſti verò non conſtantes cives, nec conſulari nomine digni ſunt, qui in re improba, ideſt, favendo Antonio, populares putant eſſe, iidem in re ſana, quæ ſalutaris ſit populo, & Reip. id eſt ulciſcendo, & pertimeſcendo Antonium, ſunt nequam, & improbi, *num.* 4. *Utrum igitur*.

Confirmat conſulare officium, exemplo C. Panſæ. *Num.* 5. *accipiet in optimam*.

Confirmat, & ſuo exemplo, qui ſemper Remp. in pace, atque otio eſſe voluit. *Num.* 7. *itaque ego ille*.

ANNOTATIO.

Curat unicè Remp. Cicero, & ſtrenuè Conſularis viri officio fungitur, cavendo ab Antonio, ejuſque fautoribus, à quibus reprehenditur, quia bellum urgeat contra irritatum Antonium, qui pacem mavult, quàm bellum. Hos quidem Cicero negat eſſe populares, aut conſulares, aut denique cives, quia inconſtanter, & improbè defendant virum improbum, & benigniora ejus reſponſa fingant, contra ſalutem patriæ.

Itaque hoc exordio conciliat ſibi populum, & Antonianos adducit in invidiam. Diſſuaſurus etiam pacem cum Antonio, præmunit ſe, & aliàs pacis commodum, ſtudiumque præfert.

CON-

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Senatus non debet pacem velle cum Antonio.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc dilucidè expreſſa, petita attentione: 1. quia iſta pax turpis eſt. 2. periculoſa; 3. quia eſſe non poteſt, *Num.9. Cur igitur pacem.*

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

Propoſitionis primum argumentum, *pax cum Antonio eſt turpis*, deducitur hoc ſyllogiſmo: inconſtantia eſt turpis ſenatui; ſed eſt inconſtantia, ſenatum cum Antonio ſubitò pace velle conjungi, quem modò hoſtem non verbo, ſed re judicavit; igitur pax cum Antonio eſt turpis. Major probari non eget, *ibid. quid eſt inconſtantia.*

Minor per interrogationem amplificatur enumeratione decretorum ſenatus, *num.* 10. *Quaſi verò cum.* Deinde pulcherrima inſinuatione Cicero auget inconſtantiam, ac turpitudinem ſenatus ex decreta nuper legatione ad Antonium, *Num.* 13. *ac legatos.* Tum maximè dedecus, accumulat à conſequentibus, ſi fiet pax, & in ſenatum ſuſcipietur Antonius; quare monet, adhortaturque ſenatum, uti conſtantiam retineat, uti mortem anteponat ſervituti Antonii, cujus ſcelera replicat. *Num.* 14. *Retinenda eſt igitur.*

Propoſitionis ſecundum argumentum, *pax cum Antonio eſt periculoſa*, exponitur hoc Enthymemate: Ex pace, quæ cum Antonio fiet brevi tempore

orietur bellum longè gravius; ergo pax cum Antonio eſt periculoſa.

Antecedens amplificatur futura [cavillando præſertim, Lucii ſcelera ſubjicit] Antoniorum potentia, ac multitudine perditorum civium, qui ſe illis jungent, *num.* 16. *ſatis multa*.

Conſequens Enthymematis conſtat inſuper adhortatione, ut ſenatus bellum gerat, ſi pacem vult: ejus officium, & facultates, ſuam quoque Cicero fidem, & curam proponit in tanto periculo, *num.* 19 *nec ego pacem*.

Propoſitionis tertium argumentum, *pax cum Antonio eſſe non poteſt*, demonſtratur hac inductione; non poteſt eſſe pax Antonio, & ſenatui, & Equitibus, & univerſo populo Rom. & municipiis, & aliis privatis, Naſidio, Cæſari, Bruto: Igitur pax cum Antonio eſſe non poteſt antecedens clarè eſt deductum, *num* 21. *& ſeq. Dixi de periculo*.

Conſequens breviter ſubjicitur, & Orator monet periculum, *num.* 25. *omnia videbitis*.

ANNOTATIO.

Nihil non monet Cicero, ut diſſuadeat pacem monet Senatum pro conſulari vigilantia hortatur pro gloria populi Rom. urget pro potentia, ac ſceleribus Antoniorum: ubique pacis periculum & turpitudinem, & maximè difficultatem opponit.

Clara eſt autem hujus contentionis diſtributio, & ordo argumentationum: amplificationes breviter aſſurgunt, ne reprehendere aſperiùs ſenatum, aut ad pacem nolendam videatur impuliſſe: tranſitiones ſunt aperta: affectus præcipuè conſtant hortatione ſenatus: & charitate Reip. & inſectatione Antoniorum.

PERORATIO.

PErgit Orator monere periculum ſimulandæ pa-cis ab Antonio, niſi paruerit, *nu.* 26. *quorſum hac*.

Pergit adhortari ſenatum, ut periculum caveat, *nu.* 27 *ſed vos moneo*.

Panſam etiam Conſulem parva inſinuatione hortatur, ut omni periculo populum liberet, *nu.* 28. *Teipſum moneo*.

ANNOTATIO.

Abſolvitur idem affectus, qui antè in contentione, & in exordio.

Digitized by Google

VIII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Mortuo in legatione Sex. Sulpitio L. Piſo, & L. Philippus intolerabilia ab Antonio ad Senatum poſtulata retulerunt. Tum Senatus bellum indixit Antonio, ſed in ſenatusconſulto, nonnullorum ſuaſu tumultum appellare maluit, quàm bellum. Id Cicero reprehendit quaſi leniore ſenatu, quàm in eum oporteret eſſe, qui ei non pareret; Mutinamque nihilo ſegniùs poſt auditam legationem, quàm antea oppugnaret. Deinde cum Caleno adhuc de pace agente, paciſque commoda commemorante, & Maſſilienſium commoda oppugnante, acerbè queritur: & ſimul eos accuſat, qui mittendos etiam ad Antonium legatos cenſuerant. Piſonem, & Philippum increpat, qui mandata Antonii, tanquam ejus legati, non tanquam à Senatu miſſi retuliſſent. Manut.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere demonſtrativo [nam Antonii fautores reprehenduntur) cum multi turpiter faveant Antonio.

Stylus eſt temperatus, niſi ſubinde aſſurgit affectibus.

SY-

SYNOPSIS.

EXORDIUM.	PROPOS.	ARGUM.
Lenior fuit contra inſtitutum ſuum C. Panſa Conſul, qui in ſententiam L. Cæſaris, & aliorum diſceſſit.	Multi in Senatu turpiter favent Antonio.	1. Quia inconſideratè Senatus tumultum potiùs, quàm bellum contra Antonium decernit. 2. Inconſtanter, ac timidè aliqui Senatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

ARGUMENTA.	AMPLIFICAT. ET
1. Argum. Si tumultus decernitur; bellum, aut ſquid gravius decernitur; etiam reipſa eſt bellum cum Antonio: ergò inconſideratè Senatus tumultum potiùs, quàm bellum contra Antonium decernit.	1. Argument. Quid abſurdius eſt iſto tumultus verbo? etenim poteſt eſſe bellum ſine tumultu: tumultus eſſe ſine bello non poteſt. Deinde ipſo Senatus, & Conſulis Hirtii præjudicio, reipſa nunc eſt bellum, & crudeliſſimum quidem ob latrocinia Antonii. Quid igitur volunt iſti Senatores? præſertim Calenus, qui pacis nomine ſervitutem vult, atque improbos cives ſalvos, diſſimili exemplo clariſſimorum virorum. Nec de pace ſolùm, ſed etiam de interitu Clodii, de Bruto, de Maſſilienſibus, cum Cicerone diſſentit Calenus.

TA-

TATIO. 2. Argum. ſuperbè Antonius tractavit legatos, quos Senatus miſit, continuò denuntiandi belli cauſa, niſi ille mandatis paruiſſet: ergo inconſtanter, ac timidè aliqui Senatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

AFFECTUS. 2. Argument. Iterum mittere legatos, poſtquàm Antonius hos reſpuit, his ſuperba mandata dedit, quis pudor? ſed quàm præpoſterè legati funguntur officio, non ſic Majores olim & C. Popilius: verùm & Senatus languidior factus, cunctatur Antonium ulciſci; Cotylæ honores exhibet; quando Scævolæ, & Ciceronis fortitudinem imitari debet.

perorat. Iis, qui cum Antonio fuerunt, ut impunitas detur, ſuadet Cicero.

EXOR.

EXORDIUM.

APoſtropha Cicero reprehendit C. Panſam Conſulem, cujus lenitatem plures ſecuti ſunt, præcipuè L. Cæſar, ſed hunc excuſat, *nu.* 1. *Confuſius*.

ANNOTATIO.

Indignatus Cicero (quia victa ſit ſua ſententia) incipit ex abrupto: non tamen ſine aliqua inſinuatione, ſeu laude virtutis, quàm Conſul Panſa ad eam diem oſtendit.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: multi turpiter favent Antonio.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: primò quia inconſideratè ſenatus tumultum potiùs, quàm bellum, contra Antonium decernit. Secundò quia inconſtanter, ac timidè aliqui ſenatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *inconſideratè Senatus tumultum potiùs quàm bellum contra Antonium decernit*, hoc Enthymemate tractat orator: ſi tumultus decernitur, bellum, aut quid gravius decernitur; & jam reipſa eſt bellum cum Antonio: ergo inconſideratè ſenatus tumultum

tum potiùs quàm bellum, contra Antonium decernit.

Antecedens patet ex definitione tumultus, *Nu. 3. at in quo*. Deinde reipſa bellum eſſe cum Antonio probat Cicero per interrogationem, tum ex præjudiciis ſenatus, *num. 4. ſed nimis multa*. Tum ex præjudicio Hircii Conſulis, *num 6. non eſt hoſtis*. Amplificat hoc bellum longè maximum, comparatione cæterorum civilium bellorum, *num 7. Utrum hoc bellum*. Cauſam præſertim hujus belli amplificat longè crudeliſſimam ex latrociniis Antonii, *num. 8. quæ eſt igitur*.

Hinc digreditur in Calenum, qui abſurdè pacem velit, ut latroni Antonio populus Rom. ſerviat. Aut, ut ipſe privato commodo dominetur cum Antonio, *num 11. hic mihi etiam*.

Aut etiam, ut omnes cives ſalvi ſint, diſſimili ſententia patris ſui, & diſſimili exemplo plurium clariſſimorum virorum, qui improbos cives ſuſtulerunt, *num 13. atqui is es*.

Nam ſimilitudine ait Cicero meliùs eſſe unum civem ſceleratum mulctari, quàm innocentes multos, & totam Remp. interire, *nu. 15, hoc intereſt*. Verùm non de pace tantùm, aut de improbis civibus tollendis, ſed etiam de aliis, non iracundè (vide inſinuationem) ſed vehemente & Reipub. cauſa, cum Caleno diſſentit Cicero: ac primùm de interitu P. Clodii, quem ille civem fuiſſe optimum arbitratur, *num. 16 uno in homine*.

Deinde diſſentit de D. Bruto, quem obſeſſum infirmat Calenus, favendo Antonio, & adhuc de pace agendo, *num. 17. immò verò ego*.

Tum diſsentit de Maſſilienſibus, quibus, interfecto Cæſare, ne bona reſtituerentur, in ſenatu obſtitit Calenus: de hoc queritur atque inſtat Orator, amplificata calamitate iſtius civitatis fideliſſimæ, *num 18. ego te cum*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *inconſtantia*

ter ac timidè aliqui Senatores agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis, hoc Enthymemate exponitur: ſuperbè Antonius tractavit legatos, quos ſenatus miſit, continuò denuntiandi belli cauſa, niſi ille mandatis paruiſſet: igitur inconſtanter, ac timidè aliqui ſenatores, agunt de mittendis iterum ad Antonium legatis.

Anteoedens (facta tranſitione, & præmunitione) effertur indignatione, tum contra inſolentem Antonium, qui legatos populi Rom. ad Mutinam contempſit, rejecit, mandata dedit; tum & contra languidiorem, timidioremque ſenatum, *num.* 20. *venio nunc*.

Queritur etiam Cicero de Philippo, & Piſone legatis, qui cùm eſsent miſſi, ut Antonio ex ſenatus ſententia certas res nuntiarent; cùm ille earum rerum nulli paruiſset, ultro, ab illo ad ſenatum intolerabilia poſtulata retulerunt, diſſimili exemplo Majorum, ſeu C Pompilii, *Num* 23 *pro Dii immortales* Mandata verò Antonii, & reſponſa ſigillatim ironia recenſet, *Num*. 25. *at quam modeſta mandata fert?* Honorem præterea in ſenatu exhibitum Cotylæ Antonii legato, indignatur, oppoſito contemptu legatorum populi Rom. quos obiter quoque reprehendit ab inconſtantia, & timore, *Num*. 28. *Has tu mandata*.

Denique ſuum Cicero in Rep. tuenda ſtudium, & fortitudinem, & vigilantiam, exemplo Q. Scævolæ imitandam proponit, *Num*.29 *O Dii immortales*. Suo etiam exemplo docet ſenatum eſſe ſignatum, & ad bellum contra Antonium accinctum remiſso Cotyla, *Num* 32. *Equidem P.C.*

AN-

Digitized by Google

ANNOTATIO.

Liberiùs Cicero reprehendit Senatus judicia, non conſtantia, quia priùs bellum cum Antonio hoſte decreverit, & nunc ſit reipſa maximum, jam confuſiùs abhorrens ab aſperiori verbo, decernit tumultum, qui bello longè eſt gravior. Acerbè etiam invehitur in Q. Fuſium Calenum, quia ſtudioſior Antonii, & proprii commodi, quàm Reip. adhuc prætextà turpi pace, & lenitate in omnes cives: ſervire velit populum Romanum improbo latroni. Itaque Orator tota contentione in tres affectus prorumpit. 1. Indignationis, exaggerans latrocinia, & inſolentiam Antonii. 2. Doloris, & querimonia, videns inconſtantiam ac timiditatem Senatus. 3. amoris in Remp. nihil non agere, & pati certus pro illius defenſione, ſuoque, & Majorum exemplo omnes excitans ad ſagum.

PERORATIO.

Cicero decernendum cenſet, ut iis, qui cum Antonio ſint, poteſtas detur ad ſanitatem redeundi ante idus Mart. primas: bene merentibus gratiæ referantur, proficiſcendi ad Antonium: excepto Cotyla, nemini facultas concedatur, *Nu. 33. Quas ob res.*

ANNOTATIO.

Quod reliquum eſt ſua ſententia exponit Cicero ut denique ſubveniatur Reip. ita curam patriæ gerit ad extremum, & priores affectus concludit.

IX.

Digitized by Google

IX. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

R*Eferente Panſa Conſule de honore Serv. Sulpitii, qui legatus ad Antonium cum Piſone, & Philippo miſſus propè caſtra quidem pervenerat, ſed ante quàm Senatus mandata exponeret obierat, P. Servilius ſententiam rogatus, decernendum ei publicè ſepulchrum cenſuit, ſtatuam non cenſuit: quòd ſtatua decerni ſolerent iis, qui in ipſa legatione eſſent interfecti, non quibus mortem caſus attuliſſet. Poſt eum Cicero rogatus, honorem ſepulchri Sulpicio non ademit, ſed eum omnino ſtatuà ornandum eſſe cenſuit, ea potiſſimum ratione uſus, quòd cum ad Antonium gravi affectus morbo ſit profectus, non ei caſus, verùm ipſa legatio mortem attuliſſe videtur*. Manutius.

Quaſtio hujus orationis eſt in genere deliberativo, an Sex Sulpitio in legatione mortuo honor ſtatuaſit tribuendus.

Stylus eſt temperatus.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero mallet vivo Sulpitio gratias agere, quàm mortuo honores quærere. Etenim nullus legatus plus ipſo Reip. ſtuduit.

PROPOSIT. Servio Sulpitio in legatione mortuo honor ſtatuæ eſt tribuendus.

1. ARGUM. Quia ipſa legatio mortem attulit Sulpitio.

ARGUMENT. Cui ipſa legatio mortem attulit, ei honor ſtatuæ eſt tribuendus; ſed ipſa legatio mortem attulit Sulpitio: ei igitur honor ſtatuæ eſt tribuendus.

AMPLIFIC. & AFFECT. Inſignis fuit hæc virtus Sulpitii, hoc conſtans ſtudium parendi Senatui, ut vel ipſo legationis munere vitam amiſerit. Igitur nunc grati eſt Senatus, maximos honores, non ſtatuæ modò, ſed etiam ſepulchri, mortuo Sulpitio conferre. Nam ſi ex majorum conſilio non tam genus mortis, quàm cauſa quæri debeat ut cuipiam honor ſtatuæ decernatur; certè legatio non minùs Sex. Sulpitio mortem attulit, quàm ad Vejentium Regem legatis, & C. Octavio, quibus à Senatu ſtatua eſt poſita.

Perorat. Decernitur pompa, & apparatus ſepulturæ, ac ſepulchri Sex. Sulpitii.

EXOR-

EXORDIUM.

ORator Sex. Sulpitio juſtos honores quærit, quia magna conſtantia, & magno ſtudio Reip. in legatione mortem obierit, *Num.* 1. *Vellem Dii*.

ANNOTATIO.

Cicero dolore, & officio, à ſua & Sulpitii perſona [quam laudat, & meritum ejus mortis amplificat] auditores conciliat.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc Sex. Sulpitio in legatione mortuo honor ſtatuæ eſt tribuendus.

Diſtributio, ſeu argumentum eſt hoc: quia ipſi legatio mortem attulit.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis argumentum, *Sex. Sulpitio legatio mortem attulit*, hoc ſyllogiſmo deducitur: cui legatio mortem attulit, ei honor ſtatuæ eſt tribuendus: atqui Sulpitio legatio mortem attulit: ei igitur honor ſtatuæ eſt tribuendus.

Majorem interpretatur Cicero conſilio Majorum, qui non genus mortis, ſed cauſam quærendam cenſuerunt: hi enim idcirco quatuor legatis ad Vejentium Regem, & Cn. Octavio ſtatuam poſuerunt

Digitized by Google

runt, quòd ipſis legatio mortem attuliſſet, *Num 3. Ego autem P. C.*

Aſſumptio amplificatur à vigilantia Sulpitii, & conſtante ſtudio parendi ſenatui: propter quæ ille mortem obiit, *Num. 5. itaque P. C.*

Concludit Cicero (præſertim licentia) decernendam à ſenatu eſſe ſtatuam Sex. Sulpicio, qui auctoritatem ſenatus vitæ ſuæ antetulit, *nu. 7. Quocirca ad poſteritatis*. Item in fine hortatur ſenatum, *Num. 19. reddit igitur*.

Digreditur in laudem Sulpitii, qui non magis juriſconſultus, quàm juſtitiæ fuit, *Nu. 11. nam reliqua*. Redit ad ſtatuam ipſi decernendam, qua tametſi non eget propter virtutes, & glorioſam vitam, tamen hæc erit monumentum mortis honeſtæ, vel grati ſenatus, & ſolatium afflicti filii, *Nu. 11. ergo hac ſtatua*. Atque hanc ſtatuam cenſet Cicero, ex defuncti ſententia debere eſſe pedeſtrem æneam, *num. 13. mihi autem*.

Probabitur etiam hæc ſtatua P. Servilio, cui majores honores, id eſt, ſepulchri decernendos cenſuit, *num. 14. atque hanc meam*.

Hortatur ſenatum ad utroſque honores Sulpitio mortuo conferendos, *num. 15. augeatur igitur*.

ANNOTATIO.

Hæc oratio eſt quoddam quaſi elogium mortui, & quanquam ſit in genere deliberativo, verſatur tamen magna ex parte circa laudes Sulpitii, quia maxima conſtantia parendi ſenatui, & maximo ſtudio Reip. conſervandæ, in legatione vitam ſanctiſſimè honeſtiſſimèque actam amiſerit.

PE-

Digitized by Google

PERORATIO.

Cicero magnificè concludit, cauſas ſuæ ſententiæ, ſeu decreti faciendi à Senatu circa pompam & apparatum ſepulturæ, & ſepulchri Sex. Sulpitii, *ibid. Quas ob res.*

ANNOTATIO.

Accuratè, diligenterque omnia præſcribit Cicero de ſepultura, & ſepulchro Ser. Sulpitii; quippe officioſus, & non ſuo magis, quàm Reip. amico gratus Orator. Quare Senatorum provocat ſtudium, ut Sulpitium æmulati, ita contra Antonium Remp. conſervent, ut juſtos quoque ex honeſta vita, & morte honores reportent.

Digitized by Google

X. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M. *Brutus interfecto Cæſare, primò urbem, deinde Italiam reliquerat, metu Antonii, & in Græciam fuerat profectus. Ibi cum ſe nihilominus ad bellum compararet, collectis aliis copiis à C. quoque Antonio proconſule, qui à fratre in eam provinciam mittebatur, exercitum averterat: quam rem Panſa Conſul cum ex litteris Bruti ad Senatum referret ut acta Bruti confirmarentur, Q. Fuſius primus rogatus ſententiam, negaverat Bruto tantam potentiam concedendam eſſe: quod ea periculo eſſet Reip. & quod veteranos offenderet. Itaque Cicero eam ſententiam acriter reprehendens, primò invehitur in Fuſium. Deinde laudat Brutum, & commodum ab illo occupatæ Macedoniæ oſtendit, & removet omnem periculi ſuſpicionem: poſtremò collecta ſumma ſententia, ſuo more concludit.* Freigius.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere deliberativo, an omnia quæ geſſit M. Brutus in Græcia, maximè quando abduxit exercitum ab Antonio, ſint publicà Senatus auctoritate confirmanda.

Stylus eſt magis vehemens, quàm temperatus.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero agit gratias Panſæ ob convocatum Senatum, & laudatum Marcum Brutum.

PROPOSIT. Omnia quæ geſſit M. Brutus in Græcia, maximè quando abduxit exercitum à C. Antonio, ſunt publica Senatus auctoritate confirmanda.

ARGUM. 1. Quia acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reip.
2. Acta M. Bruti non offendunt veteranos.

ARGUMENTATIO. 1. Argum. Quidquid egit M. Brutus, Reip. ſervandæ cauſa egit: igitur acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reip.
2. Argum. Veteranorum cauſa, & Bruti, & quatuor exercituum populi Rom. eſt eadem; ut hi ſimul juncti contra Antonium Remp. ſervent: igitur acta M Bruti non offendunt Veteranos.

AMPLIFICAT. & AFFECTUS. 1. Argument. Tametſi Brutos oppugnet Calenus, & faveat Antoniis, perpetuò unus à Cicerone cæteriſque Senatoribus diſſentiens: Bruti tamen virtus extat, tum in relinquenda patria, & Appollinaribus ludis; tum abducendo C. Antonii exercitu, occupandaque celeriter Græcia; quæ niſi faucibus Antonii eſſet erepta, multum hodie detrimentum Reſp. pateretur. O divinum igitur Brutum, & Reipublicæ natum!
2. Argum. Sunt in Senatu, qui omnia metuunt, & ſemper optimis cauſis, Veteranorum nomen opponunt; quaſi verò Veterani, & quatuor exercitus populi Romani, id ſimul omnes cum M. Bruto non intendant, ut D. Brutus obſidione liberetur. Addel. C. Panſa exercitum Bruti ſuſpectum non habet. Quidni igitur Senatus ſine metu hunc aliis adjungit!

PEPORATIO. Concludit Cicero ea, quæ de M. Bruto, aliiſque cenſet.

EXORDIUM.

Cicero agit gratias Panſæ, quia litteris M. Bruti acceptis Senatum ſtatim vocavit, atque idem ſua oratione M. Brutum laudavit, *Nu.* 1. *Maximas tibi*.

ANNOTATIO.

Captat benevolentiam Cicero, tum à perſona Bruti, & Panſa, qui non ſine laude M. Brutum laudavit; tum ab officio in familiarem virum.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: omnia quæ geſſit M. Brutus in Græcia, maximè quando abduxit exercitum ab Antonio ſunt publica ſenatus auctoritate confirmanda.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reipub. 2. quia acta M. Bruti veteranos non offendunt.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, & Affectus.

Propoſitionis primum argumentum, *acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reip.* hoc Enthymemate latiùs tuetur Orator: quidquid egit M. Brutus, egit Reip. ſervandæ cauſa; ergo acta M. Bruti non ſunt periculoſa Reip.

Antecedenti præmittitur acris reprehenſio Caleni, qui perpetuò à Cicerone, & cæteris ſenatoribus diſſentit, ut Brutos non probet, qui Remp. de-

Digitized by Google

defendunt; Antonium autem, qui oppugnat, probet vel maximè, *Nu.2. ſed mihi P. C.* Urget Cicero Calenum, & inſtat à perſona filii, *num.4. ampliſſimè tibi.* Litteras Bruti malignè ab ipſo laudatas quæritur, *num.5. hoc verò Q. Fuſi.*

Communicatione virum admonet ſapientioris ſententiæ; & Senatum, ut Brutum ornet, Antonium deſerat, *Num.6. quamobrem collige te.* Præmiſſa reprehenſione Caleni antecedens amplificatur. 1. Inſigni patientia, & conſilio M. Bruti, patriam & Apollinares ludos relinquentis, Reipub. ſervandæ cauſa: Quare ſæpius exclamans Orator miratur, commiſerationem abſenti Bruto commovet, Antoniis invidiam, ſibi pudorem, *numer. 7. ac de hac quidem.* Amplificatur 2. Ex iis, quæ facturus fuerit C. Antonius, niſi ab eo M. Brutus exercitum abduxiſſet, & ſpem occupandæ Græciæ præcluſiſſet, *Numer. 9. Expectatum igitur.*

Digreditur breviter Cicero in M. Antonium, cui erepta eſt Græcia, & jam præter tria oppida (Bononiam, Regium Lepidi, Parmam) nihil tenet, *Num 10 Equidem cupio.*

Bruti etiam divina virtus, ac celeritas in occupanda Græcia commendatur, & cum celeritate C. Antonii confertur, *ibid. erat ei ſpes.*

Deinde occupans Orator quod poſſet objici, oſtendit Bruto potiùs qui Remp defenderet, quàm Antonio, qui everteret, exercitum cedere debuiſſe, *nu.11. At quid ei.*

Id judicium non Senatus modò, ſed militum etiam fuiſſe approbat, *Num.13. nec verò nos.* Conſequens Enthymematis anacephalæoſi ornatur, *Num 14. Tenet igitur populus Rom*

Propoſitionis ſecundum Argumentum, *acta M. Bruti veteranos non offendunt*, proſequitur Cicero hoc Enthymemate: veteranorum cauſa, & Bruti, & quatuor exercituum populi Rom. eſt eadem,

ut hi ſimul juncti contra Antonium Remp. ſervent: ergo acta M. Bruti veteranos non offendunt.

Antecedens probatur ex communi omnium ſtudio D. Brutum obſidione liberandi, & acta Cæſaris tuendi, *Num.* 15. *Sed jam video*.

Confirmatur auctoritate C. Panſæ, qui Bruti exercitum ſuſpectum non habet, *Num.* 17. *Quid eſt igitur*. Quare Cicero objurgat eos, qui omnia metuunt, & ſemper optimis cauſis veteranorum nomen opponunt, his quidem Veteranis, ſi arrogantes ſint, negat eſſe ſerviendum. *Ibid. Deſinant igitur*. Hac occaſione delabitur [licentia] ad turpitudinem ſervitutis oſtendendam, & populi Rom. libertatem ipſa morte potiorem. *Num.* 19. *Omnis eſt enim*.

Facultatem etiam oſtendit opprimendi Antonii, viribus ejus contemptis. *Num.* 21. *concurritur undique*. Denique ſuadet Senatui, ut cæteris exercitibus populi Rom. præſidium M. Bruti, ſine metu, aut periculi ſuſpicione adjungat. *num.* 23. *Ad has peſtes*.

ANNOTATIO.

Orator eo artificio auget virtutem M. Bruti in relinquenda Italia, & conſilium in occupanda Græcia, abducendoque exercitu ab Antonio, ut ſimul augeat hujus viri charitatem in Rempub. cui dexteram tendit, ſuumque ei præſidium pollicetur: Quare acta Bruti cenſet eſſe Senatus auctoritate confirmanda ejuſque exercitum cæteris populi Rom. copiis adjungendum. Nam quod Calenus, aliique fautores Antonii verentur, ne potentior ſit Brutus cum periculo Reip. & Veteranorum offenſione, acriter refellit Cicero, tum auctoritate Conſulis Panſa, tum communi Bruti, & Veteranorum ſtudio conſervanda Reip. Excitat igitur totus Orator Senatum

Digitized by Google

tum ad deſiderium M. Bruti, quia Remp. defendat; & ad fugam Antonii, qui eam oppugnet.

PERORATIO.

EXplicat Cicero, quid cenſeat de actis M. Bruti, & Q. Hortenſii; ſuamque ſententiam perſuadet Senatui. *num. 25. Quæ cùm ita ſint,*

ANNOTATIO.

Cicero etiam aliàs concluſit orationem expoſitione ſuæ ſententiæ, ut peroratio ſit quaſi corollarium omnium, quæ magno ſtudio prius dixit, contenditque.

Digitized by Google

XI. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Obtinente Aſiam provinciam C. Trebonio decretam à Senatu poſt Cæſaris interitum, Dolabella in Syriam. Antonii ſibi lege traditam proficiſcens, cum Trebonio familiariſſimè collocutus, eumque ſumma benevolentia ſimulatione complexus, incautum Smyrnæ oppreſſit, atque interfecit, & Aſiam univerſam occupavit. Hoc nuntio Romam perlato, Senatus hoſtem Dolabellam judicavit; belloque perſequendum cenſuit: ſed cum ejus belli cura non ſatis conſtaret, cui mandanda videretur, cùm alii aliter ſentirent, Cicero deplorata prius Trebonii morte, imperatorem omnino L. Caſſium, qui Dolabellam terra marique perſequeretur, eſſe deligendum cenſuit.

Quæſtio hujus orationis eſt in genere deliberativo, an bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandandum ſit.

Stylus eſt mixtus.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero in acerbiſſima morte Trebonii, hoc Reip. pro futurum putat, quòd Dolabellæ, & Antonii ſit immanitas perſpecta: fiet enim (nullo hortatore) ut Senatus eo majore ſtudio libertatem defendat, quò crudelitùs optimum civem à gemino hoſte contrucidatum videt.

NARRATIO. Dolabellam præmiſſo Mario, invadens in Aſiam, C. Trebonium Aſiæ præfectum noctu Smyrne circumvenit & crudeliter occidit.

PROPOS. Bellum contra Dolabellam eſt Caſſio, & Bruto mandandum.

ARGUM. 1. Quia Caſſius & Brutus in iis Aſiæ partibus ſunt cum expeditis, & paratis copiis.
2. Caſſius & Brutus feruntur ſtudio liberandæ Reipublicæ.

ARGUM. Contra Dolabellam Imperator eſt is deligendus, qui exercitum habeat, & perſpectum animum in liberanda Rep.: tales ſunt Caſſius, & Brutus: bellum igitur contra Dolabellam eſt Caſſio, & Bruto mandandum.

AMPLIF. ET AFF. In primis rejiciatur ea ſententia, quæ contra exempla Majorum, & cum periculo Reip. privato homini P. Servilio hoc bellum mandandum cenſet: nam olim de Cn. Pompejo, & nuper de Octavio, diſſimilis eſt ratio. Nec deinde Conſulem Panſam convenit D. Brutum deſerere, & provinciam Aſiam expetere, unde ſuſpiciones hominum augeat. Nunc igitur reſtant Caſſius & Brutus Imperatores ad hoc bellum deligendi: qui enim potiores? copias habent optimas, & animum liberandi Remp., præfixa ſibi lege certiſſima, Dolabellam perſequendi. Adde hos eſſe peritos militiæ, quibus ſe jungent plures Aſiatici.

PERORATIO. Ciceronis ſententia de ſupra dictis.

EXORDIUM.

CIcero in miſerabili morte Trebonii, immanitatem Dolabellæ amplificat, comparatione Antonii, Cinnæ, Marii, & Syllæ. *Num.*1. *Magno in dolore*.

Mox iſtorum duorum. Dolabellæ, & Antonii crudelia in cives Romanos conſilia explicat, horurque populum ad libertatem contra hos hoſtes [illegible]perandam, *nu.*2. *Ecce tibi geminum*.

ANNOTATIO:

Hoc exordio magnam Trebonio commiſerationem movet, adverſariis odium; ſibi benevolentiam, Senatui animum libertatis.

NARRATIO.

EXponitur 1 quomodo Antonius invaſit in Galliam, repreſſus à Bruto; & Dolabella in Aſiam, præmiſſo latrone *Num.* 4. *In Galliam* 2. Dolabella C. Trebonium Aſiæ præfectum noctu Smyrnæ circumvenit, & crudelem in modum interemit. *num.* 5. *Conſecutus eſt*. Fit ſtatim digreſſio in affectum odii contra Dolabellam, imaginem crudelitatis M. Antonii, *Num.* 6. *cum hoſte hoc*.

Subiicitur hypotypoſi cædes Trebonii, & hujus per biduum cruciatus amplificantur ad commiſerationem, *Num.*7. *Ponite vobis*.

Quamquam magis cruciatur animo Dolabella; quia à Senatu hoſtis eſt judicatus, quàm corpore Trebonius[exempla Reguli] cujus mortem ulciſcetur Senatus, *num.*8. *O multo miſerior*.

Tum, ad majus odium, confertur vita Trebonii cum crudelitate, & libidine Dolabellæ, à quo

tamen amico non cavit Cicero, *Num. 9. Nam cæteris quidem*. Quare monetur Senatus, ut diligentius caveat ab Antonio, cujus ſocii pari ſcelere, & crudelitate certant. Atque eſt inſignis ironia ſingulorum, quos recenſet Cicero ad invidiam, & odium, *Num. 10. A quo admoniti*. In fine approbata Fuſii ſententia, fit tranſitio ad propoſitionem contentionis, *Num. 15. Quapropter ut*.

ANNOTATIO.

Non eſt iſta cauſæ narratio; verùm oratoriè fit ad commiſerationem Trebonii, *& ad odium Dolabellæ cum Antonianis, Hi enim duo affectus in animis Senatorum excitati, minimè proſunt cauſæ, ut imperator idoneus deligatur ad crudelem Dolabellam, & Antonium bello perſequendum.*

CONTENTIONIS.

Propoſitio & Diſtributio.

Contentionis propoſitio eſt hæc: Bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandandum eſt.

Diſtributionem præcedit confutatio duarum ſententiarum, quarum altera ſit periculoſa, altera his temporibus aliena. Inprimis improbat Cicero periculoſam aliquorum ſententiam, qui contra Majorum exempla, cenſent, privatum Imperatorem extra ordinem mittendum eſſe, *Num. 26. Duæ dictæ ſunt ſententiæ*. Quòd ſi aliàs privato homini, Cn. Pompejo Imperium ſit datum, id à turbulentis (Gabinio, & Mummio Tribunis pleb. contigit: nunc diſſimili ratione L. Cæſar bellum contra Dolabellam extra ordinem P. Servilio, lege ad populum lata, mandandum eſſe cenſuit, Adde, iſta ſuffragatio in Senatu (quam

Cicero comitia, & ambitionem vocat] eſt libertati obnoxia, & periculoſa, ne aut alii conſulares viri idem petant, & prætereantur, aut Servilius repulſam ferat, *nu.*18. *de Cn Pompeii*. Nuperrimè autem Octavio Cæſari, privato, etiam ſententia Ciceronis, imperium dari neceſſitas coegit, *nu.*20. *at enim C. nam*. Deinde improbat alteram ſententiam turpem, & inutilem Reipub ut conſules Aſiam, & Syriam ſortiantur: nam turpe eſt, C. Panſam conſulem deſerta Mutina, in Aſiam ire; & inutile intentum liberando Bruto animum diſtrahere ad perſequendum Dolabellam, *nu.*21. *illa verò P. C.*

Adde ſermones hominum, ſuſpiciones, invidiam: quæ ut vitet Panſa, tum exemplo ſuo Cicero obteſtatur, tum à perſona collegæ Hirtii, & animo exercitus Rom. *nu.*23. *adde iſtuc*. Poſteà liberato Bruto, digniſſimè ipſis conſulibus provinciæ deligentur, *nu.*24 *quòd ſi provinciæ*. Tertiò iſta ſententia affert tarditatem ad Dolabellam perſequendum; dum conſul veniat, dum P. Servilius, qui recuſat ire, aut alius mittatur, *n.*25. *q id ſi etiam*.

Poſt confutationem hæc eſt contentionis diſtributio, ſeu propoſitionis argumenta: bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandandum eſt, 1 quia hi in iis Aſiæ partibus ſunt cum expeditis, & paratis copiis. 2. Quia hi feruntur ſtudio liberandæ Reip.

CONTENTIONIS

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis utrumque argumentum committetur ab Oratore, & explicatur hoc ſyllogiſmo: contra Dolabellam imperator eſt is deligendus, qui exercitum habeat; & perſpectum ani-

animum in liberanda Repub tales ſunt Caſſius, & Brutus: igitur bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandandum eſt.

Major eſt paucis expreſſa, *nu* 26. *expedito nobis*. Minor conſtat de Bruto, niſi tantiſper adhuc eſt neceſſarius Italiæ, aut etiam Græciæ, *ibid. quis igitur*. Quamquam hic vir Brutus ita ſit affectus, ut ſi intelligat è Rep. eſſe perſequi Dolabellam, lege ſanctiſſima, & more optimo id faciat, non expectato ſenatus decreto, *ibid. quòd ſi confecerit*.

Eandem legem rectiſſimam ſibi præfixit Caſſius, ut prohiberet Syria Dolabellam, *num.* 28. *quid C. Caſſius*. Proindè ut acta Caſſii auctoritate ſenatus firmentur, ipſeque proconſul provinciam Syriam obtineat, & cum imperio Dolabellam hoſtem perſequatur, cenſet Cicero, *nu.* 29. *ſed ut ex veſtra*.

Deinceps amplificat Orator copias, & animum, & militarem peritiam Caſſii: cui optimo imperatori ſe adjungent plures, præſertim Dejotarus Pater, cujus obiter laudes recenſet, *nu.* 32. *hoc ſenatusconſulto*.

Digreditur, & occupat adverſarios, quare tantopere Caſſium, & Brutum laudet, oderit Antonios, *nu.*36. *animadverti P.C.*

Nec veretur primum genus Veteranorum offendere, qui comites ſunt Antonii, & Brutum obſident, *nu.* 37. *Vide, inquit*. Alterum genus Veteranorum ne offendat, veretur, qui Brutum obſidione cupiunt liberare, *num.*38.*quorum igitur*. Tertium genus, id eſt hoſtium & arrogantium & importuniſſimorum adeò non timet, ut etiam liberè illis tyrones præferendos putet, *num.* 39. *ego autem*.

ANNOTATIO.

Confuſior paulò videtur contentio, facta narratione extra cauſam, & inſerta confutatione duarum

rum ſententiarum, atque etiam permixtione duorum argumentorum in qua diviſa eſt propoſitio. Verùm eò ſpectat Orator diſtinctè, ut bellum contra Dolabellam Caſſio, & Bruto mandetur. Primùm pathetica narratione, inviſos, & odioſos hoſtes facit Dolabellam & Antonium, ex pari crudelitate in cives Romanos: quod maximè Senatum inflammat ad bellum contra has furias gerendum. Itaque decreto bello, cum expedito, & parato imperatore ſit opus, nemo autem judicio Ciceronis paratior eſſe poſſit, quàm aut Brutus, aut Caſſius, aut uterque propter optimas copias, & perſpectum animum in liberanda Rep. callidè in horum imperatorum laudes aſſurgit, & eorum acta prædicat; cenſetque auctoritate Senatus confirmanda. Jam ipſa confutatione removet, Majorum exemplo, imperium hujus belli à P. Servilio privato, & à Conſule Panſa, cujus dignitate alienum ſit deſerto D. Bruto, provinciam Aſiam velle expetere, & ſuſpiciones hominum augeri. In utraque refutatione eſt ſapiens inſinuatio Oratoris, ne ſibi amicos offendat L. Cæſarem & Panſam Conſulem.

PERORATIO.

Breviſſimè concludit Cicero affectum ſuæ ſententiæ, *num.40. quæ cùm ita ſint.*

ANNOTATIO.

Si arbitrari licet, brevitate ipſa videtur Orator velle pondus addere ſuæ ſententiæ comprobandæ, & quaſi quadam anacephalæoſi complecti omnia quæ priùs dixit, ut & ſententia comprobetur.

XII.

XII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Retulerat Panſa Conſul de legatis iterum ad Antonium de pace mittendis: legati, decreti erant P. Servilius & ipſe Cicero. Legationem non modò ſupervacaneam eſſe, cùm ab Antonio pacem ſperare non liceat, ſed inutilem etiam, ac turpem, multis argumentis Cicero docet; quòd ſi rurſus agendum de pace cum Antonio ſit, minimè tamen omnium ſe legatum deligi oporteret: nec tamen in ea re vitæ ſuæ majorem, quam Reipub. quam ſemper defenderit, rationem habere velle.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an novi legati de pace ad Antonium ſint mittendi, immò ipſe Cicero.

Stylus eſt temperatus.

SY-

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Semel cum Senatu, & Panſa deceptus eſt Cicero à perfidis quidem legatis nunc ſecundò decipi, & errare, novos ad Antonium legatos mittere, non eſt hominis, ſed inſipientis.

PROPOSITIO. Non legati de pace ad Antonium ſunt mittendi, nedum Cicero.

ARGUMENT.
1. Quia agitur libertas populi Rom.
2. Agitur dignitas populi Romani.
3. Agitur fama Ciceronis.
4. Agitur vita Ciceronis.

ARGUMENTA.

1. Argum. Acerrima illa, & fortiſſima populi Rom. libertatis recuperandæ cupiditas imminuetur, ac debilitabitur, nova legatione pacis audita: ergo agitur libertas populi Romani.

2 Argum. Non poteſt ulla eſſe pax cum Antonio ergo agitur dignitas populi Rom.

AMPLIFICATIO, ET

1. Argum. Quàm facto animo novam legationem audient Municipia, Coloniæ, Italia, Capua, legio Martia, Hirtius, Cæſar, Gallia: qui omnes liberè in Antonium hoſtem exarſerunt.

2. Argum. Poſt repudiatas omnes conditiones pacis, poſt Senatus conſulta, ac decreta contra Antonium, quæ poteſt eſſe pax? certò eſt futurum bellum, ac fœdæ ſervitutis periculum, quod propulſare debet Conſul Panſa, & omnis civis optimus

3. Argum. Quòd ſi habenda eſt pacis ratio cum latrone Antonio, minimè tamen ad hanc pacem conciliandam de-

TIO.

3. Argum. Cicero ſemper legationem diſſuaſit, & pacem cum Antonio repudiavit; ergo agitur fama Ciceronis.	AFFECTUS.	ligendus eſt Cicero, qui ſemper capitalis ipſe hoſtis Antonii, & legationem, & pacem repudiavit. Non ipſi hunc pudorem, & dolorem inurat Senatus, ut ſuum, ac Reſp. hoſtem cogatur cernere.
4. Argum. Ciceroni in itinere, in congreſſu, in reditu erunt paratæ ab Antonianis inſidiæ: ergo agitur vita Ciceronis.		4. Argum. Si vitæ habenda eſt Ciceroni aliqua ratio, ubi non periclitabitur: vix in urbe tutus eſt ab inſidiis Antoniorum, erit in obſeſſo triplici itinere! erit in congreſſu, & caſtris violenti Antonii! erit in reditu ab hoſtibus & invidis!

peroat. Confidit Cicero vel ad Antonium proficiſci, ſi Reipublicæ intereſt.

EXOR.

EXORDIUM.

CIcero excuſat ſuum, ac Senatus errorem (quòd Piſoni & Caleno legatis, ſpem pacis afferentibus crediderit) 1. à perſona ipſorum legatorum, qui conſulares erant, & familiares Antonii: & à perſona Panſæ, qui eſt conſul prudens, & fortis, *Nu* 1. *Etſi minimè*. 2. Excuſat à ſignis pacis, & ab occulta fraude Piſonis, & Caleni, *num.*3 *auxerat autem*.

Nunc perſeverare in errore, id eſt, de pace iterùm agere, & novam legationem P. Servilio, ac Ciceroni decernere, nullius eſt niſi inſipientis, qui cum dignitate libertatem amiſit, *nu.* 4. *valdè herculè*.

ANNOTATIO.

Orator ſubtili inſinuatione fatetur quidem ſe erraſſe cum Senatu, & Panſa Conſule, quando cujusvis hominis eſt ſemel errare: at hujus erroris cauſam, atque invidiam confert in Piſonem, & Calenum, quorum ſimulatione deceptus ſit: Ut nunc libertus ſecundam Senatus imprudentiam accuſet quia de pace iterùm agi cęptum ſit, & conſtituta legatio: quæ omnino aliena à dignitate populi Rom. & libertate eſſe cenſet. In his adverte prima ſemina affectuum, & argumentationum, quæ ſequentur.

CONTENTIONIS

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Novi legati de pace ad Antonium non ſunt mittendi, nedum ipſe Cicero.

Di-

Digitized by Google

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia agitur libertas populi Rom. 2. quia agitur dignitas populi Romani. 3. quia agitur fama Ciceronis. 4. quia agitur vita Ciceronis.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *agitur libertas populi Romani*, hoc Enthymemate conſtat: acerrima illa & fortiſſima populi Rom. libertatis recuperandæ cupiditas imminuetur, ac debilitabitur, nova legatione pacis audita; ergo agitur libertas populi Rom.

Antecedens amplificatur diſtributione 1. Municipiorum, Coloniarum, Italiæ, Capuæ, legionis Martiæ, *nu 7 quid enim per Deos*.

2. Conſulis Hirtii, C. Cæſaris, Galliæ: quibus non ſolùm inſcientibus, ſed etiam invitis de pace decernitur, *nu 9. quid autem hoc*.

Brevi concluditur, *nu.11. his igitur omnibus*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *agitur dignitas populi Rom.* altero Enthymemate conſtat: non poteſt ulla eſſe pax cum Antonio; ergo agitur dignitas populi Rom.

Antecedens amplificatur, oblatis omnibus conditionibus pacis, tamen ab Antonio repudiatis, *ibid. quod ſine*.

Amplificatur 2. pluribus ſenatusconſultis, ac decretis contra Antonium factis, *nu. 12. Senatusconſulta*.

Amplificatur 3. à conſequentibus, ſeu futuro belli, ac ſervitutis periculo, ſi Antonius cum ſuis in urbem venerit, *nu 13. huic igitur*.

Quapropter apoſtropha hortatur Panſam, ut iſtud belli, ac ſervitutis periculum avertat, *num. 15. L. Piſonis ampliſſimi*.

Pro-

Propoſitionis tertium argumentum, *agitur fama Ciceronis*, tertio Enthymemate conſtat: Cicero ſemper legationem diſſuaſit, & pacem cum Antonio repudiavit; ergo hac legatione conſtituta; de pace cum Antonio, agitur fama Ciceronis.

Antecedens indignatione amplificatur; 1. Ex prioribus actis Ciceronis, quia vehementiſſimè, & cum invidia Antoniorum, legationem diſſuaſerit, *num.17 in hac legatione*.

Amplificatur 2. ex pudore, & dolore (quem deprecatur aſpiciendi Antonianos, hoſtes Reip. & ſuos, *nu.19. proficiſcantur legati*.

Propoſitionis quartum argumentum, *agitur vita Ciceronis*, quarto Enthymemate conſtat. Ciceroni in itinere, in congreſſu, in reditu erunt paratæ inſidiæ: ergo iſta legatione agitur vita Ciceronis.

Antecedens amplificatur 1. comparatione à minori ad majus, quia Cicero in urbe, quam ſervavit, vix eſt tutus propter odium improborum civium; quanto magis timere debet inſidias in itinere, quod tribus partibus obſident Antoniani? *Num.21. quid vita*. Neque id timori adſcribi vult, ſed cautioni, & providentiæ: uti ſuo jam uſu, & exemplo Trebonii didicit, *Num. 25. neque verò recurſo*.

Amplificatur 2. ab ipſo Antonii congreſſu, & colloquio, vel extra caſtra (uti olim Cn Pompejus, & Sylla) atque hoc modo periculum vitæ ſuæ oſtendit ab Antonii violentia, & odio, *num. 26. ſed effugi*. Vel intra caſtra, ac per litteras; quomodo nihil conficiet: ac offenſionem, & periculum militum incurret, *nu.29 quod ſi non*.

Amplificatur 3. breviter à reditu Ciceronis in urbem; ubi rurſus vita periclitabitur ab his, qui illum oderunt, vel invident, *num 30. hac quoque pericula*.

AN-

Digitized by Google

ANNOTATIO.

1 *Jam ipſe Cicero uſus eſt his argumentis ad pacem cum Antonio & legationem omnem infringendam; quòd id alienum ſit à libertate, ac dignitate Senatus, cum hoſte, ac latrone non pacem, ſed bellum, ac ſervitutem paciſci. Ægrè fert autem ſuæ perſonæ legationem decerni propter periculum non ſolùm famæ, ſed etiam vitæ. Caterùm (quod etiam ſolitus eſt cauta inſinuatione facere) ea ratione ubique reprehendit Senatum, qua Remp ſervare vult, pro qua ſe devovet.*

PERORATIO.

Cicero diutius vivere, & mori cum laude, & ad Antonium proficiſci non refugit, ſi Reip. intererit; *ibid. cuſtodiatur igitur.*

ANNOTATIO.

1 *Grata eſt, ac jucunda populo Rom. hac peroratio Ciceronis à ſuo amore Reip habetque magnum pondus ad inflectendos Senatorum animos, eo quò vult;*

XIII. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

M. Lepidus imperator in Tranſalpina Gallia, miſſis ad Senatum legatis, ſuadebat pacem faciendam eſſe cum Antonio, & belli civilis incommoda vitanda. Quam ſententiam cùm in Senatu approbarent amici Antonii, allegantes auctoritatem, & potentiam Lepidi, & quòd anteà Cn. Pompejum Magni filium reſtituiſſet: Cicero diſſentiens hanc dixit ſententiam, in qua negat ullam firmam, & ſalutarem pacem fieri poſſe cum Antonio, & frangit interim Lepidi auctoritatem, voluntate ejuſdem, ac meritis in Rempub. comprobatis; & confert cum Antoniis Pompejum, quantum interſit oſtendens; eodemque in loco adjungit inſectationem ſcelerum Antonii & poſtremò recitat litteras ejuſdem ad Hirtium Conſulem, interpoſitis brevibus diſputationibus, quibus oſtendit inimiciſſimum Antonii animum in Senatum, & Remp. quantumque periculum immineat omnibus bonis, ſi ille evaſerit. Freigius.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an ulla pax poſſit eſſe cum Antonio.

Stylus eſt mediocris.

Digitized by Google

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Cicero deteſtatus bellum civile, timuit, ne populus eſſemetur jucundiſſimæ pacis commodo.

PROPOS. Nulla pax poteſt eſſe cum Antonio.

ARGUM.
1. Quia nulla pax cum Antonio erit ſtabilis.
2. Pax cum Antonio erit ſervitus.

ARGUMENT.

1. Argum. Nec civibus, nec Senatoribus licebit diu cum Antonio conjungi igitur nulla pax cum Antonio erit ſtabilis.

2. Argum. Tyrannidem, tota vita affectavit Antonius, etiam litteris ſuis affectat: igitur pax cum Antonio erit ſervitus.

AMPLIFIC. ET AFFECTUS.

1. Argum. Maximè perfidi, ac ſuperbi ſunt omnes Antoniani, poteſtne tandem eſſe pax cum Antoniis? Recordetur Senatus decretorum ſuorum contra Antonium: ut ſit incertus belli exitus, tamen eſt fortis, fortunæ culpam non extimeſcere; & ſapientis, libertati vitam, aut pacem poſtponere. M. verò Lepidus, quamquam amicus Reip. & magna auctoritate vir Cn. Pompejum reſtituit, non debet velle aut litteris, aut armis Antonium reſtituere: eſt enim diſſimilis ratio Pompeii, & Antonii: quare videat, ne quid contra Remp. ſuſcipiat, qui magna laude nuper in Lupercalibus facinus Antonii non tulit.

2. Argum. Quæ vita Antonii? quæ ſcelera? quæ Tyrannis? epiſtola autem quàm arrogans? quàm improba? quàm tyrannica? cum hoc viro pacem ſuadebit M. Lepidus?

PERORAT. Quid cenſeat Cicero de M. Lepidi litteris, ac reſtitutione Cn. Pompeii.

EXOR.

Digitized by Google

EXORDIUM.

CIcero pacem laudat; deteſtatur Duces bellorum civilium, *Num.1. in principio*.

ANNOTATIO.

Ex viſceribus cauſa incipit Orator, dum ſapienter ſe pacis ſtudioſum præbet, ut mox, benevolo Senatu facto, pacem cum Antonio neget ullam eſſe poſſe: auctores verò bellorum civilium ſtatim in principio adducit in odium, ut mox ad inſectandos Antonianos commodè etiam delapſus videri poſſit.

CONTENTIONIS.

Propoſitio, & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: Nulla pax poteſt eſſe cum Antonio.

Diſtributio ſeu argumenta ſunt hæc: 1. quia nulla pax cum Antonio erit ſtabilis. 2. Quia pax cum Antonio erit ſervitus.

CONTENTIONIS.

Argumentatio, Amplificatio, Affectus.

PRopoſitionis primum argumentum, *nulla pax cum Antonio erit ſtabilis*, hoc Enthymemate deducitur: nec civibus, nec ſenatoribus licebit diu conjungi cum Antonio; igitur nulla pax cum Antonio erit ſtabilis.

Antecedens amplificatur 1. comparatione Syllæ, Cinnæ, Cæſaris cum Antonio, ejuſque ſociis, quos Orator exclamatione perfidos, & Ethopœja ſu-

ſuperbos facit . *num.* 2 *Sed hoc primùm*. Amplificatur 2. judiciis Senatorum contra Antonium factis . *n.* 5. *Niſi fortè*.

Digreditur Cicero in tres prolepſes: 1. Adverſariis incertum exitum belli opponentibus occurrit, negans fortem Senatum debere fortunam extimeſcere, & ſapientem (adverte proſopopœjam ſapientiæ) propugnandæ libertati vitam aut pacem anteponere. *Ibid. At incertus*.

M. autem Lepido, mandatis, litteriſque Senatum ad pacem cohortanti reſpondet, laudatione ejus præmiſſa, & auctoritate, & voluntate in Remp. *Nu.* 7. *at enim nos*.

Approbata etiam Cn. Pompeii reſtitutione: ex qua Lepidus ſtatuam, ac triumphum abſens retulit. *Num.* 9. *Pace vult M Lepidus*. Verùm Orator negat parem eſſe reſtituendi Antonii, & Pompeii rationem, propter diſsimilitudinem vitæ, ac morum utriuſque. *num.* 10 *exiſtimas ne*. Atque [eſt quaſi digreſsio] fortuna ſic proſpiciente, Cicero oſtendit commoditatem reſtituendi Pompeii in poſſeſſiones, quas Antonius occupat, dignitateſque patrias. *Ibid. Deinde obſecro vos*. Ad hæc teſtimonio legatorum laudat Pompeii animum in Remp. ut tantò ſtudioſiùs illum reſtituat Senatus, populuſque Rom. *numer.* 13. *ac ne illud*.

Occaſione exercitus, & conſilii Cn. Pompeii Cicero redit ad M. Lepidum, quem officii admonet; nè cum Antonio ſe conjungat, aut ad illum reſtituendum ſuam armis auctoritatem interponat. *num.* 14. *Atque etiam hoc*.

Quòd ſi ſine armis ſe in iſtam pacificationem interpoſuerit, ſapientiùs quidem, quod non eſt neceſsè, fecerit; quia Senatus copiis valens, & ad libertatem recuperandam conſtans, & erectus, nullius auctoritate poteſt moveri ad periculoſam pacificationem. *n.* 15 *Quòd ſi auctoritatem*.

Propoſitionis ſecundum argumentum, *pax cum Antonio erit ſervitus*, hoc Enthymemate conficitur: Tyrannidem tota vita affectavit Antonius, & in litteris ſuis affectat: igitur pax cum Antonio erit ſervitus

Antecedens ingreditur Cicero cum laudatione M Lepidi qui Lupercalibus facinus Antonii non tulit. *Num.* 6. *At periculum eſt*.

Mox ejus vitam, & ſcelera, tyrannidem exaggerat. *num* 18 *Qua enim in Barbaria*.

Epiſtolam vero Antonii recitat, & in ſingulis partibus, vel arrogantiam, vel improbitatem, vel tyrannicum animum explicat. *Num.* 23. *Quod ſi quis adhuc*.

Concludit in fine Epiſtolæ nullam poſſe fieri pacem cum Antonio. *Num.*48. *Hanc ego epiſtolam*.

ANNOTATIO.

Latenter Cicero tota contentione M Lepidi auctoritatem oppugnat: nam hic cùm potens eſſet, & proximè Cn. Pompejum reſtituiſſet, & adverſarii dicerent, timendum eſſe, ne ſe cum Antonio conjungeret; cautè Cicero ejus mandata litteraſque ad Senatum miſſas de pace, rejicit. Primùm voluntatem illius erga Remp laudat & amplificat merita ex reſtitutione Pompeii, cujus ille auctor fuerat: at reſtitutionem Antonii ullo poſſe pacto fieri negat quia nulla pax cum Antonio ſit ſtabilis, ſed miſera ſervitus. Quare Lepido reſpondet, ſapientiùs facturum ſi ſe in iſtam pacificationem non interpoſuerit, qua neque civitati, neque Senatui probatur. Ad extremum Lupercalibus oſtenſam laudat libertatem M. Lepidi, & tyrannidem Antonii præſertim ex Epiſtola, exaggerat; ut tandem Lepidus deſiſtat Senatum ad pacem cum Antonio cohortari.

PERORATIO.

PRo more Cicero colligit ſententiam ſuam. *num.* 50. *Quæ cum ita ſint*.

AN-

Digitized by Google

ANNOTATIO.

Vide ſuperiores Philippicas, in quibus ſimiliter Cicero orationem concludit.

XIV. PHILIPPICA.

Argumentum, Quæſtio, Stylus.

Allatis de prælio ad Mutinam commiſſo, Antonioque victo litteris Conſulum, & Cæſaris, M. Cornutus prætor Urbanus, qui conſulare munus abſentibus Conſulibus more Majorum ſuſtinebat, cùm Senatum vocaſſet, eaſque litteras recitaſſet, ſententias rogavit. Quid cenſuerint alii, qui ante Ciceronem rogati ſunt, obſcurum eſt; unus tamen ex iis, redeundum, ſagis depoſitis, ad togas, idemque fortaſſe decernendam Conſulibus, & Cæſari ſupplicationem cenſuit. Sententia verò Ciceronis hæc fuit: non eſſe mutandum veſtitum, niſi D. Bruto, cujus cauſa ſaga ſumpta eſſent, liberato: Antonium quique unà eſſent, hoſtes judicandos: ſupplicationem quinquaginta dierum communiter tribus ducibus decernendam: Milites eos, qui pro Republica pugnantes interierunt, monumento quàm ampliſſimo cohoneſtandos, quæque iis præmia Senatus promiſerat, ea parentibus, liberis, conjugibus, fratribus perſolvenda. Manut.

Quæſtio eſt in genere deliberativo, an depoſitis ſagis, quinquaginta dierum ſupplicatio ita decernenda ſit iis, qui Antonium prælio vicerunt, ut & hi Imperatores appellentur, neque ille hoſtis.

Stylus eſt temperatus.

SYNOPSIS.

EXORDIUM. Non eſt mutandus veſtitus, quia nondum confecta ſalus Bruti.

PROPOS. Retentis ſagis quinquaginta dierum ſupplicatio ita decernenda eſt iis, qui Antonium vicerunt prælio, ut & hi Imperatores appellentur, & ille hoſtis.

CONFUT. 1. Malevolè contra Brutum adverſarii veſtitum mutari volunt, dum fiet ſupplicatio: id enim turpe eſſet Senatui, & parum religioſum.
2. Quis magis unquam hoſtis, quam Antonius ab effectis.
3. Et conſuetudo decretæ ſupplicationis, & numerus occiſorum facit hos jure meritò imperatores, qui Antonium vicerunt.

CONFIRM. PROP. Eccui unquam in tot bellis civilibus ſupplicatio eſt decreta, niſi ob cædem hoſtium? aut qui non Imperator appellatus? neque igitur Panſa, Hirtius, Cæſar, qui præclarè rem geſſerunt, Imperatores appellabuntur? num hoſtis Antonius? imò majores ipſis honores decernendi ſunt; præſertim militibus qui fortiter in prætio ceciderunt.

PERORAT. Ciceronis ſententia de ſupplicatione, ac præmio victoribus reddendo.

EXOR.

EXORDIUM.

QUando nondum eſt confecta victoria,& certa ſalus Bruti, Cicero negat ſaga ponenda eſſe, *num. 1. Si ut ex.*

ANNOTATIO.

Vix eſt exordium in hac oratione; ſed ſtatim Orator delabitur ad confutationem: præcipua etiam pars Contentionis eſt Confutatio, vix eſt ulla Confirmatio.

CONTENTIONIS

Propoſitio & Diſtributio.

COntentionis propoſitio eſt hæc: retentis ſagis quinquaginta dierum ſupplicatio ita decernenda eſt iis, qui Antonium prælio vicerunt, ut, & hi imperatores appellentur, & ille hoſtis.

Contentionis confutatio eſt triplex: 1. eſt adverſariorum qui malevolè in Brutum, veſtitum mutari volunt, dum fiet ſupplicatio. At id turpe Senatui, & parum eſſe religioſum oſtendit Cicero: nam cum liberandi Bruti cauſa ſaga ſint ſumpta, legati ad Antonium miſſi duo Conſules, & C.Cæſar ad bellum profecti, ſtultum eſſet, antequam conſtet Brutum liberatum eſſe, aut vim fortunæ contemnere, aut Deorum beneficium feſtinatione præcipere; *num.2. Quæ autem eſt.*

2. Confutatio eſt eorum, qui negant Antonium eſſe hoſtem appellandum.Enim verò Orator revocat in memoriam omnia ſcelera Antonii, & ſociorum; eaque ſic exaggerat, ut ſine ulla dubitatione hoſtis Antonius ſit appellandus, *num.6. Sed quoniam.*

Digitized by Google

Subjicitur ſeu interſeritur hoc loco brevis ſententia Ciceronis *num.* 11. *Itaque cum*.

3. Confutatio eſt quorundam, qui nolunt imperatores appellari eos, quorum exercitu cæſus, fuſuſque ſit Antonius. Contrà, Cicero, tum conſuetudine decretæ ſupplicationis, tùm numero occiſorum, hos jure merito appellat imperatores, & futuros horum triumphos comparatione ſui extollit in Capitolium. *Ibid. Sed hoc primum.*

Digreditur, & ſparſum de ſe rumorem, quaſi faſces, ſeu principatum affectaret, refellit, tum ab ante factis, ſeu oppreſſione Catilinæ, tum Apuleii concione. *num.* 13. *Tu igitur ipſe*.

Excurrit deinde in ſuos adverſarios, qui idcirco invident Ciceroni, quia ſemper Antonium hoſtem perſecutus eſt. *num.* 17. *Hæc interpoſui*.

Sequitur propoſitionis confirmatio, atque exemplis bellorum civilium oſtenditur, nulli, niſi ob cædem hoſtium ſupplicationem eſſe decretam. *N.* 21. *Sed quod tum*.

Concludit Cicero ex iſta ſupplicatione decernenda, & Antonium hoſtem appellandum, & victores ejus imperatores. *Numer.* 24. *Quamobrem aut*.

Mox trium imperatorum [Panſæ, Hirtii, Cæſaris] res geſtas amplificat. *Numer.* 25. *Quomodo enim*. Exclamatione etiam victoriam effert, *num.* 28. *O ſolem ipſum*.

In fine ſubjungit ſuam ſententiam, ſeu qui honores ſint decernendi victoribus. *num.* 29. *Decerno igitur*.

Militibus verò in pugna occiſis, præſertim legioni Martiæ, pulcherrimum elogium, ſeu laudationem funebrem adhibet. *Numer.* 31. *Quorum de honore*.

Adhibet etiam quoddam ſolatium eorum proximis. *Num.* 34. *Sed quoniam*.

AN

Digitized by Google

ANNOTATIO.

Caret, ut dixi, hac ſententia ſolita diſtributione & argumentatione; totus eſt Orator in confutandis quibuſdam fautoribus Antonii & malevolis erga D. Brutum. Et verò ſupplicatio vel quinquaginta dierum non eſt multis perſuadenda Senatui ſponte ſatis in hanc propenſo vel viginti; ſed modum ſpectat Cicero, carpitque adverſarios, qui in fraudem Bruti (cujus cauſa bellum ad Mutinam geritur) deponi ſaga volunt, antequam conſtet eum eſſe liberatum. Alii perverſè adhuc, & Antonium ſub merito nomine, & duces Reip. Imperatores appellare recuſant. Idcirco Orator commemorat nefaria ſcelera Antoniorum, & virtutem, meritaque defenſorum Reip. amplificat. Denique hoc unum agit Cicero, ut confecta victoria, & liberato Bruto Senatus perſequatur oſtem Antonium; duces verò Reip. & milites quàm ampliſſimis honoribus exornet.

PERORATIO.

Cicero ampliùs explicat ſuam ſententiam de quinquaginta dierum ſupplicatione decernenda imperatoribus, qui hoſtem Antonium prælio ſuperarunt, deque præmiis perſolvendis militibus. *Num. 35. Sed ut aliquando.*

ANNOTATIO.

Iterum in Epilogo merita cujuſque commendat Orator, ut tam Imperatores quàm milites digni ſua ſententia videantur.

Digitized by Google

INDEX

PRÆCIPUORUM LOCORUM

RHETORICÆ,

Argumentationum, Affectuum, Amplificationum, Figurarum, Confutationum, Narrationum, quæ Analyſi Rhetorica.

OMNIUM ORATIONUM

M. T. CICERONIS

Continentur.

LOCUS INTRINSECUS.

Definitio.

Vectigal agri Campani. 1. Agrar. *num.* 21.
Definit Cicero qualem ſe eſſe regem fateatur; pro Sylla, *num.* 25.
Definitio populi Rom. pro Domo Sua, *n.*88.
Ratio comitiorum; pro Plancio, *n.* 7.
Quinam optimates ſint dicendi; pro Sextio, *num.* 97.
Non eſt Piſo Conſul. In Piſonem, *n.*23. *& ſeq.*
Quod ſupplicium ſit putandum. *Ibid. n.*42.

No;

Notatio.

Pro Roſcio Amer. *n.* 124.
IV. Ver. *num.* 18.
II. Philip. *num.* 70.

Conjugata.

Pro Lege Manil. *num.* 24.
Pro Marcello, *num.* 12.

Enumeratio Partium.

Potentia, & luxuria Chryſogoni à prædiis, domo, ſupellectile, familia, ſervis, ſumptibus; pro Roſcio Amer. *n.* 133.

Scientia rei militaris in Cn. Pompejo ab ætate, ac bellis illius; pro Lege Manil. *n.* 28.

Omnes provinciæ teſtantur virtutem Pompeii. *Ibid. num* 30.

Similitudo.

Pro Roſcio Amer. *n.* 75. *Ibid.* 151.
Pro Roſcio Comœd. *n.* 17.
Convivia Verris ſimilia pugnæ Canenſi. VII. Ver. *num.* 28.
Verres ſimilis piratis Siciliæ, (quos poetæ finxerunt) Dionyſio, Phalari, Charibdi. Cyclopi, *Ibid. n.* 144.
Pro Cluentio, *num.* 57. *ibid.* 67.
I. Catil. *num.* 31.
Pro Muræna, *num.* 37.
Ad Quirit. poſt Redit, *n.* 4.
Pro Plancio, *num* 94.
Pro Sextio, *num.* 24. *ibid.* 45.

Digitized by Google

Diſſimilitudo.

Diſcutitur uter Roſcius ſit parricida ; pro Roſcio Amer. *num* 88.

Calliditas Fannii, & mores Roſcio diſſimiles ; pro Roſcio Comœd. *num.* 20.

Accuſatoris Ciceronis, & rei Verris diſſimilitudo ſtudiorum & voluntatum V. Ver. *num.* 6.

M. Marcellus bello urbem Syracuſarum ornavit : Cn. Verres pace ſpoliavit. VI. Ver. *num.* 115.

Exercitus Catilinæ, & Reip. II. Catil. *num.* 24.

Diſſimilis comparatio Piſonis, & Tullii in obtentis geſtiſque magiſtratibus, In L. Piſo. *numer.* 2.

Gabinius, & Piſo haud diſſimiles Catilinæ. *Ibid. num* 15.

Diſſimilitudo tabularum ; & adverſariorum ; pro Roſcio Comœd. *num.* 7.

Cicero eſt diſpar Hortenſio in eloquentia, & Quinctius diſpar Nævio in gratia ; pro Quinctio *num.* 1.

Perpetua eſt ; ac diſſimilis comparatio Ciceronis, ac Cæcilii quoad integritatem, ac dicendi facultatem I. Ver. *num.* 27. *& ſeq. &* 71.

Comparatio Prætorum Siciliæ, & Verris, qui jactat ſe magno triticum vendidiſſe. V. Ver. *num.* 45.

Cicero in obeundis magiſtratibus ſibi à populo Rom. mandatis ſe accuratum, & temperantem, & pium erga Deos exhibuit ; Contra Verres in ſuo Prætoris munere negligens, libidinoſus, impius fuit VII Ver. *num.* 35.

M. Marcellus, & Majores, Syracuſanorum fidem ſemper ſuſpectam habuerunt. Verres Claſſis Rom. præfecturam committit homini Syracuſano. *ibid.* 83.

Ci-

Digitized by Google

Cicero popularis non Labienus; nam ille per duellionis judicium ſuſtulit, hic iterum conſtituit; pro C. Rabir. *num.* 11.

Labienus item diſſimilis eſt. T. Graccho. *Ibid. num.* 14.

Juriſprudentia, & ars militaris ſunt pari quidem dignitate, ſed diſpari labore, & ſtudio in Remp. pro Muræ. *n.* 19. *& ſeq.*

Mitior Academicorum doctrina, quàm Stoicorum. *Ibid. num.* 63.

Diſſimilis fides, ac religio teſtium Græcorum, & Romanorum; pro L. Flacco *n* 79.

Diſſimilis eſt ratio defendendi Syllam quàm conjuratos; pro Sylla. *n* 5.

Diſſimiles ſunt mores, ac vita Syllæ, quàm conjuratorum. *Ibid.* 72.

Caſſius cenſor, & Clodius quàm diſſimiles in ferenda lege pro domo ſua. *n.* 230

Diſſimilis comparatio ſeditioſi Clodii cum utroque Graccho, Saturnino, Sulpitio. De Har. Reſp *num.* 4.

Diſſimilis fuit Ciceroni, & Q. Marcello cauſa diſcedendi è patria pro Sext. *n* 37.

Diſſimilitudo Ciceronis, & Vatinii confirmata judicio bonorum civium. In Vatinium. *n.* 9.

COMPARATIO;

Majorum.

Diſſoluti in re familiari, & negligentes; appellant ſuos debitores; multo magis Nevius, homo avarus, appellaſſet Quinctium, ſi quid debuiſſet; pro Quinct. 38.

Capitonis perfidia in fallendis decem legatis; pro Roſcio, Amer. *n.* 111, & 116.

Elevatur Syllæ imprudentia comparatione Jovis. *Ibid.* 131.

Iniquitas Mamertinorum, VI. Ver. *num.* 22.

Civis Rom. in crucem actus, quanta commiſeratione dignus. VII. Ver. *Num.* 170.

Si Romæ ſunt tumultus, quanti erunt Trallibus? pro Flacco, *num.* 57.

Minorum:

I. Ver. *Num.* 63.
III. Ver. *Num.* 154.
VII. Ver. *Num.* 148.
Pro lege Manil. *num.* 10. *ibid.* 14.
I. Catil. *num.* 3. *ibid* 17.
III. Catil. *Num* 2.

Saxa, & beſtiæ poetarum cantu moventur, non Romani? Deinde populi alienum poetam Homerum, & mortuum expetierunt; Romani Archiam, & ſuum, & viuum non repetent? pro Archia, *num.* 19

Difficilius erit Ciceroni referre gratiam populo, quàm non ulciſci inimicos, aut debitas pecunias diſſolvere; ad Quirit. poſt Redit. *Nu* 22.

Mortem Cicero non timuit; pro Sextio, *Nu.* 48.

Si mortuus Clodius incendit curiam, & omnia permiſcet; quanto magis ſi vivus eſſet Prætor; pro Milone, *num.* 91.

Parium, ac Diſparium.

Procurator Alphenus cum Nævio comparatur, & inter ſe fautores utriuſque; pro Quinct. *Num.* 69.

Quinctii cauſa, ſolitudo, inopia confertur cum iniqua poſtulatione Nævii, & injuria & potentiaione, *ibid. Num.* 71.

Cicero dicendi facultatem Erutii cavillatur comparatione ſui, & accuſatorum ad Cannas, & ad locum Servilium occiſorum; pro Roſcio Amer. *Num.* 89.

Titius

Titius, & S. Roſcius inter ſe conferuntur uter reus ſit cædis, *ibid. Nu* 92.

Cicero reprehendit Verrem quare potius Mamertinis, quàm Tauronimitanis [qui pariter fœderati erant] navem non impetravit. Ver. VII. *Num.* 48.

P. Servilius captos prædones in triumphum ducit, & populo exhibet. Verres ipſos celat, & accepta pecunia dimittit, *ibid. Num.* 65.

Cicero non dubitat nobilium invidiam, atque inimicitias ſuſcipere, exemplo M. Catonis, Pompeii. Fimbriæ, Marii, Cœlii. VII. Ver. *Nu.* 179.

Cicero pari exemplo, & jure, quàm Hortenſius, aliique poteſt Syllam defendere; pro Sylla, *num.* 3.

Repugnantia.

Pro Roſcio Amer. *Num.* 8.

Pro Sylla, *Num.* 45. *ibid.* 57.

Cælius quia ſtudiis non voluptatibus fuit deditus; pro M. Cœlio, *Nu.* 45.

Negantia.

I. Ver. *Num.* 38.

ADIUNCTA.

Genus.

NÆvius facetus Scurra, & quæſtui addictus; pro Quinctio, *Num.* 11.

Qualem habuerit patrem Roſcius Amerinus; pro Roſcio Amer. *Num* 15.

Cicero mordet Erutium à parente, *ibid. n.* 46.

Vix credibile eſt poſſe aliquem patrem ſuum occidere; pro Roſcio Amer. *Nu* 37. & 63. & *ſeq.*

Pa-

Parentum ſenſus ergà liberos . III. Ver. *Nu.* 112.
Saſſia non eſt mater appellanda . Pro Cluen. *Num.* 12.
Liberi injurias parentum vel reticere , vel æquo animo ferre debent , *ibid. Num.* 17.

Natio , & Patria .

Jus , ac dignitas civis Rom. VII. Ver. *num.* 165.
Coloniæ deduci non debent Capuam , quia ſuperba , & crudelis . 1. Agra . *Num.* 18.
Natura loci , & conſuetudo victus generant vitia . 2. Agrar . *num.* 94.
Pro Roſcio Amer . *Num.* 3.
Adoleſcentes ex voluptatibus ſæpè emergunt ad bonam frugem . Pro Cælio . *num.* 27.
Quæ ſunt adoleſcentiæ vitia communia, hæc continuo non debent in M. Cælium conferri . *ibid. num.* 29.
Multis elevat Cicero voluptates adoleſcentum . *ibid. Num.* 39. *& ſeq.*

Educatio .

Pro Quinctio . *Num.* 55.
Pro Roſcio Amer . *Num.* 17.
Panurgus in re comica bene inſtructus à magiſtro Roſcio . Pro Roſcio Comœd. *Num.* 29.
Verres corrupit ſuum filium . V. Ver. *num.* 159.

Fortuna & Conditio .

Pro Quinctio . *Num.* 91.
Pro Roſcio Amer. *num.* 16. *ibid.* 23.
Patritius, & novus homo pares ſunt genere. Pro Muræna . *num.* 15.
Virtus Syllæ in utraque fortuna . Pro Sylla . *Num.* 72.

Natura animi.

Nævius ſcurra, & addictus quæſtui; pro Quin. *Num.* 11.

Cicero natura eſt mitis, Reipub. cauſa ſeverus; pro Sylla. *num.* 7. & 8. *ibid.* 18.

Magnum crimen ex natura cujuſque pendi debet. *ibid. num.* 70.

Victus, & ſtudia.

Pro Quinctio. *Num.* 59.

Pro Roſcio Amer. *num.* 49. *ibid.* 75, & 94.

Studia.

Stoici Catonis doctrina vitaque ſeverior; pro Muræ. *Num.* 60.

Locus.

Pro Roſcio Amer. *Num.* 74. *ibid.* 92.

Verres ab æde Caſtoris latrocinia incœpit III. Ver. *numer.* 125.

Clodius fecit inſidias Miloni; pro Milo. *num.* 51. & *ſeq. ibid.* 54.

Movetur Cicero loci inſolentia pro Dejotaro; *num.* 5.

Tempus.

Cicero urget aut triduo ſexcenta millia paſſuum eſſe confecta, aut ante edictum Prætoris fundo dejectum eſſe Quinctium; pro Quinctio. *num.* 79

Clodius fecit inſidias Miloni; pro Milone. *num.* 45. & *ſeq. ibid* 55.

Occa-

Occaſio .

Damnato Verre tolli poteſt infamia judiciorum II. Ver. *Num.*1.

Cicero hortatur judices, ut turpitudini judiciorum occurrat, *ibid. num.*42.

Eſt in promptu Cn. Pompejus, qui bello Aſiatico præficiatur; pro Lege Manil. *num.*27 & 58.

Milo potuit ſæpè Clodium occidere; pro Milone, *Num.*39.

Oblata occaſio vincendi Antonii. III. Philip. *Num.*32.

Caſus .

Incerta eſt ratio comitiorum, ſed plerumque eſt caſus; pro Muræna, *Nu.*35.

Signum .

Se veneni reum oſtendit Oppianicus; pro Cluentio, *num.*54.

Agrarii aliquid contra Remp. moliuntur. II. Agra. *Nu.*11.

Catilinariorum conjuratorum ſigna externa III. Catil. *Nu.*23.

Simulatio, & ſtupor Piſonis. In L.Piſonem, *Num.*1.

Milo imperterritus à cæde Clodii; pro Milone, *num.*62.

Conſequentia .

Pro Roſcio Amer. *Nu.*12.

Cicero proponit Cæcilio difficultatem accuſandi Verrem à perſona Hortenſii, contra quem dicere oportebit. I.Ver. *Nu.*45.

Si nocentiſſimum Verrem Diis hominibuſque in-

Digitized by Google

invitis, abſolvent aliqui judices; nunquam tamen vivus effugiet manus populi Rom III. Ver. *Nu.9*.

Adventus Decemviri ſtatuta lege Agraria. II. Agrar *Num*.44.

Pontificum officium contra P. Clodium; pro domo ſua, *Num*.2.

Cicero idcirco pro Pompejo ſententiam dixit; quia ſecutura erat fames, & ſeditio Clodiana, *ibid*. *Num*.10.

Futurum imperium Clodii, & furor, niſi Pompejus rei frumentariæ præfectus fuiſſet, *ibidem*, *Num*.24.

CAUSA EFFICIENS.

Continuò Neujus ſuo motu bona Quinctii temere proſcribit; pro Quinctio, *Nu*.48.

Quæ Verris comites faciunt, cenſeri debet Verres feciſſe; nam ipſe eſt cauſa imperans, ac moralis. IV. Ver. *Nu*.27.

Iiſdem cauſis debent judices Rabirium abſolvere, quibus illum defendit Cicero; pro C. Rabir. *Num*.1.

Cauſæ cur timeat Cicero in cauſa Dejotari; pro Dejotaro, *Num*.1.

Finalis.

Finis, ſeu conſilium improbum Nævii; pro Quinctio, *num* 42.

Magnæ & multa cauſæ debent eſſe parricidii; nulla fuit in Roſcio; ergo hic patrem non occidit; pro Roſcio Amer. *Nu*.37. *& ſeq*.

Cicero ſpe, & emolumento colligit T. Roſcium potius eſſe parricidam, quàm Sex. Roſcium, *ibid*. *Num*.88.

Quo fine Cicero accuſet Verrem. II. Ver. *Nu* 2.

Speravit Verres pecunia ſe poſſe Ciceronem, ac ju-

Digitized by Google

Judices corrumpere: qua nunc ſpe fruſtratus, conatur in ſequentem annum protrahere judicium ſuum, II. Ver. *Num.*4 *& ſeq.*

Cur Oppianicus occidere voluit Cluentium; pro Cluen. *Num.* 45.

Oppianicus multas habuit cauſas corrumpendi judicii, Cluentius nullam. *ibid. n.*81.

Marius, & alii viri clariſſimi ſpectant immortalitatem gloriæ; pro C. Rab *Num* 29.

Optimus quiſque ſpectat immortale nomen; pro Archia. *Num.*28.

Quare Cicero maluerit in exilium ire, quàm ſe vi defendere; poſt redit. In Senat *Num.*32.

Cæſar remoratur in Galliis propter Remp. De Provinc. Conſ *Num.*29.

Clodius multas habuit cauſas inſidiandi Miloni, nullas habuit Milo; pro Milone. *Nu.*32.

Effecta.

Belli effecta; pro lege Manil. *Nu.*15.

Pacis effecta. II. Agrar *Nu.*9.

Fructus, ac delectatio Poeſeos; pro Archia. *Num* 12.

LOCUS EXTRINSECUS.

Præjudicia.

QUid cenſuerint judices Tarracinenſes de parricidio; pro Roſc. Amer. *Nu.*64.

Cicero rogat judices, ne falſa invidia in judicio locum habeat, aut præjudicia cauſæ veritatem labefactent; pro Cluent. *Nu.*4.

Scamnandro condemnato, certò Oppianicus erat condemnandus. *ibid nu.*55.

Auctoritas accuſatoris Catonis nocere non debet L. Murænæ; pro Muræna. *Nu.*58.

Licet

Licet vivere illi, qui alterum interfecit; pro Milone. *Num.7.*

Reipſa eſt bellum cum Antonio. VIII. Philip. *num* 14

Fama.

III Verr. *Nu.* 1. VII. Verr. *Nu.* 44. *ibid. Num.* 100. pro Plancio. *Nu* 56.

Milo ſparſos de ſe rumores fortiter tulit; pro Milone. *Nu.64. & ſeq.*

Tabula.

Chæreæ tabulis fides negatur, ejuſque adverſariis, quia in iis nomen Roſcii non adſcripſerat; pro Roſc. Comœdo. *Nu.* 1. *& ſeq.*

Diſſimilitudo tabularum adverſariorum. *ibid. Num.6.*

Lex de repetundis, quorum cauſa ſit conſtituta; I. Verr. *Nu.*18.

Verres ſigna non emit, quia nuſquam in tabulis ſuis,& patris invenitur iſta emptio. III Ver *nu.60.*

Verres legem Hieronicam evertit. V. Ver *nu* 19.

Vis atque authoritas legum; pro Cluent. *nu.*146.

Vim vi licet repellere; pro Milone. *nu.* 9.

Tormentum.

Saſſia crudeliſſimè, & iterata quæſtione ſervos torquet; pro Cluent. *Nu.*176. *&* 181.

Veritatem quæſtionum elevat ab adjunctis; pro Sylla. *Nu.*78.

Quæſtiones Aſpii de ſervis non ſunt legitimæ; pro Milone. *num.60.*

Teſtes

Teſtes.

Cicero teſtem appellat Nævium, nihil ipſi deberi à Quinctio; pro Quinct. *Nu.37.*

Exclamatione ironica, & comparatione Africani rejicitur Capitonis teſtimonium in propria cauſa, & crimine; pro Roſc. Amer. *Nu.*101.

Fannius à Flavio pecuniam abſtulit, teſtimonio triumvirorum, qui fide ſunt digni; pro Roſc. Comœdo, *Num.*42. *& ſeq.*

Probat Cicero auctoritate plurium teſtium ſe rogatum eſſe à Siculis, ut accuſaret Verrem. I. Ver. *Num.*13. III. Ver. *Num.*14.

Fraus Verris confirmatur teſtimonio multorum IV. Verr. *Nu.*23. *ibid nu.*80. *ibid. nu.*174.

Convincitur Verres avulſis teſtibus. V. Verr. *Num.*175.

Multis teſtibus confirmatur facinus Verris. VI. Verr. *Num.* 91.

Sapientes, Judices, Rom. non debent credere teſtibus inimicis, & cupidis, & à religione remotis Gallis; ſed honeſtis civibus ſuis; Pro Fontejo, *num* 11. *& ſeq.*

Cicero teſtes contra Cæcinnam ridet; pro Cæcinna, *num.*25.

Cicero Judices appellat teſtes de integritate L. Flacci; pro L. Flacco, *num.6.*

Elevatur teſtium Græcorum fides, diſſimili religione Romanorum, *ibid nu.*9.

Aſclepiades teſtis rejicitur propter turpem vitam, & levitatem teſtimonii, *ibid. nu.*34.

Item rejicitur Meandrius, *ibid. nu.*52.

Falcidii teſtimonium eluditur, *ibid. nu.*90.

Archias eſt adſcriptus civis Heraclienſis; pro Archia, *Num.*8.

Teſtes ſervos Clodiæ Cicero ridet; pro Cæl, *num.*63. *& ſeq. &* 67.

Teſtes

Digitized by Google

Teſtes Græci mendaces audiri non debent; pro Rabir. Poſth. *Num.*35.

ARGUMENTATIONIS.

Sylogiſmus.

MUltæ, & magnæ debent eſſe cauſæ parricidii; nullam accuſator probare potuit in Roſcio; ergo is patrem non occidit; pro Roſc. Amer. *Num.* 37. *& ſeq.*

Cui majori bono cædes fuit, is occidit; ſed majori bono fuit T. Roſcio; ergo, *ibid Num.*84, *& ſeq.*

Sapientis Judicis eſt non credere inimicis, & cupidis, & à religione remotis teſtibus: tales ſunt Galli: ergo; pro Fontejo, *Num.*11. *& ſeq.*

Ratiocinatio.

Pro Quinctio, *num.* 48. I. Verr. *Num.*10.
Pro Muræna, *num.*13. pro Sylla, *numer.*69.

Sorites.

Pro L. Flacco, *Num.*44.

Dilemma.

Pro Quinctio, *Num.*41. *ibid. num* 81.
Pro Roſc. Amer. *num.*74. I. Verr. *num.* 31.

Aratores vel honoris cauſa, vel metu ſtatuam Verri poſuerunt: ſi prius, non oderunt; ſi poſterius, ſunt coacti pecunias dare. IV. Verr. *Num.*149.

Simile ſubjicitur dilemma de Siculis IV. Verr. *Nu.*155. *ibid. num* 177.

Pro Cæcinna, *num.*83.

I. Catil. *Num.*18. pro Cœlio, *num.*52. *& ſeq.*

Pro

Pro Balbo. *Num.* 13.
In L. Piſonem. *nu* 56. pro Marcello, *nu.*22.

Inductio.

Debet eſſe vitæ integer, qui alterum ſceleris accuſat. V. Verr. *Nu.*4.

Enumeratio partium.

Equites, Senatores, tribuni, ſcribæ, ingenui, libertini, ſervi ſtudent conſervandæ Reipub ſeu extinguendæ conjurationi Catilinariæ IV Catil. *Num.* 15.
Cicero poſt exilium rebus omnibus delectatur magis, quàm ante. Ad Quir. poſt Redit. *nu.* 2.
Communi omnium conſenſu, & maxima celebritate Cicero reportatur in patriam; pro Domo Sua. *num.*74.
Piſo eſt omnibus odio. In L. Piſon. *nu.*64.
Omnibus præter Antonium, & Clodium placuit Ciceronis Conſulatus II. Philip. *nu* 11.
Antonius eſt à populo judicandus hoſtis, quia ſenatus, & Octavii Cæſaris, & Veteranorum militum, & D Bruti, & Galliæ, & ipſorum Deorum præjudicio eſt hoſtis IV Philip. *nu.*2. *& ſeq*
Non poteſt eſſe pax inter Antonium, & populum Romanum. VII. Philip. *num.*21.

Exemplum.

Honeſtum eſt agros colere; pro Roſ. Amer. *N* 50.
Cajus Rabirius rectè arma ſumpſit cum bonis civibus contra Saturninum; pro C. Rab. *Num.* 20. *& ſeq.*
Qui conjurant in patriam, habent mores, & vitam iſti crimini non repugnantem; pro Sylla. *Num.*70.

Multis

Multis imperatoribus chari fuerunt Poetæ; pro Archia. *Num*.20.

Græci item Poetæ plurimos honores, ac præmia receperunt à multis imperatoribus. *ibidem*. *Num*.24.

Optimus quiſque imperator, ſeu philoſophus, ſeu togatus laudis ſtudio ducitur. *ibid Nu* 26.

Laterenſis repulſam paſſus, nihil amiſit de exiſtimatione; pro Plancio. *Num*.51.

Summi imperatores multi nunquam dubitarunt civitate fœderatos donare; pro Balbo. *Nu*.45.

Licet vivere illi, qui hominem à ſe occiſum fateatur; pro Milone. *Num*.70.

AFFECTUS.

Amor.

Cicero ſtudio ſublevandæ Reip. accuſat ſceleratum Verrem. I. Verri. *Num* 6.

Cicero gloriatur ſe fide, ac diligentia ad exiſtimationem populi Rom. Judiciorum turpitudinem ſuſtuliſſe è Repub. devicto Verre. III. Verr. *Num* 19.

Cicero accuſatione Verrina probavit fidem ſuam, ſtudiumque erga Rempub. neque dubitat nobilitatis invidiam ſubire. VII. Verr. *Num*.17. & 179

Cicero teſtatur ſolo Reip commodo ſe legem Maniliam tueri; pro lege Manil. *Nu*.69.

Cicero, ſe acrem, & popularem in Rep. tuenda Conſulem profitetur, contra Agrarios. I. Agrar. *Num*.23.

Cicero falſam aliquorum invidiam non timet dummodo Catilina eat in exilium. II. Catil. *Nu*. 15. M. Tulii. Conſulis charitas erga patriam. IV. Catil. *Nu* 1. pro Flacco. *Nu* 102.

Cicero gratus eſt populo Rom. ſuiſque amicis

pro

pro beneficio accepto. Ad Quirites poſt Redit. *Num.*5 *&* 24.

Idem Cicero gratus eſt Senatui. Poſt Reditum in Senat *Num.* 1.

Et amicis Prætoribus, & Lentulo, & aliis, *ibid. Nu.*22. *& ſeqq.*

Amicitia inter Ciceronem, & Pompejum; pro Domo ſua, *num.*27.

Patriæ ſalutem Cicero antepoſuit charitati ſuorum omnium, à quibus ſummo dolore avulſus eſt, *ibid. num* 95.

Cicero omnibus de ſe bene meritis vult, quàm gratiſſimus videri, & eſse; pro Plancio, *Nu* 77. *& ſeq.*

Cicero fidem exoluit Plancio; amantiſſimè complectitur, pro ejus ſalute deprecatur judices, *ibid. num.*101.

Si P. Sextius mittitur in exilium Cicero vult eſse comes amici; pro Sextio, *Num.*145.

Cicero non poteſt non amare amicos Reipub. inimicos non odiſse. De Provinc. Conſul. *Numer* 23.

Caſu teſtatur Miloni amorem ſuum atq; etiam omni dolore, & officio; Pro Milone, *Nu.*100.

Charitas Ciceronis erga patriam. II. Philipp. *Num.*188.

Gratus animus, & ſtudium Ciceronis in tuenda Repub. IV. Philip. *Nu.*16.

S. Sulpitius vitam poſtpoſuit auctoritati Reip. IX. Philip. *Nu* 6.8.9.

Deſiderium.

M. Tullius pro conjuratione Catilinæ à ſe extincta, deſiderat gloriam, & ſempiternam Conſulatus ſui memoriam III. Catil. *Nu* 26. & IV. Catil. *Nu* 23.

Optimus quiſque, ſeu imperator, ſeu Philoſophus,

phus, & ipſe Cicero maximè laudis ſtudio ducitur; pro Archia Poet. *num* 26.

Populus Rom. deſiderat libertatem, ac ſervitutem morte pejorem putat. X. Philip. *num*. 19.

Odium.

Nævius non debitum, & pecunias, ſed crudeliter vitam Quinctii appetiit; pro Quinctio, *nu*. 43 *& ſeq*.

Idem Nævius avarè, ac temere proſcribit bona ſui propinqui, & ſocii, & amici, *ibid*. *n* 76.

Idem improbè invadit bona Quinctii ante, & contra edictum prætoris. *ib. num*. 82.

Idem ſuperbus, & voluptuarius, & maximè infeſtus homini ruſtico, ac innocenti, *ib*, *nu* 93.

Nefarium conſilium accuſandi Sex. Roſcium parricidii; pro Roſcio Amer *num*. 28 *& ſeq*.

Capitonis & perfidia in fallendis decem legatis, *ibid Num*. 109 *& ſeq*.

Crudelitas Chryſogoni, qui non fortunas modò, ſed etiam vitam vult auferre calamitoſo, & innocenti Roſcio. *ib*. *num* 144 *& ſeq*.

Audacia, amentia, impudentia ſcelerati Verris, qui in judicium venit. III. Ver. *num*. 1. *& ſeq*.

Verres prodidit Conſulem ſuum. *ibidem n*. 39. *& ſeq*.

Verres Apollinis Delii fanum ſpoliavit, *Ibid*. *nu* 47.

Furta, ac Sacrilegia Verris clam apportata Romam, diſſimili exemplo imperatorum. *ib*. *n*. 53, *& ſeq*.

Verres iniquo edicto privavit legitima hereditate filiam P Annii mortui. *ib*. *nu*. 112.

Verres legem Rupiliam contemnit, IV. Verr. *num*. 40. & 43. & 46.

Iniquitas judicii Verris Ironia, & incremento expoſita IV. Verr. *num*. 76. *& ſeq*.

Anacephalæoſis criminum, & injuriarum, quæ Verres; & Apronius privatis hominibus fecerunt. V. Verr. *nu.* 64.

Verres Liparenſem civitatem miſerè diripuit, *Ibid. nu.* 85.

Verres contumelia affecit Senatorem. *ib. nu* 95.

Solitudo agrorum, & vaſtatio Siciliæ propter avaritiam Verris, *ib. num* 124. *& ſeq.*

Alba Æmilius ſavet, *ib. nu.* 145.

Nullius ſe prætoris exemplo tueri poteſt Verres In Cellæ crimine, *ib. num.* 205. *& ſeq.*

Sine Religione Verres à Segeſtanis tollit ſimulacrum Dianæ. VI. Verr. *Num.* 78.

Verres ad ſtatuam C. Marcelli alligat, & cruciat Sopatrum. *ib. nu.* 86.

Verres captos pyratas, & ipſum Archipiratam non in latomiis, ſed domi ſuæ ſervavit, neque feriri ſecuri juſſit V. Verr. *Num.* 66. *& ſeq.*

Verres crudeliter Navarcos interimit, & ſecuri percuti jubet, *ib. Num.* 114.

Verres tria ſupplicia in cives Rom. exercuit, 1. virgarum, 2. carceris, 3. crucis, *ibid. n.* 139 142. 157. *& ſeq.*

Saſſia nefariè amat generum, & ipſi nubit; pro Cluentio, *nu.* 12.

Saſſia mulier impia. *ib. Num.* 188. *&* 189.

Decemviri Capuam eligunt ſedem tyrannidis, ac Imperii I. Agrar. *Num.* 18.

Campani arrogantes, luxurioſi, Rom. Imperii hoſtes. II. Agrar. *Num* 91. *& ſeq.*

Labienus diſſimilis Ciceroni, & T. Gracchi iterum conſtituit civibus Rom. crudele perduellionis judicium; pro C. Rabirio, *num* 11. *& ſeq.*

Catilina hoſtis patriæ I. Catil. *nu.* 1.

Idem flagitioſus tum vita privata, tum publica conjuratione, *ib. Nu.* 13.

Voluptas Catilinæ in nefario bello contra patriam *ib. num.* 25.

Digitized by Google

Catilina, ejuſque ſocii libidinoſi, audaces facinoroſi. II. Catil. *Numer.7*,

Gabinius, & Piſo non Conſules, ſed latrones, & proditores, ſcelerati, libidinoſi, crudeles; poſt Redit. in Senat. *num.95.* & *ſeq.*

Clodius ſine religione dedicavit domum Ciceronis; pro Domo Sua, *Num.* 104.

Cicero excuſat ſuam in Senatu iracundiam adverſus Clodium, quem, uti Gabinium, & Piſonem, non tam ſua quàm Reip ac Deorum cauſa odit. De Haruſp. Reſponſ. *num.*1.

Clodius non conſecravit domum Ciceronis. *ib num.*33.

Deterrimus eſt Clodius in parentes, in Deos, in patriam, in ſemetipſum. *ib. Num.* 57.

Senatum, populumque Rom. mutata veſte pro Cicerone ſupplicantem ſuperbè repudiavit Gabinius; pro Sextio, *num* 26.

Idem Gabinius in exilium relegat Lamiam, *ib. num.*29.

Cicero Vatinium odit æquè, ac deſpicit. In Vatinium *num.* 1.

Vatinius auſpicia neglexit diſſimili Cæſaris, & novem collegarum, & omnium Tribunorum exemplo; imò voluit augur fieri, In Vatinium, *n.* 13. & *ſeq.*

Vatinius Bibulum Conſulem rapuit ad necem, *ib. num.*21.

Cicero inſectatur legationem Vatinii, non Senatus conſulto, ſed ſua ipſius lege areptam, *ibid. num.*35.

Vatinius eſt odio omnibus, *ib num.* 39.

Crudelitas Piſonis, in L. Piſonem, *nu.*17.

Lætatur Cicero de ſupplicio, & ignominia Gabinii, & Piſonis, *ib. Nu.* 45. & *ſeq.*

Piſo triumphum contempſit, ut provinciam diriperet, *ibid.* 56.

Cicero optat, & gaudet eveniſſe Piſoni pœ-

nam ſcelerum; *ibid. numer. 99.*

Sext. Clodius cadaver P. Clodii noctu crudeliter expoſitum reliquit; pro Milone *nu* 33.

Inhumanitas, & crudelitas Tuberonis in accuſando apud Cæſarem Ligario; pro Ligario, *Numer.* 11.

Antonius cauſa fuit belli civilis, cujus cladem Orator amplificat. II. Philip. *nu.* 53.

Vinolentia Antonii, & vomitus in Senatu, *ib. Num.* 63.

Lupercus Antonius magna laſcivia, & audacia Cæſari diadema ſupplex obtulit. *ib. Num.* 84.

Crudelitas Dolabellæ, & Antonii in cives Rom. XI. Philipp. *num.* 1.5.6.7.

Ira.

Cicero puniri vult Verrem. VII. Ver. *nu.* 148.

Cicero movet populum ad ulciſcendam injuriam nomini Rom. factam à Mithridate; pro Lege Manil. *num.* 7.

Mentis cæcitate punitur à Diis Clodius de Haruſp. Reſponſ. *num.* 38.

Divina vi, ac providentia occiditur Clodius; Pro Milone, *nu.* 84. *& ſeq.*

Manſuetudo.

Demiſſio Quinctii; pro Quinctio. *num.* 96.

Cicero fert adoleſcentem Torquatum; pro Sylla. *Num.* 46.

Cicero errorem Poſthumi fatetur, excuſatque, ut Judices reconciliet; pro Rabir. Poſthum. *numer.* 1.

Cicero totam Ligarii cauſam refert clementiæ Cæſaris; pro Ligario, *Num.* 30.

Deprecatione Cicero placat Cæſarem; pro Dejotaro. *num.* 8.

Com-

Commiſeratio.

Quadruplex Cicero placat Cæſarem; pro Dejotaro, *num.1.& ſeq.*

Quinctius innocens, ſenex, inops, frugalis ruſticus, ſupplex ad genua adverſarii iniqui, voluptuarii, crudelis, & ſuperbi, *ib. num* 91.

Sextius Roſcius innocens, & calamitoſus deprecatur vitam ab immani Chryſogono, cæteris fortunis ipſi conceſſis; pro Roſcio Amer. *Num.* 144. *& ſeq.*

Philodamus cum filio condemnatur ad mortem. III. Ver. *num.* 75.

Producitur à Cicerone in conſpectu judicum Atratus Junii filius. *ib. num* 151.

Antiochus Rex ſpoliatus vaſis pretioſiſſimis jubetur à Verre excedere Sicilia. VI. Ver. *num.* 67.

Simulacrum Dianæ à Verre aufertur Segeſtanis; *ib. Num.* 77.

Parentes lugent, & deprecantur vincula, ac miſeram ſorgem innocentum filiorum, VII. Ver. *num* 107.

Parentes non modò celerem liberorum necem, ſed ipſam ſepulturam redimere oportet. *ib. num.* 117. *& ſeq.*

Cicero dolet in miſera nece ſociorum. *ib. Nu.* 12..

Tyndaritanorum apud judices Rom. querela de Tyranno Verre, *ibid nu.*123.

Luctus, & ſquallor Dixionis, & Stenii, *ibid. num.*127.

Civis Rom. virgis cæditur, & in crucem agitur. *ib. Num* 160.

Verres communis hoſtis populi Rom. fixit miſeris civibus crucem in conſpectu Italiæ. *ibid. num* 168.

Orator excitat judices ad miſericordiam M. Fon-

Fontejo tribuendam ob integritatem vitæ, & generis nobilitatem, & militarem virtutem, & amicos Principes, & Veſtalem ſororem. Pro Fontejo, *num.* 31

Cluentius ab falſam invidiam commiſeratione eſt dignus; pro Cluentio, *num.* 200.

L. Muræna liberandus accuſationis periculo propter integritatem vitæ, & parentes, & dignitatem Conſulatus; pro Muræ, *nu.* 86.

Commiſerationis affectus erga L. Flaccum propter merita, ſeu amorem in patriam, & ejus filiolum; pro Flacco. *num* 97. *& ſeq.*

Sylla Conſulatu, & magno florentis fortunæ ſplendore dejectus nova conjurationis infamia laborare non debet, ſed judices erga hunc manſuetos eſſe oportet, quem crudeliter adverſarii affligunt; pro Sylla, *nu.* 88.

Cicero deprecatur pro ſalute Plancii, pro Plancio, *num.* 101.

Cicero judices commovet ad miſericordiam tum à perſona Sextii optimatis viri, tum à ſua, quòd ab hoc amico homine reſtitutus ſit in patria; pro P. Sextio *nu.* 144.

Q. Metellus veneno tollitur; pro M. Cælio; *Num.* 59.

Cicero miſericordiam deprecatur adoleſcenti Cælio per ſenectutem, ac lacrymas parentis, per communem ſenſum cæterorum parentum, per ſua merita in Remp. *ib. n.* 79.

Cicero miſericordiam judicum expoſcit, tum à perſona Milonis, qui vir eſt fortis, & amans Reip. tum à ſua, quia per Milonem ſibi amiciſſimum revocatus eſt in patriam; pro Milone, *numer.* 93.

Cicero totam Ligarii cauſam refert vel humanitati, vel clementiæ, vel miſericordiæ Cæſaris, pro Ligario, *Nu.* 30. *& ſeq.*

Cicero clementiam Cæſaris implorat, pro Re-

Rege Dejotaro; pro Dejotaro, *n.*40.

Cicero mæſtus fuit proſpecta Reip. ruina II. Philip. *n.* 37.

Trebonius miſerabili cæde ſublatus à Dolabella. XI. Philip. *n.* 7.

Indignatio.

Quinctius inferior opibus, non veritate cauſæ, aut integritate vitæ ruſticæ opprimitur à potentiore, & iniquiore Nævio; pro Quinctio, *numer.* 59.

Indigna Chryſogoni poſtulatio; pro Roſcio Amer. *num.*6. *& ſeq.*

T. Roſcius inſolenter invadit in prædia Sextii. *ibid.nu.*23.

Non permittitur, Sex. Roſcio ſervos in quæſtionem habere. *ibid nu.*77.

Inſolens potentia, ac luxuria Chryſogoni, *ib. num.* 133. *&* 141.

Verres ſublatis feſtis Marcellis Verrea inſtituit IV. Verr. *num* 51.

Hortenſius amat, & defendit Verrem V. Verr. *num.* 8.

Verres pulcherrima ſigna furatus eſt, VI. Verr. *num.* 7.

Verres aufert ab Antiocho Rege candelabrum Jovi Capitolino dicatum, *ibid. n.* 69. *& ſeq.*

Verres aufert monumentum P. Africani. *ibid. nu.* 79.

Romanæ Claſſis præfecturam Verres mandat homini Syculo, & Syracuſano quidem. VII. Ver. *num.* 82.

Conſul Cicero indignatur Rullum vendere ſylvam Scantiam turpis quæſtus cauſa I. Agrar. *num.* 2.

Idem indignatur quibuſcunque in locis vendi vectigalia populi Rom II. Agrar. *num.* 54.

Digitized by Google

Perverſa aliquorum opinio quaſi crudeliter Cicero ejecerit Catilinam ex urbe. II. Catil. *num.* 14.

Lex Clodia de exilio Ciceronis lata eſt imperitè; pro Domo Sua, *Nu* 48.

Domus Ciceronis, qui conſervator urbis fuit, quaſi perduellis, ac ſcelerati civis everſa remanere non debet, *ib. Num.*100.

Indignatur Cicero turpe libertatis ſimulachrum in domo ſua collocatum à Clodio, *ibidem numer.* 111.

Cicero indignatur ſe à Gabinio, & Piſone expulſum fuiſſe; pro Sextio, *numer.* 53.

Vatinius in epulo Q. Arii Atratus accubuit. In Vatinium. *num* 30.

Piſo nulla virtute factus Conſul. In Piſonem. *n.* 1.

In communi mœrore, & diſceſſu Ciceronis lætatur, & epulatur Piſo. *ibid n.* 21.

Indignatur Cicero ſuam exulis fortunam deprimi, res geſtas, ac ſcelera Gabinii, & Piſonis extolli, *ib. n.*41.

Nepos accuſat avum, dominum ſervus; pro Dejotaro, *num.* 2.

Caſtor, corrupto ſervo, in diſcrimen capitis avum adducit, *ibid. num.* 30.

Antonius paraſitos de libidine conſultat, de Rep. nihil ad avunculum ſuum refert. II. Philip. *n.* 14.

Bona Cn. Pompeii vendita, & empta ab uno Antonio, *ib.* 64.

Eadem bona male vorata, & conſumpta, *ibid. num.* 65.

Item horti, ac ædes Pompeii ab Antonio diſpare domino occupatæ, *ib. n.*68.

Vis, ac temulentia Antonii in domo Varronis. *ibid num.* 103.

Cicero indignatur Tranſalpinam Galliam Antonio decerni ab hujus amicis, contra Remp. V. Philip. *Num.* 5.

Ci-

Digitized by Google

Cicero indignatur, L. Antonio, quaſi patrono populi, equeſtrem ſtatuam inauratam eſſe erectam. VI. Philip *num* 12.

Cicero reprehendit Calenum quòd Brutos oppugnet, Antoniis faveat. X. Philip. *n.* 3.

Invidia.

Cicero æmulatur eloquentiam Hortenſii; pro Quinctio, *num.* 1. & 35. & 77.

Cicero in accuſando Verre præfert ſeſe Cœlio, nec Hortenſium reformidat. I. Verr. *num.* 20. 27. *& ſeq.*

Cicero ædilis acriter adverſatur Hortenſio Conſuli, qui cupiditate, & dominatione judiciorum, defendere putat Verrem II Verr. *n* 37.

Cicero ſuam in obeundis magiſtratibus diligentiam, temperantiam, pietatem prædicat, confertque cum Verris negligentia, libidine, impietate. VII Verr *n* 35.

Cicero Hortenſium monet, ut deſiſtat ulterius Verrem defendere. *ib. Nu.* 173.

Spes.

Securitatem variè præſtat Conſul Tullius populo Rom. contra Catilinam ejuſque exercitum. II. Catil. *num.* 14. *& ſeq.*

Adjuncta judicii ſpem afferunt Ciceroni; pro Milone, *num.* 1.

Cicero cauſæ fiduciam collocat in Cæſare; pro Dejotaro, *num* 4.

Optima quæque pro Rep. expectat Cicero ab adoleſcente Octavio. V. Philip. *num.* 5.

Digitized by Google

Confidentia.

Cicero magna fortitudine defendit Sex. Roſcium; Pro Roſcio Amer. *n.*10 81.

Cicero non diſceſſit in exilium mortis metu; pro Sextio, *n.*41. *& ſeq.*

Fortis Senatus fortunam non extimeſcit, & ſapiens libertati poſtponit vitam, aut pacem. XIII. Philip. *nu.*6.

Timor.

Bello Aſiatico non ſolùm Aſiæ vectigalia, ſed fortunæ etiam civium Rom. periclitantur; pro lege Manil. *nu.* 17.

Lex Agraria populo Rom. timenda eſt, à regia decem virorum poteſtate emendi agros, quos volent, & deducendi colonias Capuam. I. Agrar. *Nu* 6. *& ſeq.*16. *& ſeq.*

Adventus decem-viri in Ægyptum venditam lege Agraria. II. Agrar. *nu* 44.

Campani arrogantes, & luxurioſi poſtea deſpicient Romanos, & aliquid ſceleris molientur. *ibid.nu.*95.

Catilina ejuſque ſotii magis in urbe timendi quàm foris. II. Catil *n.* 4.

Quantum immineat Reip. periculum à Catilina, ejuſque ſociis, niſi L. Muræna fuerit Conſul; pro Muræna, *n.* 78.

Diſcordias Principum eſſe tollendas, & monent Dii. De Haruſp. Reſponſ. *n.*53.

Terret Cicero Piſonem, non tam ſeveritate judicii quàm conſcientia ſcelerum. In L. Piſonem. *n.* 94. *& ſeq.*

Cicero quinque affert timoris ſui cauſas in cauſa Dejotari; pro Dejotaro, *n.*1.

Cicero terret imprudentem Antonium, ſuum, &

Digitized by Google

& Reip. hoſtem, ſimili exitu Catilinæ, & Clodii. II. Philipp *n*.7.

Cicero avocat Antonium ab armorum conſilio, vel ipſi interitum minatur, *ibid. Num*. 112. *& ſeq*.

Cicero ab Antonianis timet, & famæ, & vitæ, XII. Philipp. *n*.17. *& ſeq*.

Gaudium.

Cicero applaudit ſibi, & Reip. diſceſſiſſe ex urbe Catilinam, II. Catil. *n*.1.

Cicero poſt exilium gaudet magis patria, & rebus omnibus, quàm antè. Ad Quirites poſt Redit, *num* 1.

Æmulatio.

Cicero hortatur M. Glabrionem Prætorem ad ſeveritatem, integritatem, fidem, religionem, propoſito Majorum exemplo II. Ver. *n*. 51.

Cicero non dubitat nobilium virorum, invidiam atque inimicitias ſuſcipere exemplo M. Catonis, Pompeii, Fimbriæ, Marii, Cœlii, VII. Verr. *n*.179.

Cicero Conſul hortatur Rullum ad concordiam, & dignitatem. I. Agrar. *n*. 26.

Cicero hortatur Senatum ut Reip. proſpiciat contra Catilinam. IV. Catil. *n*. 18.

Cicero hortatur adoleſcentes ad Optimatum ſectam; pro Sextio, *Num*. 102. *& Nu* 136.

Cicero amiciſſimè commonet præſentem Dolabellam, ne ab honeſtate gloriæ, ac rerum geſtarum dignitate aberret. I. Philipp. *n*. 29.

Abſentem Antonium pariter hortatur à rebus geſtis, & à Majorum exemplis, ut à civibus ſuis diligi malit quàm metui, *ibidem n* 31

Cicero hortatur Antonium ad rectè agendum

Digitized by Google

propoſita honeſtate virtutis, & turpitudine vitii; II Philip. *num.*115.

Cicero hortatur ſenatum, ne, ſi fato quodam Cæſaris dominatum tulit, liber ſerviat ſcelerato latroni Antonio, & ejus fratri. III. Philip. *num* 28.

Cicero hortatur populum ad libertatem defendendam contra Antonium crudelem tyrannum. IV. Philip. *Num.*11.

Cicero admonet M. Lepidum ne ſe cum Antonio conjungat, aut ad illum reſtituendum ſuam armis auctoritatem interponat. XIII. Philip. *n.* 14. *& ſeq.*

Pudor.

Impudentia T. Roſcii qui cum accuſatore ſedeat; pro Roſcio, *num.*95. *&* 104.

Cicero hortatur ſenatum, ut turpitudinem, atque infamiam judiciorum data jam occaſione tollat. II. Ver. *Num.*42 *&* 50.

Cicero diſſimili exemplo veterum Oratorum Caſſii, & Antonii reprehendit Hortenſium impudentiæ. IV. Verr. *Num* 191.

Impudentia Verris qui famam, & periculum capitis negligit. V. Ver. *Num.*131. *& ſeq.*

P. Scipio adoleſcens patitur à Verre tolli monumentum Africani. VI. Verr. *num* 79.

Claſſis populi Rom. inops, & infirma, Præfecto Cleomene fugiens, partim capitur à piratis, partim in ipſo portu Syracuſano incenditur. VII. Ver. *num.*91.

Pudor erit ſapientes judices Roman. credidiſſe inimicis, & cupidis, & à religione remotis teſtibus, quàm honeſtis civibus Rom. pro Fontejo, *num.*22.

Cicero hortatur populum ad delendam infamiam bello Mithridatico ſuſceptam, præſertim exemplo Majorum; pro lege Manil. *num.*7. *&* 10.

Turpe

Turpe eſſe judicibus condemnato Scamandro & Fabricio, Oppianicum abſolvere; pro Cluentio, *num*. 61.

Cicero hortatur ſenatum, ut utatur occaſione vincendi Antonii, propoſita ſervitutis ignominia, quæ gravior ſit honeſta morte. III. Philip. *num* 34.

Turpe eſt ſenatui ad Antonium legatos mittere, quem nuperrimè hoſtem judicavit V. Philip. *Num*. 2. & 25. & *ſeq*.

Item VII. Philip. *num*. 13.

Si ſit pax cum Antonio, fœda ſervitus erit. XII. Philip. *num*. 16.

AMPLIFICATIONES.

Per congeriem locorum à conſequentium frequentatione.

Augetur crimen Verris ex eo quòd Archipiratam domi ſuæ ſervarit, qui fugere, aut mori potuiſſet. VII. Ver. *num*. 76.

Officium ſapientis, ac probi judicis; pro Cluent. *num* 159.

Concurſatio decemvirorum, & regia poteſtas, I. Agrar. *Num* 8.

Quanti interſit Reipub. ſequenti anno L. Murænam Conſulem fieri; pro Muræ. *num*. 78.

Damna Reip. ſi per Pontifices quivis ſine cauſa è patricio plebejus fieret; pro domo ſua, *num* 37.

Quæ facturus fuiſſet Antonius ſi Romam veniſſet. III. Philip. *num*. 6. & 27.

Nulla erit pax cum Antonio ſi in urbem venerit, ſed ſervitutis periculum. XII. Philip. *n*. 13.

Digitized by Google

A contrariarum rerum conflictione.

Quinctius inops, frugalis, ac integer ruſticus, abiectus: contrà, Nævius potens, & opulentus, luxurioſus, crudelis, ſuperbus; pro Quinctio, *Nu.93*.

Accuſator Erutius ſibi contradicit; pro Roſcio Amer. *Num* 44.

Saturius dicit repugnantia; pro Roſcio Comœd. *num*. 18.

Non eſt credibile Fannium eſſe fraudatum à Roſcio; pro Roſcio Comœd. *num*. 21.

Quis Catilina, & ejus ſocii, quibus inſidientur? II. Catil. *num* 1.

Antonius ſecum ipſe argumentis pugnat. II. Philip. *Num*. 17. *&* 30.

A cauſis, & effectis conglobatis.

Proſcriptio bonorum Quinctii acerbior ipſa bonorum, & famæ & vitæ jactura; pro Quinct. *nu* 49.

Vix credibile crimen parricidii; pro Roſc. Amer. *Nu*. 37. *& ſeq*. *&* 62. *& ſeq*. *&* 68.

Cur Verres venit in judicium. III Ver. *Nu*. 7.

Fructus poeſeos, & delectatio; pro Archia, *Nu*. 16.

Clodius cum ſuo novo Pontifice conſcientia, metuque Deorum territus, nullum ſolemne verbum potuit effari in conſecranda domo Ciceronis; pro domo ſua, *num* 140.

Non eſt Piſo Conſul. In Piſo, *Nu*. 23. *& ſeq*.

Clodius ſæpe vim fecit, nunquam Milo; pro Milone, *Num*. 37.

Scelera Clodii conglobata, *ibid. num*. 73.

Ab adjunctis conglobatis.

Roſcius non habuit facultatem occidendi patrem; pro Roſcio Amer. *Num*. 74.

Nun-

Digitized by Google

Nuntius cædis cur tanta velocitate factus. T. Roſcio, *Ibid.n* 96. *& ſeq.*

Luxuria Verris ex conglobatis adjunctis itinerum, & conviviorum. VII. Ver. *num.*26.*& ſeq.*

Claſſis populi Rom. victa, & incenſa à piratis, *Ibid. n* 91.

Cicero è Roſtris primum dicit pro lege Manil. *Num* 1.

Saſſia nubit genero; pro Cluentio, *num.* 15.

Saſſia Romam proficiſcitur, ut accuſet; & perdat filium, *ibid. num.* 192.

Lex Clodia de exilio Ciceronis lata eſt per vim furorem, crudelitatem; pro domo ſua, *Num.* 53.

Cœlius crimen auri non commiſit; pro Cœlio, *num.* 53.

Celebritas reditus Ciceronis. In L. Piſonem, *num.* 51.

Ab enumeratione partium.

Vita Verris flagitioſa, & ſinguli ejus magiſtratus nefarii. II. Ver. *num* 12.

Quacumque Cicero pergat via ad Antonium, ſunt inſidiæ. XII. Philip *num.*23.

AMPLIFICATIO RERUM.

Per incrementum.

PRo Roſcio Amer. *Num.* 12. *ibid.*29. III. Verr *Num* 44.

Iniquitas judicis Verris IV. Verr. *num* 78. VI. Ver. *num.*88.

Crudelitas Verris. VII. Ver. *num.* 115.

Verres egit in crucem civem Rom. *ibid. num.* 169 *&* 170.

Perduellionis judicium, & civibus Rom. acerbiſſimum ſupplicium; pro C. Rabir. *num* 16.

Li-

Liberalitas Cæſaris ſupra virtutes cæteras extolitur pro Rabir poſth. *num.* 42.

Cicero ita militarem Cæſaris gloriam attollit; ut huic præferat clementiæ laudem; pro Marcello, *num.* 4.

Victorias Cæſaris, & bellicas laudes rurſus extenuat Cicero præ virtute clementiæ; *ibid. n.* 8.

Vinolentia Antonii, & vomitus in ſenatu. II. Philip. *num.* 63.

Per ratiocinationem.

Cicero laudat Sthenium, ut magis vituperet Verrem, qui illum iniquiſſimè vexavit. IV. Ver. *num.* 110.

Cicero auget pericula, damnaque populi Rom. ex bello prædonum, ut creſcat militaris virtus Cn Pompeii; pro lege Manil. *num.* 33.

Cicero amplificat furorem Antonii, ut divinius faciat conſilium Octavii, quem etiam præfert Pompejo. V. Philip. *num.* 42.

Per comparationem.

Majores Rom. & boni homines non niſi ex neceſſitate, & conſideratè bona aliorum etiam inimiciſſimorum proſcripſerunt: Nævius temere, & continuò bona ſui ſocii, & affinis, & amici vendit; pro Quinct. *Num.* 51.

Conſilium quod duo Roſcii ceperunt, dicto atque facto C. Fimbriæ ſimillimum; pro Roſc. Amer. *Num.* 33.

Crudelitas Chryſogoni, *Ibid. num* 146.

Honeſtius eſt injurias ſociorum, quam ſuas ulciſci ab exemplo plurium virorum. I. Ver. *Num.* 63. *& ſeq.*

Furta, ac ſacrilegia legati Verris clam apportata Romam, diſſimili exemplo imperatorum. III. Ver. *Nu.* 54.

In-

Digitized by Google

Integritas M. Fonteii comparatione Scauri, A-quillii, Cottæ, Rutilli Piſonis: quos læſit occaſio; pro Fontæjo, *num.*27.

Integritas, ac temperantia, Cn. Pompeii comparatione aliorum imperatorum; pro lege Manil. *num.*38.

Ejus item felicitas, *ibid.n.*47.

Severitas in Catilinam exercenda. I. Catil. *n.*3.

Diſſimilis comparatio quinque bellorum civilium, & extinctæ conjurationis Catilinæ. III. Catil. *num.*24.

Beneficium quod accepit Cicero revocatus ab exilio. Ad Quirites poſt Redit. *Num* 5. & in Senatu, *num.*2.

Reditus Ciceronis clarior ipſo reditu Pompilii, Metelli, Marii, *ibid.n.*6.

Diſſimilis profectio Piſonis in provinciam Conſularem, & diſceſſus Ciceronis. In Piſonem, *Num* 31.

Diſſimilitudo item rerum geſtarum, *ibid. n.*37.

Diſſimilis reditus Ciceronis, & Piſonis, *ibid. Num* 51.

Utrum locus, comitatus, facultas, tempus, cæteraque adjuncta fuerint aptiora Clodio ad pugnandum, quàm Miloni; pro Milone, *Nu.*54.

M. Antonius magis pernicioſus Reip. quàm Rex Tarquinius, D. Brutus melius de Repub. meritus, quàm L. Brutus. III. Philip. *Nu.*8.

Comparatio Antonii cum Hannibale, & Catilina aliiſque populi Rom. hoſtibus. IV. Philip. *num* 14.

Bellum Antonii crudeliſſimum ob latrocinia VIII. Philip. *Num.*7.

FI-

FIGURÆ VERBORUM.

Repetitio.

PRo Quinctio *Num.*10. *ibid. Num.*82.
Pro Roſc. Amer *Num.*13. *ibid. num.*144.
I.Verr. *Num.*21. *ibid. nu* 38.
I.Verr. *Nu* 5. *ibid. nu.*17.
Pro lege Manilia, *num.*30. & 31. *ibid.num.*61;
II. Agrar. *Nu.*9.
I.Catil. *Nu.*1. II.Catil. *Nu.*7.
Pro Sylla, *num.*26.

Complexio.

II.Agrar.*Nu.*22. pro Milone, *Nu.*60.

Conduplicatio.

I.Verr.*Num* 23 I Catil.*num.*2.& 4.& 6.

Synonimia.

Pro Cluent. *Num.*41. I.Catil. *Num.*10. II. Catil.*Num.*1. III.Catil. *Num* 1.

Polyſyndeton.

Pro Quinctio, *Nu.*3.

Gradatio.

Pro Quinctio, *Nu* 40. *ibid. Num* 95. pro Roſc. Amer *num.*75. pro Roſc.Comœdo, *Nu.*8.

Diſſolutio.

IV. Verr. *Num* 5.

Similiter deſinens.

III.Verr. *Num* 9.
I.Agrar. *Num.* 23. pro domo ſua, *Num.* 129.

Anthiteton.

Pro Quinctio, *num.*92. pro Roſc.Amer. *Nu.*13. *ibid. Num.*88. *ibid. Nu* 145. III.Ver.*Nu* 3.
Pro Fontejo, *num.*22. pro lege Manilia,*num.*10. *ibid. num.*28. II.Catil. *Num.* 25. poſt redit. in Senatu, *num.*18.

FI.

Digitized by Google

FIGURÆ
SENTENTIARUM.

Interrogatio.

PRo Quinctio, *Num.79* pro Roſc.Amer. *nu* 54. *ibid.n.74. ibid.n.*145 pro Roſc.Comœdo,*n*.8.
I.Verr.*nu.*21.*ibid n.*27. *Ibid n.*33. *ibid. n* 45.
IV.Verr. *nu*.6 & 46. V.Verr *nu.*169. VII. Verr. *nu.73. Ibid. num.*146.
Pro Cluentio, *nu*.62. *ibid n.65*. I.Agrar.*nu* 3.
I.Catil.*nu*.1. & 7 pro Muræna,*nu*.38. pro Sylla, *nu*.44. pro domo ſua, *nu*.56. *ib*.77.
Pro Plancio, *Num*.48.
Pro Sextio, *Num* 47. pro Milone, *nu*. 38. 39.
Pro Ligario, *num.9*.
II.Philip. *Num*.111. VII Philip. *Num*.11.

Subjectio.

Pro Quinctio, *Num* 42.
Reprehenditur Nævius, quòd bona ſui propinqui, & ſocii, & amici proſcripſerit, *ib. Nu* 52. *ib.nu* 74 *ib. nu*. 82.
Cauſæ parricidii removentur à perſona Roſcii; pro Roſc. Amer. *Num*.39 & 41.
Pro Roſc. Comœd.*Num*.22. *ibid. num* 42.
IV.Verr *Nu*.147. *ib.nu*.192.
V Verr. *Nu*.41. *ib.nu* 70. *ib.nu* 122.
Res geſtæ Pompeii pro lege Manil. *Num*.61.
I. Catil. *Num*.28.
Pro Sylla, *Nu* 39.
Cur Cicero diſceſſerit in exilium; pro domo ſua, *Nu*.95.
Clodius non conſecravit domum Ciceronis. De Haruſp. reſponſ. *Num*.33.

Stultè

Stultè Antonius laceſſit Ciceronem . II. Pilipp. *Num.*2.

Prolepſis .

Cicero judicis benevolentiam captat timido Quinctio contra potentes adverſarios; pro Quinct. *Num.*5.

Triplex prolepſis Nævii refutata; pro Quinct. *Num.*39. & 41.

Pro Roſc. Amer. *Num.*1. & 5.

Cicero nobilitatem conciliat; unum Chryſogonum in invidiam vocat propter rapinas, *ibid. num* 137.

Quare Cicero accuſare Verrem petit, qui hactenus plures defendit, I. Verr. *Nu.*1. *Ibid n* 40. IV. Verr. *num* 26.

Refellitur Verris defenſio ſeu prolefis, & multorum teſtimonio . V. Verr. *Num.*175.

Verres non emit ſigna, ſed furatus eſt . VI. Ver. *Num.*8.

Cicero prolepſim Hortenſii manifeſta Verris avaritia refellit . VII. Verr. *Num.*22.

Non Sertorianos milites, ſed liberos , etiam mercatores necavit Verres: quod multi teſtantur, *ibid num.*150.

Catilina non debuit ſtatim interfici à Cicerone, ſed emitti ex urbe . II Catil.*num.*3.

Non crudeliter Cicero ejecit Catilinam ex urbe, *ibid.n.*12.

An ſummi viri duce natura, an humanitatis doctrina res magnas geſſerint; pro Archia, *Nu.*15.

Cicero non diſceſſit in exilium, metu mortis ; pro Sextio, *Nu.*45.

Digitized by Google

Correctio.

Pro Quinctio, *num.7.*
Pro Roſc. Amer. *Nu* 134.
Pro Roſc. Comœdo, *Num.*18.
VII. Verr. *Num.*108.
I. Catil. *Num.*22.

Dubitatio.

Nævius in invidiam adducitur propter fraudem malitiam; pro Quinct. *Num.*56.
Pro Roſc. Amer. *Num.*28. *ibid. nu.*124.
VI. Verr. *Num.*89. VII. Verr. *Num.* 2. *ibid. nu.* 125. *ibid. num.*157.
Pro Cluent *Num.*4.
II. Agraria, *num* 2.
Cicero miſericordiam captat Murænæ ab adjunctis exilii; pro Mur. *Num.*88.
Cicero pro accuſato Flacco ad judices confugit; pro L. Flacco, *Num.*4.
Quibus cauſis ceſſerit Cicero è patria; pro Sextio, *Num.*42.

Communicatio.

Reprehenditur Nævius, quòd bona Quinctii proſcripſerit; pro Quinct. *Num.*53.
Reprimitur audacia T.Roſcii, qui cum accuſatore ſedeat; pro Roſc. Amer. *Num.*104.
Cicero dicendi facultatem, quam ſibi non arrogat, requirit in Cæcilio, ut Verrem graviter,& copioſè poſſit accuſare. I Verr. *Num.*35. & *ſeq.*
Cicero judicibus proponit novo genere accuſare Verrem, II. Ver. *Num.*32.
Jus,ac dignitas civis Romani, VII. Verr. *nu.*165.
Actio interdicti neceſſaria fuit Cæcinnæ; pro Cæcinna, *num* 35.

Cæ.

Cæcinna rectè dejectus dicitur de fundo, *ib. n* 48.
C. Rabirius rectè arma ſumpſit contra Saturnium pro C. Rabir. *Nu.* 21.
Temere, & impudenter Clodius domum Ciceronis conſecravit; pro domo ſua, *Nu* 132.
Non eſt imminuta Laterenſis exiſtimatio, quòd ædilis non factus; pro Plancio, *Nu* 7
Calenus Brutos oppugnat, Antoniis favet. X. Philip. *Nu.* 3.

Proſopopœia.

Nævius improbè, ac crudeliter opprimere vult judicio Quinctium, & ſpoliare fortunis, ac vita; pro Quinct. *Num.* 47
Nævius Scurra, nec vir bonus, *ibid. nu.* 55.
Pro Roſc. Amer. *Num.* 32. *ib. n* 58 *ib. n.* 145.
Veracitas, & conſtantia Cluvii; pro Roſ. Comœdo, *Num.* 48. *& ſeq.*
Siculi volunt Ciceronem eſſe accuſatorem Verris, nolunt Cæcilium I. Verr *Num.* 19.
Hortenſius petit Ciceronem non eſſe accuſatorem Verris, *ibid. nu.* 23.
Defunctus Malleolus exprobrat perfido, & avaro Verri. III. Verr. *num.* 94.
Quid ſtolidè excogitet Verres, *ibid. nu.* 142.
Verres ſecum deliberat, an Cleomenem una cum Navarchis tollat, cui parcit. VII. Verr. *num* 103.
Crudelitas lictoris, *ibid. nu.* 117.
Tyndaritanorum querela de tyranno Verre, *ibid nu.* 123.
Pater crimina exprobrat filio Verri, *ibid. n.* 136.
Stalenus deliberat Oppianicum fallere, & condemnare; pro Cluent. *num* 70.
Oppianicus multas cauſas habebat corrumpendi judicii, Cluentius nullam; pro Cluent. *Num* 81.
Patria objicit Catilinæ flagitia, propter quæ hinc diſcedere debeat. I. Catil. *Num.* 18.

Po,

Digitized by Google

Populus pro ſua voluntate præterit Laterenſem, ſeu non ædilem creat; pro Plancio, *num.* 12

Cæcus Aſpius ſeverè objurgat Clodiam impudicam mulierem, & adoleſcenti Cœlio familiarem; pro Cœlio, *num.*33.

Minimus frater urbanè avocat Clodiam ſororem ab amore Cœlii, *ibid. num.*36.

Comicus pater ſeverus reprehendit Cœlium, hunc excuſat alter mitis, & clemens, *ibid nu.*37.

Milo gloriatur ſe occidiſſe Clodium ſceleratum, ac pernicioſum civem; pro Milone, *nu* 73.*&* 78.

Nemo vellet P. Clodium reviviſcere, ut eſſet Prætor, *ib. Num* 80.

Milo commemorat non ingratæ Reip.& Ciceroni ſua merita, & ſuſceptos labores, *ib. num.*94.

Dialogiſmus.

Diſcutitur improbum, ac crudele conſilium Nævii; pro Quinctio, *Nu* 42.

Amplificatur iniqua poſtulatio Nævii, & potens actio contra ſolitudinem, ac inopiam Quinctii; pro Quinct. *num.*72.

Q. Roſcius Ciceronem edocet cauſam Quinctii, ut poſſit contra Hortenſium dicere; pro Quinct. *num* 77.

Cicero ridet accuſatorem Erutium, qui probare non poteſt quod dixit; pro Roſc.Amer. *Nu* 54.

Comparatione T Roſcius arguitur potiùs eſſe ædis reus, quàm Sex. Roſcius, *ib nu.*92 93 *&* 94.

Pro Roſcio Comœdo, *Num.*32.

III Verr. *num.*66. IV Verr *num.*72

Arator de edicto, ſeu injuria Verris queritur. Verr. *num* 75.

Pamphilius promittit pecunias Cybaritis, ne Verres ſcyphos ſuos auferat. VI. Verr. *num* 32

Parentes deprecantur miſeram ſortem liberorum, VII. Verr. *num.*109.

Digitized by Google

Turpe eſſet judicibus condemnato Scamandro; & Fabricio Capianicum abſolvere; pro Cluent. *Num*. 61.

Stalenus Balbum fallit. *ibid*. *Num*.71.

Non minis, aut timida inquiſitione, ſed blanditiis, ac fiducia oportet agere Candidatum; pro Muræna. *Num* 44.

Publicanus Stoico Catoni ſupplex, *ibid*. *Num*. 62. *ibid*. *Nu* 65.

Pro Sylla. *Nu* 48.

Ferenda ſunt ſapienti comitia;pro Plancio,: 11

Marcus Antonius contra acta Cæſaris, tertium judicum Decuriam adjecit I. Philip. *n*.20.

Antonius de libidine paraſitos, de Rep. non avunculum conſultat II. Philip. *num*.14.

Apoſtropha.

Ad judicem Aquilium, ejuſque aſſeſſores, ut contra vim, & gratiam tueantur veritatem cauſæ P.Quinctii; pro Quinct *n* 4.

Cicero acriter invadit adverſarium Hortenſium, qui cupiditate, & dominatione judiciorum defendere putat Verrem. II.Verr *n*.33.

Cicero judices movet ad ſeveritatem; & Verri nullum in judicio perfugium denuntiat. III.Verr. *num*. 81.

Cicero judices movet ad commiſerationem in Navarchorum nece. VII. Verr *n*.122.

pro Sextio. *n*. 45.

Pompejus ſciens non fecit contra fœdera; pro Balbo. *n*. 13.

Deorum vi, ac providentia Clodius eſt occiſus; pro Milone. *n*. 86.

Ad Panſam, ut ſervitutem à Rep. avertat. XII. Philip. *n*. 16.

Hy-

Digitized by Google

Hypotypoſis .

Offenditur percuſſor Sex. Roſcii; pro Roſc. Amer. *num* 98.

Pugna, ac cædes in domo Philodami. III. Verr. *num.* 67.

Domus iniqui Prætoris Verris, *ibid. nu.* 137.

Improbitas C. Clodii cognitoris Stenii . IV. Verr. *Nu* 108.

Simulachrum Dianæ apud Segeſtanos. VI. Verr. *Num* 74.

Conjicitur in carcerem Apollonius, dum ſe redimat, VII. Verr. *num.* 17.

Imperatoris Verris convivia nec ſobria, nec pudica, *ibid. nu.* 28.

Verres noctu crudeliſſimè exinanivit navem Piratarum captam, *ib. num.* 62.

Verres repentè comprehendi Navarchos jubet, quaſi naves prodidiſſent, *ibid. nu.* 105.

Verres cædi jubet Virgis C. Servilium, *ib. n.* 139.

Cædi item jubet P. Gavium, civem Romanum, *ibid. nu.* 160.

Quæ mala conjurationem Catilinariam fuiſſent conſecuta, IV. Catil. *nu.* 11.

Quæ faciet Catilina, ſi ſequenti anno deeſſe Conſulem videat; pro Muræna, *num.* 85.

Tantùm non occiditur P. Sextius; pro Sext. *n.* 79.

Convivia Piſonis ſordida; in L. Piſonem, *n.* 67.

Iter Antonii, ſeu luſtratio Italiæ; II Philip *n.* 57.

Trebonius miſerabiliter occiſus; XI. Philip. *n.* 7. 8

Ethopœja .

Negligentia, atque fiducia Erutii in accuſando Roſcio; pro Roſc. Amer. *num.* 59.

Capitonum perfidia in fallendis ad Syllam legatis, *ibid. nu.* 110.

Superbia Chryſogoni, *ibid. n.* 135.
Calliditas Fannii pro Roſc. Comœdo, *Nu* 20.
Stoliditas Verris, III Verr. *Num.* 141.
Æſtuat Verres, abſolvat ne innocentem Sopatrum, an pecunioſum condemnet, IV. Verr. *nu* 74.
Thimarchides homo furax, luxurioſus, & appoſitus adminiſter Verris *ibid. num* 135.
Apronius ſimilis Verri, ſeu turpis, & vitiis omnibus coopertus, V.Verr *Nu* 22. & 31.
Luxuria Verris iter facientis, VII Verr. *Nu.* 26.
Gallorum minæ, ac terror; pro Fontejo, *num* 23.
Æbutius ineptus, ac ſtultus inter viros, inter mulieres peritus, & callidus; pro Cæcinna, *num.* 14.
Stalenus fraudulentus, ac mendax, & impudens; pro Cluent. *Numer* 67. & 70.
L. Quinctius vir turbulentus, & arrogans patronus, *ib. num.* 110
Rullus inito magiſtratu ſeverus, II. Agrar. *N* 13.
Campanorum arrogantia, & ſtudium erga ſuos Prætores, *ibid. num.* 92.
Flagitioſus Catilina, II. Catil. *Num.* 7.
Catilinæ ſocii, compti, delicati, libidinoſi, *ibid. Num.* 22.
Calliditas Catilinæ, III. Catil. *num* 16.
Sulpitius triſtis, & remiſſior in petendo Conſulatu, Catilina alacer, pro Muræna, *Nu* 49.
Gabinius libidinoſus, & crudelis in Ciceronem; poſt Redit. in Senat. *num.* 12.
Similiter Piſo agreſtis, Epicureus, tardus, proditor, *ibid.* & *ſeq.*
Gabinius, & Piſo Conſules ſuperbi, improbi, libidinoſi; pro P. Sextio, *num.* 17.
Gellius adoleſcens, petulans, & decoctor, *ibid. Num.* 110.
Vatinius vehemens, feroxque in Vatinium, *nu.* 4.
Varia, & multiplex natura Catilinæ pro Cœlio, *Num.* 12.
Perfidi, ac ſuperbi Antoniani, XIII. Philip. *N.* 4.

Digitized by Google

Suſtentatio.

Pro Roſc. Amer. *Num*.2 IV Verr. *Num*. 106. VII. Verr. *Num*.10 *ibid.nu* 68.

Præteritio.

Pro Roſc.Amer.*Num*.75.III.Verr.*Num*.32.*ibid*. *Num* 42.*& ſeq*. IV.Verr. *num*.1.*ib*. *n*.110.

Verre prætermiſſo, tranſit Cicero ad ſcelera Apronii, V.Verr. *Num* 58 *&* 59. VII. *Nu*.Verr.20.

Pro lege Manilia, *Nu* 25 *ib*. *Nu* 48.pro Cluent. *Num* 188 1.Agrar. *num*. 21. 1.Catil.*Num*.14.

Poſt redit in Senat. *num* 20.

Pro P. Sextio, *Num* 7. *ibid*. *nu* 13.

In Vatinium, *Num*.11.

De Provinc. Conſular. *Num*. 8.

Licentia.

I.Agrar.*Nu* 23. pro Sylla, *Nu*.33 *&* 34. pro domo ſua, *Num* 99

Fatetur Cicero ſe contra Cæſarem arma tuliſſe, pro Ligar. *Num* 6.

Conceſſio.

Pro Quinctio, *Nu* 37. *ibid* *Nu* 42. *ibid*. *n* 56.

Pro Roſc. Amer. *Nu* 54 *ibid.nu*.73.

Sextus Roſcius ſua omnia concedit Chryſogono modò vitam non auferat, *ibid*.*n* 145.

Pro Roſc. Comædo, *num* 5.

III. Ver. *Nu*.2. IV.Verr. *Nu* 46. *ibid*.*n* 76.*ibid* *num*.151. *ibid*.*nu*.179.

VI.Verr. *Nu*.10. VII.Verr.*Nu*.4.*ibid* *n*.11.*ibid*. *num* 19. *ibid* *nu* 44. pro Muræna, *num*. 41. pro Plancio, *num*.48.

Digitized by Google

Ironia.

Pro Quinctio *Nu.*19. *ibid. nu.*80.

Ridetur Cæcilius, qui fretus futili opera duorum ſubſcriptorum Appulei, & Atlieni, accuſare vult Verrem, 1. Verr. *num* 47.

Cicero inſultat iniquo judici Verri. IV. Verr. *num* 76. *Ibid.n.*154.

Eſt ingenium Verris novas res excogitare. V. Verr. *num* 16.

Ridetur Hortenſius, qui affirmat Verrem *eſſe* bonum imperatorem, VII. Verr. *Nu.*1.14.25.32.

Facetè ridetur Cepaſii oratio: pro Cluent. *n.*58.

Voluptas Manlii in caſtris Manlii, ſeu bello contra patriam, 1. Catil. *num*. 24.

Catilinæ ſocii compti, delicati, libidinoſi, II. Catil. *num*.22

Cavillatur Cicero negotiationem Deciani, & ejus teſtimonium contra Flaccum; pro Flacco, *num* 70.

Item à Deciano erupta Amyntæ prædia, & uxorem, & filium, *ibid. num* 72.

Religio Clodii; pro domo ſua, *num*. 104

Cicero religioſum Clodium ridet. De Haruſpicum reſponſ. *num* 8.

Reſponſum Piſonis; in L. Piſonem, *nu*.14.

Piſo è provincia ſine triumpho redit, *ibid.n.*53.

Piſo Epicureus triumphum non cupit, *ib.n.*56.

Piſo docet, ac dehortatur Cæſarem non cupere triumphos, ſed provincias expilare, *ibid n.*59

Piſo non audebit ad Pompeii ludos accedere, vel convivium anteponet ludis, *ibid. nu.*65.

Ridet Cicero quæſtiones de ſervis; pro Milone, *num* 60.

Cicero fingit ſe apud Cæſarem laborare de culpa Q. Ligarii, pro Ligar. *num* 1.

Cicero ridet Antonium, quod ſcriptum à ſe ver-

Digitized by Google

verſum reprehenderit. II. Philip. *Nu.*20.
Levitas Antonii, *ibid. nu.*77.

Diſtributio.

Cicero affert diſtributione quatuor cauſas injuriæ, quæ fit P. Quinctio, pro Quinct. *num.*1.
Pro Roſc. Amer. *num* 9.
Supplicium in parricidas ſapienter à Romanis conſtitutum, *ibid. num.*71.
Cauſæ cur T. Roſcius occiderit Patrem Sex. Roſcii, *ibid num.*86.
Gravitas belli Aſiatici; pro Lege Manil. *num.*6.
Quatuor ineſſe debent, *ibid. nu.*28.
Sociæ virtutes in Pompejo, *ibid. nu.*36.
Oratio accuſatoris diviſa in duas partes: quas itidem ſervat defenſor Cicero; pro Cluent. *nu* 1.
Poſt Redit. in Senat. *num.*2.
Cicero quinque diſtribuit timoris ſui cauſas in cauſa Dejotari; pro Deiotaro, *num.*1.

Deprecatio.

Judicem obſectat Quinctius contra adverſariorum injurias; pro Quinct. *num.*10. & 98.
Pro Roſc Amer *num* 11.
Cicero judices obteſtatur, ne Chryſogoni crudelitatem ferant, *ibid nu.*150 & 154.
Cicero obteſtatur judices, ut inſignem injuriam religioni Siculorum factam ulciſcantur. VI. Verr. *num* 113.
Cicero obteſtatur Deos, Deaſque omnes, quos læſit Verres, VII. Verr. *num.*183.
Orator poſtulat à judicibus, ne præjudicia veritatem cauſæ labefactent; pro Cluent. *num.*6.
Cluentio falſa ex injuria laboranti imploratur miſericordia judicum, *ibid. nu.*200.
Deprecatio ad judices, & Deos pro ſalute Reip.

Digitized by Google

Pro C. Rabir. *num* 5.

Deprecatio ad judices pro ſalute L. Murænæ, *n.* 86

Ciceronis deprecatio, ad Deos, & ad Pontifices, ut ſuis ædibus reſtituatur; pro domo ſua, *nu* 44.

Cicero deprecatur judices pro Milone forti viro, & ſibi ac Reip. amico; pro Milone, *nu* 93.

Cæſarem depræcatur Cicero in cauſa Dejotari; pro Dejotaro, *num* 8.

Epiphonema.

Pro Sextio, *Num* 86,

Exclamatio.

Pro Quinctio, *num* 94.
Pro Roſc. Amer. *num* 146.
II I. Verr. *num.*40.
Pro Cluentio, *nu* 15. *ibid. nu.* 188.
I Catil. *num* 2 *ibid nu.*9.
II. Catil. *num.*7. & 9.
Pro Flacco, *num* 87. *ibid nu.*102.
Pro Sylla, *num.*91.
Poſt redit. in Senat; *num* 8.
Pro Flacco, *num.*99 & 101.

CON.

Digitized by Google

CONFUTATIONES

Negando.

Quinctius nihil debuit Nævio; pro Quinct. *Num 37.*

Roſcius Comœdus non fraudavit Fannium; pro Roſc Comœdo, *num* 16

Cæcilius non debet eſſe accuſator Verris ob injurias à Verre acceptas, nec ob inimicitias, nec ob quæſturam. I. Verr *nu.*52.

Cajus Verres non defendit Siciliam adverſus *fugitivos*; ſed M. Craſſus. VII. Verr. *nu.* 5.

Cicero non objicit Verri fortunæ, aut belli exitus, aut ſupplicium ſecuris; ſed avaritiam in inſtruenda claſſe, ſed crudelitatem in necandis ſociis, *ibid Num* 130.

Cluentius adoleſcenti Oppianico venenum non dedit ab adjunctis, pro Cluent. *nu* 167.

Quo metu, aut bono Cluentius Oppiannicum necaviſſet? *ibid. nu.*169 *& ſeq.*

Refellitur M. Cato, qui rectum eſſe negat, Ciceronem, & Conſulem, & legis ambitus latorem, & tam ſeverè geſto Conſulatu, cauſam. L. Murænæ attingere; pro Muræna, *Nu* 3.

Refellitur Cato, qui dicit bellum Aſiaticum eſſe cum mulierculis geſtum, *ibid n* 31.

Idem refellitur Cato, qui negat licuiſſe Murænæ habere obviam prodeuntes, & ſectatores, & offerre ſpectacula, & prandia, *ibid n* 67 *& ſeq.*

Cicero regium nomen à ſe removet ſedula parendi cura & labore ſervandi Rempub. pro Sylla, *nu.*25.

Amicè Cicero reſpondet Laterenſi, ſe non mentitum cauſa Plancii; pro Plancio, *nu* 72.

Oſtendit Cicero ex cauſis aliiſq; adjunctis Cæ-

lium

lium non paraſſe venenum Clodiæ, pro M.Cœlio, *num,*56 *&* 61.

Summus vir Pompejus contra fœdera nihil facere potuit, aut dicendus eſt potuiſſe; pro Balbo. *Num* 13.

Dejotarus non ſaltavit ebrius;pro Dejotaro,*n* 16

Negat Cicero ſe vitam accepiſſe ab Antonio. II. Philip. *Num.*5.

Redarguenda.

Triplici Ironica prolepſi refellitur Nævius;pro Quinct. *n.*36 & 41.

Variè redarguitur accuſator Erutius, quia dubia argumenta affert, & inter ſe pugnantia, & levia, atque inepta; pro Roſc. Amer. *n.* 39. 42.44. 52.58.79.82

Refutatur prolepſis ſeu defenſio Verris, qui dicit ſe ad utilitatem ærarii Decumas magni vendidiſſe & pluris, quàm cæteri Prætores vendiderint. V. Verr. *n.*40.*&* *ſeq.*

Verres non emit ſigna ab Heio Mamertino. VI. Verr *n* 8.

Q. Hortenſius refellitur præjudicio, pro legi Manil. *n.* 51.

Q. Catulus refellitur, mutato ſapienter conſilio Majorum, Senatus, populi, & auctoritate clariſſimorum virorum. *ibid n* 60 *&* *ſeq.*

Objecta à Labieno quinque crimina Orator leviter diluit; pro C. Rabir. *n* 6.

Lucius Muræna non fuit in Aſia luxurioſus, nec eſt ſaltator maledicente Catone;pro Muræna.*n.*11.

Cincius non miſſus eſt ad Hiſpaniam ad eam perturbandam; pro Sylla, *n.*51.

Cicero quinque convicia Clodii refellit; pro domo ſua, *n.* 3.

Objecta Plancio vitia, & patris aſperius dictum refutat Cicero; pro Plancio, *n.*30.

Va-

Vatinius inſulsè obiicit Ciceroni diſceſſum, qui tamen eſt glorioſus. In Vatinium, *n.*6.

Secum item pugnat Vatinius, in dicendo contra Milonem, & Sextium teſtimonio. *ibid. n.*40.

Variè Cicero aſperam, etſi diſertam Herenii orationem eludit, præſertim quòd in genere vitia adoleſcentiæ, non in ſpecie luxuriam M. Cœlii accuſarit; pro Cœlio, *n.*25 *& ſeq.*

Piſoni non crudelitas diſplicet. In L. Piſonem. *num.*14 & 17.

Licet vivere illi, qui hominem à ſe occiſum fatetur; pro Milone, *n.*7.

Non modo non eſt credibile, ſed ne ſuſpicioſum quidem, Dejotarum Regem prudentem, ac probum eſſe inſidiatum Cæſari; pro Dejotaro, *num.* 15.

Inhumanus, & amens eſt Antonius, qui litteras quaſdam objicit Ciceroni. II. Philip. *n* 7.

Antonius ſecum ipſe argumentis pugnat, cùm ſepulturam objicit vitrico ſuo negatam. *ibid. nu.* 10. 19.

Rurſus Antonius dicit pugnantia, cum Cæſaris interfectores laudat, Ciceronem necis conſcium vituperat, *ibid. nu.*30.

Calenus pacis nomine ſervitutem velle videtur, pro cujus depulſione omnes arma capiunt, & improbos cives tollunt. VIII. Philip *nu* 11.

Cicero non iracundè, ſed vehementer, & Reipu cauſa diſſentit cum Caleno de interitu Clodii, de Bruto, de Maſilienſibus, *ibid. n.*16.

Elevando.

Cætera objecta T. Actii. ut de moribus Cluentii, levia ſunt, ut de legibus, à quibus receſſit Cluentius, regeri poſſunt in adverſarium; pro Cluent. *n.* 135. *& ſeq.*

Im-

Digitized by Google

Imprudentia Labieni, qui dum arma Rabirii accuſat, ſimul & clariſſimos viros condemnat; pro C. Rabir. *nu* 25.

Refellitur S. Sulpitius, qui Ciceronem accuſat oblitum amicitiæ, quòd contra ſe L. Murænam defendit; pro Muræna; *nu* 7.

Quid objicit Clodius poteſtatem eſſe extra ordinem Pompejo delatam, cum ipſe Catoni extra ordinem bellum detulit adverſùs Ptolomæum Regem, idemque provincias, liberas decernit Gabinio, & Piſoni? pro domo ſua, *nu* 20.

Cicero à ſorore pungit Clodium, *ibid n* 92.

In Vatinium, *nu* 9

Antonius objicit Ciceroni ſalutaria Reip arma, cum ipſe pernicioſa ceperit. II Philipp *n*.19.

Lepidè Cicero objectam ſibi Cæſaris necem detorquet in Antonium.

NARRATIONES.

Exponitur fraus, & quæſtus Nævii; *pro Quinct Nu* 11.

Exponitur cædes Sex. Roſcii, & conſilium adverſariorum accuſandi filium parricidii; pro Roſc. Amer *nu* 15.

Quam Verres ſpem habuerit corrumpendi judicii. II Verr. *nu* 16.

Verres Lampſaci filiam Philodami per vim rapere voluit: Philodamum, quòd ipſius libidinibus obſtitiſſet, cum filio capite multandum curavit. III Verr. *nu* 63 *& ſeq*

Verres iniquo edicto privavit legitima hæreditate filiam P. Annii, *ibid. n* 104.

Privavit item M. Ligurem, *ibid n* 115.

Idem Verres ab æde Caſtoris latrocinia incœpit & pupillum Junium fortunis evertit, *ib. nu* 130.

Ver-

Digitized by Google

Verres ſubornatis palæſtritis, Heraclium diviti hæreditate ſpoliat. IV Verr. *nu.*35.

Sopater ab inimicis ſuis apud C. Sacerdotem rei capitalis accuſatus, & facilè eo judicio liberatus, iterum reſtiturus eſt reus apud Verrem, & iniquiſſimè condemnatus, *ibid.nu* 68.

Verres maxima cupiditate contra jus hoſpitii; multa ſigna abſtulit à Stenio, eumque abſentem condemnavit, *ibid. n* 82.

Verres falſa ſortitione, Theomnaſto ſacerdotium dedit, *ibid. n* 126.

Xeno, Polemarchus, Eubulides: Soſtratus, Numerius, Nymphodorus, tantum exſolvere coguntur, quantum imperat Verres. V. Verr. *nu.*55. *& ſeq.*

Apronius contumeliis cogit Lollium, ad ſuas pecuniæ leges conditioneſque venire, *ibid.n.*61.

A Pamphilo Verres ablaturus erat ſcyphos, niſi fratribus Cybaritis data fuiſſet pecunia. VI Verr. *num* 32.

Cupiditas, & furor Verris adverſùs Diodorum, à quo ſtatim auferre non poterat toreumata, *ibid. num* 38.

Verres ab Haluntinis pro Arthagathum deferri ſibi omne cælatum argentum jubet magna perturbatione civitatis, *ibid. n* 51.

Antiochus Rex vaſis pretioſiſſimis, & candelabro Jovi dicato ſpoliatur à fraudulento Verre. *ibid. n.*60.

A Segeſtanis ſimulachrum Dianæ Verres extorquet, *ibid. nu.*75.

Signum Mercurii à Tyndaritanis vi, & minis extortum, crudeliſſimè ad ſtatuam C. Marcelli alligato, & cruciato Sopatro, *ibid.nu.*84.

Apud Agrigentinos ſimulachrum Herculis demoliri noctu conatus eſt Verres, *ibidem numer* 94.

Apollonium tamdiu Verres torſit in carcere dum

dum ſe homo dives pecuniis redemit. VII. Verr. *num.*16.

Claſſis popu'i Rom. prefecto Cleomene, egens, & infirma, partim fugiens capitur à piratis, partim incenditur, *ibid. nu* 85.

Cicero exponit vitam, & crimina Oppianici; pro Cluent *nu.*11.21. *& ſeq.*

Exponit Scamandri, & Fabricii præjudicia, *ibid. n* 49 *& ſeq.*

Exponit corruptionem judici factam à Staleno, *ibid nu* 66.

Qua ratione Tullius conjurationem Catilinæ detexit, ac reos comprehendit. III. Catil. *nu* 3.

Quibus quaſi gradibus Archias ad Romanæ civitatis honorem aſcenderit; pro Archia, *nu.*4.

Inſidiatus eſt Miloni Clodius, ex propoſito ejus fine, & itinere & loco pugnæ; pro Milone, *num* 24.

FINIS.

Digitized by Google